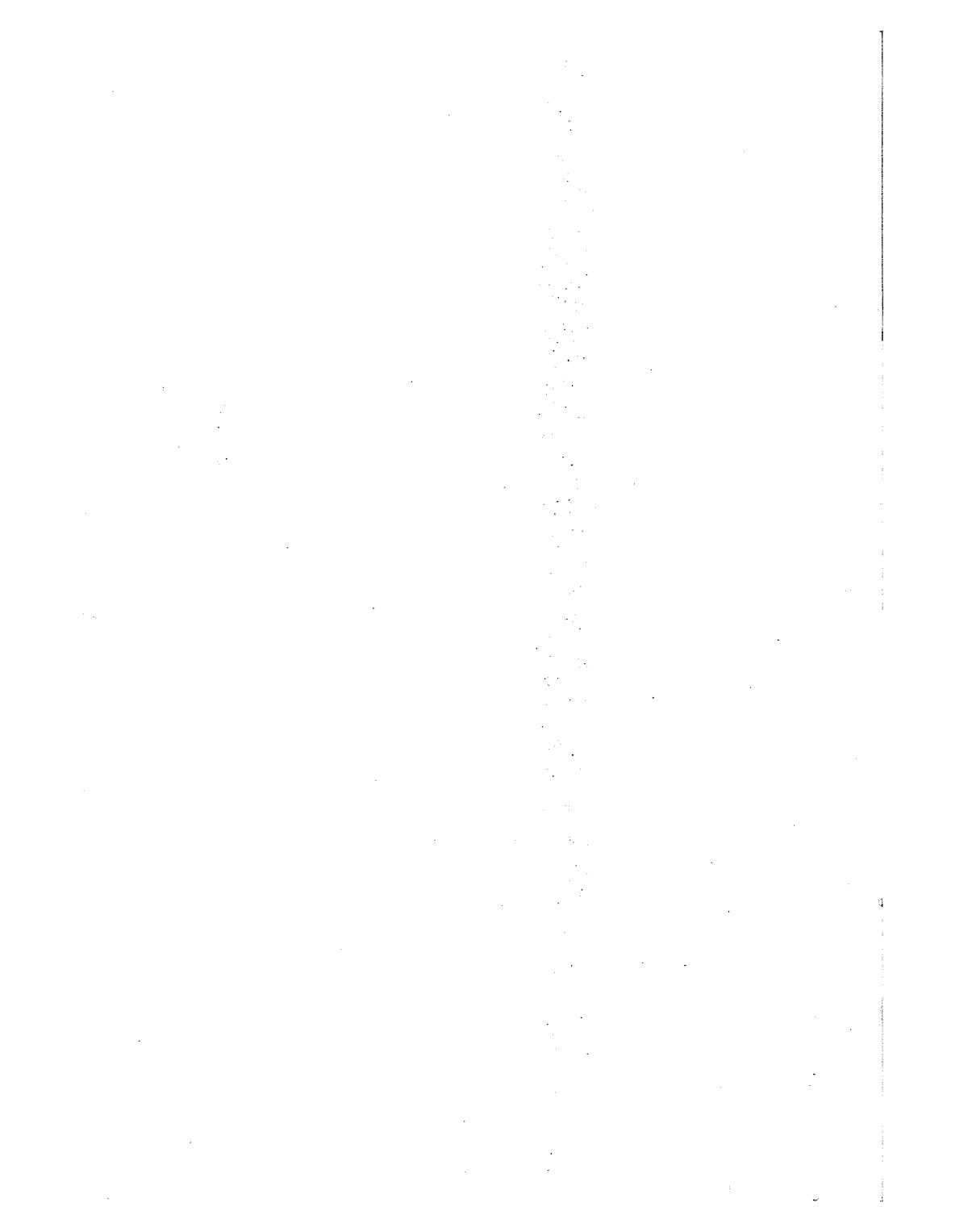
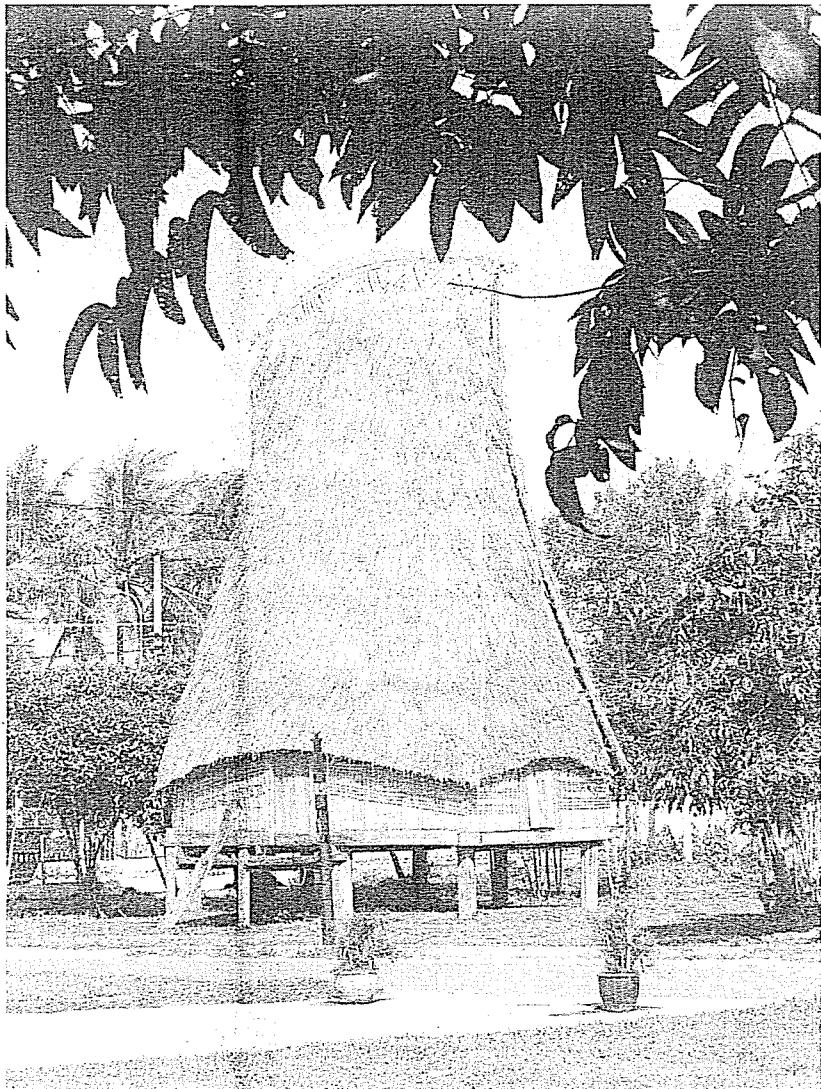

Lm. Simon Phan Văn Bình
Biên Soạn

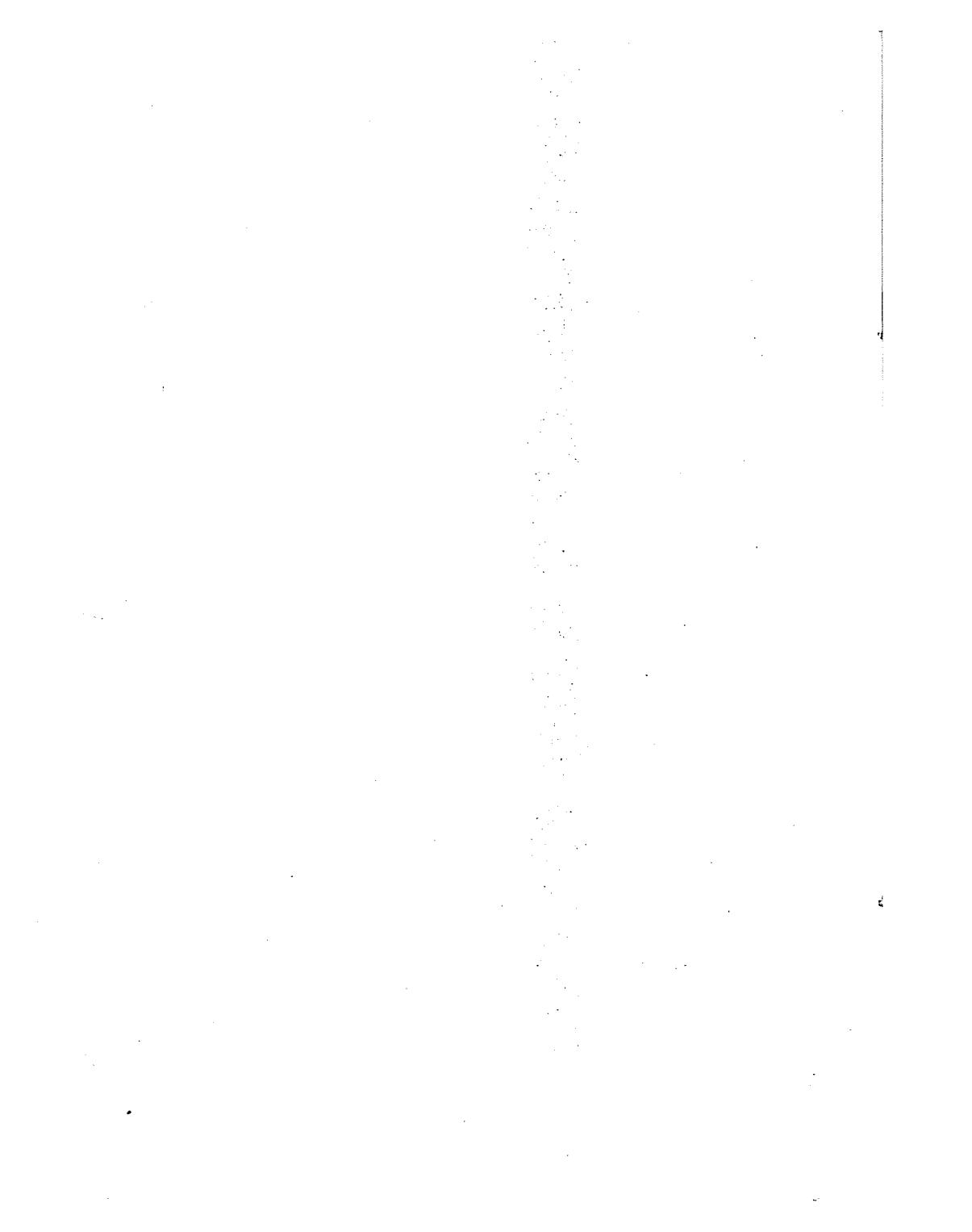

Kontum, 2008

Rông
(Khuôn viên Nhà thờ Chính tòa Kontum)

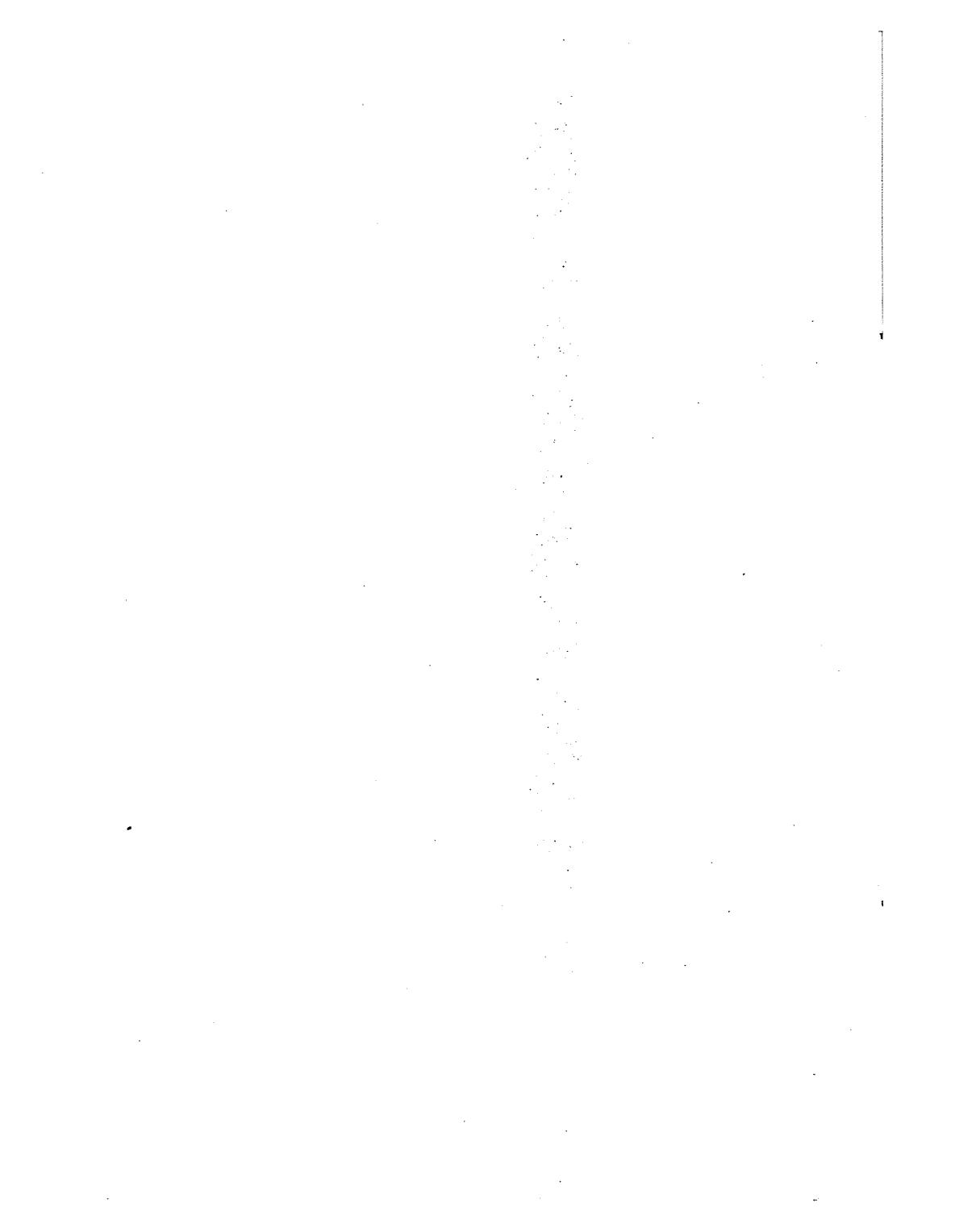
Lời nói đầu

Vì nhu cầu mục vụ cá nhân, tôi soạn thảo quyển sách này tạm gọi là Tự Điển VIỆT – BAHNAR. Tôi cũng hy vọng quyển sách này cũng giúp ích phần nào cho những ai muốn tiếp cận với ngôn ngữ Bahnar vùng Kontum.

“Từ điển Bahnar – Việt” của Nhóm CTKT là một tư liệu rất quý giá, khá đầy đủ từ trước tới nay. Tôi đã thâu lượm phần nhiều những từ ngữ trong đó để soạn ra quyển sách này.

Quyển sách này chắc chắn có nhiều thiếu sót. Nhưng đây là phần cơ bản để mỗi người chúng ta góp phần hoàn thiện. Con đường mòn hôm nay sẽ là con đường cái quan ngày mai.

Lm. Simon Phan văn Bình.

A

- À vào *Blüng mŭt.*
- Ác, ác ôn *Kɔn̄i mĕ, chɔdök rɔl.*
- Ác cảm *Don mĕ.*
- Ác chiến *Toblah krüp krěnh.*
- Ác liệt *Krup krěnh.*
- Ác mộng *Hopo mĕ.*
- Ác nghiệt *Chodök mĕ.*
- Ác tính *Tɔn̄ök kɔn̄i mĕ.* Bệnh ác tính: *jǐ deh gră bī găñ ming.*
- Ác thú *Kon kiěk kɔn̄i.*
- Ác ý *Don bonôh kɔn̄i mĕ.*
- Ác là *Ak chăk.*
- Ách *Kɔ-ăch, och.* Ách bò: *och rɔmo.* Mắc bò vào ách để cày: *măk rɔmo tɔr och wă kɔ pochoh.*
- Ách bụng *Pohöt poduk.*
- Ách lại *Dört, tört, pring.*
- Ách nặng *Xonong hɔngăm, och hɔngăm.*
- Ách nô lê *Pɔm dích de.*
- Ai *Bu.* Ai biết được nó là ai: *bu ê hăp bɔngai jí bu.*
- Ai ai cũng biết *Bu bu duh lɔlĕ.*
- Ai ai cũng thấy: *bu bu duh bōh.*
- Ai nấy *Tɔm kɔr bɔngai.*
- Ai Cập *Teh dak Éjiptō.*
- Ai kìa, ai đó *Bu noh.*
- Ai Lao *Teh dak Lào.*
- Ai ngờ *Bu ê.* Ai ngờ nó là người lừa đảo: *bu ê hăp bɔngai plach pɔdăr.*
- Ai oán *Mil areh oh ol.*
- Ai trong chúng ta *Bu kɔr bɔrn.*
- Ai vậy *Bu kah?*
- Ai ân, ái tình *Don băt.*
- Ai mộ *Kluh gít.*
- Ai ngại *Iǔ, uh kɔr khǐn.*
- Ai quốc *Băt kɔr teh dak tongla.*
- Amidan, hạch hầu *Rokôm, hɔkôm.*
- Am *Anih jom kiěk rɔk trong.*
- Am hiểu *Hlöh klěch.*
- Am tưởng *Hlöh wao mă brě.*
- Ám *Müt.* Quỷ ám: *yang mĕ mŭt.*
- Ám ảnh *Ling točěng bōh pük păk minh todrong.*
- Ám chỉ *Póma pojwang.*
- Ám dụ *Todrong botih xrep.*
- Ám hiệu *Póm todra xrep.*
- Ám khói *Nhui unh.*
- Ám muội *Dei don mĕ.*
- Ám sát *Polôch klě de.*
- An *Xonêp, hɔr-ǐn.*
- An bài *Pogă pogăp.*
- An cư *Erih xonêp lõng.*

An dưỡng <i>Pōn jōhngām.</i>	<i>kuan, khin nuih.</i>
An giấc, an nghỉ <i>Pōdei xōnēp lōng; lōch.</i>	Anh em cọc chèo, anh em thông gia <i>Rui ra.</i>
An lòng <i>Xōnēp lōm don.</i>	Anh em kết nghĩa <i>Pō, pō bǎn.</i>
An nhàn <i>Ai jōnap, xōnēp xōnoi.</i>	Anh em họ <i>Nhōng oh yă bok.</i>
An phận <i>Lăp kơ kơ chăl erih tongla.</i>	Anh em nội ngoại đã ba đời <i>Nhōng oh klah bar chăl yă bok.</i>
An táng <i>Bǔ kiěk, bǔ akâu de lōch.</i>	Anh em ruột <i>Nhōng oh minh pōm mĕ bă.</i>
An tâm <i>Xōnēp don, hō-ĕn xōnēp, gruei.</i>	Anh làm gì mà dữ vậy? <i>Pogră ior thoi noh?</i>
An thần <i>Lōng kơ jōhngām.</i>	Anh hài <i>Kon nge.</i>
An tọa <i>Oei mă lōng.</i>	Anh linh <i>Gah poħngol, gah yang.</i>
An toàn <i>Holom lōng.</i>	Anh tài <i>Bōngai rogei joaih.</i>
An ủi <i>Holêm.</i>	Anh rể <i>Mi. (Chị dâu: mi).</i>
An vị <i>Oei hōnōng.</i>	Ánh bình minh <i>Ang măt năr lēch.</i>
Án mạng <i>Tolang polōch de.</i>	Ánh hào quang <i>Chōh ang kōbōng.</i>
Án ngữ <i>Dōt, tōt.</i>	Ánh lửa <i>Rang ŭnh.</i>
Án phạt <i>Tōdrong pōxrū.</i>	Ánh nắng <i>Ang tō.</i>
Án treo <i>Măn lăi tōdrong pōxrū.</i>	Ánh sao <i>Ang xōnglōng.</i>
Án tù <i>Tolang trō kron.</i>	Ánh sáng <i>Ang tōdah, ang chră.</i>
Án tử <i>Tolang xřū lōch.</i>	Ánh sáng ban ngày <i>Ang măt năr.</i>
Anh cả, anh hai <i>Nhōng hōmol.</i>	Ánh sáng chói chang <i>Ang chrê chra, ang kōnhal.</i>
Trong hai người ai là anh: <i>bu nhōng kōmih?</i>	Ánh sáng chói <i>Ang drê dra.</i>
Anh chàng <i>Tōdăm, hăp.</i>	Ánh sáng <i>Ang nhōnhōr.</i>
Anh có khỏe không <i>Ih hâm oei lōng akâu?</i>	
Anh dũng, anh hùng <i>Khĩn</i>	

Ánh sáng mặt trăng, ánh trăng	tay: <i>ao hōp.</i>
<i>Ang khei.</i>	
Ánh sáng mặt trời <i>Rang nă̄r.</i>	Áo giáp <i>Ao mam.</i>
Cây cối cần ánh sáng: <i>long kă̄l kơ̄ rang nă̄r.</i>	Áo gối <i>Ao hōnōn kol.</i>
Ánh sáng tỏa rực <i>Ang rōnhēng, rōnhōng rōnhang.</i>	Áo lẽ <i>Ao xoi.</i>
Ao, hồ <i>Tum, tōnāu.</i> Đì ra ao	Áo lót <i>Ao lă̄m.</i>
câu cá: <i>bōk tơ̄ tum hōxay ka.</i>	Áo mỏng <i>Ao hōtă̄ng.</i>
(Làng hồ: <i>Kon Tum</i> (làng có nhiều hồ nhở: <i>Tum Trō, Tum Tih, Tum Klōng, Tum Buih...)</i>)	Áo nhặm <i>Ao xōkă̄.</i>
Ao cá <i>Tōnāu rong ka, xōlūng ka.</i>	Áo mưa <i>Ao mi.</i>
Ao tù <i>Dak tōng.</i>	Áo quan <i>Bong kiēk.</i>
Ao ước <i>Apōi moih</i>	Áo rách <i>Ao hēk.</i>
Áo ấm <i>Ao totō̄.</i>	Áo sang trọng <i>Ao tai brai mah.</i>
Áo Ao. Bận áo <i>buh ao.</i> Cởi áo: <i>toh ao, plōh ao.</i> Khâu áo: <i>jring ao, xít ao.</i> May áo: <i>xít ao.</i> Phơi áo: <i>bu ao.</i> Treo áo: <i>tōbă̄k ao.</i>	Áo thụng <i>Ao tih kōjung.</i>
Xé áo: <i>hek ao.</i> Xếp áo: <i>kōlō̄ ao.</i>	Áo tắm <i>Ao hum.</i>
Áo cẩm bào <i>Ao pōtao, ao bring brōng.</i>	Áo ướt <i>Ao hōyuih.</i>
Áo choàng <i>Ao trah hōng hīēng.</i>	Áo tươi dân tộc <i>đan bàng nan tre lợp lá cọ</i> (dì mưa của người dân tộc) <i>Wom, dōp.</i>
Áo có đường viền màu <i>Ao roteng.</i>	Áo giác <i>Tōxă̄r.</i> Vì quá khát nó trông cát hóa sông: <i>yor kō hal kō dak pōgră̄, hă̄p nă̄ng chuōh tōxă̄r thoi krong.</i>
Áo dài <i>Ao tai.</i>	Áo mộng <i>Apo hoh hoh.</i>
Áo dài tay <i>Ao kōng.</i> Áo ngắn	Áo thuật <i>Popōm pōm tōdrong chrih.</i>
	Áo tưởng <i>Tōmau tōdrong hoh hoh.</i>
	Áp bức <i>Pōgām pōnep.</i>
	Áp chế <i>Wă̄ pōgōt.</i>
	Áp chót <i>Jě hōtuch.</i>
	Áp dụng <i>Pōm kiō̄.</i>

Áp giải *Chøng ba, chøng nhăk.*

Áp lực *Tødrong pønep.*

Áp tải *Kiø năng ba.*

Át *Køtit.* Nói át: *pøma køtit.*

Ă

Ăm *Kømín, køpín.* Ăm con đì chơi: *kømín kon chă thõng.*

Ăm nách *Pín ah puk lek.*

Ăm ngữa *Pín polêng ak.*

Ăn *Mok.* Mỗi anh ăn chút ít: *chă mok pøgia.*

Ăn *Xa, xõng xa.* Ăn chuối: xa prit. Làm ăn: *bõ jang.*

Ăn bận, ăn mặc *Pøxräp ao høbän.*

Ăn bám₁ *Xa yuo.*

Ăn bám₂ *Køtüng, køtong.* Vợ chồng đã ở riêng, nhiều lần còn ăn bám cha mẹ: *bre hăp xang oei pha, tøma lø măng oei køtüng dõng mě bă.*

Ăn cắp, ăn trộm *Klë weh, klë hlöp.*

Ăn chay, nhịn đói *Mot.*

Ăn chơi *Thõng ngöi, xa ngöi.*

Ăn chung *Xa atüm.*

Ăn cỏ *Xa nhët.*

Ăn cơm *Xõng por.* Ăn cơm tháng: *mí īn.*

Ăn cùng thúng cùng chén *Xa minh kødõng, xõng minh pønhán* (ý nói sự đoàn kết)

Ăn cưới *Et pokong.*

Ăn cướp *Bröt.*

Ăn diện *Pønguah døh po.*

Ăn đòn *Xa long.*

Ăn gian *Hølènh pødär.*

Ăn hết không để dành *Xa pojrah.*

Ăn hết một mình *Xa khöp minh nu.* Có cá ăn hết một mình không để dành cho vợ con: *dei ka xa khöp minh nu kuă xong kon akän.*

Ăn hết, ăn sạch, trọn vẹn, đủ *Xa klöm, xa pøjuah.* Ăn hết sạch thịt: *xa klöm nhäm; xa pøjuah nhäm.* Hai người ăn một con vịt không đủ: *bar nu xa minh pøm hora uh kø klöm.*

Ăn hiếp *Pøgåm xa de.*

Ăn ít *Dim.* Ăn ít như mèo: *xa dim ie meo.*

Ăn khớp *Pøkäp dihbäi.*

Ăn lấy thảo *Xõng pøgia.*

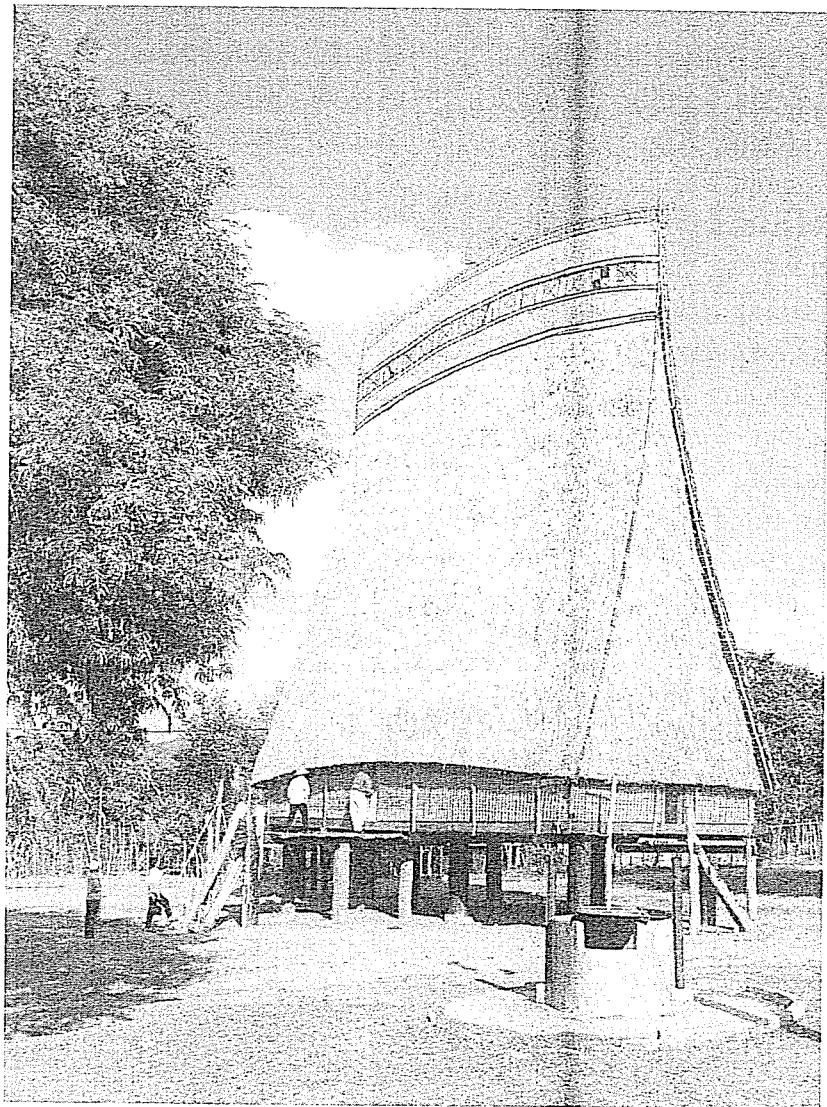
Ăn lót lòng *Apøn klak.*

Ăn mặc đẹp, ăn diện *Pøhröp,*

<i>póguah.</i>	Ăn mặc đẹp đi đám <i>mă topăt</i> .
cưới: <i>po hrôp wă năm xōng xa et pokong.</i>	Ăn nói xốc họng, xốc gan người ta <i>Poma po hal don de</i> .
Ăn mặc súc <i>Xa klăp.</i> Tha hồ	Ăn ở <i>Oei xa</i> .
mà ăn: <i>klăp mă topă wêr dei.</i>	Ăn ở riêng <i>Xōng xa pha kordih.</i>
Ăn mày <i>Apinh xa.</i>	Ăn ở vợ chồng <i>Oei jě.</i>
Ăn mót <i>Xa mot dĕl de.</i>	Ăn quá độ <i>Xa polük.</i>
Ăn một miếng <i>Xa minh nơr.</i>	Ăn quen (chỉ dùng với heo hay
Ăn năn <i>Ol bral.</i>	heo rừng) <i>Gur.</i> Heo ăn quen
Ăn ngon <i>Xa nham.</i> Tôm biển	ngon hơn tôm đồng: <i>koxōng</i> phá lúa nên giết thịt: <i>nhŭng doxi xa nham loi kơ koxōng gur xa ba athei polôch lĕ.</i>
<i>krong.</i>	Ăn quen <i>Juăt.</i>
Ăn nhín <i>Xa kōneng.</i>	Ăn sạch hết một lần <i>Xa pogluh minh măng.</i>
Ăn nhὸng người khác <i>Xōng kōpah por de.</i>	Ăn tạp <i>Xa pōdĕk pōdōk.</i>
Ăn nói <i>Poma xa.</i> Ăn nói phải	Ăn thử <i>Xa năng.</i>
suy nghĩ: <i>poma xa athei tōchēng.</i>	Ăn thức ăn <i>Xa tōpūng.</i>
Ăn nói bừa bãi <i>Pokoih bōr kǔ kă.</i> (Ngứa miệng: <i>pokoih bōr</i>)	Ăn thuốc <i>Xa hōt.</i>
Ăn nói dịu dàng <i>Poma rōmōk.</i>	Ăn tiết kiệm <i>Xa kōneng.</i>
Ăn nói ghê tởm <i>Poma pōxōr.</i>	Ăn tiêu <i>Pohoch.</i>
Ăn nói hấp tấp thiếu suy nghĩ	Ăn uống <i>Xōng xa.</i>
<i>Poma xa kōnhoh, rōnhoh.</i>	Ăn vặt <i>Tĕm.</i> Trẻ con thích ăn
Ăn nói hay <i>Poma xa rōgei.</i>	vặt: <i>de haioh ga kơ xōng tĕm.</i>
Ăn nói không dứt khoát <i>Poma măt lĕch.</i>	Ăn vội <i>Xōng hōroh.</i>
Ăn nói rõ ràng <i>Poma poprang.</i>	Ăn vụng <i>Xa klĕ, xa ôn.</i> Vừa đi
Ăn nói thăng thăng <i>Poma xa</i>	vừa ăn: <i>xōng rah koplah bōk.</i>
	Chó ăn vụng: <i>kō lōloih.</i>
	Ăn xin <i>Chă rah roi.</i> Người ăn
	xin: <i>bōngai rah roi.</i>

Ăn ý <i>Minh don minh bonôh,</i>	<i>nhõm kodreo.</i>
<i>lăp kơ don dihbăl.</i>	<i>Âm ī Poklēng poklăp.</i>
	<i>Âm Totō. Mặc hai áo cho ấm:</i>
	<i>xrōp ao bar tăl wă kơ totō.</i>
Â	<i>Hôm nay trời nắng ấm: năr âu plēnh totō lōng.</i>
Âm ấm <i>Or ör.</i> Nước âm ấm: <i>dak ör ör.</i>	<i>Âm áp Róngop lōng.</i>
Âm ấm <i>Tő oe oe.</i>	<i>Âm cúng Pheo hónük.</i>
Âm cung <i>Măng lung.</i>	<i>Âm no Phř hrăp.</i>
Âm đạo <i>Trōm mő.</i>	<i>Âm ức₁ Poħol. Âm ức trong lòng: poħol lōm jōngām.</i>
Âm hạch <i>Kotet, lěl.</i>	<i>Âm ức₂ Xīk mil.</i>
Âm hộ <i>Mő, hői.</i>	<i>Âm ướt Høyuih.</i>
Âm hồn <i>Atâu kiék.</i>	<i>Ân Tōdrong ai.</i>
Âm mao <i>Xak krit.</i>	<i>Ân ái Don băt dranglo drákăń.</i>
Âm môι <i>Běp mő, xoküng mő.</i>	<i>Ân cần Tő don.</i>
Âm mưu <i>Năk pam de.</i>	<i>Ân hận Ol buah.</i>
Âm phủ <i>Măng lüng.</i>	<i>Ân huệ, ân sủng Tōdrong ai.</i>
Âm thanh <i>Bōr re.</i> Âm thanh lớn: <i>bōr re kōdraih.</i>	<i>Ân nhân Bōngai kah homah.</i>
Âm u ₁ <i>Ngup, rōm.</i> Trời âm u sấp mưa: <i>ngüp plēnh wă mi.</i> Rừng âm u: <i>bri rōm.</i>	<i>Ân phúc Pheo ai.</i>
Âm u ₂ <i>Tōnōm.</i> Hôm nay trời âm u: <i>năr âu plēnh tōnōm.</i>	<i>Ân thường Xōnong apah.</i>
Âm vật <i>Lěl, kotet.</i>	<i>Ân xá Ai dōng tonglaih.</i>
Âm ầm <i>Phuh phuh.</i> Sóng vỗ bờ ầm ầm: <i>dak roklă tō jih phuh phuh.</i>	<i>Ân, nhấn, đè bằng ngón tay Pit, kōpit.</i>
Âm ī, om sòm, inh ỏi <i>Kokreо.</i> Trẻ em khóc om sòm: <i>de haioh</i>	<i>Ân định Pokă ān.</i> <i>Ân loát In hlabar.</i> <i>Ân phẩm Hlabar in.</i> <i>Ân tín Tōdra potil, tōdra jōhngām.</i> <i>Ân Ôn.</i>

- Ăn danh *Ôn măt, ôn akâu.*
 Ăn dật *Oei topuõl ôn tongla.*
 Ăn dụ *Tordrong potih.*
 Ăn giấu, ăn trốn *Ôn xrep.*
 Ăn khuất *Hlop.*
 Ăn lánh *Juer xrep.*
 Ăn náu, ăn núp, ăn nấp *Kordâu xonă. kornop.*
 Ăn tàng *Uh kơ bang.*
 Ấp a ấp úng₁ *Rơ-õ rơ-ă.* Nói ấp a ấp úng không ra lời: *poma rơ-õ rơ-ă uh kơ lêch nõr.*
 Ấp a ấp úng₂ *Kokø.*
 Ấp trứng *Nõm, ponõm.* Gà ấp trứng: *iěr nõm kotáp.*
 Ấp ủ (chim, gà) *Krum.* Gà mẹ ấp ủ con dưới cánh: *iěr krum kon lõm ponär.*
 Ấp vào *Blong müt.*
 Ất Năm Ất Dậu: *xonäm Iěr.*
 Không biết ắt giáp gì: *uh kơ lõlē tordrong kio.*
 Âu lo *Hiõk jol, tõ don.*
 Âu sầu *Ol xongon.*
 Âu yếm *Kluh ho-on*
 Ấu thơ, thơ ấu *Lop* Thời ấu thơ: *koplah oei lop.*
 Ấu niên *Chäl ioh iě.*
 Ấu thơ *Oei iě.*

Rông Làng Kon Jơđri

B

- Ba₁** (con số) *Pêng*. Ba người: *Pêng nu*. Ba tấm khăn: *pêng blah khän*. Thứ ba: *mă pêng*. Từng ba người một: *tơ pêng nu*. Số ba: *kosõ pêng*.
- Ba₂** *Bă*. Ba tôi đi rãy về: *bă inh wih dõng mir*.
- Ba ba** *Töpa*. Con ba ba bò la bò lết: *töpa roi kodoih kodoih*.
- Ba đời** *I*. Cháu ba đời tôi: *xâu i inh*. (Ông cố tôi: *bok i inh*)
- Ba đào** *Hliëng anat*.
- Ba hoa** *Pöma nhieu nhau*.
- Balô** *Kröh*.
- Ba rọi** *Yuk yak*.
- Bà** *Yă*. Bà nhạc: *yă totei*.
- Bà con gần** *Nhõng oh minh pöm yă bok* (một đời).
- Bà con xa** *Nhong oh krung kotum*.
- Bà đỡ**, bà phù thủy, bà đồng bóng *Yă bojâu*.
- Bà xơ**, bà phước *Yă diëng*.
- Bà tiên** *Yă Bia*.
- Bá** (một trăm) *Hrëng*.
- Bá** (bằng khăn) *Bă*. Bá con suốt cả ngày: *Bă kon plät när*.
- Bá cổ** *Kuăr holöng*. Con bá cổ
- cha: *kon kuăr holöng bă*.
- Bá chủ**, bá quyền *Pögör tôm têch, pögör jâp jä*.
- Bá, địu, cõng** *Pü*. Bá con đi chơi: *pü kon chă thöng*.
- Bã mía** *Nhă kotao*.
- Bã rượu ghè** *Ködroh*. Lấy bã rượu ghè nuôi heo: *iök ködroh xém nhüng*.
- Bả vai** *Phal* (người); *pöleh* (vật).
- Bác gái** *Wa*. Bác gái tôi đã già rồi: *wa inh xang kră boih*. Các bác trai, bác gái và cậu của tôi: *de mih ma wa gõp inh*.
- Bác trai** *Mih*. Bác tôi chưa già hẳn: *mih inh tam gan kră loi*.
- Bác ái** *Băt manăt*.
- Bác bồ** *Tük lĕ*.
- Bác học** *Rögei joaih hlöh kléch*.
- Bác sĩ** *Bok thây pogang*.
- Bạc, trắng (tóc)** *Ko*. Ông tôi đầu tóc bạc phơ: *bok inh dei xök ko jâp tơ kol*.
- Bạc ác** *Chödök röł*.
- Bạc màu** *Tokloh ponăk*.
- Bạc mệnh, bạc phận** *Biror-a*.
- Bạc nhược** *Kue rolë römuõn*.
- Bạc phơ (tóc)** *Tökă toköl*. Ông

bà tôi bây giờ tóc đã bạc pho:	Bại liệt₁ <i>Rōjo</i> . Tay bị bại: <i>ti bre yă bok inh dang ei xōk rojo.</i>
xang tokă tokōl boih.	Bại liệt₂ <i>Rōwen</i> . Liệt tay: <i>rōwen ti, găng tí.</i>
Bách niên giao lão <i>Minh hrěng xonăm kră krut.</i>	Bại lộ <i>Tōbang bōh.</i>
Bách bộ <i>Bōk jōng.</i>	Bại trận <i>Thu toblah.</i>
Bách chiến bách thắng <i>Hrěng toblah hrěng jōnei.</i>	Bãi biển <i>Jih dōxī.</i>
Bách hại <i>Păi ngōr.</i>	Bãi bỏ <i>Tük lě.</i>
Bách nhật <i>Hrěng năr.</i>	Bãi cát <i>Polao chuoh.</i>
Bách thảo <i>Hla long, hla nhĕt.</i>	Bãi chức <i>Tük lě xonong jang.</i>
Bạch (ngựa) <i>Khim</i> . Ngựa bạch: <i>oxeh xōk khim.</i>	Bãi công <i>Tük lě bō jang.</i>
Bạch đá <i>Jī lēch dak klot, dak kok.</i>	Bãi hoải <i>Rōlē. Đi đường xa</i> về bải hoải tay chân: <i>bōk drong ataih jing rōlē jōng ti.</i>
Bạch hầu <i>Jī krōk.</i>	Bãi miễn <i>Lě hloi.</i>
Bạch hổ <i>Kla bōng.</i>	Bãi nhỏ <i>Kōluich.</i> Một bãi phân bò trên đường đi: <i>īch rōmo kōluich ah jih trong.</i>
Bạch nhật <i>Ang rōdaih.</i>	Bãi sinh lầy (voi heo rừng thường tối) <i>Ponuk.</i>
Bạch tượng <i>Mong.</i>	Bãi tắm <i>Anih hum, tonōk hum.</i>
Bạch tuộc, ma nước <i>Nhōk.</i>	Bãi tha ma <i>Bōxăt xo.</i>
Bài bác <i>Chê tük.</i>	Bãi trường <i>Pōtōch xonăm hok.</i>
Bài bạc <i>Ngōi bōng bō.</i>	Bám đi theo dây <i>Poch tolei.</i>
Bài học <i>Bái pōxrām.</i>	Bám dây đi qua cầu treo: <i>poch tolei rok kōtua dǐng dũng.</i>
Bài tiết <i>Tōlēch tō agah.</i>	Bám lấy <i>Rōp iōk.</i>
Bài trí, trang trí <i>Pōnguah.</i>	Bám sát <i>Kiō hnhoi.</i>
Bài trừ, bài xích <i>Păi tük.</i>	Ban bằng, san bằng <i>Klăng,</i>
Bái Kǔp. Bái kiến: <i>kǔp jom.</i>	
Bái phục <i>Kǔp ngua.</i>	
Bái tổ <i>Kǔp de yă bok.</i>	
Bái vật <i>Tōmōng.</i>	

<i>kolit mă bliah.</i>	Bán đứng <i>Těch pođi.</i>
<i>Ban bő Pötřng ān.</i>	Bán ép giá <i>Těch pođet de.</i>
<i>Ban chiều Ah koxč.</i>	Bán ế, bán không chạy <i>Těch uh kơ hlot.</i>
<i>Ban cho Ān kō.</i>	
<i>Ban đầu Ah gogōl.</i>	Bán kết <i>Kopah pođoch.</i>
<i>Ban mai Pogē. Mai sớm: ah pogē xiđih.</i>	Bán kính <i>Trong tōpăt aně.</i>
<i>Ban nãy Ah hei.</i>	Bán mắc mỏ <i>Bodro hloh, kě hloh kơ tođrong.</i>
<i>Ban ngày Kónär.</i>	Bán nguyệt <i>Minh puđt tōwil.</i>
<i>Ban phát Axōng ān.</i>	Bán hàng rong <i>Bōk těch jōng.</i>
<i>Ban phép lành Pokra thothâu.</i>	Bán sống bán chết <i>Hliěng anat.</i>
<i>Ban suối Pođroi.</i>	Bán thân bất toại <i>Rōwen minh pah akâu.</i>
<i>Ban thường Ān apah.</i>	Bán tín bán nghi <i>Kopah lui kopah uh; oei ngil ngul.</i>
<i>Ban trưa Ah năr dōng.</i>	Bàn Kōbang, chōnang. Bàn ăn: <i>kōbang xōng xa.</i> Bàn thờ: <i>chōnang xoi.</i>
<i>Ban sức mạnh Pohrōk, ān johngām pran.</i>	Bàn bạc, thảo luận <i>Pođăp.</i>
<i>Bán Těch. Nó bán cho tôi một đôi bò: hăp těch kơ inh minh kōp rōmo.</i>	Bàn chân <i>Kopang jōng.</i> Bàn chân có tật đi nghiêng: <i>kuïl.</i>
<i>Bán khôngh chạy: těch uh kơ hlot.</i>	Bàn chông <i>Kopang xroñg.</i>
<i>Bán sĩ: těch lup.</i>	Bàn đạp <i>Anih joă.</i>
<i>Bán lẻ: těch rođey.</i>	Bàn là, bàn ủi <i>Mam uih.</i>
<i>Bán cầu minh kopah plei teh.</i>	Bàn giao <i>Pođao dihbăl.</i>
<i>Bán chính thức Kopah trō kopah uh.</i>	Bàn tán to nhỏ <i>Pođäm.</i> Bàn tán to nhỏ chuyện gì vậy?: <i>pođäm gah tođrong kiô?</i>
<i>Bán công Kopah atūm.</i>	Bàn tay <i>Kopang ti.</i> Lớn bằng
<i>Bán cho hết Těch pođlot.</i>	
<i>Bán chịu Bodro chan.</i>	
<i>Bán đảo Achōn dōxī.</i>	
<i>Bán đất dữ vậy! Těch pođoi pođoi.</i>	

bàn tay: <i>tih doh kópang ti.</i>	Hai <i>lõng.</i>
bàn tay: <i>bar kópang ti.</i>	Bản xứ <i>Dêh po.</i>
Bàn thảo <i>Póma.</i> Họ bàn thảo về đất nước (chính trị): <i>kănhăp</i> <i>póma gah todrong teh dak.</i>	Bang <i>Püng tih.</i> Tiểu bang: <i>püng iě.</i>
Bạn, bạn bè, bạn hữu <i>Bôl, pô.</i>	Bang giao <i>Jang erih xa toduă</i> <i>dêh âu dêh to.</i>
Bạn đời, bạn trăm năm <i>Klo</i> <i>akän.</i>	Báng lộn, húc nhau <i>Tójil.</i> Hai con bò bướu húc nhau: <i>Bar tō</i> <i>rotmo gúu tojíl dihbăl.</i>
Bạn đồng hương <i>Bôl minh</i> <i>dêh, minh polei.</i>	Báng nhau, chơi, húc <i>Pojil.</i>
Bạn đồng nghiệp <i>Bôl jang</i> <i>atüm.</i>	Báng, húc <i>Jil.</i> Trâu báng người: <i>kópô jil bongai.</i>
Bạn đồng lứa <i>Bôl minh hnur.</i>	Báng bỗ <i>Pochê jrě, jrě hnhăm,</i> <i>jäm joă.</i>
Bạn đường <i>Bôl bök hrâm.</i>	Báng súng <i>Tong phao.</i>
Bạn hàng <i>Tođuă khul bôdro.</i>	Bàng hoàng <i>Xol wol.</i>
Bạn hữu <i>Pô bän.</i>	Bàng quan <i>Tui don kôdih.</i>
Bàn tròn <i>Kóbang kowang.</i>	Bàng quang, bóng đá <i>Pung</i> <i>nôm.</i>
Bản chất <i>Rô-a.</i> Bản chất nó như thế: <i>rô-a hăp thoi noh.</i>	Bàng nhặng <i>Nhaêm tuêk-tuêl</i>
Bản làng <i>Polei.</i> Dân làng: <i>kon</i> <i>polei.</i>	Bảng <i>Tor chih.</i> Bản đen: <i>tor</i> <i>chih găm.</i>
Bản lưu <i>Hlabar măń hmă̄ lăi.</i>	Banh ra <i>Plek(miệng).</i> Banh mắt để nhỏ thuốc: <i>plek măt wă</i> <i>kotoh pogang.</i> Lấy tay vạch mắt: <i>plek măt păng ti.</i> Banh miệng ra: <i>plek bۆr.</i>
Bản nồng <i>Don johngâm kôdih</i> <i>răm nu.</i>	Bánh xe <i>Jõng xe.</i>
Bản quốc, bản xứ <i>Teh dak</i> <i>tongla.</i>	Bánh không men <i>Bănh uh kô</i> <i>bản tính tốt: bongai dei tonök</i> <i>lük buih.</i>

Bành voi	<i>An ruih, wong.</i>	wang dă̄r. Núi đồi bao quanh
Bành trướng	<i>Lolān.</i>	làng chúng tôi: <i>bri kōng wang dă̄r polei pōla nhōn.</i>
Bành xành	<i>Uh kɔ̄ bot.</i>	
Bánh bao	<i>Dă̄p rō̄.</i>	Bao tử <i>Bung</i> (con vật); <i>pōdūk</i> (con người).
Bánh trai	<i>Dă̄p tōdă̄m.</i>	Bao trùm <i>Klū, kōlūm.</i>
Bao, bao bố	<i>Kōbāo.</i> Bao muối: <i>kōbāo boh.</i> Một bao gạo: <i>minh kōbāo phe.</i>	Bao vây, vây quanh, vây bắt <i>Juang.</i> Bao vây con mang: <i>juang rō̄p jil.</i> Đi do thám quanh: <i>nă̄m juang.</i> Kẻ thù bao vây đồn lính: <i>mu kōnam juang anih līnh oei.</i>
Bao bọc, bao che	<i>Gūm dō̄ng.</i>	
Bao che	<i>Pring dō̄p.</i>	
Bao chiêng	<i>Tōdrō̄p chē̄ng.</i>	
Bao dao	<i>Hnop xă̄ng.</i>	Bao việc, bao thầu, đảm nhận <i>Glung.</i> Chồng bao công việc cho vợ: <i>dranglo glung tōdrong jang dră̄kă̄n.</i>
Bao dung	<i>Pōdō̄ng.</i>	
Bao giờ	<i>Laī.</i> Có bao giờ: <i>dō̄m mă̄ng.</i>	Bào Kōih, kōbōih. Bào ván cho láng: <i>kōih tō̄r mă̄ jē̄l.</i> Bào ván đóng bàn: <i>kōbōih tō̄r pōm kobang.</i> Cái bào: <i>long kōbōih.</i>
Bao gồm, bao hàm	<i>Xang dei lō̄m to.</i>	Bào chế thuốc <i>Pōm pōgang.</i>
Bao kiểm, bao gươm	<i>Hnop dao.</i>	Bào chữa <i>Dō̄ng tōngla.</i>
Bao la	<i>Xă̄ xē̄ng, tih xă̄, ē̄ng nē̄ng.</i>	Bào đệ Oh. Bào huynh: <i>nhōng.</i>
Bao lần	<i>Dō̄m mă̄ng.</i>	Bào ngư <i>Klak ka.</i>
Bao lâu	<i>Laī.</i>	Bào thai <i>Kon lō̄m klak kōdră̄.</i>
Bao muối	<i>Mōnū boh.</i>	Báo cáo <i>Pōră, pōdrō̄ng.</i>
Bao nhiêu	<i>Dō̄m iō̄.</i> Đám rẫy đó giá bao nhiêu?: <i>mir mōnōh kă̄p dō̄m iō̄?</i>	Báo đáp, báo đền <i>Chă̄l mong.</i>
Bao phủ	<i>Kōlūm.</i>	Báo đền, báo thù <i>Tōchă̄l.</i> Báo
Bao quanh	<i>Jum dă̄r.</i>	đền công ơn cha mẹ: <i>tōchă̄l kō</i>
Bao quanh, bao vây	<i>Wang,</i>	

<i>mě bă.</i> Đừng đánh đậm báo thù nó: <i>ně tōh tōchăl kơ hăp.</i>	Bảo tàng <i>Anih wei todrong xo xe.</i>
Báo động <i>Tōkēch.</i>	Bảo thủ <i>Wei juăt xo, oei erih xo.</i>
Báo hiệu <i>Pōm tōdra.</i>	Bảo toàn <i>Wei mă keh, wei holom lōng.</i>
Báo mộng <i>Pōtōng lōm hōpo.</i>	Bảo tồn <i>Wei pōxot, wei xot hlot.</i>
Báo thù <i>Mĭl chăl, chăl mong.</i>	Bảo trợ, giúp đỡ <i>Poxă.</i> Khi túng ngặt, anh đã giúp đỡ tôi: <i>lōm hiăk jōl, ih xang poxă inh.</i>
Báo thức <i>Pōdriu</i>	Bảo vật <i>Tōmam kĕ git.</i>
Báo tin, đưa tin, công bố <i>Pōdrōng, pōtōng.</i> Anh báo cho tôi tin gì?: <i>ih pōdrōng kơ inh todrong kiō?</i>	Bảo vệ ₁ <i>Pring wei, dōng wei.</i>
Bạo chúa <i>Bōngai chōdōk rōl.</i>	Bảo vệ ₂ <i>Pōpring.</i> Trâu mẹ bảo vệ con, sơ cọp chụp: <i>kōpō mě pōpring kon, iǔ kơ kla chūp.</i>
Bạo dạn <i>Khăn nuih.</i>	Bảo vệ rừng <i>Poxrong bri.</i> Bảo vệ rừng là bốn phận của mọi người: <i>poxrong bri jī xōngon rǐm nu.</i>
Bạo động <i>Tōgū pōgrōng.</i>	Bão hùng <i>Bohăt.</i> Gió bão làm gãy cây: <i>kiăl bohăt pōm tōgō long.</i>
Bạo hành <i>Pōm kōnī mě; pōmat.</i>	Bát (Số 8) <i>Tōngam.</i>
Bạo phổi, bạo mồm bạo miệng <i>Don khăn.</i>	Bát chén <i>Pōnhan.</i>
Bảo Khan, ră.	Bát ngát <i>Xă xěng, lōlia.</i>
Bảo chứng <i>Tōdrong pōtăl.</i>	Bát nháo <i>Pōklēng pōklăp, tōxăl tōxăl.</i>
Bảo dưỡng <i>Wei wer rong răk.</i>	Bát phố <i>Thōng ngôj jāp kōphō.</i>
Bảo đảm, bảo hành <i>Pōdō pōtăl.</i>	Bát chung <i>Hloh kơ de anai.</i>
Bảo hộ, bảo lãnh, bảo trợ <i>Xōdrāh.</i>	
Bảo mật <i>Wei xrep.</i>	
Bảo quản <i>Năng xă wei wer.</i>	

Bạt mạng <i>Poglōm po.</i>	Bày biện <i>Porō.</i>
Bạt ngàn <i>uh kɔ̄ dei todrōl, xă xěng, êng nēng.</i>	Bày chuyện <i>Toiūng todrong.</i>
Bạt tai <i>Tap bō.</i>	Bày đặt <i>Pohon, pōxār.</i>
Bàu chữa <i>Dōng.</i> Tự bàu chữa: <i>dōng po.</i>	Bày tỏ <i>Tobōh tobang.</i>
Báu vật <i>Tōmam kē gīt.</i>	Bày ra <i>Podā.</i> Bày hàng để bán: <i>podā tōmam wă kɔ̄ tēch.</i>
Bay <i>Pār.</i>	Bảy, số bảy <i>Tōpōh.</i> Lớp bảy: <i>Lăm tōpōh.</i> Bảy mươi bảy: <i>nă̄r mă̄ tōpōh.</i>
Bay bồng trên bầu trời <i>Pār podōng tōphōt phōng.</i>	Ngày thứ bảy:
Bay hơi <i>Jing hoyuh.</i>	
Bay là là <i>Pār lia.</i>	
Bay lên, khói bốc lên <i>Glǔng, gōglǔng gōglǎng.</i> Khói bốc lên: <i>nhui ūnh glǔng glǎng pār tōk.</i>	BĂ
Bay lượn (chim) <i>Axōng, xōng.</i>	Bắc <i>Gah dōdūr.</i>
Bay mùi <i>Bâu.</i> Bay mùi thơm: <i>bâu phu.</i> Bay mùi thúi: <i>bâu ōm.</i>	Bắc bán cầu <i>Gah dōdūr minh pah plei teh.</i>
Bay nhảy <i>Thōng jāp jā.</i>	Bắc bǎng dương <i>Gah dōdūr dak dōxi jing khāng.</i>
Bay sà xuống <i>Pār ia kō̄-ia.</i> Chim bìm bìm bay sà xuống vào đám mía: <i>xem bōbū pār ia kō̄-ia mūt lōm kōtao.</i>	Bắc bộ <i>Gah dōdūr teh dak.</i>
Bay tứ tán <i>Pōbru pōbra.</i> Gió thổi hoa gạo bay tứ tán: <i>kial toħlu rang klor pōbra.</i>	Bắc cực <i>Gah dōdūr ah tōch.</i>
Bày binh bố trận <i>Rōmet tōblah.</i>	Bắc Mỹ <i>Gah dōdūr dēh Mȳ.</i>
	Băm <i>Tōchoh, chōchoh.</i> Băm nát: <i>chōchoh pōhēch.</i>
	Băm <i>Teh.</i> Chẻ tre làm sàn (băm xung quang ống tre để ống tre trải ra đều): <i>Teh hōdroh.</i>
	Băm thịt <i>Chōchoh nhăm.</i>
	Bặm môi tỏ ý không hài lòng <i>Pōkrēp.</i> Bặm môi chỉ vậy:

<i>pōkrēp pōm kikiō.</i>	<i>pōtao).</i>
Bǎn khoǎn <i>Xōl wōl, hiōk jōl.</i>	Bǎng huyết <i>Tuh pham.</i>
Bǎn <i>Pōnah.</i> Bǎn bia: <i>pōnah tōnan.</i>	Bǎng Tō. Con bò này to bằng con trâu: <i>rōmo âu tīh tō kōpō.</i>
Bǎn chỉ thiên <i>Pōnhōng, kōnhōng.</i> Bǎn chỉ thiên để dọa: <i>pōnah kōnhōng wă tō-iū de.</i>	Bǎng ngón tay: <i>tō tōmar.</i> To vừa phải: <i>tīh tō wă.</i>
Bǎn đại <i>Pōnah jrām.</i>	Bǎng chạc <i>Hnut.</i> Trai cùng lứa, gái cúng tuổi: <i>tōdām minh yuh, adruh minh hnūt.</i>
Bǎn đạn xuyêñ qua <i>Pōnah mrōm plang plōr.</i>	Bǎng chứng <i>Tōdra potīl.</i>
Bǎn đá <i>Pōtōh tōmo.</i>	Bǎng cớ <i>Tōdrong potīl.</i>
Bǎn lén <i>Pōnah klē.</i>	Bǎng hữu <i>Pō pān.</i>
Bǎn ná <i>Pōnah păng hră.</i>	Bǎng khen <i>Hla-ar pōang apah.</i>
Bǎn súng <i>Pōnah phao.</i>	Bǎng không <i>Tōng uh.</i>
Bǎn sượt <i>Pōnah tach.</i>	Bǎng lăng <i>Kōtrol, trol.</i>
Bǎn sượt qua <i>Jrōih.</i> Pōm bǎn sượt, con chim bay mất: <i>Pōm pōnah jrōih, xem pār jāk.</i>	Bǎng lòng <i>Lăp kō don.</i> Bǎng nhau: <i>atō dihbāl.</i>
Bǎn tên độc <i>Pōnah mrōm găm.</i>	Bǎng lòng, ưng thuận <i>Eng.</i>
Bǎn tiếng , bǎn tin <i>Pōră.</i>	Anh có bằng lòng bán ghè không?: <i>e hām eng tēch drăm dī?</i> Tôi lấy cái này, anh bằng lòng cho không?: <i>inh iōk drăm âu, e hām eng ăn dī?</i>
Bǎn thủ <i>Pōdam.</i> Cha tôi bǎn thủ xem, ná có chính xác không: <i>bă inh pōdam năng hră hām tōdrăng.</i>	Bǎng nhau <i>Tō hotō, atō.</i> Hai đứa cao bằng nhau: <i>bre hăp kōjung tō hotō; bre hăp kōjung atō dihbāl.</i>
Bǎng bó <i>Pōn.</i> Bǎng bó người bị thương: <i>pōn bōngai trō xōbur.</i>	Bǎng phảng₁ <i>Thōr, tōmān.</i> Đất bằng phẳng: <i>teh tōmān</i>
Bǎng cướp <i>Tōpuōl brōt.</i>	Bǎng phảng₂ <i>Tōmān cheng leng.</i>
Bǎng qua <i>Drong gă̄n.</i>	
Bǎng giá <i>Dak prēl.</i>	
Bǎng hà <i>Lōch (ră ān kō bok</i>	

Bằng phẳng và cao <i>Rötä.</i>	Bắt ₂ <i>Rôp.</i> Bắt cá: <i>rôp ka.</i> Bắt trói: <i>rôp chõ.</i> Bắt tay: <i>rôp ti.</i>
Bằng phẳng và rộng rãi, mênh mông, bát ngát <i>Lolia.</i> Rãy ô mênh mông bát ngát: <i>mir ôr thôr krong tómán bach lolia bal loliau.</i>	Bắt nó lại đừng để chạy thoát: <i>rôp hăp, ně kơ ăn hăp kordâu klahi.</i>
Băng tin <i>Uh kơ dei kótöng koteh kotoch.</i>	Bắt ai đứng chờ lâu <i>Pongo.</i> Anh bắt tôi chờ cả ngày: <i>ih wă pongo inh plät nă̄r.</i>
Bắp <i>Hobo.</i>	Bắt bẻ <i>Jet polöng.</i>
Bắp cải <i>Hla xöbei.</i>	Bắt bí, bắt chết <i>Jet pokäl de.</i>
Bắp chân <i>Pöih.</i> Gà to bằng bắp chân: <i>iěr tö pöih.</i>	Bắt bớ <i>Rôp ngör, rôp pömat.</i>
Bắp chuối <i>Rok.</i> Ăn bắp chuối tức bụng, ăn chuối rừng nghẹn cổ: <i>rö-ǖl kơ xa rok, kihok kơ xa ju.</i> Bé bắp chuối, xắt ăn sống: <i>gȫr rok chet xa adrih.</i>	Bắt buộc <i>Pokäl.</i> Bắt (vắt) chân chữ ngũ <i>Oei kochuet.</i>
Bắp dài ngày hạt đỗ <i>Ai.</i>	Bắt chước <i>Töboi.</i> Họ bắt chước nhau trong công việc làm ăn: <i>Kanhăp töboi dihbäi lõm tödrong jang xa.</i>
Bắp đùi <i>Klak pöih.</i>	Bắt chước <i>Boi, xǔ.</i>
Bắp mới tượng trái <i>Köih brui.</i>	Bắt chuyen <i>Pöma adroi.</i>
Bắp chúng tôi mới tượng trái: <i>höbo nhöñ xang köih brui boih.</i>	Bắt cóc <i>Rôp ôn.</i>
Bắp sấp trổ cờ <i>Hobo pödöng chomong.</i>	Bắt đầu <i>Tögü, pötm.</i> Dịch bệnh bắt đầu hoành hành: <i>pörang iüng.</i>
Bắp tay <i>Köng ti.</i>	Bắt đầu biết yêu <i>Glök.</i> Nó đến tuổi biết yêu: <i>hăp tordäm xang goh glök.</i>
Bắp thịt <i>Bôn.</i>	Bắt đầu lên da non <i>Nhip, chă akar nao.</i> Vết thương đã kéo da non: <i>xöbâu xang nhip.</i>
Bắp rang <i>Hobo hna.</i>	
Bắp vế <i>Blu.</i>	
Bắt ₁ <i>Kươ.</i> (chỉ ma bắt). Quỷ tha ma bắt: <i>kiěk kươ.</i>	

Bắt đầu nẩy mầm <i>Mrek</i> , <i>mřem</i> . Lúa bắt đầu nẩy mầm (lú kim): <i>ba mrek potom lěch muh jrūm</i> .	Bắt nguồn <i>Dǒng tu.</i>
Bắt nuốt <i>Polučn</i> . Bắt trẻ em uống thuốc: <i>polučn pogang kɔ̄ de haioh.</i>	Bắt nuốt <i>Polučn</i> .
Bắt đặc kỳ tử <i>Lôch hočrāl</i> .	Bắt quả tang <i>Rôp dang măt.</i>
Bắt đèn <i>Poxrū, pokra.</i>	Bắt phải nể, phải kính trọng <i>Poyom</i> . Mặc dù nó còn nhỏ, nhưng ai cũng phải nể nang: <i>mohnang hăp oei haioh, chōng bu bu duh poyom bič.</i>
Bắt ép <i>Poklüt</i> . Người ta không muốn thì thôi, đừng bắt ép: <i>de kuă lě ne poklüt.</i>	Bắt ép <i>Poklüt</i> .
Bắt gắp <i>Tajrām</i> .	Bắt gắp <i>Tajrām</i> .
Bắt gọn, chụp gọn <i>Klěp</i> . Tôi đá banh vào khung thành, nó chụp gọn: <i>inh kɔdah plei tɔmňt mǎng, hăp rôp klěp.</i>	Bắt phải trả nợ <i>Athei chil hre.</i>
Bắt kinh <i>Potom khop</i> .	Bắt sống <i>Rôp oei erih.</i>
Bắt lỗi <i>Jő</i> . Xin lỗi nhé! <i>ně jő ho!</i> Mày cố ý làm nên tao không tha thứ: <i>e pochnōng potom, kɔna inh jő.</i>	Bắt thăm <i>Běng bōng.</i>
Bắt lỗi, chấp nhất <i>Pojôch</i> . Đừng bắt lỗi, đừng chấp nhất chi nó: <i>ně pojôch hăp.</i>	Bắt trẻ uống thuốc <i>Po-et de haioh pogang.</i>
Bắt lửa ₁ <i>Ünh xa.</i>	Bắt trói <i>Rôp chō.</i>
Bắt lửa ₂ <i>Pokăp</i> . Sao con mồi lửa không cháy như thế này? <i>Lili e pokăp uh kɔ̄ lol kɔ̄ kăp thoï âu?</i>	Bắt vạ <i>Pohrū, poxrū</i> . Bắt vạ nó hai con bò: <i>pohrū hăp bar tō romo.</i>
Bắt mạch <i>Pel chor.</i>	Bắt ve bằng nhựa cây <i>Tă hōdro păng kɔtăk.</i>
Bắtнат <i>Pogăm</i> . Bắtнат trẻ con: <i>bogăm de haioh.</i>	Bắt tăm, bắt tiếng <i>Thěng lăñ.</i>
	Bắt tin <i>Uh kɔtōng kɔtēh kiō.</i>

Bâ

Bậc <i>Tăl, kɔnao.</i>
Bậc thang <i>Kɔnao kung.</i>
Bậc tu trì <i>Khul bok moan</i> . Bậc tu trì, sống độc thân: <i>khul bok moan, wei todrong erih</i>

<i>hōpuōl).</i>	<i>hơnōng.</i>
Bầm <i>Blōm.</i> Bầm tím: <i>brāp.</i>	Bập bẹ <i>Chochop pōma.</i>
Bầm gan tím mêt <i>Xik mil jat.</i>	Bập bênh₁ <i>Lil lōl.</i> Cây trôi bập
Bầm mêt <i>Muh mêt kōwot.</i>	bênh trên mặt nước: <i>long hyiu</i>
Bậm (cây cối) <i>Rōmōng,</i>	<i>tōdak lil lōl.</i>
<i>rōmōk.</i> Thân lúa bãm: <i>tōm ba</i>	Bập bênh₂ <i>Klēng klōng</i> Tàu
<i>rōmōng lōng.</i>	bập bênh trên mặt nước: <i>duk</i>
Bãm <i>Pit.</i> Bãm huyệt: <i>pit anih</i>	<i>klēng klōng kōpal dak.</i>
<i>lăp.</i>	Bập bùng (lửa), phừng phục
Bãm bụng <i>Pō-ěnh pogōt.</i>	<i>Blēl blēl, blōng blōng, kobling</i>
Bãm chân <i>Kochān.</i> Đuồng	<i>kōblōng.</i> Lửa cháy bập bùng:
tròn, phải đi bãm chân cho	<i>ünh khōng blēl blēl.</i>
khỏi ngã: <i>trong tōblōr, athai</i>	Bất <i>Uh, tük lē.</i>
<i>bōk kochān, kuă kō pōk.</i>	Bất an <i>Uh kō xōnēp, uh kō</i>
Bãm thưa, bãm báo <i>Ră potōng.</i>	<i>gruei.</i>
Bãm sinh <i>Xang dei dōng nge.</i>	Bất biến <i>Hōnōng, uh kō</i>
Bãm tính <i>Don jōhngām kodih</i>	<i>hōblih.</i>
<i>dōng nge.</i>	Bất bình <i>Uh kō lăp don.</i>
Bần cùng, bần hàn <i>Dōnuh hin.</i>	Bất bạo động <i>Uh kō blah.</i>
Bần nông <i>Bōngai jang tī dōnuh.</i>	Bất bình <i>đảng</i> <i>Uh kō atō</i>
Bần thần <i>Gleh rōlē hēl hol.</i>	<i>dihbāl.</i>
Bần tiện <i>Kret kōtul.</i>	Bất cần <i>Bǐ kǎl.</i>
Bận bịu, bận rộn <i>Hlăk kō jang,</i>	Bất cẩn <i>Xau lau.</i>
<i>hlăk kō tōdrong.</i>	Bất cập <i>Uh kō tol.</i>
Bận tâm <i>Tō don.</i>	Bất chấp , bất kể <i>Drut drăt, lut</i>
Bẩn thủ lếch thech <i>Rōhiōk</i>	<i>lăt, kōnăp.</i>
<i>rōhiāk.</i>	Bất chấp , cẩu thả <i>Luli, luli</i>
Bâng khuâng <i>Hiōk jol.</i>	<i>lula.</i> Làm cẩu thả : <i>jang luli.</i>
Bâng quơ <i>Bǐ dei tōdrong.</i>	Bất chấp , dù cho <i>Kōnăp</i> Dù
Bấp bênh <i>Uh kō kōjāp, uh kō</i>	mưa hay nắng, tôi sẽ đến thăm

anh: <i>kənăp mi dah tō, inh gō</i>	Bất hòa <i>Ngol</i> . Vợ chồng bất hòa (cán gãy, rìu văng): <i>ngă kochol, ngol kɔ̄pla</i> .
Bất chính <i>Uh kɔ̄lōng jue</i> .	Bất hợp lệ <i>Uh kɔ̄ trō khōi juāt kăl; uh kɔ̄ trō jue</i> .
Bất chợt <i>Bī ē</i> .	Bất khả <i>Bī năm, bī goh, bī hrōk</i> .
Bất chợt, thình lình <i>Pǔng kɔ̄</i> .	Bất kham, bất trị <i>Komlāng (con vật), komlēng; tōnōng (ngựa); khăng arăk (người)</i> .
Bất chợt mưa đến, mới lo làm chòi: <i>pǔng kɔ̄ mi, ru ri pōm rōnōh</i> (= nước tối trôn mới nhảy).	Bất kính <i>Bī jom</i> .
Bất công <i>Bī jue, bī trō jue</i> .	Bất khuất <i>Uh kɔ̄ chiu thu, bī leh</i> .
Bất cứ ai <i>Bu bu duh goh</i> .	Bất lực <i>Uh kɔ̄ hrōk, bī năm</i> .
Bất cứ lúc nào <i>Laī duh goh</i> .	Bất mẫn <i>Uh kɔ̄ lăp don</i> .
Bất di bất dịch <i>Oei hōnōng ling lang</i> .	Bất nhân <i>Uh kɔ̄ manat, chōdōk rōl</i> .
Bất diệt <i>Uh kɔ̄ goh păi, uh kɔ̄ goh lōch, uh kɔ̄ lah tōch</i> .	Bất ngờ <i>Uh kɔ̄ ē</i> .
Bất đắc dĩ <i>Pă chōnah</i> . Thương em, dành phải cho: <i>yor băt kɔ̄ oh tongla, pă chōnah athei axong</i> .	Bất phục tùng, cứng đầu <i>Kōpil, pogrōng</i> . Người bất phục tùng đáng phạt: <i>de kōpil tōgăl kɔ̄ poxru</i> .
Bất đắc kỳ tử <i>Lōch kōtă hlo</i> .	Bất tài <i>Bōtō, uh kɔ̄ rogei, kōdul</i> .
Bất đồng <i>Uh kɔ̄ măt don</i> .	Bất tận <i>Ling lang uh kɔ̄ lah tōch</i> .
Bất động <i>Uh kɔ̄ tōdro</i> .	Bất tham chiến <i>Uh kɔ̄ măt tobblah</i> .
Bất động sản <i>Tōmam ram hōnōng (hnam, mīr, na)</i> .	Bất toại <i>Găng, rōwen</i> .
Bất khả <i>Uh kɔ̄ goh</i> .	Bất toàn <i>Uh kɔ̄ lōng lap tōm</i>
Bất hạnh <i>Bī ai, bī rō-a</i> .	
Bất hảo <i>Kōnī mě</i> .	
Bất hiếu <i>Uh kɔ̄ ngua</i> .	
Bất hòa <i>Uh kɔ̄ goh rōng</i> .	

těch.	Bầu <i>Plōi</i> , <i>tolōp dak</i> . Có bầu,
Bất tỉnh ₁ <i>Lôch mol</i> .	mang bầu: <i>oei găñ</i> , <i>akâu jang</i> ,
Bất tỉnh ₂ <i>Romõk</i> . Bất tỉnh nhân sự : <i>romõk pă băt kiø</i> .	<i>oei koteu</i> (con vật). Uống nước bầu: <i>et dak plōi</i> .
Bất thường <i>Bĩ trồ kơ khôi juăt, koxi ie kơ dohia</i> .	Bầu bạn <i>Bôl juăt</i> .
Bất trị, bất kham <i>Pokhõng</i> .	Bầu bí <i>Plōi tôl</i> .
Bất tử <i>Uh kơ lah lôch, erih ling lang</i> .	Bầu bỉnh và đẹp (phái nữ) <i>Roblẽ roblum</i> .
Bất xứng <i>Uh kơ togăl</i> .	Bầu cử <i>Roih iök, xođõng</i> .
Bật bông <i>Poněnh</i> .	Bầu nước <i>Plōi dak, tolōp dak</i> .
Bật dậy <i>Gruih iǔng</i> .	Bầu sữa mẹ <i>Toh mě</i> .
Bật lên bật xuống ₁ <i>Dup dêp</i> (như bật công-tắc). Gió thổi	Bầu trời ₁ <i>Kodang dük</i> . Bầu trời
mái tranh bật lên bật xuống: <i>kial poi bobüng hnam gia totak dup dêp</i> .	đầy sao: <i>tơ kodang duk běnh kơ xonglõng</i> .
Bật lên bật xuống ₂ <i>Tolok dok</i> . Phải đóng ván cho chắc để	Bầu trời ₂ <i>Rowõng</i> . Chim bay
khỏi bật lên bật xuống: <i>athai põng tõr mă kojăp kuă kơ tolok dok</i> .	lượn trên bầu trời: <i>xem pär lia lõm rowõng</i> .
Bất lịch sự, bất nhã,bừa bãi <i>Joling</i> . Người ta ăn uống không	Bầu trời, không gian <i>Phôt phông chrõng plěnh</i> .
mồi nó cũng vào: <i>de et pokong, hăp müt joling</i> . Phát	Bấu, quào, cào cấu <i>Kobach</i> .
rãy bừa bãi, phạm vào rãy cũ	Đừng chọc mèo, nó quào mày
của người khác: <i>muih joling xă̄r de</i> .	đẩy: <i>ně khõt meo, kohnh hăp kobach e</i> . Cọp cào đất: <i>kla kobach teh</i> .
Bâu Yom. Ruồi bâu: <i>roi yom</i> .	Bấu víu <i>Kochau</i> .
	Bấu véo <i>Pet</i> .
	Bấu xé <i>Kochau hek</i> .
	Bây giờ <i>Harei, dang ei</i> . Bây giờ chúng ta đi lên núi: <i>ang ei, bõn tõk tõ kõng</i> .

Bầy <i>Tōpuǒl</i> . Bầy sói: <i>tōpuǒl kǒ xo.</i>	Bầy mang cung <i>Toħo</i> .
Bầy lâu nay <i>Koplah âu</i> .	Bầy sập ₁ (cá) <i>Hōmar</i> .
Bầy nhiêu đó <i>Dōm noh</i> . Ông cho chúng tôi chừng này làm sao đủ ăn: <i>ih ān dōm noh kōi lōi mah thoi yor kō nhōn xa</i> .	Bầy sập ₂ <i>Akap jrot, akap gluħ</i> .
Bậy bạ bừa bãi, lung tung <i>Nhiu nhao, kǔ kǎ, kuonth kuanh</i> .	Bầy sập làm bằng cây <i>Gōng</i> .
B้าย <i>Chokč</i> . Đòn bẩy: <i>long wǎ chokč</i> .	Một lần bẫy sập chết bốn, năm chú chuột: <i>mīnh mǎng gōng gluħ pūn, pōdām tō kōne lōch</i> .
B้าย lên, nạy lên <i>Korduh, tokul</i> . Họ nạy đá bằng xà beng: <i>de korduh tomo pāng long mam</i> .	B้าย thắt, bẫy treo <i>Kō</i> .
B้าย <i>Hōkō, kap, dong</i> . Đặt bẫy: <i>gut hōkap</i> .	
B้าย cá <i>Dō</i> (bẫy cá bống), <i>ding nūng</i> (bẫy lươn).	
B้าย chim chuột <i>Akap, hōkap, rōdak</i> .	
B้าย chông <i>Poh</i> .	
B้าย chuột <i>Kordong</i> (làm bằng ống nấu đặt mồi bên trong, khi chuột chui vào sẽ bị xiết cổ)	
B้าย dây <i>Khuñ, hōwok</i> . Gài bẫy dây bắt gà rừng: <i>dăng khuñ rōp iēr bri</i> .	
B้าย đập <i>Gōng</i> .	
B้าย hầm <i>Rōlung chrōng</i> .	
B้าย khỉ <i>Toħo dok</i> .	

BE

Bè <i>Rōkī</i> .
Bè phái <i>Khul</i> .
Bè lũ <i>Tōpuǒl</i> .
Bé <i>Iě, haioh</i> . Nó còn thơ: <i>hăp oei ioh, oei iě</i> .
Bẻ bắp <i>Hleħ hōbo, gōr hōbo</i> .
Bẻ cong <i>Gut</i> .
Bẻ gãy <i>Gō</i> . Bẻ bắp: <i>gōr hōbo</i> .
Bẻ cây, bẻ đùa: <i>gōr long(chỉ công việc mua bán đã xong)</i> .
Bẻ lái <i>Git xe</i> .
Bẻ ra <i>Phēch, pē</i> . Bẻ bánh: <i>phēch bānh, pē bānh axong</i> .
Bẻ thành từng khúc ngắn (trong cơn giận) <i>Gū gō</i> . Giận trẻ con phá sông, nó bẻ ngay mái chèo: <i>mīl de haioh khōr plūng, hăp gū gō hōwa</i> .

Bé từng miếng nhỏ <i>Phēch</i> . Bé bánh chia: <i>phēch axong bānh</i> .	Bê con <i>Rōmo kon</i> .
Bé bèng, bé mặt <i>Dē kodō</i> , <i>kodō mel mol</i> .	Bê trẽ <i>Alah</i> .
Bén duyên <i>Potōm juăt dihbăl</i> .	Bế mạc <i>Potōch</i> .
Bén gót <i>Kiō hamau</i> .	Bế tắc <i>Lüch todrong</i> .
Bén mảng <i>Thōng jē jē</i> .	Bề mặt, đĩnh <i>Kōpăl</i> . Mặc
Bén rẽ <i>Kochau</i> . Cây mới trồng	nước: <i>kōpal dak</i> . Cá nhảy khỏi
đã bén rẽ: <i>long nao potām</i>	mặt nước: <i>ka plōng tơ kōpal</i>
xang <i>kochau roh</i> .	<i>dak</i> . (Đỉnh núi: <i>kōpal kōng</i>).
Bẹn <i>Krōt</i> . Mang khổ để hở	Đỉnh đầu: <i>kōpal kol</i>).
bẹn: <i>kopen chrāng bang krōt</i> .	Bề trong <i>Gah lăm</i> .
Bẽn lẽn <i>Mel mol</i> . Rụt rè bẽn	Bệ chân <i>Akōn jōng</i> .
lẽn: <i>kodō mēl mōl</i> .	Bệ rạc <i>Lüch būch</i> .
Beo <i>Kla jrang</i> .	Bệ vệ <i>Krūp yūp, krūp krēnh</i> .
Bèo <i>Bleo</i> . Bèo tẩm: <i>hōnuh ba yang</i> .	Bể nát <i>Pochah hēch</i> .
Béo bụ <i>Tōpūp</i> .	Bể nước <i>Anih tih mǎn dak</i> .
Béo mập <i>Mōmiōr, bek lōng, bek pōng</i> .	Bể dâu, bể khổ <i>Chāl erih anat anot, todrong erih hoblih pük pāk</i> .
Béo mõ <i>Rōmā</i> .	Bên, phía <i>Gah</i> . Bên mặt: <i>gah ma</i> . Vợ chồng mới cưới ở bên
Béo phệ <i>Tōplōng tih</i> .	đàng gái trước: <i>ūnh hnām nao oei gah drākān</i> .
Béo phì <i>Klen</i> . Cô ta càng ngày	Bên cạnh <i>Jē</i> .
càng béo ra: <i>hăp rai dūnh rai klen</i> .	Bên họ ngoại <i>Rōngiau</i> . Ông
Bẹo má, véo má <i>Pet bō</i> .	ngoại: <i>bok rōngiau</i> .
Bép xếp <i>Bēp jat</i> .	Bên này, bên kia <i>Gah âu, gah to</i> .
Bẹp <i>Trō kotit</i> .	Bên ngoài <i>Tōrīng, dang agah</i> .

BÊ

Bê bối *Lüch būch*.

Bên trong <i>Gah lăm, trōm to.</i>	<i>drăkăñ; tōdrong jī drăkăñ.</i>
Bên trái, bên phải <i>Gah ngieo, gah ma.</i>	<i>Bệnh sốt rét Jī bolō.</i>
Bến tàu <i>Tōnok duk.</i> Bến sông, bến nước: <i>tōnök dak.</i>	<i>Bệnh viện Hnam pōgang.</i>
Bên bỉ, bên vững <i>Kojăp kojing, xot dūnh.</i>	<i>Bệnh sạn Pǔng nōm dei tōmo.</i>
Bên chí <i>Xon kojăp.</i>	<i>Bệnh sưng chân (do vết thương máu tụ lại thành cục cứng, rất đau nhức) Kōmat ka.</i>
Bên lòng, bên tâm <i>Kojăp don.</i>	<i>Bệnh sưng tử cung Lěch pūl.</i>
Bện dây tròng trâu, khắc hình cây nêu <i>Păt bră, hră gōng.</i>	<i>Bệnh sởi Pohroy, pōxrei. Bi sởi: trō pohroy.</i>
Bện tóc <i>Chuă xōk.</i>	<i>Bệnh tim Jī gol.</i>
Bệnh che <i>Pring dōp.</i>	<i>Bệnh thấp khớp Cho. Đau thấp khớp: jī cho.</i>
Bệnh vực <i>Pring dōng.</i>	<i>Bệnh thủng tai, hám tai Ok sah don.</i>
Bệnh bồng <i>Nōng, tōnōng.</i> Cây trôi bệnh bồng giữa sông: <i>long hieo tōnōng aně krong.</i>	<i>Bếp lò Kōthong. Giàn bếp: pra. Gác bếp: dōdrong.</i>
Bệnh hoạn <i>Jī jān.</i>	<i>Bếp Ủnh tōnuh.</i>
Bệnh dịch <i>Tōdrong pōrang.</i>	<i>Bếp treo Tōnuh kōtung (để sưởi ấm, nhất là người già, bệnh hoạn).</i>
Bệnh đậu mùa <i>Jī trō chු.</i> Người bệnh đậu mùa, phải sống cách ly với người không mắc bệnh: <i>bōngai trō chු, athei oei pōklah păng de lōng.</i>	<i>Bết máu Brē brah kōpham.</i>
Bệnh đạn <i>Pōdūng rōpiēt.</i>	<i>Bêu xấu, làm cho mắc cở Pochê, pōdē, jām juă.</i>
Bệnh cúm <i>Hōkuk.</i>	
Bệnh ho <i>Hiēn.</i>	BI
Bệnh hủi, bệnh phong cùi <i>Trō mě, trō ut.</i>	<i>Bi ai Hēl kō-ű, kō-ű kō-oa.</i>
Bệnh phụ khoa <i>Jī jān gah</i>	<i>Bi đát Oei trō hliěng anat.</i>
	<i>Bi-đông nước Get mam.</i>

Bí thảm <i>Öh ol.</i>	bị bung đáy: <i>chõ ming reo toblüt krël.</i>
Bí danh <i>Anän pogui, măt pogui.</i>	Bị bung ra, bị vỡ <i>Tobläng.</i> Vỡ bỡ: <i>monört toblüng.</i> Gùi bị bung ra: <i>jop toblüng.</i>
Bí dài <i>Jī hnäng.</i>	Bị chói mắt <i>Honher kónhal.</i>
Bí đao <i>Hópuöł, pia.</i>	Bị dính bẩn <i>Kochuöök jruök.</i> Chân tay nó dính bùn lem luốc: <i>jõng ti hăp jruök póm trök.</i>
Bí đỏ, bí rợ <i>Töl.</i> (Chơi bóng đá: <i>ngöi kó dah plei töl.</i>)	Bị dịch <i>Trö lôch kómaöp, trö porang.</i> Gà chết dịch: <i>iërlöch kómaöp.</i>
Bí mật <i>Xrep.</i>	Bị đứt tay <i>Trö xäng.</i>
Bí tì <i>Xoai tük don.</i>	Bị gạo <i>Kobao phe.</i>
Bí tích <i>Adiëng.</i> Bảy bí tích: <i>töpöh adiëng.</i>	Bị eo (trái, vật) <i>Pët nët.</i>
Bì (Da) <i>Akar.</i>	Bị gió cuốn <i>Kolün.</i> Lá khô bị gió cuốn đi: <i>hla kro kolün kiö kial</i>
Bì, túi <i>Ködünç.</i> Đeo bì: <i>bëng ködünç.</i>	Bị hăm <i>Töbla.</i> Trẻ sơ sinh thường bị hăm: <i>de haioh ga kör tobla.</i>
Bì Trö. Nó bị bệnh đậu mùa: <i>hăp trö porang chü.</i> Bị trúng chông: <i>trö xröng.</i> Phạm lỗi: <i>trö yoch.</i>	Bị hụp thình lình xuống chỗ sâu <i>Ngläk.</i> Tôi tưởng là nước cạn, thình lình bị hụp xuống chỗ sâu tối cổ: <i>inh ngih kör dak dör kul täng, chuêng ngläk dor hólöng.</i>
Bì bít kín <i>Kochööł.</i> Mày nặng tai hay sao, tao kêu từ nãy giờ mà không nghe: <i>don e kochööł toyö, inh krao hei hei e uh kötöng.</i> Đào dế ban đầu còn thấy lõi, sau bị bít kín: <i>xir ler, adroi böh, hotuch tröm kochööł boih.</i>	Bị kẹt lại, trở ngại <i>Ködong.</i> Nước lớn không có sông bị kẹt
Bì bỏ rơi lúc còn bú <i>Pröm mörm.</i> Mồ côi từ lúc còn bú: <i>kon poti pröm mörm.</i>	
Bì bung ra <i>Töblüt.</i> Sửa lại gùi	

bên kia sông: <i>dak tih uh kɔ̄ dei plüng, oei kɔ̄dɔng gah to krong.</i>	Bị rút ngắn lại, bị co lại <i>Tukt.</i>
Nước rút cá bị kẹt lại: <i>dak hrō ka kɔ̄dɔng.</i>	Quần này vải không tốt thường bị rút ngắn lại: <i>hobăñ âu che uh kɔ̄ lõng ga kɔ̄ tukt.</i> Chuột rút: <i>hoan tukt.</i>
để qua đêm mất ngon: <i>tobăñg xa kɔ̄dɔng mǎng uh kɔ̄ lõng.</i>	Bị sướt <i>Poxak.</i> Cào bối đất bị sướt da: <i>kôch teh poxak ti.</i>
Bị lột da <i>Toblöt.</i> Bị thương da bị lột: <i>hăp trō xɔ̄bur tobłöt akar.</i>	Bị tai nạn <i>Trō rām bām; trō xar bar.</i>
Bị lột da, bị sứt da <i>Tolek.</i>	Bị thần giáng họa <i>Hödrë.</i>
Bị lửa <i>Püt.</i> Bị ma quỷ lửa phỉnh: <i>püt kɔ̄ homăt bohlüt.</i>	Bị thương tích <i>Trō xɔ̄bur.</i>
Bị mắng lừa ₁ <i>Tɔ̄puh, puh.</i>	Bị trầy xước nhiều chỗ <i>Tobrët.</i>
Bị mắng lừa ₂ <i>Müt pam de.</i>	Da cánh tay bị trầy xước nhiều chỗ do lá mía: <i>hla kotaø kăt tobret kiɔ̄k kõng.</i>
Đừng mắng lừa nó: <i>ně müt pam de.</i>	Bị trị <i>Trō de pogör.</i>
Bị nấm mốc (cây) <i>Chă momau.</i>	Bị trại lông <i>Tɔ̄pôch.</i> Gà bị trại lông: <i>iēr tɔ̄pôch xōk.</i>
Cây nêu bị mốc do mưa: <i>rowing chă komaø yuø mi.</i>	Bị vạ lây <i>Jolom.</i> Cha mẹ sinh ra đau ốm, vì con lang chạ với người khác: <i>mě bă jī jān, yor kɔ̄ choldom kon ioch pāng de.</i>
Bị nhốt <i>Lolün, trō kron.</i> Bó mãi ở trong nhà mà không đi ra ngoài: <i>hăp oei lolün lõm hnam uh kɔ̄ lěch kɔ̄ hogah.</i>	Bia bắn <i>Adan, tonian.</i>
Bị oan <i>Lih.</i> Người này ăn cắp, người kia bị oan: <i>bok mă âu klĕ, bok mă to pū lih.</i>	Bia, đích <i>Tonan.</i> Nhấm đích: <i>chrēng tonan.</i> Bắn vào đích: <i>pōnah tonan.</i>
Bị phong cùi <i>Trō mě.</i>	Bìa làng <i>Gah polei.</i>
Bị rữa <i>Lok.</i> Chó chết thối rữa: <i>kō lōch lok.</i>	Bịa chuyện <i>Pohon, poxär.</i>
	Biếm họa <i>Chih um todök jrē de.</i>

Biên bản <i>Chih lăi tōdrong bōk tō ataih tōdeh tam bōh pōdāp.</i>	<i>bōk tō ataih tōdeh tam bōh wih.</i>
Biên chế <i>Kotăń.</i> Vô biên chế: <i>mūt kotăń.</i>	<i>Biện báć Pōdāp pojah.</i>
Biên cương, biên giới, biên thùy <i>Tōkăng teh dak.</i>	<i>Biện hộ Pring dōng, xōdrāh.</i>
Biên giới, ranh giới <i>Tōkăng, pōdran.</i>	<i>Biển Dak dōxī.</i>
Biên soạn <i>Chih rōmet.</i>	<i>Biển người Bōngai lǐ lōn.</i>
Biên thùy <i>Tōkăng teh dak.</i>	<i>Biếng làm sợ mất đẹp Pōte, pōde, pōm pōte iǔ kō găm.</i>
Biến cố <i>Tōdrong hngăm lēch bī ē.</i>	<i>Biếng nhác Alah alēng.</i>
Biến hóa <i>Hōblīh jīng, blōjīng.</i>	<i>Biết Lolě. Tôi không biết anh</i>
Biến mất cách đột ngọt ₁ <i>Rau mōmau.</i> Vừa thấy nó đây, mà nó đã biến lên rãy mất rồi: <i>nao bōh hăp dang ei, rau mōmau hăp xang bōk tō mir boih.</i>	<i>muốn gì: inh uh kō lelē ih wă tōdrong kiō.</i>
Biến mất cách đột ngọt ₂ <i>Phiăng, phiōng, thēng bolēng, thēng thăp.</i>	<i>Biết có chắc không Hām rō kō.</i>
Biến mất <i>Thēng polēng.</i> Tôi mới thấy nó đây, mà bây giờ đã mất dạng đâu rồi!: <i>inh nao bōh hăp ah âu hei, dang ei thēng polēng toyō yō.</i>	<i>Biết đâu Pīnh! Anh có biết bò tôi ở đâu không? – Biết đâu: ih hām bōh rōmo inh toyō? – Pīnh.</i>
Biến tướng <i>Hōblīh hōbō um ai.</i>	<i>Biết đâu chừng, có khi... Khu mă. Anh nghĩ nó đói, biết đâu chừng nó khát: ih khan hăp pōngot, khu mă hăp hăl kō dak.</i>
Biến biệt <i>Tōdeh.</i> Em tôi đi xa biến biệt chưa thấy về: <i>oh inh</i>	<i>Biết bao Tōch tōdrong, uh kō goh ră, pă wă.</i>
	<i>Biết bơi Gōh gloi.</i>
	<i>Biết mấy Dōm iō.</i>
	<i>Biết ơn Băt chăl.</i>
	<i>Biết rõ, biết thật Tīl, klēch, lolě tōdah.</i>
	<i>Biết tiếng Kotōng de ū ang.</i>

Biết trước <i>Lolē adroi, lolē boih.</i>	Bình đẳng <i>Hötö dihbäl.</i>
Biệt hiệu <i>Tōdra phara pha.</i>	Bình địa <i>Tōnah tōmān.</i>
Biệt lập <i>Klah xara.</i>	Bình linh (cây hồi xưa lấy vỏ làm áo mền) <i>Krê.</i>
Biệt ly <i>Tōklah hōtuch.</i>	Bình minh <i>Mät när lěch.</i>
Biệt tài <i>Rōgei tōch tōdrong.</i>	Bình nguyên <i>Ôr, kräi</i> (chỗ thú vật thường tới ăn).
Biệt tăm biệt tích <i>Uh kōr kōtōng kōteh kōtōch.</i>	Bình phục <i>Klaiah brau.</i>
Biệt tích <i>Pōlū, pokrām rām.</i> Nó sợ người ta xiết nợ, nên trốn biệt : <i>hăp iǔ de tō xre, kōna jāk pōlū.</i>	Bình sinh <i>Dōng rōneh.</i>
Biệt xứ <i>Tōklah dōng dēh po, dōng teh dak.</i>	Bình tâm <i>Gruei, xōnēp don.</i>
Biểu <i>Plang ān.</i>	Bình thản <i>Xōnēp hō-ṁ.</i>
Biểu bì <i>Akar tō rīng.</i>	Bình Thánh (<i>tôn giáo</i>) <i>Gōl mǎn akāu Yēxu.</i>
Biểu dương <i>Pōk pō-ang.</i>	Bình thường <i>Thoi dohia.</i>
Biểu hiện, biểu lộ <i>Tōbōh ān.</i>	Bình tĩnh <i>Pōchōng.</i> Bình tĩnh đừng vội nóng: <i>pōchōng don, ne kō horoh hměnh mīl.</i>
Biểu quyết <i>Tōbōh don wā.</i>	Bình tĩnh, điềm tĩnh <i>Hōdōng.</i>
Bìm bìm (chim) <i>Xem bobū.</i>	Bình yên <i>Xōnēp xōnoi.</i>
Bím tóc <i>Tōnhūm xōk.</i>	Bình xông hương (có dây để cầm) <i>Tēk tōk.</i>
Bịn rịn <i>Bī ēng.</i>	Bịnh <i>Jī jān.</i>
Binh biến <i>Tōblah tōblung.</i>	Bịp bợm <i>Hōlēnh pōdār.</i>
Binh hùng tướng mạnh <i>Lính kuan pran rōgei.</i>	Bít kín, chặn <i>Kōdōl, kōduōl.</i> Con kỳ nhông bít kín hang: <i>koxōm kōdōl trōm.</i>
Binh mã <i>Lính hao oxeh.</i>	Bít lại, đóng nút <i>Kōnhep.</i> Bít nước vọt không cho chảy: <i>kōnhep tōnglang kuă kō dk lěch.</i>
Bình Kōbīn. Bình nhỏ: <i>kōchok iē.</i>	
Bình an vô sự <i>Rōlom, hōlom.</i>	
Bình bồng <i>Lil lol.</i>	

Bít lõ ₁ <i>Dõt, kõnõrt</i> . Chuột bít lõ:	Bò đi <i>Roi</i> .
<i>anua dõt</i> . Bít hang chuột: <i>kõnõrt trõm kõne</i> .	Bò đi từ từ <i>Roi loliõn</i> (chỉ con sâu, giòi từ từ bò đi).
Bít lõ ₂ <i>Tõchõl</i> . Chuột bít lõ sợ rắn vào: <i>kõne tõchõl trõm iǔ kõ bih müt</i> .	Bò la bò lết <i>Kodoih kodoih</i> . Con ba ba bò la bò lết: <i>tõpa roi kodoih kodoih</i> .
Bít, chận lại (bằng tay) <i>Kodõt</i> .	Bò lê ₁ <i>Roi</i> . Rắn bò qua đường: <i>bih roi găñ trong</i> .
Bít hang chuột: <i>kodõt trõm kõne</i> .	Bò lê ₂ <i>Keh koih</i> . Rùa bò lê: <i>kop roi keh koih</i> .
Bít mắt <i>Põn măt</i> .	Bò mài sừng ủi đất trước khi báng lộn <i>Pochem</i> .
Bít miệng <i>Dõt bõr</i> .	Bò ngoảng ngoèo (rắn lớn) <i>Uing uõng</i> .
Bít bùng <i>Klõ kolõm, klõ xii</i> .	Bò sát <i>Khul roi tø teh</i> .
Bít trống <i>Bõng hõgõr</i> .	Bò tơ <i>Rõmo adruh, tõdãm</i> .
Bít mặt <i>Chõ dõp măt</i> .	Bó (lúa...) <i>Hochõ ba, rõmõl ba, hõmõl ba</i> . Bó rau: <i>hochõ hla</i> . Bó hoa: <i>hochõ rang</i> .
Bíu môî khinh bỉ <i>Lek</i> . Nô bíu môî khinh bỉ tôi: <i>hăp lek pochê inh</i> .	Bó buộc <i>Pokäi põnep</i> .
Bíu môî chê bai nhau <i>Tolek</i> . Hai đứa nó bíu môî chê bai nhau: <i>bre hăp tolek dihbäl</i> .	Bó nhỏ <i>Hochëp(rau, cỏ)</i> .
BO	
Bo bo <i>Hobo kodong</i> .	Bó sát vào Klep. Quần ao ướt bó sát vào thân: <i>hõbän ao hõiuïh klep tø akâu</i> .
Bò <i>Rõmo</i> . Bò cái tơ: <i>rõmo adruh</i> . Bò rừng: <i>rõmo bri</i> . Bò đực: <i>rõmo tõno</i> . Bò thiến: <i>rõmo kreu</i> . Bò cái, bò mẹ: <i>rõmo yõng</i> .	Bọ chét chó <i>Xi kõ</i> .
Bò cạp, bọ cạp <i>Hõgiäng</i> .	Bọ giòi <i>Măng mrail</i> .
	Bọ hung <i>Hõrõng īch, kõnõh īch, põng</i> .
	Bọ mắt <i>Kõmrõi</i> . Con bọ mắt thường bu vào hèm rượu:

<i>kōmrōi ga jōm kōdroh.</i>	BỎ HOANG ₂ <i>Rorūm</i> . Nhà bỏ hoang không ai ở: <i>hnam rorūm bī dei bu oei.</i>
BỎ NGựa <i>Yă jāu</i> . Con bỏ ngựa vàng: <i>Yă jāu hla ba</i> . BỎ NGựa xanh: <i>yă jāu hla tōnăng</i> .	BỎ HOANG ₃ <i>Adro, hōdro, kōdro</i> . Nhà bỏ hoang: <i>hnam kōdro</i> .
BỎ RẦY <i>Ponglōng</i> .	BỎ HOANG ₄ <i>Lolüng</i> . Rầy bỏ hoang: <i>mir lolüng</i> .
BỎ RẦY ĂN RỄ CÂY <i>Ngik nguk</i> .	BỎ MÃ <i>Pothi</i> .
BỎ XÍT <i>Kōlāng hāng, yă phōm</i> .	BỎ MẠNG <i>Pōglōm po</i> .
BỎ₁ <i>Lĕ</i> . BỎ ĐẠO: <i>lĕ khop</i> . BỎ VỢ CON: <i>lĕ kon akăn</i> .	BỎ MẶC, BỎ BÊ <i>Pră</i> . Cây bỏ mặc mưa thì mau mục: <i>long pră tơ mi, xonă hměnh bük</i> .
BỎ₂ <i>Adrĕ, hōdrĕ, lĕ</i> . BỎ ĐẠO: <i>adrĕ khop</i> .	BỎ MÌNH TÁO BẠO <i>Mōmrō</i> . Nó táo bạo ngủ một mình trong rừng: <i>hăp tep mōmrō minh nu tơ bri</i> .
BỎ₃ (cai) <i>Pōgōrt</i> . BỎ THUỐC: <i>pōgōrt kō hōrt</i> .	BỎ NHAU <i>Tolĕ</i> .
BỎ CHẠY <i>Kōdāu jăk</i> .	BỎ NHAU, TÁCH RA, RIÊNG RẼ <i>Tōklah</i> . Vợ chồng bỏ nhau: <i>klo akăn toklah dihbăl</i> . Tách nam một bên nữ một bên: <i>toklah drānglo minh pah drākăñ minh pah</i> . Làm ăn riêng rẽ: <i>Jang xa toklah</i> .
BỎ CỎ <i>Lĕ ruh</i> . Rầy tôi nhiều cỏ, dành bỏ cỏ thôi: <i>mir inh nhĕt jat, mōng lĕ ruh dīk</i> .	BỎ NGOÀI TAI <i>Kuă păng</i> .
BỎ CÔNG₁ <i>Lĕ bō jang; uh kō yuōr</i> .	BỎ NGỤC, BỎ TÙ <i>Kron tơ hnam nă̄r</i> .
BỎ CÔNG₂ <i>Hoai kō gleh glăñ tōnap</i> .	BỎ QUÁCH <i>Lĕ gi</i> . Cá thối rồi, bỏ quách đi: <i>ka xang ôm, lĕ gi</i> .
BỎ ĐI, DI CỨ <i>Jăk</i> . Nó đã bỏ đi rồi: <i>hăp xang jăk boih</i> . Định cư ở nước ngoài: <i>jăk oei tơ teh tōmoi</i> .	BỎ QUÊN <i>Hiot lĕ</i> .
BỎ ĐI, VỨT ĐI <i>Tolĕ</i> .	
BỎ ĐÓI <i>Tōmot</i> . Pu bỏ bò đói hai ngày: <i>Pu tōmot rōmo bar nă̄r</i> .	
BỎ HOANG₁ <i>Lĕ rōrōch</i> .	

BỎ RA <i>Tolēch ān.</i>	BÒN NHẶT: <i>hōring iōk.</i>
BỎ THĂM <i>Bēng bōng.</i>	BÓN PHÂN <i>Mān īch rōmo ah tōm long.</i>
BỎ THUỐC ĐỘC <i>Mān jrāo.</i>	BỌN <i>Topuōl, khul.</i>
BỎ THUỐC LÁ <i>Pōgōt kō hōt.</i>	BÔNG GÂN <i>Tōglēch hoan.</i>
BỎ TRỐN, BỎ ĐI <i>Li.</i> NÓ TRỐN NGỌ: <i>hăp li iǔ de tōr xre.</i>	BÔNG BẢY <i>Pōnhă.</i>
BỎ TRỐN <i>Kōdāu ôn, kōdāu jāk.</i>	BÔNG CÂY <i>Yup long.</i>
BỎ TRỐNG <i>Lě hoh hoh.</i>	BÔNG DÁNG <i>Hōbō um ai.</i>
BỎ TÙ <i>Nhăk kron.</i>	BÔNG ĐÁ <i>Balōng.</i>
BỎ VẠ <i>Pōxrū.</i>	BÔNG ĐÁI, BÀNG QUANG <i>Pūng nōm.</i>
BỎ VÀO <i>Tah.</i> BỎ TIỀN VÀO TÚI: <i>tah jēn lōm kōdūng.</i>	BÔNG HÌNH <i>Mu.</i>
BỎ, LIỆNG BỎ, Vứt <i>Tük.</i> ANH ĐẾ CÁI RỰA MẺ CỦA TÔI ĐÂU?_TÔI ĐÃ Vứt BỎ RỒI: <i>ih mān tōgā hong inh toyō?_ inh xang tük boih.</i>	BÔNG GIÓ <i>Pōjuang.</i>
VỢ BỎ CHỒNG: <i>akān tük klo.</i>	BÔNG LÁNG <i>Xut pojēl (māng hōmil).</i>
BÓC LỘT ₁ <i>Pōgām xa de.</i>	BÔNG MA <i>Kiēk.</i>
BÓC LỘT ₂ <i>Pōnep.</i> BÓC LỘT CÔNG NHÂN: <i>pōnep bōngai jang.</i>	BÔNG MUỘT <i>Hlōhliau.</i>
BÓC VỎ <i>Lek kōduh.</i>	BÔNG NGƯỜI HAY VẬT TRONG ĐÊM TỐI <i>Ngi ngu.</i> TRỜI TỐI, BÓNG AI ĐI ĐÈNG KIA: <i>māng boih, bu bōk ngi ngu toto.</i>
BỌC, QUẦN <i>Krōp.</i> QUẦN CON BẰNG KHĂN: <i>krōp kon pāng khăń.</i>	BÔNG TÀ <i>Kōxō hoăng.</i>
BÓI CÁ (CHIM) <i>Jō krong.</i>	BÔNG TỐI <i>Māng mu.</i>
BÓI TOÁN <i>Pōdă.</i>	BÔNG ĐÁI <i>Pung dak nōm.</i>
BOM ĐẠN <i>Bōm mrōm.</i>	BÔNG LỬA <i>Potōk ūnh.</i>
BON CHEN <i>Pōjot.</i> BON CHEN LÀM ĂN: <i>pōjot tōdrōng jang.</i>	BÔNG NƯỚC SÔI <i>Potōk dak tō.</i>
BÒN ĐÁI VÀNG <i>Hōring mah.</i>	BÓP (CÒ) ₁ <i>Wet.</i> LÂY CÒ NÁ: <i>wet theng hră.</i> CÒ SÚNG: <i>theng wet.</i>
	BÓP CÒ ₂ <i>Pōdeh hră, pōleh phao.</i>

Bóp bể trứng gà để làm chứng	<i>bolah.</i>
<i>Pordôh kôtáp iĕr.</i>	Bồ câu nhà <i>Kotop hnam.</i>
Bóp bụng <i>Pogđt tongla.</i>	Bồ câu nhỏ <i>Kotop jrěnh.</i>
Bóp cổ <i>Ket hólōng.</i>	Bồ câu xanh <i>Komol, homuřl.</i>
Bóp cổ nhau <i>Toket.</i> Đấu vật bóp cổ nhau: <i>tôkłom toket</i>	Bồ chao <i>Pölang.</i> Bồ chao hót đằng sau thì phải quay về: <i>polang hoxi dui röng, kona</i> <i>dihbăl.</i>
Bóp lưng <i>Mot kôdú.</i>	<i>athei wiň.</i>
Bóp méo sự thật <i>Poma bĩ trö,</i> <i>poma chołoh.</i>	Bồ hòn <i>Kopät.</i> Gội đầu bằng nước bồ hòn: <i>kopu kôl päng</i> <i>plei kôpät.</i>
Bóp nặn <i>Tópet det.</i>	Bồ hóng <i>Tang kômrang.</i> Trên giàn bếp có nhiều bồ hóng: <i>tô</i> <i>hodra dei lô tang kômrang.</i>
Bột <i>Komluh.</i> Nước sông rút có nhiều bột: <i>dak krong hrö dei lô</i> <i>kômluh.</i> Con bò say thuốc sùi bột mép: <i>rōmo xoai kôr pôgang</i> <i>lěch komluh döng bôr.</i>	Bồ đập lúa <i>Kodô.</i> Đập lúa bằng bồ nhanh hơn đập chân: <i>tôh ba päng kodô hměnh loi kôr</i> <i>juă.</i>
Bột biển <i>Komluh dak daxi.</i>	Bồ nông (chim) <i>Kring.</i>
Bột xà bông <i>Komluh koböng.</i>	Bộ ba <i>Tôpêng nu.</i>
Bột mép <i>Komluh dak hai.</i>	Bộ chiêng <i>Kotum gōng,</i> <i>homruk chěng chěng.</i>

Bô

Bô lão <i>Kră gaih, kră polei.</i>	Bộ chiêng gồm năm chiếc <i>Lang ban.</i>
Bô <i>Pøyô,</i> Bô bích: <i>pøyô</i> <i>pøyang.</i>	Bộ hành <i>Bôk jöng.</i>
Bô câu <i>Kotop.</i>	Bộ lạc Chàm <i>Pödrang.</i>
Bô câu cườm <i>Kotop tru ling.</i>	Bộ mặt <i>Muh măt.</i>
Bô câu đất <i>Kotop bri.</i>	Bộ nhạc tre chuyển động bằng nước, đàn nước <i>Ting gling.</i>
Bô câu loại trung bình <i>Kotop</i>	Bộ óc <i>Ngok.</i>

Bộ phận sinh dục người	<i>Oi ōi, nhũng lôch minh blon, bâu ôm ap īn.</i>	<i>bâu ôm pogră.</i>
Bộ phận sinh dục nữ	<i>Kobōi</i> (trẻ nhở). <i>kobōi</i> (người lớn).	<i>Bốc mùi thối Bâu ôm. Thối hoắc: bâu ôm glüng gläng.</i>
Bộ...sao	<i>Tola.</i> Anh làm tay nó sao vậy? tôi có làm gì đâu, tự nó làm thôi!: <i>e pōm kiø kɔf ti hăp thoï noh? rɔf kɔf inh pōm tola, hăp trɔf kɔdih!</i>	<i>Bốc thuốc Iök ăn pogang.</i>
Bổ Pah.	<i>Bổ củi: pah long ūnh.</i>	<i>Bốc vác Tung tōmam.</i>
Bổ dưa hấu:	<i>pah plei pokai.</i>	<i>Bộc lộ Tōbang bōh.</i>
Bổ cùi (con vật)	<i>Pāk ngăk.</i>	<i>Bôi Pik. Bôi thuốc: pik pogang.</i>
Bổ đương	<i>Tōpōn poħrōk.</i>	<i>Bôi nhọ Pōm mē, pōma mē.</i>
Bổ ích	<i>Pōyuor.</i>	<i>Bôi trơn Pōm toblōr.</i>
Bổ nhào	<i>Tōkol.</i>	<i>Bôi bàn Bōngai gūm jōng xa.</i>
Bổ nhiệm	<i>Pōk ăn xōnong, pōk atōk.</i>	<i>Bôi bỗ Pohrōk jōhngām.</i>
Bổ sung, bổ túc	<i>Ăn atām, ăn athām.</i>	<i>Bôi đắp Kōtōk. Nước lụt bồi phù sa khắp nơi: dak rolat kōtōk teh jāp ôr.</i>
Bổ sức	<i>Pohrōk jōhngām.</i>	<i>Bôi thường Chil mong.</i>
Bổ thận	<i>Pohrōk plei bleo.</i>	<i>Bôi thường Mong, chāl mong.</i>
Bổ củi xanh (con vật)	<i>Ngük ngăk.</i>	<i>Bối rối₁ Tōxūl. Anh nói nhiều làm tôi bối rối: e pōma lō, pōm kōf don inh jing tōxūl.</i>
Bố, hốt	<i>Tōtēp.</i> Các anh hãy bốc cá chia cho nhau: <i>bē iēm chā totēp axong ka dihbāl.</i>	<i>Bối rối₂ Xōleng kōf don, xōl wol.</i>
Bố chayah	<i>Ünh xa.</i>	<i>Bội bạc Pōgrōng.</i>
Bố khói	<i>Pōnhui, lēch nhui.</i>	<i>Bội phần Tōch tōdrong.</i>
Bố mùi	<i>Bâu.</i> Heo chết đã một tuần bốc mùi thối ghê gớm:	<i>Bội thực Xa pogră.</i>
		<i>Bội thu Tōra pōlo.</i>
		<i>Bội ướt Tük bōr tōchōt.</i>
		<i>Bôn ba bôn tẩu Hōnat hōnot, hroh hran.</i>
		<i>Bốn Puōn. Bốn cái: puōn tō.</i>

Bốn người: <i>puǒn nu.</i>	Bốn mươi, <i>Klōt, xôl.</i>
bốn chục: <i>puǒn jit.</i>	Bông hoa rừng <i>Rang bri brah.</i>
Bồn chồn <i>Xol wol.</i>	Bông lúa <i>Hordong ba.</i>
Bốn bồ <i>Puǒn pah.</i>	Bông đã lấy hạt (cuốn lại thành khúc tròn để kéo chỉ) <i>Koloa.</i>
Bốn đời <i>Ach.</i> Ông tổ bốn đời của anh: <i>yă bok puǒn chăl.</i>	Bông tai <i>Chole.</i> Đeo bông tai: <i>doh chole.</i>
Bốn chục, bốn mươi <i>Puǒn jit.</i>	Bông trang <i>Rang trang.</i>
Bộn bồ <i>Tohlăk kɔ̄jang.</i>	Bông lông <i>Kuonth kuanh.</i>
Bộn công bộn việc <i>Hlăk lɔ̄ todrong.</i>	Bồng Kômăñ, <i>păñ.</i> Bồng nâng lên xuồng: <i>păñ tă tong.</i>
Bốn kiểng <i>Polei tongla, polei klok klak.</i>	Bồng bènh <i>Lil lôl, tonóng.</i>
Bốn mạng <i>Xordõng.</i>	Bồng bột <i>Don lolép.</i>
Bốn phận <i>Xonong jang.</i>	Bồng trong thân cây <i>Phôk.</i>
Bông Kôpaikh. Trồng bông để làm chỉ: <i>potăm kôpaikh wă bɔ̄ brai.</i> Lấy bông thấm thuốc rửa vết thương: <i>iök kôpaikh wă nhru pøgang nhao xobur.</i> Loại cây bông nhỏ sống không đầy một năm: <i>kôpaikh brēl.</i>	Chim nhồng để trứng trong bông cây: <i>xem jong kôtăp lõm phôk long.</i>
Bông cỏ lau <i>Rang nhët ngiă.</i>	Bồng lộc <i>Xonong apah.</i>
Bông gòn sạch hạt <i>Kôpaikh kôdõl.</i> Phải quay hết hạt bông gòn để có bông gòn sạch: <i>athai potă kôpaikh goðh dei kôdõl.</i>	Bồng trời bừng sáng <i>Phiõng toðah toðong.</i>
Bông hoa <i>Rang.</i> Bông hoa nở: <i>rang blang.</i> Bông hoa tàn úa: <i>rang hõnh.</i>	Bồng chốc, bông dung, bông nhiên <i>Kotă ei, kôdrăt.</i>
Bông hoa chuốt bằng cây le <i>tôpüng potôh tomo.</i>	Bồng trầm <i>Brõng brõng.</i>
	Bốp chát <i>Pók.</i> Ăn nói bốp chát với mẹ chồng: <i>tol mă pok păng mě klo.</i>
	Bột ₁ <i>Tôpong, tôpüng.</i> Bột mì: <i>tôpüng ba mi.</i> Bột thuốc nổ: <i>tôpüng potôh tomo.</i>

Bột₂ (Bắp, cà phê) *Oih*. Rắc *kơ don..*

bột ớt vào cá: *prui oih poħāng lōm ka.*

BO

Bơ phờ *Gleh glän tōch tōdrong.*

Bơ sữa *Rōmā dak toh.*

Bơ vơ *Pōti potoi, pōti pōtōng rōwō.*

Bờ (rãy, sông...) *Jih*. Bờ sông: *jih krong.*

Bờ, cuối *Kōpūch, kōmūch.*

Bờ biển *Jih dōxī.*

Bờ cát, bờ đất, bờ đê, bờ phên
để chặn nước(bờ đập) *Pōnōt, mōnōt*. Đập đập bắt cá: *bōt mōnōt rōp ka.*

Bờ đậu, bờ lũy, bờ rào
Kōdrong.

Bờ hồ *Jih tum, jih dōnāu.*

Bờ rãy, bờ ruộng *Poy*. Rãy anh
và rãy tôi giáp nhau một bờ:
mir ih pāng mir inh, minh moy.

Bờ ruộng *Kōnong na.*

Bờ vực thẳm *Hokōi.*

Bợ đỡ *Pōluō de.*

Bở (củ khoai) *Pōngoi.*

Bở ngõ *Xōlēng kōf don, gueu*

Bơi *Gloī*. Nó không biết bơi:
hăp uh kōf goh gloī. Bơi chó:
gloī kō. Bơi sải: *gloī xoak*. Bơi
éch: *gloī kīt*. Bơi ngữa: *gloī dang.*

Bơi lặn *Gloī môch.*

Bơi móc *Kuaih*. Đừng bơi móc
chuyện người ta: *nē kuaih tōdrong de.*

Bởi, bởi chưng bởi vì *Kōlih kōf, dōng*. Tôi dậy trưa vì tôi
đau đầu: *inh riu pok kōlih kōf inh jī kōl*. Bởi đâu mà có: *dei dōng iō.*

Bơm banh *Tōmūt hōyuh.*

Bơm ngựa, hay heo rừng *Xōk groi*. Heo rừng dựng đứng lông
bờm: *xōke tōiung xōk groi.*

Bơm bảі *Bōngai thōng mang klang char.*

Bơm rượu *Met kōf xik.*

Bohn cợt *Anul, hōnul.*

Bợp tai *Tap bō.*

Bốt *Pōjruh, pōyām, hōi*. Cây
dài phải tề bốt: *long kōjung, athai koh pōjruh*. Bốt chua:
rōhōi iū. Bốt giận: *hōi kōf rōt.*

Bốt lửa (rút củi ra để lửa bốt
cháy) *Nhēch, nhaih*. Bốt lửa

cho corm khói khê: <i>nhēch ūnh</i> để đuổi chim) <i>Kō ha.</i>
<i>kuă kơ por khoy.</i>
Bót lửa khi corm cạn <i>Hōdang.</i>
Bót đèn trên da <i>Pōl.</i>
Bót nói <i>Pō-ěnh bōr.</i>
Bót xén <i>Pōxen.</i>

BU

Bu <i>Jōm.</i> Đãy thức ăn kẹo ruồi bu: <i>pōkāp por tobāng kuă kōroi jōm.</i> Con bọ mắt thường bu vào hèm rượu: <i>kōmrōi ga jōm kōdroh.</i> Đừng để ruồi bu vào thức ăn, dễ bị bệnh: <i>nē lē roi jōm tobāng xa, hnhōk kōpōrang.</i>	Bù nhìn hình chim <i>Klang kōt.</i> Làm bù nhìn hình chim để dọa chim sē (giữ lúa): <i>pōm klang kōt wă druh rēch.</i>
Bu vào <i>Dōk.</i> Kiến nhọt bu vào trùn: <i>hōdōm mōng dōk rōnāng.</i> Dân làng bu vào khiêng một cây lớn: <i>kon pōlei dōk tung long.</i>	Bù thêm, bù lổ <i>Klă athăm.</i> Bò anh nhỏ, anh phải bù thêm một con heo: <i>rōmo ih iě, ih athai klă athăm minh pōm nhūng.</i>
Bù xù <i>Chōkreh.</i> Tóc tai bù xù: <i>xōk chōkreh.</i>	Bú <i>Mōm.</i> Mẹ cho con bú: <i>mē ān kon mōm.</i>
Bụ bᾶm <i>Bēk lōng.</i>	Búa tạ <i>Mut, hōnōng.</i>
Búa tạ, cái chày vồ <i>Tōmōh.</i>	Bùa, thư <i>Mōn.</i>
Bùa mê <i>Pōgang pōk kük, pōgang nhō.</i>	Bùa ngãi bảo vệ mùa màng <i>Kōnīl, ī ō.</i>
Bùa ngãi đuổi cợp <i>Kojōr.</i>	Bùa ngãi, bùa mê <i>Kōmīt.</i>
Bùa yêu, ngãi yêu <i>Pōgang kōmut.</i>	Bùa lưới <i>Tăng năk.</i>
Bùa vây <i>Wang tăp dar.</i>	Bục giảng <i>Akōn jōng.</i>
Bùi₁ (Củ, hạt) <i>Pōngōi</i>	Bùi₂ <i>Tōyōng</i> (dùng cho củ mì,
Bù nhìn (có hình chó há miệng	

lang).	để ngữa đựng lúa hay gạo...)
Bùi ₃ <i>Mői</i> . Bí bùi: <i>tôl mői</i> .	<i>Kordôm</i> . Cho một bùm muối: <i>ăñ minh kordôm boh</i> .
Bùi ngùi <i>Brök lõm don</i> .	Bùn lầy <i>Trôk</i> . Trâu đầm bùn: <i>kopô pung trôk</i> . Chim mò giun: <i>xem bet trôk</i> .
Bùi nhùi <i>Koxôm, xôm</i> .	Bủn rủn tay chân <i>Romõn dĩ jõng ti</i> .
Bùi nhùi để mồi lừa <i>Toxôm</i> .	Bủn xỉn <i>Kret kotul</i> .
Bùi nhùi được nhét vào tẩu để thấm nhựa thuốc (sau đó lấy ra ngâm) <i>Nhek phoi</i> .	Bung ra <i>Tołang</i> . Tại mày không cột nên gói cơm bung ra: <i>yor kɔr e kuă chô, kona hõnűng por xang tołang</i> .
Bùi nhùi quẹt <i>Pu toneh</i> .	Bung ra, dǎn ra <i>Tøyäi</i> . Rổ xúc cá bung ra: <i>grang toyäi</i> . Dép chật, mang mãi cũng dǎn ra: <i>koyep hrăt, tră buh buh duh toyäi</i> . Quần này trước đây chật, mặc hoài cũng nới rộng ra: <i>hobăñ âu xɔr hrăt, hrɔp pük păk jing toyäi</i> .
Bụi ₁ (Có thể sờ) <i>Mui</i> . Bụi đất: <i>mui teh</i> .	Búng Kodeh. Búng tàn thuốc đi xa: <i>kodeh dol hort</i> .
Bụi ₂ <i>Mruih, bruuh</i> .	Bùng cháy <i>Khõng</i> .
Bụi ₃ <i>Bui</i> (<i>Gió bụi không sờ được</i>)	Bùng nổ <i>Pödöh</i> .
Bụi mù mịt <i>Koglëng koglëng</i> .	Bụng <i>Klak</i> .
Bụi đồi <i>Klang</i> . Người bụi đồi: <i>bongai thõng mang klang char</i> .	Bụng chữa <i>Oei găñ</i> .
Bụi gai <i>Uh jøla</i> .	Bụng dưới <i>Klak mot</i> .
Bụi rậm <i>Uh un</i> . Bụi rậm đầy gai góc: <i>uh un drun jøla</i> . Chuột chạy vào bụi rậm: <i>kone kordâu müt tɔr uh</i> .	Bụng dưới, háng <i>Ap ṁ</i> .
Bụm miệng cười <i>Döp bɔr nă, klup bɔr nă</i> .	Bụng làm dạ chịu <i>Dok xa hoa</i>
Bụm gạo (hai bàn tay khum lại	

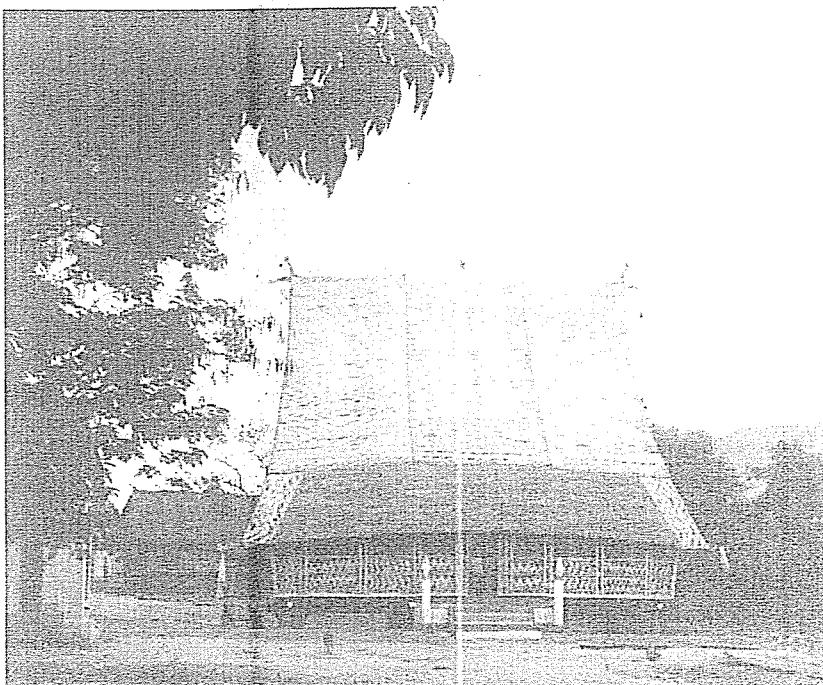
<i>pǔ.</i>	<i>Buồn lòng Ol xɔ̂ngon.</i>
Bụng ỏng₁ (người lớn) <i>Toplōng, toplong.</i>	Buồn bã, buồn bức, buồn tình <i>Ül ol.</i>
Bụng ỏng₂ <i>Pordük pɔ̄-ol.</i>	Buồn cười <i>Hing kɔ̄ nă, rohing kɔ̄ nă.</i>
Bụng phệ <i>Klak dai.</i>	
Bụng sinh không tiêu <i>Klak</i> <i>nɔ̄ng nɔ̄ng.</i>	Buồn ngủ <i>Kokoi.</i> (Ngủ gục: <i>kokoi tep.</i> Ngủ nướng: <i>tep pok</i>).
Bụng to <i>Pordük tih potōng.</i>	
Bụng trống không <i>Klak lang.</i>	Buồn nôn, buồn mửa <i>Lolɔ̄n.</i>
Đi làm bụng đói: <i>bõk jang klak lang.</i>	Ăn trúng độc, gây buồn nôn: <i>xa trõ pɔ̄nhūl, lolɔ̄n rohing hɔ̄xay.</i>
Buộc, thắt dây cước vào lưỡi <i>lõi</i>	Buồn rầu₁ <i>Phiēl.</i> Buồn rầu vì câu: <i>trem tolei hoan tɔ̄tɔ̄guēng ba</i> mới qua đói: <i>phiēl kɔ̄ bã nao lôch.</i>
Buộc cột <i>Chõ.</i> Buộc cột bò: <i>chõ rómo.</i>	Buồn rầu₂ <i>Oh, oh ol.</i> Nó buồn hết cháu tối cậu chết: <i>hãp oh kɔ̄ mon, xongon kɔ̄ ma nao lôch.</i>
Buộc phải làm <i>Pokāljang.</i>	
Buộc tội <i>Tɔ̄xăl.</i>	
Buổi chiều <i>Kɔ̄xõ.</i>	Buồn thiu <i>Kɔ̄-ű xon bon, oh ol.</i> Buồn rầu ū rũ vì người mình thương đã mất: <i>kɔ̄-ű xon bon kɔ̄ bɔ̄ngai băt xang hiong.</i>
Buổi lễ <i>Ah plang xoi.</i>	
Buổi sáng <i>Pɔ̄gê.</i> Buổi sáng sớm: <i>pɔ̄gê xriõih.</i>	Buồn, <i>buồn</i> tình, thất vọng <i>Pɔ̄blõ.</i> Buồn quá, ăn cơm nuốt
Buổi tối <i>Kɔ̄măng.</i>	
Buồm <i>Che holɔ̄.</i>	
Buôn bán, bán buôn <i>Pordro.</i> Gánh hàng đi bán: <i>nel nol lǔ.</i> <i>tɔ̄mam bõk pɔ̄dro.</i>	không trôi: <i>klai pɔ̄blõ xɔ̄ng pă</i>
Buôn làng <i>Plei.</i> Dân làng: <i>kon polei.</i>	Buông lồng, buông tha <i>Tɔ̄nglaih lě.</i>
	Buông tuồng <i>Chẽl lăl, xau lau.</i>

Buồng xuôi <i>Lĕ hieo.</i>	Bức bách <i>Pöklut.</i>
Buồng chuối <i>Hödöng prit.</i>	Bức hại <i>Ponep.</i>
Buồng ngủ <i>Lăm tep.</i>	Bức hôn <i>Pökäl pochăng.</i>
Buồng ngực <i>Kotoh.</i>	Bức thiết <i>Kălkō.</i>
Buồng lái <i>Lăm git.</i>	Bực bội, bức dọc, bức mình, tức giùm <i>Romanh, xăk xinh.</i>
Buồng trứng <i>Tojul kotăp.</i>	Bưng ₁ <i>Yöng.</i> Bưng cơm cho khách: <i>yöng por än tömoi.</i>
Buốt lạnh, buốt giá, buốt rét <i>Tongët körren.</i>	Bưng ₂ <i>Pöng.</i> Bưng nồi cơm lại đây: <i>pöng gö por nhăk tơ âu.</i>
	Bưng bít <i>Klăxir, bödöp hlöp.</i>
	Bưng đến trước mặt <i>Podö ah ngir.</i>

BƯ

Bụt, bụi sương <i>Tih tin.</i>	Bưng thức ăn <i>Podö tobäng.</i>
Bụt, to (bung) <i>Töblöu.</i> Ăn trúng thuốc độc bung trương bụi lén: <i>xa töjrao, klak tih töblöu.</i>	Bưng cháy <i>Blêl blal, chrê chra.</i>
Bừa <i>Khôr.</i> Bừa cỏ lúa: <i>khôr ba.</i> Cái bừa: <i>long khôr.</i>	Bưng cây <i>Rõ long.</i>
Bừa bãi, bập bẹ, lung tung <i>Pönhiu pönhao, kürkă, hordru hordrä.</i>	Bước Yak. Bước chân: <i>höjak jöng.</i>
Bừa bãi <i>Tah rah.</i> Bò phóng uế bừa bãi trong sân: <i>rötmo ich tah rah jâp körcham.</i>	Bước đầu <i>Mäng gögörl.</i>
Bửa cũi <i>Pah long ünh.</i>	Bước đường <i>Trong böök.</i>
Bữa cơm <i>Ah xöng xa.</i>	Bước qua <i>Ködang.</i> Bước qua hàng rào: <i>ködang ködrong.</i> Con mang nhảy qua đường: <i>jil ködang trong.</i>
Bữa kia <i>Döning dömöñh.</i>	Bước vào nhà <i>Yak müt tör hnam</i>
Bữa củi (loại bọ có cánh cứng màu xanh láng rất đẹp) <i>Kölang ping.</i>	Bươi mốc, soi bối <i>Pöblö popläk.</i>
	Bươi Kuaih. Gà bươi rác tìm

- mồi: *ič̥r kuaih uh chă podră̄n.* Bút rút *Tō don jat.*
- Bươi đào để tắm bụi (gà, chim) *Bưu điện Hnam pōtruh dah Pōl.* *iōk tōmam.*
- Bưởi *Krōi jung.*
- Bướm bướm *Măt meng.*
- Bướm *Măt meng.* Hoa quyến rũ ong bướm: *rang pōhuch măt meng pă̄ng xut.*
- Bướm loại nhỏ *Koei(trắng).*
- Bướm nhỏ *Hōmui.*
- Bướng bỉnh *Kōpīl.* Người bướng bỉnh dạy mãi cưng không nghe: *bōngai kōpīl bōtho ling lang duh bī pă̄ng.*
- Bướng bỉnh *Rey.* Đừng có bướng: *nē kō rey.*
- Bướu (cổ) *Bōng ko, kōk.* Bướu cổ: *holōng kōk.* Đồ khốn có ngày mày sẽ bị bướu cổ: *thūi e kōk holōng, bōng ko.*
- Bướu cây *Long pōtum.*
- Bướu của bò đực *Gūu.*
- Bửa ăn điểm tâm *Pōn klak.* Ăn sáng vào 6 giờ: *xa pōn klak ah 6jō.*
- Bức tượng *Rup.* Tạc tượng xung quanh mồ: *bō rup jū dār bōxat.*
- Bút *Hrech, broch.* Bút gié lúa: *hroch iōk kōpu ba.*

Rông Dak Tuk

C

Ca ₁ (uống nước) <i>Gol.</i>	<i>kotruh druh ka prím.</i>
Ca ₂ <i>Hat.</i>	Cá mồi lớn <i>Konang.</i> Cá rói mồi lớn: <i>konang ka kodua.</i>
Ca ngồi ₁ <i>Po-ur po-ang.</i>	Cá nổi nhiều trên mặt nước <i>Ka rēk jāp rōng dak.</i>
Ca ngồi ₂ <i>U.</i> Người ta ca ngồi cô ta hát hay: <i>de u' hăp hat rogei.</i>	Cá phá <i>Ka chrah.</i>
Ca đoàn <i>Khul hat.</i>	Cá phá <i>Xroh.</i>
Ca tụng ₁ <i>Pôk po-ang.</i>	Cá phá lớn <i>Kreng.</i>
Ca tụng ₂ <i>U'-ang.</i> Họ ca tụng nó giúp đỡ người nghèo: <i>de u'-ang hăp gǔm de donuh hin.</i>	Cá rầm <i>Ka podōm.</i>
Cá <i>Ka.</i> Cá đớp mồi: <i>ka joh pođrǎn.</i> Đi bắt cá và nhái: <i>tónang xa kă kit.</i>	Cá sặc <i>Hopă.</i>
Cá ăn thịt người <i>Roya.</i>	Cá trâu bông <i>Ka robōng.</i>
Cá bống <i>Rolōn.</i>	Cá trê <i>Ka hokěnh.</i>
Cá chạch <i>Ka kek.</i>	Cá rô <i>Torēi.</i>
Cá có thể tấn công người <i>Kreng, gugu'.</i>	Cá rói (tên loại cá trắm có vảy nhỏ giống như cá xiêu) <i>Kodua.</i>
Cá diếc <i>Ka chuo.</i>	Cá sấu <i>Bia hong.</i>
Cá đá <i>Ka kōnōng.</i>	Cá siêu <i>Ka xiu.</i>
Cá đẻ trứng <i>Prah.</i>	Cá sông có vị đắng <i>Nhet.</i>
Cá đuôi đỏ <i>Ka umlah.</i>	Cá vây đuôi nhẹ nhàng <i>Duing duong.</i> Cá lóc vây đuôi nhẹ nhàng trong nước: <i>rōpōng gloi duing duong lõm dak.</i>
Cá khô <i>Ka kro.</i>	Cà ₁ <i>Trōng.</i>
Cá lốc nhỏ <i>Bor.</i>	Cà ₂ (răng) <i>Ot xoněnh.</i>
Cá lóc <i>Ka chruoth.</i>	Cà chít (có gỗ rất chắc) <i>Kochik.</i>
Cá lòng tong <i>Ka prím.</i> Giăng trú bắt cá lòng tong: <i>dăng</i>	Cà chua <i>Jǔng jāng.</i>
	Cà cuồng (chim) <i>Klang at</i>
	Cà dược, cà hoang <i>Trōng păng.</i>
	Cà đắng <i>Trong tăng, trong bai.</i>

Cà lăm <i>Kodă.</i>	Cả nể <i>Kah ha-on</i>
Cà na <i>Jolăt, cholăt.</i>	Cả thiện <i>Kodă mel mol.</i>
Cà nhắc ₁ <i>Jol jol.</i> Bị thương ở bàn chân, nó đi cà nhắc: <i>trō xōbur ah kō pang jōng, hăp bōk jol jol.</i>	Cả thể <i>Krup yup.</i> Cả tin <i>Ga kō lui.</i> Các bạn, các anh, các chị <i>Iēm.</i> Mời các bạn đến dự đám cưới
Cà nhắc ₂ <i>Teng grē, khōi khōi.</i> Người què đi cà nhắc: <i>bōngai jo jōng bōk teng grē.</i>	con tôi: <i>tōkōi iēm nām et pokong kon inh.</i>
Cà pháo <i>Trōng prēp.</i>	Các ông, các anh, các chị <i>Iēm.</i>
Cà khêu <i>Xing xōng.</i>	Các ông (anh, chị) có đi làm không?: <i>iēm hām bōk jang dī?</i>
Cà phê <i>Kaphē</i>	Cách chức <i>Tōnthur xōnong jang.</i>
Cà răng <i>Ōt xōnēnh.</i>	Cách ly <i>Tōklah.</i>
Cạ mình, cọ mình <i>Tit tōt.</i> Bò ngứa ngáy cạ mình vào cột: <i>rōmo pokoih tit tōt tōrjāng.</i>	Cách khoảng, ngăn cách <i>Kodăñ.</i> Cách một hòn núi <i>Kodăñ minh kōng.</i> Nhà nàng cách nhà tôi ba căn nhà: <i>hnam hăp kodăñ hnam inh pēng tō hnam.</i> Ông Pôm chết cách đây ba tháng: <i>bok Pōm lōch kodăñ dōng âu pēng khei.</i> Làng chúng tôi và làng họ bị ngăn cách bởi một con sông: <i>Pōlei nhōn kodăñ pāng pōlei kānhăp minh pōm krong.</i>
Cả đến... <i>Truh</i> (thành ngữ) mà truh kō... Các anh không hiểu, cả tôi cũng thế: <i>Iēm uh kō wao, mă truh kō. inh duh lelāi.</i>	Làng
Cả đống, cả mớ <i>Kolōng kolang, kōluēl kolual.</i> Được cá đầy nong: <i>dei ka kolōng nhōn kodăñ pāng pōlei kānhăp minh pōm krong.</i>	chúng tôi và làng họ bị ngăn cách bởi một con sông: <i>Pōlei nhōn kodăñ pāng pōlei kānhăp minh pōm krong.</i>
Cả đời <i>Plăt erih.</i>	Cách riêng <i>Xara kōdih.</i>
Cả gan <i>Khōn kuan</i>	Cách thức <i>Kiōt tōdrong.</i>
Cả hai chúng tôi <i>Nhi.</i>	Cách từ chối thẳng thừng <i>Uh kō mon.</i> Tôi đâu có lấy tiền anh: <i>inh uh kō mon iōk jēn ih.</i>
Cả hai chúng nó <i>Bre.</i>	
Cả hai anh <i>Mih.</i>	

Cai nghiệm <i>Pogčt et hčt.</i>	<i>krut jing nge ngok.</i>
Cai quản, cai trị <i>Pogčr.</i>	<i>Cái tà qui chính Ming wih</i>
Cai trị, lãnh đạo, chỉ huy	<i>Ičng.</i>
<i>Pogčr.</i> Cai trị đất nước: <i>pogčr teh dak, nǎng dēh pǔng.</i> Chỉ huy trưởng lực lượng vũ trang: <i>bōngai pogčr līnh toblah.</i>	<i>Cải tử hoàn sinh Hoblih lōch jing erih lōng.</i>
Cái, mái <i>Drăkăń.</i> Bò cái: <i>rōmo akāń.</i> Gà mái: <i>iěr yōng.</i>	<i>Cải tạo Ming polōng.</i>
Cái ₂ (Sự vật) <i>Tōdrong.</i> Cái này cái kia: <i>tōdrong āu tōdrong to.</i>	<i>Cải tiến Pojing lōng loi.</i>
Cái ấy, người ấy <i>Nhō.</i> Cái ấy là cái gì?: <i>yă nhō monoh?</i>	<i>Cải trang Xap hobăń ao pha.</i>
Cái cày <i>Long pochoh.</i>	<i>Cải trắng, cải ngọt Hobei kok, hobei ngam.</i>
Cái cuốc <i>Nhik pōng.</i>	<i>Cải thiện Polōng.</i>
Cái đực <i>Kranglo krăkăń.</i>	<i>Cải trời Hla xe pă̄r.</i>
Cái gì <i>Kikič.</i> Cái gì đó: <i>kikič to.</i> Anh muốn gì?: <i>e wă kič?</i>	<i>Cải vã, cãi cọ Apang, hópang, pogre.</i> Hai anh em cãi vã với nhau: <i>bre nhōng oh pogre dihbăł.</i>
Cái khác <i>Mă nai, anai</i>	<i>Cãi lại Topang.</i> Đừng bao giờ cãi lại cha mẹ: <i>ně kč layo topang păng mě bă.</i>
Cái kia <i>Mónoh, mă to.</i>	<i>Cãi nhau Tolach.</i> Hai đứa cãi nhau chuyện gì vậy?: <i>bre hăp tolach tōdrong kikič noh?</i>
Cái này <i>Mă āu.</i>	
Cái nào <i>Mă yo.</i> Anh lầy cái nào: <i>ih iōk mă yo?</i>	<i>Cãi vã, cãi nhau Pojah.</i> Cãi nhau tranh giành của cải: <i>pøjah pojiei tōmam.</i> Cãi vã về gia tài: <i>pøjah gah tōmam mě bă.</i>
Cài cửa (gài cửa) <i>Chokăl măng.</i>	<i>Cam Krői.</i>
Cải cách <i>Ming hoblih.</i>	<i>Cam đoan, cam kết Tōchčt.</i>
Cải chính <i>Ming mă trō.</i>	<i>Cam go Anat anot.</i>
Cải dạng <i>Ming hoblih muh măt, iōk hōdrök pha.</i>	<i>Cam lòng chịu đau Pochđn kō.</i>
Cải lão hoàn đồng <i>Hoblih kră</i>	

<i>jī.</i>	<i>lōh.</i>
Cám <i>Hlok</i> . Sàng cám: <i>totuong hlok</i> .	Cám thông <i>Towao</i> . Sóng chung một đoàn thể chúng ta phải cảm thông lẫn nhau: <i>erih atūm minh bōl, bōn athai chā towao dihbāl</i> .
Cám dõ <i>Pohlut</i> .	Cảm tưởng <i>Don torchēng</i> .
Cám ơn <i>Bonê</i> .	Cảm xúc <i>Mōn brök lōm don</i> .
Càm rầm <i>Mōmōnh jojōk</i> .	Can đảm <i>Khīn, don khīn</i> .
Cạm bẫy <i>Pam</i> .	Can đảm, liều lĩnh, gan dạ <i>Ponuih</i> .
Cảm cúm, cảm mạo <i>Hokuk</i> .	Can ngăn ₁ <i>Plah</i> . Hai đứa cãi nhau, nhưng có người can ngăn: <i>bre hăp pojah dihbāl, chōng dei bōngai năm plah</i> .
Cảm cúm làm nghẹt mũi: <i>hokuk jīng poħōt muh</i> .	Can ngăn ₂ <i>Potuah, potuāt</i> . Đừng can ngăn, để tôi làm: <i>nē potuāt, lě kơ inh jang</i> .
Cảm động <i>Brök lōm don</i> .	Can ngăn ₃ <i>Khă, dōt</i> .
Cảm giác hơi tê tê ở hàm <i>Guam</i> . Thấy họ ăn trái me tôi cảm thấy tê tê hàm: <i>guam bōr bōh de xa plei hleu</i> .	Can phạm <i>Bōngai trō yoch</i> .
Cảm giác ớn lạnh trước khi đau <i>Broh roñh; inh āu roh roñh, thoí wā bōlō</i> .	Can thiệp <i>Togum</i> .
Cảm mến <i>Băt bonê</i> .	Cán <i>Glom, juă, kōtul</i> . Người ta chết xe cán: <i>de lōch xe kłom (joă, tul)</i> . Chó bị xe cán chết: <i>kō lōch xe joă</i> .
Cảm nắng <i>Trō kơ tō</i> .	Cán cày <i>Kōmoh, meu</i> . Tra lưỡi vào cán cày: <i>pōkăp nhik tō meu pochoh</i> .
Cảm ơn, cảm tạ <i>Bonê</i> .	Cán cuốc, dao <i>Kōchen, gōr</i> .
Cảm sốt <i>Bōlō</i> .	Cán gãy rìu văng(vợ chồng bất
Cảm tạ <i>Pōk bonê</i> .	
Cảm thấy <i>Mōn</i> . Cảm thấy sợ: <i>mōn iū</i> .	
Cảm thán chỉ sự ngạc nhiên <i>Ồ, sao lần này anh cho tôi cá nhiều thế! Kōtah mǎng āu ih ān kơ inh ka lō iăll!</i>	
Cảm thán ngạc nhiên <i>Lō lōh, ô</i>	

hỏa) <i>Ngă kơ chol, ngol kơ pla.</i>	ngay cửa cản trở lối ra vào: <i>ně dǒng ah mǎng, kóñh pohlák</i>
Cán nát <i>Gěn pohěch.</i>	<i>trong de mǔt lěch.</i>
Cán rìu <i>Tar xung.</i>	
Cán rìu dài (dùng để dēo quan tài) <i>Bêu yong.</i>	Cản trở ₃ <i>Pohrät.</i> Đừng đứng gần cửa làm cản trở lối đi: <i>ně dǒng ah mǎng pohrät trong.</i>
Cán rựa <i>Gőr togă.</i> Cán cuốc: <i>gőr nhik.</i> Xoong có cán: <i>gőr dei gőr</i>	Càng ... càng <i>Rai ... rai.</i> Càng trang điểm càng xấu thêm: <i>rai pohnong rai mě.</i>
Càn quét <i>Păi pođi, połôch pođi.</i>	Càng cua <i>Greng kotam.</i>
Càn rõ <i>Bơngai pha pha.</i>	Càng ngày càng <i>Güp güp.</i> Ông Röh càng ngày càng giàu: <i>güp güp bok Röh rai pođrõng.</i>
Cạn <i>Hrõ, xrõ</i> (nước). Nước cạn lội được: <i>dak hrõ goh gan.</i>	Càng ngày càng suy nhược <i>Pohiăng.</i> Nó bị suy nhược vì lao phổi: <i>hăp jí pohiăng gah hrek hrok.</i>
Cạn hết <i>Hrõ grop.</i> Uống cạn một ống rượu (bằng một ly cối): <i>et hrõ grop minh klõng.</i>	Cáng đáng <i>Xơng iök.</i>
Cạn kiệt <i>Thu, hrõ hiôp(nước); hoach</i> (của cải); <i>phophuch, phophöi</i> (sức khoẻ).	Cáng khiêng, băng ca <i>Gre.</i>
Cạn lời <i>Dĩ bõr.</i>	Khiêng bệnh nhân băng cáng: <i>tung de jí jän păng gre.</i>
Cạn nước mắt <i>Păt dak măt.</i>	Cảng Nhà Bè, cảng Hải Phòng <i>Tonök dak Nhà Bè, tonok dak daxi Hải Phòng.</i>
Cạn xót <i>Hrõ jat.</i>	Canh chùng <i>Wei kochăng.</i>
Cạn, không sâu (nói về chén bát) <i>Kodă, dal.</i> Chén không sâu: <i>pohnhan kodă.</i>	Canh gác, canh giữ <i>Gak.</i> Những người lính thay phiên gác: <i>gu linh boqlih gak.</i>
Cản bước tiến <i>Potuăt yak bök ah ngir.</i>	Canh gác, canh thức, trực <i>Trăl.</i>
Cản trở ₁ <i>Pođört, potuăt.</i> Cản trở đường đi: <i>pođört trong de bök.</i>	Canh giữ người chết <i>Kôm</i>

<i>bɔ̃ngai lôch.</i>	<i>ně oei ah kópuch pra iǔ kơ hoǎng.</i>
Canh giữ <i>Pring wei.</i> Giữ chim: <i>wei nhiă.</i>	Cạnh nhà <i>Jě hnam.</i>
Canh hai <i>Iěr bar mǎng ō.</i>	Cạnh rừng <i>Jih bri.</i>
Canh một <i>Ah iěr ō gogōl.</i>	Cạnh sườn <i>Kötting jómír.</i>
Canh tân <i>Ming plǒng, ming polǒng.</i>	Cạnh tranh <i>Pojot.</i> Cạnh tranh buôn bán: <i>pojot todrong bôdro.</i>
Canh thức <i>Grong.</i> Canh thức người chết: <i>grong de lôch.</i>	Cạnh tranh việc làm: <i>pojot todrong jang xa.</i>
Cánh₁ <i>Pónär.</i> Chim vỗ cánh: <i>xem totuh pónär.</i>	Cánh cáo, cánh tinh <i>Kochăng.</i>
Cánh₂ <i>Tong</i> (<i>dùng trong từ ghép</i>). Cánh ná, cánh cung: <i>tong hră.</i> (Cần câu: <i>tong hoxay</i>).	Cánh giác, tự vệ <i>Hómăt.</i> Vào rừng mang theo gươm để tự vệ: <i>bők tơ bri nhăk dao hómăt doh po.</i>
Cánh hoa <i>Tohla rang.</i>	Cao <i>Kojung.</i> Nó cao hơn tôi: <i>hăp kojung loi kơ inh.</i>
Cánh mũi tên <i>Pónät.</i>	Cao dán, thuốc dán <i>Pogang klep.</i>
Cánh đồng <i>Mir ôr thôr krong.</i>	Cao đẹp (người) <i>Tohuơng.</i> Nó là thanh niên cao và đẹp: <i>hăp todăm tih tohuơng.</i>
Cánh đồng rộng <i>Kowõng.</i> Rãy chúng tôi rộng lớn: <i>mir nhôn xã kowõng</i>	Cao gầy <i>Hokě tang guang.</i>
Cánh tay <i>Kōng.</i> Gãy tay: <i>togō kōng.</i>	Cao hứng <i>Mơn xõ koidih.</i>
Cành cây <i>Xödrai long.</i>	Cao lương mỹ vị <i>Tómam xa lõng.</i>
Cành cây lay động (vật lớn) <i>Kiul kiul, kiöl kiöl.</i>	Cao thượng <i>Don tih.</i>
Cạnh, gân <i>Ring.</i> Ngủ cạnh bếp lửa: <i>tep ring ũnh.</i>	Cao nghẽu, cao ngồng <i>Kojung rongao.</i>
Cạnh, mép <i>Kópuch.</i> Đứng ngồi ở mép hiên nhà kéo ngã đầy!: <i>47</i>	Cao niên <i>Kră krut.</i>
	Cao và rộng (nhà) <i>Koxong.</i>

Cao rao	<i>Pō-ang, pôk pō-ang.</i>	nhớ cào nhẹ tôi nhé!: <i>tõng e</i>
Cào ₁	<i>Kach.</i> Dù ngứa đùng có	<i>wih, e greh inh iă hō!</i>
cào:	<i>mõnhang kõtăl, ně kõ</i>	Cào ra <i>Waih.</i> Cào bã rượu
	<i>kach.</i> Cọp cào đất: <i>kla kach</i>	đổ đi: <i>waih kõdroh dõng ge.</i>
	<i>teh.</i>	Cáo (Con vật) <i>Tõchêk.</i>
Cào₂	<i>Kõih.</i> Cào lớp bùn dính	Cáo giác <i>Tõxăl.</i>
	vào chân: <i>kõih trôk dõm tõ</i>	Cáo lui <i>Hmach potôch, apinh</i>
	<i>jõng.</i>	<i>wih.</i>
Cào, bối	<i>Khõr, kuaih.</i> Cào rác	Cáo phó <i>Põră de lõch.</i>
rến:	<i>khõr mruih, kuaih uh.</i>	Cáo trạng <i>Hhabar xăl de.</i>
Cào, moi	<i>Kõch.</i> Tôi đào hầm,	Cạo cơm cháy <i>Kreh por kra.</i>
	anh thì cào đất: <i>inh xir holüng,</i>	Cạo <i>Kõih.</i> Cạo râu: <i>kõih rẽl</i>
	<i>ih kõch kõ ba.</i> Moi củ mì bằng	<i>xõk kang.</i> Cạo lông cho sạch:
	tay: <i>kõch bum blang păng ti.</i>	<i>kõih polõih xõk.</i>
Cào bối đất:	<i>kõch teh.</i>	Cạo sạch, cạo trọc <i>Kõih</i>
Cào cấu, bấu,	<i>quào Kõbach.</i>	<i>polõih.</i>
Đùng chọc mèo,	nó quào mày	Cạo trọc <i>Ngõl.</i> Cạo trọc đầu:
đẩy: <i>ně khõr meo, kõnh hăp</i>	<i>kăt ngõl xõk, kăt rel xõk.</i>	
<i>kõbach e.</i> Cọp cào đất:	<i>kla kõbach teh.</i>	Cạp, gặm <i>Ngoih.</i> Cạp bắp ăn:
		<i>ngoih hobo.</i>
Cào cào	<i>Lep, lep klang.</i> Cào	Cát <i>Chuõh.</i> Bãi cát: <i>polao</i>
cào xanh:	<i>lep põgang.</i>	<i>chuõh.</i> Nước lớn bồi cát: <i>dak</i>
Cào cào xanh hay	nâu chân	<i>tih hotõk chuõh.</i>
sau rất dài,	đuôi như lưỡi dao	Cát lớn <i>Chuõh grõ.</i> Cát mịn:
<i>Grang grach.</i>		<i>chuõh nhẽ.</i>
Cào nhẹ	bằng ngón tay	Cát bụi <i>Mui teh.</i>
<i>Kõkreh.</i>		Cau <i>Plei kau, long kau.</i>
Cào nhẹ để	ra hiệu	Cau có <i>Hëng hõng.</i>
lung	ra hiệu gọi tôi đi:	Cau mặt <i>Chik muh măt.</i>
<i>kõdú krao inh bõk.</i> Nếu anh về		Cáu bẩn, cáu ghét, lợ <i>Kõmõ.</i>

Lợ nồi: <i>kormō gō</i> . Người không	Cắm câu mốc mồi sông ếch
tấm minh đầy cău ghét: <i>bongai</i>	nhái <i>Pran hoxay poglori</i> .
<i>uh kơ hūm akāu bēnh kơ kormō</i> .	Cắm cây, đóng cọc <i>Gūng</i>
Cáu kính <i>Grōng</i> .	<i>gōng</i> . Pôm cắm hai cọc dài
Cáu tiết <i>Mīl, xīk mīl</i> .	giữa sông để cột dây giăng
Càu nhau <i>Jojōk momonh</i> .	câu: <i>Pôm gūng gōng bar tō</i>
Cay <i>Hō</i> . Cay xè: <i>hō tēng</i>	<i>hoxay dăng</i> .
<i>hēng</i> :	Cắm chông <i>Nāk xrōng, lüt</i>
Cay chua <i>Jīnuih, jī klōm</i> .	<i>xrōng</i> .
Cay đắng <i>Hliēng hiōk</i> .	Cắm cúi đi <i>Ngoh ngoh</i> . Nó
Cay độc, cay nghiệt <i>Chōdōk</i>	cắm cuối đi, không nhìn trước
<i>rōl</i> .	nhìn sau: <i>hăp bōk ngoh ngoh,</i>
Cay mắt <i>Hang măt</i> .	<i>uh kơ hue rōng hue ngir</i> .
Cày <i>Long pochoh; pochoh</i> .	Cắm đầu cắm cổ <i>Kochi kochi</i> .
Cày vồ <i>Pochoh pōgia</i> .	Người ta không cho nó đi,
Cày trở <i>Pochoh blūng blō</i> .	nhưng nó cắm đầu cắm cổ
Cày không xuống <i>Pochoh uh</i>	chạy theo cho kịp bọn: <i>de kuă</i>
<i>kō han</i> .	<i>ān hăp bōk, chōng hăp kochi</i>
Cày triề <i>Pochoh proi</i> .	<i>kochi kōdāu kiō bōl</i> .

CĂ

Cắc bạc <i>Jēn hu xu kăk</i> .	Cắm hoặc chặt cây làm dấu
Cắc cớ <i>Uh kơ tōdrong</i> .	Dje.
Cắc kè <i>Pāk kē</i>	Cắm mốc, khoanh vùng <i>Pla</i>
Cặc (tục) <i>Lo</i> .	<i>anih</i> . Khoanh vùng rừng làm
Cắm ghét <i>Areh chrăng, areh</i>	rẫy: <i>pla bri</i> . Làm dấu cây: <i>pla</i>
<i>krēk</i> . Mọi người đều căm ghét	<i>long</i> .
nó: <i>tōm kơ bongai duh areh</i>	Cắm trại <i>Pōdōng rōnōh</i> .
<i>chrăng hăp</i> .	Cắm cùi <i>Rōlik</i> . Cắm cùi sửa
	mà không xong: <i>ming rōlik uh</i>

<i>kor kĕ goh.</i>	că̄n nhau: <i>bar tō kō tokăp</i>
<i>Cầm Kang.</i> Cầm vển: <i>kang dihbăl uăp.</i>	
<i>Cặn bā Kodik</i> Cặn ở đáy ly: <i>kodik ah krĕl mōng.</i>	<i>Că̄n phá lúa Chah ba.</i>
<i>Că̄n bă̄n Tom.</i>	<i>Că̄n ră̄n Kăp xōněnh.</i>
<i>Că̄n bệnh Todrong jī jă̄n.</i>	<i>Că̄n ăn tră̄c Broch.</i>
<i>Că̄n dă̄n Totă̄.</i>	<i>Că̄n trôm Kăp klĕ.</i>
<i>Că̄n do Yor dōng iō.</i>	<i>Că̄n xé₁ Kodah.</i> Cọp că̄n xé con mang: <i>kla kăp kodah jil</i>
<i>Că̄n nguyên Tom, tom roh.</i>	<i>Că̄n xé₂ Nhøy.</i> Chó că̄n xé dùi gà: <i>nhøy kō kăp blu iĕr.</i>
Lưỡi biếng là că̄n nguyên của mọi sự xấu xa: <i>alah jī tom roh todrong kōnī mĕ.</i>	<i>Că̄n nhă̄n, càu nhă̄u Jojōk.</i> Vợ ông ta că̄n nhă̄n suốt ngày: <i>akăn hăp jojōk plăt nă̄r.</i> Đừng că̄n nhă̄n không có gì liên quan tới anh đâu: <i>nē jojōk bĭ bĭ dei todrong trō kō e.</i>
<i>Că̄n tính Tonök pha kodih.</i>	<i>Că̄n bă̄ Kodik.</i>
<i>Că̄n Kăp.</i> Chó că̄n: <i>kō kăp.</i> Chuột că̄n tay: <i>kone kăp ti.</i>	<i>Că̄n kĕ Hĕch.</i> Nói că̄n kĕ mọi điều: <i>pōma hĕch tōm todrong.</i>
<i>Că̄n xé: kăp hek.</i>	<i>Că̄ng Hotă̄ng.</i> Dây căng quá: <i>tolei hotă̄ng jat.</i>
<i>Că̄n chă̄t ră̄ng Krip.</i> Tôi cho nó uống thuốc, nhưng nó cứ că̄n ră̄ng lại: <i>inh ān hăp et pogang, chōng hăp kăp xōněnh krip.</i>	<i>Că̄ng, giă̄ng(dây) Tă̄ng, dă̄ng.</i> Đừng giă̄ng dây trên đường đi: <i>nē tă̄ng tolei kiĕt trong bōk.</i>
<i>Că̄n khōng nhă̄ Kăp rōrīp.</i>	<i>Că̄ng ra₁ Pin che.</i>
<i>Că̄n hạt dưa Chĕch xa gă̄r pokai.</i>	<i>Că̄ng ra₂ Pohiar.</i>
<i>Că̄n chỉ Trō todrol.</i>	<i>Că̄ng sūa Ranh.</i> Vú căng sữa: <i>toh ranh.</i>
<i>Că̄n lưỡi dao thĕ (Ai lõi thĕ sẽ bị giết chết) Pokăp dao.</i>	<i>Că̄ng thă̄ng Tō don tōch todrong.</i>
<i>Că̄n môi Kăp mâm.</i>	
<i>Că̄n nát Kăp rĕn.</i>	
<i>Că̄n nhau Tokăp.</i> Hai con chó	

Cắt bớt <i>Poxruh.</i>	Cắt bớt <i>Poxruh.</i>
Cắt cổ <i>Kăt nhĕt.</i>	Cắt cổ <i>Kăt nhĕt.</i>
Cắt cử <i>Pôk roih.</i>	Cắt cử <i>Pôk roih.</i>
Cắt đặt <i>Totmăń.</i>	Cắt đặt <i>Totmăń.</i>
Cắt đứt <i>Kăt kotečh.</i>	Cắt đứt <i>Kăt kotečh.</i>
Cắt mạch máu <i>Bot pham.</i>	Cắt mạch máu <i>Bot pham.</i>
Cắt nghĩa <i>Podřk.</i>	Cắt nghĩa <i>Podřk.</i>
Cắt sát đất, chặt sát đất <i>Rel.</i>	Cắt sát đất, chặt sát đất <i>Rel.</i>
Chặt mía sát gốc: <i>koh kotaō rel totm.</i>	Chặt mía sát gốc: <i>koh kotaō rel totm.</i>
Cắt thành miếng nhỏ <i>Xī rohēl rohōl.</i>	Cắt thành miếng nhỏ <i>Xī rohēl rohōl.</i>
Cắt thịt <i>Xī nhăm.</i>	Cắt thịt <i>Xī nhăm.</i>
Cắt thịt từng miếng nhỏ <i>Rolah rolay nhăm.</i>	Cắt thịt từng miếng nhỏ <i>Rolah rolay nhăm.</i>
Cắt tiết <i>Kăt holōng kon kiěk.</i>	Cắt tiết <i>Kăt holōng kon kiěk.</i>
Cắt trụi <i>Kăt ngōl.</i>	Cắt trụi <i>Kăt ngōl.</i>
Cắt nách <i>Gep ah puk lěk.</i>	
Cắt sừng bò quắp lại nhau <i>Rōmo hoke rōm.</i>	
Cắt ₁ <i>Kăt.</i> Cắt thịt: <i>kăt nhăm.</i>	Câm <i>Lől.</i> Câm điếc: <i>lől klík.</i>
Cắt thành miếng nhỏ: <i>kăt rohēl rohōl.</i> Cắt lúa: <i>kăt ba.</i>	Câm miệng, không nói không răng <i>Po-ōm.</i> Tại sao anh cứ lặng thinh như thế: <i>liliō e po-ōm thoi noh?</i>
Cắt ₂ (vật mềm) <i>Puōt.</i> Cắt lá chuối: <i>puōt hla prit.</i> Cắt rốn bằng dao nứa: <i>puōt klök păng hnao.</i>	Câm miệng, câm mồm <i>Thěng bōr.</i>
Cắt bỏ <i>Kăt tük lě.</i>	Câm <i>Chěp.</i>
Cắt chia <i>Kăt axong.</i>	Câm buộc <i>Tōguōt.</i>
	Câm đầu <i>Tōnul, chěp kol.</i>

CÂ

Câm <i>Lől.</i> Câm điếc: <i>lől klík.</i>
Câm miệng, không nói không răng <i>Po-ōm.</i> Tại sao anh cứ lặng thinh như thế: <i>liliō e po-ōm thoi noh?</i>
Câm miệng, câm mồm <i>Thěng bōr.</i>
Câm <i>Chěp.</i>
Câm buộc <i>Tōguōt.</i>
Câm đầu <i>Tōnul, chěp kol.</i>

Cầm đồ, giữ lại <i>Pokōng</i> , <i>brōng krūp rō.</i>	<i>kōnuh.</i>	Cầm lai <i>Long tōnhūm.</i>
Cầm giữ, giữ lại <i>Pokōng</i> .		Cầm thạch <i>Tōmo kăp găt.</i>
Cầm lái <i>Găt xe.</i>		Cân <i>Long waih.</i>
Cầm lòng <i>Pōgōt dōh tōngla.</i>		Cân bằng <i>Tōyōng.</i> Cân này
Cầm lồng lěo <i>Lōlēp.</i> Cầm chén lồng lěo rót bể: <i>lōlēp pōnhan</i>	không cân bằng: <i>long waih âu</i> <i>uh kōf tōyōng.</i>	
<i>hoāng pōchah.</i>		
Cầm que nhảy múa theo nhịp chiêng <i>Juăr.</i> Chúng tôi ròn chiêng, cầm que nhảy múa quanh chủ nhà mừng tân gia: <i>nhōn tōh ching juăr jūm dăr</i>	Phu đẹp cân đối: <i>Bia phu</i> <i>guāng tōnian.</i>	Cân đối ₁ <i>Tōnian.</i> Nàng Bia
<i>kră hnam et tōk hnam nao.</i>		Phu đẹp cân đối: <i>Bia phu</i> <i>guāng tōnian.</i>
Cầm quyền <i>Pōgōr.</i>		Cân đối ₂ <i>Tōnōk.</i> Thân hình cô
Cầm tay nhau ₁ <i>Rōp tī dihbăl.</i>		ta đẹp cân đối: <i>Akâu jān hăp</i> <i>tōnōk.</i>
Cầm tay nhau ₂ <i>Tōrōp.</i> Bắt tay nhau: <i>Tōrōp tī dihbăl.</i>		Cân nhắc <i>Kōchăng don.</i>
Cầm tù <i>Kron lōm hnam phak.</i>		Cân xứng <i>Tōgăl, tōyōng.</i>
Cấm, ngăn cấm <i>Khă.</i> Cấm hút thuốc trong lớp: <i>khă hōt lōm</i>		Cần câu <i>Tong wah.</i>
<i>lăm hok.</i> Ông cấm, bà cho phép: <i>bok khă, yă păi.</i>		Cần cù làm việc <i>Jang xa</i> <i>kōnhăng.</i>
Cấm ky, kiêng cữ <i>Diēng.</i>		Cần cù <i>Trěm, kōnhăng.</i> Làm việc cần cù: <i>Jang xa trěm.</i>
Ngày ky: <i>nă̄r diēng.</i> Nước thánh: (<i>tôn giáo</i>) <i>dak diēng.</i>		Cần kiệm <i>Kōneng.</i>
Cấm ky làm việc: <i>diēng kō</i> <i>jang.</i>		Cần kíp, cần thiết <i>Kăl jat.</i>
Cấm khẩu <i>Kotěch bōr.</i>		Cần lao <i>Tōdrong bōr jang.</i>
Cấm bào <i>Ao potao, ao bring</i>	<i>kōchăng iǔ kō kла.</i>	Cần mẫn <i>Pōnam.</i>
		Cần rượu <i>Trěng.</i>
		Cần mật <i>Xrep.</i>
		Cần thận, cần trọng, coi chừng <i>Kōchăng.</i> Đi rừng phải cần thận cọp: <i>bō trōng bri athai</i>

Cận Jě.	<i>mǎn, wǎ yuōning mōnh.</i>
Cận thần <i>Kuan choh chom potao.</i>	Cắt nhắc lên <i>Pōk.</i>
Cận vệ <i>Bōngai pring jē.</i>	Cắt tiếng nói, lén tiếng nói <i>Pak ha bōr, pok ha bōr.</i> Ông cắt
Cấp bách, cấp thiết <i>Kăl jat.</i>	tiếng nói, dân làng im thin thít
Cấp bậc ₁ <i>Kōnao.</i> Cấp bậc: <i>tăl</i> nghe: <i>hăp pok ha bōr, roheng kōnao.</i> Em tôi học cấp một: <i>oh rohăp de kon polei lăñ păng. inh pōxram kōnao mă mōnh.</i>	<i>roheng kōnao. Em tôi học cấp một: oh rohăp de kon polei lăñ păng.</i>
Cấp bậc ₂ <i>Tăl.</i> Pôm học bậc đại học: <i>Pōm pōxram tăl hnam johngām. trung tih.</i> Cấp bậc thiếu úy: <i>tăl kuan mōnh.</i>	Cật Kop.
Cấp dưỡng <i>Xem me.</i>	Cật lực, cật sức <i>Dăp hrōk, dăp</i>
Cấp dưới <i>Bōngai kōdam.</i>	học: <i>Pōm pōxram tăl hnam johngām.</i>
Cấp đôi cấp lứa người trong họ hàng <i>Pochom.</i>	Cật tre <i>Kodoh kram.</i>
Cấp phát <i>Axōng ān.</i>	Câu cá <i>Hoxay, oxay.</i>
Cấp tốc <i>Pōgēnh pōtēnh.</i>	Câu đố <i>Bōdă.</i>
Cấp trên <i>De kōpōng.</i>	Câu kết <i>Tōdrong pōtōch.</i>
Cập bến <i>Müt tōtōnōk dak.</i>	Câu liêm <i>Xăng wé.</i>
Cập kê <i>Xang gōh glōk.</i>	Câu lưu <i>Wei kron.</i>
Cập nhật <i>Trō kō năr.</i>	Câu xướng <i>Totol.</i>
Cắt <i>Mān, rōmet mān.</i>	Câu nhấp <i>Hoxay rōrē.</i>
Cắt bước <i>Yak bōk.</i>	Câu nói có vần với nhau, liên
Cắt cánh <i>Potōm păr.</i>	vần <i>Pōma xa pōtih rokhēk rokhōk.</i>
Cắt giấu <i>Kōdok, ôn.</i>	Câu Kōtua. Câu treo: <i>kōtua dǐng dǚng.</i>
Cắt giữ <i>Arăk.</i>	Câu cứu, câu xin <i>Wōh krao.</i>
Cắt giữ, để dành ₁ <i>Mān hmō.</i>	Câu hòa <i>Apinh pōlōng dihbăl.</i>
Cắt giữ, để dành ₂ <i>Răk.</i> Để dành sau này mà dùng: <i>răk</i>	Câu hôn <i>Xit dreng.</i>
	Câu khẩn <i>Öl apinh.</i>
	Câu nhỏ (làm bằng cây bắc qua mương) <i>Kōtua rok.</i>
	Câu nguyện, đọc kinh <i>Khop.</i>

Cầu thang <i>Kung</i> .	để che nắng tạm: <i>koh toyu chố</i>
Cầu thay nguyện giúp <i>Khop tang hoang dōhōrt</i> .	<i>tơ xe rōmo wă kơ yup.</i>
Cầu thân <i>Pōjuāt</i> .	Cây chặt đứt gốc nhưng phần
Cầu vòng <i>Pōdrēng</i> .	ngọn còn dính vào cây khác
Cầu tạo, cầu thành <i>Pōjing</i> .	<i>Păk jang, tōdrang.</i> Chặt cây
Cầu véo <i>Pet kōchau</i> .	trâm đã đứt, nhưng còn vướng
Cầu xé <i>Kăp hek</i> .	vào cây khác: <i>kăl long trēng</i>
Cầu (Chó) <i>Kō</i> .	<i>xang kōtēch boih, chōng oei</i>
Cầu hàng <i>Ba nhăk tōmam</i> . Xe cầu : <i>xe ba nhăk tōmam</i> .	<i>păk jang kō long anai.</i>
Cầu thả <i>Lolüt, luli</i> . Làm ăn cầu thả: <i>jang xa lolüt</i> .	Cây chàm lấy lá làm thuốc
Cậu Ma. Cậu tôi siêng làm việc: <i>ma inh jang pōnam</i> .	nhuộm <i>Trum</i> .
Cây Long. Cây này to lăm, ba sải cũng không giáp vòng:	Cây chết khô <i>Rōpok</i> . Cây le
<i>Long mă âu tih jat, pēng plaih</i> <i>duh bī tăp.</i> Chặt cây: <i>koh long</i> .	chết khô: <i>long pole rōpok</i> .
Cây thẳng đuột: <i>long hōblong</i> .	Cây chống, cột chống <i>Tōnōl,</i>
Cây ăn quả <i>Long xa plei</i> .	<i>dōnol</i> . Lấy cây chống cột cho
Cây bời lời đỗ <i>Tobār</i> . Cây bời lời xanh:	khỏi nghiêng: <i>iōk tōnōl tōl</i>
Cây cẩm lai <i>Long tōnhūm</i> .	<i>jrăng kuă kō tōgrē.</i>
Cây cảnh <i>Long pōtām ngōi</i> .	Cây có gỗ rất chắc và lõi bền
Cây chặt đặt chéo ngang (làm dấu không cho đi ngang qua)	<i>Khōl, kōcha, bōuxa, hlim.</i>
<i>Pla pōglang trong</i> .	Cây có hạt nhỏ màu trắng
Cây chặt để che nắng tạm thời <i>Tōyu</i> .	bóng (dùng để trang điểm trên viền khố) <i>Kōlet.</i>
Chặt cây cột vào xe bò	Cây cỏ <i>Hla nhět.</i>
	Cây có đọt chua <i>Jong moch.</i>
	Cây có sức bật lên (<i>Dùng trong</i>
	<i>băy chim hoặc để hất viên đá</i>
	<i>đi xa) Long kōdeh.</i>
	Cây cứt chuột <i>Kōmrōi, long</i>
	<i>ich kōne.</i>
	Cây có vỏ dày, xốp, làm quần

áo (xưa) <i>Kochil.</i>	chổi: <i>lek tōdrōng chō long hopuih.</i>
Cây cổ thụ <i>Kōmrōng it ing.</i>	Cây đu đủ <i>Tōm rohūng.</i> Đu đủ
Cây cối <i>Hla long ūh ul.</i>	đực: <i>rohūng tono.</i> Đu đủ cái: <i>rohūng akān.</i> (Hla rohūng: <i>rau Dōding dodang.</i> Bụi le gốc trống dẽ vào: <i>tōm pole dōding dodang.</i>
Cây con <i>Tōdah.</i> Cải con: <i>tōdah hōt.</i>	Cây gạo, cây gòn gai <i>Klor.</i> Mùa xuân hoa gạo đỏ tươi: <i>Khei ning nōng, rang klor ang hobey.</i> Cây thuốc con: <i>tōdah kōbōng.</i>
Cây dầu <i>Long kopang.</i>	Cây gỗ trắng làm sông bến <i>Rōmal, homal.</i>
Cây dừa <i>Long tuak.</i> Trái dừa: <i>plei tuak.</i>	Cây gòn <i>Klor.</i> Cây gòn gai hoa đỏ đậm: <i>rang klor ang kōbōng.</i>
Cây dùng để suối cá <i>Kōmrang.</i>	Cây hoa tí <i>Tăk tam.</i>
Cây đa <i>Long jri.</i>	Cây hương <i>Long dōnōng.</i>
Cây đa có lá nhỏ (xưa kia rất ky chạm tới) <i>Kōnāng.</i>	Cây kim <i>Jrum.</i>
Cây đặt chéo (hay dây căng chéo dưới mái nhà để giữ nhà cho vững chắc) <i>Dang har.</i>	Cây lấy củ cho bò ăn khi bị giòi, (hay để chữa vết thương) <i>Grah.</i>
Cây đặt nằm ngang đỡ sàn nhà <i>Rōkūl.</i>	Cây lấy lá để tẩy uế <i>Pōngal.</i>
Cây đã chặt (còn để lại gốc) <i>Tōpōng.</i>	Cây lấy lá trị đau răng <i>Kōdām.</i>
Cây điều chỉnh lưỡi cày sâu hay cạn <i>Nap.</i>	Cây lấy mū trị bệnh ở miệng <i>Kōtieng.</i>
Cây đòn dông <i>Tōnor.</i>	Cây lấy rẽ làm thuốc (chống bệnh tả) <i>Kojip.</i>
Cây đót <i>Tōdrōng.</i> Bứt đót bó	Cây lấy vỏ già làm men <i>Jōmi.</i>
	Cây lấy vỏ làm quần áo <i>Kōpōng.</i> Khố làm bằng vỏ cây:

<i>Kopen kōpōng.</i>	<i>Konēl.</i>
Cây lau <i>Trang.</i>	Cây rừng vỏ dày <i>Koka.</i>
Cây leo <i>Hrē bar iau.</i>	Cây sầm <i>Tonhek</i> (thường láy lá làm cồng chào, láy nhựa nấu lên để nhuộm răng, láy đot thêm muối sát trừ ghẻ, đốt láy tro pha với nước trị đau răng.)
Cây lồ lộ <i>Togāng.</i> Cẩm cọc cột, dây câu lồ lộ giữa dòng sông: <i>pōnōng hōxay togāng to aně dak.</i>	
Cây mồng lǎng <i>Long trol</i> (dùng trong từ ghép).	Cây sào <i>Tonūl.</i>
Cây mối mọt không ăn <i>Rōluh, hluh.</i>	Cây tầm gửi lá lớn <i>Tōpōng yang.</i>
Cây mọc trong nước (có sợi bền như cước, dây bẫy làm bằng loại dây) <i>Jūk.</i>	Cây thuốc <i>Long waih.</i>
Cây nào trái nẩy <i>Phara long phara plei.</i>	Cây thân mềm làm trống, hoặc sống <i>Goxa.</i>
Cây nến <i>Ünh jrēnh.</i>	Cây Thánh Giá <i>Long pōglang.</i>
Cây nêu (cây nêu cột trâu bò trước khi xẻ thịt cúng Yang) <i>Gōng.</i> Cột trâu vào cây nêu: <i>tōmūt kōpō tō gōng.</i> Cây nêu cột trâu cúng thần: <i>pōgōng kōpō xoi kō yang.</i>	Cây thông <i>Long hingo.</i>
Cây ngã rầm <i>Long kokōl rōrūm.</i>	Cây thuốc <i>Long pōgang.</i>
Cây quế <i>Long hōng.</i>	Cây to lá nhỏ <i>Kokoh.</i>
Cây rừng có thể làm mõ hay đeo sông <i>Rōmal.</i>	Cây từ bi <i>Rōpui.</i>
Cây rừng có trái chua ăn được	Cây trắc <i>Kōdrāk.</i>
	Cây trinh <i>Tōpōng.</i>
	Cây trĩ cột ngang để trét vách nhà <i>Rōbāt.</i> (Mầm: <i>pōxōng</i>)
	Cây trồng <i>Long pōtām.</i>
	Cây viết <i>Long chih.</i>
	Cây vông đồng <i>Tōdap.</i>
	Cây vừng, lá có vị chát ăn được <i>Tōnūng.</i>
	Cây, rác rưởi trôi theo dòng sông <i>Kōbōng, rōxang.</i>

Cây, rác rưởi trôi theo sông	Cha mẹ hứa hôn cho con (ngay
<i>Long roxang hieo kiõ krong.</i>	lúc còn nhỏ bằng một vật bảo
Cầy (Chó) <i>Kō.</i>	chứng xưa) <i>Takħäp, poħčoħng.</i>
Cấy mạ, cây lúa <i>Potäm ba.</i>	Cha mẹ vợ hay chồng <i>Tonei,</i>
Người ta đi cấy lấy công, tôi	<i>tanoy.</i>
đây đi cấy còn trông nhiều bè:	Cha nào con nẩy <i>Phara long</i>
<i>de jang bolí potäm ba, inh āu</i>	<i>phara plei(cây nào trái nẩy).</i>
<i>potäm ba hrām pāng lō tħorong</i>	Cha nuôi <i>Bă thäm.</i>
<i>moih.</i>	Cha sở <i>Bok tħoring.</i>
Cậy <i>Gonôm.</i> Con cậy cha, già	Chà! Anh may mắn quá, lưỡi
cậy con: <i>kon gonôm bă, kră</i>	câu nhỏ mà được cá lớn!. –
<i>gonôm kon.</i>	May mắn thôi: <i>lōh, ih ai leh,</i>
Cậy quyền ý thế <i>Yuor gonôm</i>	<i>toguēng hoxay iē mă dei ka</i>
<i>kor măt de.</i>	<i>tih!</i>
Cậy tin <i>Lui ngeh.</i>	Chà đẹp dưới chân <i>Pojuă, juă</i>
Cậy trông <i>Gonôm ngeh.</i>	<i>kotit.</i> Đẹp lúa bằng bò: <i>pojuă</i>
	<i>ba pāng rōmo.</i>

CHA

Cha <i>Bă.</i> Cha cố: <i>de bok xoi.</i>	Chà xát ₁ <i>Koxă, goxă, xat</i>
Cha chả, chu cha <i>Ô lōh!</i>	<i>poħħech.</i>
Cha chồng <i>Bă gah klo.</i>	Chả ai <i>Uh kor dei bu dī.</i>
Cha dượng, cha ghẻ <i>Met oei</i>	Chạch (Cá) <i>Ka kek.</i>
<i>kor mă.</i>	Chai ₁ <i>Kochai.</i>
Cha đẻ <i>Bă pojing.</i>	Chai ₂ (Trái cây) <i>Komăp.</i> Măng
Cha đỡ đầu <i>Bă xordōng.</i>	cầu bị chai không thể chín do
Cha hay con nuôi <i>Thäm.</i> Tôi	bị rớt xuống đất: <i>plei măng</i>
nhận Pôm làm cha nuôi: <i>inh</i>	<i>kāu komăp yor kor hoaṅg to</i>
<i>iōk Pôm pom bă thäm.</i>	<i>teh.</i>
Cha mẹ <i>Mě bă.</i>	Chai cứng <i>Potit.</i> Cầm rìu cuốc

đất nhiều làm chai tay: <i>bɔ̄ xung pōng teh lɔ̄, xonā potit ti.</i>	Chán mắt <i>Bǐ hing nǎng.</i>
Chài Jal. Chài đang làm chưa có gắn chì: <i>pu jal.</i> Ném chài bắt cá: <i>klă jal rōp ka.</i>	Chán nản, thất vọng <i>Pōngoi.</i> Nó buồn rầu chán nả thấy nước ngập hết lúa: <i>hăp mōn pognoi bōh dak lōp ba.</i>
Chái bếp, chái nhà cơi nới bên hông (người dân tộc) <i>Kōp.</i> Người dân tộc thường nấu cơm ở chái bếp: <i>kon kōng ling pai por ah kōp.</i>	Chán ngấy, ớn <i>Hrăp druei.</i>
Chái nhà₁ <i>Pōdah hnam.</i>	Chán ngán₁ <i>Alah.</i> Tôi chán làm việc với anh: <i>inh alah jang păng ih.</i>
Chái nhà₂ <i>Tang gōlang, hōkūp.</i>	Chán ngán₂ <i>Hrăp druei.</i> Tôi chán ở với anh chàng hay cáu kỉnh: <i>kāu hrăp druei dō mōng mōnuih bogrōng anǔn.</i>
Chải Kor. Chải đầu: <i>kor xōk.</i> Chải chấy: <i>kor xi.</i>	Chán quá <i>Lap jat.</i> Chán quá, cứ nói mãi điều này: <i>lap jat, adruh lok trong xi tong aně.</i>
Chạm nhẹ <i>Broih.</i>	Cháng không muốn làm <i>Chochēng uh kơ hing jang.</i>
Chạm cốc <i>Jol gol xik păng hōchū mōng de.</i>	Chàng hảng (Đi) <i>Polēng jep.</i>
Chạm đến <i>Bō trō.</i>	Chàng hiu <i>Kīt trol.</i>
Chạm mặt <i>Tojrām ngir măt.</i>	Chàng rể <i>Ōng.</i>
Chạm phải <i>Achū</i>	Chàng ràng (Chim) <i>Tăk goi.</i>
Chan chứa <i>Běnh blai.</i>	Cháng cây <i>Toba.</i> Tim cây có cháng để làm trụ giàn bầu: <i>chă toba pom jrăng pōdra tolōp.</i>
Chan hòa <i>Rōbeh rōbai.</i>	Cháng bật: <i>toba tech toch.</i>
Chán <i>Lap.</i> Nói mãi không chán: <i>pōma uh kơ lap.</i> Chán ngấy: <i>lap lep, lap map.</i>	Chạng vạng tối <i>Koxōr măng.</i>
Chán chê <i>Xrăp xeeng.</i>	Chanh <i>Krōi iǔ.</i>
Chán ghét <i>Areh rotōrt.</i>	Chánh án <i>Kuan tolāng tom.</i>

Chánh xứ <i>Bok toring.</i>	Chảo rang <i>Kotrah.</i>
Chạnh lòng <i>Brök lõm don.</i>	Chát chúa <i>Pøklik don.</i>
Chạnh nhớ, sực nhớ <i>Mrék mrék.</i> Tha phuong chạnh nhớ anh em: <i>oei tø dêh tomoi, mrék mrék kør nhõng oh.</i>	Chát tai <i>Klik kør don.</i> Cháu chít, cháu chắt <i>Xâu xe.</i> Cháu họ <i>Mon.</i>
Chao đảo, chao động, lắc lư <i>Klung klêng.</i> Chiếc diều lớn lắc lư bay trên không: <i>klang an pär klung klêng tø kónhǔ.</i>	Cháu rẽ, cháu dâu <i>Pøxao</i> Chay (Cây có rẽ ăn trầu) <i>Pøham.</i> Chay tịnh <i>Mot.</i>
Chào Kuh. Chào cha: <i>kuh kør ih, ø bă!</i>	Cháy <i>Ünh xa.</i> Cháy nhà: <i>ünh xa hnam.</i>
Chào mào <i>Poleu.</i> Chào mào hót ríu rít ăn trái đa: <i>pet peu poleu xa jri.</i>	Cháy, khét, khê <i>Khê. Por khoy bâu.</i>
Chào cha <i>Hmach kør bă, kuh kør ih, ø bă.</i>	Cháy bén <i>Khõng.</i> Nhóm lửa không cháy bén: <i>pøjing ünh uh kør khõng.</i> Lửa bốc cao: <i>ünh khõng blêl blêl.</i>
Chào mừng <i>Hmach xõ.</i>	Chày giã gạo <i>Adroi, hødrøy.</i>
Chào đón <i>Xøng iõk, dih iõk.</i>	Chày vồ <i>Kobua, kobiô.</i>
Chào nhau <i>Tohmach, hmach.</i> Chúng tôi chào nhau trước khi chia tay: <i>nhôn tohmach dihbäl adroi kør toklah.</i>	Chạy Kodâu. Chạy rất nhanh: <i>kodâu põr yõr.</i> Chạy ăn <i>Chă xa.</i>
Chào tạm biệt <i>Hmach toklah.</i>	Chạy bon bon <i>Gogër.</i> Põm đi xe đẹp bon bon trên đường: <i>Põm dĩ xe jrot kodâu gogër rok trong.</i>
Cháo Hote (<i>Cháo nấu bằng bột gạo với tro lấy từ cọng buồng chuối khô đốt cháy).</i>	Chạy bước nhỏ và mau (chuột) <i>Kõr chokõr.</i> Chuột chạy lảng xăng: <i>kõne kodâu kõr chokõr.</i>
Cháo Topong, <i>tøpüng.</i> Nấu cháo với lá cây "hønglæng": <i>Pai tøpüng hla hønglæng.</i>	Chạy chữa <i>Chă poklaih kør jí.</i>

Chạy đến để cậy nhờ <i>Tókan</i> , <i>pochruh tơ Dak Bla.</i>	Chảy ròng ròng <i>Gogür</i> . Mạch nước chảy ròng ròng từ khe đá: <i>dak mong ro gogor dõng tomo.</i>
Chạy đến <i>Thar</i> . Chạy đến người có quyền thế để cậy nhờ: <i>thar tongir kuan tih wă gonom.</i>	Chảy từ từ <i>Ro gogluõ.</i>
Chạy một mạch <i>Kodâu pōr yōr.</i>	Chảy vào (sông) <i>Pochruh</i> . Sông Pokô chảy vào sông Dak Bla: <i>dak krong Pokô pochruh tơ Dak Bla.</i>
Chạy núp <i>Kodâu ôn.</i>	Chảy xiết ₁ (nuốc) <i>Ro gogür gogôch.</i>
Chạy nước kiệu <i>Hoxeh kodâu tê.</i>	Chảy xiết ₂ <i>Dak rodeh jat.</i>
Chạy rầm rầm <i>Kodâu pogruk pogrăk.</i>	Chảy xiết, mạnh <i>Kodraih.</i>
Chạy tán loạn ₁ <i>Luh</i> . Đàm heo chạy tán loạn: <i>topuõl nhũng luh.</i>	Nước chảy xiết: <i>dak kodraih.</i>
Chạy tán loạn ₂ <i>Kodâu rorüng roräng.</i>	CHĂ
Chạy thoát <i>Kodâu klah, kodâu klé.</i>	Chắc ăn, chắc chắn được <i>Ala kogoh.</i>
Chảy Ro. Nước chảy: <i>dak ro.</i> Nói tiếng anh trôi chảy: <i>pōma nōr anglē thoi dak ro.</i>	Chắc chắn, chắc nịch, cứng cáp <i>Kojäp</i> . Cây trắc chắc hơn cây hương: <i>long kōdrák kōjäp loi kō long tonõng.</i> Làm không khéo mà chắc chắn: <i>bō uh kō rogei chōng kōjäp.</i>
Chảy dãi, chảy nước miếng <i>Lěch dak hai.</i>	Chắc chắn, sao tránh khỏi <i>Pajor.</i> Bây giờ anh đi, chắc chắn bị mắc mưa: <i>e bōk ang ei, pājor mi gō tú.</i>
Chảy máu cam <i>Muh mur.</i>	Chắc dạ <i>Phi klak.</i>
Chảy mủ <i>Lěch duh.</i>	
Chảy nhập vào <i>Tóchruh</i> . Sông Pokô chảy nhập vào sông sông Dak Bla: <i>dak krong Pokô</i>	

- Chắc hạt.** *Tăl*. Lúa chắc hạt: Anh em nhà họ luôn chăm sóc lẫn nhau: *nhōng oh kănhăp Ba plei tăl lōng*.
- Chắc rỗng, đành Mōng.** Rỗng nhiều cỏ, đành bỏ thôi: *mir nhět jat, mōng lě ruh dīk*.
- Chắc trái, chắc hạt Akāu.** Lúa chắc hạt: *ba akāu*.
- Chắc trái, hạt Axăr.** Đến khi bắp chắc trái: *truh boh kotör axăr*.
- Chăm bón Kochăng tah eh rōmo.**
- Chăm chăm, chăm chỉ, chăm chú Tongē năng, tongē păng.**
- Chăm chú₁ Kōlon.** Nó chăm chú xem phim không chớp mắt: *hăp kōlon năng um uh kōmleh măt*.
- Chăm chú₂ Kōnhăk, kōnhăng.**
- Chăm sóc₁ (đất đai, cây trồng) Gram.** Rỗng chăm sóc tốt nhà cửa thịnh vượng: *mir gram hnam giōng*.
- Chăm sóc₂ Apōn.** Chăm sóc bệnh nhân: *apōn de jī jăń*.
- Chăm sóc₃ Wei wer.** Chủ làng tốt luôn chăm sóc dân làng: *kră pōlei don lōng, ling wei wer kon pōlei polai*.
- Chăm sóc lẫn nhau₁ Tōrăk.**
- Chăm sóc nhau₂ Tonăng.** Dù chỉ là họ hàng, nhưng chúng tôi chăm sóc nhau như anh em ruột thịt: *mōnhang kơ nhōn nhōng oh yă bok chōng nhōn tonăng dihbăl thoí nhōng oh klök klak*.
- Chăm sóc, nuôi năng₁ Topōn.**
- Chăm sóc bệnh nhân ở bệnh viện:** *tōpōn de jī jăń tō hnām pōgang*.
- Chăm sóc, nuôi năng₂ Xēm me.**
- Chăm sóc, nuôi năng₃ Năng, wei năng.**
- Chăn mền (màu đen)** Wōi.
- Chăn Wei.** Pôm chăn trâu: *Pōm wei kōpō*. Chăn bò: *wei rōmo*.
- Chăn, khăn (dùng để đắp)** Kōmō, khăń.
- Chăn chiếu** *Buk xokok*.
- Chăn đơn gối chiếc** *Tōdrong nu nō*.
- Chăn nuôi** *Rong kon kiěk*.
- Chăn Potōt.** Chăn gió: *potōt kial*.

Chắn lối đi <i>Potčt trong bōk.</i>	Anh ngồi không làm chi ! làm
Chắn ngang <i>Pogǎn.</i> Cây chắn ngang đường: <i>long pogǎn</i>	chuyện này hay chuyện khác chẳng hạn: <i>Ih oei děch pōm kiō! jang tōdrong âu kōlē dah tōdrong to kōlē.</i>
Chặn đầu bắt trộm <i>Khăt wă rōp de klē.</i>	Chẳng lẽ, không tránh khỏi <i>Kō-čt.</i> Đi câu chẳng lẽ không được một con cá nào sao!: <i>bōk hoxay, kō-čt mă bǐ dei minh gă̄r ka ah!</i> Đi đêm có ngày gặp ma: <i>bōk măng kō-čt bǐ jrōm kiāk.</i>
Chặn đứng <i>Dōt, tōt.</i>	Chẳng lẻ, có lẻ nào <i>Pha gia.</i>
Chặn họng <i>Dōt bōr.</i>	Mưa dầm như thế này, chẳng lẽ nước sông không lớn sao: <i>hngach hngōr thoī âu pha gia dak bǐ tih aah!</i>
Chặn mương <i>Dōt chor.</i>	Chẳng để ý <i>Kōnhǐng kuă păng.</i>
Chặn nước bằng cát hay đá <i>Xōr.</i> Chặn nước cho kỹ kèo xói: <i>xōr mă xīr kuă kōr kōr.</i>	Tôi gọi nó, nhưng nó chẳng để ý tới: <i>inh krao hăp, chōng hăp kōnhǐng kuă păng</i>
Chặn <i>Klǎng.</i> Làm đúng ba năm chắn: <i>bōr jang klǎng pēng xōnăm.</i> Tôi còn 10.000 đồng chắn: <i>inh oei klǎng 10.000 hlak jēn.</i>	Chắp lại <i>Poyüp.</i> Chắp tay: <i>poyup ti.</i>
Chằng dây <i>Tăng tolēi.</i>	Chắp vá lại <i>Xít pojip hōbăñ ao.</i>
Chằng chéo, chằng chặt <i>Rōjuēn rojuān.</i> Dây dài chằng chặt: <i>tolēi kojung rojuēn rojuān.</i>	Chắp Pā bič.
Chằng chặt <i>Kranh, wăl.</i> Cỏ mọc chằng chặt: <i>nhēt kranh teh.</i>	Chắt Ach, xe. Con cháu chắt chút chít: <i>kon xâu xe kōne počla.</i>
Dây rối chằng chặt: <i>tolēi toxǔl topăl wăl dihbăl.</i>	Chắt chiu <i>Kōneng, măñ hmō.</i>
Chặng đường <i>Minh pučt kōr trong.</i>	Chắt Koh, chōng, prōng. Chắt
Chẳng ai biết <i>Bu băt.</i>	
Chẳng hạn ₁ <i>Bōtih gia</i>	
Chẳng hạn ₂ <i>Kōlē, bōtih gia.</i>	

- củi: *koh long unh*. Chặt sát đất: Chặt khúc chia nhau *Tochřng*.
koh til teh Chặt cây ngã xuống Hai đứa chặt cây mía chia
để làm rào sơ sài: *koh rotřm*. nhau: *bre hăp točřng axong*
Chặt nhánh nhỏ làm củi: *chřng kota*. *kota*.
- reh pōm long unh*. Chặt đầu: Chặt đứt *Koh toléch*. Nó chặt
chřng kol. đứt đầu rắn: *hăp koh toléch*
- Chặt bằng rìu *Käl*. Chặt cây *hřlōng bih*.
làm quan tài: *käl bong*.
- Chặt bớt nhánh *Todreh*. Chặt Chặt đứt luôn (cây) *Koh
bớt nhánh để đặt bẫy nhựa kotečh phřt*.
dính: *todreh xodrai wă kơ năk* Chặt đứt một nhát *Phot*. Chặt
nhaih. đứt đôi: *koh phřt tong aně*.
- Chặt cây làm dấu để người ta Chặt đứt từng khúc ngắn
khỏi dãm vào lúa *Koh long Röhřl rohřl*. chặt cùi từng khúc
pōm plah kep dje wă kơ de ngắn để dễ gùi: *chřng long*
hoai juă. *unh rohřl rohřl wă kơ pū hiôk*.
- Chặt cây ngã không đứt làm Chặt đứt từng khúc *Koh
rào chận heo *Koh rotřm long**. *rohnăl*.
- Chặt, chém hết *Torah*. Chặt phá₁ *Kokoh*. Chặt phá
cây: *Chă kókoh khřr long*.
- Chặt chịa *Kojăp kojing*. Chặt phá₂ *Roling*. Phá bỏ bụi
Chặt khắc, khắc ngàm *Khăm*. tre để làm rãy: *roling kram wă*
Khắc ngàm nắc thang: *khăm břr mir*.
- anhān*. Khắc ngàm cột: *khăm* Chặt phứt *Pěch, pōch*. Chặt
tomeh. phứt lá chuối gói cơm: *pěch
hla prit wă nřng por*.
- Chặt khúc₁ *Gret*. Chặt cây Chặt từng khúc *Prřng kojal,*
thành ba khúc: *gret long pěng rohnăl*. Chặt mía từng khúc để
chăl. Hãy chặt khúc đều nhau: trồng: *prřng kojal kota wă kơ
gret mă atő*. *potřm*.
- Chặt khúc₂ *Koh rojăl*. Chặt, cắt sát gốc *Rěl*.
- Chặt khúc₃ *Ret, gret*.

Chặt sát đất <i>Koh til teh.</i>	chậm lắm: <i>hăp jang kēp jat.</i>
Chặt xiên ống nứa <i>Koh băch ding phat.</i>	Chậm như sên: <i>kēp tho i yă cholĕ.</i>
CHÂ	Chậm chạp₄ <i>Nhuin.</i> Nó làm việc gì cũng chậm chạp: <i>hăp jang todrong kiə duh nhuin.</i>
Châm biếm <i>Ponă ngör.</i>	Chậm chạp ₅ <i>Pongô.</i> Làm việc chậm chạp: <i>jang pongô jat.</i>
Châm chọc <i>Broh bōngoh.</i>	Chậm chân <i>Xang klōi, hotuch boih.</i>
Châm chước <i>Potrō kơ don toduă.</i>	Chậm như rùa <i>Adar tho i kôp.</i>
Châm ngôn <i>Todrong potih.</i>	Chậm như sên <i>Kēp tho i yă cholĕ.</i>
Châm thuốc <i>Bet pōgang (thuốc men); pokăp hōt(thuốc hút).</i>	Chậm rãi <i>Adar adar, adar adeh.</i>
Chầm chậm <i>Adar adar.</i>	Chậm rì <i>Kēp.</i>
Chấm công <i>Jō apah de.</i>	Chậm trễ <i>Pordūnh.</i>
Chấm dứt <i>Potōch.</i>	Chân <i>Jōng.</i> Heo rừng bị bẫy giụt cả hai chân: <i>những bri trō hōdong bar pah jōng.</i> Đi bộ: <i>bōk jiōng.</i>
Chấm hỏi <i>Todra jet.</i>	Chân chính <i>Tōpăt jue.</i>
Chấm mút <i>Jōp.</i> Chấm mút mật ong: <i>jōp dak xut.</i>	Chân dung <i>Um bōngai.</i>
Chấm nước mắm <i>Nhrū dak mǎm.</i>	Chân giả <i>Jōng mam, jōng long.</i>
Chấm than <i>Todra waih.</i>	Chân không <i>Hoh hoh, jiōng hoh.</i>
Chậm Adar. Chầm chậm: <i>adar adar.</i> Di chậm chạp, đi từ từ: <i>bōk adar adar.</i>	Chân lý <i>Todrong tōpă jue.</i>
Chậm chạp ₁ <i>Rōnek.</i> Làm việc chậm chạp: <i>jang rōnēk.</i>	Chân núi <i>Jōng kōng.</i>
Chậm chạp ₂ <i>Rōmok.</i> Làm việc chậm chạp: <i>bōjāng rōmok.</i>	Chân răng <i>Jōng xōnēnh.</i>
Chậm chạp ₃ <i>Bōk, kēp.</i> Nó làm	Chân tay và mông teo lại <i>Juech.</i>

Chân thành, chân thật <i>Topā jue.</i>	Chận đường: <i>tōt trong</i> . Chận nước bắt cá: <i>tōt xok</i> . Nói chận lời: <i>pōma tōt bōr de</i> . Đón xe: <i>tōt xe</i> .
Chân thực <i>Don jue.</i>	
Chân tình <i>Dăp don dăp bōnōh.</i>	
Chân trời <i>Jōng plēnh.</i>	Chận, ngăn lại <i>Dōt</i> . Chận gió: <i>dōt kōr kial</i> .
Chần chờ <i>Ngil ngul.</i>	
Chấn chỉnh <i>Ming pokra, ming polōng.</i>	Chận, đón phía trước <i>Khăt</i> . Chận đầu bò để bắt: <i>khăt wā rōp rōmo</i> .
Chấn động <i>Tōdro.</i>	
Chấn hưng <i>Ming polōng.</i>	Chấp hành <i>Nguā tui.</i>
Chấn thương <i>Trō xōbur.</i>	Chấp nhận <i>Mōn iōk, xōng iōk.</i>
Chận <i>Dōt, tōt</i> . Chận miệng: <i>dōt bōr de</i> . Chận mương: <i>dōt chor</i> . Chận đường: <i>tōt trong</i> .	Chấp nhất ₁ <i>Dōnh</i> . Nó nói bậy dừng có chấp: <i>hăp pōma kǔkă, nē dōnh kōr bōr hăp</i> .
Chận lại <i>Pōjrak</i> . Chận đường: <i>pōjrak trong</i> .	Chấp nhất ₂ <i>Jō</i> . Miễn chấp: <i>nē jō</i> .
Chận gió <i>Dōt kuā kōr kiāl.</i>	Chấp thuận ₁ <i>Lăp kōr don.</i>
Chận nước lại <i>Pōtōng dak</i> . Chận nước vào ruộng cho lúa tốt: <i>pōtōng dak wā kōr ba jīng</i> .	Chấp thuận ₂ <i>Tō-ān</i> . Cha mẹ chấp thuận cho hai đứa lấy nhau: <i>mē bā tō-ān bre iōk dihbāl</i> .
Chận nước bắt cá <i>Tōt xok.</i>	
Chận quanh đìa (bằng phên để bắt cá) <i>Ping kōdruh(adruh).</i>	Chập choạng <i>Brang brih.</i>
Chận quanh đìa bằng phên để bắt cá <i>Kōwāl</i> . Pôm chận quanh đìa để bắt cá (đìa được chất đống đá nhỏ ở dưới sông để cho cá vào): <i>Pōm kōwāl kōdruh tōmo</i> .	Chập chờn <i>Bōh wang woch.</i>
Chận, chận lại, đón <i>Tōt, dōt.</i>	Chập chưng <i>Bōk teng grē.</i>
	Chất chứa <i>Mǎn lōm.</i>
	Chất độc <i>Pōnhūl</i> . Bò chết vì ăn phải chất độc: <i>rōmo lōch kōr xa trō pōgang pōnhūl</i> .
	Chất đồng ₁ <i>Gük tōgu</i> (lộn xộn).
	Chất cao lên: <i>gük kōlōch (to</i>

<i>nhiều); kôloch(nhỏ).</i>	Chất xám <i>Don hlôh wao kon bongai.</i>
Chất đống₂ <i>Gük.</i> Chất một đống lúa: <i>gük minh kônuč ba.</i>	Chật chội <i>Hrăt, hrăt hrot.</i> Nhà chật chội: <i>hnam hrăt.</i>
Chất đống₃ <i>Kruh.</i> Giàu thì giàu thêm, nghèo thì càng nghèo thêm: <i>pôdrõng de rai kruh, kônh de rai iök.</i>	Chật cứng <i>Ket jat, mrí běnh, pă rôwän.</i>
Chất đống₄ <i>Pokruh.</i> Chất đống đồ đặc vào góc nhà: <i>pokruh tømam tømum.</i>	Chật hẹp (đường) <i>Ket, kochom ket.</i> Đường chất khó đi: <i>trong ket tønap kô bôk.</i>
Chất đống₅ <i>Tøgu.</i> Họ chất lúa thành đống trong rãy: <i>de gük pu ba tøgu lõm mir.</i> Họ liệm theo người chết nào khăn nào áo nhiều thành đống: <i>kanhăp pokioč bongai lôch bõn khăń, bõn ao tøgu.</i>	Chật nhà <i>Pohrăt hnam.</i>
Chất đống , dồn lại <i>Pøgük.</i> Dồn hết công việc cho tôi như thế, làm sao tôi kham nổi: <i>pøgük dī kɔ inh tødrong jang thoi âu, liliɔ inh kē klam</i>	Chật ních (áo) <i>Hrăt mrõn.</i>
Chất nhờn <i>Dak kok nhir nhir.</i>	Chật ních , đầy ắp <i>Mři.</i> Cá vào đầy ắp đó: <i>ka müt mrí běnh kô pam.</i>
Chất nổ <i>Tømam pôdôh.</i>	Chật vật <i>Anat anot.</i>
Chất phác <i>Jue.</i>	Châu báu <i>Kăp git.</i>
Chất thể <i>Tønök.</i>	Châu chấu <i>Lep.</i> Châu chấu xanh: <i>lep wong.</i>
Chất tùng đống cây to và dài có thứ tự <i>Proh long rotăk rotôp.</i>	Châu thổ <i>Thôr.</i>
Chất vẩn <i>Jet năng.</i>	Chầu chực <i>Choh chom.</i>
	Chầu rìa <i>Oei tø hogah.</i>
	Chầu trời <i>Choh chom tø plěnh; lôch.</i>
	Chầy Chẳng chóng thì chầy: <i>biɔ̄ kônh dík.</i>
	Chầy rầy <i>Pøtuăt, tøxǔl tøxăl.</i>
	Chấy Xi

CHE

Che, phủ *Pring, hning, bɔdɔp, klü.*

Che, tủ *Klü.* Trùm khăn che mặt cho da khỏi đen: *klü muh măt păng kɔn kuă kɔr găm.* Tủ lúa cho khỏi ướt: *klü ba kuă hoīuih.*

Che cản không cho thấy *Pring tohning.*

Che chở, bảo vệ *Pring wei.*

Che dấu, không giữ lời hứa, không giữ lập trường *Lip lip.* Trước đây nói nặng lời, bây giờ muôn giấu: *xɔr pɔma kɔr de ăp ăp, dang ei lip lip wă ôn kodih.*

Che dù *Tu păng hla du.*

Che đậm *Klü.*

Che đậm, che giấu *Kodɔp.* Lấy vung đậm nồi cơm: *iōk kɔ'nɔl kodɔp gõ por.* Mây che khuất mặt trời: *homɔl kodɔp măt nă̄r.* Che giấu mọi việc làm xấu xa: *kodɔp tōm todrong xang pɔm mĕ.*

Che ép mía *Potă kotaō.*

Che giấu *Klü ôn, klü lă̄m.*

Che khuất₁ *Hning.*

Che khuất₂ *Komring.* Chòi chúng tôi nhờ cây me che

khuất, nếu không đã bị gió cuốn đi rồi: *rɔnoh nhōn kɔmrin kɔr long hleu, tɔng bĩ, xang tɔpɔr kɔr kial boih.*

Che khuất₃ *Tohning, pring.* Đừng đội mũ che khuất người khác không xem phim được: *ně tu mōk, kuă tohning kɔr de anai uh kɔr goh nă̄ng um.* Tránh ra đừng che khuất để tôi viết: *weh! ně tohning kɔr inh wă chih hlabar.* Bùa ngải tàng hình: *pōgang tohning.*

Che khuất, nướng tựa *Komring.*

Che mặt *Pring măt.*

Che mưa che nắng *Pring mi pring tő.*

Che rợp *Pøyup.*

Che thân mình *Pring kodih akâu jā̄n.* Mây che mặt trời: *homɔl pring(kolūm) măt nă̄r.* Đậm nồi cơm tránh ruồi bu: *klü kodĕl gõ hoai roi jam.*

Che rạp *Pōm ronoh.*

Chè *Toh păi lă̄k kotaō.*

Chè chén₁ *Et xa.*

Chè chén₂ *Xōng xa et xik.*

Ché, hủ, chum *Drăm, cheh, bői.*

Ché lạt <i>Chă̄r tĕch.</i>	Chèo <i>Wō̄r.</i> Chèo sông: <i>wō̄r plū̄ng.</i>
Ché tre <i>Plah kram.</i>	Chèo béo (Con vật) <i>Chowoi.</i>
Chém <i>Koh, puō̄t, chō̄ng.</i>	Chèo ngược giòng <i>Nō̄k.</i> Chèo ngược giòng mệt hơn xuôi giòng: <i>nō̄k plū̄ng gleh loi kō̄ ploh plū̄ng.</i>
Chém đầu: <i>chō̄ng gō̄l.</i>	
Chém giết <i>Koh połôch.</i>	
Chen chúc, chen lấn <i>Pocher, pođet.</i> Chật rồi, đừng chen lấn	Chéo <i>Poxao.</i> Dây căng chéo nhau ở mái nhà để giữ cho thăng bằng: <i>kang poxao.</i>
vào nữa: <i>xang hră̄t, ně pă̄ mut počher.</i>	
Chen lấn nhau giành ăn, giành chỗ <i>Rochuk rochă̄k pojci.</i>	Chéo áo <i>Tōdrōl ao.</i>
Chen lấn nhau <i>Pónhet.</i> Nhà chật nên ngồi chen nhau: <i>hnam hră̄t, athei oei poñhet.</i>	Chéo qua chéo lại <i>Pochuă̄.</i> Ngồi chéo chân: <i>oei pochuă̄ jō̄ng.</i>
Chen vai sát cánh <i>Minh don minh bonôh; oei xa hrâm hrâm.</i>	Chép (Cá) <i>Ka chep.</i>
Chèn ép <i>Det poñep.</i>	Chép lại <i>Chih boi.</i>
Chén bát <i>Ponhan, gōl.</i> Chén nước: <i>poñhan dak.</i> Chén rượu: <i>gōl xik.</i>	Chép miệng chê bai <i>Prēp bō̄r počhē de.</i>
Chén nhỏ bằng đồng thau <i>Kolă̄m.</i>	
Chén Thánh (<i>tôn giáo</i>) <i>Gol xoi.</i>	CHÊ
Chén thù chén tạc <i>Krao lă̄i minh kang.</i>	Chê bai <i>Počhē.</i> Chê bỏ: <i>počhē lě̄.</i>
Chén hoén <i>Nu nō̄.</i>	Chế nhạo ₁ <i>Počhē, počhít.</i>
Chén rùu <i>Tar xung.</i>	Chế nhạo ₂ <i>Todok.</i> Người ta chế nhạo đừng mắc cở, người ta chê đừng hổ thẹn: <i>de todok, e ně dē, de počhē e ně kōdō̄.</i>
Cheo (Con vật) <i>Chokoi.</i>	Nó bắt chước để chế giễu tôi: <i>hă̄p poñm boi wă̄ kō̄ todok inh.</i>
Cheo cưới <i>Tomam xit dreng.</i>	Chế nhạo, cười nhạo <i>Nă̄ todok.</i>
Cheo leo <i>Iǔ yēr.</i>	

Chế tạo bằng <i>Pom păng, pojing.</i>	Chết dần chết mòn <i>Lôch pap.</i>
Chêm nước <i>Tah dak.</i>	Chết dữ <i>Lôch mě.</i>
Chẽm chẽ <i>Krup yúp.</i>	Chết điểng <i>Krê kormăp.</i>
Chênh lệch <i>Uh kơ atō, uh kơ toyōng.</i>	Chết đói <i>Lôch kơ pongot, lôch kơ hrah.</i>
Chênh choạng <i>Ngongot ngongat.</i> Đau đầu nó đi chênh choạng: <i>jī kǒl bǒ ngongot ngongat.</i>	Chết đuối <i>Glök lôch.</i> Bị rong quấn chân, nên nó chết đuối: <i>kǔl pǎl jōng, kona hăp glök lôch.</i>
Chễn mảng <i>Alah, hiōr hiōr.</i>	Chết đường chết sá <i>Lôch rök trong.</i>
Chết ₁ <i>Adrĕ.</i> Mẹ chúng tôi chết đã một năm rồi: <i>mě nhôn xang adrĕ nhôn minh xonăm boih.</i>	Chết giặc <i>Lôch mol.</i>
Chết ₂ <i>Lôch.</i> Chết cũng thúi, rắm cũng thúi: <i>Lôch duh ôm, phôm duh bâu(sang hèn giàu nghèo đều chết cả) Chết đói: lôch pongot.</i> Chết ngất: <i>lôch mol.</i>	Chết khô (cây) <i>Răng.</i> Cây khô chết đứng: <i>long răng lôch dōng.</i>
Chết chóc <i>Lôch lăi.</i>	Chết khốn nạn <i>Lôch răm.</i>
Chết dần (Người, vật) <i>Pap.</i> Người chết từ từ: <i>mónuih lôch pap.</i> Cây chết dần <i>long lôch pap.</i>	Chết lúc mang thai <i>Koxon, xom.</i>
Chết dịch liên tiếp <i>Rödük rodăk.</i> Bò bị dịch nên chết liên tiếp: <i>yor kơ trő porang, kona rōmo lôch rödük rodăk.</i>	Chết mới lọt lòng <i>Rongăt.</i>
Chết sạch <i>Răng.</i> Cả làng chết	Chết ngổng ngang, chết la liệt <i>Lôch hōdrūl hōdrăl.</i>
	Chết ngộp, chết ngạt <i>Lôch royd.</i>
	Chết rồi! <i>Oei oei!</i> Chết rồi! Tôi quên sách vở ở nhà: <i>oei oei! Inh hiöt hlabar to hnam boih.</i>
	Chết rồi sống lại <i>xang lôch erih lăi dōng.</i>

sạch: <i>dī polei lōch rūng.</i>	Chí tử <i>Wā lōch, tōgāl kō lōch.</i>
Chết tai nạn <i>Lōch trō xar bar.</i>	Chị <i>Mōmai.</i> Chị em: <i>mōmai oh.</i> Chị cả: <i>mōmai hōmol.</i>
Chết thiêu, chết cháy <i>Lōch ūnh xa.</i>	Chị dâu <i>Mi.</i>
Chết treo, chết thắt cổ <i>Lōch hōnhok po.</i>	Chỉ, mà thôi <i>Pōm.</i> Tiếng đó chỉ có làng tôi nói thôi: <i>bōr mōnoh pōm polei nhōn dīk pōma.</i>
Chết trôi <i>Lōch kō glok.</i>	Chỉ, tỏ ra <i>Tōbōh.</i> Anh làm ơn chỉ đường cho tôi đến bến xe: <i>Apinh ih tobōh kō inh trong wā nām tōr tōnōk xe.</i> Thi hoa hậu: <i>Pōlong tobōh dōh akāu.</i>
Chết yếu, chết tươi <i>Lōch kōmāp.</i> Cây chết yếu: <i>long lōch kōmāp.</i>	Chỉ chỏ, chỉ trỏ <i>Tōhlāu.</i>

Chi

Chi <i>Kīc.</i> Kính nhi viển chi: <i>jom băt dōng ataih ateng.</i>	Chỉ con vật có đuôi dài và đẹp <i>Rōgēk kiēng kraih(sóc)</i>
Chi chít <i>Uh ul.</i>	Chỉ còn một cái thôi <i>Pā mōnoh dīk.</i>
Chi nhánh <i>Xōdrai.</i>	Chỉ đạo, chỉ huy, điều khiển <i>Pōgōr, tobōh trong.</i>
Chi phí, chi tiêu <i>Tōdrong poħoach.</i>	Chỉ điểm <i>Tobōh anih.</i>
Chi phí vật chất khi chôn cất người chết <i>Poxř.</i>	Chỉ định ₁ <i>Pōkā</i>
Chi viện <i>Gūm poħoach.</i>	Chỉ định ₂ <i>Nhrā.</i> Nó là người yếu ớt, nhưng lại được chỉ định đi vác cây: <i>hăp bōngai xang bī hrōk, nhrā de krao trō măt hăp tung long.</i>
Chì <i>Lēk.</i> Nấu chảy chì <i>hōngār lēk.</i>	Chỉ đủ (một bữa ăn...) <i>Khōp.</i>
Chí <i>Xi.</i>	Cơm chúng tôi chỉ đủ một bữa: <i>por nhōn khōp minh măng xōng leng.</i>
Chí hướng <i>Don wā.</i>	
Chí khí <i>Jōhngām pran.</i>	
Chí lý <i>Trō lōng jue, trō topā.</i>	
Chí tình <i>Dăp don dăp bōnōh.</i>	
Chí thân <i>Juăt pā wā.</i>	

Chỉ đủ, vừa đủ *Honhō*.

Chỉ giáo *Bøtho än*.

Chỉ hai vật thường đi đôi với nhau *Rødø*. Nói và đưa bếp đi đôi với nhau: *rødø gó pøng ponai* (*chỉ tình nghĩa vợ chồng*).

Chỉ huy *Pøgør*. Cai trị đất nước: *pøgør teh dak*. Chỉ huy trưởng lực lượng vũ trang: *bøngai pøgør lính toblah*.

Chỉ một chiếc sòng đang cột bên bờ *Rødøng de chø minh tong pløng tø jih krong*.

Chỉ một sợi dây căng *Rødøng*. Ai cột sợi dây căng như thế này: *bu chø tolei rødøng thoi áu*. Rẽ cây đa thông xuống xung quanh gốc: *rødøng roh jri hon jüm därtøm*.

Chỉ nhiều người đè lên nhau *Røgøn røgan*. Lủ nhỏ chơi vật lộn đè lên nhau: *de haioh honul toklom røgøn røgan*.

Chỉ nhiều vật thông xuống *Rødø røda*. Trái đậu xum xuê thông xuống: *tøh hæp plei rødø røda*.

Chỉ nói miệng mà chẳng làm *Prøh prøh*. Nó chỉ nói miệng, **Chỉ thị** *Tødrong anha*.

nhưng tay không dụng đến công việc: *hæp pøma prøh prøh pøm bør, chøng ti uh kø mørn*.

Chỉ sự phản đối, không tán thành *Manam*. Thôi đi! Anh mà không biết cày: *manam inh! E uh kø goh pochoh*.

Chỉ sự thán phục, vui mừng hay đau đớn *Leh!* Giỏi quá: *rogei leh!* Lạ quá: *chrih leh!* Đau quá: *jí leh!*

Chỉ tai họa bất thình lình *Mræp*. Tuần trước nó bớt rồi, ai ngờ hôm qua nó lại ngã bệnh: *blon adroi áu xø hæp xang bræm bræi, chuëng yøng bri mræp hæp pøk døng*.

Chỉ tay *Chor ti* (*đường chỉ tay*). **Chỉ thẳng vào mặt** *Pøchøl mæt*.

Chỉ trỏ *Mløu*. Cha con đâu? Nó liền chỉ tay vào trong nhà: *bæ e toyø? Mløu hæp tobøh trøm hnam*.

Chỉ trỏ *Tohlåu*. Anh chỉ cho tôi trong hai con bò, con nào mập hơn: *bæ ih tohlåu kø inh løm bar tø rømo monoh mæ yø bek loi*. Đừng xả vào mặt người ta:

Næ tohlåu mæt de.

Chỉ thiên <i>Kohnhōng</i> .	<i>tɔmam poxǔ kɔf kon thǎm.</i>
Chỉ trích	<i>Chia hai Axōng bar.</i>
Chỉ vì, tại vì <i>Rolau, yuor kɔf</i> . Tôi đan gùi không đẹp, chỉ vì tôi không biết đan: <i>inh tanh reo uh kɔf lǒng, rołau inh bǐ goh.</i>	<i>Chia lìa chia ly, chia tay Toklah, toklah lě.</i>
Chia Axong. Chia đều nhau: <i>axong atō atō.</i> Chia gia tài: <i>axong tɔmam poxǔ.</i>	<i>Chia phần Kodah.</i> Nó chia cho tôi một phần đùi bò: <i>hăp kodah ăñ inh minh pah kotaiah rōmo.</i>
Chia buồn <i>Gūm jōnī</i> Tôi chia buồn với ông: <i>inh gūm jōnī pāng ih.</i>	<i>Chia sẻ, chia xẻ Axōng ăn.</i>
Chia cơm xẻ áo <i>Axōng ăn por tobāng.</i>	<i>Chia rẻ Toklah don.</i>
Chia cho mình phần hơn <i>Poloī.</i> Chia cho người ta ít, chia cho mình nhiều hơn: <i>axong kɔf de tɔxēt, poloī kɔf tongla.</i>	<i>Chia trí Hiōr hiōr.</i>
Chia cho đủ từng người <i>Pɔřim.</i> Chia thịt cho đủ từng gia đình trong làng: <i>axong nhǎm pɔřim kɔf bɔbūng hnam polei.</i>	<i>Chia vui Gūm xō.</i>
Chia cửa cái <i>Tak.</i> Trước khi chết, người cha chia cho mỗi đứa con một miếng đất: <i>adroī kɔf lōch, bă tak kɔf rīm nu kon minh hlak teh.</i>	<i>Chia bắt tay nhau Tɔčhro.</i> Lâu ngày không gặp, hai đứa chúng nó chia bắt tay nhau: <i>dunh kɔf tɔjřōm, bre hăp tɔčhro tɔrōp ti dihbāl.</i>
Chia cho hai tay nhận lấy <i>Tɔpōng.</i>	<i>Chia hai tay nhận kẹo: tɔpōng ti iōk kēo.</i>
Chia khóa, ổ khóa <i>Mam khoă.</i>	<i>Chia khóa, ổ khóa Mam khoă.</i>
Chia khóa: <i>tí khoă.</i> Ổ khóa: <i>plei khoă.</i>	<i>Chia khóa: tí khoă. Ổ khóa: plei khoă.</i>
Chia của cải <i>Tak.</i> Trước khi chết, người cha chia cho mỗi đứa con một miếng đất: <i>adroī kɔf lōch, bă tak kɔf rīm nu kon minh hlak teh.</i>	<i>Chia má ra Dan bō.</i>
Chia đôi <i>Axōng tɔ aně.</i>	<i>Chia tay ra Tɔrē.</i> Nó chia tay ra bắt tay tôi: <i>tɔrē hăp chro ti rōp inh.</i> Hòn đá ném đi, hòn chì ném lại (có qua có lại mới toại lòng nhau): <i>tɔrē dōng to tɔrō dōng âu.</i>
Chia gia tài <i>Xǔ.</i> Chia gia tài cho con kết nghĩa: <i>axōng</i>	<i>Chia vôi (Chim) Chɔwɔi gō</i>

(đen trắng); <i>chowoi drāng towih.</i>	
(đuôi dài)	Chiên₁ (Con vật) <i>Kon chiēn.</i>
Chìa vôi₂ (Chim) <i>Tang taih.</i>	Chiên mẹ: <i>chiēn yōng.</i>
Chĩa thảng vào Mõng.	Chiên₂ <i>Kho.</i> Chiên cá khô.
Chĩa vào Pohnhõng, kohnhõng.	<i>Kho ka kro</i> Thịt heo chiên, thịt
Đừng chĩa súng vào bạn bè, lõi	bò bở ống: <i>nhũng kho rōmo</i>
bị cướp cò: <i>ně pohnhõng phao,</i>	<i>prun.</i>
<i>iǔ kɔ̄ lar trɔ̄ bōl.</i>	Chiến công <i>Apah kɔ̄jonei.</i>
Chích <i>Bet.</i> Chích thuốc: <i>bet pogang.</i>	Chiến đấu <i>Toblah.</i> Họ chiến
	đấu với quân thù để bảo vệ tổ
Chích chòe <i>Kodõng.</i>	quốc: <i>kănhăp toblah pāng de</i>
Chích ngừa <i>Bet dōt.</i>	<i>høyăt wā wei wer teh dak.</i>
Chích thuốc <i>Bet pogang</i>	Chiến sự <i>Todrong boblah</i>
Chiếc₁ <i>Kotah.</i> Một chiếc	<i>boblung.</i>
chiêng: <i>Minh kotah chēng gong.</i>	Chiến thắng <i>Jonei, pleh jonei.</i>
Chiếc₂ <i>Joi.</i> Một chiếc xương:	Lời nói thì anh thắng tôi,
<i>minh joi kōting.</i>	nhưng việc làm thì tôi thắng
Chiếc₃ <i>Blah.</i> Một chiếc áo:	anh: <i>bōr pōma jonei gah e,</i>
<i>minh blah ao.</i>	<i>chōng tī bōr jonei gah inh.</i>
Chiêm bái <i>Kuh jom.</i>	Chiến tranh <i>Todrong toblah</i>
Chiêm bao, mộng <i>Hōpo.</i>	<i>toblung.</i>
Chiêm ngưỡng <i>Xrẽ nāng.</i>	Chiến trường <i>Anih toblah.</i>
Chiêm tinh <i>Pōdā gah xōnglōng.</i>	Chiêng <i>Chēng.</i> Bộ chiêng:
Chiếm đoạt của người khác,	<i>homruk chǐng chēng.</i> Dùi
chiếm lĩnh <i>Iōk nhip tomam de.</i>	chiêng: <i>dōnuh, tōnuh.</i> Đánh
Chiếm đoạt phần của ai, chiếm	chiêng: <i>tōh chǐng chēng.</i> Vành
hữu <i>Kochit, pōdīp.</i>	chiêng: <i>kōnum chēng.</i>
Chiếm đóng <i>Tobrōt iōk.</i>	Chiêng có tiếng <i>trầm Mōng,</i>
Chiếm lại <i>Tobrōt lǎi, tobrot</i>	<i>brōng.</i> Chiêng có âm thanh
	cao: <i>brōng.</i>

Chiêng nhỏ nhất trong bộ chiêng <i>Toleng</i> .	sải: <i>hnam âu tow̄l 4 plaih</i> .
Chiêng thứ 3 hay 4 trong bộ chiêng, là những chiêng chính <i>Koleh</i> .	Chiều tà <i>Măt nă̄r hoă̄ng</i> .
Chiết ra, chiết khẩu, chiết xuất <i>Jôr, tring</i> .	Chiều theo <i>Potui don, tui kɔ̄r don</i> .
Chiêu dài <i>Rōmet xōng xa apah</i> .	Chiêu tối <i>Koxɔ̄r mă̄ng</i> . Chiêu mai: <i>koxɔ̄r dōn̄ing</i> . Chiêu nay: <i>koxɔ̄r âu</i> . Chiêu qua: <i>koxɔ̄r yong bri</i> . Xế chiêu: <i>măt nă̄r hoă̄ng</i> .
Chiêu hồn <i>Krao atâu</i> .	Chiêu ý <i>Potui don</i> .
Chiêu nạp <i>Krao roih iōk</i> .	Chiếu ₁ <i>Hókok</i> . Trải chiếu: <i>lōk hókok</i> . Cuốn chiếu lại: <i>lōm hókok</i> . Đan chiếu: <i>tanh hókok</i> .
Chiêu sinh <i>Krao roih bōngai pōxrām</i> .	Chiếu ₂ (nhiều màu) <i>Hókok tar bang</i> .
Chiêu, chiêu hôm <i>Koxɔ̄r</i> . Chiêu chiêu ra đứng ngồi sau, trông về quê mẹ, ruột đau chín chiêu: <i>rǐm koxɔ̄r, lěch dōng gah rōng hnam, chǎm nă̄ng gah polei klōk klak, ol buah pă wă</i> .	Chiếu chỉ <i>Tōdrong potao bōtho</i> Chiếu cố <i>Pōhnōng wă</i> . Chiếu giài, chiếu sáng <i>Chră ang, chră rodaih</i> .
Chiêu chuộng, nuông chiếu <i>Im</i> . Chiêu chuộng trẻ con: <i>im de haioh</i> . Chiêu chuộng con cho nó đú thứ: <i>im kɔ̄ kon, ăn kɔ̄ hă̄p tōm tōdrong</i> .	Chiếu lệ, sơ sài <i>Potrō</i> . Làm chiếu lệ: <i>jang potrō dīk</i> . Chiếu tỏa <i>Chră xrol</i> .
Chiêu dài <i>Tōnor, dōnor</i> . Chiêu dài căn nhà: <i>tōnor hnam</i> . Đòn tay: <i>long tōnor hnam</i> .	Chim <i>Xem</i> . Chim hót: <i>xem oxi (hoxi)</i> .
Chiêu ngắn <i>Wang dă̄n(dă̄l)</i> .	Chim bắt rắn (bìm bີp) <i>Klang hōdrāng</i> .
Chiêu rộng, chiêu rộng <i>Tōwōl, dōwōl</i> . Chiêu rộng nhà này 4	Chim bắt tôm, tép <i>Tøyō krong, tōjō krong</i> .
	Chim bói cá ở sông <i>Klang bōdrōng</i> .

Chim bồ câu <i>Xem kɔtɔp.</i>	Chim đà đà <i>Tăk koda.</i>
Chim bồ chao <i>Xem pɔlāŋ.</i>	Chim đại bàng <i>Xem gǔr ā.</i>
Chim chàng ràng <i>Tăk goi.</i>	Chim đáp muỗi <i>Xem băk, uik.</i>
Chim chào mào <i>Xem pōleu.</i>	Chim đầu rìu <i>Tăr yang.</i>
Chim chèo béo <i>Xem chowoi.</i>	Chim én <i>Xem yă yai.</i>
Chim chích chòe <i>Xem kɔdɔng.</i>	Chim giống gà gô <i>Păk kra, tăk koda.</i>
Chim chìa vôi ₁ <i>Xem der.</i>	Chim gô kiến <i>Toleh.</i>
Chim chìa vôi ₂ <i>Xem tang taih.</i>	Chim hạc <i>Xem bot long.</i>
Chim chuột có đuôi dài lòi ra (vật nhỏ) <i>Tojoi.</i>	Chim heo <i>Groch.</i> Thời xưa hể chim heo kêu, các cụ tin là có người sắp chết: <i>hogɔm kɔ groch hɔxi, gu kră ki lui kɔ dei bɔngai wă lōch.</i>
Chim có chòm lông đỏ ở cổ (người ta thường tạc gỗ theo hình chim này và đặt ở cây nêu để cầu bình an may mắn) <i>Kōk, kuk.</i>	Chim hoàng anh <i>Xem yang kiao.</i>
Chim cò <i>Klang kok.</i>	Chim két <i>Det.</i>
Chim công <i>Amră.</i>	Chim kêu như âm thanh (kôt kôh) phát ra lúc cọ sát lấy lửa <i>Kăt kôh.</i>
Chim cu cuồm <i>Tru ling.</i>	Chim kiếm mồi trước khi về tổ <i>Pol.</i>
Chim cu đất <i>Tru.</i> Đi rập chim cu đất: <i>drɔp tru.</i>	Chim khứu <i>Xem polang hɔwing.</i>
Chim cú mèo <i>Klang pōk.</i>	Chim làm tổ <i>Among tɔpu.</i>
Chim cú vẹo <i>Klang kung ngō.</i>	Chim lượn trên bầu trời <i>Ōxōng, xōng.</i>
Chim cút <i>Xem awat, koküt.</i>	Chim mẹ <i>Xem yōng.</i>
Chim cưỡng <i>Chrao.</i>	Chim mới nở <i>Bar tōn.</i>
Chim diều hâu <i>Xem hɔbūt,</i> <i>kɔ-um.</i>	Chim nhồng <i>Xem jong.</i>
Chim đồng độc <i>Xem chap,</i> <i>pēt, tel.</i>	
Chim dέ giun <i>Xem ɔr dak.</i>	

Chim quốc <i>Rökuk.</i>	Chín hướm <i>Dum răk ra.</i> Cà chua đã chín hướm: <i>jǔng jǎng xang răk ra.</i>
Chim sâu <i>Xem chobre.</i>	Chín mùi <i>Ngǔr, dǔm bir.</i> Cà chua chín mùi, chín đỏ: <i>jǔng jǎng dum ngǔr.</i>
Chim sáo sậu <i>Chrao băl.</i>	Chín mùi, chín đỏ <i>Dum ngơnguch.</i>
Chim sê nhà <i>Goch.</i>	Chín nũng <i>Klǐ.</i> Chuối chín nũng: <i>prit dum klǐ.</i>
Chim sẻ <i>Rěch.</i>	Chín rung <i>Leng.</i> Mít ướt chín rung: <i>mich dak leng dǒng hotōng.</i>
Chim sơn ca <i>Xem glung kher.</i>	Chín suối <i>Anih de lôch pôdei xonêp.</i>
Chim te te <i>Tre wět.</i>	Chín tầng mây <i>Phôt phông chrông plěnh.</i>
Chim trĩ <i>Jröl.</i> Chim trĩ có đuôi dài: <i>Xem jröl dei kiēng kojung.</i>	Chín vàng <i>Không.</i> Lúa chín vàng đầy đồng: <i>ba không jõp kơ mir.</i>
Chim wet chau <i>Wet chau.</i>	Chinh chiến <i>Töblah</i>
Chìm Kräm. Chìm dưới nước: <i>kräm lõm dak.</i>	Chinh phạt <i>Töblah pôxru.</i>
Chìm xuồng ₁ <i>Nhüp, nhop.</i> Cây chìm xuồng nước: <i>nhop long kräm lõm dak.</i>	Chinh phu, chinh phu <i>Klo akän.</i>
Chìm ngũm <i>Nhöp kräm räm.</i>	Chinh phục <i>Pöngua.</i>
Chìm mất <i>Kräm hiong.</i>	Chính cống <i>Keh.</i> Nó là người Kinh chính cống: <i>nhâu bongai Yuän keh.</i>
Chím tàu, chìm xuồng <i>Duk, plüng kräm.</i>	Chình ình <i>Töñong.</i> Nó nằm ngủ chình ình giữa nhà: <i>töñong</i>
Chín ₁ (số chín) <i>Toxín.</i> Chín mươi: <i>toxín jít.</i>	
Chín ₂ (trái cây) <i>Dum.</i> Lúa chín: <i>ba dum.</i> Chín mùi: <i>dum bir.</i> Chín rục: <i>dum klǐ.</i> Chín tối: <i>dum brông.</i>	
Chín chấn <i>Jáp boih.</i> Chuyện đó tôi đã suy nghĩ chín chấn rồi <i>tohnal anün kâu xang tömau jáp boih.</i>	
Chín đều <i>Xin honõng.</i>	

<i>hăp tep tong aně hnam.</i>	Chính yếu, chủ chốt <i>Tóm</i> .
Chính Tóm.	Chỉnh Ming lǎi.
Chính chuyên <i>Ten tōněn.</i>	Chỉnh đốn <i>Tōiung ming.</i>
Chính đáng <i>Togäl, toyōng.</i>	Chỉnh tề <i>Ten tōněn.</i>
Chính mình <i>Po, doh po, po tongla.</i> Chính nó: <i>po hăp.</i>	Chỉnh Bối. Chính muối: <i>bōi boh.</i>
Chính mình <i>Tongla.</i> Chính tôi	Chít Xâu xe.
sẽ làm hết công việc đó: <i>chịu Trō, pǔ.</i> Chịu cực: <i>trō tongla inh gô pom tōm todrong anāt.</i>	Chịu Trō, pǔ. Chịu cực: <i>trō monoh.</i> Quên mình: <i>hiot kɔr tongla.</i>
Chính mình, của riêng <i>Kodih.</i>	Chịu đói <i>Trō pongot.</i>
Chính tôi muốn chứ không ai xúi giục cả: <i>inh wā kodih uh kɔr dei bu pochüt.</i> Của riêng <i>tōmam kodih.</i>	Chịu khó <i>Pǔ anat.</i> Phải chịu khó để thành công: <i>athai pǔ anat wā kkɔr goh jing.</i>
Chính thức <i>Tōpă.</i>	Chịu đựng được, chịu nổi <i>Năm.</i>
Chính trị <i>Gah todrong teh dak.</i>	Chu toàn được bốn phận của
Chính trực <i>Tōpă jue.</i>	mình: <i>năm gui hōnong po.</i>
Chính vì <i>Yuor kɔr.</i> Chính vì anh ấy đã hứa thế nào cũng cho thôi: <i>yuar kɔr hăp xang tōchōt, bījor hăp gon ān.</i>	Chịu đựng về tinh thần <i>Dōng.</i>
Chính xác₁ <i>Tōdrāng.</i> Phải nhầm cho thẳng trước khi lấy cò: <i>athai trēnh mă tōdrāng adroi kɔr poleh theng.</i>	Tôi không chịu nổi nó: <i>inh uh kɔr kē dōng păng hăp.</i>
Chính xác₂ <i>Tōpă.</i> Cái ná của tôi chính xác lắm: <i>hră inh trō tōpă jat.</i>	Chịu thua <i>Leh.</i>
	Chịu tội <i>Xăl po, txăl po.</i>
	Chịu trách nhiệm₁ <i>Dōng.</i> Tôi chịu trách nhiệm tất cả việc đã làm: <i>inh dōng tōm todrong inh xang pom.</i> Chịu trách nhiệm thay cho người khác: <i>dōng tang de.</i>
	Chịu trách nhiệm₂ <i>Tōmăk,</i>
	anh phải chịu trách nhiệm: <i>pomăk po e pǔ kodih.</i>

CHO

Cho₁ (dùng trước tính từ) *Mă.*
Ăn cho no: *xa mă phi.*

Cho₂ *Ăn.* Cho không *ăn dīk.*
Cho mượn: *ăn tōk iōk.*

Cho ăn *Me.* Phải cho bò ăn thêm: *athei me rōmo mă phi biō.*

Cho ăn, đút cho ăn *Poxēm.*
Cho heo ăn: *poxēm nhung.*

Cho bằng được *Khōm.* Đòi cho bằng được: *apinh khōm mă dei.*

Cho bằng được, thà *Khōp,*
khōm.

Cho bú *Tōmōm.* Mẹ cho con bú: *mă tōmōm kon.*

Cho đến *Khē, dăl truh.*

Cho đến khi *Khē, tōp mă, truh tō.*

Cho không *Ăn dēk.*

Cho hết *Pōdī.*

Cho kỹ, cho rõ *Potīl.*

Cho lội qua *Pōlāt.* Cho bò lội qua sông đường nầy: *pōlāt rōmo trong âu.*

Cho mát *Kuă kơ bo-uh.*

Cho một cách rộng rãi *Pōnho.*
Bác tôi cho tôi một miếng đất: *mih inh pōnho kơ inh minh hlak teh.*

Cho nhau, tặng cho nhau *Tō-ăñ.* Hai đứa tặng nhau quà kỷ niệm: *bře hăp tō-ăñ dihbāl tōmam polēt.*

Cho nên *Kōna.*

Cho phép *Lōh.* Chỉ cho phép từng người một vào thôi: *lōh kō goh măt tō minh nu tō minh nu dīk.*

Cho thấy *Tōbōh.*

Cho tôi nữa *Ăn kō inh dī.*

Cho tượng trưng *Ăn pōgia la kō.*

Cho tối khi *Truh hōbēl.* Cho tối mai sau: *truh ning mōnh.* Tối chết: *truh tō lōch.*

Cho tối mai sau *Phih phing dōning dōmōnh.*

Cho tối sáng *Pōngah.* Dánh chiêng tối sáng: *teh chēng pōngah hloï.*

Cho uống₁ *Pō-et.* Cho bò uống nước: *pō-et rōmo dak.*

Cho uống₂ *Pōhuch.* Cho con trẻ uống thuốc: *pōhuch de haioh pōgang.*

Cho uống₃ *Tō-et.* Nó đau nặng không dậy được, chúng tôi phải cho nó uống thuốc: *hăp jī hlām uh kō iung, kōna nhōn*

<i>athai tō-et kō hăp pōgang.</i>	đ.
Cho vào <i>Tōmūt</i> . Cho đồ đặc này vào trong nhà: <i>tōmūt dōm</i> <i>tōmam âu lōm hnām</i> . Cho bò vào chuồng: <i>tōmūt rōmo lōm</i> <i>kōdrong</i> .	Choai choai, thơ ấu Ken. Thanh niên mới lớn lên: <i>tōdām</i> <i>ken</i> . Con còn thơ ấu: <i>kon ken</i> .
Cho vừa đú <i>Pōlăp</i> . Nấu cơm cho vừa đú số người làm: <i>pai</i> <i>pōr pōlăp kō bōngai jang</i> .	Choán chổ <i>Hrăt, iōk anih</i> . Choàng khăn <i>Koxu khǎn</i> .
Cho vừa <i>Tōgăl</i> .	Choàng vội khăn <i>Trah pōgia</i> <i>khǎn</i> .
Chó <i>Kō</i> . Chó săn đánh mùi: <i>kō</i> <i>kōmuōl</i> . Chó tru: <i>kō hōdrōng</i> .	Choàng, đắp (khǎn, mền, chǎn). <i>Mai khǎn, mai buk</i> .
Chó mực: <i>kō brăng</i> .	Choàng, đắp <i>Koxu</i> (mền, chǎn).
Chó đánh hơi <i>Kō hǔnh</i> .	Choáng váng <i>Hōnhēnh</i>
Chó quen hơi chủ <i>Kō bâu pō-ih</i> <i>kōdră hăp</i> .	<i>hōnhăp</i> . Tôi choáng váng nặng đầu: <i>mat dōm, rōwă kō</i> <i>hōnhēnh hōnhăp</i> (chỉ tình trạng uống rượu hôm qua, mà hôm nay vẫn còn choáng váng).
Chó sói <i>Kō xo</i> .	Choảng nhau <i>Tōtōh</i> .
Chó sửa <i>Kō kuōl</i> .	Chọc chơi <i>Pōhle</i> . Chọc nhau cho vui: <i>pōhle dihbăl wă kō</i> <i>xō</i> .
Chó theo cái <i>Brōng rōnga</i> , <i>rung rōnga</i> .	Chọc ghẹo <i>Boxuh, pōtōch</i> .
Chó tơ <i>Kō kōnang</i> .	Chọc ghẹo <i>Pō-ăr</i> . Đừng chọc ghẹo trẻ nhỏ: <i>ně pō-ăr de</i>
Chó hình nón dùng để hấp xôi <i>Kōkūt</i> .	ghẹo trẻ em: <i>pō-ar de</i> <i>nao chonh minh pōm rōmo gōl</i> <i>haioh</i> .
Chó miệng <i>Bōngai chōloh</i> .	Chọc ghẹo <i>Pōkhōr</i> , Đừng chọc ghẹo nhau:
Choai ₁ (bò) <i>Gōl</i> . Ba tôi mới mua một con bò choai: <i>bă ih</i> <i>haioh</i> .	<i>iēr tōkhōr</i> .
Choai ₂ (gà trống) <i>Kōdōng</i> . Gà trống choai mới tập gáy: <i>iēr</i> <i>tōmōng kōdōng pōtōm pōxām</i>	<i>ně tōkhōr dihbăl</i> .

Chọc ghẹo nhau ₂ <i>Tongōr.</i>	Chòi mồi <i>Hđ-ia.</i>
Chọc giận <i>Pomil.</i>	Chòi tạm <i>Ronoh.</i>
Chọc thủng <i>Pohlôh.</i> Chọc thủng sông: <i>pohlôh plüng.</i>	Chói lọi <i>Roxang.</i> Ánh mặt trời chói lọi: <i>ang mặt nă̄r roxang.</i>
Chọc thủng <i>Roluh.</i> Chọc thủng mắt tre: <i>roluh hɔtū kram.</i>	Chói lòa <i>Pôl.</i> Nhìn đèn pha xe hơi, chói mắt nên không thấy gì: <i>nă̄ng unh xe hoyuh kɔnhal jing pôl mă̄t.</i>
Chọc tức <i>Podêk johngâm.</i>	Chói mắt ₁ (không thấy được) <i>Pôl mă̄t.</i>
Chọc tức, làm nỗi nóng <i>mă̄l koe.</i>	Chói mắt ₂ <i>Kɔnhal.</i> Làm việc quay mặt về hướng mặt trời chói mắt: <i>jang tat mă̄t nă̄r, kɔnhal jat.</i>
Chọc, phá <i>Ngōr.</i> Đứng chọc, làm nó cắn đấy!: <i>nē toblēnh, kɔnh hă̄p ngōr kɔ axâ̄u, kɔnh nhâ̄u kē ha.</i>	Chơi dế <i>Ler tɔchoh.</i>
Chóe <i>Ge iě.</i>	Chơi chim <i>Xem tɔchoh.</i>
Chòi ₁ <i>Ronoh.</i> Chòi một mái: <i>rɔnɔh kang küt.</i>	Chơi đá <i>Glɔm tomo.</i>
Chòi ₂ (cất lúa hay nghỉ lại đêm) <i>Hodruǒn.</i> Chòi trú mưa nắng: <i>hɔdruǒn wă̄ kɔnɔp mi tő.</i>	Chơi gà <i>Iěr tɔchoh.</i>
Chòi ₃ (để cất lúa hay nghỉ lại đêm trong mùa tria hay gặt) <i>Tōng dâm.</i>	Chơi nhau <i>Pojil.</i>
Chòi canh trên cây ₁ <i>Pödra.</i> Làm chòi để rình heo: <i>pɔm pödra wă̄ ră̄p hoke.</i>	Chơi trâu <i>Köpô tojil.</i>
Chòi canh trên cây ₂ <i>Tōng chrang.</i>	Chơi vụ <i>Pöduěnh thoa.</i>
Chòi lá sơ sài, ụ làm bằng lá hoặc rơm, trại <i>Honum, ronoh.</i>	Chơi, húc, báng <i>Pojil.</i>
	Chòm mây <i>Kolüm hɔmɔl.</i>
	Chòm sao <i>Koyul xɔnglōng.</i>
	Chòm xóm <i>Minh kueng.</i>
	Chóm nở <i>Nao blang.</i>
	Chỏm núi <i>Köpal kōng.</i>
	Chọn <i>Rɔih.</i> Chọn lọc: <i>rɔih iök.</i>
	Chọn nhân tài <i>Rɔih bɔngai rogei.</i>

- Chong chóng** *Wěr wěr.* Gió làm quay chong chóng: *kial pōwōr wěr wěr.*
- Chòng chành** *Lěng lǒng.*
- Chóng mặt₁** *Wing mǎt.* Mối khói sốt nên còn chóng mặt: *hăp wing mǎt nao iung dōng bolō.*
- Chóng mặt₂** *Huit kol, pōhuit pōhuat kol.*
- Chóng mặt do ở độ cao** (trên mái nhà, cây...) *Kokuch, hokuch.*
- Chóng qua** *Hměnh tōch.*
- Chõng, băng ca** *Robang.* Khiêng bệnh nhân băng chõng: *tung de jǐ jǎn pāng robang.*
- Chõng đặt người chết** *Gre; tobich de lōch tō gre.*
- Chóp** *Goi.* Chóp bu: *goi wěch.*
- Chóp lưỡi** *Goi ropiēt.*
- Chóp núi** *Kopal kōng.*
- Chót** *Hotuch.*
- Chót vót₁** *Kojung hojo, kojung chokhōt.* Nhà cao chót vót: *hnam kojung hoyo.* Tháp nhà thờ cao chót vót: *thôt hnam Bă Yang kojung chokhōt.*
- Chót vót₂** *Kojung rōngôi.*
- Chợt cây vào nhau** *Totōt.* Các cháu đừng chơi chợt cây vào nhau rồi khóc la inh ôi: *iěm ně ngó̄i totōt dihbäl kóñh tonhō̄m tō-ông.*
- Chợt tria** *Hotōp.* Người chợt đi trước, người tria đi sau: *bōngai hotōp mǎt bōk adroi, bōngai hotōp mǎt bōk dōng rōng.*

CHÔ

- Chỗ, nơi** *Anih.* Chỗ để dựng làng: *anih tōgǔ polei.* Người đàn bà dưỡng sức sau khi sinh: *drăkăñ oei tō anih.* (thời gian người phụ nữ dưỡng sức sau khi sinh đẻ). Chỗ ở: *anih oei.*
- Chỗ bắt đầu lên, xuống** *Kochōt.* Chỗ bắt đầu lên dốc: *kochōt krang.* Chỗ bắt đầu sâu *kochōt chuoth.*
- Chỗ bùn heo đầm mình** *Morung.*
- Chỗ có mạch nước** *Hotrōm.*
- Chỗ có người chết** *Monōl.* Đây là chỗ có người ta chết vỉ đạn nổ: *âu jǐ monōl de lōch trō mrōm.*
- Chỗ có toàn** (cây, thú vật)

<i>Rung hónggo, rung kopang, rung xem yă yai.</i>	Chỗ hiểm <i>Akăl.</i>
<i>Chỗ còn rộng Anih oei rohōi.</i>	Chỗ khác <i>Tonai.</i>
<i>Chỗ dựa Anih hóngon.</i>	Chỗ nước chảy cạn có đá cuội <i>Trěnh.</i>
<i>Chỗ eo lại (cây, trái, ngực, bụng côn trùng) Net. Bầu nước thường eo ở giữa: tolōp dak ling net tong anĕ.</i>	Chỗ nước chảy cuồn cuộn <i>Kodrōl, todrōl.</i>
<i>Chỗ khác Tonai.</i> Để cây này chỗ khác: <i>mă̄n long âu tonai.</i>	Chỗ nước sâu <i>Klōng.</i> Cá siêu ở chỗ nước sâu, cá đá ở hốc: <i>ka xiū lõm klōng kónōng lõm gòp.</i>
<i>Chỗ này chỗ kia: tonoh tonai.</i> Thân xác nó ở đây mà lòng trí ở nơi khác: <i>akâu hăp tơ âu, chōng don bónôh hăp tonai.</i>	Chỗ nước sâu và chảy chậm <i>Anih rōnong.</i> Cá sinh sống nhiều chỗ nước sâu và chảy chậm: <i>ka dōng lơ tơ anih rōnong.</i>
<i>Chỗ đất cao Dōn, todōn.</i> Nên chọn chỗ đất cao làm nhà: <i>bō hnam athai chă anih todōn.</i>	Chỗ ở <i>Anih oei.</i> Chật chỗ: <i>dī anih oei, pă rōwan.</i>
<i>Chỗ đất trũng Klüng.</i> Rẫy tôi trũng hơn rẫy anh: <i>mir inh klüng loi kơ mir ih.</i> Trên cao, dưới thấp: <i>tơ kōng tơ klüng.</i>	Chỗ sâu nhất của sông, hồ ao <i>Tüm.</i>
<i>Chỗ đặt đóm, đó bắt cá Hōmoh.</i>	Chỗ tắm bụi đất của loài vật <i>Mōnol.</i> Gà tắm bụi: <i>iēr hǔm lõm mōnol.</i>
<i>Chỗ đặt đó bắt cá Anih dōm xoi.</i>	Chỗ trống <i>Anih hoh hoh.</i>
<i>Chỗ đó Tonoh.</i> Chỗ đó có nhiều phong cảnh đẹp: <i>tonoh dei lơ anih rõ.</i>	Chỗ trũng <i>Anih klüng.</i>
<i>Chỗ gà tắm bụi Mōnol.</i>	Chồi, đọt cây <i>Tōbeng, chōbeng.</i> Đâm chồi: <i>pluh chōbeng,</i>
<i>Chỗ heo đầm bùn Mōnung.</i>	Chồi <i>Kōmōng.</i> Chồi non: <i>hōbu.</i> Chặt chồi: <i>bōk hōbu.</i> Đâm chồi: <i>dah kōmōng.</i>
	Chồi <i>Xōngah.</i> Chồi bỏ:

<i>xōngah tǔk.</i> Chối cãi: <i>pøjah.</i>	đường bờ sông: <i>trong au dei hrōng.</i> <i>ih bōk power tong hang krong.</i>
Chối từ <i>Tǔk lě.</i>	Cấm chông: <i>bet xrōng.</i>
Chối <i>Long hōpuih, xōpuih.</i>	Vót chông: <i>troch xrōng.</i>
Chối dậy <i>Dah iung.</i>	Chông chênh <i>Bī kojāp.</i>
Chôm chĩa <i>Iōk klē.</i>	Chông gai <i>Uh jola.</i>
Chôm chôm <i>Jrang hōren.</i>	Chồng Klo. Vợ chồng: <i>klo akān.</i> Lấy chồng: <i>iōk klo.</i>
Chồm hổm <i>Oei kōnun.</i>	Chồng chất lên nhau <i>Pogēn.</i>
Chôn, chôn cất <i>Mǔ, bǔ.</i> Chôn cất, chôn xác: <i>bǔ kiēk.</i>	Chất đồ chồng lên nhau: <i>mǎn tōmam pogēn.</i>
Chôn xuống một nửa(vật) <i>Tōmōm.</i> Chôn ghè xuống một nửa (tục lệ chia ghè cho người chết): <i>Mǔi ge tōmōm tong aně.</i>	Chồng chất, chồng chéo Tongua. Chất cũ vào gùi cho thật nhiều: <i>Pǔ tongua long unh mǎ lơ.</i> Nằm gác chân lên nhau: <i>bīch tongua jōng.</i>
Chôn của cải theo người chết <i>Pokiō.</i> Tôi bỏ chiếc tẩu trong quan tài của cha tôi: <i>inh pokio tāng kōnhap bā inh.</i>	Chồng đống <i>Mǎn hotāl, rotāp rotāl.</i>
Chôn giấu <i>Xir ôn.</i>	Chồng lên nhau ₁ <i>Potāl.</i>
Chôn lấp <i>Bǔ kolōp.</i>	Chồng lên nhau ₂ <i>Rotāp potāl.</i>
Chôn nhau cắt rốn <i>Anih klok klak.</i>	Chồng ván lên nhau: <i>rotāp potāl tōr.</i>
Chôn sống <i>Bǔ oei erih.</i>	Chống(cây) <i>Tōnō.</i> Nhiều cây chống đỡ thì vững chắc: <i>tōnō tō lơ.</i> (<i>nhiều cây dum lại nên hòn núi cao.</i>)
Chồn Poja. Chồn hương: <i>pōja trong glung.</i> Chồn có vằn: <i>pōja grōi.</i> Chồn dơi: <i>bōja tir.</i>	Chống đối, chống lại, phản đối <i>Pojră.</i> Chống lại không theo con đường xấu: <i>pojră kuă kiōr trong mē.</i>
Chồn hôi màu đo đỏ <i>Kolāng hāng, bōja trong glung.</i>	
Chồn nâu nhỏ <i>Koxong.</i>	
Chông Hrōng, xrōng. Đường nầy có chông, anh đi tránh	

- Chống đỡ₁** *Tō.* Chống đỡ nhà: *tō hnam.* **Chopping** *kōi kotaīh pōtām ba.*
- Chống đỡ₂** *Tōl.* Chống nhà xiêu vẹo cho khỏi đổ: *tōl hnam grē kuā kō tokōl.* **Chopping** *kō xăng, chuēng kō krōh hloi bōk jang.*
- Chống đối, chống lại** *Kōnam pāng, iūng pōgrōng.* **Chopping** *Krak iōk.*
- Chống gậy** *Chēp long jra.* **Chopping** *Kōtoch don.* Thấy con mồi trèo cây cao, lòng bỗng chột da: *bōh kon tōngla tōk long, kōkoch don jat.*
- Nói chống lại người ta: *pōma jrā de.* **Chopping** *Tol māt.*
- Chống lên, đỡ lên** *Pōdōl, dōl, tōl.*
- Chống nạnh** *Chōgōt ti ah tōneō.* **CHO**
- Chống nhau₁** *Tojrot.* Uống thuốc Tây và thuốc ta chống nhau: *et atūm pōgang Phalāng pāng pōgang Yuān goh tojrot dihbāl.* **Chợ vỡ** *Pōti pōtoi, oei minh nu, nu nō.*
- Chống nhau₂** *Rokāu.* Nước và lửa chống nhau: *ūnh pāng dak rokāu dihbāl.* **Chợ vỡ, trơ trọi** *Tō-iōl* (nhà cửa).
- Chống trả** *Xrīm jrā, blah jrā.* **Chờ** *Chang, gō chang.*
- Chống đuôi** (vừa đi vừa chống đuôi (chim) *Yong aku.* **Chờ chực** *Kōm.* Ngồi chực người ta ăn cơm: *oei kōm por tōbāng de.*
- Chống mông** *Kōi kotaīh, kōi krēl chōnit.* Những người đàn bà chống mông cấy lúa: *de drākān kōi kotaīh pōtām ba.*
- Những người đàn bà chống mông cấy lúa: *de tō hnam.* **Chopping** *Kruih.* Chopping dao, lấy gùi đi làm việc: *kruih kō xăng, chuēng kō krōh hloi bōk jang.*
- Nói chống lại người ta: *pōma jrā de.* **Chopping** *Krak iōk.*
- Chopping** *Kōtoch don.* Thấy con mồi trèo cây cao, lòng bỗng chột da: *bōh kon tōngla tōk long, kōkoch don jat.*
- Nói chống lại người ta: *pōma jrā de.* **Chopping** *Tol māt.*
- Chopping** *Pōdōl, dōl, tōl.*
- Chopping** *Chōgōt ti ah tōneō.* **CHO**
- Chopping** *Tojrot.* Uống thuốc Tây và thuốc ta chống nhau: *et atūm pōgang Phalāng pāng pōgang Yuān goh tojrot dihbāl.* **Chợ vỡ** *Pōti pōtoi, oei minh nu, nu nō.*
- Chopping** *Rokāu.* Nước và lửa chống nhau: *ūnh pāng dak rokāu dihbāl.* **Chợ vỡ, trơ trọi** *Tō-iōl* (nhà cửa).
- Chopping** *Xrīm jrā, blah jrā.* **Chờ** *Chang, gō chang.*
- Chopping** *Yong aku.* **Chờ chực** *Kōm.* Ngồi chực người ta ăn cơm: *oei kōm por tōbāng de.*
- Chopping** *Kōi kotaīh, kōi krēl chōnit.* Những người đàn bà chống mông cấy lúa: *de drākān kōi kotaīh pōtām ba.*
- Chopping** *Kruih.* Chopping dao, lấy gùi đi làm việc: *kruih kō xăng, chuēng kō krōh hloi bōk jang.*
- Chopping** *Krak iōk.*
- Chopping** *Kōtoch don.* Thấy con mồi trèo cây cao, lòng bỗng chột da: *bōh kon tōngla tōk long, kōkoch don jat.*
- Chopping** *Tol māt.*
- Chợ vỡ** *Pōti pōtoi, oei minh nu, nu nō.*
- Chợ vỡ, trơ trọi** *Tō-iōl* (nhà cửa).
- Chờ** *Chang, gō chang.*
- Chờ chực** *Kōm.* Ngồi chực người ta ăn cơm: *oei kōm por tōbāng de.*
- Chờ chực lâu** *Ngo.* Chờ chực khám bệnh: *oei gō ngo bok thāy pōgang.* Cột bò một chỗ suốt ngày: *chō ngo rōmo plāt nār.*
- Chờ đón** *Chang dih.*
- Chờ đợi** *Kōm, gon, gōk.* Chờ chổ đó nhé!: *oei kōm tōnoh*

<i>hō!</i>	Chờ che <i>Wei wer.</i>
Chờ đợi lâu ₁ <i>Ngōk</i> . Anh chờ ai cả ngày ở đây: <i>e ngōk bu plăt nă̄r ah āu?</i>	Chờ được mấy người sông này <i>Hām dōng dōm nu tōk plūng āu.</i>
Chờ đợi lâu ₂ <i>Gōk</i> . Anh làm gì lâu thế, tôi chờ mãi cả buổi sáng ở bến sông: <i>e pōdūnh kikiō dī, inh oei gōk e plăt pōgē ah tōnōk plūng.</i>	Chờ qua sông <i>Pōgǎn gǎn krong.</i>
Chờ đợi nhau <i>Tōgō</i> . Đi rừng phải chờ nhau: <i>bōk tō bri athai tōgō dīhbāl.</i>	Chơi <i>Ngōi</i> . Đì chơi: <i>thōng kikiō dī, inh oei gōk e plăt pōgē ah tōnōk plūng.</i>
Chờ lâu <i>Gō dūnh.</i>	Chơi cút kiếm <i>Ngōi pō-ôn dihbāl.</i>
Chờ lâu, chờ mãi <i>Ngōngeh.</i>	Chơi đàn dây <i>Ot brō.</i>
Chúng tôi chờ nó mãi, mà không thấy nó đến: <i>nhōn gō hăp ngōngeh, chōng hăp uh kō bōh truh.</i>	Chơi kéo ngón tay <i>Tōgleh.</i>
Chờ mãi chờ miết <i>Gō dang dang, chang ngeh ngeh.</i>	Chơi kéo dây <i>Ngōi pōdui tollei.</i>
Chờ thử xem <i>Gō nă̄ng mōi.</i>	Chơi kéo mă̄t <i>Kōmleh mă̄t.</i>
Chờ, chữ <i>Na</i> . Ngày mai chúng ta đi học, chứ anh không biết sao: <i>dōning bōn pōxră̄m, na e uh kō lōlē aah?</i>	Chờ nháy <i>Blet blet.</i>
Chờ <i>Ně</i> . Chờ nói láo: <i>ně pōma blach.</i>	Chờ nhéo <i>Lěl lěl.</i>
Chợ <i>Kochō</i> . Bán rau muống ở chợ: <i>bōk pōdro hla bum tō Kochō.</i>	CHU Chu cấp <i>Gǔm ān.</i> Chu du <i>Thōng jāp jā.</i>

Chu đáo <i>Mă brē.</i>	Chủ nhật <i>Nă̄r Bă̄ Yang, nă̄r diěng.</i>
Chu toàn công việc <i>Jang mă keh.</i>	Chủ nợ <i>Kođră xre.</i>
Chu toàn bốn phận, nghĩa vụ <i>Kĕ pǔ xonong tōngla.</i>	Chủ quan <i>Tui don tōngla.</i>
Chu toàn ý dân <i>Pōkeh podang don de polei.</i>	Chủ quyền <i>Pōm kođră.</i>
Chú Met.	Chủ sự <i>Bōngai tonul.</i>
Chú giái <i>Pōđök ată̄m.</i>	Chủ tâm <i>Kočhang.</i>
Chú hề <i>Bōngai pōnă̄ de.</i>	Chủ tế <i>Bok plang xoi tōm.</i>
Chú rể <i>Öng.</i> Chủ rể cô dâu: <i>öng mai.</i>	Chủ ý <i>Pōhnōng wă̄.</i>
Chú tâm <i>Tēng don, tōd don.</i>	Chua Jō̄.
Chú tâm vào một vấn đề <i>Točhēng rōxue.</i> Chủ tâm vào một vấn đề thôi: <i>točhēng rōxue minh tođrong jang dīk.</i>	Chua cay <i>Tă̄ng hă̄ng.</i>
Chú trọng <i>Kočhang nă̄ng.</i>	Chua chất <i>Bă̄l.</i>
Chú ý <i>Tēng don.</i> Chủ ý lắng tai nghe lời dạy bảo của cha	Chua lết <i>Prek tek, mră̄nh.</i>
Chú ý dấu đi đường <i>Chă̄m tođra bōk trong.</i>	Xoài rừng chua lết: <i>huă̄k bri jō̄ prek tek.</i>
Chủ, ông chủ, bà chủ <i>Kođră.</i>	Chua loét, cay xè, nồng độ cao (rượu) <i>Tēng hēng.</i> Trái me rừng chua loét: <i>plei hleu kōng jō̄ tēng hēng.</i> Ốt kim cay xè: <i>pōhă̄ng poleu hō̄ tēng hēng.</i>
Chủ nhà: <i>kođră hnam.</i>	Rượu này có nồng độ cao: <i>xik âu bă̄t tēng hēng.</i>
Chủ đích <i>Tođrong tōm.</i>	Chua lòn <i>Jō̄ prōk.</i>
Chủ làng <i>Yōng polei, kođră polei.</i>	Chua Xă̄m. Trái me này chua lắm: <i>plei hleu âu jō̄ jat.</i>
Chủ nhà <i>Tōngōl.</i> Cha tôi là chủ nhà: <i>bă̄ inh pōm tōngōl hnam nhōn.</i>	Chua ngoa <i>Pōma hang nuih.</i>
	Chua xót <i>Ul ol.</i>
	Chúa Kođră. Thiên Chúa: <i>Bă̄ Yang, Bok pojing plēnh teh.</i>
	Chúa nhật <i>Nă̄r Bă̄ Yang, nă̄r</i>

<i>diēng.</i>	Chúc thọ <i>Thothâu erih xot dünh.</i>
Chúa sơn lâm <i>Kodrä bri kong.</i>	Chúc tụng <i>U'ang.</i>
Chúa Thánh Thần, Chúa Thánh Linh <i>Yang Ai.</i>	Chúc <i>Minh jít.</i> Chúc kinh: <i>minh pōk.</i>
Chuẩn bị ₁ <i>Rōmet rōnō.</i>	Chui mất <i>Klur, chur.</i> Con lươn chui mất trong bùn: <i>nhop rōnūng klur lōm trōk.</i>
Chuẩn bị ₂ <i>Rōnō.</i> Chuẩn bị đồ ăn: <i>rōnō por tōbāng xa.</i>	Chui qua <i>Mur.</i> Đừng chui qua hàng rào: <i>ně mur kōdrong.</i>
Chuẩn bị uống rượu, bằng cách đổ nước, (xếp lá cho xác rượu khỏi nổi lên) <i>Kang, chokang.</i>	Chui vào bụi <i>Chur mǔt pō uh.</i>
Chuẩn nhận <i>Lăp kơ xōng iōk.</i>	Chùi <i>Xut.</i> Chùi chân: <i>xut jōng.</i>
Chuẩn y <i>Lōh phep.</i>	Chùi sạch và láng bóng <i>Pochōh.</i>
Chúc Thúi, <i>thothâu, apoi.</i>	Chúi xuống đất <i>Tunh lōlunh.</i> Mang trúng mǎng cung chúi xuống đất: <i>jīl trō năk pōk tunh lōlunh.</i>
Chúc dữ <i>Tohiap.</i>	Chum đựng nước <i>Ge mǎn xōng dak.</i>
Chúc dữ, nguyễn rủa ₁ <i>Thothüi.</i> Ma nguyễn rửa Rök: "ba đêm nữa mà chết nhé!": <i>Kiăk thothüi kơ Rök:</i> "e lăng pēng mōch ho"! (e lōch pēng mǎng ho!).	Chǔm chọe <i>Rang raih.</i>
Chúc dữ, nguyễn rửa ₂ <i>Todão.</i> Nó nguyễn rửa cho mà y mạt kiếp: <i>hăp todão kơ e hin.</i>	Chùm lá ở đuôi diều (để giữ thăng bằng, và làm diều thêm đẹp) <i>Kotul klang.</i>
Chúc, cầu chúc <i>Thothâu.</i> Chúc anh sống lâu: <i>thothâu kơ ih erih xot dunh.</i> Chúc anh năm mối gặp được nhiều may mắn như ý: <i>thothâu kơ ih xonăm nao jrōm lō pǔn ai kiō kơ don apoi moih.</i>	Chùm, chùm trái <i>Kotul yul.</i> Chùm sung trĩu quả: <i>hra plei kotul yul.</i>
	Chùm sao <i>Tøyül xōnglōng.</i>
	Chúm chím <i>Nă yōp.</i>
	Chúm chím, tǔm tǐm <i>Rohē</i>

<i>hăp nă, rohă hăp jōp.</i>	<i>Chung sức Akōp minh don, akop hrōk.</i>
Chum lại <i>Tobūl</i> . Ngôi chum một chỗ: <i>oei tobūl minh anih.</i>	Chung thủy <i>Klep kojāp dihbāl dăl lōch.</i>
Chum thêm củi cho lửa cháy <i>Toguh.</i> Chum thêm củi cho măng le mau chín: <i>toguh long unh wă kơr to'băng pole dah xin.</i>	Chung vui <i>Gǔm xō.</i>
Chum thêm củi để lửa cháy to <i>Pru.</i> Chum thêm củi để lửa cháy to: <i>pru ŭnh mă khōng.</i>	Chúng nó, lũ nó, tụi nó <i>Kănhăp.</i> Chúng nó tới thăm tôi một tháng một lần: <i>kănhăp truh hapong kơr inh minh khei minh măng.</i>
Chung <i>Atūm.</i> Đi chung: <i>bōk atūm, bōk hrām.</i> Chung lòng: <i>minh don minh bonôh.</i>	Chúng ta <i>Bōn.</i> Chúng ta cùng hát: <i>bě bōn hat atūm.</i>
Chung cục <i>Ah tōch.</i>	Chúng tôi <i>Nhōn.</i> Hai chúng tôi: <i>nhi.</i>
Chung đúng <i>Tobăp dihbāl.</i>	Chủng loại <i>Khul.</i>
Chung kết, chung quy <i>Potōch.</i>	Chủng tộc <i>Hōdrung.</i>
Chung quanh <i>Jūm dăr.</i> Làm hàng rào chung quanh rãy: <i>pōm kōdrong jūm dăr mir.</i>	Chủng viện <i>Trung Gōng</i> (vì xây dựng nhà rộng lớn, nên cần trụ chống. Bởi vậy Trung Gōng trước kia nghiêng một bên, và đã dùng cây lớn chống đỡ giống như bẩy sập của người Dân Tộc).
Chung cho mọi người <i>Tah rah.</i> Rượu dành chung cho mọi người: <i>xik tah rah.</i> Mọi mọi người uống rượu: <i>krao tah rah de et xik.</i>	Chuộc <i>Dōng, poohoai.</i>
Chung hưởng <i>Yuor atūm.</i>	Chuộc lại, bênh vực <i>Dōng iōk xong iōk</i> Chuộc nô lệ xong: <i>iōk dīch mōnă.</i>
Chung một chỗ <i>Tōrum.</i> Gà đέ chung một ổ: <i>iēr kōtăp tōrum.</i>	Chuối <i>Prit.</i> Nái chuối: <i>tōxi prit.</i> Buồng chuối: <i>hōdōng prit.</i>
Chung quanh <i>Tăp dăr.</i>	Bắp chuối: <i>rok prit.</i> Thân
Chung sống <i>Oei xa atūm.</i>	

chuối: <i>adrēt</i> . Hai trái chuối	Chuộng <i>Gīt</i> . Mến chuộng:
dính lẹo: <i>bar tō prit toklep</i> .	<i>kluh gūt</i> . Chuộng của cải chóng
Chuối cau <i>Öi</i> .	qua: <i>gīt tōmam hměnh kōtōch</i> .
Chuối chín <i>Prit dum</i> .	Chuốt <i>Hnoch</i> . Chuốt chông cho
Chuối chua <i>Prit tang</i> .	nhọn: <i>hnoch xrōng mǎ nhueng</i> .
Chuối cỏm <i>Reng děl, prit</i> .	Chuột <i>Kōne</i> . Chuột nhà: <i>kōne</i>
Chuối có trái kép, chuối sanh đôi, chuối dính lẹo <i>Prit rokōp</i> .	<i>kōtu</i> . Chuột nhắt, chuột chù: <i>kōne kochai, kohōch</i> . Chuột
Chuối lùn <i>Tong wōng, prit</i> <i>towōng</i> .	đồng: <i>kōne kur</i> .
Chuối mốc <i>Prit yuan</i> .	Chuột chù, chuột xạ <i>Kohōch</i> .
Chuối rừng ₁ (gốc to) <i>Nōn</i> .	Chuột xạ có mùi hôi rất khó
Chuối rừng ₂ <i>Ju, rōlang</i> .	chịu: <i>kōne kohōch bāu chři, bāu chřōm</i> .
Chuối <i>Roh, dreng khop</i> (<i>chuối</i> <i>lần hạt</i>). Chuối ngày: <i>roh nă̄r</i> .	Chuột cống, chuột đồng <i>Kōne kur</i> .
Chuồn chuồn <i>Dung dang, xring</i> <i>xrōng</i> . Mùa mưa dầm chuồn	Chuột có đuôi rất ngắn <i>Kōne</i>
chuồn bay nhiều: <i>khei mi</i> <i>hngach, dung dang păr lo</i> .	<i>kōdūt</i> .
Chuông <i>Teng neng</i> . Rung chuông, giật chuông: <i>rōyuh</i>	Chuột đào hang <i>Kōne kōch</i>
<i>teng neng</i> . Mỗi buổi sáng	<i>trōm</i> .
người ta rung chuông lúc 4 giờ: <i>rīm pogē de rōyuh teng neng</i> <i>ah 4 jō</i> .	Chuột nhà <i>Kōne kōtu</i> .
Chuông nhỏ <i>Chuang</i> .	Chuột nhắt <i>Kochai</i> .
Chuồng gà <i>Tōdrang iēr</i> . Gà	Chuột rút <i>Hoan tút</i> .
xuồng chuồng: <i>iēr jur tōdrang</i> .	Chụp bàng móng <i>Kăk, chup</i> .
Chuồng <i>War</i> . Chuồng bò,	<i>Kla kăk jīl ah holōng</i> Cọp chụp
trâu: <i>war rōmo, kōpō</i> .	cổ con mang: <i>Kla kăk jīl ah holōng</i> . Mèo chụp chuột: <i>meo chup kōne</i> .
	Chụp gọn <i>Klēp</i> . Tôi đá banh
	vào khung thành, nó nhanh tay
	chụp gọn: <i>inh kōdah plei banh</i>

<i>tɔmút măng, hăp rōp klēp.</i>	Chuyen miêng <i>Porā dihbāl.</i>
Chụp gọn, chụp nhanh <i>Lěp iɔ lěp.</i> Nó chụp gọn đuôi rắn và quật thật mạnh: <i>lěp iɔ lěp hă; rōp kiēng bih hloï prah.</i>	Chuyen <i>Măng.</i> Mỗi tuần hai chuyến: <i>rīm blon bar măng.</i>
Chụp hình <i>Yup um.</i>	Chuyen <i>Porī.</i> Chuyền chén muối giùm cho tôi: <i>gǔm porī</i>
Chụp mũ <i>Pohnhang.</i>	Chuyen vật qua tay <i>Pochro dihbāl.</i> Chuyền tay cho nhau khỏi phải đi lại: <i>pochro dihbāl hoai kơ bōk rōng ngia.</i>
Chút Biő, iǎ, toxě.	Chuyen <i>Todrong.</i> Nhiều chuyện: <i>lơ todrong.</i>
Chút chít <i>Kone pola.</i>	Chuyen cổ tích <i>Todrong xǒ ki.</i>
Chút đỉnh <i>Toxě, toxět.</i>	Chuyen kể <i>Homon.</i>
Chút nào <i>Iǎ toxě.</i> Tao có mắc nợ cha mà cái gì đâu: <i>inh uh kơ xre ih iǎ toxě.</i>	Chuyen không may <i>Todrong bĩ pǔn.</i>
Chút nữa <i>Konh, pă biő dōng.</i> Chút nữa tôi sẽ tới nhà anh: <i>kōnh inh gō năm tơ ih.</i> Chờ chút nữa: <i>gō kōnh.</i>	Chuyen trò <i>Poma donuh.</i>
Chuyen <i>Ga kơ.</i> Chuyen canh: <i>ga kơ potām long.</i>	Chuyen <i>nhà</i> đi chỗ khác <i>Pōk hnam.</i>
Chuyen cần <i>Ponam.</i>	Chuyen <i>đi</i> <i>Dǔ ba.</i> Kiến chuyến lúa: <i>homōch dǔ ba.</i> Dọn nhà đi nơi khác: <i>dǔ ba tōmam tơ hnam anai.</i>
Chuyen <i>lo Ling tō don kō.</i>	Chuyen <i>đi, chuyen vận</i> <i>Pōdū, dǔ.</i> Chuyển đồ đi nhà khác: <i>dǔ tōmam tơ hnam anai.</i>
Chuyen (vật qua tay nhau) <i>Jao jōt.</i> Chúng tôi chuyen đá sửa đường đi: <i>nhōn jao jōt dihbāl tōmo wă ming trong</i>	Chuyen <i>ngói</i> để lợp nhà <i>Tōmōn găch wă līm hnam.</i>
Chuyen cho nhau, thảy cho nhau <i>Totong.</i> Chúng tôi chơi bóng chuyen: <i>nhōn ngōi totong plei.</i>	Chuyen <i>biển</i> <i>Potom hoblih.</i>
Chuyen máu <i>Tōmút pham.</i>	Chuyen <i>dạ</i> <i>Oă pǔ kon.</i>

CHƯ

- Chư vị *Mu yă bok, de iěm.*
- Chư thánh *De xantô xanta(chữ latin).*
- Chữ thập, cây chéo ngang *Poqlang.*
- Chứ, chả *Moih.* Anh còn nhận ra tôi chứ? *Ih hâm oei.*
- Chữ Chu. Bề ngoài có tiếng tăm sang trọng nhưng thực chất không biết một chữ: *pih pang de ang, pih pang de u, chuēng mǎ tōpă uh kơ goh minh chư.* Mù chữ: *uh kơ lōlē pōre.*
- Chữ cái *Chư tōm.*
- Chữ chi *Geng gong.*
- Chữ hoa *Chư tih.*
- Chữ in *Chư in.*
- Chữ ký *Chih măt.*
- Chữ viết *Chữ chih.*
- Chưa Tam. Chưa có: *tam dei.* Tôi chưa hiểu anh nói gì: *inh tam wao tōdrong ih khan.*
- Chưa bao giờ *Tam lah.*
- Chưa chín₁ (nói về cơm) *Tam gă̄n xă̄n.*
- Chưa chín₂ (nói về cơm) *Kōmăp.* Cơm chưa chín: *por kōmăp.*
- Chưa đã thèm₁ *Tam xră̄p.*
- Chưa đã thèm₂ *Mah kōmoch.*
- Ăn chuối chưa đã thèm: *xa prit, mah kōmoch.*
- Chưa đến giờ *Tam truh jo.*
- Chưa mǎn tang, má đã tái giá *Dak poñhan tam hrō, toma xang iōk de.*
- Chưa (ăn, làm) mà đã hết *Mah mēch.* Sao ăn mau thế, tôi chưa ăn mà đã hết: *xa poğrä kiö mă hōbal, tam mah mēch xang dī boih.* Chưa làm gì mà đã hết giờ: *jang tam mah mēch, xang dī jo.*
- Chưa nồng (rượu) *Öng kōrōng.* Rượu mới cất, chưa nồng: *pung nao tah, et öng kōrōng.*
- Chưa thành thạo *Ömrō.* Con dệt chưa thạo: *e tanh brai oei ömrō.*
- Chứa được₁ *Lun.* Nhà chứa được trăm người: *hnam lun minh hrēng nu.*
- Chứa được₂ *Xōng.* Chum chứa được 20 lít: *ge xōng dang bar jit lit.*
- Chứa chan *Běnh blai.*
- Chứa cháp *Tơ-oei.*
- Chứa (vật) *Koteu.* Heo chứa đã ba tháng: *nhă̄ng kōteu xang*

<i>pêng khei.</i>	Chứng thực <i>Pom potil mă brë.</i>
Chữa hoang <i>Prai.</i>	Chừng đó <i>Dôm noh.</i> Tôi chỉ có chừng đó thôi: <i>inh dei dôm noh dik.</i>
Chữa bệnh, chữa lành <i>Pôklaikh,</i> <i>rønao bøngai jí, minh jí jän.</i>	
Chữa cháy <i>Tôpát ünh.</i>	Chừng mực <i>Oei honõng, mă honõng.</i>
Chữa mèo <i>Lai.</i> Dì tôi chữa mèo bệnh mề đay cho tôi: <i>yæng inh lai honõ kơ inh.</i>	Chừng nào <i>Dôm põ, laiø.</i> Chừng nào anh muốn đi: <i>laiø ih wă bõk.</i> Được chừng nào hay chừng này: <i>gõh dôm põ, bo dôm ei.</i> Dài chừng nào: <i>køjung dôm põ.</i>
Chức năng, chức vụ <i>Xønong.</i>	Chứng chạc <i>Xõn køjap.</i>
Chức sắc <i>Pøgøng.</i> Quí chức sắc trong làng bàn bạc làm nhà	Chương <i>Chäi.</i> Chương mệt: <i>chäi mõnh.</i>
Rông : <i>mu pøgøng pølei pødáp tø-iung Røng.</i>	Chương trình <i>Trøng hømroh.</i>
Chực <i>Kõm, gô nãng.</i> Ngồi chờ chực bác sĩ: <i>oei gô nãng bok thây pøgang.</i>	Chướng <i>Uh kør lõng, uh kør lăp.</i>
Chửi thầm <i>Tohiap nu no.</i>	Chướng mắt khó coi <i>Plet kør măt.</i>
Chửi thề, chửi tục <i>Jräi tohiap mě.</i>	Chướng ngại <i>Chøwâu</i> (vật lớn); <i>choweru</i> (vật nhỏ).
Chứng bày <i>Tobôh, pødra.</i>	Chướng tai gai mắt <i>Rømanh.</i>
Chứng cách thủy <i>Røhong, huăt.</i>	Gai mắt vì anh quá chậm chạp: <i>rømanh kør e jang këp jat.</i>
Chứng diện <i>Pørø.</i>	
Chứng hổng <i>Uh kør ê.</i>	
Chứng cớ <i>Tødrong potil.</i>	
Chứng minh, chứng tỏ <i>Potil.</i>	
Giấy chứng minh: <i>hlabar potil.</i>	
Người chứng: <i>bøngai potil.</i>	CO
Chứng minh, xem xét kỹ lưỡng <i>Pønhen.</i>	Co chân lại <i>Køkün.</i> Đừng ngủ co chân để khỏi chật: <i>në tep køkün kuă kør hrăt.</i>
Chứng nhân <i>Bøngai pom potil.</i>	

Co dǎn <i>Totoch, toch.</i> Sợi thun	Không có: <i>uh kơ dei.</i> Có của:
có thể co dǎn: <i>tech toch goh dei totmam ram.</i> Anh có tiền	<i>không?: ih hâm dei jēn dī.</i>
<i>totoch.</i>	
Co giật <i>Pödui.</i>	Có bao giờ <i>Hâm lah.</i>
Co mình lại <i>Toluěnh.</i> Chó co	Có bột mới khuấy nén hồ <i>Dei</i>
mình nằm ngủ gần bếp lửa: <i>kō</i>	<i>long ūnh mõi mă goh rōmet</i>
<i>tep tolueňh ah tōnuh unh.</i>	<i>xǒng xa.</i>
Co quắp <i>Kochöng, chöng krop,</i>	Có còn hơn không <i>Dei minh</i>
<i>choküł.</i>	<i>pōm boih jī loi kơ bar tō tam</i>
Co ro <i>Konő, chonet.</i> Éch ngồi	<i>dei.</i>
co ro mình ở bờ ao: <i>kīt kōpō</i>	Có công <i>Dei xōnong apah.</i>
<i>oei konő ah jīh tum.</i>	Có chữa (vật) <i>Kochieo, koteu.</i>
Co rút <i>Tüt.</i> (Chuột rút: <i>tüt</i>	Cỏ dày đặc <i>Nhết hon pōlīr.</i>
<i>hoan).</i>	Cỏ gấu <i>Rök grēn.</i>
Co thắt <i>Hret.</i>	Có ích, có lợi <i>Yuơ, pøyuơ.</i>
Cò ke ăn được <i>Kotô.</i>	Có hình nón <i>Tohlüm.</i> Nó đội
Cò <i>Klang kok.</i>	nón che luôn cả mặt: <i>hăp tu</i>
Cò cò <i>Koh ko, koh kong.</i>	<i>mōk tohlüm dōt dī muh măt.</i>
Cò súng, ná <i>Theng.</i> Lãy ná:	Có hình xoắn ốc <i>Thōp.</i> Cái
<i>pōleh theng hră.</i> Bóp cò:	còng xoắn ốc: <i>kong thōp.</i>
<i>pōleh theng phao.</i>	Cỏ hôi <i>Nhết īch lep.</i>
Cọ rủa <i>Nhao hōpēch.</i>	Có ít người <i>Bōngai oei rohōi.</i>
Cọ xát <i>Jrōt.</i>	Có kinh nguyệt <i>Bōh khei.</i>
Cọ, cạ vào nhau <i>Et ot,tit tōt.</i>	Có khi <i>Phō....phō.</i>
Gió thổi tre cọ nhau kêu kèn	Có khi nào <i>Hâm lah.</i> Anh có
kẹt: <i>kiäl tohlu kram et ot re ket</i>	khi nào đi Kontum chưa?: <i>ih</i>
<i>ket.</i> Bò ngứa mình cạ vào thân	<i>hâm lah bōk tō Kontum dī?</i>
cây: <i>rōmo pokoi tit tōt tō long.</i>	Có khoang đen trắng <i>Rök rōl,</i>
Cọ, dừa rừng <i>Rōkuān.</i>	<i>brōk brōl.</i>
Có <i>Dei.</i> Có rồi: <i>xang dei.</i>	Có khoang trắng đen <i>Tohrōl.</i>

Rắn cạp nong mình có khoang trắng khoang đen: <i>akâu bih ring rông tohrõl.</i>	dệt vải: <i>Bia goh nham brai.</i> Đêm qua tôi không ngủ được: <i>măng hei inh uh kơ goh tep.</i>
Có lẽ ₁ <i>Thâu.</i> Có lẽ tôi sẽ tới đây chiều nay: <i>thâu inh gô truh goh.</i>	Cái nào cũng được: <i>măyơ duh goh.</i>
Có thể... : <i>thâu mă...</i>	Có thói quen <i>Phiă, hmă.</i> Tôi quen thức dậy sớm mỗi sáng: <i>inh phiă kơ riu xrôih rím pogê.</i>
Có lẽ ₂ <i>Pohlom.</i> Có lẽ mai mốt: <i>pohlom döning domônh.</i>	Có tiếng <i>Ang bang.</i>
Có mang <i>Oei găñ, akâu jang,</i> <i>pŭ hngăm.</i>	Có tuổi <i>Kră boih, kră krút.</i>
Có mùi <i>Bâu.</i>	Có vẻ ₁ <i>Hobō um ai.</i>
Có nghĩa là <i>Jĩ dang khan.</i>	Có vẻ ₂ <i>Nhôm.</i> Trời có vẻ muốn mưa: <i>nhôm thoi wă mi.</i>
Có quả dài <i>Nónoch.</i> Trái mướp dài lòng thòng: <i>plei toyăñ kojung nónoch.</i>	Có vị hăng <i>Mreh, breh, her.</i> Cà hăng: <i>trõng mreh.</i>
Có phúc <i>Dei pŭn ai.</i>	Có ý <i>Pohnöng wă.</i>
Có sao nói vậy <i>Dei thoi yo,</i> <i>poma thoi noh.</i>	Có uy <i>Kodruñ.</i>
Có sỏi đá, khô cần <i>Gral.</i> Đất sỏi đá trồng thứ gì cũng không tốt: <i>teh gral potäm kiơ duh bĩ jing</i>	Có Nhết. Làm cỏ: <i>văng nhết,</i> <i>bõ nhết.</i> Nhổ cỏ: <i>bûch nhết.</i> Rau cỏ: <i>nhết nhot, hla long.</i>
Có thai <i>Găñ.</i> Phụ nữ có thai: <i>drákăñ oei găñ</i>	Cỏ lau <i>Nhết ngiă.</i>
Có thành quả tốt, phì nhiêu <i>Jing.</i> Lúa năm nay tốt: <i>ba xonăm âu jing jat.</i> Đất tốt, phì nhiêu: <i>teh jing.</i>	Cỏ bông lau <i>Rang nhết ngiă.</i>
Có thể, được <i>Goh.</i> Cô Bia biết	Cỏ dại, cỏ lùng <i>Nhết kónă, ba kiék.</i>
	Cỏ may <i>Rök kluă.</i>
	Cỏ mật <i>Rojiei.</i>
	Cỏ ống <i>Nhiă, ngiă.</i>
	Cỏ tranh <i>Rolang.</i>

Cóc <i>Kít drök</i> . Xù xì như da	<i>măng lung</i> .
cóc: <i>korunh thoi akar kít drök</i> .	
Cọc ghè rượu <i>Tɔ̄nglōng</i> , <i>chɔ̄nglōng</i> . Uống một ghè ngồi yên một chỗ: <i>et minh tɔ̄nglōng</i>	<i>kɔ̄pɔ̄ng hla pah, bu bu duh</i>
<i>dōng minh anih</i> .	<i>athai bɔ̄j ang</i> .
Cọc <i>Mɔ̄nɔ̄n, pɔ̄nɔ̄ng</i> . Đóng cọc	<i>Cõi lòng Don bɔ̄nȭh</i> .
dựng trại: <i>pɔ̄ng pɔ̄nɔ̄ng wā</i>	<i>Cõi phàm, cõi thế, cõi trần</i>
<i>pɔ̄m hɔ̄nūm</i> .	<i>Tɔ̄ teh, plei teh</i> .
Coi chừng ₁ <i>Kochǎng</i> . Đi rừng	<i>Còm lủng Kɔ̄thôn</i> .
phải coi chừng cọp: <i>bõk trong</i>	<i>Còm nhom Kɔ̄thôn hɔ̄kẽ</i> .
<i>bri athai kočhǎng iǔ kɔ̄ kla</i> .	
Coi như <i>Dang</i> . Còn sống coi	<i>Con Kon</i> . Nhận làm cha con:
nurse đã chết: <i>oei erih chõng</i>	<i>krao bă kon</i> . Trâu con: <i>kɔ̄pô</i>
<i>dang lôch</i> .	<i>kon</i> .
Coi chừng! ₂ <i>Kochǎng la!</i> e	<i>Con, cái Tõ</i> . Hai con bò: <i>bar</i>
<i>athai kočhǎng!</i>	<i>tõ rɔ̄mo</i> . Hai cái ghế: <i>bar tõ</i>
	<i>tāng dõ</i> .
Coi thường ₁ <i>Bĩ mah bõh</i> .	<i>Con ăn mày Kotor mok</i> .
Coi thường ₂ <i>Hɔ̄nhǎm, pojuā</i> .	<i>Con beo Kla jrang</i> .
Coi thường của người: <i>pojuā</i>	<i>Con bệnh Bɔ̄ngai jǐ jǎn</i> .
<i>tɔ̄mam de</i> .	<i>Con buôn Bɔ̄ngai bɔ̄dro</i> .
Coi trọng <i>Pɔ̄gít</i> . Coi trọng của	<i>Con cá Gär ka</i> .
mình, coi thường của người:	<i>Con cái Kon ken, kon xeh, kon</i>
<i>pɔ̄gít tɔ̄mam tɔ̄ngla, pɔ̄yuā</i>	<i>haioh</i> .
<i>tɔ̄mam de</i> .	<i>Con cháu Kon xâu</i> .
Cói <i>Kojing</i> . Họ dùng cói để dệt	<i>Con cháu, chắt, chít Xâu xe</i>
chiếu: <i>de yuɔ̄ kojing wā tanh</i>	<i>kone pola</i> .
<i>xɔ̄kõk</i> .	<i>Con chiên Kon chiẽn</i> .
Cõi <i>Kue</i> . Cõi cõi: <i>iě rokhẽo</i> .	<i>Con dâu Mi</i> .
Cõi âm, cõi chết <i>Anih de lôch</i> ,	<i>Con cuốn chiếu Rɔ̄pan hɔ̄găl</i> .
	<i>Con đầu lòng, con trưởng Kon</i>

<i>homol.</i>	Con trai <i>Kon dranglo.</i>
Con đẻ, con ruột <i>Kon pojing.</i>	Con trai cưng <i>Dăm.</i>
Con đỡ đầu <i>Kon xordöng.</i>	Con rể <i>Öng.</i>
Con đực <i>Tōno.</i> Con cái : <i>akăñ.</i>	Con vật <i>Kon kiěk.</i>
Con gái <i>Kon drăkăñ.</i>	Con vua, hoàng tử <i>Kon potao.</i>
Con gái cưng ₁ <i>Mő bĩ ěng.</i>	Con ve ve <i>Hodro.</i>
Con gái cưng ₂ <i>Mő.</i> Con gái cưng ơi, coi nhà, bố đi vắng: <i>ōr̄ thoa.</i>	Con vụ, con quay <i>Kothua,</i> <i>mő̄ hodruh, nă̄ng hnam, inh hrūl.</i> Con út <i>Kon hodruch.</i>
Con ghẻ, con riêng của vợ (hay chồng trước khi lấy nhau) <i>Kon tím.</i>	Còn ₁ <i>Oei.</i> Nó còn nợ tôi một con trâu: <i>hă̄p oei xre kơ̄ inh minh pōm kopō.</i> Còn khỏe mạnh: <i>oei lō̄ng akāu.</i>
Con hoang, con ngoại hôn, con rơi <i>Kothō, kon pray.</i>	Còn ₂ <i>Pă.</i> Bò chúng ta còn một con nữa đâu: <i>rō̄mo bō̄n pă minh pōm toyor boih?</i>
Con lai <i>Kon hō̄mrah.</i>	Còn chút ít <i>Oei pă tō̄xēt.</i>
Con mọn <i>Kon haioh.</i>	Còn chút nữa <i>Pă biō̄.</i>
Con mồi <i>Pōdrän.</i>	Còn dư <i>Oei rokah.</i>
Con một <i>Kon minh nu leng.</i>	Có lại <i>Qei robeh.</i>
Con người (mắt) <i>Kon ngai.</i>	Còn hơn thế nữa <i>Hlōh kơ̄ noh.</i>
Con người <i>Kon bōngai.</i>	Còn mạnh khỏe <i>Oei lō̄ng akāu.</i>
Con nuôi <i>Kon thă̄m.</i>	Còn một ít <i>Oei robōch.</i>
Con ông cháu cha <i>Kon de tih.</i>	Còn một mình <i>Oei minh nu.</i>
Con quay <i>Tēng wēng kokul brai.</i>	Còn nguyên không bị gãy <i>Khō̄khâu khō̄khau.</i> Chị mua cá khô này còn nguyên con: <i>ih chonh kă̄ kro âu oei khō̄khâu khō̄khau.</i>
Con sỗ <i>Kosō.</i>	
Con Thiên Chúa <i>Kon Bă̄ Yang.</i>	
Con thơ, con trẻ <i>Kon ne.</i>	
Con tim <i>Plei nuih.</i>	

Còn nguyên <i>Plōng dōl</i> . Lúa <i>togong</i> .	
trong lấm còn nguyên: <i>ba lōm xum oei plōng dōl</i> .	Cong lại <i>Towin</i> . Loại sắt này cứng lấm, dù tôi cố gắng uốn, nó cũng không cong: <i>khul mam âu arāng jat, mă inh adrīn wīn, hăp duh bī kē towin</i> .
Còn nguyên xi <i>Oei apōm dīk</i> .	
Còn nhiều chỗ <i>Oei rohoi</i> .	
Còn non <i>Oei pōda</i> .	Cong lưng chạy <i>Kodāu jāk</i> .
Còn nợ <i>Oei xre</i> .	Ông Roh cong lưng chạy sợ mắng mưa: <i>bok Roh kodāu jāk iǔ kō mi</i> .
Còn sống(nói về corm) <i>Kōmāp</i> .	Cong như sừng trâu <i>Guēng</i> .
Corm sống: <i>por kōmāp; oei erih</i> (về người); <i>oei adrih</i> (trái cây).	Trái me hình cong như sừng trâu: <i>plei hleu guēng</i> .
Còn thích, còn thèm <i>Kōmah kōmoch</i> . Ăn một lát dưa hấu chưa đã thèm: <i>xa pokai minh kōlat, inh kōmah</i> .	Cong queo <i>Wě wō, wě wōng</i> . Đường quanh co uốn khúc: <i>trong wě wō dōng deu</i> .
Còn con <i>Iě iě</i> .	Cong và dài <i>Wōng</i> . Cuốc có cán cong và dài : <i>nhik wōng</i> .
Cong ₁ (mỏ) <i>Jokuch</i> . Mỏ vẹt cong: <i>tobong det jokuch</i> .	Muỗi anôphen: <i>homēch wōng</i> .
Cong ₂ <i>Wai</i> . Cây rui cong: <i>pojō wai</i> .	Cong(cán rìu hay cán cuốc cầm tay thường là gốc le, nơi gắn chẽn rìu hay lưỡi cuốc)
Cong ₃ <i>Wě</i> . Cây cột này cong: <i>jrāng âu wě</i> . Tầu cong: <i>tăng wě</i> . Cái liềm: <i>xăng wě</i> .	<i>Kōnh</i> . Tôi làm cán cuốc cong, để dễ giã cỏ: <i>inh bō gōr nhik kōnh wă kō trah nhēt bōnh</i> .
Cong ₄ (sừng) <i>Kuīl</i> .	Cong, còng lưng <i>Go</i> . Bầy bị cong: <i>hōkap go</i> . Ông Bà đã già lưng còng: <i>Yă Bok kră rong</i>
Cong ₅ <i>Kodēu</i> . Kiếm cong: <i>dao kōdēu</i> .	(chó, bò...) <i>Kōng tokōng, gōng xang go</i> .
Cong đuôi <i>Togang</i> . Chó cong đuôi chạy mất: <i>togang kō kōdāu jāk</i> .	
Cong đuôi, dōng đuôi chạy (chó, bò...) <i>Kōng tokōng, gōng xang go</i> .	

- Cong, quặp xuống *Poküch*. qua sông: *Bă koi kon găń krong*.
Mũi quặp: *muh poküp*.
- Còng lưng₁ (người lớn) *Kothôn*, *gothôn, kothon*. Còng lưng₂ (trẻ em) *Kothon, gothon*. Hãy ngồi ngay ngắn, nếu không sau này còng lưng: *oei mă topăt kuă kơ ning mônh kodū kothon*.
- Còng lưng₃ *Kör chökör*. Bà Rumlah đi còng lưng: *yă Rumlah bők kör chökör*.
- Còng lưng₄ *Kodür*. Người già cả lưng còng: *bongai kră kodū kodür*.
- Còng lưng₅ *Kür chökür*.
- Còng lưng, khom lưng *Kodák kodör*. Hai người khom lưng gùi: *bar nu pă kröh kodák kodör*.
- Cóng *Kómren*. Cóng chân cóng tay: *jõng ti kómren*.
- Cóng róng *Uh kơ kě, pă kě, uh kơ hrök*.
- Cọng lại *Aköm*. Cộng thêm: *aköm atăm, aköm dörng*.
- Công trên vai, công kênh *Koi*. Công kênh con để nó xem phim được rõ: *koi kon năng um wă kơ todah*. Bố công kênh con
- qua sông: *Bă koi kon găń krong*.
- Công, địu, bá *Pă, bă*. Cọp *Kla, bok kla*. Cọp bắt: *kla chüp*. Hang cọp: *hödrang kla*.
- Cọp gầm **hùm hùm** *Kla wao wum*. Cọp gầm: *kla ro-um*. Cọp rắn *Kla jónän*.

CÔ

- Cô (chị của cha) *Nă*.
- Cô (em gái của cha) *Duch*. Cô tôi chưa lập gia đình: *duch inh tam iök de*.
- Cô dâu *Mai*.
- Cô độc, cô đơn *Minh nu, nu nă, poti potoi*.
- Cô đỡ, cô mụ *Yă bdjâu*.
- Cô gái *Adruh*.
- Cô lập *Oei nu nă*.
- Cô nhi *Kon poti*.
- Cô quạnh, cô tịch, cô liêu *Ronguă rongueng*.
- Cô thân cô thế *Potí potoi*.
- Cố chấp *Grau*. Người cố chấp không muốn ai dạy bảo: *bongai don grau uh kơ wă păng de bortho akhan*.
- Cố cho bằng được *Pobel*.

Cố đạo <i>Bok xoi.</i>	Cố sát <i>Pohnōng wă polōch de.</i>
Cố định <i>Honōng, minh anih.</i>	Cố tình, cố ý <i>Pohnōng wă.</i> Tôi cố tình: <i>yoch pohnōng pōm.</i>
Cố đô <i>Polei tih xo.</i>	Cố vấn <i>Güm podāp, güm</i> <i>tōtrōk.</i>
Cố gắng <i>Adrin, ēnh.</i> Anh phải cố gắng làm việc: <i>ih athai</i> <i>adrin bō jang.</i> Cố gắng làm xong hôm nay: <i>adrin pōgaih</i> <i>nă̄r âu.</i> Cố gắng lên: <i>ēnh biō</i> <i>hă̄.</i>	Cố <i>Holōng.</i>
Cố gắng chịu đựng <i>Pochōn.</i>	Cố <i>Tōkoi.</i> Bóp cổ: <i>gen</i> <i>holōng.</i> Chặt cổ: <i>chōng tōkoi.</i>
Cố gắng làm cho được <i>Tōtre.</i>	Cứng cổ: <i>kōpīl.</i> Đau cổ: <i>jī</i> <i>holōng.</i> Đeo cổ: <i>bāk tō</i> <i>holōng.</i> Nghẹt cổ: <i>ket holōng</i> (bóp cổ). Quấn cổ: <i>pal holōng.</i>
Cố gắng dệt khăn cho bằng được dù chưa thành thạo: <i>tōtre</i> <i>tanh brai mōnhang kō tam</i> <i>joaih.</i>	Cố tay <i>tōkoi ti.</i>
Cố gắng làm sao cho bằng được <i>Ngī mă.</i> Mặc dầu bạn lấm việc, anh cố gắng làm sao tối thăm tôi nhé!: <i>mōnhang hlăk lō</i> <i>tōdrong jang, ih ngī mă truh</i> <i>hoppong inh ho!</i>	Cố chân <i>Kōdū jōng.</i>
Cố gắng, nỗ lực, miệt mài <i>Tōhri.</i> Chúng tôi cố gắng làm việc suốt ngày đêm: <i>nhōn tōhri</i> <i>kō jang măng nă̄r.</i> Miệt mài làm việc: <i>jang tōhri.</i>	Cố hủ, cổ xưa <i>Xo xe.</i>
Cố hương <i>Dēh po, dēh char</i> <i>xo, teh dak tongla, polei klok</i> <i>klak tongla.</i>	Cố kính <i>Xo xe tōyōng kō gă̄t.</i>
Cố hữu <i>Pō bă̄n xo.</i>	Cố tay <i>Gret ti.</i> Rắn to bằng cổ tay: <i>bih tih tō gret ti</i>
	Cố tích <i>Tōdrong xōki.</i>
	Cố Mâm cổ: <i>tōdrong xōng xa.</i>
	Cốc <i>Gōl.</i> Cốc uống nước: <i>gōl</i> <i>et dak.</i>
	Cốc (Cây) <i>Hōmuōn cham,</i> <i>hōmuōn bri.</i>
	Cộc cần <i>Dă̄ dă̄ pōgră.</i>
	Côi cút <i>Pōti pōstoi.</i>
	Cối giã gạo, cối tiêu <i>Tōpă̄l,</i> <i>hopă̄l, apă̄l.</i>
	Cội Tơm roh, holâu.

Cội nguồn <i>Holâu tóm.</i>	Công dã tràng <i>Pôdak.</i>
Cỗi (chỉ nói về giống tre, le trổ bông trước khi chết) <i>Koxêng.</i>	Công đức, công nghiệp <i>xonong lõng.</i>
Bụi le cỗi thường trổ bông trước khi chết: <i>tóm pole ling koxêng adroi kơ lôch.</i>	Công kênh <i>Koi.</i> Công kênh con để nó xem phim được rõ: <i>koi kon năng um wă kơ todah.</i>
Côn đồ <i>Bongai luli lula.</i>	Bố công kênh con qua sông: <i>bă koi kon găñ krong,</i>
Côn trùng <i>Ok.</i>	Công kênh <i>Tokoi.</i> Công kênh nhau để hái xòai: <i>tokoi dihbăl pĕ plei huăk.</i>
Côn trùng giông bọ ngựa, thân dài hơn <i>Ponung kiěk.</i>	Công hiệu <i>Xít.</i>
Côn trùng nhỏ (có kẹp ở đuôi)+(dùng trong từ kép) <i>Yă gep.</i>	Công khai <i>Todah todong.</i>
Côn trùng, chim chóc bay tứ tán <i>Pôdrông pôdrang.</i> Mỗi bay tứ tán: <i>kôlap păr kodrông kodrang.</i>	Công khó <i>Xonong gleh hrăt.</i>
Côn Alâk.	Công lao nhọc <i>Xonong jang gleh glăñ.</i>
Côn cào, côn ruột <i>Grôk grak lõm klak.</i>	Công nhện <i>Gonäl.</i>
Công (con vật) <i>Amră.</i>	Công nghiệp <i>Xonong apah.</i>
Công bằng, công bình, công chính, công minh <i>Jue, topă jue.</i>	Công sức <i>Hrök po.</i>
Công bối, báo tin, đưa tin <i>Potõng.</i>	Công tác <i>Bõ jang.</i>
Công chúa <i>Kon adruh potao.</i>	Công trình <i>Todrong jang xang pokă.</i>
Công chuyện <i>Todrong jang.</i>	Công việc <i>Todrong jang.</i>
Công cộng <i>Atüm.</i>	Cống Chor dak păng ximăng.
Công dân <i>Kon dêh char</i>	Cống hiến <i>Plang ăn.</i>
	Công chiêng <i>Chǐng chêng.</i>
	Công kênh <i>Klêng choklêng.</i>
	Nó đội trên đầu cái nong công kênh đi cắt lúa: <i>klêng choklêng hăp klung hoxêng</i>

<i>năm kăt ba.</i>	cửa không cho vào: <i>kunh măng kuă kơ de mŭt.</i>
Cộng lại <i>Akōm, akop.</i>	Cột súc vật không cho đi ăn <i>Chő pónggo kon kiék.</i>
Cộng đoàn <i>Khul.</i>	Cột tóc <i>Hóngoch.</i>
Cộng sự <i>Bongai güm.</i>	Cột trâu vào cây nêu để giết thịt <i>Gõng. Hôm nay làng chúng tôi cật trâu vào cây nêu:</i>
Cộng tác <i>Güm jang.</i>	<i>Cổng Măng jang. Cổng làng: nă̄r âu plei nhôn gõng kđôpô</i>
Cổng <i>Măng jang.</i> Cổng làng: <i>măng jang polei.</i>	<i>Cột trói Chő rōgo rōgēch. Cột trói tù binh: chő de mōmā rōgo rōgēch.</i>
Cổng chào <i>Pôdrêng.</i>	Cột trụ <i>Jrăng tōm.</i>
Cốt <i>Koting.</i> Hài cốt: <i>koting kiék.</i>	Cột trùm miệng ghè, nồi bằng lá chuối <i>Gom. Sau khi bỏ cơm rượu, mẹ tôi cột trùm miệng ghè bằng lá chuối: klah kơ tah</i>
Cốt tại <i>Yor kơ.</i>	<i>Cột dây Chő tollei.</i>
Cốt cán, cốt tủy, cốt lõi <i>Tôdrong tōm.</i>	Cột chặt, xiết chặt <i>Chő hret pung lõm ge, mě inh gom bōr ket.</i>
Cốt yếu <i>Tôdrong kăl tōm.</i>	Cột giăng hai tay <i>Kăng dra.</i>
Cốt nhục <i>Nhōng oh krung kōtum.</i>	Cột giăng hai tay vào cây: <i>kăng dra ti tō long.</i>
Cột dây <i>Chő tollei.</i>	Cột vào <i>Pochő.</i> Cột vào đầu nó
Cột chặt, xiết chặt <i>Chő hret pung lõm ge, mě inh gom bōr ket.</i>	một cái khăn: <i>pochő tơ kōl hăp minh blah kōn.</i>
Cột giăng hai tay <i>Kăng dra.</i>	Cột khói, cột lửa: <i>tolut nhui, tolut koting kodū. ūnh.</i>
Cột giăng hai tay vào cây: <i>kăng dra ti tō long.</i>	Cột xương sống <i>Gor rōng, gor</i>
Cột lửa, cột khói <i>Tolut.</i> Cột khói, cột lửa: <i>tolut nhui, tolut koting kodū. ūnh.</i>	<i>Cột vào Pochő. Cột vào đầu nó</i>
Cột lồng <i>Chő poħo.</i>	<i>Cơ bản Tôdrong tōm.</i>
Cột lưỡi câu <i>Trem tollei tō tōguēng hoxay.</i>	<i>Cơ bần Hin hok.</i>
Cột nhà <i>Jrăng hnam.</i>	<i>Cơ cực Hliēng anăt.</i>
Cột nhiều vòng <i>Kuanh.</i> Cột	

CO

Cơ hội, thửa dịp, nhân dịp	<i>por.</i> Ăn cơm: <i>xăng por.</i> Nấu
<i>Pogē.</i> Nhân dịp đi vắng, ăn	cơm: <i>pai por.</i>
trộm vào trộm: <i>pogē hăp hrūl,</i>	Cơm cháy <i>Por kra.</i>
<i>de măt klē.</i>	Cơm khê <i>Por khoy.</i>
Cơ hàn <i>Póngot hrah.</i>	Cơm khô <i>Por hɔrăng, por kro.</i>
Cơ sở <i>Anih jang tom.</i>	Cơm nếp <i>Por tøyōng.</i>
Cơ thể <i>Akâu jăñ.</i>	Cơm nguội <i>Por tɔngiět.</i>
Cơ <i>Trong.</i> Gây cớ: <i>chă</i>	Cơm nhão <i>Por potē.</i>
<i>tɔdrong.</i>	Cơm rượu <i>Pónung, pung.</i>
Cơ sao <i>Lilið.</i>	Cơm sống <i>Por tam xă̄n.</i>
Cờ <i>Hla-kờ.</i> Kéo cờ: <i>dui atök</i>	Cơm thiu <i>Por phǔng.</i>
<i>hla-kờ.</i> Treo cờ: <i>atol hla-kờ.</i>	Cơn mưa <i>Măng mi.</i> Nhìn kìa!
Cờ bay phất phới ₁ <i>Hla-kor</i>	cơn mưa đến nhanh: <i>năng toto!</i>
<i>pɔdrōng pɔdrang.</i>	<i>gūp măng mi truh.</i>
Cờ bay phất phới ₂ <i>Kial poi</i>	Cơn bệnh <i>Tɔdrong jǐ.</i>
<i>hla-kờ rohlok rohlak.</i>	Cơn sốt <i>Bolō.</i>
Coi nói <i>Poxă.</i>	
Cởi <i>Plōh.</i> Cởi quần áo: <i>plōh</i>	CU
<i>hobă̄n ao.</i>	
Cởi bỏ <i>Yaih.</i>	Cu, dương vật <i>Uōk, ueo</i> (<i>tre</i> <i>con</i>), <i>Io</i> (<i>người lớn</i>).
Cởi mở <i>Rohă̄l rohō.</i>	Cu đất <i>Kotop bri.</i>
Cởi trần <i>Plōh dī ao.</i>	Cu tí, cu tèo <i>Bōng, bok iē</i>
Cởi truồng <i>Plōh dī ao hobă̄n,</i>	Cù lao <i>Achōn.</i>
<i>oei hang hōng.</i>	Cù lần <i>Dōk gle.</i>
Cởi <i>Hao.</i> Cởi ngựa: <i>hao oxeh.</i>	Cù léc <i>Tōchēch.</i>
Cơm ₁ (dùng từ khiêm nhu)	Cù rù <i>Trō pōrang.</i>
<i>Moh.</i> Ăn cơm: <i>xa moh.</i>	Cụ <i>De kră.</i> Cụ ông: <i>bok kră.</i>
Cơm ₂ <i>Meh</i> (<i>khiêm nhu</i> <i>đóng</i> , <i>nhú nhu</i> <i>đóng</i>). Ăn cơm: <i>xa meh.</i>	Cụ bà: <i>yă kră.</i>
Cơm ₂ <i>Por.</i> Cúng cơm: <i>glōm</i>	Cũ (khi một làng tách đi nơi

khác, số dân còn lại gọi là <i>kotu</i> ; Số dân đi nơi khác gọi là <i>klah</i> , đi rồi về lại chổ cũ gọi là <i>chôt</i>) <i>Kotu</i> . Làng cũ của chúng tôi: <i>kotu polei nhôn</i> . Làng Hra cũ: <i>Kon Hra Kotu</i> . Làng Hra di dời: <i>Kon Hra Klah</i> . Làng Hra về chỗ cũ: <i>Kon Hra chôt</i> .	Củ mình tinh <i>Bum rokiēng</i> .
Cù lân (con vật) <i>Dok le</i> .	Củ mòn <i>Bum robua</i> .
Cù léc <i>Lěk leu</i> .	Củ nghệ <i>Bum komut</i> .
Cù léc, thọc léc ₁ <i>Goglek</i> .	Củ nghiên nát để đắp vết thương <i>Kokuon</i> .
Cù léc, thọc léc ₂ <i>Tōchěk</i> . Hai con đừng thọc lết nhau, hãy đi ngủ để ngày mai còn đi học: <i>bre kon ně pă tōchěk dihbăl, bě dah tep wă kơ bōk poxrām dōning</i> .	Củ riêng <i>Klong</i> . Củ riêng ăn với thịt chó hợp khẩu vị: <i>klong xa păng nhăm kō trō jat</i> .
Cú Xem pôk.	Củ rừng (trước khi ăn phải ngâm hai ba tuần) <i>Klang an</i> .
Cú mèo ₁ <i>Klang pôk</i> .	Củ rừng <i>Klōi, an</i> .
Cú mèo ₂ <i>Moměm</i> .	Củ rừng ăn được ₁ <i>Hodrōng, mónglō</i> .
Củ có nhánh, người có bạn (ai ai cũng có bà con họ hàng): <i>bum dei prai, bongai dei bōl</i> .	Củ rừng ăn được ₂ <i>Kohnheng</i> .
Củ hành <i>Kōděm trōm</i> (sở dĩ gọi trộm vì lá hình ống, để phân biệt với kōděm toih).	Củ săn dây, củ đậu <i>Bum tēn</i> . Nấu thịt heo với củ đậu: <i>pai nhăm nhũng păng bum tēn</i> .
Củ hành rừng (chữa rắn cắn) <i>Koxum</i> .	Ngồi bệt như củ đậu, mập như khoai lang (ý nói mập ú như heo): <i>toplě bum tēn, toplēn bum ngô</i> .
Củ mài nhỏ <i>Bum kohnheng</i> .	Củ từ gai <i>Bum bōng</i> . Ăn củ từ gai thay cơm: <i>xa bum bōng potāl kō por</i>
Củ mì . <i>Bum blang</i> .	Củ từ <i>Xuǒn</i> .
	Củ từ <i>Roxoǎn, xuǒn</i> .
	Củ tỏi <i>Kōděm toih</i> .
	Cú vọ <i>Kōwō, ku-ō</i> .
	Cua <i>Kotam</i> . Cua lớn sống ở bờ suối: <i>kotam gring</i> . Càng cua:

<i>grēng kōtam.</i>	con rắn đã đứt mình, mà đầu
Cua đá sống ở bờ suối <i>Gring, kōtam.</i>	còn cục cựa: <i>inh tōh bih, akāu xang kōtēch, chōng kōl oei ngēl ngēl.</i>
Cửa, thuộc về <i>Tōmam</i> (inh, de). Cây viết này là cửa tôi: <i>long chih âu tōmam inh.</i>	Cục cựa ₂ <i>Tōdrō.</i>
Cửa ăn đàng <i>Tōmam xa rōk trōng.</i>	Cục đất tròn (bọ hung chôn dưới đất) <i>Pheng gūr.</i>
Cửa cải ₁ <i>Tōmam ram, mūk drām.</i>	Cục đá nhỏ <i>Tōkōl tōmo.</i>
Cửa cải ₂ <i>Mūk.</i> Có tiền nên người ta chuộng: <i>dei jēn kōna de huch.</i>	Cục sáp ong <i>Tōpōi, tōpey jrēnh.</i>
Cửa cải, đồ đặc <i>Tōmam.</i> Gia tài: <i>tōmam pōxū.</i> Gia sản: <i>tōmam kră.</i>	Cục tác <i>Kōtat.</i> Gà đẻ, gà cục tác: <i>klaih kōtāp, iēr kōtat.</i>
Cửa cải lẻ té <i>Tōmam raih.</i>	Cục tròn <i>Kōtuōl apōm.</i>
Cửa quý <i>Tōmam kāp git.</i>	Cục xương lòi ra ở cổ, cục trái
Cửa cải, tài sản <i>Hōngui.</i>	cầm <i>Rōkong hōlōng, plei blach.</i>
Cửa chung <i>Tōmam atūm.</i>	Cui cút <i>Pōti pōtoi.</i>
Cửa gian <i>Tōmam de klē.</i>	Cùi Tong. Cùi bắp: <i>tong kōtōr.</i>
Cửa nuôi thân <i>Tōmam xem me.</i>	Cùi bắp <i>Kung hōbo.</i>
Cửa riêng <i>Tōmam pha kōdih.</i>	Cùi chỏ <i>Gar keng, kung keng.</i>
Cửa thánh <i>Tōmam diēng.</i>	Cùi mít <i>Dol mit.</i>
Cục bấm, nút bấm <i>Pōnit.</i>	Cúi đầu <i>Kūnh kōl.</i>
Cục (đất...) <i>Kōtōl.</i> Đập đất cục cho nát: <i>tōh kōtōl teh wā kō hēch.</i>	Cúi đầu chào <i>Kuh.</i>
Cục cựa ₁ <i>Ngēl ngēl.</i> Tôi đánh	Cúi đầu chào nhau <i>Tōkuh.</i>
	Gặp nhau, họ cúi đầu chào nhau: <i>kānhāp tōkuh kōl dihbāl bōt tōjrōm.</i>
	Cúi gầm mặt <i>Kōngūnh.</i>
	Cúi lạy <i>Kūp.</i>
	Cúi gầm mặt (vì mắc cở...)

<i>Kōngōnh.</i> E thận không dám	<i>Cúm rúm Hǔy krê.</i>
ngảng đầu lên: <i>kŭnh kōl</i>	<i>Cùm Rōbuch.</i> Cụm mây:
<i>kōngōnh kōdōk kō de.</i>	<i>rōbuch hōmol.</i> Mộc thành
<i>Cúi gầm mặt Kōgūnh.</i> Nó cúi	cụm: <i>hon rōbuch.</i>
gầm mặt ra đi: <i>hăp bōk kōgūnh</i>	<i>Cùn Kōmul, hōhūl.</i>
<i>hloj jāk.</i>	<i>Cùn, dốt nát Līl.</i> Lý sự cùn:
<i>Cúi sấp mình Kuh nap dap po.</i>	<i>pōma pōtūl.</i> Người dốt nát:
<i>Cúi xuống Kŭnh.</i> Cúi đầu:	<i>bōngai līl.</i>
<i>kŭnh kōl.</i> Lúa đã cúi: <i>ba kŭnh</i>	<i>Cũng cái hồi nãy Noh nǎi.</i>
<i>boih (năng hạt sấp chín).</i>	<i>Cún (Chó con) Kō kon.</i>
<i>Củi Long ឃុំ.</i>	<i>Cung cấp Nhăk ăn, pōtruh ăn.</i>
<i>Củi vụn, gõ vụn Long lút khŭt.</i>	<i>Cung chúc Kuh hmach.</i>
<i>Củi nhốt tù binh Rōbăng.</i>	<i>Cung đao Tōblah toblung.</i>
<i>Củi đóm Long ឃុំ tōmam</i>	<i>Cung điện, cung cấm Hnam rō</i>
<i>hotăng.</i>	<i>pōtao.</i>
<i>Củi chặt khúc Long lük khŭk.</i>	<i>Cung hiến Pōkra pōdiēng.</i>
<i>Cùm Hōnuh, anuh.</i>	<i>Cung kiếm Hră díp, tak dao.</i>
<i>Cùm, gông Pōkhōng.</i>	<i>Cung kính Kuh jom.</i>
<i>Cùm chân₁ Tah hōnuh tō jōng.</i>	<i>Cung nỏ Hră.</i> Dây cung:
<i>Cùm chân₂ Klēng.</i> Cùm chân	<i>hiēng.</i>
voi bằng xích sắt: <i>klēng jōng</i>	<i>Cung tên Mrōm hră.</i>
<i>rōih păng glang mam</i>	<i>Cung thánh Wol kōnao diēng.</i>
<i>Cùm chân voi Tēng nglēng.</i>	<i>Cung quăng, lăng quăng (Ấu</i>
<i>Cùm lại Glang.</i> Cùm voi bằng	<i>trùng sinh ra muỗi) Jūk.</i>
xích sắt: <i>Glang rōih păng glang</i>	<i>Cùng Adoi, hōdoi.</i>
<i>mam.</i>	<i>Cùng ăn Hoang xa.</i>
<i>Cùm voi bằng xích Klēng jōng</i>	<i>Cùng bản tính Adoi minh</i>
<i>rōih păng glang mam.</i>	<i>tōnōk.</i>
<i>Cúm Hōkuk.</i>	<i>Cùng chung Hrām hrām.</i>
<i>Cúm núm Pōm bī hinhō.</i>	<i>Cùng cực Hliēng anăt.</i>

Cùng đinh <i>Bɔngai dung dang.</i>	cùng bú vú heo mẹ : <i>minh</i>
Cùng khấp <i>Jāp jā.</i>	<i>jǐt tō kon nhăng tōdoch toh</i>
Cùng khốn <i>Hin hok.</i>	<i>yōng.</i>
Cùng làm <i>Hoang jang.</i>	Cùng, giữa <i>Tōduā.</i> Chúng tôi
Cùng lúc, cùng lượt <i>Hrām ei.</i>	cùng một làng : <i>nhôn tōduā</i>
Cùng lòng cùng ý <i>Minh don minh bōnōh.</i>	<i>minh polei.</i> Cùng dân tộc
Cùng lứa <i>Minh hnur.</i>	Bana phải giúp đỡ lẫn nhau :
Cùng một lúc, một lượt <i>Hōdrīng, adrīng, hrām.</i>	<i>tōduā de Bahnar athai tōgūm dihbāl.</i> Giữa hai chúng ta :
Cùng một lượt <i>Hrām pāng.</i>	<i>tōduā ba.</i> Cùng là nam giới
Cùng một lòng <i>Pōk minh don.</i>	với nhau : <i>tōduā kōdrāng.</i>
Cùng nhau giã gạo <i>Peh pol jrōp ba minh hōpāl.</i>	Cúng bái <i>Xoi.</i>
Cùng nhau la lối <i>Tohmoi.</i> Họ	Cúng cơm <i>Glōm por.</i>
la hét vì sợ cọp: <i>kānhăp tohmoi yor iǔ kōr kla.</i>	Cúng hồn ma (trên mồ mả
Cùng nhau vỗ (tay, trống) <i>Totap.</i> Mọi người cùng vỗ tay	người chết tại nghĩa trang)
mừng cô ta hát hay: <i>Tōm kōr bōl totap ti hōk kōr hāp hat rogei.</i>	<i>Glōm por.</i>
Cùng tận <i>Hōtuch, tōch, tūl.</i>	Cúng hồn ma, cúng thần <i>Phah.</i>
Cùng tột <i>Pā jat boih.</i>	Cúng thần dê : <i>phah kōr yang Xri.</i>
Cùng voi <i>Hrām pāng.</i>	Cúng tế <i>Khǎl, phah, xoi</i>
Cùng uống, cùng hút, cùng bú <i>Tōdoch.</i> Chúng mình cùng	<i>Khǎl, phah, xoi krup.</i>
uống cho mau hết « kang » rượu : <i>bě bōn hoang tōdoch wā dah kōtēch kang.</i> Mười heo	Cúng thần ₁ <i>Xoi yang.</i>
	Cúng thần ₂ <i>Khǎl, phah.</i> Cúng
	thần Xri một con gà : <i>khǎl kōr yang Xri ha drōi mōnū.</i>
	Cung ly <i>Tōchū mōng.</i>
	Cung cổ <i>Pōhrōk, bōr ming mā kojāp.</i>
	Cung Duh. Dù anh hướng dẫn,
	nó cũng làm khác: <i>mōnhang kōr</i>

<i>ih botho, nhâu duh ngă pha.</i>	chim để đào đất đá: <i>yuor kobiok wă kơ xir teh tomo.</i>
Cũng, đều Leng.	Cuốc cỏ Choh nhět.
Cũng, nữa, gì, không Dĩ. Có muốn không?: <i>Hâm wă dĩ?</i> Tôi cũng đi: <i>inh duh bōk.</i> Cho tôi nữa: <i>ă̄n kơ inh dĩ.</i>	Cuốc đất Pōng teh.
Cũng được Tobuh, duh buh, <i>lelăi.</i> Anh không muốn đi, để tôi đi cũng được: <i>ih kuă bōk,</i> <i>lĕ inh bōk tobuh.</i>	Cuốc dọn, cuốc xối Pōng ming.
Cũng là Duh.	Cuốc dùng san bằng ruộng Nhik klăng.
Cũng như Duh thoai.	Cuốc nhỏ cầm một tay để giữ cỏ Nhik meu.
Cũng tại, bởi vì Mă bĩ hei. Nó nghèo thế à! Thì cũng tại nó lười biếng: <i>hăp dōnuh aah?</i> – <i>Mă bĩ hei, hăp duh alah dĩ.</i>	Cuộc sống Tordrong erih.
Cũng thế Thoi noh.	Cuối cùng Hotuch. Ở cuối: <i>ah hotuch.</i> Trái cây cuối mùa: <i>plei hotuch pöyan.</i>
Cũng muốn Ngóngai. Mới lên khỏi nước, thấy người ta tắm, nó cũng muốn tắm nữa: <i>nao tōk dōng dak, bōh de hǔm, hăp duh ngóngai wă.</i>	Cuối cùng Tōch. Cuối dốc: <i>tōch kơ krang.</i> Nó nói xuôi ngược, cuối cùng nó cũng vâng lời thôi: <i>hăp pōma rōng ngir, tōch kōnh hăp duh lui ngua.</i>
Cũng vậy Hodoi.	Cuối Korpuch, mótmuch. Cuối tháng: <i>korpuch khei.</i> Họ lanh lương vào cuối tháng: <i>de iōk apah ah korpuch khei.</i>
Cuốc Pōng. Cuốc đất: <i>pōng teh.</i>	Cuội Bongai oei tơ măt khei (kiở kơ de hōmon). Đá cuội: <i>tomō tih.</i>
Cuốc Nhik pōng. Cuốc ngắn (vừa ngồi vừa làm): <i>nhik chōng wōng, nhik meu.</i>	Cuốn bay đi Topōr. Gió thổi cuốn lá bay đi: <i>kial toħlu topōr hla long.</i>
Cuốc bô Bōk jōng.	Cuộn chỉ Kotōl brai.
Cuốc chim Kobiok. Dùng cuốc	

Cuốn chỉ thành cuộn nhỏ để dẽ nhuộm <i>Iǔn</i> . Mẹ tôi đang cuốn chỉ trong nhà: <i>mě inh oei iǔn brai lǒm hnam</i> .	Cuống họng <i>Po-ok</i> .
Cuốn chiếu ₁ <i>Lôm hókok</i> .	Cuống lá, cuống trái cây <i>Atōng, hotōng hla, hotōng plei</i> .
Cuốn chiếu ₂ (côn trùng) <i>Tokān gõ, gǎn gõ, kõ kôr</i> .	Cuồng phổi <i>Tong xoh</i> .
Cuốn theo <i>Tohor</i> . Dòng lũ cuốn trôi rác rến: <i>dak thong homrōng póm tohor uh un</i> . Kéo lê <i>tohor</i> . Choàng khăn cho gọn đừng kéo lê dưới đất: <i>koxu khǎn mǎ bot ně tohor teh</i> .	Cuồng bạo <i>Chodök rōl, kōnǐ mě</i> .
Cuốn trôi, cuốn đi <i>Toheo</i> .	Cuồng đại <i>Cheng røyük, hiong don</i> .
Cuồn cuộn ₁ (nước chảy) <i>Lōng kólōng</i> . Nước lớn chảy cuồn cuộn: <i>dak tih ro lōng kólōng</i> .	Cuồng dâm <i>Hrang</i> .
Cuồn cuộn ₂ <i>Kögük kögäk</i> . Nước chảy cuồn cuộn: <i>dak homrōng kögük kögäk</i> .	Cuồng phong <i>Röbü, kiäl bohüt deh</i> .
Cuộn chỉ <i>Kotuõl brai</i> .	Cuồng nhiệt <i>Tō chögäm, tō don hloh kōtödrong</i> .
Cuộn dây kẽm <i>Choai robuün</i> .	Cuồng tín <i>Lui poegrä jing lui kǔkǎ</i> .
Cuộn giấy <i>Hnom hlabar</i> .	Cuồng vọng <i>Hal moih poegrä kǔkǎ</i> .
Cuộn mình lại <i>Koweng</i> . Con rắn cuộn mình lại ở gốc le: <i>bih koweng ah tōm pōle</i> .	Cúp <i>Gol todra apah</i> .
Cuống củ mì <i>Toküł</i> . Tè đầu củ mì: <i>chōng tük toküł bum blang</i> .	Cúp tai <i>Tohlüp</i> . Chó tai cúp: <i>kō don tohlüp</i> .
Cuồng cuồng <i>Pógenh pogonh, hōnat hōnot</i> .	Cúp xuống ₁ <i>Top, kochôt</i> . Gió thổi lúa rập xuống: <i>kial tohlu ba top tōr teh</i> . Chó sợ cọp cúp đuôi: <i>kō top kiëng iǔ kōkla</i> .
	Cúp xuống ₂ <i>Tu</i> . Sừng quặp xuống: <i>hoke tu</i> .
	Cút ₁ (Chim) <i>Pōt, wat</i> . Chim cút lớn: <i>xem pōt kōk</i> .
	Cút ₂ (chim) <i>Köküt</i> .
	Cút đi <i>Xē ataih, jāk tonai</i> .

Cút xéo đi <i>Jäk kɔ̄ e</i> !	<i>nă̄ng plei, de gonäl kɔ̄ tom</i>
Cút <i>Tǖl</i> . Nó bị cút tay: <i>hă̄p ti tǖl</i> . Ngõ cút: <i>trong tǖl</i> .	<i>long.</i>
Cút <i>Tǖl, hop, töch</i> . Cút chân: <i>tǖl jȭng</i> . Cút tay: <i>tǖl ti</i> .	<i>Cứ việc Hagäm kɔ̄ wă, tuɔ̄ kɔ̄ wă.</i>
Cút hứng <i>Pă̄ lă̄, pă̄ xō̄</i> .	<i>Cứ vòng lại chȭ củ Powit anih dĕl.</i>
Cút ngắn <i>Kodeh tohöl, kodeh koděn</i> .	<i>Cụ li Kodän.</i>
	<i>Cụ phách Tih krüp, hôh wao loi kɔ̄ bôl.</i>
	<i>Cụ lại, cụ nự, cụ tuyệt Tojrä pojă̄ng, kuă̄ jat.</i>
	<i>Cụ phú Podrõng êng nêng.</i>
	<i>Cử Phai. Cử người đi thăm: phai bongai nă̄m hópong.</i>
	<i>Cử làm chức vụ lớn Pôk jing tih.</i>
	<i>Cử động Tödrö. Đừng cử động: nĕ todrö. Gió làm lá lay động: hla long todrö kɔ̄ kial. Động đất: teh todrö.</i>
	<i>Cử, kiêng cử. Kăm. Ngày cũ, ngày kỵ: nă̄r diëng.</i>
	<i>Cử hành Thánh lễ Plang xoi.</i>
	<i>Cử tọa De oei aköm.</i>
	<i>Cữ Đàm bà ở cũ: dră̄kă̄n oei anih.</i>
	<i>Cữ bú Mot kɔ̄ toh.</i>
	<i>Cưa Ot. Cưa cây: ot long.</i>
	<i>Cưa, cái cưa Rơ. Cái cưa tay: rơ iě̄ minh nu ot.</i>

CÙ

Cư dân <i>De plei</i>	
Cư trú <i>Oei erih</i> .	
Cư xứ <i>Oei xa, erih xa</i> .	
Cừ khôi <i>Rögei töch tödrong</i> .	
Cứ Tõ.... Ông nội chúng tôi khó tính lắm, cứ la chúng tôi mãi: <i>bok nhôn chädök jat, tõ lach kɔ̄ nhôn</i> .	
Cứ Kŭ. Xin thì cứ cho: <i>de apinh, e kŭ än</i> .	
Cứ ăn đi, đừng làm khách <i>Xõng xă̄i nĕ pogŭ</i> .	
Cứ, lần lần <i>Rai</i> . Cứ đi trước, để tôi đi sau: <i>iě̄m rai bök adroi, lě̄ inh bök dȭng rȭng</i> . Cứ ăn đi, đừng làm khách: <i>rai xõng bě, nĕ pogŭ</i> .	
Cứ đi <i>Khõm bök</i> .	
Cứ nhìn quả thì biết cây <i>Xrĕ</i>	

Cửa <i>Xĩ</i> . Cửa thịt bò bằng dao cùn: <i>xĩ nhăm rōmo mōng thong tolūl</i> .	Cửa trời <i>Măng yang</i> .
Cửa <i>Eng ong</i> . Cửa thịt: <i>eng ong xem</i> .	Cực chẳng đã <i>Nhe nho</i> . Nó cực chẳng đã phải đi làm: <i>hăp ga kơ nhe nho năm jang</i> .
Cửa <i>Gret</i> . Cửa ống nữa làm ống súc cá: <i>gret ding pōm ding yâu</i> .	Cực đoan <i>Don lui tōch tōdrong</i> .
Cửa đứt tay <i>Xah ti</i> .	Cực hình <i>Pojī pōmat, ūnh xamăt</i> .
Cửa rảnh trước khi cắt <i>Ret</i> .	Cực khổ, cực nhọc <i>Anăt anot</i> .
Cửa gà <i>Hōmōng iēr</i> .	Cực lòng <i>Ol nuih</i> .
Cửa quây, động đây <i>Nět nōt, tōdrō</i> .	Cực thánh <i>Lōng keh, keh kol</i> .
Cửa <i>Măng</i> . Cửa hẹp: <i>măng ket</i> .	Cực thân <i>Hliēng anăt kơ po</i> .
Cửa rộng: <i>măng tih xă</i> . Nhà cửa: <i>hnam dōnō</i> .	Cực trọng <i>Kăp găt pă wă</i> .
Cửa bở ngõ <i>Măng hnam rōhoh</i> .	Cưng chiều <i>Kōmēt</i> . Mẹ cưng con: <i>mě kōmēt kơ kon</i> .
Cửa cái <i>Măng tōm</i> .	Cưng chiều quá không muốn tách rời(dùng trong phủ định)
Cửa kính <i>Măng hōmīl</i> .	<i>Bǐ eng</i> . Có độc một con bò dù đối cũng không muốn bán: <i>dei minh pōm rōmo bǐ eng kơ tēch mōnhang kơ pōngot</i> .
Cửa một cánh sau nhà <i>Măng rak</i> .	Cưng chiều, nuông chiều <i>Pokluh</i> . Cưng chiều con đú thứ: <i>pōkluh kơ kon tōm tōdrong mă hăp wă</i> .
Cửa đóng chặt <i>Rōngăp</i> . cửa bãy sập chặt: <i>hmar leh rōngăp</i> .	Cưng ơi (tiếng gọi nhau của vợ chồng) <i>Ai</i> .
Cửa khẩu	Cưng, chiều chuộng <i>Eng</i> . Pōm
Cửa mình <i>Mő, hői</i> .	
Cửa ra vào (Có hàng rào bảo vệ) <i>Măng kang dűr</i> .	
Cửa sông <i>Bah krong</i> .	
Cửa sổ <i>Măng mōk</i> .	
Cửa tổ chim đồng độc <i>Tōjo</i> .	

cứng chiều con: *Pōm eng kɔr* Cứng cỏi *Pōkhāng*. Ăn nói
kon. cứng cỏi khó nghe: *pōma*

Cứng₁ *Arāk, hōrāng*. Đất cứng: *pōkhāng anat kɔr pāng*.

tēh arāk. Phát ăm cứng (khó) : **Cứng** đầu *Pogrōng*. Người
bōr arāk. cứng đầu đáng phạt: *bōngai*

Cứng₂ *Khāng*. Cứng đầu: *pogrōng tōgāl kɔr pōxrū*.

khāng akō. Đất cứng cày Cứng đầu, cứng cổ *Tōpīl*,
 không xuống: *tēh khāng, kōpīl.* Cứng đầu, khó dạy, đòi cho

Cứng₃ *Kōdāng*. Đất cứng cày bằng được *Ngēng*. Trẻ cứng
 không xuống: *tēh kōdāng* đầu khó nuôi dạy: *haioh ngēng*
pōchoh uh kɔr mūt. **Cứng** ngắc₁ *Arāk tiu, arāk tīk,*
arāk tīng.

Cứng, chắc chắn *Kōjāp*. Cây trắc chắc hơn cây hương: *long*
kōdrāk kōjāp loi kɔr long **Cứng** ngắt₂ *Rōih tōtoih*. Đất
tōnōng. Làm không khéo mà cứng ngắt: *tēh rōih tōtoih.*

chắc chắn: *bōr uh kɔr rōgei* **Cứng** đơ₁ *Arāng gāng tōgōih.*
chōng kōjāp. Xác chết đã cứng đơ: *kiēk*

Cứng, cứng cỏi, chịu được *Jāng*. Ăn nói cứng cỏi: *Pōma* **Cứng** đơ₂ *Kōngōng*. Người chết
jāng. Bông sợi đã cứng rồi: *brai* cứng đơ: *bōngai lōch hōrāng*
jāng boih. Cây này không chịu *kōngōng.*

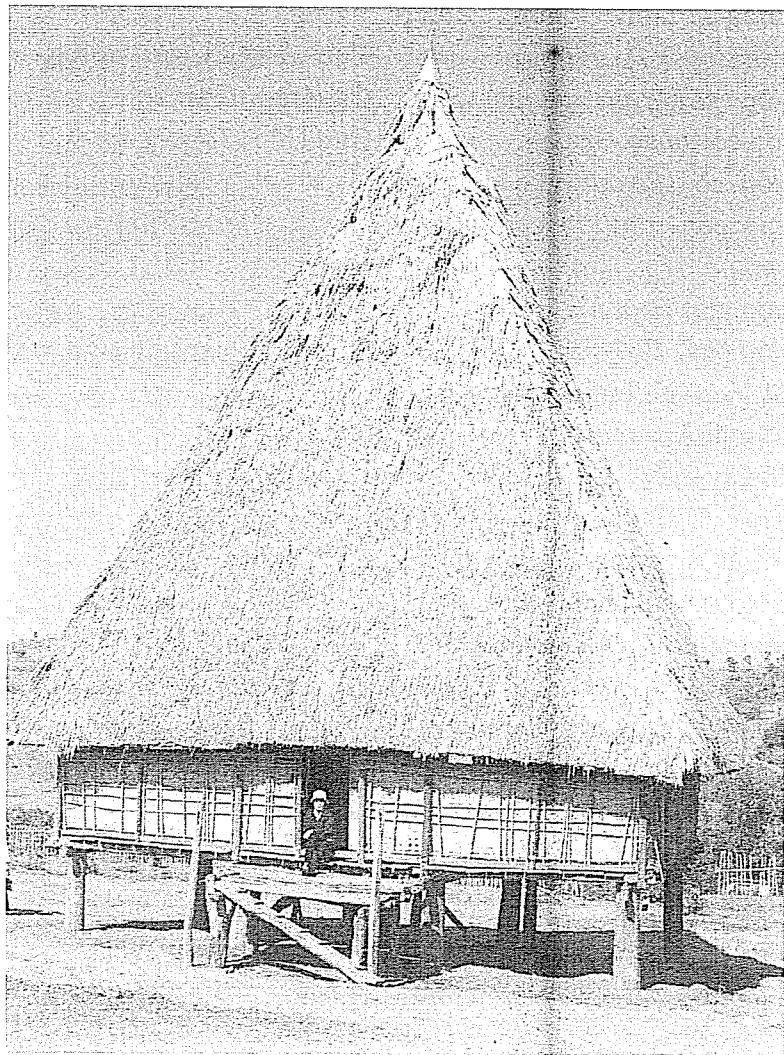
nổi sức nặng: *long âu uh kɔr* **Cứng** đờ *Arāng tōgōng, arāng*
jāng *tōgōih.*

Cứng cáp *Arāng, tokīāl*. Thân **Cứng, rắn cắn b López không bể**
 hình cứng cáp: *akāu jāng* *Khāng chiōng.* Cắn trái cây
tōkīāl. cứng ngắt không bể: *kē boh*

Cứng chắc kéo lôi không nổi *Khāng chiōng.* **Cứng khô** *Kōdāng hōhel, kro*
Khāng. Đất cứng: *tēh kōdāng.*

Cứng lòng <i>Don xuit, don</i>	Cuối Hao. Cuối ngựa: <i>hao khăng.</i>
Cước phí <i>Jēn pōhoach.</i>	Cuồm <i>Jomai.</i>
Cuối Nă. Anh cuối chuyện gì vậy?: <i>iħ nă tōdrong kiø noh?</i>	Cương cứng <i>Kochiäl, kojäl,</i> <i>tokiäl.</i>
Mỉm cuối: <i>nă yōp.</i>	Cương ngạnh <i>Pōgrōng.</i>
Cuối âm lên <i>Nă gōgrōng</i> <i>gōgrang.</i>	Cương nghị <i>Pran jāng.</i>
Cuối chê <i>Nă todok.</i>	Cương nhu <i>Romuih.</i>
Cuối chum chím <i>Nă bruch.</i>	Cương quyết <i>Pojāng.</i> Phải cương quyết giữ gìn: <i>athei pojāng pring wei.</i> Cương quyết
Cuối duyên <i>Nă brach.</i>	làm cho được: <i>pojāng truh kɔ̄ tōdrong gô jing.</i>
Cuối giòn giã <i>Nă gōglǟ gōglǟk.</i>	Cương trực <i>Tōpät jue.</i>
Cuối gượng <i>Nă pōgrāng.</i>	Cường bạo <i>Chödök röł.</i>
Cuối ha hả ₁ <i>Nă chohdoi.</i>	Cường dương <i>Ngōng.</i>
Cuối ha hả ₂ <i>Rohi nă.</i>	Cường thịnh <i>Pheo hōnūk.</i>
Cuối hả hê <i>Xrāp kɔ̄ nă.</i>	Cường tráng ₁ <i>Ködong.</i> Người năng tập thể dục có thân hình
Cuối nhoén <i>Yōp.</i>	cường tráng: <i>bōngai pōnam kɔ̄ pōxräm dōh akāu, gô dei akāu</i>
Cuối nhau, lấy nhau <i>Tɔ̄-iök.</i> Họ đã lấy nhau được 20 năm nay: <i>bre hăp tɔ̄-iök dihbǟl</i> <i>xang 20 xonäm.</i>	jān ködong.
Cuối ngắc ngoéo <i>Nă nhoi.</i>	Cường tráng ₂ <i>Kojäl.</i> Người có
Cuối nhe răng <i>Nă tōnhnik.</i>	thân hình cân đối và lực lưỡng: <i>pōm dei akāu kojäl.</i>
Cuối vợ lấy chồng <i>Iök klo</i> <i>akän; iök ünh om, iök ünh</i> <i>tōnuh.</i>	Cường tráng ₃ <i>Pran deh.</i>
Cuối xin <i>Iök öng mai.</i>	Cường lại <i>Kě pōjrä, kě drōng.</i>
Cuối, đi <i>Tök.</i> Đi xe đạp, cuối xe, cuối ngựa: <i>tök xe jrot, tök</i> <i>hoxeh.</i>	Cướp chồng đoạt vợ <i>Plah dranglo de, plah akän de.</i>
	Cường bách, cường bức, cường

ép <i>Počkäl</i> .	Cửu trùng <i>Plěnh ti, toxă̄n tă̄l</i>
Cưỡng dâm, cưỡng hiếp <i>plěnh</i> . <i>Hrang.</i>	Cựu Xo. Kỳ cựu: <i>xo xe</i> .
Cướp cò ₁ <i>Lă̄i, phanh</i> . Súng cướp cò: <i>phao lă̄r</i> .	Cựu trào <i>Chă̄l xo</i> .
Cướp cò ₂ <i>Phanh</i> . Ná cướp cò trúng con trâu: <i>hră̄ phanh trō kópô de</i> .	Cựu Uớc <i>Toguōt xo</i> .
Cướp giật <i>Brōt iōk, tobrat</i> .	
Cướp phá <i>Brōt pă̄i</i> .	
Cứt <i>İch</i> . Cứt bò: <i>ich rōmo</i> .	
Cứt mũi <i>Kra muh</i> .	
Cứt dây mây <i>Proch e!</i> (<i>chuỗi nhau</i>).	
Cứt sắt <i>İch mam</i> .	
Cứt trùn, mối trùn <i>İch ok</i> .	
Cứu mang <i>Pü kon, pü hngă̄m</i> .	
Cừu <i>Truu, kon triu</i> .	
Cừu địch <i>De kōnam xo</i> .	
Cứu, chuộc lại, bênh vực <i>Dōng</i> . Tự cứu mình: <i>dōng po</i> .	
Cứu giúp nhau <i>Todōng</i> . Bạn bè phải cứu giúp nhau trong cơn hoạn nạn: <i>bōl juă̄t athai</i> <i>todōng dihbă̄l bōt jrōm xar</i> <i>yē̄r</i> .	
Cứu giúp <i>Pring dōng</i> .	
Cứu sống <i>Pō-erih</i>	
Cửu (Chín) <i>Toxă̄n</i> . Chín mươi chín: <i>toxă̄n jit toxă̄n</i> .	

Rông Xã Poxi

D

Da *Akar*. Da bò: *akar romo*.
 Trầy da: *tohlōt akar kīt*. Anh
 em một nhà, một da, một thịt:
nhōng oh minh dēh char, minh
akar, minh xēch. Vết thương
 kéo da non: *xobâu xang breh*.
 Da dẽ trảng tréo, da trảng nõn
Akar bak kok tobok dreng.
 Da nhẵn nhụi *Akar dohlēnh*.
 Da dẽ nhiễm trùng *Akar robūng*.
 Da hai lớp, bụng hai cái *Akar*
bar hlak, klak bar tăl (*Người có*
sức mạnh phi thường hoặc
người đàn bà có thai)
 Da hồng hào *Akar bak dum*.
 Da tái mét *Akar bak xah*.
 Da thú vật *Adrok, hōdrok*.
 Da tróc vảy *Kochrōl*. Người bị
 lác da tróc vảy: *bōngai lak*
akar kochrōl.
 Dạ *Êu*.
 Dạ con *Tōpu kon*.
 Dạ dày *Poduk*.
 Dạ dày động vật nhai lại *Tük*
tüł.
 Dạ hội *Akōm xō ah kōmāng*.

Dã cầm *Khul chim bri brah*.
 Dã man, dã tâm *Chōdōk rōl*.
 Dã nhân (Con vật) *Bech boch*.
 Dác gỗ *Tao*. Cây non có dác
 thôii: *long oei iě pōm tao hoh*.
 Dai, cứng *Khāng*. Nhai da trâu
 dai nhách: *mōmah akar kōpō*
khāng jat.
 Dai dǎng *Dǔnh dǎi*.
 Dái bò *Dong romo*.
 Dái tai₁ *Troi don*.
 Dái tai₂ *Kodoh don*.
 Dài₁ *Dō, kōjung, tai*. Dài
 dòng: *kōjung jat, dǔnh jat*.
 Cầm dài: *kang dō*.
 Dài₂ *Tai*. Vú dài: *toh tai*. Tai
 dài: *don tai*. Áo dài: *ao tai*.
 Thời gian còn dài: *khei nă̄r oei*
tai.
 Dài, cao *Kojung*. Nó cao hơn
 tôi: *hăp kōjung loi kō inh*. Nhà
 cao cửa rộng: *hnam tih kōjung*.
 Ngày còn dài mà vội vàng làm
 chi!: *nă̄r oei kōjung tō don*
kio!.
 Dài lê thê *Dō totō*.
 Dài lòng thòng *Kōjung dōng*
dōih, kōjung kōwōch.
 Dài lóng, dài đòn, dài thườn

thuợt <i>Kolaih</i> . Nứa có lóng dài	Dàn nhạc nước <i>Ting gling</i> .
hơn tre: <i>phat kolaih loi kɔ̄</i>	Tiếng nhạc êm tai của dàn
kram.	
Bò dài đòn: <i>rōmo akāu</i>	nhạc chuyển động bằng nước:
<i>kolaih</i> .	<i>ting gling re rō-uh rō jat</i> .
Chân tay dài thườn	
thuợt: <i>jōng ti kolaih</i>	Dạn dĩ <i>Khǐn pran, juăt</i> .
Dại dột, khờ khạo <i>Kur muk, kur</i>	Dᾶn dᾶn <i>Tōxoch</i> . Phải dᾶn dᾶn
<i>mok, kūng</i> . (Chó dại: <i>kō rōyūk</i> .	để có đất làm ăn: <i>athai toxoch</i>
Cỏ dại: <i>ba kiēk</i>).	<i>polei wā kō dei teh jang xa</i> .
Dải <i>Chōnoi, jōnoi</i> . Trồng cây	Dang dở <i>Koplah kɔ̄ puot</i> .
theo dải núi: <i>pōtām long kiōr</i>	Dang hai tay <i>Pāng pa ti</i> .
<i>chōnoi kōng</i> .	Dáng điệu, dáng người <i>Hōbō</i> ,
Dãi bày <i>Tobōh</i> .	<i>hōbō um ai</i> .
Dãi nắng <i>Ang tō</i> .	Dáng cụ già đầu bạc Dáng cụ
Dãi, nước dãi <i>Dak hai</i>	già tóc bạc đi giở bãy: <i>kiōl</i>
Dám ₁ <i>Khǐn</i> . Dám ăn nói: <i>khǐn</i>	<i>tōkōl bok krā nām toh hōkap</i> .
<i>pōma xa</i> . Tôi không dám lên	Dáng người hay vật lớn nhảy
rãy kông một mình: <i>Inh uh kɔ̄</i>	<i>Kiōl kiōl</i> . Dáng con công công
<i>khǐn bōk tō kōng minh nu</i> .	chuyển từ cành này sang cành
Dám ₂ <i>Pōn</i> . (Thường dùng ở	nó: <i>kiōl kiōl amrā toploŋ</i>
phủ định Không dám: <i>uh kɔ̄</i>	<i>dōng tobang âu truh tobang</i>
pōn).	<i>pōn</i>). Không dám hỏi: <i>uh kɔ̄ noh</i> .
Không dám hỏi: <i>uh kɔ̄ noh</i> .	
Dạm hỏi <i>Tōgai</i> . Uống rượu	Dáng đi lũng thũng một mình
dạm hỏi em gái: <i>et tōgai kɔ̄ oh</i>	<i>Ngōi ngōi</i> Nó đi lũng thũng
<i>drākān</i> .	một mình: <i>hăp bōk ngōi ngōi</i>
Dán (con vật) <i>Bla kuk</i> .	<i>minh nu</i> .
Dán ₁ <i>Pōklep</i> . Dán giấy vào	Dáng đi nhẹ nhàng <i>Chiōp</i>
tường: <i>pōklep hlabar tō jōnēng</i> .	<i>chiōp</i> . Cọp đi nhẹ nhàng:
Dán ₂ <i>Pōtēm</i> . Dán hình lên	<i>rōmōng robat chiōp chiōp</i> .
tường: <i>pōtēm um tō jōnēng</i> .	Dáng đi uyển chuyển <i>Grungrang</i> . Con gái đi uyển chuyển

duyên dáng: <i>de adruh bōk grung grang niang niat.</i>	Dao động <i>Todrō, ga kɔ̄ hoblih.</i>
Dạng <i>Mu, um ai.</i>	Dạo này <i>Ruh âu, rōwuh rōwang.</i>
Danh tiếng <i>Ang bang.</i>	Dạo này <i>Wan.</i> Dạo này tôi
Danh, tên <i>Măt.</i> Anh tên gì?: <i>măt ih bu?</i> Danh Ngài là	không rảnh: <i>Wan âu inh uh kɔ̄ rōwan.</i>
Thánh: <i>măt Di jī Lōng keh.</i>	Dạo này, lúc này <i>Rōwuh rōwang âu, hōwan âu.</i>
Danh giá <i>Togăl kɔ̄ ư ang.</i>	Dào dạt <i>Mōn hōk jat lōm don.</i>
Danh ngôn <i>Bōr de joaih rōgei.</i>	Day đầu <i>Nhǚnh nhěnh.</i> Năm
Danh nhân <i>Bōngai ang bang.</i>	đầu day: <i>rōp nhǚnh nhěnh kōl.</i>
Danh sách <i>Polang măt.</i>	Day dứt <i>Xōl wol.</i>
Danh tiếng, danh vọng <i>Ang bang.</i>	Dày <i>Hōbōl.</i> Dày cợm: <i>hōbōl chokrūt.</i>
Dành dụm, dành săn <i>Kōneng.</i>	Dày dạn <i>Khǐn jat, uh kōdō, uh kōneng jēn wă kɔ̄ chonh xe jrot.</i>
Dành dụm tiền để mua xe đạp: <i>kōneng jēn wă kɔ̄ chonh xe jrot.</i>	Dày đặc <i>Blēu blao, cher ber,</i>
Dành dụm, để dành <i>Hōmong,</i>	<i>pōlīr.</i> Cỏ mọc dày đặc: <i>nhēt among, mǎn hmō.</i>
Dành một con bò cho con út	Dày vồ <i>Oi nuih.</i>
<i>Toh minh pōm rōmo ān kɔ̄ don hōdruch.</i>	Dày (trồng trọt) <i>Kiēr.</i> Nô trỉa lúa dày lấm: <i>hăp Choi ba kiēr jat.</i> Phải trồng mía cho thật
Dành riêng <i>Mǎn pha.</i>	dày: <i>athai pōtām kōtao mǎ kiēr.</i>
Dao <i>Xăng.</i> Dao bén: <i>xăng han.</i> Dao cùn: <i>xăng līl.</i>	Dạy dỗ, điều khiển <i>Pōgit.</i> Dạy dỗ con cái: <i>pōgit de haioh.</i>
Dao nhíp <i>Xăng kōlōk.</i>	Dạy bảo <i>Bōtho khan.</i>
Dao phay <i>Xăng hōlung.</i>	Dây (núi) <i>Chōnoi kōng.</i>
Dao vót <i>Xăng jīt.</i>	Dây, hàng <i>Proh.</i> Nhà hai hàng
Dao nửa <i>Hnao.</i> Cắt rốn bằng dao nửa: <i>puōt klōk păng hnao.</i>	

cột: *xang bar proh jrăng*.

DĂ

Dăm bào, dăm tre vót *Jonit, kocheh long ot.*

Dăm củi *Kocheh long.*

Dăm gỗ hay mảnh chai
Kochah, kocheh. Mảnh chai:
kochah chai. Mảnh gỗ: *kochah long.*

Dầm cây *Kocheh long.*

Dặm hỏi *Xit dreng.*

Dần cơn giận *Gört don mil.*

Dần lòng *Pögört po.*

Dần vật *Ol buah, ol nuih.*

Dặn dò *Potăp.* Dặn dò con
trông nhà: *potăp de kon năng hnam.*

Dặn dò, căn dặn *Totă.* Đừng
dặn dò nhiều, kéo nó quên: *Ně totă ko hăp lơ todrong, kohn hăp hiot.* Trước khi chết, bố
căn dặn chúng tôi hãy ăn ở
hòa thuận với nhau: *Adroi ko lôch, bă totă ko nhôn athai oei xa goh rong dihbăl.*

Dàng co *Pojei.*

Dắt dùu *Chorgh nhăk.*

Dắt nhau đi *Torchong, pochong.* nhanh: *năng toto! gup măng mi*

Hai mẹ con dắt nhau đi chợ:
bre mě kon torchong dihbăl băk tơ Kochor. Dắt nhau đi bέ
măng: *pochong chă tobăng pole.* Người mù dắt người mù:
bongai tol măt chă torchong toduă tol măt.

DÂ

Dâm *Böch.* Tính dâm: *tornök böch.* Tà dâm: *küng bolük.*

Dâm dật, dâm đãng, phóng
đãng *Chĕl lăl, lăl, nhonhoh,*
blal (người nam); *chĕl blăl*
(người nữ).

Dâm dê chất nhὸn *Dak nhř lech hohnhōr hohnhär.*

Dâm dê nước mắt *Dak măt gohnhér.*

Dân *Kon polei.*

Dân ca *Horghong.*

Dân chúng *Böl kôdrâm.*

Dân ngoại *De tongah.*

Dân nước *Kon polei dêh.*

Dân thường *Bongai dung dang, bongai xai bai.*

Dân tộc *Hôdrung hôdréch.*

Dần dần, càng ngày càng
Gup.. Nhìn kìa! cơn mưa đến

<i>truh</i>	Trời tối dần dần: <i>măt nă̄r</i> bò qua cầu: <i>pórok rómo bōk gúp mă̄ng mu.</i>	bò qua cầu: <i>pórok rómo bōk trong kótua.</i>
Dần dần, lai rai	<i>Adar adar.</i>	Dâng biểu <i>Plang ān.</i>
Dấn thân		Dâng lên (nước) <i>Tōk.</i> Nước
Dẫn Ba, nhă̄k, dui.		sông dâng lên: <i>dak krong tōk.</i>
Dẫn chứng <i>Pom potil.</i>		Dâng, hiến <i>Plang.</i> Dâng lễ vật:
Dẫn đất, dẫn đi <i>Nhă̄k.</i> Dẫn con	<i>plang tōmam.</i>	
đến trường: <i>nhă̄k de haioh tō hnám truong.</i>		Dập nát <i>Pochah, juă poħech.</i>
Dẫn đầu <i>Pom tōnūl, nhă̄k</i>		Dập tắt <i>Plah.</i> Dập tắt lửa cháy
trong, bōk gōgōl.		lan: <i>plah unh klahi.</i>
Dẫn đường <i>Nhă̄k trong.</i>		Dập vùi <i>Mǔ, bǔ.</i>
Dẫn lối (khi làm cổ, phát rãy)	<i>Nhă̄k ngir.</i>	Dâu (tầm ăn) <i>Long hajo, hla</i>
Dẫn đến <i>Tōnhă̄k.</i> Uống rượu		<i>hajo.</i> Ngắt lá dâu cho tầm ăn:
nhiều sê dẫn đến tội lỗi: <i>et xik</i>		<i>poleh hla hajo ān kōr hōdrōng</i>
<i>lō̄ gō̄ tōnhă̄k tōdrong yoch.</i>		<i>xa.</i>
Dẫn nhau đi <i>Tōjēn.</i> Chúng tôi		Dâu Mai. Chị dâu: <i>mi.</i> Rước
dẫn nhau lên rãy: <i>nhōn tōjēn</i>		dâu: <i>atōk mai nao.</i>
<i>dihbāl bōk tōmir.</i>		Dâu ₁ (Cây) <i>Kobang.</i>
Dẫn nhau <i>Tōba.</i> Hai đứa dẫn		Dâu ₂ <i>Dak yāu.</i> Dâu bệnh
nhau đi bẻ măng le: <i>bre hă̄p</i>		nhân: <i>dak yāu pik de jī jān.</i>
<i>tōba dihbāl chă̄ tōbāng pole.</i>		Dâu dự tòng: <i>dak yāu pik de</i>
Dẫn nhau, dắt nhau <i>Tōnhă̄k.</i>		<i>mūt khop.</i> Dâu thánh: <i>dak yāu</i>
Hai đứa bé dẫn nhau đi tắm:		<i>diēng.</i> Dâu hỏa: <i>dak yāu ūnh.</i>
<i>bre haioh tōnhă̄k dihbāl nă̄m</i>		Dâu thơm: <i>pōgang bāu phu.</i>
<i>hūm.</i>		Dâu cho <i>Mōnhang, mă̄.</i>
Dẫn nước vào, dẫn thủy nhập		Dâu phộng <i>Rōmă bum greu.</i>
diền <i>Pohoch dak tō na.</i>		Dâu vậy <i>Mă̄ lě.</i>
Dẫn qua, dắt qua <i>Pórok.</i> Dắt		Dầu rái <i>Arach, hrach.</i>
		Dầu lai <i>Long hōren.</i>
		Dầu Tōdra. Đánh dấu đi

đuờng: <i>Pom todra ah</i> trong <i>bōk.</i>	dây cườm ở cổ: <i>băk nhŭ gang.</i> Dây có cột lá cây (để kéo bắt cá ở nước cạn) <i>Mrōi, dui mrōi.</i>
Dấu chấm, phẩy <i>Todra chăm,</i> <i>phēch.</i>	Dây cung, dây ná (thường làm bằng loại le <i>homluh</i>) <i>Tohiēng</i> <i>hră.</i>
Dấu chân chồng chéo lên nhau <i>Jōng rochōk rochăk.</i>	Dây cung, dây ná (thường làm bằng loại le <i>homluh</i>) <i>Tohiēng</i> <i>hră.</i>
Dấu chiếm đất làm rãy <i>Pla</i> <i>pōgram bri.</i>	Dây cước <i>Tolei hoan.</i> Dây da <i>Tolei akar.</i>
Dấu đường băng cây chéo ngang cấm qua <i>Pla pōglang</i> trong.	Dây, đốt lấy tro đắp lên nhọt cho mau mưng mủ <i>Tol.</i> Dây gùi <i>Hrē tăr brong.</i> Dây gùi đút, lúa đổ tung tóe: <i>hotăr</i> <i>kotēch, ba tō-uk phuh.....</i>
Dấu hỏi <i>Todra jet.</i>	Dây không căng, dây chùng <i>Tolei hōdu.</i>
Dấu phẩy <i>Phēch.</i> Chấm phẩy: <i>chăm phēch.</i>	Dây leo có hoa vào tháng mười một <i>Blit blit rang xơng,</i> <i>blōng blōng rang rōxă.</i>
Dấu sắc <i>Todra tōk.</i>	Dây mây <i>Hōway.</i>
Dấu vết còn lại <i>Kuōt.</i> Nước rút để lại dấu vết một sải: <i>kuōt</i> <i>dak hrō minh plaih.</i>	Dây mắt mèo (Phấn hoa rất ngứa) <i>Tolei tang.</i>
Dấu vết, đã từng <i>Kru, todra</i> <i>chuōt.</i> Dấu chân nó đi: <i>kru jōng</i> <i>hăp bōk.</i> Theo dấu chân heo rừng: <i>bōk tui kru nhũng bri.</i>	Dây nịt <i>Tolei hret tōmieo.</i> Dây rốn <i>Tolei klōk.</i>
Dây <i>Tolei.</i>	Dây rừng (người xưa tin rằng khi đụng vào thì bị tai họa đau ốm, chết) <i>Kēnh.</i> Một loại dây "kēnh" lớn hơn dây "kēnh" thường: <i>kēnh buk</i>
Dây cảng chéo nhau ở mái nhà để giữ cho thăng bằng <i>Kang</i> <i>pōxao.</i>	Dây rừng có gai(lá chua ăn được) <i>Jreh.</i>
Dây cảng qua <i>Tolei hotāng jat.</i>	
Dây cột bò ₁ <i>Tolei kōnūi.</i>	
Dây cột bò ₂ <i>Tolei rōmo.</i>	
Dây cườm đeo ở cổ <i>Gang.</i> Deo được) <i>Jreh.</i>	

Dây rừng dùng làm dây (rất chắc có thể dùng làm dây đàn) <i>Chôn dây rừng trong rãy tranh chấp, nếu người nào cố xâm chiếm bất chính sẽ bị chết xưa)</i>	<i>Potêng.</i> Gà đè nhau trước khi đá: <i>iĕr potêng dihbăl adroi kơ tojoh.</i>
<i>Mື້ klot.</i>	Dè sén <i>Koneng.</i> Ă dè xén: <i>xa koneng.</i>
Dây rừng lấy lá để tẩm (tẩy uế lúc sinh con) <i>Kopêl.</i>	Dẻ (gỗ) <i>Koxa, goxa.</i>
Dây rừng nghiền nát làm thuốc (đắp ghẻ) <i>Kolei.</i>	Dẻ <i>Jeh</i> (dân tộc Dẻ phía bắc Kontum).
Dây thép gai <i>Tolei robun.</i>	Dẻ (Cây) <i>Jonet.</i>
Dây thun <i>Tech toch.</i> Kiếm chạc cây làm bật bắn chim: <i>chă tobla póm tech toch pónah xem.</i>	Dẻ mang (cây) <i>Koxō.</i>
Dây xích <i>Glang mam.</i> Xiềng chân voi bằng dây xích: <i>chă klêng rōih păng glang mam.</i>	Dē <i>Kodăng.</i> Đất dē khó cày: <i>teh kodăng anat kơ pochoh.</i>
Dây xỏ mũi bò <i>Tolei moneng rōno.</i>	Déo, co dān, dai <i>Nhit nhit.</i> Nhai da bò dai nhăng: <i>kōkă akar rōmo kră nhit nhit.</i>
Dẩy loạn <i>Iǔng kōnam.</i>	Déo dai <i>Xuit.</i> Le “hōmluh” déo dai thường làm dây ná: <i>Hōmluh xuit, de ga kơ jít hiěng hră.</i>
Dậy men <i>Iǔng băt.</i> Bột dậy men: <i>tōpǔng iǔng.</i>	Dẹp <i>Konglat, tăng blat.</i>
Dậy thì <i>Truh xonăm glôk.</i>	Dẹp bở <i>Tük lĕ.</i>
	Dẹp lép <i>Komiep.</i> Xe cán chó dẹp lép giữa đường: <i>xe gĕn kō komiep tong anĕ trong.</i>
	Dẹp mồng <i>Bat, tăng băt.</i>
	Dẹp yên <i>Topăt</i>

DE

Dè chừng *Kochăng.* Không dè: *uh kơ ê.*

Dè nhau trước khi đá lộn (Gà) Dê

DÊ

Dê *Bōbe.* Dê cái: *bōbe akăñ.*

Dê con: *bōbe kon, ie.* Thân

nhỏ như dê, sừng dài như trâu: <i>akâu bobe, hoke kopô</i> (<i>người nhở mà có gan</i>).	Di chuyển <i>Bôbrôk.</i>
Dê choai (bắt đầu mọc râu) <i>Böbe gõnh.</i>	Di sản <i>Totmam ram, høngam høngui.</i>
Dê mẹ <i>Böbe yõng.</i>	Đì (Em gái của cha) <i>Duch.</i> Đì tôi chưa lập gia đình: <i>duch inh tam iõk de.</i>
Dê xồm <i>Böbe kram.</i>	
Dê mèn <i>Krot, krong krot, kräng krot.</i> Dê than: <i>krong krot</i> <i>gãm.</i>	Đì dạng <i>Akâu pha chrih.</i>
Dê duỗi <i>Yã ngol.</i>	Đì đoan <i>Lui bojâu, lui kuonh kuanh.</i>
Dê gáy <i>Krot oxi.</i>	Đì kỳ <i>Pha chrih.</i>
Dê bể <i>Rochäm, robë, phek phok.</i>	Đì tật <i>Røwen.</i>
Dê dãi <i>Bônh hiôk.</i>	Đì ứng thuốc, sốc thuốc <i>Et pøgang trø pojrot.</i>
Dê dạy <i>Nguan</i> (con vật). Bò dê dạy: <i>rømo nguan.</i>	Đì nhiên <i>Røya.</i> Anh muốn nghỉ không? – Đì nhiên: <i>e hâm wã pødei?</i> - <i>Røya.</i>
Dê dàng <i>Bônh, mônh.</i>	Đì vãng <i>Chäl erih xo.</i>
Dê nghe, bùi tai <i>Läp kɔ̄ don, tonia.</i>	Đìa <i>Xer.</i>
Dê ợt <i>Pă ap kio.</i>	Dịch định dưỡng <i>Klî tobrai.</i>
Dê khôn gai <i>Hrüm jël.</i> Rau đền: <i>hla hrüm.</i>	Dịch tế <i>Pørang.</i> Bò bị dịch: <i>rømo trø pørang.</i>
Dết, đan <i>Tanh.</i> Dết vãi: <i>tanh brai.</i> Đan guì: <i>tanh reo.</i>	Dịch, phiên dịch <i>Totblø.</i> Nô dịch sách: <i>háp totblø hlabar.</i>
	Không ai trong chúng ta biết nói tiếng Pháp, vậy ai sẽ thông dịch cho chúng ta!: <i>uh kɔ̄ bu lõm bɔ̄n góh pøma Phalæng, bu góh totblø kɔ̄ bɔ̄n kønh!</i>
DI	
Di chúc <i>Hlabar totä adroi kɔ̄ lôch.</i>	Điêm phúc <i>Pün ai, pheo ai.</i>

Diện bộ <i>Hobō um ai.</i>	Dinh thự <i>Hnam krüp de tih.</i>
Diện mạo <i>Muh măt um ai.</i>	Dinh dưỡng <i>Toramam xem me lõng.</i>
Diễn biến <i>Ga kơ hoblih</i>	Dính ₁ <i>Piǒl.</i> Giậm đất sét ướt dính chân: <i>juă teh lõn hɔ̃-iuīh piǒl dom tɔ̃ jõng.</i>
Diễn đạt <i>Podōk mă todah.</i>	Dính ₂ <i>Plě, plí.</i> Giậm dính phân bò: <i>plě juă trɔ̃ īch rōmo.</i>
Diễn nghĩa <i>Podōk än.</i>	Dính ₃ <i>Nhan.</i> Cơm nếp: <i>por nhan, por toyōng.</i> Hồ nầy dính lắm: <i>tobāng âu nhan jat.</i>
Diễn xiếc <i>Pōwēch măt.</i>	Dính bẩn, vấy bẩn <i>Pōdom.</i>
Diệt sạch <i>Păi poħrēl, połôch poħrēl.</i>	Dính bùn <i>pōdom trōk.</i>
Diệt vong <i>Răm.</i>	Dính chặt ₁ <i>Klep.</i> <i>Tōpūng âu hɔ̃m klep dī?</i> <i>Klep yōh!</i> Hồ này dính không? _Dính chứ!: <i>rōpūng anei hām klep dī?</i> <i>klep yōh!</i>
Diều Klang at.	Dính chặt ₂ <i>Nhaih rōnhēn.</i>
Diều gà <i>Bem iĕr.</i>	Chim mắc nhựa bị dính chặt: <i>xem trɔ̃ nhaih rōnhēn.</i>
Diều làm bằng lá cây khô <i>Klang an.</i>	Dính kết nhau <i>Tōdom.</i> Ximăng và cát dính kết nhau: <i>ximăng păng chuōh tōdom dihbăl.</i>
Diều hâu <i>Klang hōbut.</i> Diều hâu bay lượn trên không: <i>klang hōbut pẵr li-a tɔ̃ phôt phōng.</i>	Dính liề̄n nhau ₁ <i>Tōpū lum.</i> Chuối dính leo: <i>prit tōpū lum.</i>
Diều hâu ăn rắn <i>Pōdrāng.</i>	Dính liề̄n nhau ₂ <i>Tōtir.</i> Chuối dính leo: <i>prit tōtir.</i> Chân vịt có màng dính liề̄n nhau: <i>jōng hōra tōtir.</i>
Diệu huyền <i>Chrih xrep.</i>	
Diểu hành <i>Jojōng.</i> Học sinh diểu hành mừng ngày Quốc Khánh: <i>De hok trō jojōng hōk xō̃ kơ nẵr pojing teh dak.</i>	
Dìm xuồng nước ₁ <i>Tōmōch.</i>	
Dìm sông dưới nước sợ người ta phá: <i>tōmōch plǔng lōm dak kuă kơ de khōr.</i>	
Dìm xuồng nước ₂ <i>Tōbük.</i> Dìm sông dưới nước để người ta khỏi phá: <i>tōbük plǔng lōm dak kuă kơ de khōr.</i>	

Dính liền nhau₃ *Podir*. Hai bé song sinh dính liền nhau: *bar nu nge podir*.

Dính sát vào, bó sát vào *Krap, krep*. Quần áo ướt dính sát người: *hobän ao hɔr-iuih krap to akāu*.

Dính rắng *Chěn xoněnh*.

Dính vào nhau *Torhan*. Đất dính vào lưỡi cày: *teh torhan to long pochoh*.

Dính vào, mắc kẹt, vướng *Tohläk*. Lưỡi mắc vào cây dưới nước: *xonhuol tohläk ko long lõm dak*.

Dính với nhau *Toklep*. Tiễn mới dính với nhau: *Jēn nao toklep dihbăl*.

Dịp Trong dịp về quê: *lõm poläng när wił to polei klok klak*.

Dịp tiễn *När mă bônh*.

Dìu đi *Gring, pogring*. Dìu người bệnh lên xe: *gring bongai ji jän tōk to xe*. Dìu người đau đến bệnh viện: *pogring bongai ji to hnam pogang*.

Dịu dàng *Romök*. Ăn nói dịu dàng: *pöma romök*.

Dịu dàng, êm ái *Êm hodu*. Lời nói dịu dàng: *hyăp êm hodu*.

Dịu mát *Róngoi*. Trời dịu mát: *plěnh róngoi*.

DO

Do Kơ, dõng. Chết do đói: *lôch kơ póngot*

Do dự₁ *Koko*. Còn do dự trước khi đáp lời: *oei koko adroi kơ tol bōr*.

Do dự₂ *Phang phuch*. Muốn hay không, phải nói chứ đừng do dự: *mă wă dah kuă, athai ră mă todah, ně kơ phang phuch*.

Do dự₃ *Rero*. Anh đừng do dự, nếu muốn thì nói muốn, không thì nói không: *ih ně kơ rero, tõng wă, dah khan wă; uă dah han kuă*.

Do bởi, do vì *Todra kơ*. Tôi không đi làm tại vì ông ấy bảo tôi nghỉ: *inh uh kơ dei bōk jang todra kơ hăp xang athai inh pödei*.

Do đó *Yươ monoh, yor monoh*.

Do thái *Dé Yudêu*.

Do thám *Chop*.

Dò hỏi *Jet näng*.

Dò xét <i>Năng xep xop, potil chap.</i> <i>năng.</i>	Dòng dõi <i>Krung kotum.</i>
Dọa nạt <i>Khõn.</i> Dọa đốt nhà: <i>khõn wă xoh hnam.</i>	Dòng họ, giòng giống <i>Hođrung hođrêch.</i>
Dọa trả thù <i>Khõm.</i> Vì tôi la bò của nó ăn lúa, bây giờ nó dọa đốt chòi tôi: <i>yươ inh. dah hăp gah tođrong rōmo xa ba, dang ei hăp khõm wă xoh rōnōh inh.</i>	Dòng họ ₁ <i>Hođrung, adrung.</i>
Dọc theo <i>Rök.</i> dọc theo bờ sông: <i>rök jih krong.</i>	Dòng họ ₂ <i>Phung.</i> Dòng họ Nguyễn: <i>phung Nguyễn.</i> Nó là người Kinh, họ Nguyễn: <i>hăp jí bongai Yuăn, phung Nguyễn.</i>
Dọi ánh sáng <i>Pochrä.</i> Dọi ánh sáng vào nơi tối tăm: <i>pochrä ang tơ anih măng mu.</i>	Dòng lũ <i>Dak thong hõmrõng.</i>
Dổi theo, theo dõi <i>Năng xǔ.</i>	Dòng nước <i>Proh.</i> Nước chảy phân thành hai giòng: <i>dak lěch bar proh.</i>
Dòm ngó, dòm vào <i>Ep năng.</i>	Dòng đuôi <i>Gong tođõng.</i>
Dọn bàn <i>Jong.</i> Dọn cơm cho khách ăn: <i>jong por ăn de tōmoi xa.</i>	Dõng đặc bước đi <i>Iôp iôp.</i>
Dọn dẹp ₁ <i>Pønguah.</i> Dọn dẹp nhà: <i>pønguah hnam.</i>	Dõng đặc bước đi <i>Ngiôp ngiôp.</i>
Dọn dẹp ₂ <i>Rømet.</i> Dọn dẹp đồ đạc trong nhà cho sạch sẽ: <i>rømet tømam tømam lõm hnam wă xøgaih.</i>	Già làng bước đi dõng đặc lên nhà rông: <i>bok kră bök năm</i>
Dọn sắn <i>Rømet hmõ.</i>	Dõng dẽ <i>Pøngoi păng tømam ngõi.</i>
Dọn vệ sinh <i>Pønguah cham.</i>	Dõi dành <i>Lung.</i> Dõi trẻ con khóc: <i>lung de haioh nhõm.</i>
Dong dỏng cao <i>Ngoar ngoar, guang hoguang.</i>	Dõi ngọt <i>Pøngam.</i>
Dòng dọc (chim) <i>Kiël tel,</i>	Dốc Krang. Dốc thoai thoải: <i>krang hõnõ. Dốc đứng: krang</i>

DÔ

Dõi bằng đồ chơi *Pøngoi păng
tømam ngõi.*

Dõi dành *Lung.* Dõi trẻ con
khóc: *lung de haioh nhõm.*

Dõi ngọt *Pøngam.*

Dốc Krang. Dốc thoai thoải:
krang hõnõ. Dốc đứng: krang

<i>pədōng.</i> Đâu dốc: <i>kol krang.</i>	<i>inh tədrong jang.</i>
Đường dốc: <i>trong krang.</i>	Lên <i>Dōng măt Kədāu jăk.</i>
đồi xuống dốc: <i>tōk kōng jur krang.</i>	<i>Dōng dài Kochuēng kochuang, kōjung jat.</i>
Dốc chí <i>Pohnōng wă.</i>	<i>Dōng dài, rồm rà Mōmlōh.</i>
Dốc đứng <i>Nak, rōnak.</i> Làng tôi ở triền dốc: đứng <i>polei inh oei ah nak kōng.</i>	Ông ta nói dông dài: <i>hăp pōma mōmlōh.</i>
Dốc lòng <i>Tōchōt.</i>	<i>Dōng tố Kiăl bōhut.</i>
Dốc sạch <i>Tōtuh.</i> Lúa chúng tôi hết rồi, hôm nay lẫm chúng tôi trút sạch ống muối, ống ớt sạch bách: <i>ba nhōn dī boih, nă̄r āu xum nhōn tōtuh ding boh,</i> <i>pōgoh ding pōhăng.</i>	<i>Dōng đồ trong ống cho chăt Klōk.</i> Dòng thuốc xanh trong ống cho được nhiều: <i>klōk hōt kră lōm ding wă kơ xō.</i>
Dối trá <i>Lōm.</i> Thể dối: <i>xōngah lōm.</i>	<i>Dōng đầu xuống đất Hotat kol tō teh.</i>
Dối trá <i>Hōlēnh pōdă̄r.</i>	Dốt nát ₁ <i>Lăl.</i> Người dốt nát: <i>bōngai lăl.</i>
Dồi dào <i>Lōlang, rōbeh robai.</i>	Dốt nát ₂ <i>Lăl.</i> Tôi người dốt nát
Dồn đống <i>Pōkruh.</i> Dồn đống đồ đặc vào góc nhà: <i>pōkruh jat, uh kō gōh pōma.</i>	không biết ăn nói: <i>inh āu lăl jat, uh kō gōh pōma.</i>
Dồn lại một chỗ: <i>akōm robōch minh anih.</i>	Dốt nát ₃ <i>Kōtul, luch buch.</i>
Dồn hết tâm lực <i>Mă̄n dă̄p don dă̄p bonôh.</i>	Dột <i>Dak kōtoh.</i>
Dồn dập <i>Hroh hran.</i>	D
Dội lại ₁ <i>Wōk.</i> Tiếng vang dội: <i>kōnhang wōk.</i>	Dơ bẩn <i>Pōgrī.</i> Đừng nghịch nước bùn, để khỏi dơ quần áo: <i>ně ngōt dak trōk, kōnh pōgrī hōbă̄n ao.</i>
Dội lại ₂ <i>Pōgūk.</i> Dồn hết cho tôi mọi công việc: <i>pōgūk dī kō</i>	

Dở <i>Bruh</i> . Quần áo dở: <i>hobăñ</i>	Du dương ₁ <i>Rø-et</i> .
<i>ao bruh.</i>	
Dở <i>Botõ</i> .	Du dương ₂ <i>Roklok</i> . Tiếng đàn du dương: <i>tôh tă tơng roklök rõ jat</i> .
Dở chừng <i>Kopläh puöt</i> .	Du dương <i>Romõn, romuõn</i> . tiếng hát du dương: <i>bõr hat romuõn</i> .
Dở dang <i>Tam klah, tam dang, tam keh</i> .	Du dương, trầm bổng <i>Pongõi</i> . Tiếng hát du dương: <i>bõr hat pongõi</i> .
Dở dang, dở chừng <i>Komôr lõh</i> . Phải hoàn tất công việc, không được làm dở dang: <i>athai pokeh todrong jang, nẽ lẽ komôr lõh</i> .	Du lịch <i>Chă thõng năng teh dak</i> .
Dở dang, nữa chừng <i>Polõh polõnh</i> . Học nữa chừng: <i>poxrǟm polõh polõnh</i> .	Du mục <i>Bongai thõng chă xa jâp jâ</i> .
Dở, vô tích sự, tệ <i>Luõk</i> . Người dở chẳng nhở được gì: <i>hăp bongai luõk, uh kơ yuõ kikiõ</i> .	Dú dẻ (Cây) <i>Kojol</i> .
Dở nhà cũ, dựng nhà mới <i>Päi hnam xo, tötung hnam nao</i> .	Dù, cái ô <i>Hla du</i> . Cô Bia che dù đi ho: <i>Bi pring hla du nao hok..</i> Lính nhảy dù: <i>lính kordâu trün mõng hla du</i> .
Dơi (chim) <i>Xem dũng</i> . Dơi lớn: <i>jôt</i> . Dơi nhỏ: <i>kopün</i> .	Dù cho <i>Konäp</i> . Dù mưa hay nắng, tôi sẽ đến thăm anh: <i>Konäp mi dah tö, inh gõ truh hopng koi ih</i> .
Dơi chõ cho trâu, bò ăn cỏ <i>Hoblöh giang</i> . Cột dời chõ cho bò ăn cỏ mau no: <i>hoblöh giang rōmo wă hměnh phí</i> .	Dù muốn dù không <i>Mă wă mă</i>
Dời chõ <i>Ba nhăk totiai; hoblih uh anih</i> .	Dù sao <i>Mongiõ mongia</i> . Dù sao cũng cảm ơn anh đã giúp tôi: <i>mongiõ mongia, duh bonê koi ih xang güm inh</i> .
DU	Dù.... dù <i>Mă...mă</i> . Dù muốn
Du con du đãng <i>Bongai klë brõt</i> .	

dù không: <i>mă wă mă uh.</i>	Dù Dùng <i>Yuo.</i>
sáng dù chiều: <i>mă pogē mă koxă.</i>	Dùng bữa <i>Xoংga.</i>
Dù <i>Dăl.</i> Dù sống dù chết: <i>dăl lôch dăl erih.</i>	Dùng diễn tả thể bị động <i>Trō.</i>
Dụ dỗ ₁ <i>Lołüi.</i> Dụ dỗ họ đi uống rượu: <i>chă lołüi de bő et xik.</i>	Bị xét xử: <i>trō tolang.</i> Được phong vương: <i>trō pôk potao.</i>
Dụ dỗ ₂ <i>Pohlut.</i> Dụ dỗ trẻ nhỏ: <i>pohlut de haioh.</i>	Dùng mưu để lừa <i>Poglěch.</i>
Dụ dỗ ₃ <i>Polung.</i>	Người mưu mô dùng mánh khóe để lừa gạt người ta: <i>bongai poglěch chă wěch don de.</i>
Dụ ngôn <i>Todrong potih.</i>	Dùng sừng trâu đựng rượu để uống thi <i>Tuh wang.</i>
Dục tình <i>Bóch bóch.</i>	Dùng trong thành ngữ <i>Totong.</i>
Dục vọng <i>Huch moih.</i>	Tay không đưa, chân không động, lấy gì mà ăn: <i>Ti uh kơ totong, jōng uh kơ bobök liliօ goh dei por xoংg!</i>
Dùi <i>Hliu.</i> Dùi đế gùi bằng cái dùi: <i>hliu kópang jop păng rojây.</i>	Dùng trong từ ghép (đổi nghĩa) <i>Tő.</i>
Dùi, cái dùi <i>Rojây.</i>	Sốt sáng, hăng hái: <i>Tő chogăm.</i> Lo lắng: <i>Tő don.</i> Đau lòng: <i>Tő hu tő hang.</i>
Dùi cui <i>Long mõng.</i>	Dụng cụ chải bông (Lọc bớt chất dơ) <i>Poněnh.</i>
Dùi chiêng <i>Tonuh ching chêng.</i>	Dụng cụ cửa lấy lửa <i>Pödrák.</i>
Dùi cui <i>Long mõng.</i>	Dụng cụ lấy lửa của người xưa (lấy dây mây cọ sát vào khúc tre khô chẻ đôi một đầu, cho tới khi bắt lửa vào mồi cháy) <i>Kăt kôh.</i>
Dúi tiền vào túi <i>Cholut jén lõm kordüng.</i>	Dụng cụ lấy lửa thời xưa
Dụi mắt <i>Chuchi măt.</i>	
Dùn (dây) <i>Dordu.</i> Dây dùn: <i>tolei dordu.</i>	
Dung hòa <i>Pöldng dihbăl.</i>	
Dung mạo, dunh nhan <i>Muh măt.</i>	
Dung thân <i>Kordöp po.</i>	
Dung thứ <i>Pöklaih lĕ, uh kơ jō.</i>	

<i>Potdrăk wă pojing unh.</i>	Dư dật, dư giã <i>Jrah jrai, jrah jreng</i> (<i>Tiếng láy cùng nghĩa</i>).
Dụng cụ phát ra âm thanh chạy bằng gió (để đuổi chim và thú vật đặt ở rãy) <i>Tĕl lĕl hơdrum, tĕl lĕl lep, duī tāng plă.</i>	Cửa cải không dư dật: <i>tohnă tohnal bĭ jrah</i> . Dư dật: <i>jrah jrai, jrah jreng</i> . Lúa gạo dư giã: <i>phe ba jrah jrai</i> .
Dụng cụ phát ra âm thanh chạy bằng nước (để đuổi chim và thú vật đặt ở rãy) <i>Tordroih, ting gling.</i>	Dư thừa <i>Rókah, robeh</i> . Còn thừa một cái: <i>oei robeh minh pôm</i> .
Dụng cụ phát ra âm thanh chạy bằng nước (để đuổi chim) <i>Adraih, adroih.</i>	Dư ra <i>Pohloh</i> . Anh chặt cây này dư ra một chút để trừ hao: <i>ih athai koh pohloh long âu biă wă kơ hơ-ăm</i> .
Dụng cụ tách hạt bông <i>Potă.</i>	Dự đoán <i>Podă.</i>
Duỗi chân ra <i>Oei hojon jăng.</i>	Dự kiến <i>Tochéng năng adroi.</i>
Duỗi tay chân <i>Pich, pioh.</i> Duỗi tay duỗi chân cho đỡ mỏi: <i>pioh ti, hoyon jăng wă hoai kơ rogah.</i>	Dự phòng <i>Podon.</i> Dự phòng trước: <i>podon gogöl.</i>
Duỗi thẳng chân tay <i>Proh.</i> Nằm duỗi thẳng chân tay: <i>tep proh jăng ti.</i>	Dự tiệc <i>Măt xăng xa.</i>
Duy nhất <i>Pôm.</i> Đứa con duy nhất: <i>kon minh pôm.</i>	Dự tòng <i>Wă măt khop.</i>
Duy trì <i>Wei rong.</i>	Dự trù <i>Polang tordrong pothroach.</i>
Duyên dáng <i>Prăl rō, roblō, niang niat.</i>	Dưa chua <i>Jrök.</i> Ta làm dưa chua bằng lá bí đỗ, lá muồng hòe: <i>ta ngă jrök măng hla tōl, hla rě.</i>
Duyệt <i>Năng potil.</i>	Dưa gang <i>Kopüng, topüng, topong.</i> Dưa gang trái dài: <i>Kopüng bih.</i>
DU	
Dư âm <i>Oei re kothang.</i>	Dưa hấu <i>Pokai.</i>
	Dưa nước <i>Pia.</i> Dưa leo: <i>pia dō.</i>
	Dừa <i>Tuak.</i>

Dứa <i>Chik</i> .	Dược liệu <i>Tɔmam póm pogang</i> .
Dứa rừng (dùng lá đan chiếu) <i>Ponan</i> .	Dược thảo <i>Hla nhết pogang</i> .
Dứa <i>Achot</i> . Dứa cột: <i>achot tɔr jřang</i> .	Dưới gầm <i>Krôm</i> . Dưới gầm nhà: <i>krôm hnam</i> .
Dứa vào, tựa vào <i>Komri</i> . Đừng dựa vào tường mới quét vôi: <i>ně komři tɔr joněng nao pik dak</i> .	Dưới ₁ <i>Jő</i> . Phía dưới: <i>gah jő</i> .
Dừng chân <i>Podei jřng</i> .	Dưới ₂ <i>Konăm</i> . Phía dưới phía trên: <i>Gah konăm, gah kópřng</i> .
Dừng lại <i>Dřng</i> .	Rầm nhà: <i>Konăm hnam</i> .
Dừng lại một cách thình lình <i>Nhröt</i> .	Kontum dưới: <i>Kontum konăm</i> .
Dựng lên ₁ <i>Podřng</i> . Dựng nhà: <i>podřng hnam</i> .	Gà mẹ ấp ủ gà con dưới cánh: <i>jěr yǒng krôp kodih doh topuřl kon konăm pónär</i> .
Dựng lên ₂ <i>Tɔr-iung</i> . Uống rượu dựng nhà: <i>Et tɔr-iung hnam</i> .	Dưới ₃ <i>Ala</i> . Bộ tộc Bahnar miền dưới núi: <i>de Bahnar ala kōng</i> .
Dựng nên <i>Pojing</i> . Thần Kei Dei dựng nên mặt trời, mặt trăng, nữ thần Kuh Keh tạo thành trời đất: <i>Bok Kei Dei pojing khei nǎr, yǎ Kuh Keh pojing teh plěnh</i> .	Dừng đứng, tảng lờ <i>Mōi</i> . Nó thấy tôi đứng đứng không muốn nói chuyện: <i>mōi hǎp nǎng inh kuă pómā</i> .
Dựng nêu <i>Tɔr-iung rolük</i> .	Dương gian, dương thế <i>Plei teh</i> .
Dựng đứng tai, vểnh tai nghe <i>Pogiau, podřng don pogiau</i> .	Dương lịch <i>Polang khei nǎr kiň kơmăt nǎr</i> .
Dứng đứng <i>Bí tɔchěng, bí mōn</i> .	Dương vật <i>Lo</i> . Cương dương vật, cường dương: <i>lo ngõng</i> .
Dược <i>Pogang</i> . Linh dược: <i>pogang gah poħngol</i> .	Dứt khoát không làm <i>Ngah thoí tōh móng kō</i> .
Dược sĩ <i>Bongai póm pogang</i> .	Dứt khoát ₁ <i>Kuă kōlung</i> . Dứt khoát không ăn hối lộ: <i>kuă kōlung pogám xa de</i> .

- Dứt khoát₂ *Phōt*. Anh ta ăn nói thoai thoái: *tōmo trēl*. (Sỏi
dứt khoát không lưỡng lự: *hăp* thận: *jī tōmo lōm kōlān*).
ling pōma phōt, uh kōr pōjuang. *Đá gà Iēr pojoh.*
- Dứt khoát, chặt đứt một nhát *Phūt, phōt.* *Đá làm chân bắc nồi Pōgao gō.*
- Dứt, ngưng *Khōt.* Nó đã đứt
cơn thóp tả rồi: *hăp chroh hak xang khōt boih.* *Đá nhau Pojoh. (Gà)*
Đá thần hay vật thần (xưa)
Tōmōng, yang dōmōng, tōmo gru.

D

- Đa**₁ *Lơ.* Đa số: *gah lō bōngai.*
Đa₂ (Cây) *Jri.* Nó ngồi ở dưới
gốc cây đa: *hăp oeī ah tōm jri.*
Đa dạng *Lō tōdrong.*
Đa đa (chim đa đa) x. *tăk kōda.*
Đa nghi *Ngil ngul.* Người đa
nghi không tin tưởng ai: *bōngai ngil ngul, uh kōr lui kōr bu.*
Đa tạ *Bōnē lō.*
Đa thê *Lō akān.*
Đa tình *Wă kōr de pōjrah.*
Đá₁ *Kōdah.* Đá banh: *kōdah plei banh.*
Đá₂ *Tōmo.* Sỏi: *tōmo brēl.* Đá
bàn: *tōmo lōk.* Đá quét: *tōmo tōneh.* Đá cuội: *tōmo rōdeh.*
 Đá làm đế cột: *tōmo dōnăl.* Đá
kiêng bếp: *tōmo hu.* Sườn đá
- thoai thoái: *tōmo trēl.* (Sỏi
dứt khoát không lưỡng lự: *hăp* thận: *jī tōmo lōm kōlān*).
ling pōma phōt, uh kōr pōjuang. *Đá gà Iēr pojoh.*
- Dứt khoát, chặt đứt một nhát *Phūt, phōt.* *Đá làm chân bắc nồi Pōgao gō.*
- Dứt, ngưng *Khōt.* Nó đã đứt
cơn thóp tả rồi: *hăp chroh hak xang khōt boih.* *Đá nhau Pojoh. (Gà)*
Đá thần hay vật thần (xưa)
Tōmōng, yang dōmōng, tōmo gru.
- Đả động *Bō trō.*
 Đả kích, đả phá *Tōhri pāi.*
Đã, rồi *Xang, dei, mōi.* Anh
đã ăn cơm chưa?_ ăn rồi!: *ih hām tam xōng – xang boih, dei boih.*
- Đã có chữa *Dei akāu jang,*
xang hngām, xang kōteu (súc
vật).
- Đã đời *Xrăp xrēng.*
 Đã hay *Xang lōlē.*
 Đã khát, đả thèm *Hrăp boih.*
 Đã lâu rồi *Xang dǔnh boih.*
 Đã làm phép (tôn giáo) *Diēng.*
 Nước đã làm phép: *dak diēng.*
 Đã, trước đã, cái đã *Mōi.* Ăn
cái đã rồi mới đi: *xōng mōi klah kōr noh bōk.*
- Đai lưng *Chrăng tōnieo.*
 Đái *Chă nōm, chă pōyōng,*
chă hōjō.

Đại dâm <i>Nôm pung</i> .	Đại vàng <i>Rorüng mah, horing mah</i> .
Đại nhất <i>Nôm pük pák toxĕ</i> <i>toxĕ</i> .	Đại vàng, đại gạo <i>Bre, horing</i> .
Đài các <i>Tih krüp, krüp rõ</i> .	Đam mê <i>Nhan</i> . Ham mê của cải: <i>nhan kơ tơmam</i> .
Đài thọ <i>Güm ăn</i> .	Đám cưới <i>Et pokong</i> .
Đại (Lớn) <i>Tih</i> .	Đám đông <i>Bôl kôdrâm</i> .
Đại ₁ (Bất kể) <i>Cholüt cholät</i> . Gieo lúa đại trên cỏ: <i>choi ba</i> <i>cholüt cholät păng nhĕt</i> .	Đám đông đang làm việc <i>Mónhă monhăp oei jang</i> .
Đại bác <i>Thŭng, phao tih</i> . Pháo binh: <i>linh thŭng</i> . Súng đại bác: <i>phao thŭng</i> .	Đám hỏi <i>Pokong dreng, poxit</i> <i>öng mai, xít dreng</i> (trao nhau xâu chuỗi theo kiểu người dân tộc = <i>pokong jomai togai</i> <i>dreng</i>).
Đại bàng <i>Klang gür ă</i> .	Đám rẫy, đám ruộng <i>Hlak mir</i> <i>ôr</i> .
Đại biểu, đại diện <i>Bongai</i> <i>tang</i> .	Đám tang <i>Bü kiék</i> .
Đại chúng <i>Bôl kôdrâm</i> .	Đàm <i>Kohak</i> . Khạc đàm: <i>kochuh cohak</i> .
Đại diện <i>Potăl</i> . Tôi không rảnh, anh đi hợp đại diện tôi: <i>inh uh kơ wăñ, ih bök aköm</i> <i>potăl kơ inh</i> .	Đàm đạo <i>Pordăp</i> .
Đại dương <i>Dak doxi tih, êng</i> <i>nêng</i> .	Đàm thoại <i>Poma donuh</i> .
Đại lễ <i>Diëng tih</i> .	Đan <i>Tanh</i> . Làm rẫy mong có lúa, cuốc ruộng mong có mưa, đan gùi mong có gạo, chặt le mong có nhà: <i>bõ mir wă bôh</i> <i>ba, choh na wă bôh dak, tanh</i> <i>jak wă bôh phe, koh pole wă</i> <i>bôh hnam</i> (Nghĩa là làm gì cũng phải có chừng mực).
Đại hồng thủy <i>Dak lilân</i> .	Đan móc <i>Tuăk</i> .
Đại tài <i>Rogeïtôch todrong</i> .	
Đại tiện <i>Poyõng tih, năm icht</i> , <i>năm chă gaih</i> .	
Đại tiệc <i>Romet xõng xa krüp</i> .	
Đại tràng <i>Klak trăñ</i> .	
Đại rượu <i>Jong xik</i> .	

Đàn rỗ, gùi bằng các xếp các thanh tre <i>Röpao, tanh kokă, tanh grang brang grao.</i> Đàn gùi: <i>tanh reo.</i>	không đàn hồi như cao su: <i>tolei hre uh kơ goh tech toch thoi cao su.</i>
Đàn trơn không có hoa văn <i>Lōr.</i>	Đàn ông, con trai <i>Drānglo, kōdrāng.</i>
Đàn, bầy, Lu <i>tōpuol, tōpōl.</i>	Đàn nước <i>Ting gling.</i>
Đàn, bầy, lũ <i>Topōl.</i> Một bầy sói: <i>minh topōl kō xo.</i> Một lũ ăn cắp: <i>Minh topōl de totōng.</i>	Đàn thổ ống <i>Ding buk.</i>
Đi từng đàn: <i>Bōk topōl.</i>	Đàn tơ rưng <i>Tă tơng.</i> Vừa giữ chim, vừa đánh đàn tơ rưng: <i>wei rah rēch, tōh rah tă tơng.</i>
Đàn áp, áp bức, bốc lột <i>Pōgām.</i>	Đàn vật chạy thình thịch <i>Kon bri kōdāu u-űr o-ăr.</i>
Người giàu hay áp bức người nghèo: <i>de pōdrōng ga kō pōgām de dōnuh.</i>	Đạn, mũi tên <i>Mrōm.</i> Đạn lạc: <i>mīrōm rōxot.</i>
Đàn bầu <i>Tǐng nǐng.</i> Giông gảy đàn bầu đánh thức nàng Bia Phu dậy: <i>Giōng reh tǐng nǐng pōdriu Bia Phu iung.</i>	Đang ban ngày, đang đêm <i>Ah kōnăr, ah kōmāng.</i>
Đàn bầu hai dây <i>Brō dung.</i>	Đang khi <i>Kōplah.</i> Đang khi nó cày họ kêu về: <i>kōplah hăp oei pochoh de krao wih.</i>
Đàn một dây: <i>brō ot.</i>	Đang lúc đó <i>Ah ei.</i>
Đàn bà vừa bá con vừa làm <i>De drākăñ jang kōteu kon.</i>	Đang thời kỳ <i>Hotai.</i>
Đàn bà, con gái <i>Drākăñ.</i>	Đáng ₁ <i>Tōgăł.</i> Đáng chết: <i>tōgăł kō lōch.</i>
Đàn chim <i>Tōpuol xem.</i>	Đáng ₂ <i>Tōyōng, bohōih.</i> Đáng ngợi khen: <i>tōyōng kō ư ang.</i>
Đàn cò người Dân tộc <i>Koni.</i>	Đáng kiếp <i>Dǎo.</i> Mày lười học, bây giờ thi rớt, đáng kiếp!: <i>dǎo kō ha alah kō bōchrām, kar nei chih nol rām.</i>
Đàn điếm, phóng túng, truy lạc <i>Blăl.</i>	
Đàn hồi ₁ <i>Potoch.</i>	Đáng ghét <i>Tōgăł kō areh.</i>
Đàn hồi ₂ <i>Tech tech.</i> Dây mây	

Đáng lẽ <i>Tobō</i> . Đáng lẽ tôi đến	Đánh chài <i>Klā jal</i> .
thăm anh ngày hôm qua: <i>tobō inh nǎm hapong ih yong bri boih</i> .	Đánh cuộc <i>Pokā</i> . Nếu anh không chịu thua, chúng ta đánh cuộc một gùi lúa: <i>tǒng ih bǐ leh, ba pokā dihbāl hrū minh jōng ba</i> .
Đáng tội <i>Togāl kɔ̄ xrū</i> .	Đánh dấu <i>Pōm todra</i> .
Đáng tôn thờ <i>Togāl kɔ̄ kǔp jom</i> .	Đánh đòn <i>Pit brō, reh brō</i> .
Đàng (đường) <i>Trong</i> . Đàng đi: <i>trong bōk</i> . Đàng biển: <i>trong dōxi</i> .	Đánh đậm <i>Tōh</i> . Thợ rèn đậm sắt bằng búa tạ: <i>bōngai hojōm tōh mam pāng mut</i> . Ròn chiêng: <i>tōh chǐng chēng</i> .
Đàng điểm <i>Lăl</i> .	Đánh đòn ₁ <i>Preh</i> .
Đàng hoàng <i>Tōpāt jue, lōng jue</i> .	Đánh đòn ₂ <i>Pojī</i> . Dánh đòn nô lệ: <i>pojī de dīch dam</i> .
Đãng trí <i>Ngek ngok</i> . Người già hay đãng trí để đâu quên đó: <i>Don kră ngek ngok hiot lě tōmam kǔkă</i> .	Đánh giá <i>Pokāp</i> . Con bò này giá bao nhiêu: <i>rōmo âu pokāp dōm?</i>
Đanh đá <i>Arăk, khăng</i> .	Đánh giặc <i>Toblah</i> .
Đánh Kōnhěch. Tức giận hết sức, tôi đấm nó một cái: <i>Mǐl pōgră, pă kě gōt tí, inh kōnhěch hăp minh măng</i> .	Đánh hơi <i>Hǔnh</i> . Khịt khịt chó đánh hơi hang chuột: <i>phip phip kō hǔnh trōm kōne</i> .
Đánh bả, đánh thuốc <i>Măń jrao</i> .	Đánh lạc hướng <i>Pōklai</i> . Khi người ta phác giác nó ăn cắp củ mì, nó giả vờ háilá mì để đánh lạc hướng: <i>bōt de lōlē hăp klē bum, hăp pōklai pē hla blang</i> .
Đánh bại <i>Toblah thu, blah jōnei</i> .	Đánh liên hồi <i>Dong</i> . Đánh trống liên hồi: <i>tōh dong hōgōr</i> .
Đánh bẳng roi <i>Mang, mang hōbuăt</i> .	
Đánh bẫy <i>Pet kap</i> .	
Đánh cắp <i>Iōk klē</i> .	

Đánh liều <i>Pøgløm.</i>	Đánh vần <i>Chøchøp.</i>
Đánh lừa <i>Pødär.</i> Người quen thói lừa đảo: <i>bøngai juæt kɔr pødär.</i>	Đánh vô cớ cho bớt giận <i>Pøhil.</i> Giận vợ đánh con cho hả giận: <i>mil kɔr akän, mang pøhil kon.</i>
Đánh mạnh, đậm mạnh <i>Tøh romeng.</i>	Đánh, ném, chặt ... (rồi giựt ngược tay lại) <i>Hrøt.</i>
Đánh nhau bằng cây, gậy <i>Tøtøh.</i> Họ cãi nhau rồi dùng cây đậm nhau: <i>kanhæp pojah hloï totøh dihbäi.</i>	Đành bỏ mặc <i>Møng lë dík.</i> Đành muốn vậy <i>Wä wäi.</i> Anh không muốn, tôi đành vậy: <i>Ih kuä, inh wä wäi.</i>
Đánh nhau <i>Tøchok.</i> Tại sao hai đứa đánh nhau như vậy?: <i>Kølih kikiø bre hæp tøchok dihbäi?</i>	Đành phải, bất đắc dĩ <i>Pä chonah.</i>
Đánh nhịp <i>Tøh rørek.</i>	Đành rằng <i>Mäk thoï äu.</i>
Đánh phá <i>Blah pæi.</i> Đánh phá kẻ thù: <i>blah pæi de hoyät.</i>	Đành vậy <i>Chiu chäi thoï noh.</i>
Đánh rắm, địt <i>Phøm.</i>	Đao <i>Dao.</i> Dao kiếm: <i>tak dao.</i>
Đánh rơi <i>Røxoch.</i> Vì túi rách, đánh rơi chìa khóa: <i>yor kɔdung hiäh, xang røxoch ti khoä.</i>	Đảo ngược, lộn ngược <i>Blø.</i>
Đánh rơi, làm mất <i>Tohiong.</i>	Đảo, trộn <i>Pøwøt.</i> Đảo trộn củ mì để men thấm đều: <i>pøwøt bum wä kɔr buih müt røng ngir.</i>
Nó làm mất cái cuốc của tôi: <i>Hæp tohiong 'nhik inh.</i>	Đào <i>Chok, grø, kôch, xir.</i>
Đánh thức <i>Pødriu.</i> Nó ngủ nướng, anh phải đánh thức: <i>hæp tep pok, e athai pødriu.</i>	Đào gốc <i>Grø tøm.</i>
Đánh trống tùm tùm <i>Røruim de tøh xøgðr.</i>	Đào hang <i>Kôch trøm.</i>
Đánh túi bụi <i>Mang mørøeng mørøong, tøh meng mong.</i>	Đào hoa <i>Bøngai tonh rang.</i>
	Đào lỗ <i>Xir xølung.</i> Đào sâu: <i>xir jrü.</i>
	Đào luyện <i>Pøxräm.</i>
	Đào ngũ <i>Kødåu lëch døng linh.</i>
	Đào mương <i>Chok thong.</i>
	Đào sâu thêm <i>Pøklüng.</i> Chỗ

nây đất cao, đào sâu thêm chút: <i>anih âu dordorn, be xir poklǔng bič.</i>	Đẹp mái <i>Tokič.</i>
Đào tạo <i>Ming man.</i>	Đẹp phải <i>Juă trō.</i>
Đào thải <i>Tük lě.</i>	Đạt kết quả <i>Truh tōdrong gō jīng.</i>
Đạo (tín ngưỡng). <i>Trong khop.</i>	Đau <i>Jī.</i> Đau đầu: <i>jī kol.</i> Đau nặng: <i>jī deh, jī hlām.</i> Đau ốm: <i>jī jān.</i>
Theo đạo: <i>mūt khop.</i>	
Đạo công giáo <i>Tōdrong khop Bă Yang.</i>	Đau do ảnh hưởng, đau lan tới <i>Toħrot. Bị thương ở chân gáy</i>
Đạo đức <i>Lōng xogaih.</i>	<i>sốt: trō xobur tơ jōng, toħrot jīng bolō.</i> Bị lièm cắt đứt tay,
Đạo hạnh <i>Lōng hōbăp.</i>	đau lan tới nách: <i>trō xăng wē ah tī, toħrot truh tơ pōk ak.</i>
Đảo <i>Achōn.</i>	
Đảo lộn <i>Tōblō.</i>	Đau đầu quá nên nói sảng <i>Hăp wōnh yor kōjī kōl pōgră.</i>
Đáp <i>Tōl, totol.</i>	Đau điểng <i>Jī komren.</i>
Đáp đèn, đáp lại, đáp lẽ <i>Chal mong.</i>	Đau lan đi trong cơ thể <i>Tōrot.</i>
Đáp trả <i>Tōl jră.</i>	Nhức răng long tới óc: <i>jī honēnh tōrot truh tōngok.</i>
Đẹp, giẫm <i>Juă.</i> Đẹp lúa: <i>juă ba.</i> Chà đẹp: <i>juă kotit.</i> Xe đẹp: <i>xe jrot.</i> Giẫm phải gai: <i>juă trō.</i>	Đau lòng xót dạ <i>Jī nuih hang klōm.</i>
Đẹp chân nhau <i>Tōjrot.</i> Tụi nhỏ ngủ chung hay đẹp chân nhau: <i>de haioh tep atūm ga tōjrot jōng dihbăl.</i>	Đau mắt <i>Jī măt.</i>
Đẹp, đẹp xe <i>Jrot.</i> Con hấy ngủ ngay ngắn, đứng đẹp bối: <i>kon tep mă topă, nĕ kōjrot bă.</i> Đẹp xe mau lên, mình trễ mất rồi!: <i>Jrot xe mă hmēnh, kōnh bōn klōi!</i>	Đau nhói <i>Jī nhek.</i> Tôi đau nhói trong bụng: <i>inh mōn jī nhek lōm klak.</i>
	Đau quặn bụng <i>Tōra klak.</i>
	Đau quặn <i>Tuēnh.</i> Đau bụng quặn: <i>jī klak tuēnh.</i>
	Đau tim <i>Ül nuih.</i>
	Đau tức <i>Ül.</i> Đau xót: <i>üł ol.</i>

Đay nghiến *Broh p̄omat*.

Đày *P̄opuh tolēch dōng dēh po*.

Đáy ly *Krēl mōng*. Đáy ghè: *krēl ge*.

Đáy lòng *Tōch klak klom*.

Đãy *Kodung*.

iēr bri xěch tokiāl. Bánh xe

không cứng: *jōng xe uh kɔ̄ tokiāl*. Nấm cơm cho nén chặt

lại: *mōt por mǎ tokiāl*. thân
hình cứng cáp: *akâu jān tokiāl*.

Đăm chiêu *Hiōk jat*.

Đầm thắm *Êm hōdu*.

Đăng ký *Polang măt*.

Đăng quang *Pōk jing tih krüp*.

Đằng kia *Toto*. Chúng ta đến
đằng kia: *bě bōn năm toto*.

Đằng đó: *tōnoh*. Đằng trước:
ah ngir.

Đằng hắng *Gōmrām*.

Đắng *Tăng*. Đắng cay: *tăng hō*. Đắng ngắn: *tăng jat*. Cà
đắng: *Trōng tăng*. Lá khô qua:
Hla tăng (ropang).

Đẳng cấp *Xōnong, kōnao*.

Đặng *Gōh*.

Đắp bờ *Bō bōnōt*.

Đắp mền *Kōxu*. Đắp hai lớp
chăn: *kōxu khǎn bar tăl*.

Đắp thêm *Klā athām*. Trét
vách đất chưa kín, phải đắp
thêm bùn: *man chōnēng tam
xǐ, athei klā athām hlǔ*.

Đắt *Kăp*. Đắt đỏ: *kăp pōgră*.

Đặt, để, cất *Mă̄n*. Để tiền trong
túi: *mă̄n jēn lōm kōdūng*.

ĐĂ

Đắc chí *Hōk yōl*.

Đắc đạo *Jing khop mă brě*.

Đắc thắng *Xōjōnei*.

Đắc tội *Trōxru*.

Đắc ý *Hrăp kō̄ don, lăp kō̄
don*.

Đặc ân *Ai phara kōdih*.

Đặc biệt *Pha kōdih*.

Đặc sản *Tōmam pha kōdih*.

Đặc sủng *Ai pha kōdih*.

Đặc tính *Tōnōk pha kōdih*.

Đặc trưng *Tōnōk pōtil*.

Đặc ruột *Kōdōl*. Le đặc, nứa
rỗng: *pōle kōdōl, phat robăng*.
Ông hút đặc sao mà uống được
(rượu ghè): *trēng kōdōl, liliō
goh et*.

Đặc, rắn chắc, săn chắc, cứng
cáp, cuong cứng *Kōchiāl,
kojāl, tokiāl*. Gà rừng thịt săn:

ĐÂ

Đặt bé ngủ *Potepl*. Đặt em ngủ

trên giường: *potepl oh tɔ̄ yong*.

Đặt chà cây khô dưới ao, hồ,
để bắt cá *Kodruh*.

Đặt cho nầm *Tobich*, *pobich*.

Đặt trẻ nầm trên giường:
tobich de haioh tɔ̄ yong.

Đặt cho ngồi *Tɔ̄-oei*. Nàng Lũi
đặt em ngồi ở hiên nhà: *Bia*

Lui tɔ̄-oei oh hăp ah pra.

Đặt lên vai *Potoi*. Đặt cây lên
vai: *potōng minh joi long*.

Đặt ngữa *Mǎn polēng*.

Đặt điều *Chă todrong*.

Đặt đó bắt cá *Miăng ka*.

Đặt đó, đặt đơm *Năk pam, pet*
pam.

Đặt tay *Pioh ti*.

Đặt tên *Anăñ, honăñ*. Anh tên
gì?: *anăñ ih jǐ bu?*

Đặt trên lưng cho công *Tōpū*.

Đưa em cho cha công, để cha
con khỏi đi uống rượu: *tōpū oh*
e ān kɔ̄ bă e to, kuă kɔ̄ hăp et
xik.

Đặt vào tay *Pochēp*. Đặt vào
tay bé một bó hoa: *pochēp ko*
haioh minh hocchō rang.

Đâm *Jră*. Họ đâm heo chung
tôi bằng giáo: *de jră nhũng*
nhôn păng tak

Đâm *Bet*. Đâm thủng: *bet*
hlōh.

Đâm bằng ngạnh *Teh*. Cá trê
đâm bằng ngạnh: *ka hokēnh*
teh păng homōng.

Đâm chém nhau *Tokoh pobet*.

Đâm chồi *Pluh*. Mùa xuân, cây
cối đâm chồi nẩy lộc: *khei*
ning nōng, hla long pluh
kōmōng nao.

Đâm nhau *Tobet*. Xưa kia khi
giao chiến, họ dùng giáo đâm
nhau: *xō ki de toblah*
tobet dihbăl păng tak.

Đâm thâu qua *Bet plang*.

Đâm rẽ *Kochau roh*.

Đâm thọc *Hotōp*.

Đầm cho chắc *Klōl*. Đầm đất
quanh cột cho chắc: *klōl*.

Đầm đìa *Blōn blōn*. Đầm đìa
mồ hôi: *blōn blōn lěch dak*
bōuh.

Đầm lầy *Klōng, nhing nhōng*
trōk.

Đầm mình *Pung, pōpung*.
Heo đầm bùn: *nhũng pung*

trôk.	Đập nước <i>Kodōp</i> . Hôm nay làng chúng tôi làm đập nước: <i>När âu plei nhôn jang kodōp</i> .
Đầm <i>Chok, chobū</i> .	Đập tan <i>Tōh pōhēch</i> .
Đầm b López <i>Chobū tōpēt</i> .	Đất <i>Teh</i> . Đất xốp: <i>teh pūk</i> .
Đầm ngực <i>Chobū kōtōh</i> .	Đất sét: <i>teh lōn</i> . Nắn nồi bằng đất sét: <i>man gō pāng teh lōn</i> .
Đập đà <i>Tōh hōhir, lōng tōpā</i> .	Đất thịt: <i>teh nglan</i> . Đất phù sa: <i>teh kōtōk</i> . Đất cứng: <i>teh</i>
Đầm lệ <i>Blōn blōn lēch dak māt</i> .	đất: <i>teh dak</i> .
Đần độn <i>Bōlōng khōng</i> .	Loài người trên trái đất: <i>kon</i>
Đần độn, ngu dốt <i>Potō, jōdu</i> .	<i>bōngai tōjōp the</i> . Người lấm mồm, lấm miệng: <i>bōngai bōr minh teh, minh plēnh</i> .
Đắng <i>Bok</i> . Đắng cứu thế: <i>bok kōdāng</i> .	Đất đã đào <i>Lai</i> . Đất đào giếng: <i>lai de xir xōlūng dak</i> .
đắng hoai. Đắng tạo thành trời đất: <i>Bok pojing plēnh teh</i> .	Đất dế dùn: <i>lên lai ler</i> .
Đắng thánh: <i>Bok lōng keh</i> .	Đất gò, gò mối <i>Potōl</i> . Đất gò cuốc cứng lấm: <i>teh potōl pōng arāk jat</i> .
Đập <i>Mōnōt</i> . Đắp đập: <i>bōt mōnōt</i> .	Đất khách <i>Dēh tōmoi</i> .
Đập <i>Teng</i> . Đập bể hạt cây để ăn nhân: <i>teng gār tōngia wā kōxa klōm</i> .	Đất mùn <i>Jōnu</i> . Dốt rãy chỗ đất mùn: <i>xoh muih jōnu</i> .
Đập bể <i>Pochah</i> .	Đất nước tự do <i>Teh dak rōngei</i> .
Đập cánh <i>Tōtuh pōnār</i> .	Đất phù sa <i>Teh totōk</i> .
Đập cho rót xuống <i>Pōpreh</i> .	Đất thịt <i>Teh nglan</i> .
Đập phá xoài: <i>pōpreh khōr plei huăk</i> .	Đất sét cứng có màu đỏ (thường dùng làm phẩm màu sơn gỗ...) <i>Gur</i> .
Đập đánh <i>Tōh mang</i> . Đập cửa: <i>tōh māng</i> .	
Đập giập <i>Rōbōm</i> . Đập giập đầu rắn độc: <i>tōh rōbōm kōl bih bōnhǖl</i> .	
Đập nghịch nước <i>Pōpah dak, chah pūng</i> .	

- Đất sinh lầy, nơi thú vật đến
uống nước *Krai*. Đầu đuôi *Tóm goi*. Hãy kể rõ
cho chúng tôi đầu đuôi câu
chuyện: *ră kơ nhôn tóm goi mă*
tordah.
- Đất sỏi đá cằn cỗi *Tomo rōdeh*
teh brēl. Đầu đrowsing xó chợ *Jāp kueng*,
jāp hōnglah.
- Đâu có ! *Kolă mă*. Anh đổ thừa
cho tôi, mà tôi đâu có thấy: *e*
pōnhang kơ inh kolă mă inh
bōh. Đầu gối *Kul tăng*, *tōkul tăng*.
Đi bằng đầu gối: *bōk tōxĕn kul*
tăng. Sâu tối đầu gối: *jrū dōng*
dōng kul tăng. Đau đầu gối: *Jǐ*
tōkūl tăng.
- Đâu có (phủ nhận) *Pōnam inh*. Đầu hàng *Thua*.
- Đâu có! *Mao inh!*; *mă wă inh!* Anh có nhiều cá nhỉ! – Đầu có,
ít lấm: *e dei ka lơ leh!* – *mao* Đầu hết, đầu tiên *Adroi jat*,
gogōl jat.
- Đâu đâu *Jāp jā*. Đầu hồi nhà của người *Bana*
Kōlang.
- Đâu đó *Tōnoh tōnai*. Anh ấy đi
quanh quẩn đâu đó trong làng:
hăp bōk tōnoh tōnai lōm cham
boih. Đầu lâu *Tōngoh*.
- Đâu phải *Rō kơ*. Đầu lắc qua lắc lại *Kōl ngul*
ngōl.
- Đầu *Kōl*. Đau đầu: *jī kōl*. Đầu lòng *Rōmol, hōmol*.
- Đầu bạc răng long *Rah rēl*.
sống thọ đầu bạc răng long:
erih xot ră rēl. Chúc anh chị
yêu nhau tối đầu bạc răng
long: *thothāu kơ mih băt*
dihbăl, truh ră rēl prēl xōněnh.
- Đầu độc *Măn pōgang, măn*
jrao. Đầu mùa (trái) *Hōlāu*.
- Đậu mùa có mụn to bằng trái
pōmang *Chū pōmang*.
- Đầu ngón tay *Kōnhōng ti*.
- Đầu nguồn₁ (Sông suối) *Hōlāu*.
- Đầu nguồn₂ *Tu dak*.
- Đầu năm *Pōtōm xōnăm*.

Đầu tắt mặt tối <i>Hiōk tōnap pūk pāk.</i>	Đầy <i>Hlam.</i> Lá rụng đầy sân: <i>hla long ruih hlam kơ cham.</i>
Đầu tiên (rượu) <i>Holâu.</i>	Đầy <i>Tobut.</i> Lúa đầy lẫm: <i>ba běnh xum tobut.</i>
Đầu thú <i>Toxăl po.</i>	Đầy ắp ₁ <i>Běnh blai.</i>
Đầu trần <i>Kol hoh, nglal, tonglal.</i>	Đầy ắp ₂ <i>Kobêl kobal.</i> Lãm đầy ắp lúa: <i>ba kobêl kobal běnh kơ xum.</i>
Đầu đong <i>Hnōng, tōnong.</i> Lấy dấu nào, trả dấu này: <i>iōk hnōng mai, tōwih hnōng mǎ ei.</i>	Đầy ắp ₃ <i>Momui momai, ngläk.</i> Lúa đầy ắp lẫm: <i>ba běnh momui momai lõm xum.</i>
Đầu kiếm ₁ (có cầm khiêng) <i>Bóxuh khêl.</i>	Đầy ắp ₄ <i>Tobêl tobal.</i> Người ta tới đầy nhà: <i>de truh tobêl tobal.</i>
Đầu kiếm ₂ <i>Honul.</i>	Đầy ắp, đầy tràn ₁ <i>Nglök ngläk.</i> Chở chuối đầy ắp hai sông: <i>chō prit nglök ngläk běnh bar</i>
Đậu khẩu <i>Pojah dihbăl.</i>	Đậu đỗ <i>Toh.</i> Đậu đen: <i>toh gär tong plüng.</i> Mưa lớn, nước đầy gǎm. Đậu xanh: <i>toh nhok.</i> Đậu nồi đồng: <i>mi tih, dak nglök cua: toh pra.</i> Nếp than: <i>ba toh.</i> <i>nglök běnh kơ bōbūng.</i>
Đậu khấu (cây) <i>Rang rēl, rang ja.</i> Đậu phụng: <i>bum prēl.</i>	Đầy ắp, đầy tràn ₂ <i>Tohmöл.</i> Ghè chung tôi đầy ắp măng chua: <i>ge nhôn běnh tohmöл kơ tobäng iǔ.</i>
Đậu phộng rang <i>Bum greu hōrēng.</i>	Đầu đủ <i>Mah.</i>
Đậu xanh <i>Toh nhok.</i>	Đây, lòi ra, thò đầu ra <i>Tolöl, tolüл.</i>
Đây <i>Au.</i> Ở đây: <i>tō au.</i> Đây là con tôi: <i>au jī kon inh.</i>	Đây, năm, đầy tuổi <i>Tol xōnām.</i> Ăn đầy tháng: <i>et hlōm don.</i>
Đây, này <i>Tō-âu.</i> Lại đây: <i>Năm tō-âu.</i>	
Đây, nè <i>Âu, âu ne.</i>	

Đầy ngang mặt <i>Momōm</i> . Lúa đầy xum: <i>ba běnh xum</i>	<i>yuə̤ mut pǎng tɔném wā tēm momōm</i> .
Đầy tó <i>Dīch dam</i> .	Đe dọa trả thù <i>Pokhōm, khōn, pojuā</i> . Hai người đe dọa lẫn nhau: <i>bre hǎp pokhōm dihbāl</i> .
Đẩy củi vào bếp <i>Chūt</i> .	Lời đe dọa: <i>bōr tonhǔ pojuā</i> .
Đẩy Khu. Giờ này mà chưa đến làm, chắc nó bận việc đấy: <i>dang ei hǎp tam truh jang, hǎp hläk jang khu!</i>	Đè Kotit. Cây đè chết: <i>loch long kotit</i> . Nó chết do cây đè <i>Hǎp lōch yor long kotit</i> . Đè con đè chết theo mẹ (tục lệ xưa) <i>Kotit nge wā kɔ̤ lōch kiɔ̤ mē</i> .
Đậy <i>Klōp kolōp, dōp</i> . Đậy nắp nồi cho ruồi khỏi bu: <i>klōp kōnōl gō kuā kɔ̤ roi jōm</i>	Đè bằng móng tay <i>Kojeh, cheh</i> .
cửa mồ: <i>kolōp mǎng xōnāng</i> .	Đè bếp <i>Kōmrap, komrep</i> . Cây kéo ruồi bu: <i>pōklāp por tōbāng</i>
Đậy nồi cơm: <i>dōp gō por</i> .	ngā đè bếp cái chòi: <i>long tǔ rōnōh kōmrep</i> .
Đậy lại <i>Pōglāp</i> . Đậy thức ăn kéo ruồi bu: <i>pōklāp por tōbāng</i>	Đè bếp lắn nhau <i>Pōgēn, kotit</i> .
kuā kɔ̤ roi jōm.	Đè lén nhau <i>Tōgēn</i> . Gió chật nên gà con đè lén nhau: <i>Kōdrūng hrăt kōna kon iēr tōgēn dihbāl</i> .
Đậy, đóng nắp <i>Klüp</i> . Sau khi bối cơm, phải đây vung lại: <i>klaiah kɔ̤ xōng por, thai klüp kōnōl</i> .	Đè lén Tǔ (cây). Gió bão cây gãy đè lén chòi: <i>Bōhūt pōm long tōgōr tǔ rōnōh</i> .
Đẩy <i>Drüt</i> . Đẩy xe: <i>drüt xe</i> .	Đè Rōneh. Đè khó: <i>rōneh tōnap</i> .
Đẩy lùi xa: <i>drüt ataih</i> .	Đè muộn: <i>rōneh klōi</i> .
Đẩy <i>Chūt</i> . Đẩy củi vào bếp: <i>chūt long ūnh</i> .	Đè non: <i>rōneh adroi kɔ̤ khei</i> .
	Đè chung một ổ (Gà) <i>Tōrūm</i> .
	Hai con gà đè chung một ổ: <i>bar</i>

ĐE

Đe *Tōném*. Thợ rèn dùng búa
và đe đẽ rèn sắt: *bōngai hōjōm*

<i>tō iēr kōtāp tōrum.</i>	<i>Đen thui Rorēk, rōrik.</i> Chó
Đé nhánh <i>Kochar, tōchar.</i> Đất đen thui: <i>kō gām rōrēk.</i>	
tốt lúa đẻ nhánh nhiều: <i>teh</i> <i>Đen xì Jōlit.</i> Da đen xì: <i>Akar lōng ba kochar lojat.</i>	<i>gām jōlit.</i>
Đé trứng (cá) <i>Rōng.</i> cá đẻ	Đèn <i>Uñh.</i>
trứng theo bờ sông: <i>ka rōng kiō jih dak.</i>	Đèn cây, đèn sáp <i>Uñh jrēnh.</i>
Đé trứng (ruồi) <i>Pang.</i>	Tim đèn cây: <i>boy ūnh jrēnh.</i>
Đé trứng (Gà, chim) <i>Kōtāp.</i>	Đèn (<i>ở trẻ em</i>) <i>Pokuh.</i>
Đem cho <i>Nhăk ān.</i> Đem cơm	Đèn <i>Pokuh.</i> Nỗi đèn trong
nước cho chồng làm ở rẫy: <i>nhăk por ān kō dranglo jang to mir.</i>	miệng <i>lēch pōkuh lōm bōr.</i>
Đem ghe rượu đi <i>Pōng xik.</i>	Đeo (bông tai). <i>Buh.</i> Đeo hoa
Đem lên, đưa lên <i>Hōtōk.</i>	tai: <i>buh chole(ding buh).</i>
Đem theo, đem đi, dẫn dắt	Đeo cho <i>Tōbăk.</i> Mè đeo chuỗi
<i>Nhăk.</i> Đem cây này đi chỗ	hạt cườm cho con: <i>mē tobăk</i>
khác: <i>nhăk long âu mǎn tonai.</i>	<i>dreng kō kon.</i>
Đen <i>Ak.</i> Gà đen: <i>iēr ak.</i>	Đeo dây chuyền <i>Băk jōmai.</i>
Đen <i>Gām, brāng.</i> Dê đen: <i>bōbe gām.</i>	Đeo chuỗi ngọc <i>Băk dreng ok.</i>
Đen bóng <i>Gām mōnhă.</i>	Đeo Thánh giá <i>Băk long poglang.</i>
Đen kịt (mây) <i>Kōdiu.</i> Trời mây	Đeo súng trên vai <i>Bēng phao.</i>
đen kịt sấp mưa: <i>plēnh kōdiu wā mi.</i>	Đeo bị <i>Bēng kōdung.</i>
Đen láng <i>Kōling māng.</i> Quần	Đeo vào, treo lên <i>Kōtol, hōtol,</i>
đen láng: <i>hōbān kōling māng.</i>	<i>atol.</i> Đeo chuông vào cổ bò:
Đen láy <i>Mōhmriķ.</i>	<i>kōtol teng neng ah hōlōng rotmo.</i> Treo trống lên nhà rông:
Đen tối <i>Guēu găp.</i>	<i>kōtol hōgōr tō rōng.</i>
Đen thui <i>Nhek, gām nhek.</i>	Đèo <i>Wāng kōng.</i> Đèo Măng
	Yang: <i>wāng kōng Măng Yang.</i>
	Đèo <i>Krang hek hok.</i> Lên núi
	xuống đèo: <i>tōk kōng jur krang</i>

hek hok.

Đẽo *Trah* (với rựa), *xrah* (với riu). Đẽo cột: *trah long jrăng*.

Đẽo sõng *Bök plüng*. Làm dấu cây sao tía để đẽo sõng: *pla long giăr wă bök plüng*. Đẽo hòm: *bök bong*.

Đẹp₁ *Guăng*. Người đẹp: *bongai guăng*.

Đẹp₂ *Kolă*. Cô gái đẹp: *adruh kolă*.

Đẹp, hay, tốt *Rő*. Nhà đẹp: *hnam rő*.

Đẹp đẽ, tráng lệ *Po-ah*.

Đẹp người *Akâu prăl*.

Đẹp được nhiều người mê *Guăng dei lơ bongai huch*.

Đẹp trai *Jöblan*.

Đẹp xinh₁ *Long*. Son phấn cũng không đẹp, làm đẹp không không xinh: *pik mrăng duh bĩ long, pónhong duh bĩ guăng*.

Đẹp xinh₂ *Prăl rő*.

Đẹt *Pĕt net* (người và vật)

Đẹt *Nĕn*. Heo đẹt: *nhŭng nĕn*.

Đẹt, ốm yếu *Gre*. Vì sốt liên miên nên nó gầy còm: *yor ko bôlō pôpük pôpăk kona hăp gre*.

ĐÊ

Đê *Monört*. Đắp đê: *bört monört*.

Đê tiện, **đê hèn** *Mĕ luch buch*.

Đê cao *Pôk ăng*.

Đê cập *Ron*. Tôi chỉ mới đê cập mà các anh đã làm: *inh nao ron dăk, iěm xang jang boih*.

Đê mục *Hlâu chă*.

Đê nghị *Apinh năng*.

Đế cột *Honol ayâng*.

Đế gùi *Kopang hoka*.

Đê cử, **nói tên** *Tak măt*. Phải đê cử người làm già làng: *athei tak măt bongai póm kră polei*.

Đê phòng₁ *Pödon*. Phải đê phòng trước để khi túng thiếu khói lo: *athei pödon ăgöł, wă kóp bört hiök jölk hoai kó tó don*.

Đê phòng₂ *Kochăng*.

Đệ tử *Dam, hok trò*.

Đệ tam, **đệ tứ** *Mă pêng, mă puõn*.

Để *Lĕ*. Để cha mẹ lại nhà: *lĕ döh bă, pră döh mĕ*.

Để cho già *Pôkră*. Để mít trên cây cho già: *pôkră mich ah toim*.

- Để dành cho *Măń lĕ*, *măń* Để lại vết cắn, vết răn *Róhenh hmō*. Bây giờ tôi mắc làm, để *kone xa*.
- phần cơm cho tôi nhé!: *dang ei* Để mà, nhầm *Wă kơ*. Phải *inh oei hlăk jang*, *măń ān kơ* làm việc để sống: *athai bō inh por hō!* *jang wă kơ erih.*
- Để dành, dành dụm *Homong*, *pōdom kō po*.
- Để dành, tiết kiệm *Podom*, *kōneng*.
- Để, đặt *Tōmān*. Để bàn ở giữa phòng: *tōmān kōbang tō anē lăm*. Đặt bé xuống giường: *tōmān haioh tō yong*.
- Để đồ đạc chồng chất lên nhau *Măń tōmam pōgēn*.
- Để giống *Pojoi hōdrēch*. Để giống lúa *pōjoi hōdrēch ba*.
- Để giống, phôi giống *Tōmoch*. Gạo này ăn thơm, tôi sẽ để giống: *ba āu xōng bāu phu, inh gō tōmoch hōdrēch hăp*. Phôi giống bò lai: *tōmoch hōdrēch rōmo lai*.
- Để lại *Poxŭ, rong*.
- Để lâu *Pōdunh*. Đừng để lâu: *nē pōdunh*.
- Để lắng xuống *Kolōng*. Để lắng nước bột, lấy bột nhất làm bánh: *kolōng tōpūng bum wă kō iōk tōpūng ngăl bō bănh*.
- Để lại vết cắn, vết răn *Róhenh hmō*. Bây giờ tôi mắc làm, để *kone xa*.
- phần cơm cho tôi nhé!: *dang ei* Để mà, nhầm *Wă kơ*. Phải *inh oei hlăk jang*, *măń ān kơ* làm việc để sống: *athai bō inh por hō!* *jang wă kơ erih.*
- Để mở (cửa sổ) *Tōbuāng*. Để cửa sổ mở cho mát: *Lĕ măng mōk tōbuāng wă kō hōk hōk*.
- Để ngữa *Măń pōlēng*.
- Để ngữa, đặt ngữa. Lật ngữa chén cho mau khô: *măń dang pōnhan wă dah hrēng*.
- Để tang *Tōnuh*. Để tang cha mẹ chết (cắt tóc ngắn): *hăp măń tōnuh kō mē bă nao lōch*.
- Để ý, cẩn thận, coi chừng *Kōchāng*. Đi rừng phải để ý cọp: *bōk trong bri athai kōchāng iǔ kō kla*.
- Đêm, ban đêm *Kōmăng*. Đi đêm có ngày gặp ma: *bōk kōmăng gō jrōm kiăk*.
- Đêm, tối *Măng*. Tháng mười đêm dài: *khei 10, măng kōjung*. Đêm qua: *măng hei*.
- Đêm không trăng (hạ tuần) *Kōnăm*. Những đêm không trăng: *khei kōnăm*.
- Đêm hôm *Măng mōt*.
- Đêm khuya, đêm tối *Măng*

<i>kläm</i> . Đêm tối không trăng: <i>măng kläm mó̄t uh kɔ̄ dei ang khei.</i>	Đến, tối <i>Truh</i> . Anh phải đến đây ngày mai nhé!: <i>ih khōm truh tɔ̄ âu pɔ̄gē dōning ho!</i> .
Đêm ngày <i>Măng năr</i>.	Anh từ đâu đến?: <i>ih truh dōng yo?</i> . Từ đây tối đãng kia: <i>dōng âu truh toto</i> .
Đêm tối <i>Măng mu</i>. Mò mām đi trong đêm tối: <i>bō̄k mó̄mō lō̄m măng mu</i> .	Đến, chạy đến <i>Thar, tokan</i>. Chạy đến người quyền thế để cậy nhờ: <i>thar pɔ̄ kuan tīh wā gōnōm</i> .
Đêm trăng <i>Ang khei</i>.	Đến, lại <i>Hnha</i>. Lại đây: <i>hnha tɔ̄ âu</i> . Đến thăm bà con: <i>hnha hōpong de nhōng oh</i> .
Đêm <i>Jō</i>. Đêm thử anh có mấy con heo?: <i>Jō lăng dōm tō nhūng?</i> Đêm lại cho kỹ: <i>athai jō pɔ̄til</i> .	Đến nơi đến chốn <i>Mă brě</i>.
Đêm, kiểm tra. <i>Pölang</i>. Đêm tên, kiểm tra danh sách: <i>pölang mă̄t</i> .	Đến thời buổi ấn định <i>Truh khei năr xang pokă</i>.
Đền cho nhau <i>Tōmong</i>. Hai đứa đền cho nhau của cải đã làm mất: <i>bre hăp tōmong dihbăl tōmam hiong</i> .	Đều <i>Adoi, hōdoi</i>.
Đền <i>Chal, pōxrū</i>. Đền đáp, đền ơn: <i>chal mong</i> .	Đều có, toàn là <i>Tă ling</i>.
Đền mạng <i>Pōxrū athai lōch</i>.	Đều đặn₁ <i>Hōnōng</i>.
Đền thánh <i>Hnam khop</i>.	Đều đặn₂ <i>Nōng hōnōng</i>. Làm đều đặn: <i>jang mă nōng hōnōng</i> .
Đền tạ <i>Ming pokra</i>.	Đều nhau, bằng nhau <i>Hōdrōl</i>.
Đền tội <i>Pōxrū yōch</i>.	Chặt củi dài bằng nhau: <i>ret long ūnh hōdrōl</i> .
Đến nỗi <i>Dăl</i>. Nó mệt mỏi đến nỗi không ăn được: <i>hăp gleh rolē dăl bǐ goh xōng..</i> Nó giận quá mất khôn: <i>hăp mīl ak pōgră dăl thoí rōyük</i> .	Đều nhau, ngang nhau <i>Tōng wōng</i>. Đổi bò ngang nhau: <i>hōblīh rōmo tōng wōng</i> .

ĐI

Đi, lại, đến *Năm*. Anh đi đâu *ih năm toyə?* Lại đây: *năm tơ âu.* Tôi sẽ đến thăm anh: *inh gô năm hɔpong ih.*

Đi bấm chân cho khỏi ngã *Kochän, kochön.* Đường trơn đi bấm chân cho khỏi ngã: *trong toblör athai bōk Kochän kuă kō pōk*

Đi bấm chân cho khỏi trượt *Kojä.* Đường trơn đi bấm chân: *trong toblör de bōk kojä.*

Đi biệt tăm *Bōk pokräm.* Đi đâu biệt tăm không biết: *bōk pokräm toyə duh bī thâu.*

Đi bụi dời *Drang.* Con tôi đi bụi dời ba tháng rồi: *kon inh drang xang pēng khei boih.*

Đi cầu (dùng với trẻ nhỏ) *Chă īch, chă gaih*(người lớn).

Đi cầu mót *Mranh mranh.* Đau kiết lỵ, đi cầu mót: *jī klak nhet nhet, mon mranh mranh.*

Đi chân chũ bát *Kuêng.*

Đi chơi *Thông.* Nó đã đi chơi rồi: *hăp xang thông boih.* Đi dạo ngoài đồng: *thông tơ ôr.* Đi bắt cá, nhái: *thông hơnguang xa.* Đi du lịch: *chă*

thông năng teh dak.

Đi dạo thơ thẩn *Nonot chă thōng.*

Đi dọc theo bờ *Reng kiō jiā krong.*

Đi dò xét *Juang.* Đi dò xét nơi đóng quân của kẻ thù: *juang lăng anih gu ayăt.*

Đi đám chết *Năm pojōk de lōch.*

Đi đều bước *Krī krī, kin kin*
Lính sấp hàng thẳng tắp đi đều
bước: *de linh potāng topăt, bōk krī krī.*

Đi đây đó *Bōbōk.*

Đi đi lại lại₁ (Người hay đi lại mục đích để người ta để ý tới mình) Đi đâu mà đi mãi không biết mắc cõ à!: *bōk kiō dat dat rōng ngir uh kō kōdō kō de aah!*

Đi đi lại lại₂ *Poyat.* Đi đi lại lại trong vườn cho mát: *bōk poyat lōm cham kuă kō bō-uh.*

Đi đi lại lại₂ *Rōng ngir.*

Đi đứng không hàng lối, vô trật tự *Pobūl pōpăl.* Đi đứng không hàng lối, làm cản trở lưu thông: *bōk pobūl pobăl, pom potōt trong.*

- Đi giữa mưa *Bők tomur păng mi.* ngang qua làng Kon Røbang: *inh drong gă̄n polei Kon Robang.*
- Đi hàng ngang *Tohrong.* Năm người đi hàng ngang: *pođam nu bők tohrong.*
- Đi hoặc đứng không ngay hàng thẳng lối *Pobăl pobăl.* Đi ngang qua, băng qua *Gă̄n, drong gan.* Đi qua đường: *gan trong.* Theo bến qua sông: *gan dak krong tui tonök.*
- Đi kẻ trước người sau *Tre troi.* Hai vợ chồng đi lên rãy kẻ trước người sau: *ünh tonuh bre tre troi tơ mir.* Đi ngay, làm ngay *Nhoh hlo.* Gọi nó uống rượu, nó đi liền: *krao hă̄p et xă̄k, hă̄p nhoh hlo.*
- Đi kẻ trước người sau *Troi troi.* Hai đứa nó đi kẻ trước người sau trong rừng: *bre hă̄p bők troi troi lă̄m bri.* Đi nhanh lên, làm lệ lên *Athai bők mă̄ hměnh potěnh mă̄ brě.*
- Đi không gấp nhau *Pohleh hloh, hleh hloh.* Đi nhanh, thoăn thoắt, nhiệt tình *Koyah koyah.* Làm việc thoăn thoắt: *jang koyah koyah.*
- Đi không đúng đường *Plet kơ trong* Đi nước đôi *Müt don bar pah.*
- Đi khom lưng, lòm khòm *Bat gô wah.* Đi ở lì *Klur.* Dù cha mẹ không chấp thuận, nó cũng cứ đi ở với người yêu: *mơnhang kơ mě bĩ wă̄ kră̄ bĩ ăn, hă̄p duh tōk klur*
- Đi kiếm đồ ăn *Tonă̄ng xa.* mồi cưới).
- Chúng tôi đi bắt cá: *nhôn bők tonă̄ng xa tơ dak.* Đi qua lại vô phép trước mặt khách *Kodrei, kōdroi.*
- Đi lang thang *Klong dơt.* Kẻ lang thang là kẻ lười biếng làm việc: *mu klong dơt jǐ mu alah kơ jang*
- Đi lính *Pom linh.*
- Đi ngang qua *Drong.* Tôi đi không về: *hă̄p jă̄p polú pă̄ chă̄*

<i>wih wăl.</i>	Địa bàn <i>Anih oei jang.</i>
Đi săn <i>Bők lua.</i>	Địa cầu <i>Plei teh.</i>
Đi săn có dãñ theo chó <i>Pohrōi kō, pohrui.</i>	Địa chỉ <i>Anih oei, atruh.</i>
Đi tiếu <i>Chă nôm.</i>	Địa đàng <i>Paradi.</i>
Đi theo sát gót <i>Nhoy nhoy.</i>	Địa ngục <i>Ünh xamăt.</i>
Chó theo sát gót chân chủ: <i>kō kiō nhoy nhoy dōng rōng Kodră hăp.</i>	Địa phận <i>Pǔng.</i> Địa phận Kontum: <i>Pǔng khop Kontum.</i>
Đi theo sát gót <i>Nhui nhui.</i>	Địa sở, xã <i>tɔring.</i> Anh ở xã nào?: <i>Ih tɔring măyo?</i> Khắp vùng: <i>Jōp tɔring tɔrang.</i>
Đi tìm thức ăn <i>Hónguang.</i>	Đĩa <i>Rotah.</i> Đĩa cắn: <i>rotah kăp.</i>
Đi từ từ <i>Bők połōng.</i>	Đĩa <i>Xĕr.</i> Đĩa cạn: <i>xĕr dal.</i> Đĩa sâu: <i>xĕr ung.</i>
Đi từ từ <i>Bők reng.</i> Anh đi sau, tôi từ từ đi trước: <i>ih bők hotuch, inh rai bők reng adroi.</i>	Đĩa hút máu <i>Kli.</i>
Đi trật đường <i>Plet kơ trong.</i>	Đĩa lớn bằng gỗ có chân <i>Kobang.</i>
Đi vào <i>Müt.</i>	Đích <i>Atruh.</i>
Đi vắng <i>Hrăl.</i>	Đích thân <i>Tongla po.</i>
Đi vòng quanh <i>Doduinh.</i> Bò đi quanh đập lúa <i>doduinh rōmo dăr juă pođei.</i>	Đích thực, đích xác <i>Mă brē, topă.</i>
Đĩ <i>Adruh chĕl lăl, drăkăń chĕl lăl.</i> Đĩ đực: <i>todăm chĕl lăl, dranglo chĕl lăl.</i>	Đích tôn <i>Xâu i.</i>
Đĩ điếm (đàn bà) <i>Kolang da.</i>	Địch <i>Ayăt, kónam.</i>
Đĩa <i>Xok.</i> Cá kẹt trong đĩa vào hết trong đom: <i>ka kódong lõm xok luh dí lõm pam.</i>	Địch nỗi <i>Kě pojăng.</i> Không ai địch nỗi: <i>uh kơ dei bu kě pojăng.</i>
Địa <i>Teh.</i> Thánh địa: <i>anih diëng, teh diëng.</i>	Địch thù <i>De kónam.</i>
	Điếc <i>Klik.</i> Tai điếc: <i>don klik.</i>
	Giả điếc làm ngơ: <i>pōm klik kuă kotōng.</i>
	Điếc đặc <i>Klik goleng.</i>

Điềm báo ai đó chết: <i>pôdroh</i> ,	Điếng <i>Kómăp</i> . Chết điếng: <i>bôdroh</i> .
Hôm qua nghe điềm <i>lôch kómăp</i> .	
báo, hôm nay nó chết: <i>inh</i>	Điệp khúc <i>Hat kóplah</i> .
<i>kotõng pôdroh hăp yõng bri</i> ,	Điêu đứng <i>Hliëng anăt, hliëng</i> <i>nă̄r âu hăp xang lôch</i> .
Điềm báo tai họa <i>Pochräi</i> .	Điêu luyện <i>Bõ mă rögei jat</i> .
Điềm đạm <i>Dim dōng, dim</i>	Điêu tàn ₁ <i>Tôpái hõlǔng</i> .
<i>rõnim</i> .	Điêu tàn ₂ <i>Rõhui rõhǔng</i> .
Điềm thiêng <i>Tôdrong chrih</i>	Điều <i>Tôdrong</i> . Điều hay lẽ hết.
<i>hăt</i> .	phải: <i>tôdrong lõng jue</i> .
Điềm tĩnh <i>Hiăng</i> . Người điềm	Điều (Đỏ) <i>Dum</i> . Vái điều:
tĩnh có tâm hồn an bình:	<i>che dum</i> .
<i>bõngai hiăng dei don xonép</i> .	Điều chế <i>Pojing</i> .
Điểm <i>Chél lăl</i> . Gái điểm:	Điều độ <i>Axĕn</i> . An uống điều
<i>drăkăñ chél lăl</i>	độ: <i>xõng xa axĕn</i> .
Điểm cao nhất, đỉnh cao <i>Jónol</i> .	Điều khiển <i>Pogör</i> .
Đỉnh núi Hơrenh cao nhất:	Điều tra <i>Jet potil mă nhěn</i> .
<i>jónol chු Hôrěnh</i> .	Điều trị <i>Păñ, pón</i> . Đang điều
Điểm tâm <i>Apón klak</i> .	trị tại bệnh viện: <i>oei păñ tō</i>
Điểm danh <i>Pôlang măt</i> .	<i>hnam poggang</i> .
Điên <i>Røyük</i> . Người điên đi	Điệu bộ <i>Polêu pôlao</i> . Nó nói
lang thang khắp nơi: <i>bõngai</i>	bằng miệng và cả điệu bộ nữa:
<i>røyük chă bôbök jâp jă</i> .	<i>hăp poma păng bõr, păng</i>
Điên cuồng, điên dại, điên	<i>polêu pôlao dõng</i> .
khùng <i>Chěng røyük</i> .	Điệu đến <i>Nhăk tō</i> .
Điên đảo <i>Xol wol</i> .	Điệu đi <i>Dui nhăk</i> .
Điên rồ <i>Jodu, røyük jodu</i> .	Điệu hát dân gian <i>Hõnhõng</i> ,
Điền Na. Dẩn thủy nhập điên:	<i>hõmon</i> .
<i>pochro dak müt tō na</i> .	Định <i>Kôdinh, tōniëng mam</i> .
Điện Ứnh điện.	Đóng định vào cột: <i>põng</i>

- kodính tɔ̄ jrāng.*
- Định** chỉ một công việc *Achōt, hochōt.* Định chỉ công việc, ngày mai tiếp tục: *hochōt todrong jang, dōning gô jang potoi.*
- Đính hôn** *Pojao kong, anong.*
- Đính hôn, lễ hỏi** *Togai.* Hôm nay chúng tôi uống rượu lễ hỏi em gái tôi: *när âu nhôn et togai kɔ̄ oh drākān inh.*
- Định** *Pokā, kol.* Đến ngày tháng đã định: *truh khei nǟr xang pokā.* Định ngày: *kol nǟr.*
- Định canh** *Jang xa hōnōng.*
- Định cư** *Oei xa hōnōng.*
- Định kiến** *Don po kōdih.*
- Định giá** *Pokāp.* Anh định giá con bò này bao nhiêu: *iħ pokāp rōmo âu dōm ið?*
- Định ngày** *triá lúa* *Kol nǟr choh choi.*
- Định** *Kopal.* Định núi: *kopal kōng.* Định đầu: *kopal kōl.*
- Định, chớp** *Wēch.* Chớp định: *goi wēch.* Xoáy ở đầu: *xōk wēch.*
- Định đồi** *Groi.* Hai ông bà cùng nhau lên đồi, cùng nhau xuống thung lũng, bà gùi vỏ cây, ông
- vác khúc củi: *tɔ̄ klüng troi troi, tɔ̄ groi dī dī, yă pū hmok bok tōi hōmōl.*
- Đỉnh** núi cao *Kopal kōng kōjüng.*
- Đít, đáy** *Krēl.* Đít ghè, đáy ghè: *krēl ge.* Lỗ đít: *trōm krēl.* Đá đít: *kōdah krēl.*
- Địt** *Phōm.* Chết cũng thui, răm cũng thui: *lōch duh ôm, phōm duh bâu*(sang hèn giàu nghèo đều chết cả)
- Địu, bá, cồng** *Pū, bā.* Địu con: *pū kon.*

ĐO

- Đo, Đo đặc** *Waih.* Anh đo thử cây cột này dài bao nhiêu?: *Iħ waih nǎng long jrāng âu kōjüng dōm yð?*
- Đò** *Plüng.* Qua đò: *gan plüng.*
- Đó** *Ei, monoh.* Đó là lời Chúa: *monoh jī bōr Bă Yang.* Ai đó: *bu noh.*
- Đó (Đêm cá)** *Pam.*
- Đó Nê!** Đó, có được gì đâu: *nê! Bōh mă goħ dī!*
- Đó, đơm (Cá)** *Pam.* Đặt đó: *năk pam.*

Đó, kia, cái kia Noh.	<i>năng</i> . Đoái thương nhìn tối:
Đó nhỏ bắt cá bống (dùng trong từ ghép) <i>Pam dō</i> .	<i>brōk hue năng</i> .
Độ sức <i>Polong hrōk pran</i> .	Đoan chính <i>Tōpāt jue</i> .
Đỏ <i>Dum</i> . Mặt mũi đỏ: <i>muh măt dum</i> . Áo đỏ: <i>ao dum</i> . Tóc hung đỏ: <i>xōk dum</i> . Đỏ lòm: <i>dum rohêm</i> .	Đoan trang <i>Ten tónen</i> . Đoàn kết₁ <i>Măt minh don, tōguōt don dihbăl, tokuăt dihbăl</i> .
Đỏ thắm, đỏ bừng <i>Kohē, gohē</i> . Hoa phượng đỏ thắm: <i>Rang phuong dum kohē</i> . Mặt mũi đỏ bừng: <i>muh măt dum kohē</i> .	Đoàn kết₂ <i>Tokuăt</i> . Họ sống đoàn kết với nhau: <i>kănhăp erih tokuăt dihbăl</i> .
Đỏ chót <i>Rohêm, dum rohêm</i> .	Đoàn tụ <i>Wih akōm</i> .
Đỏ hồn <i>Brê rohêm</i> . Bé mới sinh còn đỏ hồn: <i>nge nao roneh brê rohêm</i> .	Đoàn người <i>Tōpuol bōngai, bōl kōdrām</i> .
Đỏ sậm <i>Dum chōngit</i> .	Đoàn người lũ lượt đến <i>Gogüt gogät</i> . Ngày Quốc Khánh đoàn người lũ lượt về dự lễ: <i>de truh gogüt gogät Năr tih Pojing Teh dak</i> .
Đỏ thắm <i>Dum ngür</i> .	
Đỏ thắm, đỏ bừng, đỏ rực <i>Brê bra</i> .	Đoàn thể <i>Khul</i> .
Đỏ rực <i>Hêm rohêm</i> . Đốt rẫy ban đêm lửa đỏ rực: <i>xoh nuih ah kōmăng năng ūnh hêm rohêm</i> .	Đoán, đoán xem <i>Pōdă</i> . Đoán chừng, đoán mò: <i>pōdă pōhlom</i> .
ĐỎ úa <i>Khōng khang</i> . Lúa đỏ úa chết vì hạn: <i>hla ba khōng khang yor kōtō</i> .	Đoán chừng <i>Nhrăm</i> . Tôi đi thăm nó đoán chừng thôi: <i>inh bōk hōpong kōhăp nhrăm dīk</i> .
Đóa hoa <i>Rang</i> .	Đoạn <i>Klaih boih, xang boih</i> .
Đọa đày <i>Trōhlieng anăt</i> .	Đoạn <i>Chăl</i> . Đoạn một: <i>chăl mă mônh</i> . Đoạn trên: <i>chăl ah kōpōng</i> . Đứt đoạn: <i>kōtēch lan</i> .
Đoái hoài, đoái nhìn <i>Hue tōdrong</i> ; <i>klah kōtēch tōm</i>	Đoạn tuyệt <i>Kăt kōtēch tōm</i>

<i>tordrong.</i>	Đòi cho bằng được <i>Kuer kiø dřng</i> . Tao chẳng còn tiền, mầy còn đòi làm gì nữa: <i>inh xang bř dei jen, e wă kuer kiø dřng</i> .
Đoạt <i>Plah</i> . Đoạt vợ đoạt chồng: <i>plah dranglo akän de</i> . Cướp đoạt: <i>bröt iök, brat</i> .	Đòi cho bằng được <i>Pøguěl, pobel</i> . Lúa giống tôi hết rồi, dù anh có nài cũng không có: <i>ba hødrěch inh xang dř boih, mă e wă pøguěl, duh bř dei</i> .
Đọc <i>Pore</i> . Đọc sách <i>pore hlabar, năng hlabar</i> . Đọc chậm rãi rõ ràng: <i>pore adar todah todong</i> . Đọc thầm: <i>pore høbløng</i> .	Đòi cho bằng được <i>Pokit</i> . Đòi mua xe cho bằng được: <i>pokit chonh xe</i> .
Đói bụng <i>Pøngot, klak klang</i> . Cho kẻ đói được no phí: <i>an ko de pøngot gô phř xräp</i> .	Đòi cho được <i>Kønhêng, kønhëng</i> .
Đói cào ruột <i>Yä rěp kăp klak</i> .	Đòi mẹ <i>Tøgar</i> . Con đói mẹ ẵm: <i>kon tøgar kø mě pín</i> .
Đói khát, đói kém <i>Pøngot hrah</i> . Đói kém vì lũ lụt: <i>pøngot hrah yor kø dak rølat</i> .	Đòi <i>Tø</i> . Ông ấy nợ bố lâu rồi, con hãy đi đòi cho bố: <i>hăp xre kø inh xang dunh, bě e năm tø</i> .
Đói lá <i>Røwet, hang hrah</i> . Đói lá chết tại chỗ: <i>pøngot hăp jing røwet, hloi lôch kotă minh anih</i> .	Đòi trả lãi <i>Kăp hre</i> .
Đói nhăn răng <i>Pøngot nhek lek</i> .	Đọi <i>Pønhan</i> . Đọi cơm: <i>pønhan por</i> .
Đói rách, đói rét <i>Hliëng anät jat</i> .	Đom đóm <i>Ünh lök, ünh yang dröng</i> . Ban đêm đom đóm bay lặp lòe: <i>ah kømäng, ünh lok pär blet blet</i> .
Đòi bồi thường danh dự <i>Dő</i> . Nó lăng nhục mẹ tôi, tôi bắt vụ nó một con heo: <i>hăp pøma mě kø mě ũnh, inh dő hăp minh pøm nhüng</i> .	Đòn đã <i>Hröh hran</i> .
	Đón đậu <i>Atök mai nao</i> .
	Đón đường <i>Tört trong</i> .
	Đón tiếp, đón nhận <i>Xøng dih</i> ,

<i>dih iōk.</i> Đi đón trọng thể bằng gòng chiêng: <i>năm dih pokrup pāng chēng chēng.</i>	chúng tôi đã làm đồng rồi: <i>ba nhōn xāng kōmuōn boih:</i>
Đón khách, tiếp khách, đưa khách vào nhà <i>Hotōk.</i>	Đóng (cửa, tủ..) <i>Klēng.</i> Đóng cổng làng, khép cửa xóm: <i>klēng māng jang tang māng dūr.</i>
Đón trước rào sau <i>Pōma kōchāng rong ngir.</i>	Đóng (cửa..) <i>Tēng, klēng.</i> Anh làm ơn đóng cửa: <i>apinh ih tēng māng.</i> Đóng cổng thành để kẻ địch không vào được: <i>tēng māng jang, tang māng dūr kuā kō de ayāt mūt.</i>
Đón xe <i>Tōt xe.</i>	
Đòn gánh <i>Long tōnōng.</i> Đòn khiêng: <i>tōnung.</i> Đòn khiêng xác đi chôn: <i>tōnung tung bǔ akāu.</i>	Đóng cọc₁ <i>Gūng gōng.</i> Pôm đóng hai cọc dài giữa sông để cột dây giăng câu: <i>pōm gūng gōng bar tō pōnōng tō anē krong wā chō hoxay dāng.</i>
Đong <i>Tōng.</i> Đong gạo: <i>tōng phe.</i>	Đóng cọc₂ <i>Pōng pōnōng.</i>
Đong đưa₁ <i>Ing iōng, ieng iong.</i> Gió bão làm cây đong đưa: <i>kial bohūt pōm kō long ing iōng</i>	Đóng cửa <i>Krō māng.</i>
Đong đưa₂ <i>Giul gial.</i> Tô chim dòng dọc đong đưa trên ngọn tre: <i>tōpu chap giul gial tō goi kram.</i>	Đóng định <i>Pōng kōdinh, pōng tōmiēng.</i> Đóng mè nhà: <i>pōng pok hnam.</i>
Đong đưa₃ <i>Ngit ngōt.</i> Dưa cao gió thổi đong đưa: <i>ngit ngōt long toak tōgūn kō kial.</i>	Đóng định xuyên qua <i>Pōng klēch.</i>
Đòng, giáo <i>Tak.</i>	Đóng góp <i>Pogōp.</i> Đóng góp tiền để cứu trợ nạn nhân lũ lụt: <i>pōgōp jēn wā kō gūm de tro dak rōlat.</i>
Đòng ba lưỡi, nã ăn <i>Kōdrēp, chōdrēp.</i>	Đóng góp, quyên góp <i>Tōra.</i>
Đòng bàng nứa <i>Tōdrang.</i>	
Đòng đồng (lúa) <i>Kōmuōn.</i> Lúa	Mỗi người phải đóng góp mười

ĐỒ

Đờ đǎn *Kormol*. Đờ đǎn như người mất hồn: *kormol thoibongai hiong don*.

Đờ người *Gleh rolē jat*.

Đờ bớt *Dă biň*.

Đờ đǎn *Gǔm dōng, xordrah*.

Đờ đǎu *Xordōng*.

Đờ, chổng đỡ *Drōng*.

Đờ đòn *Dōt de tōh*. Anh đánh tôi đỡ: *ih tōh inh dōt*.

Đờ bằng tay *Tō ti*. Tôi lấy tay đỡ để cho nó khỏi đánh trúng mắt: *Inh tō ti iǔ kơ hăp tap trō măt*.

Đờ lên, chống lên *Pordōl*.

Đờ lên *Topōk*. Chúng tôi đỡ nhau lên để hái xoài: *nhōn topōk dihbāl phē huăk*.

Đờ lòng *Hoai kơ póngot*.

Đờ lời *Porma tang, tol tang*.

Đờ ngữa đầu *Tóngok*. Anh hãy đỡ ngữa đầu em bé, để tôi cho uống thuốc: *Bě ih tongok kōl 'bok ioh, inh wă tō-et kō hăp pogang*.

Đời₁ *Chăl*. Đời mới: *chăl hle*.

Đời sống: *chăl erih*. Đời nọ đến đời kia: *dōng chăl noh khé chăl nai*.

Đời ₂ <i>Teh.</i> Khi còn sống ở đời: <i>nu, nu nō.</i>	<i>koplah oei erih tɔ̄ teh âu.</i>	Đơn ca <i>Hat minh nu.</i>
Đời đời <i>Hlōng hloi.</i>		Đơn cử <i>Potih thoi.</i>
Đời đời, ngày đêm, luôn mãi <i>Māng nă̄i, būh būh.</i>		Đơn điệu <i>Minh tɔ̄drong hoh hoh dīk.</i>
Đời nào <i>Bēl yɔ̄.</i> Đời nào nó cho chúng mình không không: <i>bēl yɔ̄ hă̄p ā̄n kɔ̄ bɔ̄n hoh hoh.</i>		Đơn độc <i>Jōmaīh.</i> Heo một: <i>xoke jōmaīh (moy).</i>
Đời người, thế kỷ <i>Anglō anglēch; chāl erih kon bōngai.</i>		Đơn giản <i>Bōnh, hn̄hōk, hiōk.</i>
Đời tư <i>Chāl erih rūm nu.</i>		Đơn sơ <i>Bǐ gă̄l lɔ̄ tɔ̄drong; don kon nge.</i>
Đời sau <i>Bēl kōnh.</i>		Đơn phương <i>Minh nu po kodih.</i>
Đợi <i>Gō nă̄ng.</i> Đợi đã: <i>gō mō̄i.</i>		Đơn vị chiều dài bằng gang
Đợi ngày khác nữa <i>Chang nă̄r nai dō̄ng.</i>		bàn chân <i>Juā̄.</i> Tôi thấy rắn dài bằng năm gang bàn chân: <i>inh bōh bīh kojung dang pōdām juā̄.</i>
Đơm cá làm bằng các thanh cột lại <i>Pam pă̄t.</i> Cá vào đơm đầy ấp: <i>ka mū̄t mrī běnh kɔ̄ pam.</i>	Đặt đơm: <i>nă̄k pam.</i>	Đơn vị đo chiều dài bằng chiều cao của một người (dùng trong từ ghép) <i>Iung.</i> Nước sâu ngập
Đơm cá loại lớn <i>Rē.</i>		từ ghép) <i>Iung.</i> Nước sâu ngập
Đơm đóm <i>Ũnh lō̄k.</i> Ban đêm đầm đóm đóm lập lòe: <i>ũnh lō̄k blet jrū minh iung.</i>		đầm đóm lập lòe: <i>ãnh lō̄k blet jrū minh iung.</i>
<i>blet ah kōmǎng.</i> Họ đánh đầu tôi nổi đom đóm: <i>de tōh kōl inh lēch unh lō̄k.</i>		Đơn vị, một cái, một chiếc
Đơm sơ sài làm bằng nứa hay lồ ô (cái chà ri) <i>Kōni, hrok.</i>		<i>tong.</i> Một cái ghè: <i>minh tong ge.</i> Một cái sòng: <i>minh tong tong xe jrot.</i>
Đồm <i>Kōhak.</i> Khạc đồm: <i>koxoh kōhak.</i>		Đờn gỗ ống tre <i>Tă̄ tong.</i>
Đơn, đơn chiếc, đơn độc <i>Minh Ding buk.</i>		Đờn thổ hơi vào đầu ống tre

- Đờn nước *Ting gling*.
 Đờn dây *Brō (ot, kōni, dung, ting ning)*
- Đờn ống sáo *Tolið*.
 Đờn hèn *Hēl hōl*.
- Đớp *Wip*. Rắn đớp lẹ con nhái: *bih joh kīt wip*.
 Đớp mồi *Xa pōdrän*.
- Đợt *Māng*. Đợt đau: *māng gogōl*. Nhiều đợt: *lōr māng*.
- chōnu*. Ăn cơm không có đồ ăn: *xōng por hoh uh kō dei chōnu*.
- Đồ bỏ, không thèm *Tōnam kōdēt*. Mày có muốn cái này không? Không thèm đâu: *e hōm wā mā âu?_kōdēt dīk*.
- Đồ đặc trong nhà *Khong kha, tōnam ram*. Nhà trống không có đồ đặc: *hnam hoh bī dei khong kha*. Đem đồ đặc của tôi tới chơi: *nhăk khong inh tō xum*.

ĐÔ

- Đô hộ *Pōgōr pōgām*.
- Đô thị *Pōlei tīh*. Yêruxalem chẳng khác nào đô thị: *Yêruxalem pā pha kikiōr kō plei tīh*.
- Đố nhau, cá nhau *Tōdā*. Chúng ta cá xem đội bóng nào sẽ thắng?: *bē bōn tōdā dihbāl khul kodah plei mā yōr gō jonei?*.
- Đố vui *Ngōi pōdā dihbāl*.
- Đồ ăn la liệt *Tōbāng xa rōhuei rōhuay*.
- Đồ ăn, thức ăn (thết đãi (khi chủ nhà giết thịt trong đám cưới...) *Tōnam jai*.
- Đồ ăn, thức ăn, mồi *Pōdrän*,
- Đồ*, *đê* *Dích dam*.
- Đồ lặt vặt, linh tinh *Tōnam raih*.
- Đồ linh tinh, lặt vặt *Tōnam rōkhēk rōkhōk*.
- Đồ nghề *Tōnam bōjang*.
- Đồ sộ *Êng nēng*. Nhà ba tầng đồ sộ: *hnam pēng tāl tīh êng nēng*.
- Đồ sộ, mênh mông, kềch xù *Kōniēng nēng, êng nēng*.
- Đồ trang điểm búi tóc *Monū*.
- Đổ *Ük*. Đổ nước vào nồi: *ük dak lōm gō*. Đổ ra ngoài: *ük tük tōr agah*. Mưa như trút nước: *mi tīh jue kō ük dak*.
- Đổ, đánh đổ, làm đổ *Tō-ük*.

- Bia làm đổ lúa trên đường đi: **uống Póngok.** Ep bò uống
Bia tơ-ǔk ba rők trong. thuốc: *póngok rōmo et pogang.*
- Đổ, rót Tring.** Anh làm ơn rót Đổ ra *Holuh.* Đổ trút cá bống
 nước cho tôi: *bě ih tring kơ inh* ra khỏi guì: *holuh ka rolon*
dak. Rót nước mồi thuốc tiếp *dõng reo.*
- khách: *tring ăn dak, yak ăn* Đổ ra, chảy vào (sông)
hört. *Pochruh.* Sông đổ ra biển: *dak*
- Đổ lõi₁ Pochě.** Mình sai trái, *krong pochruh tơ dak doxī.*
 lại còn đổ lõi cho người khác: *tongla yoch, chõng pochě kơ* Sông Pokô chảy vào sông: *dak*
de anai. *Bla krong Pokô pochruh tơ*
krong Blah.
- Đổ lõi₂ Poklă.** Chính anh đã làm sai mà còn đổ lõi cho tôi: *jǐ* Đổ tháo *Toxī, doxī.* Lúa đổ
e xang póm yoch, toma e poklă tháo dọc đường: *ba toxī rők*
kơ inh dõng. *trong.* Lượm lúa rơi vãi: *dõnh*
ba toxī.
- Đổ lõi₃ Topǔ.** Nó đã đổ lõi hết **Đổ thừa, đổ lõi Pokao, topǔ.**
 cho tôi: *hăp xang topǔ kơ inh* Nổ tung tàn lửa *Dôh pou brêk.*
- tóm todrong yoch.* **Đổ vào Tuh.** Anh hãy đổ nước
Đổ lõi, đổ thừa Ponhang. đầy ghè: *bě ih tuh dak mă*
- Đổ nát, hoang tàn Topăi, topăi** *běnh lõm ge.* Đổ nước dập tắt
yăi. Chòi chúng tôi đã bị đổ lửa: *tuḥ unh.* Ho thở huyết:
 nát: *rōnōh nhōn xang topăi* *hiēn tuḥ pham.*
- boih.* **Đốc họng Póngok.**
- Đổ nát, hư hỏng Rolüng.** Nhà Độc nhất, duy nhất *pōm.* Đứa
 đổ nát: *hnam rolüng.* con độc nhất: *kon minh pōm.*
- Đổ nước cho nhau rửa Tojro.** Đổ quặng *Xik mil, xik xil.*
- Hai vợ chồng đổ nước cho Đổ tung ra *Xăi.*
- nhau rửa tay: *bre klo akăń* Đổ rác *Tah hla duih.*
- tojro dihbăl nhao ti.* Đổ xô, đổ về *Toluh, toluh*
- Đổ nước, rượu vào miêng ép thar.**

Đỗ đặc <i>Tih tōk boih.</i>	Đỉnh đồi: <i>kōpal groi.</i> San bằng đồi núi: <i>klang tōmān groi kōng.</i>
Độ chừng <i>Pohlom.</i>	Đồi bại <i>Jing konī mē.</i>
Độ lượng <i>Tih rōgei.</i>	Đồi trọc <i>Goi klach.</i>
Đốc thúc <i>Poxō pōnūk, poklut.</i>	Đồi chiếu <i>Potēng.</i>
Độc <i>Bolōng, bōnhul.</i> Nọc độc: <i>dak bōnhul.</i> Rắn độc: <i>bih bolōng.</i>	Đồi diện <i>Tōdih ngir.</i> Nó ngồi đối diện với tôi: <i>hăp oei tōdih ngir pāng inh.</i>
Độc ác <i>Chōdōk rōl.</i>	Đồi diện <i>Tōtat.</i> Chúng tôi ngồi đối diện với nhau: <i>tōm nhōn oei totat ngir dihbāl.</i>
Độc được <i>Pōgang jraō, pōgang bōnhul.</i>	Đồi diện, trước mặt <i>Tat.</i> Đứng đối diện với tôi: <i>dōng ta ngir inh.</i>
Độc đáo <i>Phara kōdih.</i>	Đồi đáp <i>Tōtol.</i> Họ hát đối đáp nhau: <i>kănhăp hat totol dihbāl.</i>
Độc đoán <i>Bōngai kōtang.</i>	Đồi phượng <i>De kōnam, de ayāt.</i>
Độc nhất vô nhị <i>Uh kōr dei kiō atō.</i>	Đội danh <i>Gōnom kōr māt.</i>
Độc tài <i>Pōgām de.</i>	Đồi tượng <i>Tōdrong wēch, goi wēch.</i>
Độc thân <i>Rōpuōl, hōpuōl.</i>	Đồi xữ tệ <i>Prot oih.</i> Nó la người ta thậm tệ: <i>hăp lach kōr de prot oih.</i>
Đôi ₁ <i>Kōp.</i> Một đôi vợ chồng mới cưới: <i>mīnh kōp unh om nao.</i> Một đôi già: <i>mīnh kōp chōkhō.</i>	Đội cho <i>Pōtu.</i> Đội mũ cho con: <i>pōtu kōr kon mōk.</i>
Đôi ₂ <i>Xōng.</i> Một đôi bông tai: <i>mīnh xōng chōlē.</i>	Đội lốt <i>Xrāp hōdrōk.</i>
Đôi dép <i>Kōdoh jōng.</i>	Đội trên đầu <i>Klūng.</i> Đội bình nước trên đầu: <i>klūng bōi dak.</i>
Đôi khi <i>Phō, phō phō.</i> Khi có khi không: <i>phō dei phō uh.</i>	Đội nong trên đầu: <i>klūng</i>
Đôi tân hôn <i>Bre ōng mai.</i> Mời đôi tân hôn uống rượu đầu: <i>tōkōi bre ōng mai et xīk gōgōl.</i>	
Đôi ta <i>Ba.</i>	
Đôi <i>Groi.</i> Đồi núi: <i>groi kōng.</i>	

<i>hoxêng.</i>	Đốn mạc <i>Luch buch.</i>
Đội triều thiên <i>Klǔ agäl ang krüp.</i>	Độn ghế <i>Pogōn.</i> Nấu cơm ghế bắp: <i>pai por pogōn păng hōbo.</i>
Đội, che Tu. <i>Đội mũ: tu mōk.</i>	Đồn thổi <i>Ang, u' drűng drűng.</i> Người ta đồn anh có nhiều dê: <i>de ang ih dei lơ bōbe.</i>
<i>Đội nón: tu duăn.</i> Cô ta che mặt không muốn người ta nhìn thấy: <i>hăp tu muh măt kuă kơ de bōh.</i>	Đồn thổi, ca ngợi <i>U, ring rōng.</i>
Đổi thay <i>Höblih, toplich.</i>	Người ta đồn nó ăn cắp bò của ông Pôm: <i>de u' hăp klě rōmo Pōm.</i>
Đổi chác <i>Höblih dihbăl.</i>	Đồn thổi, ca ngợi <i>Ring rōng, u'.</i>
Đổi công <i>Jang bolī.</i>	Độn, ghế, sáo <i>Hödreh.</i>
Đổi mới <i>Blō jing nao.</i>	Đông đảo <i>Kolüng koläng.</i>
Đổi thay <i>Jing pha.</i>	Người đến đông đảo: <i>bōngai truh kolüng koläng.</i>
Đổi tính <i>Höblih don.</i>	Đông đảo, vô số <i>Lǐ lōn.</i> Đông đảo người quanh nhà: <i>bōngai lǐ lōn jūm dăr hnam.</i>
Đổi ý bất thường <i>Khe kho.</i> Đã thỏa thuận xong, bây giờ lại đổi ý: <i>xang pōdăp lōng boih, harei w' khe kho.</i>	Đông đúc <i>Wōwōnh wōwānh.</i>
Đổi ý <i>Lék lōk.</i>	Ong Rôh giàu có trâu bò đông đúc: <i>Bok Rōh pōdrōng dei kōpō, rōmo wōwōnh wōwānh.</i>
Đốm <i>Mak kleng rang kiēng.</i>	Đông đúc, đông người <i>Kōdrām.</i> Người rất đông họp tại nhà rông: <i>bōl kōdrōm akōm tōrōng.</i>
Đốm trắng <i>Kōmlek.</i> Bò bướm trán lang đuôi: <i>rōmo mak kōmlek kleng, rang kiēng.</i>	Đông đúc, vô số(người, vật) <i>Kōblē kōbla, kōchēl kōchal.</i>
Đốm trắng đen <i>Khim bong.</i>	Người đông nghẹt xem bóng
Ngựa đốm trắng đốm đen: <i>ōxek buk khim bong.</i>	
Đôn đốc <i>Poxō pōnük.</i>	
Đôn hậu <i>Dim rōnim, dim dōng.</i>	
Đốn cây <i>Kăl long.</i> Đốn cây làm hòm: <i>kăl bong.</i>	

đá: <i>bɔngai kɔblē kɔbla năng de kɔdah plei.</i>	<i>thôr krong.</i>
Đồng lại <i>Kräl. Thịt heo để qua đêm đồng lại:</i> <i>nhăm nhũng ɔp lě minh măng kräl boih</i>	Đồng bằng, bình nguyên <i>Thôr tɔmăng.</i>
Đồng lại <i>Lolu. Thịt heo đồng lạnh:</i> <i>nhăm nhũng lolu.</i>	Đồng bào <i>Bôl băl.</i>
Đồng lại thành cục (máu) <i>Komõl. Ho lao khạc ra máu cục:</i> <i>jí hrek tuh pham komõl.</i>	Đồng cỏ xanh <i>Ôr nhët adrih.</i>
Đồng lại <i>Kräl tobüt. Thịt bò nấu để qua đêm đồng lại trong nồi:</i> <i>nhăm rɔmo ɔp lě minh măng kräl tobut lõm gó.</i>	Đồng dông <i>Kôr.</i>
Đồng người <i>Lơ bɔngai, bôl kɔdrâm.</i>	Đồng đều <i>Atō dihbăl.</i>
Đồng đảo, đồng ngịt <i>Golüng goläng.</i>	Đồng la <i>Ching.</i>
Đống ₁ (đá, cát...) <i>Kɔnük, gɔnük. Một đống lúa:</i> <i>minh gɔnük ba.</i>	Đồng la của bộ chiêng <i>Mõng.</i>
Đống ₂ <i>Pu. Đống lúa:</i> <i>bu ba.</i>	Đồng lòng <i>Mût minh don, tɔgүort minh don.</i>
Đống vỏ tre vót: <i>pru jɔnit.</i>	Đồng lúa <i>Ôr mir.</i>
Đống rác <i>Pu briuh. Cột chà làm để bắt cá:</i> <i>chõ pu kɔdruh rɔp ka.</i>	Đồng lúa <i>Minh hnur.</i>
Đồng bàn <i>Atüm minh kɔbang.</i>	Đồng vai, đồng vai, đồng về <i>Guh. Con trai đồng vai, con gái đồng lúa:</i> <i>kong dränglo minh guh, kon adruh minh hnur.</i>
Đồng bằng <i>Ôr.</i>	Đồng phục <i>Tɔtrök dihbăl.</i>
Đồng bằng <i>Tɔmän. Vùng đồng bằng dọc theo sông:</i> <i>tɔmän ôr</i>	Đồng ruộng <i>Na.</i>
	Đồng sức <i>Ting bring dihbăl.</i>
	Hai con trâu này đọ sức cầm đồng: <i>bar tɔ kɔpô âu tojil ting br̄il dihbăl.</i> Hai đứa học hành ngang nhau: <i>bre hăp pɔxräm ting bring dihbăl.</i>
	Đồng tâm <i>Minh don minh bɔnôh.</i>
	Đồng thanh <i>Hrâm atüm minh bɔr.</i>
	Đồng thau <i>Kong. Người ta làm</i>

chiêng bằng đồng: *de bō chēng
pāng kong.*

Đồng tiền *Hlak jēn.*

Đồng trinh *Ling adruh.*

Đồng ý *Lăp kơ don.*

Đồng ý với nhau *Mŭt don
dihbăl.*

Đồng ý, tán thành *Tōhmăng.*
Tôi đồng ý nếu anh muốn, hồi
này tôi tưởng là anh không
muốn thôi!: *inh tōhmăng dĭk
tōng e wă, dōng hei inh ngiħ
kōe kuă dōm!*

Động đất *Teh iǔng tōdrō.*

Động đất *Tōdrō.*

Động đực *Tōtiō.*

Động kinh *Cheng.* Lên cơn
động kinh: *pōtol cheng.*

Động mạch *Trong pham.*

Động vật *Khul kon kiĕk.*

Đốp *Xa.* Đốp mồi: *xa pōdră̄n.*

Đốt cháy *Buh pokhoy.* Đốt
cháy bắp làm món gỏi bò băm:
buh pokhoy hōbo wă pōm liōt.

Đốt đèn, thắp đèn *Tōk ănh.*

Đốt *Xōch.* Ông đốt: *xut xōch*

Đốt ngón tay, chân *Hōtū, akōl.*

Đốt rãy *Xoh muīh.*

Đột ngọt, đột nhiên, đột xuất
Kōdră̄t.

ĐU

Đu dây *Kotōng.* Chơi trò đu
dây: *ngōi kotōng tolēi.*

Đu đưa (chỉ vật lớn) *Dil dūl.*
Họ khiêng heo rừng lắc qua lắc
lại: *de tung xoke dīl dūl.*

Đu đưa (vật nhỏ) *Děl dōl.* Khỉ
đu đưa trên cành cây: *dōk
kotōng long děl dōl.*

Đu đưa *Giang giat, niang niat.*
Ông Kuom sung sướng vừa đưa
võng vừa hút tẩu: *Bok Kuom
hōnă̄k hep tă̄ng bich dǐng dă̄ng
giang giat.*

Đu đưa *Nhiơng nhiot.*

Đu đủ *Rohūng.* Đu đủ đực:
rohūng tōno. Đu đủ cái: *rohūng
akān.*

Đù đờ *Bok, adar, jōdu.*

Đủ₁ *Tōm.* Chưa đủ: *tam tōm.*
Đã đủ rồi: *xang tōm boih.* Hãy
đi cho đầy đủ: *bōk mă dī, nă̄
mă tōm.* Đủ thứ: *tōm tēch tōm
tōl (rēch kōtōp).*

Đủ₂ *Tōl.* Con gái chưa đủ tuổi
lấy chồng: *adruh tam tōl
xōnă̄m oēi kō de.* Cây thành
ghè, le thành của (ý nói nhờ sự
cần kiệm và lao động, con

người có thể trở thành giàu có): <i>long tol ge połe tol mūk.</i>	Đu (Tục) <i>Tě.</i> Đua xe đạp <i>Kodāu xe jrot.</i>
Đủ₃ Hlam. Lá nẩy không đủ gói cám: <i>hla ąu uh kɔ̄ hlam wā kɔ̄ nūng por.</i>	Đua tranh <i>Pojot pojiei.</i> Đùa giỡn <i>Honul, anul.</i> Đùa nghịch: <i>honul khɔ̄r.</i>
Đủ₄ Mah. Cơm không đủ ăn: <i>por uh kɔ̄ mah xōng.</i>	Đùa giỡn, nói đùa <i>Ngěl.</i> Nó nói đùa thôi: <i>hăp ngěl dīk.</i>
Đủ chõ Røwan. Nhà có đủ chõ: <i>hnam dei anih røwan.</i>	Đùa <i>Long chonep.</i> Đùa bếp: <i>ponai, monai.</i> Gắp thức ăn bằng đũa: <i>gep tobāng xa pāng long chonep.</i>
Đủ đôi Tôm hrōp. Vợ chồng còn đủ đôi: <i>klo akān oei tōm hrōp.</i>	Đục chàng <i>Ponūng.</i>
Đủ liều lượng Tohlōm. Rượu ghè mau lạt vì thiếu men: <i>xik hměnh xap yor kɔ̄ buih uh kɔ̄ tohlōm.</i> Bệnh lâu thuyên giảm, vì uống thuốc không đủ liều:	Đục <i>Koxōk.</i> Nước đục ngầu: <i>dak koxōk kɔ̄-uǒl.</i>
Bệnh lâu thuyên giảm, vì uống thuốc không đủ liều: <i>tohrong jǐ jān dunh kɔ̄ klah, jrāng. kolih kɔ̄ et pogang uh kɔ̄ tohlōm.</i>	Đục, cái đục <i>Phă.</i> Dùng đục để đục cột <i>yươphă wā pūng todrong jǐ jān dunh kɔ̄ klah, jrāng.</i>
Đủ sức Nǎm. Tôi không giở nổi gùi lúa này nặng quá: <i>inh bīkē duł hɔkā ba âu hngām jat.</i>	Đục lỗ cột: <i>pūng Kuer.</i> Lỗ mộng cột còn hẹp phải đục rộng ra: <i>bolōh jrāng hrăt jat, athai kuer athām.</i>
Đủ sức, đến nỗi Mah kɔ̄. Mưa to, đến nỗi lở bờ: <i>mi tih, mah kɔ̄ rolih hōng.</i>	Đục thủng <i>Pūng pochlōh.</i>
Đủ thứ Xep xop, khech khoch. Người Kinh bán đủ thứ cái gì cũng có: <i>Yuǎn bōdro tohnā xep xop yā hgět duh hmāu.</i>	Đui <i>Tol.</i> Đui mắt, đui mù: <i>tol măt.</i> Đui một con mắt: <i>tol măt minh pah.</i>
Người Kinh bán đủ thứ cái gì cũng có: <i>Yuǎn bōdro tohnā xep xop yā hgět duh hmāu.</i>	Đui, mù (chê bai) <i>Nhěl.</i> Mày đuôi hay sao, mà không thấy hố trước mắt: <i>e nhěl aah, bō e uh kɔ̄ bōh dei xolūng tongir</i>

- măt dah lilio?* Đúng cõ, vừa cõ *Jōm*. Lưỡi này
Đùi₁ *Kotaih*. Đùi bò: *kotaih* cõ hai ngón tay: *xonhuɔl âu*
rōmo. *jōm tō tom̄ar*.
- Đùi₂ Potāu*. Một đùi bò: *minh pah potāu rōmo*. Đúng đắn *Trō jue tōpă*.
- Đùi₃ Blu*. Xương đùi: *koting blu*. Đúng kích cõ *Koplah rōwăl*.
- Đùi, không bén Uh kō han*. Đúng lúc *Klă*. Tôi đến đúng
lúc họ ăn đám cưới: *inh truh klă de xōng xa*.
- Đùm bọc lân nhau Chochóng dihbăl, krōp kōmīn dihbăl*. Đúng lúc *Klōm*. Tôi tối đúng
lúc nó đang ăn: *inh truh klōm hăp oei xōng*.
- Đun bếp, đun củi, đun vào Chut long ūnh*. Đúng lúc được gặp anh *Phō leh, dei jrām ih*.
- Đung đưa₁ Giang giat, niang niat*. Vừa nambi vồng dung đưa,
vừa hút tẩu thuốc: *pōm hep tăng bich dǐng dǔng giang giat*. Đúng lúc *Phō*. Tôi mong anh
đến chơi từ lâu rồi, hôm nay
gặp anh thật đúng lúc quá *inh chang iħ xang dunh boih, lōh nă̄r âu phō leh, iħ truh ngōi*.
- Đung đưa₂ (chỉ trái lớn) Děl dōl děl dōl(nhō); dīl dūl dīl dūl*. Đúng lúc *Plă*. Vui quá! Anh
đến đúng lúc tôi bắn được con
mang: *xō̄ leh! Ih truh plă inh jōmo jil*.
- Mặt mũi duyên dáng: *muh măt trō, hobō guāng*. Không sao: *thoi âu trō boih*. Đúng lúc *Polāng kō*. Anh tối
đến đúng lúc tôi ở nhà: *ih truh polāng kō inh oei tō hnam*.
- Đúng chính xác Klăk ah*. Nó
đến đúng bảy giờ: *hăp truh klăk ah tōpōh jō*. Bắn đúng
chính xác ngay ngực: *pōnah klăk ah kōtōh*. Đúng lúc, đang khi *Hōnang*.
Nó chết đúng lúc tôi bước lên
hiên nhà: *hăp lōch hōnang inh pōtōm tōk tō pra*.
- Đúng lúc, nhầm lúc *Tōdă kō*.

Tôi đến nhầm lúc nó đang ăn Đúng, trúng₁ *Kiăp*. Bắn trúng
cơm: *inh truh todă kơ hăp oei* đầu con mang: *pónah jíl kiăp*
xõng. *klă kōl*. Đến đúng giờ: *truh*
Đúng lúc, nhầm ngày Podam. *kiăp jo*. Nó làm đúng như nó
Tôi tới thăm, đúng ngày nó đã nói: *hăp jang kiăp je bōr*
đám cưới: *inh truh hópong*, *hăp xang khan*. Bắt đúng tên
podam nă̄r hăp et pōkong. ăn cắp: *mă kiăp bōngai klé*.
Đúng ngay Plăk. Nói đúng Đúng thế: *kiăp thoi noh*.
ngay tim: *pōma plăk bōnôh*.
Đúng như anh nói Plă thoi ih khan, jō, thoi ih khan.. Đúng, trúng₂ *Plă*. Đúng như
Đúng thế: *plă thoi noh*. Bắn một phát trúng liền: *pónah minh mă̄ng*,
Đúng thế, đúng vậy Noh boih, noh yoh. Thật đúng vậy, tôi nói *plă trō hloī*.
bao nhiêu lần nó cũng không **Đụng chạm₁** *Trō*. Nó phạm tới
ngh: *noh boih, inh khan dōm* **Đụng nhau₂** *Hochōm, achōm*.
mă̄ng tōma hăp kuă lui. Cha tôi chèo sõng đụng phải
Đúng tim đen Plăk bōnôh. đá bể sõng liền: *bă inh wōr*
Đúng trọn Kotěch. Đúng trọn *plüng achōm trō tōmo, plüng*
một năm: *kotěch minh xōnă̄m*. *pōchah hloī*.
Đúng trưa, đúng ngọ Năr brō dōng. **Đụng nhau** *Totūl*. Đêm tối
Đúng ra Tobō jī trō. không thấy đường, hai chiếc
Đúng vậy Plă. Đúng như anh sõng đụng phải nhau: *mă̄ng*
nói: *plă thoi ih khan*. *mu bි xoxâu, bar tō plüng totūl*
dihbāl.
Đúng ý Blep kơ don. **Đụng phải** *Hochū, achū*. Đụng
Đúng, chǎn Klăng. Làm đúng đầu vào cây: *achū kōl tō long*.
ba năm chǎn: *bōjang klăng* **Đụng phải**, va phải *Tūl*. Mất
pēng xōnă̄m. Tôi còn được mày để đâu mà đi đụng tao
10.000 chǎn: *inh oei klăng* vậy hả?: *Măt e toyō mă bōk*
10.000.

Đụng, va <i>Tobōm; topōm</i> . Hai	Đuối sức <i>Romōn, romuōn</i> .
cầu thủ đá banh va vào nhau:	Đuối bắt nhau <i>Todruh</i> . Trẻ
<i>Bar nu kōdah ballon tobōm</i> chơi đuối bắt nhau trong sân:	<i>de haioh hōnul todruh dihbäl</i>
<i>dihbäl</i> .	<i>lōm cham.</i>
Đuốc, đuốc tre <i>Arok, ūnh</i>	<i>hōpoih.</i>
Đuốc cháy phừng <i>Hōpoih</i>	<i>rēch. Đánh đuối sau lưng:</i>
<i>nhōng rōnhōng.</i>	<i>kōdāu druh blah dōng rōng.</i>
Đuốc đang cháy nhỏ <i>Nheng</i>	<i>Đuối chó đi chỗ khác <i>Tochī</i>.</i>
<i>rōnheng. Đuốc đang cháy bập bùng: nhēng rōnhēng.</i>	<i>Sao con không đuối chó đi chỗ khác: <i>liliō kon kuă torchī kō jāk tonai.</i></i>
Đuôi <i>Kiēng, tiēng</i> . Đừng chộp	<i>đuối đi <i>Pōpuh, pōpuh jāk.</i></i>
đuôi rắn nó mổ đáy!: <i>nē rōp kiēng bih kōnh hăp joh!</i>	<i>Đuối bò ăn lúa: <i>puh rōmo oei xa ba.</i></i>
Đuôi chim <i>Kōyoi xem.</i>	<i>Đuối theo <i>Pōdruh, druh kiō.</i></i>
Đuôi dài (vật nhỏ) <i>Tōjoi</i> . Thân chuột trong hang, nhưng đuôi lòi ra ngoài: <i>akāu kōne lōm trōm, chōng kiēng hăp tōjoi tō agah.</i>	<i>Quân thù đuối theo: <i>mu ayāt pōdruh.</i></i>
Đuôi mái tranh <i>Giah hnam</i> . Cắt đuôi mái tranh cho bằng: <i>kăt giah hnam mă tōpăt.</i>	<i>Đuối vật đi xa <i>Pōprang.</i></i>
Đuôi thuyền <i>Krel plūng.</i>	<i>Đút cho ăn <i>Pōxēm.</i> Chim mẹ đút mồi cho con: <i>xem yōng pōxēm kon.</i> Đút cho em bé ăn: <i>pōxēm de kon haioh.</i></i>
Đuối sức (vì uống nước khi bị rơi xuống sông) <i>Glōk</i> . Chết đuối, chết trôi: <i>lōch kō glōk.</i>	<i>Đút cho uống <i>Tōhuch.</i> Nó đau nặng, anh phải đút cho nó uống thuốc: <i>hăp bolō hlăm, ih athai tōhuch kō hăp pōgang.</i></i>
Nó uống nước bất tỉnh nhưng chưa chết: <i>hăp glōk chōng tam lōch</i>	<i>Đút lót tiền bạc <i>Pōyoch de pāng jēn.</i></i>
	<i>Đụt, vịt đựng cá <i>Kōbyich.</i></i>

ĐU

- Đừ rồi *Gleh boih.*
- Đưa cao *Jol*
- Đưa cho ăm (con...) *Tōpīn.* Ba đưa con vào lòng cho mẹ ăm: *bā tōpīn kon tō kotoh mē.*
- Đưa cho nhau, chuyền cho nhau *Tōmōn.* Chuyền ngôi cho nhau để lớp nhà: *tōmōn dihbāl tohla gāch wā līm hnam.*
- Đưa cơm bụng rượu mời khách *Pōk xik dik por ān kō.*
- Đưa dâu *Atōk mai nao.*
- Đưa đón *Iōk dih.*
- Đưa đường chỉ lối *Nhăk trong.*
- Đưa khách, tiếp khách, đón khách vào nhà *Hotōk.*
- Đưa lên, cất nhắc lên *Pōk.*
- Đưa cơm bụng rượu mời khách: *pōk xik dik por ān kō tōoi.*
- Đưa má cho đánh *Pōdan.* Đưa má cho tát: *pōdan bō ān kō de tap.*
- Đưa nước về ruộng *Pōdrān dak tō na.*
- Đưa qua đưa lại *Tai wai, dai wai.* Vừa vỗ trống vừa nhún đưa qua đưa lại: *tap xōgōr høyūn tai wai.*
- Đưa qua sông *Pōgān gān*
- krong.*
- Đưa ra ngoài *Tolēch.* Dọn đồ đặc ra ngoài: *tolēch tōmam tō agah.*
- Đưa tay ra *Chro ti.*
- Đưa tận tay, đặt vào tay *Pochēp.*
- Đưa tin, báo tin, công bố *Potōng.*
- Đưa vào *Tōmūt.*
- Đưa bé *Bok ioh.* Đứa nào: *bok bu.*
- Đức ái *Don băt.*
- Đức hạnh, đức độ *Don lōng.*
- Đức khôn ngoan *Don joaih rogei.*
- Đức giám mục, Đức cha *Bok xoi tih.*
- Đức tin, cậy, mến *Don lui, ngeh, băt.*
- Đực *Tōno.* Bò đực: *Rōmo tōno.*
- Đực, cồ, trống *Tōmōng.* Gà trống: *iēr tōmōng.*
- Đùng *Nē pă.*
- Đùng, cấm *Nē.* Đùng lưỡi biếng: *nē alah.* Cấm viết trên tường: *nē chih tō jōnēng.*
- Đùng bao giờ *Nē lah.*
- Đùng bận tâm *Chă po-ap kikiō kō ih.*

Đừng làm như vậy <i>Nẽ la</i> . Đừng làm như vậy, bố đánh chết: <i>nẽ la! Bă tōh e kōnh</i> .	Đứng nghiêm chào cờ: <i>dōng kōnhrōng kuh kō hla-kō</i> .
Đừng sợ <i>Nẽ iǔ</i> .	Đứng Xơng. Chum dùng đựng nước: <i>ge mǎn xōng dak</i> .
Đừng trả lời hấp tấp <i>Nẽ tol rōnhoh</i> .	Được Dei. Nó bắt được một con gà rừng: <i>hăp rōp dei minh tō iěr bri</i> .
Đừng xá vào <i>Nẽ kōr rōnhoh</i> .	Được Nào ai biết được: <i>bu băt ān!</i>
Đứng chờ một mình <i>Tōngō</i> . Nó đứng chờ một mình, sao anh lâu thế?: <i>hăp gō tōngō chang ih, bō ih dunh pōgrā kiōr moih?</i> .	Được, đúng vậy <i>Hām</i> .
Đứng <i>Dōng</i> . Nó đứng trước mặt tôi: <i>hăp dōng tōngir inh</i> . Đứng thẳng: <i>dōng tōpā</i> .	Được, phải, vâng, ừ <i>Êu</i> . Lát nữa mà đến nhà tôi nhé!: <i>Kōnh ōng nao pō xang kāu hō!</i> _ Được: <i>êu lah!</i>
Đứng đầu <i>Yōng pōlei, tōnul, bluh</i> .	Được rồi <i>Bo boih</i> .
Đứng giạng chân, đứng chàng hảng <i>Dang dōng kō-ē; dōng hak kuang</i> .	Được tiếng <i>Tōgāl kō de u ang</i> .
Đứng giữa <i>Dōng tō anē</i> .	Đười ươi <i>Bēch bōch</i> .
Đứng lên <i>Iǔng</i> . Đứng thẳng lên: <i>iǔng mă tōpā</i> .	Đượm máu và mồ hôi <i>Bō kō pham pāng dak bō-uh</i> .
Đứng lo đám tang <i>Poxīr</i> . Lo đám tang me: <i>poxīr mě</i> .	Đương đầu <i>Hobăp, tokuh kōl</i> .
Đứng mũi chịu sào <i>Bōngai xōdrah</i> .	Đương làm việc <i>Oei jang</i> .
Đứng thẳng trong tư thế nghiêm <i>Kōnhrōng</i> . Pup đứng nhôn.	Đương nhiên <i>Trō hăt, jō boih</i> .
Đứng thẳng trong tư thế nghiêm <i>Kōnhrōng</i> . Pup đứng nhôn. Con đường này lầy lội: <i>trong âu bōk tōpăt truh tō polei</i>	Đương thời <i>Ah âu, chăl âu</i> .
đi thẳng tới làng chúng tôi: <i>trong âu trōk jat</i> .	Đường biển <i>Trong dak dōxī</i> .
Đi chung một <i>dōng kōnhrōng ah măng hnam</i> đường chết chung một ngả:	Đường Trong. Con đường này đi thẳng tới làng chúng tôi: <i>đi thăng tới làng chúng tôi</i> :

<i>bōk minh trong hiong minh</i>	Đường quốc lộ <i>Trong kuan.</i>
<i>glung(y nói sōng chết có nhau).</i> Đi ngả nào, về ngả nấy: đường khía trên tầu: <i>gret bar bōk minh trong, drong minh pēng trong korän tơ tăng.</i>	Đường khía <i>Korän.</i> Rạch mẩy nhau. Đường kính của đáy gùi, trống
<i>roh.</i> Làm gương: <i>pōm trong.</i> Làm gương tốt cho con cái: <i>Dal xōgōr.</i> Đường kính: <i>trong pōm trong lōng kơ de kon.</i>	Đường kính của đáy gùi, trống
Đường chân mày <i>Kōning măt.</i> Ông Roh bị ong đốt ở đường chân mày không thấy gì nữa: <i>Xut xüch kōning măt pōm kōr dōdük bok Roh bī xōxau bōh.</i>	Đường mòn <i>Trong chōr dōdük.</i> Đường mòn lên rãy lăm kẽ qua lại: <i>trong bōk tơ kōng chōr Xut xüch kōning măt pōm kōr dōdük bok Roh bī xōxau bōh.</i>
Đường cong, hình cong <i>Kōduang.</i>	Đường nước lên <i>Hōmoh</i> (đặt xoi)
Đường cua, đường quanh <i>Trong chōkāl.</i>	Đường tắt <i>Khăt.</i> Đi đường tắt gần hơn đường vòng: <i>bōk trong khăt jē loi kơ trongh wēng.</i>
Đường đánh dấu không cho đi <i>Rōwai.</i>	Đường thủy <i>Trong dak.</i>
Đường đi <i>Trong de bōk.</i>	Đường trang trí trên ghè <i>Robän.</i>
Đường gờ (Cán rựa, dao, hay sừng trâu, bò, để trang trí cho vật thêm đẹp) <i>Korän.</i> Sừng trâu có ba đường gờ: <i>hōke kōpō dei pēng tō korän.</i>	Đường viền hoa văn ở mép khăn hay nắp gùi <i>Rotong.</i> Đường vòng <i>Jūng.</i> Đi đường vòng xa hơn đường tắt: <i>Bōk trong jūng ataih loi kōr trong topăt.</i>
Đường kẽ ô (trò chơi nhảy ô của trẻ em) <i>Kăng.</i> Con ông Pu và con ông Pup đang chơi nhảy ô ngoài sân: <i>kon Pu păng kon Pup oei ngôi kăng tơ cham.</i>	Đường vòng <i>Trong dūng.</i> Đường vòng xa hơn đường tắt: <i>trong dūng ataih loi kōr trong khăt.</i>
Đường mía <i>Kōtao.</i>	Đứt <i>Kotēch.</i> Đứt dây: <i>Tolei</i>

<i>kotěch.</i> Mua đứt: <i>chonh kotěch.</i>	Em út <i>Oh hodruch.</i>
Chặt đứt đầu con rắn: <i>koh kōl bih kotěch dūl hūl.</i> Đứt luôn (dây): <i>kotěch tuřng.</i>	Ém nhém <i>Mǔ.</i> Anh tôi ém nhém phần gia tài chia cho tôi: <i>Nhõng inh golōp tōmam dēl mě bă axong kơ inh Eng éc (heo lớn kêu) Wêk wêk.</i>
Đứt ₂ (dây) <i>Toħrěch.</i> Sợi dây đứt vì mục: <i>tolei toħrěch kōlih kōr xang bük.</i>	Eo lưng <i>Kōneu, tōneu.</i> Nước sâu tối eo: <i>dak dōng tōneu.</i> Vòng eo: <i>tōneu kōnhuang.</i>
Đứt đoạn, đứt khúc <i>Kotěch lān.</i>	Eo Net. Bầu nước thường eo ở giữa: <i>tōlōp dak ling net tong aně.</i>
Đứt khúc <i>Kotěch kotoch.</i>	Én loại lớn <i>Pleng.</i>
Đứt ruột, đứt gan <i>Hang klōm, hang nuih, oh ol jat.</i>	Èo uột <i>Rōwăk rōwěn.</i> Lúa rợp èo uột, không phát triển: <i>ba hoyōl rōwăk rōwěn, uh kōr goh iung.</i>
Đứt tay <i>Hiět ti.</i>	Éo le <i>Iū yēr.</i>
	Èo lá <i>Kue rōmuǒn.</i>

E

E dè, e lệ <i>Kōmrōnh, kōmrunh.</i>	Ép ăn <i>Pōkláp.</i> Ép Pôm ăn thịt: <i>pōkláp nhăm kơ Pōm (tục lệ dân tộc khi rất thân nhau, lấy đồ ăn nhét vào miệng để tình quí mến).</i>
Pôm khoanh tay e lệ đứng yên một chỗ: <i>Pōm kuăr ti kōmrōnh dōng minh anih.</i>	Ép buộc ₁ <i>Pō-ep.</i> Ép buộc làm việc nặng: <i>pō-ep de jang hngām.</i>
E ngại <i>Kōkō.</i> Chẳng e ngại gì cả: <i>uh kōr kōr-kōr de.</i>	Ép buộc ₂ <i>Pōklüt.</i> Người ta không muốn thì thôi, đừng ép buộc: <i>de kuă lě, ně pōklüt.</i>
E thận, e lệ <i>Kōdōk, kōdōk mel mol.</i>	
É (Lá rau) <i>Ěch.</i>	
Em <i>Oh.</i> Em trai, em gái: <i>oh drānglo, oh drākǎn.</i>	
Em ơi (tiếng gọi nhau của vợ chồng) <i>Ai.</i>	
Em rể <i>Nhō.</i>	

- Ép duyên *Po-ep togai, pone* É *Pă lă*. É ấm: *tōnam de pă togai*.
- Ép giá *Chonh pojuă, podet*. Éch, nhái *Kăt*. Nhái bâu: *kăt ler*. Soi éch: *xrol kăt*.
- Ép mía *Ot kotao*. Ém *Hobōn hiup*.
- Ép nài *Poklut*. Ém á *Thěng thăp*.
- Ép nho *Det plei hōmu*. Ém dịu, êm ái *Rōmōn*,
ngồi ép sát nhau *Poră*. Hãy *rōmuōn*, êm *hōdu*. Lời lē êm sau có chổ ngồi: *iěm poră oei* ái: *bōr rōmō*. Bàn tay êm dịu *mă hrăt wă kō de truh dōng* của mẹ: *kōpang ti êm hōdu rōng goh dei anih*. mě.
- Ép uống rượu *Bogō*. Họ ép tôi *Em* dịu, nhẹ nhàng (lời nói hay uống hai ba kang rượu: *de* tiếng hát) *Rōmuōn rōboh*. *bogō inh et bar pēng kang*. Ém đẹp *Xōnêp lōng*.
- Ép uống *Tongok, pōngok, pogō*. Mẹ tôi ép tôi uống thuốc *Em* tai *Lăp kō don*. sốt rét: *Mě inh tongok kō inh pogang bolō*. Énh *Lang bah*.
- Ép xác *Poxrū pōnep doh akāu, pō-ěnh pogōt doh akāu*.

Ê

- E ấm khấp người *Rōbōp rōbăp jāp akāu*.
- Ê ấm, đau nhức lâu *Rō-o, rōgah lōlēch*.
- Ê chè *Oi xōngon, lao don*.
- Ê mặt *Kodōjat*.

Rông Dak Wâk Dak Glei

G

Gà <i>Iēr</i> . Gà trống, gà mái: <i>iēr tōmōng, iēr akān</i> . Gà nước: <i>iēr dak</i> . Gà ác: <i>iēr ak</i> . Gà con: <i>iēr kon</i> .	Gach <i>Rek, chrek</i> . Gác chân <i>Tokua</i> . Nó ngủ thường gác chân: <i>hăp tep ling tokua jōng</i> .
Gà con mới nở <i>Prai tōng</i> .	Gác cổng <i>Gak măng</i> .
Gà choai <i>Iēr kōdōng</i> .	Gác chuông <i>Thôt teng neng</i> .
Gà gáy <i>Iēr ō</i> .	Gác lại sau <i>Chuǎn lě kōnh mōi</i> .
Gà kiến <i>Iēr poleu</i> .	Gác lên chỗ cao <i>Chrōng</i> . Gác nong lên cao: <i>chrōng hoxēng tōprong</i> .
Gà lôi <i>Pruch</i> .	Gác nhà <i>Prong hnam</i> .
Gà mái đẻ <i>Iēr yōng</i> . Như gà mẹ ấp ủ gà con dưới cánh: <i>thoi iēr yōng akōm dōh kon lōm pōnăr</i> .	Gác thượng <i>Tăl ah kōpēng</i> . Gạc nai <i>Hoke juei</i> .
Gà mái đẻ <i>Iēr nōm bōm kotăp</i> .	Gach <i>Rek</i> . Gạch bỏ: <i>rek lĕ</i> .
Gà mái tơ <i>Iēr adruh</i> .	Gach dọc: <i>rek hōmoi</i> .
Gà nhà <i>Iēr cham</i> . Gà rừng: <i>iēr bri</i> .	Gach dưới <i>Rek ah kōnâm</i> .
Gà nòi <i>Iēr jū</i> .	Gach ngang <i>Rek pogăñ</i> .
Gà sẩy <i>Iēr xang klah</i> .	Gach nối <i>Rek akōm</i> .
Gá chồng <i>Xít ǒng mai, pochōng ǒng mai</i> .	Gach xây nhà <i>Gach</i> . Xếp gạch: <i>rōtăl gach</i> .
Gá Hăp, bōk noh.	Gai dài nhọn màu đen <i>Mim mrōm</i> .
Gá Pōluō, lung.	Gai Jōla. Gai gốc: <i>jōla jōlut, ul jōla</i> . Mū gai: <i>agal jōla</i> .
Gá chuyện <i>Pōma dōnuh tokuh bōr don</i> .	Gai mắc cỡ tím, cây trinh nữ <i>Jōla grēng bih</i> .
Gá gãm <i>Pōma lung</i> .	Gai mắc cở xanh <i>Jōla hmă</i> . Gai, cây gai <i>Nhai</i> . Chỉ gai: <i>tolei nhai</i> .

Gai mắt <i>Areh kɔ̄ nǎng.</i>	Gan da <i>Khǐn nuīh.</i>
Gái chưa chồng <i>Adruh, hɔ̄druh.</i>	Gan dạ, liều lĩnh, can đảm <i>Pɔ̄nuīh.</i>
Gái trưởng thành: <i>adruh goh.</i>	
Gái cưng (tiếng cha mẹ gọi con gái mình) <i>Mō.</i> Gái cưng ơi, dậy mau đi ! <i>Ό mō dǔ dung, bě dah riu lah !</i>	Gán <i>Pɔ̄klep ān.</i> Gán tội <i>Pɔ̄nhang.</i> Gạn hỏi <i>Jet pɔ̄tīl.</i> Gang tay <i>Hɔ̄da.</i>
Gái mãi dâm <i>Adruh ling chă poppray.</i>	Ganh đua <i>Pojot, ayeh.</i> Ganh đua học tập: <i>pojot dihbāl tɔ̄drong poxram.</i>
Gái mới lớn <i>Adruh plǒng.</i> Con gái là con mẹ cha, con tri là con nhà người: <i>roneh drăkăñ khan kon po, roneh drănglo khan kon de.</i> Tân gái: <i>thông adruh.</i>	Ganh gỗ <i>Tɔ̄gar.</i> Ganh nhau chỗ ngồi: <i>tɔ̄gar dihbāl oei anih.</i> Ganh tị <i>Bongiēng.</i> Ganh tị với người đẹp hơn mình: <i>bongiēng păng bongai guăng loi.</i>
Gài bẩy <i>Gut năk, gut akap.</i>	Ganh tị <i>Kɔ̄dril.</i> Nó thấy tôi được may mắn liền ganh tị: <i>hăp kɔ̄dril bōh inh dei pūn ai.</i>
Gãi <i>Kokach.</i> Dù có ngứa cũng đừng gãi: <i>mɔ̄nhang kɔ̄ pokoih ně kokach.</i>	Gánh <i>Hónong, pū.</i> Gánh lấy, vác lấy <i>Pū iōk.</i>
Gãi ngứa <i>Kach pokoih.</i>	Gánh nặng <i>Hónong hɔ̄ngăm.</i> Gánh nhẹ: <i>hónong hoíoch.</i>
Gãi, cào <i>Kach.</i> Dù ngứa đừng có gãi: <i>mɔ̄nhang kɔ̄tăl, ně kɔ̄ kach.</i> Cào càò đất: <i>kla kach teh.</i>	Gánh <i>Anong.</i> Gánh nặng: <i>anong hɔ̄ngăm, gui hɔ̄ngăm.</i>
Gài, đặt <i>Bōch kap, bōch kō, bōch dong, bōch tōho.</i>	Gánh <i>Neng nong.</i> Gánh hàng đi bán: <i>nel nol tɔ̄mam bōk bōdro.</i>
Gan <i>Klōm.</i> Đau gan: <i>jǐ klōm.</i>	Gào thét <i>Hōmrach.</i> Gào thét hěch <i>klak.</i> Viêm gan: <i>klōm</i> lớn tiếng: <i>hōmrach bōr deh.</i>
Nát ruột nát gan: <i>hěch klak</i>	Gáo mucus nước <i>Chogong tōng pōpōng.</i>

dak.

Gạo *Phe*. Gạo còn thóc: *phe dei hau*. Gạo lức: *phe jrōp*. Gạo giã nhiều lần cho trắng: *phe hroh*.

Gạo tẩm *Polah*.

Gạo xà kơng *Choke*.

Gạt (cho bằng mặt) *Gat*. Đong cho Pôm ba thúng lúa gạt: *tōng gat kɔr Pôm klâu rɔ̄-i pɔ̄dei*.

Gạt chân *Khui*. Cầu thủ bóng đá thường hay gạt chân nhau: *khul kɔdah plei ga kɔr khui jōng dihbāl*.

Gạt gãm *Holelnh pɔ̄dār*.

Gạt lệ *Xut dak măt*.

Gàu₁ (làm bằng thiếc) *Khǐng khǔng*. Tát đìa bằng gàu thiếc: *kɔxǎi kɔdruh pǎng khǐng khǔng*.

Gàu₂ *Kra kɔl, kɔl kochap*.

Gay gắt *Chotāng, hɔ̄dɔ̄ng*. Ăn nói gay gắt: *pɔ̄ma xa chotāng*. Nắng gay gắt: *tɔ̄ hɔ̄dɔ̄ng*.

Gay go *Anat anot*.

Gáy *Ő*. Gà gáy: *iēr ő*.

Gáy (cá) *Groi*. Gáy cá chép như lưỡi cửa: *groi ka chep thoī rɔ̄*.

Gáy, ót *Kɔ̄ng kɔ̄ch*. Pôm thích

hớt tóc hở gáy: *Pôm lū kăt xōk kɔ̄pōng kɔ̄ng kɔ̄ch*.

Gáy Hoxi. Dế gáy: *ler hoxi*.

Gáy đàn *Reh, pleh brō dung*.

Gáy Togōr. Gáy tiện: *togōr khɔ̄l*. Gáy xương: *togōr kɔting*.

GĂ

Gám *Cholut*

Găm₁ *Kêl, rĕn*. Găm bắp: *kêl kɔtɔr*. **Găm₂** *Ngöl*. Chó găm xương: *kō ngöl kɔting*.

Gặm nhấm₁ (chỉ vật đang nhài)

Wěp wěp. Thỏ gặm nhấm lá khoai lang: *topai xa hla bum ngô wěp wěp*.

Gặm nhấm₂ *Rĕn*. chuột gặm bắp khô: *kone rĕn hɔ̄bo kro*. Chó gặm xương: *kō rĕn kɔting*.

Gần *tẩm* hay cám *Tötar, hɔ̄ting*.

Gần gạo lấy thóc ra *Chěk lěk phe wă dōnh hâu*.

Gần giọng *Hôk kɔlōng*.

Gắn bó, gắn chặt *Klep kɔjăp*.

Gắn liền *Dōm klep*. Ngành gắn liền với thân thì mới sinh hoa kết quả: *than dom klep pǎng tom plōng nao pojing plei*

<i>rang.</i>	Gặp may <i>Chōmo, jōmo, jrām ai.</i> Nó gặp may bắn được con heo rừng đầu đàng: <i>hăp chōmo pōnah dei xoke moy.</i>
Gắng gượng, rán sức <i>Kōkal.</i>	Gặp mặt <i>Jrām dihbāl.</i>
Đau ốm không nên gắng gượng đi làm: <i>jī jān pă kōkal kiō bōk jang.</i>	Gặp nhau <i>Tōdim.</i> Hai đứa chúng tôi gặp nhau trên xe khách: <i>nhi tōdim dihbāl lōm xe.</i>
Gắng sức <i>Adrin, ēnh, khōm mă.</i>	Gặp nhau ₂ <i>Tojrōm.</i> Chúng tôi gặp nhau ở cầu treo: <i>nhōn tojrōm dihbāl ah kōtua dīng dūng.</i> Chúng tôi gặp nhau ở ngã tư: <i>nhōn tojrōm dihbāl ah hōnglah puōn.</i>
Gắng sức với điệu bộ bặm môi lại <i>Kōwīm kōwīp.</i> Chúng bặm môi lại dốc sức để khiêng cây: <i>xoküng bōr kānhăp kōwīm kōwīp pojāng tung long.</i>	Gặp nhau, họp mặt <i>Tōkuh, tokōp.</i>
Gắng sức, gượng <i>Pōgrāng.</i> Người bệnh gắng gượng đi: <i>bōngai jī jān pōgrāng chă bōbōk.</i>	Gặp nhiều tai họa nầy đến tai họa khác <i>Rōphā.</i> Người gặp nhiều tai họa xưa kia bị coi như thằn ghét bỏ: <i>bōngai rōphā, xō ki de nāng thoī bōngai yang areh.</i>
Gặng hỏi <i>Jet pōtīl.</i>	Gắt gổng <i>Khāng khō, hēng hōng.</i> Nói năng gắt gổng: <i>pōma xa khāng khō.</i> Người gắt gổng: <i>bōngai hēng hōng.</i>
Gặp cho nhau <i>Tōgep, gep, pōgep.</i> Bồ bịch gấp thức ăn cho nhau tỏ tình yêu thương: <i>pōyō pojāng tōgep dihbāl tobāng wā tobōh don bāt.</i> Gấp đồ ăn mời khách: <i>pōgep tobāng ăn de tōmoi.</i>	Gặt Kēch. Gặt lúa: <i>kēch ba.</i>
Gặp lấy <i>Kep.</i> Gặp thức ăn bằng đũa: <i>kep hla nhēt pāng nep.</i>	Ai gieo lao nhọc trong nước mắt, họ sẽ ra đi gặt hái trong
Gặp Jrōm. Tôi gặp nó dọc đường: <i>inh jrōm hăp rōk trong.</i>	
Gặp gở : <i>tojrām.</i>	

vui mừng: *dōm de choh choi* Gần Jě. Cách mặt nhung lòng
gleh glān lēch dak măt, kānhăp gần nhau: *akāu ataih chōng*
gô xō xōn lēch kēch kōdih ba. *bōnōh jē dihbăl.*

Mùa gặt: *pōyan kēch.* Thợ gặt: *bōngai kēch.*

Gần bằng Dơ. Lớn gần bằng con bò: *prōng dōrōmo.*

Gần chín Kōman. Chuối hường: *prit kōman.* Đu đủ chín hường: *rōhūng kōman.*

Gần gũi Tójě.

Gần mực thì đen, gần đèn thì sáng *Pojōk pāng bōngai lōng*
gô jīng lōng, pojōk pāng
bōngai kōnī gô jīng kōnī.

Gần sáng Jě ngah.

Gần sát Potěp. Để sách sát
mắt đọc: *nāng hlabar potěp*
măt.

Gần mực thì đen, gần đèn thì sáng *Pojōk pāng bōngai lōng,*
gô jīng lōng, pojōk pāng
bōngai kōnī, gô jīng kōnī.

Gần nhau Tójě. Chúng tôi
ngồi gần nhau: *nhōn oei tojě*
dihbăl.

Gần, sấp sửa Jiām. Gần đúng:
giām trō Gần hai tháng rồi
không thấy kết quả: *jiām bar*
khei boih, tam bōh tōdrong
tōdrōl. Sấp sửa rồi: *jiām jiām*
boih.

GÂ

Gầm gì (Chim) Pōgōm.

Gầm gừ Grēnh. Sư tử gầm gừ
bảo vệ con: *kla rōmu grēnh.*

Gầm nhà sàn Krōm hnam.

Gầm mặt xuống vì xấu hổ
Kūnh kōl kōngōnh yor kodō.

Gầm, rống Rō-um. Cọp gầm:
kla rō-ūm.

Gấm vóc Che brinh brōnh
krūp rō.

Gấm suy Tōchēng, tōmau. Suy
gấm trong lòng: *tōchēng lōm*
don.

Gân Hoan. Gân cốt: *kōting*
hoan. Đau gân: *jī hoan.* Rứt
gân: *hoan tút.*

Gân Gor. Tước gân lá chuối để
gói cơm: *hek gor hla prit wă kō*
nūng por.

Gân Giām, jě, tōbō wă. Gân
chết: *tōbō wă lōch.* Gân đến:
giām truh.

Gấp gấp <i>Pogēnh potēnh</i> .	Gây buồn phiền <i>Pohēl</i> . Con cái
Gấp lại ₁ <i>Kochōt</i> . Gấp đôi sợi dây lại cho chắc: <i>kochōt tolei pōm bar wā kōjāp</i> .	làm phiền lòng cha mẹ: <i>de kon tōdrong jang nhōn</i> .
Gấp lại ₂ <i>Klōp</i> . Gấp sách lại: <i>klōp hlabar</i> .	Gây cản trở <i>Pogān</i> . Gây cản
Gấp rút <i>Pogēnh potēnh</i> .	trở công việc chúng tôi: <i>pogān tōdrong jang nhōn</i> .
Gấp, xếp (chỉ nói về dây) <i>Kojuh</i> . Xếp dây: <i>kojuh tolei</i> .	Gây chết đuối <i>Poglōk</i> . Sông chìm làm nó chết đuối: <i>plūng bük poglōk hăp</i> .
Gập ghềnh ₁ <i>Khēk khōk</i> . Đường lên núi gập ghềnh khó đi: <i>Trong tōk tō kōng khēk khōk jat</i> .	Gây chóng mặt, làm chóng
Gập ghềnh ₂ <i>Lük khük</i> . Đường gập ghềnh đầy ổ gà: <i>trong lük khük klüng dōn</i> .	mặt <i>Powing</i> .
Gập ghềnh ₃ <i>Rük khük</i> . Đường đá gập ghềnh: <i>trong rük khük pōm tōmo</i> .	Gây chyện, sinh sự <i>Poxēnh</i> .
Gật đầu <i>Ngōl</i> . Anh muốn đi với tôi không? – anh ta gật đầu đồng ý: <i>e hām wā kiō inh ? – ngōl hăp wā</i> .	Gây đói kém <i>Pohrah</i> . Lủ lụt gây đói kém: <i>dak rōlat pōm pōrah</i> .
Gật đầu <i>Ngük</i> , <i>ngǔl</i> . Gật đầu đồng ý: <i>ngük kōl lăp kō don</i> .	Gây gỗ, gây sự <i>Boblīk</i> .
Gật gà gật gù: <i>ngük ngük</i> .	Gây hại <i>Porām</i> . Thả bò ăn lúa
Gầu (Trên đầu) <i>Kra kōl, kōchap kōl</i> .	gây hại cho gia đình người ta: <i>lě rōmo xa ba porām unh hnam de</i> .
Gấu (Con vật) <i>Chōgōru</i> .	Gây hoang mang <i>Pōdit, pohlit</i> .
Gấu áo <i>Tōdrol ao</i> .	Đừng nói bậy bạ gây hoang mang cho người ta: <i>ně ră kuanh kuanh kōnh pōdit de</i> .
	Gây khó khăn <i>Pohiōk</i> . Đừng gây khó khăn cho ai: <i>ně pohiōk kō de</i> .
	Gây lộn xộn <i>Pōdrun</i> . Lộn xộn trong nhà: <i>gō pōdrun hnam</i> .
	Gây mất ngủ <i>Pōgrong</i> . Họ

uống rượu ôn ào, làm chúng tôi
mất: *et xit poxrõng pom*
pogrong măt nhon khé ngah.

Gây mệt nhọc *Pogleh.*

Gây nguy hiểm *Poyér.* Chớ
ném mẻ chai ra đường, gay
nguy hiểm cho người ta: *ně tük*
kocheh chai to trong, poyér kơ dunh, rai krém.
de.

Gây ôn ào, làm ôn ào *Poxrõng.*

Đừng làm ôn để ngủ: *Ně*
poxrõng kơ de wă tep.

Gây thiệt hại *Poyoch.* Chuột
cào cào gây thiệt hại mùa
màng: *kone pang lep poyoch*
mir ba hóna potám.

Gây thiếu hụt *Pokhái.* Nắng
hạn làm thiếu hụt nước: *tố*
dunh pokhái dak.

Gây trở ngại *Pohrät.* Đừng
đứng gần cửa làm trở ngại lối
đi: *ně dōng ah măng poehrät*
trong.

Gây vấp phạm, gây tội
Poyoch.

Gậy *Long jra.* Ông già chống
gậy đi chơi: *bok kră thõng ngói*
pang long jra.

Gậy *Hökě, akě.* Gậy còng:
hökě hökong, hökě tøgron.

Gầy dựng *Pojing.* Gầy dựng
tổ sản xuất: *pojing khul jang*
xa.

Gầy yếu *Gre.*

Gầy yếu, suy nhược *Krém,*
pohiang. Nó bị bệnh, càng
ngày càng suy nhược: *hăp jí rai*
de.

GHE

Ghe *Plüng.* Chèo ghe: *wört*
plüng.

Ghè *Wên wên, wenh wěnh.*

Ghè có miệng *Cheh lup* (loại
ghè có miệng rộng).

Ghè có miệng rộng *Abai.*

Ghè có đường tròn nổi ở thân
ghè *Kowang.*

Ghè *Drăm, hlam, kel brel, kha,*
kheo, klang, kōng leng, kodi,
kodiang, kothnga, kólep,
kohnang, kothoch, krék, kröi,
kruing, ku bék, hotôk(ghè lớn
vàng), měm, moi, muh(có hình
mūi quanh cổ), hotôk ak, ge
chär, peng beng, podrang,
pogong, ge ponhan.

Ghè, ché, hủ, chum *Drăm.*

Ghé *Drong.* Ghé thăm:

<i>hopong drong.</i>	Ghép lại xương bể <i>Pokōp ming koting pochah.</i>
Ghé mắt <i>Koleng măt.</i>	Ghép thành đôi <i>Pokōp.</i> Ghép hai con bò thành một đôi:
Ghé thăm₁ <i>Weh rōngot, drong rōngot.</i>	<i>Pokōp bar tō rōmo jīng minh</i>
Ghé thăm₂ <i>Weh.</i> Lâu lâu anh nhớ ghé thăm tôi nhé!: <i>dunh kōp.</i>	<i>dunh ih khōm weh hopong biō̄ kō inh ho!.</i>
Ghé Brōn.	Ghép thành đôi <i>Tōgōp, tōgrop.</i>
Ghé chóc <i>Tōboch.</i> Ăn ở dơ bẩn dẽ sinh ra ghé lở: <i>oei xa bruh brām, bōnh kō tōboch.</i>	Ghét <i>Areh.</i> Tôi ghét nó: <i>inh areh kō hăp.</i> Ghét không muốn nhìn mặt: <i>areh kō năng.</i> Anh em giận ghét nhau: <i>mīl areh dihbăl nhōng oh.</i> Giận ghét tranh giành: <i>tōmīl areh hōyeh pōtrēn.</i>
Ghé lở <i>Brōn kōrēt.</i> Ghé lở khắp mình: <i>brōn kōrēt jōp akāu.</i>	
Ghen cay ghét đắng <i>Areh nhek krēk.</i>	
Ghen Gar, jeh hăng.	
Ghen tuông <i>Gar.</i> Chồng ghen vợ: <i>klo gar akă̄n.</i>	GHÉ
Ghen ghét <i>Bōngiēng areh.</i>	Ghê răng <i>Hōting xōněnh.</i>
Ghen tức <i>Bōngiēng kōdrīl.</i>	Ghê sợ, ghê sợ <i>Krūp.</i>
Gheo gái <i>Thōng adruh.</i>	Ghê tóm₁ <i>Mě́ rōmōt, rōmōt tot.</i>
Ghép Akōp. Ghép hai con bò thành một đôi: <i>akōp bar tō rōmo jīng minh kōp.</i>	Ghê tóm₂ <i>Mōmōt.</i> Xác chết một tuần, ghê tóm quá: <i>kiă̄k lōch minh blon, nă̄ng mōmōt jat.</i>
Ghép lại <i>Agrop, hogrop.</i> Ghép hai con bò thành một đôi: <i>hogrop bar tō rōmo jīng minh kōp.</i>	Ghế <i>Pōgōn, hōdreh.</i> Nấu cơm ghế bắp: <i>pai por pōgōn pāng hōbo.</i>

Ghế *Tăng dő*. Ghế dựa: *tăng tónuh*.

dő gɔning. Mời anh ngồi vào ghế: *apinh ih pɔdei tɔr tăng dő*.

Ghênh nước *Kɔdröl dak*.

Gia cầm, gia súc *Kon kiék cham*.

Gia giáo *Ten tónen*.

Gia phả *Hɔdrung hɔdréch*.

Gia tài₁ *Tómam kră, tómam mě bă*.

Gia tài₂ *Tómam poxǔ*.

Gia tảng *Athám*.

Gia trưởng *Tónul ūnh hnam, kɔdră hnam*.

Già Kră. Già làng kră polei.

Già nua: kră krut. Trẻ cây cha, già cây con: ah oei iě yươ bă, ah oei kră yươ kon.

Già Trõng (chuối). Buồng chuối này chưa già: *hɔdong prit mă âu tam trõng*.

Già cả Krung. Người cao tuổi nhất: kră krung. Lão làng: kră krung.

Già dặn Kómăi.

Già làng Kră polei.

Già nua Kră krut.

Già trẻ lớn bé *Tih ioh moh kră*.

Giá cả ấn định *Mlõng kăp*.

Giá cả Long. Hạ giá: *pójruh long*.

Giá cả, trị giá *Kăp*. Drăm

GHI

Ghi chép *Chih mǎn*.

Ghi lòng, ghi nhớ *Chěp lõm don*.

Ghi tên, ký tên *Chih măt*.

Ghi tac *Kuăt*. Ghi tac trong lòng: *kuăt lõm don*.

Gì, cái gì *Kikio. Ih póm kiô?* Anh làm gì?: *ih póm kikiot?*

Cái gì nữa?: *kiô dõng*. Không thấy gì: *uh kơ bôh kikio*.

Gỉ sét *Brêng*. Không bị mọt đục, không bị rỉ ăn: *kōmot bĩ cheo, brêng bĩ xa*.

GIA

Gia đình (mỗi nhà có một cái thang, cho nên có nghĩa là gia đình) *Kung*. Làng này có bao nhiêu gia đình: *polei âu dei dōm tō jõng kung*.

Gia đình *Ünh hnam, hnam tónō, gó por, ünh om, ünh*

<i>mənōh e kăp dōm yō?</i>	Ghè dó anh bán giá bao nhiêu?: <i>Drām</i>	củ: <i>hăp poklai pě hla bum, kuă</i> <i>kō de lōlē hăp klē bum.</i>
<i>mənōh e kăp dōm yō?</i>	<i>Giá buốt Tōngiēt kōmrēn.</i>	<i>Giả bộ, giả vờ Chă pōpōm.</i>
<i>Giá cao quá Kăp jat.</i> Giá lên cao: <i>kăp atōk.</i>	<i>Giá dạng Iōk hōdrōk pha.</i>	<i>Giả điếc Pōm klīk.</i>
<i>Giá máu Tōmam kōl bōngai.</i>	<i>Giả danh Măt pōlui.</i>	<i>Giả dối Hōlēnh pōdār, hōlēnh</i> <i>mĕ.</i>
<i>Giá như Tōng thoi.</i>	<i>Giả sǔ, phòng khi Pōngiă</i>	<i>hay đánh ai) Wat. Giá tay</i> <i>pōngiō.</i> Phải mang dù phòng quất bò thúc đi mau : <i>wat tī</i> khi trời mưa: <i>athai nhăk hla du</i> <i>mang rōmo wă hăp bōk pōngiă pōngiō dei mi.</i>
<i>Giá tay đĕ</i> (chặt cây, cuốc đất hay đánh ai) <i>Wat.</i> Giá tay <i>pōngiō.</i> Phải mang dù phòng quất bò thúc đi mau : <i>wat tī</i> khi trời mưa: <i>athai nhăk hla du</i> <i>mang rōmo wă hăp bōk pōngiă pōngiō dei mi.</i>	<i>Giả trá Hēl hōl bījue.</i>	<i>Giả sǔ, phòng khi Pōngiă</i>
<i>Giă₁ Tūl.</i> Giá gạo đĕ làm bột: <i>tūl phe wă kōr pōm tōpūng.</i>	<i>Giai đoạn Rōwūth.</i>	<i>Giai nhân Bōngai guăng rogei.</i>
<i>Giă₂ Peh.</i> Giá gạo peh ba. Giá gạo thình thích trước sân: <i>peh</i> <i>ba chřik chřuk tōr pra.</i>	<i>Giải bày Tōblōr tōblang.</i>	<i>Giải cứu, giải phóng, giải</i> <i>thoát, giải vây Dōng tōnglaih.</i>
<i>Giă gạo cho tróc vỏ</i> (lứt) <i>Kojeh.</i> Giá gạo lứt đĕ nấu ruợu: <i>kojeh ba wă pai pung.</i>	<i>Giải hòa Mīng man.</i>	<i>Giải ngū Lēch dōng līnh.</i>
<i>Giă gạo chưa tróc vỏ Peh ba</i> <i>tam xăp.</i>	<i>Giải độc Pōhăk lě pōnhūl,</i> <i>tōlēch lě pōnhūl.</i>	<i>Giải lao Pōdei kōjang.</i>
<i>Giă gạo lần thứ nhất Jrōp.</i> Mẹ tôi giă gạo một lần, không đủ sức giă lần thứ hai: <i>Mĕ inh peh</i> <i>ba jrōp, uh kōr kē peh hroh.</i>	<i>Giải nghĩa, giải thích Pōdōk.</i>	<i>Giải phẫu Pah.</i> Mĕ ruột thừa: <i>pah klak tōch.</i> Phòng giải phẫu: <i>lăm pah.</i>
<i>Giă từ Hmach tōklah.</i>	<i>Giải phóng, phóng thích</i> <i>Pōtōngei.</i>	<i>Giải thích cho hiểu Pōklēch.</i>
<i>Giă vờ Poklai.</i> Nó giă vờ hái lá mì kéo người ta biết nó ăn cắp		

Xin anh giải thích thêm cho tôi hiểu rõ: <i>apinh ih pokläch atām wă inh wao todah.</i>	Cơn dịch đã giảm bớt: <i>porang xang rojeng boih.</i>
Giải thích rõ <i>Pöhlöh, pöwao.</i>	Giảm đi <i>Hoach.</i>
Phải giải thích rõ cho nó hiểu: <i>athai pöma pöhlöh don wă kɔ̄ hăp wao.</i>	Giảm sút <i>Yäm.</i>
Giải thích, tò bày <i>Toblang.</i>	Giảm tho <i>Pøyam johngâm erih.</i>
Phải giải thích rõ chuyện này: <i>athai pöma toblang todrong âu.</i>	Giảm xuống <i>Pojruh.</i>
Giải thoát <i>Döng röngsei.</i>	Gian dối <i>Wě wō, wě wōng.</i>
Giải thoát, giải phóng <i>Pohoai.</i>	Tính gian dối: <i>don wě wō, don topai.</i>
Giải phóng nô lệ: <i>pöhoai döng dích dam.</i>	Gian lận <i>Chă holēnh.</i>
Giải tội (Tôn giáo) <i>Pöhnhōm.</i>	Gian tà, gian xảo <i>Holēnh korni.</i>
Giải trí, vui chơi <i>Pöhiȫ. Uống rượu vui chơi với khách:</i> <i>et xik pöhiȫ păng tömoi.</i>	Gian nhà₁ (dành cho mỗi hộ) <i>Lăm pah.</i>
Giam hăm <i>Kron pöräm.</i>	Gian nhà₂ <i>Röwak.</i> Nhà ba gian: <i>hnam pêng röwak.</i>
Giam lỏng <i>Tö-oei minh anih wă năng xǔ.</i>	Gian trú <i>Holēnh pödär.</i>
Giam, nhốt <i>Kron.</i> Giam tù: <i>kron lõm hnam tongiect.</i>	Gian truân <i>Hliëng anat.</i>
Giám mục <i>Bok xoi tih.</i>	Giàn bếp <i>Hödra, pödra.</i>
Giám sát <i>Kiȫ gióng năng.</i>	Giàn giụa <i>Görér, hörhér, hörhȫr.</i> Than khóc nước mắt
Giám bốt công việc <i>Pöhiöch tödrong jang.</i>	nước mũi đầm dề: <i>hönhȫr ȫh dak muh pă băt, dak măt pă hrëng.</i>
Giám bốt₁ <i>Pøyam.</i> Giảm nhẹ: <i>pøyam töxé.</i>	Gián (Con vật) <i>Bla kuk.</i>
Giám bốt₂ <i>Röyong, rojeng.</i>	Gián đoạn <i>Pojor.</i> Nó đến thăm làm gián đoạn công việc của
	tôi: <i>hăp truh höpong pojor tödrong jang inh.</i>
	Giản nở <i>Tot.</i>

Giãn ra <i>Blang.</i>	<i>dao.</i>
Giang (thuộc loại le rất dẻo, lóng dài) dùng đan rõ, guì rất chắc, ống nhỏ làm ống điếu <i>Kotang.</i>	Giao cho <i>Pojao.</i> Giao công việc: <i>pojao todrong jang.</i>
Giặng chân <i>Toang.</i> Ngồi (đứng) giặng chân: <i>oei (dõng) toang.</i> Ngồi giặng chân sưởi lửa: <i>toang unh.</i> Cây đa có nhiều rễ phụ tỏa xuống: <i>jri toang.</i>	Giao hòa <i>Polõng, ming polõng.</i>
	Giao hợp <i>Tě, tojě.</i>
	Giao hợp <i>Tohao.</i> Bò phối giống: <i>rõmo tohao dihbăl.</i>
Giang sơn <i>Teh dak.</i>	Giao hợp, giao cấu <i>Potě, tokio.</i>
Giáng xuống <i>Tonhur.</i>	Giao kèo, giao ước <i>Toguõt.</i>
Giáng sinh <i>Roneh, jing bongai.</i>	Giao nhiều công việc <i>Pokruh todrong jang.</i>
Giáng thế <i>Jür tơ teh.</i>	Giao ước <i>Toguõt.</i> Lời đã giao ước thì không thể cắt đứt: <i>bõr xang toguõt xonă bĩ goh toyaih.</i>
Giặng chân <i>Kõ-ě.</i> Đứng giặng chân: <i>dang dõng kõ-ě.</i>	Giao phổi (cào cào, ếch, nhái) <i>Topü.</i> Hai trái chuối dính leo: <i>Prit topü.</i>
Giảng dạy <i>Jang bøtho.</i>	Giao phó hết của cải cho người con cưng nhất <i>Pøkluh.</i> Người cha giao phó hết của cải cho người con út: <i>bã pøkluh dí tømam kõ kon hødruch.</i>
Giảng dài <i>Anih oei bøtho.</i>	
Giảng giải <i>Pødõk pødă.</i>	
Giảng hòa <i>Ming man.</i>	
Giảng viên <i>Bøngai bøtho.</i>	
Giành <i>Pøjei.</i> Giành giật: <i>pøjei brõt.</i>	Giáo, đồng <i>Tak.</i> Giáo mác: <i>tak dao.</i> Giáo sáng ngồi: <i>dao plér plar.</i>
Giao chiến <i>Bøblah.</i>	
Giao chiến bằng gươm đao <i>Pøkoh, tokoh.</i> Ngày xưa, họ sử dụng gươm để đánh nhau: <i>xõ ki, de toblah tokoh dihbăl păng</i>	Giáo dân <i>De kon khöp, de kon Bã Yang.</i>
	Giáo dục <i>Bøtho nhăk, bøtho ming man.</i>

- Giáo đoàn *Khul de kon khop.*
 Giáo hội (tôn giáo) *Bôl Diêng.*
 Giáo huấn *Todrong bôtho.*
 Giáo lý *Todrong Bă Yang.*
 Giáo phận *Pǔng khop.*
 Giáo xứ *Toring khop.*
 Giáp mồi, giáp vòng *Jǔm.* Ngồi quanh bàn: *oei mǎ jǔm kɔbang.*
 Giáp năm, tháng *Tókuh.* Giáp năm: *tókuh xonăm.* Mừng sinh nhật: *xõ tökuh nă̄r róneh.* Lúa chúng tôi đủ ăn đến giáp năm: *ba nhôn xõng tökuh xonăm.*
 Giáp ranh *Tökäng.*
 Giáp vòng *Tăp.* Cây nầy ba sãi cũng không giáp: *long âu pêng plaih duh bĩ tăp.*
Giàu có quyền thế *Grōn.*
 Giàu có *Kolă.* Người giàu có: *Bongai kolă.*
 Giàu có *Podrōng.* Giàu thì giàu thêm, nghèo thì nghèo mạt: *pôdrōng de kruh, dónuh de tak.*
 Giàu sang phú quý *Podrōng duaih.*
 Giày *Chokhō.* Giày ống: *chokhō thôt.*
 Giày vò *Pojī don.*
 Giày xéo *Juă kotit.*
- Giãy cỏ *Trah.* Giãy cỏ cho sạch sân: *trah nhết pɔnguah cham.*
 Giãy giụa (trẻ con, vật nhỏ) *Nhranh nhranh.* Bé giãy nãy trong tay mẹ: *nhranh nhranh kon nge pôpěnh lõm ti mě.*
 Giãy giụa *Lonth lonth.* Bò ăn trúng nái, nầm giãy giụa trước khi chết: *rōmo xa trõ hōdrong tāng ar, pôpěnh lonth lonth adroi kɔlōch.*
 Giãy giụa *Pôpěnh.* Cá giãy giụa: *ka pôpěnh.*
 Giãy nãy *Nhranh nhranh.* (người lớn hoặc vật lớn)

GIÃ

- Giặc *De kōnam.* Giặc giã: *todrong toblah toblung.* Đánh giặc: *toblah.*
 Giầm *Chich.* Giầm ớt trong nước mắm: *chich pôhăng lõm dak măm.*
 Giăng dây *Tăng tollei.*
 Giăng lưới *Tăng năk, tăng xonhuõl.*
 Giăng tay ra *Pang pa ti.*
 Giăng co *Pojei dihbăl.* Giăng

lấy: pojei iōk.

Giằng xé *Pojei hek.*

Giắt tóc *Jolong.* Ông tôi giắt tóc bằng lông nhím: *bok inh jolong xōk pāng koxor khēm.*

Giắt vào *Kiēn, chēn.* Giắt dao vào vách nứa: *kiēn xāng tō chonēng.*

Giắt vào thắt lưng *Teu.* Giắt dao vào bên hông: *teu xāng tō tōneu.*

Giặt giũ *Pih.* Giặc quần áo: *pih hōbān ao.*

lōm xe rōmo wă kơ tokiai.

Giẫm Juă. Giẫm đạp: *juă kōtit.*

Giận cá chém thớt *Pohil* (*đánh vô cớ cho hả giận*).

Giận dai *Mīl nhoy, mīl dōm.*

Giận dữ *Hōweng.*

Giận ghét *Mīl areh.*

Giận không nhìn nhau, giận hờn *Tōmōng.* Hai đứa giận không thèm nhìn nhau: *bre hăp tōmōng kuă năng dihbăl.*

Giận nhau, hờn nhau *Pōm don.*

Giận nhau₁ *Tōhik.* Hai người giận nhau chuyện gì đó?: *mīh tōhik tōdrong kikioh noh?*

Giận nhau₂ *Tōmīl.* Hai đứa giận nhau về chuyện chia gia tài: *bre hăp tōmīl dihbăl gah tōdrong axong tōmam kră.*

Giận quá mất khôn *Mīl āk poegră dăl thoī rōyūk.*

Giập bẽ, nứt nẻ *Kōbōp.* Bầu nứt nước rỉ ra: *tōlōp kōbōp dak lēch.* Chỗ chuối chín đi xa dễ bị giập: *chor prit dum trong ataih bōnh kō kōbōp.*

Giật cướp *Brōt.*

Giật lùi *Tūn tōrōng.*

Giật mình *Kōdrăt.* Giật mình vì sấm sét: *kōdrăt kō glaih.*

GIÂ

Giắc mộng, giắc mơ *Apo.* Giắc mộng lành đi săn được nhiều thú: *apo hmăr, bōk lua jōmo lō.*

Giắc ngủ ngắn *Ming rōngāl tep.*

Giấm *Dak iū.* Giấm chua mật đắng: *dak iū kōmăt tăng.*

Giậm chân *Tōtrōm.* Các anh chỉ giậm chân tại chỗ đừng bước đi: *iēm pōm tōtrōm jōng minh anih nē kō bōk.*

Giậm xuống *Tōtrūn.* Nó đứng trên xe bò giậm rơm xuống cho cứng: *hăp tōtrūn hōnong*

Giật mình thức giấc *Grau*. Bị cơn ác mộng giật mình thức giấc: *hopo mĕ kordăt grau dōng tep*.

Giấu diếm, cất giấu *Kodok, ôn*. Che giấu: *hlöp ôn*.

Giấu diếm tội lỗi *Mŭ, gollop*. Nó che giấu tội lỗi mình, lại phô bày tội người khác: *hăp gollop tordrong yoch tongla, gah yoch de tobang*.

Giấu giếm không nói thật *Poma pojip kuõnh dík*. Nó giấu giếm thôi, nhưng chính tôi thấy nó ăn cắp: *hăp poma pojip dík, chōng inh bôh hăp klĕ*.

Giây lát *Toxé*.

Giấy chứng minh *Hlabar potil*.

Giấy bạc *Hlabar jēn*. Một tờ giấy: *minh hlak hlabar*.

Giấy nhám *Hlabar nhoh nhěp*.

Giấy cỏ *Toih*. Giấy cỏ bằng cuốc: *toih nhët păng nhik pōng*.

Giấy cỏ *Trah*. Giấy cỏ cho sạch sân: *trah nhët ponguah cham*.

Giấy giựa *Rih rih*. Gà giấy giựa trước khi chết: *rih rih iér popěnh wă lōch*.

Giấy mã *Choh cham boxat*.

GIÉ

Gié (lúa) *Köpu*. Gié lúa (bông lúa): *Köpu ba*.

Giẻ rách, vải vụn *Tolěp*.

Gieo, vãi *Jai*. Gieo lúa: *jai ba*. Vãi bắp cho gà ăn: *jai hobo xěm iěr*.

Gièm pha *Potuah*. Nói gièm pha: *pōma potuah*.

Giẹp lép *Komiep*. Xe cán chó giẹp lép giữa đường: *e gěn kō komiep tong aně trong*.

GIÊ

Giêng (Tháng) *Khei mă mônh*.

Giêng mối *Tordrol*.

Giếng *Xolüng*. Giếng sâu: *xolüng dak jrū*.

Giếng rửa tội *Dónau dak nhao*.

Giết chết *Polôch*. Chó giết người: *ně polôch de*.

Giết con vật để cúng tế cho người chết *Porōm*. Giết một con bò tơ để cúng mẹ chết năm ngoái: *gō porōm minh pōm*.

<i>romo dăm wă choh cham mĕ</i>	Gió ngừng thổi <i>Kial păt.</i>
<i>xang lôch xonăm xă.</i>	Gió thổi ào ào <i>Kiăl toħlu (poi)</i> <i>ür ār, u-ür o-är</i>
Giết thịt, làm thịt (bò, trâu, bởi vì khi làm thịt, người ta phải chặt nhutherford) <i>Koh.</i> Cha chết, tôi làm thịt một con bò đãi làng: <i>bă inh lôch, inh koh minh</i> <i>pōm romo ăn kơ kon polei.</i>	Gió thổi hiu hiu <i>Kiăl toħlu</i> <i>rōħut.</i>
Giết thịt, làm thịt <i>Tōh.</i> Xẻ heo để làm đám cưới: <i>tōh nhŭng</i> <i>wă kơ et pokong.</i>	Gió thổi nhẹ <i>Kiăl rōħoi.</i>
Giểu Bongoh. Giểu cốt: <i>broh</i> <i>bongoh.</i>	Gió thổi ngược <i>Kiăl bōt ngir.</i>
Gìn giữ <i>Wei wer, rong răk</i>	Giỗ <i>Ponū, pai.</i> Một giỗ muối: <i>minh ponū boh.</i> Một giỗ lúa: <i>minh bai ba.</i> Dạ rùa bằng giỗ, dạ thỏ bằng thúng: <i>don kop</i> <i>minh bai, don topaiminh bung</i> (dù rùa chậm chụp nhutherford vấp khôn ngoan hơn thỏ)
Gìn giữ nguyên vẹn <i>Poxrong.</i>	Giỗ đựng cơm <i>Ponan.</i>

GIO

Giỗ mồm <i>Tōdrōp, bōng.</i>	Giỗ lớn đặt trên lưng voi <i>Mur.</i>
Giò <i>Jōng.</i> Giò heo: <i>jōng</i> <i>nhŭng.</i>	Giỗ mồm₁ (bò) <i>Kōpōng, bōng.</i>
Gió <i>Kiăl</i> Gió nồm: <i>kiăl dōng</i> <i>xŭng.</i> Gió bắc <i>kiăl puīh.</i> Xuôi gió: <i>kiōt trong kiăl.</i>	Giỗ mồm₂ (bò, trâu) <i>Ro.</i>
Gió bão <i>Pohüt.</i> Gió bão làm sập nhà: <i>pohüt pōm topăi</i> <i>hnam.</i>	Giỗ, cần xế <i>Kobung, bung.</i>
Gió hiu hiu <i>Kiăl hōk hōk.</i>	Giòi <i>Hrai.</i> Ruồi đẻ ở đâu, có giòi đó: <i>roi pang toyō, dei hrai</i> <i>tō ei.</i> Bò chết thổi giòi ăn: <i>romo lôch ôm hrai xa.</i>
Gió lạnh mùa đông <i>Roxōm.</i>	Giỗi <i>Rōgei.</i> Giỗi chiến đấu: <i>rōgei kōtoblah.</i>
Gié lốc <i>Yă hōnglang.</i>	Giỗi hơn, khá hơn <i>Plōi.</i> Giỗi hơn chúng bạn: <i>plōi kō bōl.</i>

Giỏi đánh hơi, đánh mùi (chó)	<i>hăp lelăi dihbăl.</i>
<i>Kōmuōl.</i> Chó này đánh mùi giỏi: <i>kō āu kōmuōl.</i>	Giống như <i>Ngiօ̄t</i> . Cậu ấy mặc áo giống như đàn bà: <i>hăp hrō̄p hō̄bă̄n ao ngiօ̄t kō̄ drăkă̄n.</i>
Giòn <i>Prēp.</i> Cà giòn: <i>trō̄ng prēp.</i>	Giống như trước, giống như cũ: <i>thoi dēl, thoi xō̄.</i> Nó đau cũng một bệnh như trước: <i>hăp jī jā̄n thoi dēl.</i>
Giòn <i>Rō̄chă̄m.</i> Bánh giòn: <i>bă̄nh rō̄chă̄m.</i> Rang đậu phộng cho giòn: <i>hō̄drēng pokrēnh bum greu.</i>	Giồng khoai <i>Kō̄nong bum ngō̄.</i>
Gióng tai, lă̄ng tai <i>Tēng don.</i>	Gioppel <i>Potōk.</i> Vác cây nặng bị gioppel da: <i>potōk hō̄ngiēng yor kō̄ tung long.</i>
Giọng cao, giọng bồng <i>Jă̄l, brō̄ng.</i> Hát giọng cao: <i>Hat jă̄l.</i>	
Giọng trầm, giọng thấp <i>Brō̄ng.</i>	
Giọt nước <i>Kotoh dak.</i> Giọt nước mắt: <i>Kotoh dak mă̄t.</i> Giọt mưa: <i>kotoh mi.</i> Như giọt nước hòa với rượu nho: <i>thoi kotoh dak bolū pă̄ng xik hō̄mu.</i>	

GIÔ

Giồng tő *Gră̄m, grō̄m.*

Giống, giống má (lúa, hạt đậu...) *Hō̄drēch.* Lúa làm giống: *hō̄drēch ba.*

Giồng lúa *Ich adrēch.* Giồng lúa còn lại sau khi đã tria xong: *īch adrēch.*

Giồng nhau *Lelăi.* Hai đứa trông giống nhau: *muh mă̄t bre jō̄ boih?*

Bây giờ mấy giờ rồi?:

Giống như *Ngiօ̄t.* Cậu ấy mặc áo giống như đàn bà: *hăp hrō̄p hō̄bă̄n ao ngiօ̄t kō̄ drăkă̄n.*

Giống như trước, giống như cũ: *thoi dēl, thoi xō̄.* Nó đau cũng một bệnh như trước: *hăp jī jā̄n thoi dēl.*

Giồng khoai *Kō̄nong bum ngō̄.*

Gioppel *Potōk.* Vác cây nặng bị gioppel da: *potōk hō̄ngiēng yor kō̄ tung long.*

GIO

Giơ cao, giương cao tay *Yol ti.*

Giơ vật lên cao *Yol.* Nó giơ cúp vàng lên cho người ta xem: *hăp yol gō̄l mah ā̄n tō̄m kō̄ de bō̄h.*

Giơ cho đánh *Pō̄dan, dan.* Giơ má cho họ tát: *pō̄dan bō̄ ā̄n kō̄ de tap.*

Giơ tay lên khỏi đầu *Pra ti.* Khách lớn giơ tay vẫy chào dân làng: *bō̄ngai toai tih pra ti hmach de kon polei.*

Giờ, đồng hồ *Jō̄. Dang ei dō̄m*

nene dom jor boih? Từ đây tới
 làng kon Môhar phải mất mươi
 tiếng đi bộ: *dõng âu truh Plei*
Môhar minh jít jor trong.
 Giờ đây, bây giờ, hiện nay
Dang ei.
 Giờ lên *Dêk*. Giờ chân cao lên
 kéo trúng gai: *dêk jõng mă*
kójung iǔ trõ jöla.
 Giờ lên, kê lên *Honon*.
 Giới hạn *Achört, hóchört*.
 Giới luật *Trong juăt kăl,luât*.
 Giới phụ lão *Khul de kră*.
 Giới trẻ *Khul hómuh hómöng*.
 Giốn *Hla kotonh*. Kiếm rau
 giốn đái khách: *chă ơn hla*
kotonh än kơ tómoi xõng.

GIU

Giú chín, ủ chín *Pódum*. Giú
 chuối: *pódum prit*.
 Giũ *Totuh*. Giũ quần áo khỏi
 bụi: *totuh hóbán ao kuă kơ*
bruih.

Giũ tranh trước khi kẹp *Chah*
gi-a adroi kơ gap.

Giũ tóc cho mau khô *Chraih*
xk wă dah hrëng.

Giục *Pochut*. Ma quỉ xúi giục: Giữ chặt, ghì chặt *Gört*. Ghì

yang xamăt pochut.
 Giùm giúp *Hoang güm*. Làm
 giùm: *güm jang*.

Giun kim *Mrăng mrai, răng*
rai.

Giun đất *Ok, ôk, huar*.

Giun đũa *Plün klak, rõmøng*.

Giúp nhau *Tohoăng*. Chúng tôi
 thường giúp nhau trong mọi
 công việc: *nhôn ling tohoăng*
dihbăl lõm tóm tódrong jang.

Giúp đỡ *Güm*, Ta cùng nhau
 giúp cho mau xong: *bõn güm*
tóm wă kơ hměnh klah. Giúp
 đỡ người nghèo: *güm mu hin*.

Giúp đỡ lẫn nhau₁ *Ring răk*.

Giúp đỡ lẫn nhau₂ *Togüm*.
 Phải tương trợ nhau trong việc
 làm: *athai togüm dihbăl lõm*
tódrong jang.

Giúp sức *Pohrok, ăn jõngâm*
pran.

Giúp việc *Hówih*. Người giúp
 việc: *bóngai hówih*.

GIU'

Giữ Wei. Giữ chim: *wei rěch*.
 Giữ cất *Kóneng*.

Giữ chặt, ghì chặt *Gört*. Ghì

chặt bò cho tôi chích thuốc: <i>gōt Giữ trẻ Gô de haioh.</i>	
<i>tōmo mă kojăp, inh wă bet Giữ vững Wei mă kojăp.</i>	
<i>pōgang.</i>	<i>Giữa Anĕ, honĕ. Ở giữa: tō anĕ.</i>
<i>Giữ gìn Wei. Giữ gìn nguyên</i>	
vẹn: <i>wei pōxrong.</i>	<i>Giữa Koplah. Nó ngồi giữa</i>
<i>Giữ kỹ Arăk mă brē.</i>	Pôm và tôi: <i>hăp oei koplah inh</i>
<i>Giữ lại Pogōt. Họ giữ tôi lưu lại</i>	<i>păng Pôm. Giữa mùa mưa:</i>
một đêm: <i>de pogōt inh minh</i>	<i>koplah pōyan mi.</i>
<i>măng. Lâu nay không gặp,</i>	<i>Giữa hai chúng ta Tōduă ba.</i>
hôm nay nó giữ tôi lãi một	<i>Giữa sông Plōng krong. Cây</i>
đêm: <i>dănh duh kơ dei jrăm, nă̄r</i>	trôi giữa sông: <i>long hieo tō plōng krong.</i>
<i>âu hăp pogōt inh minh măng.</i>	
<i>Giữ lại, thế chấp, cầm đồ</i>	<i>Giương cao Yol, dêk, atol. Như</i>
<i>Konuh, pokōng.</i>	Môsê giương cao con rắn trong
<i>Giữ lúa Druh rěch.</i>	sa mạc thì Con Người cũng bị
<i>Giữ luật Arăk khōi juăt kăl,</i>	giương cao như vậy: <i>thoi Bok</i>
<i>arăk luăt.</i>	<i>Môsê xang atol bih lõm bri</i>
<i>Giữ mình Měch doh tōngla.</i>	<i>rōnguă, Kon Bōngai duh gō trō</i>
<i>Giữ nguyên vẹn Pōhrong,</i>	<i>kō de atol lelăi.</i>
<i>pōxrong, wei mă apōm.</i> Phải	<i>Giương cao, giơ cao Honhol.</i>
bảo vệ(giữ nguyên vẹn) rừng:	Pim giơ cao cá phá cho tôi
<i>athai pōhrong bri.</i>	thấy: <i>Pin honhol ka chrah</i>
<i>Giữ ở lại, giữ lại Pokōng. Giữ</i>	<i>tōbōh kō inh.</i>
tôi ở lại với họ hai ngày: <i>pokōng inh oei păng de bar</i>	<i>Giường Yong. Nằm trên</i>
<i>nă̄r.</i>	<i>giường: bich tō yong.</i>
<i>Giữ sông bằng các thanh ngang</i>	<i>Giường để xác chết Gre.</i>
<i>Kōdang. Thanh ngang giữ sông</i>	<i>Giụt chuông Rōyuh teng neng.</i>
khỏi móp: <i>kōdang plūng kuă</i>	<i>Giụt lấy, giật lấy Brat, brōt,</i>
<i>kōbop.</i>	<i>pojei. Cướp giụt lấy túi đồ: mu</i>
	<i>brōt pojei kōdung tōmam.</i>

Giụt mình Kōdrāt. Làm giụt mình: *pokōdrāt*. Góc khǎn may lại dùng như cái túi khi cần *Kung khǎn*.

GO

Gò bó Ket.

Gò đất Thôl. Nước lớn bồi cát rãy tơi thành gò: *Mir inh dak hotōk teh thôl*.

Gò má Bō.

Gò mồi, đất gò Potōl. Đất gò cuốc cứng lấm: *teh potōl pōng arāk jat*.

Gò nồng Dōn, groi.

Gõ (bằng ngón tay) *Toteng*. Đừng vào bừa bãi, phải gõ cửa: *ně kōr mūt kǔ kǎ, athai toteng mǎng krao*.

Gõ (Cây) *Long kuh*.

Gõ Gogō, kogō. Gõ cửa: *gogō mǎng*.

Gõ nhẹ bằng tay Teng. Gõ đầu: *teng kōl*.

Góa bụa, góa (chồng, vợ) *Adro, hōdro*.

Góc Wong. Góc nhọn: *wong nhueng*. Góc cạnh: *weng wong*. Anh nên trồm chuối bốn góc rãy: *ih athai potām prit puōn weng wong mir*.

Góc khǎn may lại dùng như cái túi khi cần *Kung khǎn*.

Góc nhà Mum hnam, xuěk. Để cuốc vào trong góc nhà cho khỏi đụng chân: *mǎn nhik to mum hnam, kuă trōjōng*. Khắp chân trời góc biển: *jāp jājōng plēnh truh mum dōxī*.

Góc tu Wong glah.

Góc vuông Wong biōng.

Gói₁ (cơm, xôi, bằng lá) *Nüng*.

Gói cơm: *nüng por*.

Gói₂ *Tōdrūng*. Một gói thuốc lá: *Minh tōdrūng hōt*.

Gói₃ *Top, hotop*. Gói cơm đem đi làm: *top por nhăk bōk jang*.

Gói cơm bằng lá Hotop, hnom.

Gói cơm: *hnom por*.

Gói lại Nüng. Gói một gói cơm: *nüng minh hōnüng por*.

Gói nhỏ Anüng neh, hōnüng.

Gói trong vật áo, khăn Kōmūng. Gói gạo trong góc khăn: *kōmūng phe lōtm kung khǎn*.

Gọi Krao. Gọi nhập ngũ: *krao pōm lính*. Gọi nó về: *krao hăp wiħ*.

Gọi hết tất cả mọi người Lōluh. Gọi hết tất cả dân

- chúng trong làng: *krao lələuh* gòn gai nở đở tươi: *khei ning kon polei pōla lěch mă tōm.* *mōng rang klor ang kobōng.*
- Gọi là, chút đỉnh cho lễ phép *Pogia.* Ăn chút gọi là: *xōng pogia biō.* Gòn rừng *Long blang.* Hoa *Pogia.* Gòn hoa vông hoa nào cũng đẹp: *pōkao blang rang tōdap.*
- Gọi nhau *Tokrao.* Gọn gàng *Mă bot.* Ăn mặc gọn gàng: *hrōp xa mă bot.*
- Gọi tên *Krao măt.* Gọn gàng sạch sẽ *Agah agong, hogah hogong.*
- Gọi về *Towih.* Cha con đang làm ngoài đồng, mồi chú lên nhà chơi, con sẽ đi gọi về: *bă inh oei jang tō bri, apinh ih oei ngōi tō hnam inh gó krao towih hăp.* Gọn gàng trên lưng (bá, guì) *Nhrōn.* Nó bá con gọn trên lưng: *hăp pū kon nhrōn tō kōdū.*
- Gỏi bò băm *Liōt.* Đốt cháy bắp làm món gỏi bò băm: *buh pōkhoy hōbo wā pōm liōt.* Gọn gàng, tiện lợi *Rōguāt.*
- Gom cây chưa cháy hết để đốt lại *Jram.* Gom cây chưa cháy hết để đốt lại: *jram long dēl ūnh xa wā xoh hōdrāp.* Gọng điếu *Nhong tāng.* Gọng điếu bằng đồng: *nhong tāng pāng kong.*
- Gom lại bằng tay hay bằng chân *Grī.* Gom lưới bắt cá diếc: *grī hōnchuāl rōp ka chuōh.* Gọt, vót *Troch.* Gọt bút chì: *Troch long chih chì.* Vót chông: *troch xrōng.*
- Gom lại một chỗ *Kom.* Gom rác lại rồi đổ đi: *kom tük bruih.* Góp nhặt *Akōm, dōnh.* Lượm cũi để đốt: *akōm long ūnh wā buh.*
- Gom lại, tập trung lại, hội họp *Akōm.* Gom củi lại: *akōm long ūnh.* Góp phần, gộp sức *Pogōp.* Góp tiền cứu trợ nạn nhân lũ lụt: *pogōp jēn wā kō gǔm de tro dak rolat.*
- Gòn gai *Klor.* Mùa xuân hoa dựng cột: *nhōn tonōm*

jōhngōm wā kɔ̄ tɔ̄iung jrāng. Gối *Honon*. Gối đầu: *honon*
Góp tiền để mua bò: *tōnōm kol*.

jēn wā kɔ̄ chonh rōmo. Kiến Gội *Kōpu*. Gội đầu bằng xà
góp sức tha mồi: *hmōch* bông Clear: *kōpu kōl pāng*
kōnhom pōdrān. *kōbōng Clear*.

Gót chân *Konol*. Ngồi mông từ trên gót chân: *oei kōtaih* *bōngai mān gō*.

kōpōng kōnol jōng.

Gọt Lek. Gọt vỏ: *lek kōdoh*.

Gỗm *Teh lōn*. Thợ gỗm: *Gōm*, *gōng cùm, mang gōng*
Tōhlōng, dōhlōng, pokhōng. Mang gông cho heo, kẽo nó
chui rào: *pokhōng nhūng pāng* *tōhlōng kuă kɔ̄ hăp măt*
kōdrong de. Mang gông: *băk dōhlōng*.

Gồng mình *Pojāng*. Gồng mình chịu: *pojāng kōpū*.

GÔ

Gỗ ghề. Đường gỗ ghề: *trong klūng dōn, tōgron*.

Gỗ cầm lai *Tōnhūm*.

Gỗ cứng *Long arāk*.

Gỗ dầu *Kōpan*. Ván dầu: *tōr long kōpan*.

Gỗ hương *Axan*.

Gỗ hương *Tōnōng, dōnōng*.

Gốc cây *Tōngōl*. Rãy vừa mới

phát, gốc cây còn đứng ngắn ngang: *mir nao muih tōngōl oei*

jōp'jā. Gốc, cội rễ *Tōm, tōm roh*. Gốc

cây: *tōm long*. (Tiền vốn: *jēn tōm*). Trung ương: *Tōm pōgōr*.

Ghè rượu: *tōm xik*. Uống rượu ghè: *et xik tōm*.

Gốc ngọn *Tōm goi*.

GO

Gōra Pleh, tōnglaih, yaih. Gõ cá mắc lưới: *pleh ka dōng xōnhusōl*. Gõ gai mắc quần: *pleh jola dōng hōbān*. Gõ rổ: *yaih polōng*.

Gõi *Potruh*. Gõi thơ: *potruh hlabar thô*.

Gõi gấm *Pojao ān*.

Gõi lời thăm hỏi *Pōma hōpong*

<i>hmach de.</i>	toàn bắng mây) <i>Tăng tep.</i>
Gọi lại, nhắc lại <i>Pōk</i> . Đừng gọi lại chuyện cũ: <i>ně pōk todrong</i> <i>xo.</i>	Gùi lúa <i>Brong ba.</i>
Gọi dục <i>Pohuch de.</i>	Gùi đan lõi thưa <i>Ro, jop.</i>
Gọi ý <i>Poma ba trong.</i>	Gùi đan mắt cáo (để gùi nước hay củi..) <i>Jop, kointing jop</i>
Gờm nhau <i>Pogrōng dihbāl.</i>	Gùi đan thô sơ <i>Rēng.</i>
Gớm <i>Rōmot, kōnī mě.</i>	Gùi nhỏ để suốt lúa <i>Jak,</i> <i>choneh.</i>
Gợn sóng (tóc) <i>Grōng.</i>	Gùi nhỏ <i>Reo.</i> Đan gùi: <i>tanh</i>
Gợn sóng <i>Lōk liōn, lolliōn.</i>	<i>reo.</i>
Nước gợn sóng: <i>dak lōk liōn;</i> Guốc <i>Kochōp.</i> Con gái thường <i>dak rōngiā lolliōn.</i>	mang guốc cao gót: <i>de adruh</i> <i>ling trōkochōp kōjung.</i>

GU

Gùi lưng *Kothōn.*

Gùi *Hokā, xokā.* Hai bên tặng quà cho nhau: trai tặng gùi, gái tặng khăn: *bre hăp poyong dihbāl, grānglo ān xokā, drākān ān khān.* Mười gùi lúa: *inh uh kō goh tep.*

Gùi cong có miệng úp vào lưng *pōtēnh dihbāl adroi kō tojoh.*

(mưa khỏi tạt vào) *Krōh.* Gùi lớn: *krōh ép.*

Gùi có nắp *Brōng.*

Gùi củi về nhà *Pū long ūnh tō hnām.*

Gùi dẹp có ba ngăn (cửa người Xêdang, thân gùi đan hoàn

GU'

Gù (mèo) *Grao.* Mèo gù suốt đêm khiến tôi không ngủ được: *Meo grao plāt mǎng pōm kō*

drākān ān khān. Mười gùi lúa: *inh uh kō goh tep.*

Gùi *Potēnh.* Hai con gà gùi nhau trước khi đá: *bar tō iēr*

Gùi *Potrūh.* Gùi thơ: *potrūh hlabar tho.* Gùi quà: *potrūh ān totam.*

Gùng *Kōya.* Gùng sé: *kōya ūnh.* Gùng trâu: *kōya tih.*

Gươm *Dao.* Gươm Lào: *dao*

gươm: *hnop dao*. Cán gươm: *gor dao*. Mang gươm: *bēng dao*. Sống gươm: *gāu dao*. Tuốt gươm: *kōjach iōk dao*. Thanh gươm: *tong dao*.

Gươm lấp lánh *Tak hrāu hrāu*.

Gườm nhau *Pogrōng dihbāl*.

Gương soi, kính *Pōnlīl, hōnlīl*.

Gương sáng, gương xấu *Trong lōng, trong mě*. Làm gương: *pōh trong*. Nói theo gương: *boi kiōr trong; boi dua*.

Gương, gắng sức *Pogrāng*. Người bệnh gắng gương đi: *bōngai jǐ jān pogrāng chā bōbōk*.

Gương *Kokal*. Đau ốm không nên gắng gương đi làm: *jǐ jān pā kokal kio bōk jang*.

H

Hà khắc *Chotāng, khāng arāk*.

Hà hiệp *Pōnep, pōgām pōmat*.

Hà hơi *Hlōm hoyuh, tohlu hoyuh*.

Hà thủ ô *Jār jo, chau au*.

Hà tiên *Kret*. Nó là người hà tiên: *hăp bōngai kret*.

Hà tiên, keo kiệt, ích kỷ *Pōxen, tōxen*.

Há miệng, hả miệng *Ha bōr*.

Há hốc *Chobō*. Nó há hốc miệng không biết trả lời: *hăp chobō uh kōr gōh tol*.

Há to miệng (trẻ em, vật nhỏ) *Jōhah*.

Hạ giá *Tojur, tōnhur*.

Hạ giá *Tōnhur, tojur*. Hôm nay họ bán gạo giá hạ đôi chút: *nă̄r âu de tēch phe tōnhur biōr boih*.

Hạ lưu *Gah bah, bōbah krong*.

Hạ mình *Pōnap, pōxūt po*.

Hạ nhục *Pōbroh*.

Hạ tâm bắn *Tojruh*. Ná này thường lệch lên, anh phải hạ tâm bắn thấp xuống một chút: *hră âu ga kōr tolōng, kōna ih*

<i>athai pónah tojruh bič.</i>	Hai anh, hai chị, hai ông <i>Mih.</i>
Hạ thấp xuống <i>Poxruh, pojruh, pónap dap po.</i>	Hai anh phải đi bầy giờ: <i>mih athei bōk dang ei.</i>
Hạ tuần <i>Khei konām.</i>	Hai chúng tôi <i>Nhi.</i> Tôi và em
Hạ xuống <i>Tójur, tónhur.</i> Hạ	tôi trông chuối: <i>nhi oh inh potām prít.</i>
cây khỏi vai: <i>tónhur long dōng hóngiēng.</i> Hạ thấp giọng hát:	Hai cô gái đẹp <i>Bar nu adruh kolă.</i>
tao cho người khác: <i>e uh kơ wă kō, inh ān kơ de anai.</i> Mày đâu	Hai cột phía trước hiên nhà <i>Gōl.</i>
có làm mà muốn ăn sao được: <i>e uh kō jang kō thoí yō goh xa.</i>	Hai lòng <i>Bóngai bōr pla gōu.</i>
Hả, đâu có (thường dùng ở phủ định) <i>Kō.</i> Mày không muốn hả,	Hai người hay hai vật ốm yếu <i>Pográk pogrep.</i> (một người ốm yếu: <i>pogrep</i>)
tao cho người khác: <i>e uh kō wă kō, inh ān kō de anai.</i> Mày đâu	Hai người đi sát nhau <i>Bat dring drit</i>
có làm mà muốn ăn sao được: <i>e uh kō jang kō thoí yō goh xa.</i>	Hai đứa nó <i>Bre hăp.</i> Hai vợ chồng: <i>bre ūnh tónuh.</i> Cả hai: <i>tōm bre.</i>
Hả dạ, hả hê <i>Phí xrăp, phí phat.</i>	Hai phần trăm <i>Bar hlak lōm minh hrěng.</i>
Hả giận <i>Hơi kơ mīl.</i>	Hai vật nhỏ trôi lèn bềnh theo dòng nước <i>Poták potōl.</i>
Hạch₁ (ở háng hay nách do vết thương) <i>Konol.</i> Bị thương ở	Hai xác nhỏ sình bụng <i>Poták potōl.</i> Nhiều xác chết sình bụng: <i>poták potōng.</i>
chân nên viêm hạch háng: <i>jī konol ah kuang yor kō tro xōbur ah jōng.</i>	Hài cốt <i>Kötting kiék.</i>
Hạch₂ <i>Kolän.</i> Đau hạch: <i>jī kolän.</i>	Hài hòa <i>Potrō dihbăl.</i>
Hạch hầu, amidan <i>Rökōm, hökōm.</i>	Hài hước <i>Potual.</i>
Hạch hỏi <i>Jet năng.</i>	Hài lòng <i>Blep kō don, lăp kō</i>
Hai Bar. Hai mươi: <i>bar jīt.</i> Hai	
ngàn: <i>bar rōbāu.</i> Thứ hai: <i>mă bar.</i>	

<i>don.</i>	Làm hài lòng: <i>pōlāp kōr</i>	<i>Mreō, breo.</i>
<i>don.</i>		Hàm ếch <i>Pōngōk.</i>
Hài nhi Kon nge.		Hám ăn <i>Xa gohō.</i>
Hái Pē, phē. Hái rau diệu: <i>pē hla hiong.</i>		Hám dục <i>Huch tōdrong bōch bōch.</i>
Hải đảo Achōn doxī.		Hám Gōt, <i>pōgōt.</i> Hám mình: <i>pōgōt po, pōnep po, pōxrū pōnep po.</i>
Hải hà Xă xeng. Tình thương hải hà: <i>don băt xă xeng.</i>		Hám hiếp, ăn hiếp <i>Pōgām, pōgām xa.</i>
Hải ngoại Dēh tōmoi.		Hám hiếp <i>Pōnep kūng bolük pāng de.</i>
Hải sản Tōmam dak doxī.		Hám mình ép xác <i>Pōhruh po.</i>
Hãi Iū. Hãi hùng: <i>iū krē.</i>		Hàn₁ <i>Thep.</i> Hàn thùng lủng: <i>thep kōthūng hlōh.</i>
Hại Rām. Làm hại: <i>pōrām.</i>	Tại sao anh muốn làm hại nó: <i>liliō ih wā pōrām kōhāp?</i>	Hàn₂ <i>Tōmut.</i> Hàn chắc hai cây sắt với nhau: <i>tōmut bar tō mam wā kōjāp.</i>
Ham Ngě, hiō. Ham chơi: <i>ngě kōngōi.</i>		Hàn gắn <i>Pōklep.</i>
Ham, tham Kōhnin, gohnin, hman.		Hàn thủ biếu <i>Anol tō.</i>
Ham ăn, mē ăn Kōhō. Người tham ăn: <i>bōngai xōng xa kōhō.</i>		Hạn chẽ <i>Pō-ěnh.</i> Hạn chẽ hút thuốc: <i>pō-ěnh kōhōt.</i>
Ham mē Met, nhāng, nhan.		Hạn hán <i>Phang, pōyan phang, tō phang.</i>
Ham mē của cải: <i>nhan kōr tōmam.</i> Ham mē rượu chè: <i>met kōr et xik xoai.</i>		Hang <i>Trōm.</i> Hang chuột: <i>trōm kōne.</i>
Ham muốn Moih, huch moih, rohing, bōch.		Hang có nhiều ngõ ngách <i>Tōdur tōdar.</i> Hang có nhiều ngách như vậy tất nhiên có
Ham thích Klūh gōt.		Hàm rắn đều (lộ ra khi cưỡi) rắn: <i>Par tōdur tōdar thoī âu</i>

<i>xorňă dei bih oei.</i>	Hàng rào sơ sài (cắm le thành hình vòng cung) <i>Kodang dük.</i>
Hang nhỏ, hang động vật <i>Par.</i>	Làm hàng rào hình vòng cung để heo rừng sợ: <i>pom kodang dük wă tơ-iǔ xoke.</i>
Hang đá: <i>par tomo.</i> Hang ổ: <i>par kon kiěk bri.</i> Hang cọp: <i>par kla.</i>	
Hang động, hang lớn <i>Rögörp.</i>	Hàng rào sơ sài, bằng le chéo qua chéo lại <i>Per.</i>
Hang sâu rộng <i>Dordur dorar.</i>	Hàng trăm ngàn <i>Röbeh robâu.</i>
Hang cọp sâu và rộng: <i>par kla dorar dorar.</i>	Hàng xóm quen thuộc <i>Teh ar char po.</i>
Hàng cây bắc ngang trên trính dưới để lót sàn <i>Toröi.</i>	Háng <i>Kowang kuang.</i>
Hàng lối <i>Kiɔ̄kɔ̄t trong.</i>	Háng <i>Kuang.</i> Nỗi hạch háng: <i>jǐ kɔ̄nol ah kuang.</i>
Hàng ngang <i>Tohrong.</i>	Háng, bụng dưới <i>Ap ĩn.</i>
Hàng rào ₁ (Làm bằng cột) xung quanh nhà mồ <i>Mul.</i>	Hành động hay cử chỉ khi quá tức giận (như nghiến răng trợn mắt) <i>Kokřinh krinh.</i>
Hàng rào ₂ (sơ sài làm bằng le uốn cong) <i>Dang dük.</i>	Hành hạ <i>Pomat.</i> Bị hành hạ đến chết: <i>lôch kɔ̄ de pomat.</i>
Hàng rào ₃ <i>Kodrong.</i> Làm hàng rào xung quanh rãy để heo rừng khỏi vào ăn lúa: <i>pom kodrong jǔm där mir kuă xoke xa ba.</i>	Hành hình <i>Poxrū polôch.</i>
Hàng rào bảo vệ xung quanh làng ₁ <i>Kang dür.</i>	Hành kinh <i>Bôh khei.</i>
Hàng rào kiên cố xung quanh làng ₂ <i>Pogɔ̄ng polei.</i>	Hành lạc <i>Küng bolük, glôk.</i>
Hàng rào kiên cố xung quanh làng ₃ <i>Tär jang kang dür.</i>	Hành lang <i>Hang lóng, pra kojung.</i>
Hàng rào kiên cố bảo vệ làng <i>Ponört jǔm där polei.</i>	Hành quyết <i>Polôch de trö yoch.</i>
	Hành trình <i>Trong bōk.</i>
	Hành rừng <i>Roxün.</i>
	Hành trâu <i>Koděm rök.</i>
	Hành xác <i>Poxrū doh po.</i>
	Hạnh phúc, sung mãn <i>Jonap.</i>

Pup giàu có trâu, bò đong đúc	có kết quả): <i>Pôm păng Pip băk</i>
sung mân: <i>Pup pođrõng dei</i>	<i>lua kónop dihbăl.</i>
<i>kópô rómo wówõnh wówãnh,</i>	Hát dân ca <i>Chöche.</i>
<i>jónap tóm těch.tóm től.</i>	Hát giọng kim, giọng óc <i>Hat bőr ngok.</i>
Hạnh phúc, sung sướng <i>Pheo.</i>	Hát kính cầu <i>Hat khop xođring.</i>
Hạnh phúc tràn trề: <i>honük</i>	Hát lễ <i>Hat xoi.</i>
<i>hōnoa jónap tap tőr.</i>	Hát nhảm theo giọng chiêng <i>Chöchöp chêng.</i>
Hanh diện <i>Hők o, xő hők.</i>	Hạt, viên <i>Găr.</i> Hạt cát: <i>găr choah.</i> Lúa không có một hạt: <i>ba uh kơ dei ia minh găr.</i> Chuối hột: <i>prit găr.</i>
Hao hao <i>Tobőch.</i> Mặt mũi	Hạt cườm có nhiều màu <i>Tong hről.</i> Bia Lũi đeo hạt cườm
Pôm hao hao giống bố: <i>muh</i>	nhiều màu sắc: <i>Bia Lũi băk jomai tong hről.</i>
<i>măt Pôm tobőch thoi bă hăp.</i>	Hạt cườm <i>Jomai.</i> Đeo hạt
Hao hụt, hao phí, hao tốn	cườm: <i>băk jomai</i>
<i>Hoach.</i> Hao mòn: <i>pôhoach</i>	Hạt cườm, hạt ngọc <i>Anhǔ.</i> Xâu
<i>adar.</i>	chuỗi: <i>nhǔ khop.</i> Lần hạt (tôn
Hào, mương nước <i>Rəbong.</i>	giáo): <i>jő nhǔ.</i>
Hào quang <i>Kowang pođrëng,</i>	Hạt mè trắng <i>Røngâu.</i>
<i>ang krüp rō.</i>	Hàu <i>Kăplă.</i>
Háo ăn <i>Xa gohô.</i>	Hay, thường <i>Ga kơ, phăl, dăń.</i>
Háo hức <i>Hők chot lõm don.</i>	Hay giúp đỡ: <i>phăl kơ gǔm.</i>
Hảo hạng <i>Lõng hloh kơ tóm</i>	Hay ăn chay: <i>ga kơ mot.</i> Nó
<i>tôdrong.</i>	hay giận tôi: <i>hăp dăń măl kơ</i>
Hảo tâm <i>Don lõng.</i>	<i>Pip</i> hợp vía lăm (hẽ đi săn là <i>inh.</i>
Hảo huyền <i>Hĕl hõl.</i>	
Hẹp khẩu <i>Lăp kơ holõng, lǔ kơ</i>	
<i>xa.</i>	
Hẹp nhau, hẹp tính <i>Lăp kơ</i>	
<i>dihbăl.</i>	
Hẹp vía (giữa hai người đi săn)	
<i>Kónop, gónop.</i> Hai anh Pôm và	
Pip hợp vía lăm (hẽ đi săn là <i>inh.</i>	

Hay giận hay hờn <i>Khōnh, Khōm, pokhōm, khōn, høyeh.</i>	Trẻ hay hờn khó dạy <i>Hǎm hở Moih togir, tő lǎm: haioh khōnh tonap kɔ̄ chogām toluh.</i>
<i>bøtho.</i>	<i>Hǎm hù Pøgrøng pøng.</i>
Hay hờn dỗi, dẽ khóc <i>Pøblēh.</i>	Hần thù <i>Kønam dihbæl.</i>
Người hay hờn dỗi: <i>bøngai</i>	Hắn <i>Hăp.</i> Hắn đi rồi: <i>hăp pooblēh.</i>
Hay khóc, dẽ mũi lòng <i>Røbē.</i>	Hắn hoi <i>Mã brë.</i>
Hay là ... hay là <i>Kølē ... kølē.</i>	Hắn thật <i>Hâm iël.</i>
Hay mũi lòng <i>Pøtē.</i> Mới nói tí	Hăng <i>Or.</i> Măng le chưa chín có
xíu mà đã mũi lòng: <i>de nao</i>	mùi hăng: <i>tøbøng pole tam xin,</i>
<i>pøma tøxøt, tøma xang potē</i>	<i>xa or.</i>
<i>boih.</i>	Hăng, cay làm hắt hơi <i>Tøngok.</i>
Hay quá <i>Rø jat.</i> Hay tuyệt: <i>rø pø wä.</i>	Nó đốt ớt khô làm chúng tôi hắt hơi: <i>hăp buh poħang kro</i>
Hay sao <i>Dah lilio.</i>	<i>pøm tøngok muh nhon.</i>
Hay thay đổi (tính tình) <i>Lék løk.</i>	Hăng hái <i>Bønøh tő chogām.</i>
Hãy <i>Bē, dah, athai.</i> Hãy đứng	Hăng say <i>Bløk, käm chogām.</i>
lên: <i>bē dah iüng.</i> Anh em hãy	Tuổi trẻ hăng say: <i>tødäm</i>
đi: <i>näm bē iěm.</i>	<i>jøħngøm oei bløk.</i>
	Hăng hà sa số <i>Røtøl røtøl.</i>
	Hăng năm <i>Røm xønøm.</i>
	Hăng tìm kiếm chân lý <i>'Ling chä tødrong tøpä.</i>

HĂ

Hắc (Đen) <i>Gäm.</i>	Hắt hiu <i>Räm dík, rønguă.</i>
Hắc ám <i>Nhue pokhoy.</i>	Hắt hơi <i>Køxeh, gøxeh.</i> Cảm
Hắc ám <i>Køni mě jat.</i>	cúm hắt hơi mãi: <i>høkuk, køxeh</i>
Hắc búa <i>Chøtang, chødøk røl, pük pæk.</i>	<i>køni mě.</i>
Hăm dọa, hăm đe, hăm he	

HÂ

Hâm mộ *Rohing kơ, lǔ.*

Hâm nóng *Hotő.* Hâm nóng thức ăn kéo thiu: *hotő tobăng xa kuă kơ phŭng.*

Hâm *Xolüng.* Đào hâm: *xir xolüng.*

Hâm nhữ *Roya poklī.* Hâm nhữ da trâu cứng: *roya poklī akar kōpō arăk.*

Hẩm (gạo) *Jreng.* Gạo hẩm: *braih jreng.*

Hấp tấp *Horoḥ.*

Hân hạnh *Xōk hōk.* Tôi hân hạnh gặp anh hôm nay: *inh xōk hōk jrām ih nǟr âu.*

Hận *Areh jat.* Hận thù: *chal mong, don areh.*

Hấp dẫn *Lung de, lăp kơ măt de.*

Hấp hối *Wă lōch, wă kotēch johngām.*

Hấp tấp *Horoḥ, pōgēnh, rōnhoh.* Dũng trả lời hấp tấp: *ně kō tol rōnhoh.*

Hất ách *Lăk ách.* Bò hất ách không muốn cày: *rōmo lăk ách kuă pochoh.*

Hất bằng mõm *Cholüng.* Heo hất máng: *nhŭng cholüng*

hotong.

Hất cảng *Chokeh jōng de.* Lấy cây hất rắn trun: *iōk long chokeh hueng.*

Hất hay xô đẩy bằng cùi chỏ *Gung geng.* Chơi cho đàng hoàng, đừng hất cùi chỏ: *ngōi mă lōng, ně gung geng dihbăl.*

Hất mái tóc *Tōtreh.* Nó nói chuyện với tôi lâu lâu lại hất mái tóc lên: *hăp pōma păng inh, dunh dunh tōtreh xōk.* Nó rẩy tay vì sợ con sâu bám vào: *hăp tōtreh tí yor iū kō hođrōng dom.*

Hất₁ *Poiḥ.* Hất bỏ: *poiḥ lě.* Con lượm đồ dơ, mẹ hất bỏ: *kon dōnh tōmam bruh, mě poiḥ lě.*

Hất₂ *Tōih.* Pu hất nhẹ banh cho đồng đội: *Pu tōih plei ān kō bōl tōngla.* Hất ra: *tōih lōi.*

Hất, đánh bằng khuỷu tay *Klōk.*

Hất ra *Tōreh.* Nó níu kéo tôi uống, nhưng tôi đã hất tung tay nó ra: *hăp duī inh et xik, chōng inh tōreh lě tí hăp.*

Hất sừng *Treh.* Bò báng đất hất bờ hừng: *rōmo jīl teh treh hōng.*

Hầu bàn <i>Jong, hōwih hōwang.</i>	<i>plūng wă kơ wi hōrōm.</i>
Hầu hạ <i>Choh chom, dōhōr.</i>	<i>Hẹn Pokă.</i> Hẹn ngày mai sẽ đến nhà anh: <i>pokă dōning inh</i> <i>go năm tơ hnam ih.</i>
Hầu như <i>Thoi kơ.</i>	
Hậu hỉ <i>Lōjat, bēnh blai.</i>	
Hậu môn <i>Trōm krel, dōxuh,</i> <i>tōxuh.</i>	<i>Heo Nhũng.</i> Heo cái: <i>nhũng</i> <i>akān.</i> Heo nái: <i>nhũng yōng.</i>
Hậu thuẫn <i>Tōgūm dōng rōng.</i>	Heo con: <i>nhũng kon.</i> Heo đực: <i>nhũng tōno.</i> Thức ăn heo: <i>hōna.</i>

HE

Hè <i>Phang.</i> Mùa hè: <i>pōyan phang.</i>	Heo chưa thiến <i>Nhũng bōng.</i>
Hè nhà <i>Hang lōng.</i>	Heo cỏ <i>Nhũng hōdrēch pōleu.</i>
Hé môi cười <i>Bruch hăp yōp.</i>	Heo hút <i>Rōnguā rōngueng.</i>
Hèm rượu <i>Kōdroh xik.</i>	Heo mệt <i>Moy kuāng.</i>
Hèm <i>Hōnglah.</i> Đường hèm: <i>trong hōnglah.</i>	Heo thiến <i>Nhũng kreu.</i>
Hen <i>Hiēn.</i>	Heo rừng <i>Xōke, hōke, nhũng bri.</i> Heo rừng mẹ: <i>krōng.</i>
Hèn mọn <i>Bījōl bōl.</i>	Heo gạo <i>Nhũng pōlah.</i> Thịt heo gạo: <i>xem nhũng pōlah.</i>
Hèn mọn, hèn hạ <i>Hēl hōl,</i> <i>dung dang.</i> Cửa lẽ hèn mọn: <i>tōmam hēl hōl.</i>	Heo kêu eng éc <i>Wek.</i>
Hèn mặt <i>Dōnuh hin.</i>	Heo mệt <i>Moy kuāng.</i>
Hèn nhất <i>Lēl.</i>	Heo rừng (bắn bị thương không chết) <i>Hōke jor.</i>
Hèn yếu <i>Kue rōmōn.</i>	Heo rừng mẹ và bầy con <i>Krōng.</i> Heo rừng mẹ ăn đâu thì bầy con theo đó: <i>krōng xa</i> <i>tōyō, kon kiōtō ei.</i>
Hẹn gặp một nơi nào đó, (ai đến trước thì chờ) <i>Tōrăp.</i>	Heo rừng mõm dài <i>Moy mōng</i> <i>kōwōh.</i>
Chúng tôi chờ nhau ở bến sông để về cùng một lượt: <i>ah koxō nhōn tōrăp dīhbāl ah tōnōk</i>	Heo rừng mõi lú răng nanh <i>Xōke mōm trōng.</i>

Héo, khô héo <i>Prüt</i> . Lúa khô héo vì hạn: <i>ba prüt kơ tő</i> .	<i>Ieläi.</i>
Héo <i>Hönh, chong krop</i> . Làm héo: <i>pöhönh</i> . Anh nắng làm lá cây héo: <i>tő ang nă̄r pöhönh hla long</i> .	<i>Hếch mũi Muh rohök.</i>
Héo hon <i>Hökē hökong</i> .	<i>Hến Mrăng.</i>
Héo lánh <i>Rönguă, ataih ateng</i> .	<i>Hên Pohil</i> . Thường ngày đi săn, chẳng được gì, hôm nay hên được một con heo rừng lớn: <i>dohia bök lua uh kơ dei, nă̄r âu pohil dei minh pōm xoke moy</i> .
Hẹp <i>Ket, chohop</i> . Cửa hẹp: <i>mă̄ng ket</i> . Thung lũng sâu và hở: <i>thong jrū chohop</i> .	<i>Hên, gấp may</i> (đi săn hoặc đánh cá) <i>Jomo</i> . Pôm đi câu cá gấp may được một con cá phá lớn: <i>pōm hoxay jomo dei minh pōm xiöh tih</i> ,
Hét <i>Tökéch</i> . Nó hét kêu cứu nhưng chẳng ai nghe: <i>hăp tokéch krao de güm, chōng uh kơ bu kōtōng</i> .	<i>Hến Wang gröm.</i>
Hét lên <i>Krao hmoi</i> .	<i>Hersh mũi Muh rohök.</i>
Hét vào tai <i>Homrach ah koläng don</i> .	<i>Hết buồn rầu Păt dak mă̄t.</i>
HÊ	
Hề <i>Potual</i> . Làm hề cho người ta cười: <i>pōm potual tonă de</i> .	<i>Hết hơi, tắt thở Ngoih</i> . Nó đã tắt thở: <i>hăp xang ngoih boih</i> .
Hệ trọng <i>Tongäm hăt</i> .	<i>Hết lòng hết sức Dăp monhia hotei</i> .
Hẽ <i>Hagâm</i> . Hẽ điều gì anh em muốn người ta làm cho mình, thì anh em phải làm cho người ta như vậy: <i>hagâm todrong kikioj iěm wă kơ de pōm kō iěm, kěm duh athai pōm kō de</i>	<i>Hết một kang Kotéch minh kang</i> .
	<i>Hết muốn ăn Xöng pă lü</i> .
	<i>Hết rồi Pă dei boih</i> .

- Hết sạch *Dī boih*.
 Hết sức vội vã *Pogēnh potēnh*.
 Hết thảy, tất cả *Tōm kō*. Sáng mai tất cả các bạn phải đến đây: *tōm kō iěm athai truh tōu pogē dōning*.
- Hết ý *Ně pā*. Ngon hết ý: *nham ně pā dīk*.
- Hết *Klōm*. Ăn hết một con cá chép: *xa klōm mīnh pōm ka chep*.
- Hết, cả, mọi *Dăp, tōm*. Hết sức, hết lòng: *dăp don dăp bōnōh*. Mọi người đều ưa chuộng: *dăp bōngai duh kluh; tōm kō de duh kluh*.
- Hết, kết thúc *Tōch*. Phim đã hết rồi, chúng ta về đi: *um xang tōch boih, bē bōn wih*. Đọc cho hết trang: *pōre mā tōch hlak*. Đừng có nhắc tới chuyện mà anh đang nói, đã xong xuôi hôm qua rồi: *ně pā tobăt gah tōdrong mā ih oeipōrma áu, hăp xang tōch yđng bri boih*. Phải bền chí tới cùng: *athai dei don kojăp dăl tōch*.
- Hết, tất cả *Goh*. Mua hết tiền rồi: *chonh goh jēn boih*.
- Hết, xong *Klaih, xang*. Tôi làm từ sáng đến giờ cũng chưa xong: *inh jang ah pogē truh dang ei tam kē klaih*. Khỏi bệnh: *klaih kō duām*.
- ## HI
- Hi hữu** *Khăi jat, hōi jat*.
- Hi sinh** *Plang tongla, plang dōh po*.
- Hi vọng** *Chang ngeh, ngeh*. Niềm hi vọng: *don chang ngeh*.
- Hi hục** *Guh gih*. Làm hi hục cả ngày: *jang guh gih plăt nă̄r*.
- Hi hứng** *Hōt chōt pă wă*.
- Hi mũi** *Adrih, hōdrih muh*.
- Hỉnh mũi, nở mũi** *Pōng muh*.
- Hiếm có, ít có** *Rōih kō*. Hiếm có người biết đan gùi đẹp: *roih kō bōngai goh tanh krōh*.
- Hiếm khi** *Hōi*.
- Hiếm thiểu** *Kotuei*. Hiếm gặt lúa: *kotuei kō bōngi kăt ba*.
- Hiếm muộn, không sinh sản,** nâng *Klen* (loài vật); *pōlau, bōlao* (con người)
- Hiếm, thiểu thốn** *Khăi*. Thiếu đồ ăn: *khăi kō tōmam xa*.
- Hiếm ác** *Chōdōk rōl*.

Hiểm nghèo <i>Yēr.</i>	cho kỹ: <i>adroi kơ chonh athai</i>
Hiểm nguy <i>Iǔ yēr, rām.</i>	<i>năng mă ūl, pel mă nhěn.</i>
Hiên ngang <i>Hodōng, mrōu chogōt, o kōdih.</i> Đứng dậy hiên ngang: <i>iǔng dōng mrōu chogōt.</i>	Hiện ra, xuất hiện <i>Plük.</i>
Hiên nhà <i>Hang lōng, pra.</i>	Hiện diện <i>Oei.</i>
Hiên hậu, hiền lành <i>Dim dōng, dim.</i> Nó có tính tình hiền lành: <i>hăp bōngai dim.</i>	Hiện giờ, hiện tại, hiện nay <i>Dang ei, harei.</i>
Hiên lành, nhân hậu <i>Rōnim.</i>	Hiện hình <i>Plük dōh po.</i>
Hiên nhân <i>De don joaih.</i>	Hiện thời <i>Chāl harei.</i>
Hiên thê <i>Akān rōnim lōng.</i>	Hiện tượng <i>Tōdrong hōblīh dăr lōm plei teh.</i>
Hiện giờ, hiện tại <i>Dang ei, harei.</i>	Hiện xuống <i>Plük jūr.</i>
Hiến dâng <i>Plang ān.</i>	Hiệp đáp <i>Pōgām xa, pōnep.</i>
Hiến mình, hiến thân <i>Plang tōngla, plang dōh po.</i>	Hiệp dâm <i>Pōnep gah tōdrong bruh mur.</i>
Hiến pháp <i>Luât dōnăl, khōi juăt kăl dōnăl.</i>	Hiệp lòng <i>Pōyūp minh don.</i>
Hiến tế <i>Plang xoi.</i>	Hiệp lực <i>Kōnhom.</i> Họ hiệp lực với nhau: <i>kanhăp kōnhom jang dihbăl.</i>
Hiến dung <i>Blō akāu jing ang rō.</i>	Hiệp nhất <i>Măt minh don minh bōnōh.</i>
Hiến hách <i>Hōk o, lōng rō.</i>	Hiệp thông <i>Tōgūm dihbăl.</i>
Hiến linh <i>Tōbōh dōh akāu.</i>	Hiệp với <i>Hrām păng.</i>
Hiến hiện <i>Ang bang.</i>	Hiếu danh <i>Ling wă kō de ū ang.</i>
Hiển nhiên, rõ ràng <i>Tǐl.</i> Anh có thấy nó rõ, hay là anh lầm với người khác?: <i>Ih bōh hōm tǐl hăp topă dī, dah ih kōnhoch de anai?</i> Trước khi mua coi rõ	Hiếu hòa <i>Rōhō rōhom.</i>
	Hiếu học <i>Pōnam kō hok.</i>
	Hiếu khách <i>Kah kō tōmoi, rōhal xōng tōmoi.</i>
	Hiếu sắc <i>Huch de drăkăń adruh guăng; huch kung bolük.</i>

Hiếu thảo <i>Băt chăl, jom băt.</i>	Hình cong <i>Kođuang.</i>
Hiếu trung <i>Kojăp jue.</i>	Hình dáng <i>Um ai.</i> Bia có hình dáng đẹp: <i>Bia dei um ai guăng.</i>
Hiệu lệnh <i>Todra athai.</i>	Hình hài, hình dạng <i>Hobō um ai.</i>
Hiệu lực, hiệu nghiệm, hiệu quả <i>Todrong xít.</i>	Hình thoi <i>Kat poñat.</i>
Hiệu năng <i>Pran xít.</i>	Hình phạt <i>Todrong poxru.</i>
Hiệu trưởng trường học <i>Kođrä hnam poxram.</i>	Hình thành <i>Xang dei pojing, jing boih.</i>
Hiếu <i>Wao.</i> Nó nói tiếng <i>Xêdang tôi không hiểu:</i> <i>hăp poima nõr Xodang inh uh kɔ wao.</i> (Trí khôn, trí hiểu: <i>don</i> <i>wao</i>).	Hình thể <i>Ngôi.</i>
Hiểu lầm <i>Wao kǔ kă, wao bĩ trõ.</i>	Hình thức <i>Hobō um.</i>
Hiểu rõ, thấu suốt <i>Klěch. Tôi nói anh có hiểu rõ không?</i> <i>Inh poima bɔ e hõm klěch?</i>	Hình trang trí trên ghề <i>Kochutng ge.</i>
Hình, hình ảnh <i>Um.</i> Chụp hình: <i>yǔp um.</i> Vẽ hình: <i>chăr um.</i> Xem phim: <i>năng um.</i> Chiếu phim: <i>bɔ um.</i>	Hình trái xoan (hình bầu dục) <i>Jroh.</i> Mặt trái xoan: <i>muh măt jroh.</i> Trứng hình trái bầu dục: <i>kotăp jroh.</i>
Hình, hình ảnh <i>Um.</i> Chụp hình: <i>yǔp um.</i> Vẽ hình: <i>chăr um.</i> Xem phim: <i>năng um.</i> Chiếu phim: <i>bɔ um.</i>	Hình tròn, khoanh tròn <i>Kowang.</i>
Hình bóng <i>Um ai.</i> Con cái là hình bóng của cha mẹ: <i>kon haioh ţi um ai mĕ bă.</i>	Hình vòng cung <i>Wõng.</i>
Hình chữ chi <i>Weh wen weh wen.</i> Họ dệt hoa văn hình chữ chi dọc theo viền khăn: <i>de tanh weh wen weh wen kiɔ̄k tođrol.</i>	Híp, mắt híp <i>Măt nher, măt xonhíp.</i>
	Hiu hiu ₁ <i>Phet.</i> Gió thổi hiu hiu từ thượng nguồn: <i>phet kial toħlu dõng tu krong.</i>
	Hiu hiu ₂ <i>Rohut, hut hut.</i> Gió thổi hiu hiu: <i>kial toħlu roħut.</i>
	Hiu quạnh <i>Rongua rongueñg.</i>

HO

Ho *Hiěn*.

Ho cảm *Akuk*.

Ho lao *Hiěn hrek hrok*.

Ho ra máu *Hiěn tuh pham*.

Hò hét *Homrach*.

Hò reo *Jrao*.

Họ *De*. Đừng ăn cắp của cải người khác: *ně iōk klě tōmam de*. Họ làm gì kệ họ: *de pōm kikiō māk kō de*.

Họ đạo *Tōring khop*.

Họ hàng *Kotūm, kōtūm kōtōng*. Bà con họ hàng: *krung kōtūm* Bà con gần: *kōtūm gel*. Bà con xa: *kōtūm tang yaih*. Mới nhận họ hàng: *nao mūt kōtūm*.

Hoa chuối bằng le *Rang ēch*. Trang hoàng bông hoa chuối trên nóc nhà rông: *de pōrō rang ēch ah bōbūng rōng*.

Hoa đồng nội *Rang nhēt tō ôr*.

Hoa khôi *Guāng dăp kōlă*.

Hoa gạo *Rang klor*. Gió thổi hoa gạo bay: *kial tōhlu, rang klor pār*.

Hoa lúa (nở ra từ hạt lúa khi được mùa) *Kōmut*.

Hoa mai *Jōdri*.

Hoa mít không đậu (chỉ nói về trái mít) *Kōbuah*. Dái mít: *Kōbuah mich*.

Hoa màu, hoa quả *Plei rang*.

Hoa mắt *Kōnhă, ngě kōf năng*.

Hoa mồng hòe *Rē*.

Hoa nở rộ *Rang blang dobük dobăk; tōbük tōbăk*.

Hoa rừng *Khul rang bri*.

Hoa phong lan *Kōmot*.

Hoa sen *Theng*.

Hoa tai *Chole, ding don*.

Hoa tàn úa *Rang hōnh*.

Hoa tay *Klak plün*.

Hoa văn *Dok*. Mẹ tôi dệt khăn có hoa văn nhiều màu rất đẹp: *mě inh tanh khăñ dok lō pōnīk rō jat*. Dệt khăn có hoa văn cánh én: *tanh khăñ dok pōnār yā yai*.

Hoa văn đan bằng nan tre hình tam giác (để trang trí nóc nhà rông hoặc cây nêu) *Klang lep*. (giống như *klang klō*, nhưng ché đôi hình tam giác) *Klang paḥ*.

Hoa văn và hạt cườm trên khổ *Kōteh*. Khố hai đầu có đan dệt hoa văn và đính hạt cườm: *kōpen kōteh*. Khố hoa văn, áo

lụa tơ tằm (quần áo hạng sang của người dân tộc): <i>kōpen</i>	Hòa tan <i>Pohach</i> . Muối hòa tan trong nước: <i>boh poħach lōm koteħ, ao hoħrōng.</i>
Hoa văn trên ghè <i>Bolit tɔ̄gē</i> .	Hòa thuận ₁ <i>Goh rong, togħiġung dihbäl.</i>
Hoa viên <i>Cham rang</i> .	
Hóa phép <i>Pōm toħdrong chrih chrai</i> .	Hòa thuận ₂ <i>Rohō rohom</i> . Vợ chồng ăn ở thuận hòa: <i>klo akān oei xa roħō rohom.</i>
Hóa ra, hóa thành <i>Blōjīng</i> .	
Hóa ra, nào ngờ, té ra <i>Piɔ̄l</i> . Mời ba người, hóa ra năm người <i>tokoi pēng nu, piɔ̄l ko pōdām nu truh</i> .	Hỏa hoạn <i>Ũnh</i> . Hỏa hoạn: <i>xar bar ũnh xa.</i>
Hòa bình <i>Xonēp xonoi</i> .	Hỏa hoạn <i>Rōng rang</i> . Vứt tàn thuốc vào mùa khô bừa bãi, dễ gây cháy rừng: <i>tük kotočħ hōt kǔkǎ lōm khej phang, bōnh ko rōng rang bri.</i>
Hòa giải <i>Ming polōng, wiħ lōng</i> .	
Hòa hợp, hợp với <i>Totrō</i> . Học sinh mặc quần áo đồng phục: <i>de hōk tro hrōp hoħbān ao totrō dihbäl</i> . Hát hòa hợp theo tiếng chiêng: <i>hat totrō pāng bōr chǐng chēng</i> .	Hỏa ngục <i>Ũnh xomāt</i> .
Hòa hợp, hòa với <i>Potrō</i> .	Hỏa táng <i>Xoh akāu kiēk</i> .
Hòa lẫn <i>Bolū pāng</i> .	Hỏa xa <i>Xe ūnh</i> .
Hòa mình <i>Müt lēch jē jōr</i> .	Họa <i>Rām, bī ai</i> .
Hòa nhã <i>Habāl lōng pāng</i> .	Họa may <i>Khu dei pūn ai</i> .
Hòa nhau <i>Atō dihbäl</i> .	Họa sĩ <i>Bōngai chih um</i> .
Hòa nhập <i>Toħruh, poħruh</i> . Sông Pōkō hòa nhập vào sông Dak Bla: <i>krong Pōkō poħruh tɔ̄ krong Blah</i> .	Hoài hoài, mãi miết <i>Buħ buħ, pūk pāk, khōm khōm</i> .
	Hoặc, hay là <i>Dah</i> . Anh muốn hay không?: e <i>hāmwā dah uh</i> .
	Hoan hô <i>Jrao</i> . Bé bōn jrao hōk koħ hotōk rōng nao. Nào ta hoan hô vui mừng khánh thành nhà rông mới: <i>bē bōn jrao hōk koħ hotōk rōng nao</i> .

Hoan hỷ <i>Xő hōk.</i>	<i>iōk.</i>
Hoan hô, hoan nghênh <i>Jrao hōk.</i>	Hoán cải <i>Wih lōng, ol bral ming polōng.</i>
Hoan lạc <i>Pheo jōnap, xő jōnap.</i>	Hoán trả <i>Ān tōwih.</i>
Hoàn cảnh <i>Anih oei erih xa.</i>	Hoạn nạn <i>Xar bar. Lâm cơn hoạn nạn: jrām tōdrong xar bar.</i>
Hoàn cầu <i>Jāp teh.</i>	
Hoàn hảo <i>Lōng keh.</i>	Hoân lại <i>Choǎn lě. Hôm nay tôi mệt hoân lại ngày mai: nă̄t</i>
Hoàn lại <i>Ān tōwih.</i>	
Hoàn tất <i>Keh kong. Inh bōr hnam xang keh kong boih</i> Tôi làm nhà đã xong xuôi: <i>Inh bōr hnam xang keh kong boih.</i>	Hoân lại <i>Roxūt. Hoân công việc lại ngày khác: roxūt tōdrong jang âu nă̄r anai.</i>
Hoàn thành <i>Pōdang, pōkeh, pōtōch, keh dang.</i> Mọi sự đã hoàn tất: <i>tōm tōdrong xang pōdang.</i>	Hoang <i>Brah, kōtu.</i>
Hoàn thành, hoàn tất một công việc <i>Pōklaih.</i> Phải hoàn thành công việc hôm nay: <i>athai jang pōklaih nă̄r âu.</i>	Hoang dã, hoang dại, hoang địa <i>Bri rōnguă, bri brah.</i>
Hoàn toàn ₁ <i>Apōm.</i> Nó hoàn toàn là người Bahnar: <i>hăp bōngai Bahnar apōm.</i>	Hoang mang <i>Tōxūl tōxă̄l.</i>
Hoàn toàn ₂ <i>Dăp don.</i> Hoàn toàn hiến dâng mình cho Thiên Chúa: <i>dăp don plang dōh tōngla kơ Bă Yang.</i>	Hoang phí ₁ <i>Pōmēm.</i> Đừng hoang phí của cah ông để lại: <i>ně pōmēm tōmam de kră mă̄n hmō.</i>
Hoàn trả <i>Pōdreu.</i> Hoàn trả của đã lấy: <i>pōdreu tōmam mă xang</i>	Hoang phí ₂ <i>Hoach, pōhoach.</i>
	Hoang tàn <i>Rōnguă rōngueng, tōpăi tōpēng.</i>
	Hoang vắng <i>Rōnguă rōngueng.</i>
	Hoàng đế <i>Pōtao tih.</i>
	Hoàng hậu <i>Drăkă̄n pōtao.</i>
	Hoàng hôn <i>Măt nă̄r mă̄t, ah koxōr mă̄ng.</i>

Hoàng tộc <i>Hodrěng hodrěch</i>	Hòn <i>Kotuōl</i> . Hòn đá: <i>kotuōl pōtao</i> .
Hoàng sa <i>Chuōh dreng</i> .	Hòn dái <i>Klao; bōng</i> (loài vật).
Hoàng tử <i>Kon todām pōtao</i> .	Heo dái (chưa thiến): <i>nhūng bōng</i> .
Hoảng sợ <i>Kokōr</i> . Nước đã gần ngập sông, chúng nó hoảng hốt: <i>dak wā mūt plūng, kānhăp kokōr jat</i> .	Hòn đảo <i>Hochōn, achōn</i> .
Hoạt bát <i>Dei bōr don</i> .	Hong Ju, trang. Hong áo ướt trên lửa: <i>trang ao hōih kōpōng ūnh</i> . Hong lúa trên giàn bếp cho mau khô: <i>ju ba tōr hōdra wā dah hrēng</i> .
Hoạt động <i>Jang, bōr jang</i> .	Hóng mát <i>Pohoi bōr-uh</i> .
Học bổng <i>Ala pōxrām</i> .	Hồng Uh kơ xít, hiong, uh kơ găl yuơ.
Học hành, tập luyện <i>Poxrām</i> . Con người phải học mãi <i>kon bōngai athai pōxrām buh buh</i> .	Họng Halong. Họng khô khát nước: <i>halong kro hăl kơ dak</i> .
Học thuộc lòng <i>Robot pōxrām</i> . Hoen gỉ <i>Breng</i> .	Hóp ₁ Bop. Má hóp: <i>bō bop</i> .
Hoen ố <i>Bogri mě, bruh</i> .	Hóp ₂ (má) <i>Kobiop, kōbiōr</i> . Má hóp: <i>bō kōbiop</i> .
Hóc xương <i>Khok pōglang lang</i> .	Hợp bàn <i>Akōm pōdăp</i> .
Hoi hóp sấp chết <i>Hodrōjohngām wā lōch</i> .	Hợp không được <i>Uh kō yēng akōm</i> .
Hói (đầu) <i>Topal, topol</i> . Nó hói đầu: <i>kōl hăp topal</i> .	Hợp mặt, gặp nhau <i>Tokōp</i> . Các cấp lãnh đạo gặp nhau để thảo luận trước khi đi đến quyết định: <i>jrōm tōduā de bluh tokōp de tih wā pōdăp adroi kō wā pojing</i> .
Hỏi Jet. Người ta hỏi, nó làm ngơ không trả lời: <i>de jet, hăp pōm mōng kuă tol</i> . Chấm hỏi: <i>tōdra jet</i> . Sách giáo lý vấn đáp: <i>hlabar jet (tôn giáo)</i> .	Hót Hoxi, oxi. Chim hót: <i>chim hoxi</i> .
Hòm Bong. Hòm người chết: <i>bong kiēk</i> .	
Hóm hỉnh <i>Pōma rohăl rohō</i> .	

Hót báø đièm xáø *Rĕng rŭng*. ai: *bongai ngil ngul, uh kơ lui*
chim bồ chao hót báø đièm *kơ bu*.
xáø, khôøg choi ñi: *polang hoxi* **Hố Thõng.** Hố sâu: *thõng jrŭ*.
rĕng rŭng, uh kơ än bôk. **Hố Kla.**

HÔ

Hô hào *Krao tøgum*.

Hô hấp *Tømüt lëch lõm trong*
koxoh.

Hô răng (người lớn) *Tøplô, chøplô*. Răng nó bị hô nhô ra
ngoài: *xonënh hăp toplô lëch*
tø agah.

Hô răng(em bé) *Toplo, toplô*.

Hộ khẩu, gia đình *Tønõ, dønõ*
(dùng rong từ ghép). Gia đình
anh mấy người: *hnam tonõ iẽm*
dõm nu?. Cha mẹ và con cái:
hnam tonõ gõ por. Nó là thành
viên gia đình chúng tôi: *hăp jí*
bongai lõm hnam tonõ nhôn.

Hồ hởi *Høl brøl joħngām*.
Tuổi thanh niên hồ hởi: *høl*
brøl joħngām todäm.

Hồ lớn *Tønău, tum*. Ði ra hồ
câu cá: *bôk tø tum wă hoxay*
ka.

Hồ nghi, ða nghi *Ngil ngul*.
Người ða nghi không tin tưởng

Hố mang (Rắn) *Bih tur teh*.

Hố người *Kodõ, kodõ mel*
mol. Cùốc đất thì không nỗi,
ăn mày thì hố người: *chă pōng*
teh duh uh kơ hrök, chă apiunh
xa duh kodõ.

Hố trợ *Pring güm*.

Hộ giá *Kiõ dohõr*.

Hộ giúp *Pring güm*.

Hộ gia đình *Hopõng*.

Hộ thân *Wei tongla*.

Hộ tống *Wei năng dohõr*.

Hố cây, lõ cột *Gõk long*.
Chim nhồng làm tổ ở bỗng
cây: *jong ga topu ah gõk long*.

Hố xương *Khok pøglang lang*.

Hôi₁ *Khõm*. Mùi hôi dây gai,
mùi thum thùm dây mắt mèo,
ai mà chịu được!: *bâu chři rang*
põm, bâu khõm rang tang bu
mã roħing ei.

Hôi₂ (ở bầu nước) *Blík, phük*.

Bầu nước mới còn hôi: *tølõp*
nao bâu phük. Mùi hôi: *bâu*
blík. Rượu cũ bốc mùi hôi:
kodroh bâu blík.

- Hôi hám (cơ thể) *Po-ih*. Lâu thúc, để tôi làm từ từ: *ně tǎm, mình hôi hám: dunh kɔ̄ hǔm, bâu po-ih hoxeh.*
- Hôi khói *Po-oy*.
- Hôi thối₁ *Bâu korni*.
- Hôi thúi₂ *Bâu ôm*. Mùi thúi: *ôm rǎm*. Chết cũng thúi, rǎm cũng thúi: *lôch duh ôm, phôm duh bâu(sang hèn giàu nghèo đều chết cả)*
- Hôi âm *Chih tɔ̄wih hlabar tho*.
- Hôi hóm *Măng ei*.
- Hôi hương *Wih tɔ̄ tek dak tongla*.
- Hôi nãy *Ah ei, hei*.
- Hôi nhổ *Blök băt*.
- Hôi tưởng *Pogot don, tochēng lăi, tobăt*.
- Hôi hận, hôi cải *Ol bral*.
- Hôi hả, vội vã, lật đật *Rɔ̄-ih rɔ̄-ah, hɔ̄roh, pogēnh*. Tại sao không lo từ sáng, bây giờ lật đật: *liliɔ̄ ih kuā rɔ̄nō dɔ̄ng pogē, dang ei wă rɔ̄-ih rɔ̄-ah*.
- Hôi thác *Pɔ̄klut, pɔ̄tēnh*.
- Hôi hộp *Rɔ̄rēm hɔ̄řik*.
- Hôi tiếc *Buah*.
- Hôi lộ *Poyoch*. Lấy tiền hôi lộ người ta: *poyoch de păng jēn*.
- Hôi thúc *Potēnh*. Đừng hôi
- túi, để tôi làm từ từ: *ně tǎm, mình hôi hám: dunh kɔ̄ hǔm, bâu po-ih hoxeh.*
- Đi nhanh lên, làm lệ lên: *athai bōk mă hmēnh potēnh mă brē*.
- Hôi tỉnh *Tongăl*.
- Hôi tưởng lại *Tobăt*. Khi thấy tấm hình này, tôi hồi tưởng lại thời gian còn đi học: *hɔ̄gɔ̄m kɔ̄ inh bōh um âu, hăp tobăt kɔ̄ inh dōm xonăm inh oei bōk poxrăm*.
- Hôi tưởng *Pogot don*. Hôi tưởng lại chuyện đã qua: *pogot don tōm tɔ̄drong xang hloh*.
- Hội hè *Akōm dihbăl*.
- Hội họp *Akōm*. Đi họp: *bōk akōm*.
- Hội thánh *Bôl Diēng*.
- Hôn Chǔm. Hôn nhau: *pochǔm*.
- Hôn lẽ *Plang xoi pokong*.
- Hôn mê *Xɔ̄blăk*. Nó đau nặng hôn mê bất tỉnh: *hăp jǐ hlăm, xɔ̄blăk pă băt kiɔ̄*.
- Hôn nhân *Öng mai, ünh öm*.
- Hôn thú *Hlabar potil pokong*.
- Hôn nhau₁ *Pochǔm*. Hôn chia tay: *pochǔm adroi kɔ̄ toklah*.
- Hôn nhau₂ *Tochǔm*. Mẹ con hôn nhau trước khi đi làm: *mě*

kon tōchǔm dihbāl adroi kɔ̄ hoảng: ně hmoi pogrā, kuă kɔ̄ bōk jang.

Hôn ước *Nōr tōchōt xít ǒng mai.* **Hốt hoảng** *Kokč.*

Hồn *Pohngol.* Hồn an xác mực đồ ăn đem hết ra đây: *mạnh: poħngol dei xonēp, mă akāu duh hołom lōng.*

Hồn ma *Kiěk, atāu.*

Hỗn loạn(chiến tranh) *Pǔng pǎng.* Chạy loạn trong chiến tranh: *pǔng pǎng de kōdāu*

toblah. **Hột** *Gär.* Hột lúa: *gär ba.* Hột cải: *gär xöbei.*

Hỗn loạn *Toxǔl toxăl.*

Hỗn hợp, hỗn tạp *Bolū bolă.*

Hỗn láo, hỗn xược *Plach poðär, poðrōng.*

Hông *Tónieo, tóneu.* Đeo đao bên hông: *teu xăng ah tóneu.*

Hồng ân *Ai, tōdrong ai.*

Hồng cầu *Gär dum lōm pham.*

Hồng hào *Dum bruðng.*

Hồng phúc *Pheo ai.*

Hồng thủy *Dak lilan.*

Hống hách *Pohnhom poħōp.*

Hộp *Tōnglăp.*

Hốt *Totēp.* Hốt cá chia cho anh em: *chă totēp axong ka kɔ̄ de nhōng oh.*

Hốt hoảng khiếp *đảm Lit.* Đừng la quá, người ta hốt

hoảng: *ně hmoi pogrā, kuă kɔ̄ de lit.*

Hốt ra *Waih.* Hãy bối cớ

múc đồ ăn đem hết ra đây: *waih poði gō por gō tobāng nhăk dī tōr āu.* Làm lòng bò cho sạch trước khi nấu nướng: *waih*

pōdūk rōmo mă xogaih adroi kōr paix xa.

HO

Hơ lửa nướng *Phang.*

Hơ lửa *Toħeng.* Đừng hơ áo gần lửa quá, cháy đấy: *ně toħeng ao jě unħ pogrā, kōnh unħ xa.*

Hơ nóng *Hur tō ūnh.*

Hơ, hong *Trang.* Hong áo ướt trên lửa: *trang ao ho-iuih kōpōng unħ.*

Hờ *hứng* *Bĩ tō don, bĩ kōchāng.*

Hở *Chħoh, kōdō.* Người ta lát ván hở: *de poħāp tōr kōdō*

Hở hang *Thoi hang hōng, uh kōr xrep.* Người ta lát ván hở:

<i>de pokăp tōr kōdō.</i>	<i>kō minh khei boih.</i>
<i>Hơi chua Mrŭnh mrŭnh.</i>	<i>Hờn Ajeh, hojeh.</i>
<i>Hơi cúi đầu Kŭnh kōl biō.</i>	<i>Hờn dỗi Khōnh, hojeh. Trẻ hay hờn dỗi khó dạy: <i>haioh khōnh tonap kōr bōtho.</i></i>
<i>Hơi mặn mặn Boh băt bret bret.</i>	<i>Hờn giận, giận nhau <i>Pōm don.</i></i>
<i>Hơi mềm Pip pip.</i> Trái mít này hơi mềm chưa chín: <i>mich âu nao pip pip tam gan dum.</i>	<i>Hờn hở Xō xôn, xō hōk.</i>
<i>Hơi nóng Høyuh tō.</i>	<i>Hợp nước <i>Haluǒn dak.</i></i>
<i>Hơi nóng bốc lên, hơi nóng từ đất như khói Ünh muǒl.</i>	<i>Hợp Totor. Họ hát hợp với tiếng cồng chiêng: <i>kanhăp hat totor păng bōr chĭng chêng.</i></i>
<i>Hơi thở Jōhngām.</i> Dứt hơi: <i>kotēch jōhngām.</i>	<i>Hợp lực làm <i>Konhom.</i> Họ hợp lực làm</i>
<i>Hời hợi Xăp xĕr.</i>	<i>Hợp lệ, hợp lý <i>Trō tōdrong.</i></i>
<i>Hői Ō.</i> Hői con: <i>ō kon.</i>	<i>hợp lực lại để khiêng cây <i>Kanhăp kōnhom tung long.</i></i>
<i>Hơn hết Koyōh.</i> Cái này tốt hơn hết: <i>mă âu lōng koyōh.</i>	<i>Hợp nhau, hạp vía (giữa hai người đi săn) <i>Kōnop.</i></i>
<i>Hơn Loi.</i> Trâu lớn hơn bò: <i>kōpō tih loi kōr rōmo.</i> Làng quá ít mà khách cũng thừa: <i>polei pă loi tōmoi pă brēt.</i> Hơn hết mọi người: <i>loi kō de anai.</i>	<i>Hợp phong tục <i>Potrō kō khōi.</i></i>
<i>Hơn nữa Athăm dōng.</i> Không phải chuyện thông cảm với nó, hơn thế tôi còn cho thêm nữa: <i>bixi leng pap dōch, athăm dōng kâu gon brōi lō hloh.</i>	<i>Hợp thời <i>Trō kō chāl erih.</i></i>
<i>Hơn, hơn hết, đã hơn Koyōh.</i>	<i>Hợp ý nhau, hạp vía (giữa hai người đi săn) <i>Kōnop, gōnop.</i></i>
Từ Hà nội về đã hơn một tháng: <i>wih dōng Hà noi koyōh</i>	<i>Hai anh Pōm và Pip hợp vía lăm (hẽ đi săn là có kết quả): <i>Pōm păng Pip bōk lua kōnop dihbāl.</i></i>
	<i>Hớt Kōch.</i> Hớt tóc: <i>kōch xōk.</i>
	<i>Hớt trọc: <i>kōch xōk ngōch.</i></i>

HU

Huấn ca *Hlabar bôtho.*

Huấn luyện *Bôtho pôxrâm.*

Huấn đức *Bôtho tôdrong erih lõng.*

Hù dọa *Kodroiñ. Anh hù dọa làm tôi mất hồn: ih kodroiñ pôm kơ inh jing krê.*

Hù dọa, làm khiếp sợ *Tô-iǔ.*
Mang mặt nạ hù dọa trẻ con: *klü bram tô-iǔ de haioh.*

Hù nhát *Tônhǔ. Đùng hù nhát ma trẻ em: ně tônhǔ de haioh kiäk.*

Hù nhát *Kodroiñ, kodrêh. Anh hù dọa làm tôi mất hồn mất vía: ih kodroiñ pôm kơ inh jing krê.* Nó giật mình run lập cập vì bị Pôm hù nhát: *hăp jing krê tôtôr kokrui yor kơ Pôm kodroiñ.*

Hú *Tôkűu, kodroh. Hồi nãy anh hú gì vậy: e kodroh kio hei.* Nó hú gọi chúng tôi về: *hăp tokűu nhôn wih.* Hồi nãy anh hú làm gì vậy ? *E kodroh kio hei?*

Hú hồn hú vía *Krê pă băt.*

Hú reo mừng khi gấp may mắn *Tôdroh.* Pôm hú to reo mừng

với chúng tôi, vì nó đã bắn được heo rừng: *Pôm tôdroh kô nhôn, kôlih kơ hăp xang pônah dei xoke.*

Hùa theo *Kiõ trôi.* Tất cả bọn họ hùa nhau chửi bời già làng; *tôm kanhăp kiõ trôi dah kơ bok krâ polei*

Húc *Höklä, chem, tojil.* Bò húc đất: *romo chem teh.* Hai con trâu húc nhau: *bar tö kopao tojil dihbäl.* Hai con dê húc nhau bằng sừng: *bar tö bobe höklä hode dihbäl.*

Húc, chơi, báng *Pojil.*

Huề *Atô dihbäl.*

Huệ *Rang pü pě.*

Huênh hoang *Pôma xa prôh.*

Hủi *Trô mě.*

Huống chi, huống hồ *Maha, poha.*

Hùm *Bok kla.* Đi gấp rắn, vè gấp hùm: *bök trongbih, wih trong kla (= tránh quỉ gấp ma).*

Hun khói vào hang *Poi.* Hun khói hang nhím: *poi trôm khém.*

Hung ác, hung tợn, hung bạo, *hung dữ* *Chôdök rôl.*

Hung dữ *Hotay mě, hotei jat.*

Hung hăng Krüp kōn̄i.	Hút trứng gà: <i>ngok kōtāp iēr.</i>
Hung hᾶn, nóng tánh Chodök rōl.	Uống một hơi: <i>et ngok minh mǎng.</i>
Hùng biện Bōr pōma xa kōdām kōdō.	Hút thuốc <i>Et hōt.</i>
Hùng hôn Khin hōdōng.	Hụt Chroch, phūch. Bắn hụt heo rừng: <i>pōnah xōke chroch tonai.</i> Cây rui bị hụt mất mồi phân: <i>long pojō phūch pă tō paḥ.</i>
Hùng mạnh Jōhngām pran.	
Hùng vĩ Krüp rō, tih krüp.	
Huống chi, huống hồ, huống là Maha.	Huy chương <i>Huy chương,</i> <i>mēdai(tiếng pháp: médaille)</i>
Hụp lặn xuống nước Mōch tō dak.	Húy danh <i>Anān pōgui.</i>
Húp canh Huch dak tōbāng.	Hủy bỏ <i>Păi lĕ, păi tăk.</i> Hủy bỏ
Hút chung Tohrip. Bạn bè quen thân, chúng tôi hút chung một điếu thuốc: <i>bōl juăt jue, nhōn tōhrip minh joi hōt.</i>	tập quán cũ: <i>păi lōi khōi xo.</i>
Hút Hrip. Hút mạnh lên: <i>hrip</i>	Hủy diệt <i>Păi pogoh, păi poħrēl.</i>
Hút Jōm. Bướm hút mật hoa: <i>măt meng jōm rang.</i>	Hủy hoại <i>Păi hołūng.</i>
Hút nhau Tohrip. Nam châm hút nhau: <i>mam hrip tohrip dihbăl.</i>	Huých cùi chỏ, huých nhau <i>Gung geng.</i>
Hút ra (bằng ống hút) Jōr. Hút	Huých vai nhau, xô đẩy <i>tōgeng, tōbeng.</i> Họ huých vai
đầy bầu rượu để dành cho chuyện: <i>bōr pōma pōblēp bī</i>	nhau để giành banh: <i>kānhăp tōbeng dihbăl pojei balloon.</i>
người đi vắng: <i>jōr xit amoh kōr pōdōh.</i>	Huyên thuyên <i>Pōblēp.</i> Nói
minh tōlōp dak măń kōr bōngai hrul.	đầy, không hết
Hút, mút, uống một hơi Ngok.	Huyền nhiệm, huyền bí <i>Chrih xrep.</i>
Huyết (Máu) Pham.	Băng

huyết: <i>tuh pham</i> . Xuất huyết, chảy máu: <i>lěch pham</i> .	Hư thai <i>Dàn bà hư thai</i> : <i>drăkăń prǔng</i> .
Huyết nhục <i>Xěch akăr</i> .	Hứa hôn <i>Togai</i> .
Huyết thanh <i>Pham xao</i> .	Hứa hôn lúc còn nhỏ bằng một bão chứng <i>Pochōng</i> . (Tảo hôn)
Huyết tụ <i>Pham lăń</i> .	Hứa hôn, hứa gả (giữa hai bên cha mẹ bằng một vật bão chứng) <i>Pochōng, kochóng</i> .
Huyệt Lăp. Đánh trúng huyệt, để chết: <i>tôh trő anih lăp, lôch kotă</i> .	Hứa suông <i>Popoh, pongeh, tongeh</i> . Nếu anh không có tiền, sao anh lại hứa suông với tôi?: <i>tōng e uh kơ dei jēn, e tongeh kiơ kơ inh?</i>
Huyệt dưới vú <i>Măr toh</i> . Bắn trúng huyệt dưới vú, heo rừng chết ngay: <i>pónah trő măr toh, xoke lôch kotă</i> .	Hứa, cam đoan <i>Tochōt</i> . Nó hứa sáng mai sẽ tối: <i>hăp tochōt gô truh pogê dōning</i> . Tôi phạm cam đoan hối cải: <i>bongai yoch tochōt wă ol bral</i> .
Huynh Nhōng. Huynh đệ: <i>nhong oh</i> .	Hừng đông <i>Ang ngah, jōng năr</i> .
Huynh trưởng <i>Tonūl</i> .	Hừng hực <i>Tő jat, tő hoħěl</i> .
Huýt sáo <i>Kohōch</i> . Nó vừa đi vừa huýt sáo trên đường về nhà: <i>hăp bōk rah kohōch rah rōk trong wih tōhnam</i> .	Hừng lên <i>Pongar</i> .
HƯ	
Hư hại <i>Răm</i> . Lúa bị hư hại: <i>ba răm</i> . Làm hư: <i>pórăm, topái, poħur</i> .	Hứng Dõ, tonōng Hứng nước mưa: <i>dõ dak mi; tonōng dak mi</i> .
Hư hỏng, hư đốn <i>Hiong răm</i> .	Hứng thú <i>Hol pogră</i> . Không hứng thú, mất hứng thú: <i>klai</i> .
Hư không, hư vô <i>Hoh hoh</i> .	Hứng mát <i>Pohoi bo-uh</i> .
Hư nát, hư thui <i>Ôm răm</i> .	Hương ₁ <i>Chai bâu phu</i> . Bình hương: <i>těk tōk chai bâu phu</i> .
Hư thân mất nett <i>Lěng lăng</i> .	Bỏ hương: <i>tah chai bâu phu</i> .

Dốt hương: <i>xoh chai bâu phu.</i>	nước ngoài tôi luôn hướng lòng
Xông hương: <i>xông chai bâu phu.</i>	về cha mẹ: <i>mă oei tơ dêh ataih, inh ling weh bônhơ tơ mě bă.</i>
Hương ₂ (Cây) <i>Long đonđong.</i>	Hương, chĩa (ná, súng) <i>Kochong, pônhöng.</i>
Hương án <i>Chonang chai bâu phu.</i>	Huống, Huống gia tài: <i>yuor tómam mě bă.</i>
Hương hoả <i>Jónoi.</i>	Huống thọ <i>Erih xot dùnh.</i>
Hương vị <i>Høyuh bâu</i>	Huống trọn <i>Yuor tôm podi.</i>
Hườm <i>Kôman.</i> Chuỗi hườm: <i>prit kôman.</i>	Huống ứng <i>Phal kô güm,</i> <i>hoang güm.</i>
Hương (ná, cung, súng) <i>Pônhöng.</i>	Hươu cao cổ <i>Kotöng.</i>
Cấm chĩa súng vào người ta sợ bị cướp cò: <i>ně pônhöng phao iǔ kô lär tro de.</i>	Hữu Podei. Hữu dưỡng, hữu trí: <i>podei lõm kră krut.</i>
Hương dẫn <i>Gít, chóng nhăk, tónhăk.</i> Nó hướng dẫn chúng tôi đi đó đây: <i>hăp git nhôn năm tơ âu tơ to.</i>	Hữu (Có) Dei. Hằng hữu: <i>oei kôdih ling lang.</i>
Hương mặt trời lặn <i>Toxüng.</i> Tôi đi về hương mặt trời lặn: <i>inh bök toxüng.</i>	Hữu hạn Dei tordrol.
Hương Nam <i>Gah Anăp</i>	Hữu hiệu <i>Poyuor, xít.</i>
Hương đông <i>Aléch.</i> Mặt trời mọc từ hương đông: <i>măt năr lěch gah aléch.</i>	Hữu hình <i>Bang bôh, măt goh bôh.</i>
Hương đông <i>Totí.</i> Nó đi về hương đông: <i>hăp năm toti.</i>	Hữu xông tả đột <i>Düch däch.</i>
Hương trọn về <i>Mómöng podi gah.</i>	HY
Hương về <i>Weh.</i> Dù sống ở	Hy lẽ, hy tế <i>Tómam xoi</i>
	Hy sinh <i>Pomêm.</i> Hy sinh mạng sống vì tổ quốc: <i>pomêm doh akâu yor teh dak.</i>

Hy vọng *Ngeh*. Không hy vọng
gì nữa: *pă ngeh kiə̤ boih*.

I

Ì *ach Ană̤t anot.*

Ía *chảy Chdroh.*

Ía *phẹt Pruch īch.* Vịt ía
phẹt: *pruch hora īch.*

Ích, **kỷ** *Poxen, kret.*

Ích *lợi Goh yuə̤, poyuə̤.*

Im *bắt Thĕng thă̤p.*

Im *đi Thĕng bě̤.*

Im *lặng Thĕng, lă̤n thĕng.* Im
lặng, đừng làm ôn: *iēm athai
thĕng, nē̤ poxrōng.*

Im *lặng Röheng.*

Im *mõm đi Lă̤n bō̤r iēm.*

Im *tiếng Thĕng bō̤r.*

Im *thin thíth Kōmlüp, chōmüp.*
Trong khi người ta kể chuyện
nó ngồi: im thin thíth: *koplah de
porā hă̤p gō̤ pă̤ng kōmlüp.*

Ím *Uh kɔ̤ră̤, ôn.*

In *sách vở In.* In sách: *in
hlabar.* Nhà in: *Hnam in
hlabar.*

Inh *đi Hrōng, pokleng pokläp,
tō̤-ōng tō̤-ang.*

Ít₁ *Kotuei.* Ít lòng tin: *Kótuei
don lui.* Một số ít người: *Bōl
kotuei.* Dân tộc ít người: *Kon
kōng jǐ hōdrēch bōngai kotuei.*

Ít₂ *Biጀ, dim, toxĕ̤.*

Ít₃ *Rohoi.* Ít có người đan gùi:
rökoi kɔ̤ bōngai tanh krōh.

Ít₄ *Dim.* Ăn ít như mèo: *xōng
dim thoï meo.*

Ít khi *Hōi.*

Ít là một lần *Iă̤ minh mă̤ng.*

Ít, một ít *Tōxĕ̤t, tōxĕ̤.* Cho tôi
một ít: *Ān kɔ̤ inh tōxĕ̤t.* Sợ
mập, nên cô ta ăn ít lại: *iǔ kɔ̤
bek, kōna hă̤p xōng tōxĕ̤t.*

Ít muỗn *Uh kɔ̤ gan oă̤.*

Ít nói *Uh kɔ̤ dei bō̤r.*

Ít nữa là, ít ra *Amoh kɔ̤.*

Ít ỏi₁ *Dak nōm kōduă̤r* (thành
ngữ). Anh cho tôi gì mà ít thế:
*Ih ān kɔ̤ inh tōxĕ̤ thoï dak nōm
kōduă̤r.*

Ít ỏi₂ *Rō-ōch.* Lúa nǎm nay ít
ỏi: *ba xōnă̤m âu rō-ōch.*

Ít quá *Chōkrēp.* Cá ít quá,
đừng chia cho tôi: *ka chōkrēp,
pă̤ än kiə̤ boih.*

J

Jeh (Dân tộc sống ở phía Bắc Kontum) *Jeh*.

Jrai (bộ lạc sinh sống ở cao nguyên Phú bồn, Gialai, Kontum) *Jrai*.

Jolöng (dân tộc phía đông Kontum) *Jolöng*.

Kẽ ngón tay chân (người hay vật) *Hobak, abak, xobak*.

Kẻ hở, lỗ nhỏ trên sàn nhà *Rowah*. Người ta để kẽ hở ở sàn nhà, để dẽ quét: *de rong rowah lõm hnam, wă kơ xopuih bônh*.

Kẻ ngón tay, ngón chân (người, vật) *Pohlah ti, pohlah jöng*.

Kẻ thì... Kẻ thì *Monah.... monah, nah....nah*.

Kẽ *Wôm*.

Kèm *Kiõ dohõr*. Kèm cặp: *năng wei dohõr*.

Kém₁ *Chroih*. Nó học kém lăm: *hăp poxrăm chroih kơ de jat*.

Kém₂ *Kotuei*. Người kém tin: *bongai kotuei don lui*.

Kém₃ *Lüch*. Kém cỏi: *luch polüch, lüch buçh*.

Kém₄ Không hơn không kém: *kojung bï leh, kodeh bï loi*.

Kém hơn₁ *Jruh*. Anh ấy học kém hơn tôi: *hăp poxrăm jruh kơ inh*.

Kém hơn₂ *Thu jruh*. Pôm học kém hơn Pim: *pôm poxrăm thu jruh kơ Pim*.

K

Kè (cây) *Ropuõn, chrah*.

Kè kè bên nhau *Ling bobrël uh kơ toklah*.

Kẻ *Chrek*. Kẻ giòng nhạc: *chrek trong tordra hat*.

Kẻ địch, kẻ thù *Hoyät, ayät*.

Kẻ thù vây quanh làng chúng tôi: *gu ayät wang jüm där plei kmöi*.

Kẻ cả *De krä, de tih*.

Kẻ khó *De doruh hin*.

Kẻ nầy người nọ *Monah*.

Kẻ gian *Mu holéñh podär*.

Kẻ trộm *De klë*.

Kẻ muốn người không *Monah wă monah uh*.

Kẽm gai <i>Robun.</i>	dây cho thắt: <i>podüng tolei</i>
Kén ăn <i>Tónh</i> , xa <i>poroih</i> . Người kén ăn ốm teo: <i>bongai xa tonh hoké</i> .	mă chotang.
Kén chọn <i>Poroih</i> .	Kéo cắt, kéo hớt <i>Xang nep</i> .
Kén rể <i>Chă honon</i> .	Hớt tóc bằng kéo: <i>kăt xăk păng xăng nep</i> .
Kén vợ <i>Iök akän poroih</i> .	Kéo cho đứng dậy <i>Tơ-iung</i> .
Kèn <i>Todiëp</i> . Thổi kèn: <i>hlom todiëp</i> . Tiếng kèn vang dậy: <i>bör todiëp chrang deh</i> .	Nó luôn dậy trễ, anh nên kéo nó dậy: <i>hăp juăt kơ tep pok, ih athai to-iung hăp</i> .
Kèn cựa <i>Pojei, pojah</i> .	Kéo chuông <i>Gogū teng neng</i> .
Kèn kẹt <i>Kit kat köt</i> . Gió thổi tre cọ vào nhau kêu kèn kẹt: <i>kial tohlu kram tơ-ot kit kat köt</i> .	Kéo co <i>Pödui</i> . Chơi trò kéo co: <i>ngöi pödui tolei</i> .
Kèn trống <i>Todiëp păng hogor</i> .	Kéo dây lấy lửa <i>Ot unh</i> .
Keo dán <i>Dak nhan</i> .	Kéo dài ra <i>Poxoch</i> . Kéo dây dài ra: <i>poxoch tolei mă kojung</i> .
Keo kiệt <i>Kret poxen jat</i> . Nó là người keo kiệt: <i>hăp bongai kret</i> .	Kéo đâu theo đó <i>Ba tui</i> . Anh dẫn tôi đi đâu, thì tôi theo đó: <i>ih chong ba inh tօi, inh duh tui tօi noh</i> .
Keo, khẳng để hàn ghè <i>Gröl</i> . Ghè này đã nứt, ta phải dùng khẳng hàn lại: <i>ge âu ang, bɔn athai blit păng gröl</i> .	Kéo giật lại <i>Dui roxört</i> .
Keo sơn <i>Kojäp kojing, kojäp kling</i> .	Kéo lôi xiềng xích lẻng kěng <i>Gring grong</i> . Voi kéo lê xích lẻng kěng: <i>rōih hor glang mam re gring grong</i> .
Kéo căng dây <i>Prot tolei</i> . Bò kéo căng dây để ăn lúa: <i>romo prot tolei wă xa ba</i> .	Kéo lê <i>Dui hor</i> .
Kéo căng ra <i>Podăng</i> . Kéo căng	Kéo nhau đi uống rượu <i>Todui dihbăl rogi et xik</i> .
	Kéo sợi <i>Dui brai</i> .
	Kéo rồi thả <i>Nhut</i> . Cá dính câu

- kéo rồi thả: *nhut ka kăp hoxay.* then cài không bật: *năk hordong gõn uh kơ leh xem.*
- Kéo trì** **cành** cây **xuống** *Gǔn.* Anh trì cành nhẵn xuống cho tôi hái trái: *iħ gǔn kơ inh xōdrai jrang âu wă kơ inh goh phē plei.*
- Kéo trũ** *Dui ngao.*
- Kéo vó** *Pordong hōnhă.*
- Kéo₁** *Koth.* Đừng chọc ghẹo, kéo nó khóc: *ně poħlik, konh hăp nhōm.*
- Kéo₂** *Iū kơ.* Kéo người ta biết: *iū kơ de lōlē.*
- Kéo₃** *Püt.* Kéo bị mất lừa: *püt kơ bōr de poħma poħdär.*
- Kép** (quần áo khi phơi) *Nep.*
- Cái kép: *chokep.*
- Kép** *Gap.* Kép nep tranh: *gap kōnap hla roħlang.* Kép cá để nướng: *gap akan boħhang.*
- Kép lại, nep lại** *Pogap, pogep.* Kép nep thanh ngang hàng rào cho thẳng: *chōħ pogap huār kōdrong mă tōpāt.*
- Kép để** gấp sắt. Thợ rèn dùng kép để gấp sắt nung: *bongai hojām yuor khep wă gep mam.*
- Kép, một tấm, một gấp** *Konap.*
- Két** (cò súng), không lấy (bẫy, ná) *Gōn.* Gài bẫy chim ăn mồi
- then cài không bật: *năk hordong gõn uh kơ leh xem.*
- Két, nghẹt** *Kordök.* Vọt nước bị kẹt không chảy được: *tonglang kordök dak uh kơ goħ ro.*
- Két** *Kordong.* Cá kẹt trong đầm vào hết trong đầm: *ka kordong lōm xok luh dī lōm pam.*
- Két lâm** *Hlieng hiōk jat.*
- Két, túng** thiếu, ngọt nghèo *Jol.* Kẹt tiền: *jōl kōjēn.* Thiếu lúa ăn bắp thôi: *jōl kōjōdei dī xa xăi hoħbo.* Nô lâm cơn ngọt nghèo: *hăp bongai jol bol.*
- Két, con vẹt** *Chiă, det.*

KÊ

- Kê** (có mùi thơm như nếp) *Kobâu.*
- Kê** *Konēch.* Cây kê: *hoħbo konēch.*
- Kê dưới** *Xor.* Kê đá dưới ván cho mối khỏi ăn: *xor totmo konām tōr kuā kō moa.*
- Kê làm rượu** *Gao.* Rượu gạo uống ngon hơn rượu gạo: *xik gao et lōng loi kō xik ba.*
- Kê lên** *Dol.*
- Kê lên, giở lên** *Honon.*

Kê địa phương *Akōi*.

Kế vị *Pordōl, pōtāl*.

Kế cận *Oei jě*.

Kế đến *Potoi truh*.

Kế nghiệp *Potoi tōdrong jang
xa de yă bok*.

Kế thừa *Poxŭ*.

Kê bên, sát cạnh *Til*. Nhà nàng cạnh nhà tôi: *hnam hăp til hnam inh*. Nó ngồi sát tôi: *Hăp oei til inh*. Già làng cần thiết cho ta, như cành liền gốc: *kră til ta, tobla til tōm*.

Kệ, giàn để đồ *Kodēng, dra pōk*. Để muối, cà, ớt đủ thứ trên giàn: *mă̄n kon boh, kon trōng poħāng tōr kodēng*. Nó thò tay lấy đồ ăn trên kệ: *hăp mōn iōk tobāng dōng kodēng*.

Kệ thây *Pomăk po*. Mặc kệ: *mă̄k ai*.

Kể chuyện đời xưa *Ră roi tōdrong xō ki*.

Kể chuyện, kể lễ *Pora*. Kể chuyện cổ tích: *pōrā tōdrong xō ki*.

Kể chuyện, nói cho biết *Tora*. Ông nội kể chuyện cổ tích cho con cháu nghe: *bok toră kō de kon xāu tōdrong xō ki*. Đừng

nói cho ai biết chuyện này: *nē toră kō bu tōdrong âu*.

Kể công *Jōch*. Đã cho, đừng kể công làm chi: *xang ān boih, nē pă jōch kikiō dōng*.

Kể công, kể ơn *Tøyō*. Cho nhau cá, đến khi giận nhau lại kể ơn: *ān dihbăl ka, bōt tōmīl kānhăp toyō dihbăl*.

Kể lễ *Ră kōjung jat*.

Kể từng chi tiết *Ră poħēch tōm tōldrong*.

Kể, thuật lại *Ră*.

Kết sù *Ēng nēng, kōniēng nēng*. Ông Xet giàu kếch sù: *oi Xet poħrōng ēng nēng*.

Kên kên₁ *Grō*. Xác chết ở đâu, kên kên tới đó: *kiēk lōch tōyō, xem grō tō ei*.

Kêu *Krao*.

Kêu gọi *Wōn*. Nó kêu gọi chúng ta giúp nó: *hăp wōn bōn năm gūm hăp*.

Kên kên₂ *Kōm, klang kōm*.

Kết bạn, làm quen *Pojuāt dihbăl*.

Kết án *Tōlang poħrū*.

Kết cục *Potōch, ah tōch*

Kết duyên *Xit ōng mai, tōgūt dihbăl*.

Kết hôn, đám cưới <i>Pokong.</i>	Kết triều thiên <i>Chuă agăl.</i>
Kết hợp <i>Pøyüp.</i> Hợp một lòng: <i>pøyüp minh don.</i>	Kết ước <i>Tödrong tøguört.</i>
Kết lại, dính lại <i>Tonguört.</i> Cát và ximăng kết với nhau: <i>chuoh păng ximăng tonguört dihbăl.</i>	Kêu <i>Krao.</i> Kêu tên: <i>krao măt.</i> Kêu báo nguy(gà, chim) <i>Rach.</i> Gà kêu báo nguy khi thấy diều hâu: <i>iĕr rach bört bôh klang.</i>
Kết liễu, kết thúc <i>Potôch.</i>	Kêu ca <i>Momohn jojök.</i>
Kết nghĩa anh em <i>Krao pő băn.</i>	Kêu cứu <i>Krao de güm.</i>
Kết nghĩa cha con: <i>krao bă kon.</i>	Kêu gào, kêu thét <i>Hómraction.</i>
Kết nghĩa anh em <i>Tópő băn.</i>	Kêu gọi <i>Wõn, krao roih.</i>
Thầy Do kết nghĩa anh em với cụ Khiêm: <i>Bok Do tópő băn păng bok Kiõm.</i>	Kêu khấn <i>Woh krao.</i>
Kết nghĩa cha con <i>Krao bă kon.</i>	Kêu la <i>Hmoi, tokéch krao.</i>
Kết nghĩa cha con <i>Tópôk băn.</i> Ông Roh kết nghĩa cha con với con trai Hřit, vì ông nầm mơ thấy cõng nó: <i>Bok Roh tópôk băn păng kon Hřit yor kơ hópo pǔ kon hăp.</i>	Kêu lớn tiếng <i>Krao bõr deh.</i> Kêu mồi <i>Krao poxõ.</i>
Kết nhau <i>Tokuăt.</i> Cát và ximăng kết nhau: <i>chuoh păng ximăng tokuaăt dihbăl.</i> Cóm dέo: <i>por tokuaăt.</i>	Kêu réo đòi ăn <i>Rip.</i> Heo réo đòi ăn: <i>nhũng rip xa hóna.</i> Kêu tên tộc <i>Tak măt.</i> Dùng kêu tên tộc vô phép: <i>ně tak măt uh kơ trõ khōi.</i>
Kết quả <i>Tödrong tødrõl.</i>	Kêu xin <i>Khop apinh.</i>
Kết thân với nhau, quen nhau <i>Axõm.</i>	
Kết thúc <i>Potôch.</i>	

KHA

Kha Người dân tộc Kha (Khmer, Lào).
Kha khá *Brăm brăi.*

Khá hơn <i>Dă iă</i> . Nó đã đỡ sốt rồi: <i>hăp xang dă ibiă kơ bolō</i>	Khác nhau ₂ <i>Phara, xara</i> . Ăn chung làm riêng: <i>xa atăm bă phara</i> .
Khá, hối <i>Dă biă</i> .	Khác đồi <i>Plăng plănh</i> .
Khá <i>Mrĕt mrĕt</i> . Mày khá hơn xưa: <i>e mrĕt mrĕt loi kơ xă</i> .	Khác, cái khác, kẻ khác <i>Nai, anai</i> .
Khá <i>Blo</i> . Nó học khá hơn trong bọn: <i>hăp poxrăm blo loi kơ bôl</i> .	Khạc <i>Kohak, gohak</i> . Khạc nhổ khinh bỉ người ta: <i>kohak broh khör de</i> . Đừng khạc nhổ bừa bãi: <i>nă kohak kăkă</i> .
Khá hơn, giỏi hơn <i>Ploī</i> . Giỏi hơn chúng bạn: <i>ploī loi kơ bôl</i> .	Khách <i>Tomoi</i> . Khách từ đâu đến nhà chúng ta đó?: <i>tomoi bu truh tơ hnam băn noh?</i> . Ông ta là khách nước ngoài: <i>hăp bongai dăng teh tomoi</i> .
Khả ái <i>Tră kơ kluă găt</i> .	Khách hàng <i>De chonh tomam</i> .
Khả dĩ <i>Thâu mă</i> .	Khách mời <i>De tokoi</i> .
Khả kính <i>Togăl kơ jom</i> .	Khách lạ <i>Tomoi toi</i> .
Khả năng <i>Kăn</i> . Khả năng mình đẽo sõng được: <i>kăn kđih goh bök plăng</i> .	Khách sạn <i>Hnam tih xăng tomoi</i> .
Khả nghi <i>Oei ngil ngul</i> .	Khách sáo <i>Ponhong</i> .
Khả nghi, ngờ vực <i>Phich phich</i> . Tôi nghe giọng nó nói có vẻ khả nghi lầm: <i>inh kơtăng bă hăp poima phich phich</i> .	Khách sáo, làm khách <i>Pogŭ</i> . Cứ ăn đi, đừng làm khách, đợi đấy: <i>xăng xăi nă poggŭ, kănh e</i> .
Khác <i>Anai</i> . Người khác: <i>de anai</i> . Ngày khác: <i>năr nai</i> .	Khai <i>Khong</i> . Mùi khai: <i>bău mă âu pha pha kơ ponik mă to</i> .
Khác hẳn <i>Pha pha</i> . Màu này khác hẳn với màu kia: <i>ponik</i>	Khai báo <i>Pôh blang</i> .
khác hẳn với màu kia: <i>ponik</i>	Khai đường mở lối <i>Pôh trong chong honglah</i> .
bây giờ khác: <i>xă pha, dang ei pha</i> .	

Khai giảng, khai trường	<i>Potōm</i>	Khám <i>Pel năng</i> . Khám bệnh: <i>xonăm hok.</i>	<i>pel de jījān.</i>
Khai hoang, khai quang	<i>Muih bri.</i>	Khám nghiệm <i>Năng potīl.</i>	
Khai mạc	<i>Potōm.</i>	Khám xét <i>Toluh</i> . Người ta đến xét nhà: <i>de tōk toluh hnam.</i>	
Khai mở	<i>Pojing ān.</i>	Khám phá: <i>toluh chā tōdrong.</i>	
Khai quật	<i>Xir atōk.</i>	Khan cổ, khan tiếng <i>Koxōng bōr.</i>	
Khai mương dẫn nước	<i>Pojo.</i>	Khan hiếm <i>Hōi, kōtuei.</i>	
Khai tâm	<i>Blang bōnōh.</i>	Khan tiếng, khän giọng	
Khai tên	<i>Tak măt.</i> Phải khai tên người thông đồng với anh: <i>athei tak măt bōngai poyup</i> <i>don păng ih.</i>	<i>Komlo.</i> Khóc than cha chết, nên bị khän giọng: <i>Nhōm kō bă lōch, jīng komlo bōr.</i>	
Khai thiên lập địa	<i>Potōm pojing plēnh teh.</i>	Khán dài <i>Anih kōjung de oei năng.</i>	
Khai trừ	<i>Tolēch.</i> Khai trừ khỏi nhóm: <i>tolēch dōng bōl.</i>	Khán giả <i>Bōngai năng.</i>	
Khai tử	<i>Ră tobang dē lōch.</i>	Khàn, giọng khàn <i>Bro.</i>	
Khái niệm	<i>Tōdrong tōchēng tōmau.</i>	Khang trang <i>Xă xeng lōng rō.</i>	
Khái quát	<i>Mă atūm atūm.</i>	Kháng án <i>Tojră tōdrong tolang pōxrū.</i>	
Khải hoàn	<i>Pleh jōnei.</i>	Kháng chiến <i>Iūng toblah.</i>	
Khải hoàn môn	<i>Pōdrēng.</i>	Kháng cự <i>Tojră, pojră.</i>	
Kham khổ	<i>Pū anăt.</i>	Khánh kiệt <i>Goh gel.</i>	
Kham nổi	<i>Klam.</i> Công việc nhiều quá tôi không thể kham nổi: <i>tōdrong jang lō jat, inh uh kō klam.</i> Làm rãy nhiều không thể kham nổi: <i>jang mir lō bī kē klam.</i>	Khánh thành <i>Et xik tōk hnam nao.</i>	
		Khao <i>Et xik xōng xa xō hōk.</i>	
		Khao khát <i>Hal moih.</i>	
		Khảo <i>Jet năng, jet potīl.</i>	
		Khảo hạch <i>Jet nol.</i>	
		Khát nước <i>Hal kō dak.</i>	

Khát vọng *Apoi moih.*
Kháu khỉnh *Bek lõng.*

KHĀ

Khắc, tạc *Krē kōm, rup kōm.*
Khắc ghi *Kuăt kojāp.*
Khắc khổ *Gleh hrat anăt anot.*
Khắc nghiệt *Chötang.*
Khắc phục *Ming polõng, pønguan.*
Khăn có sọc đen (Lào, xêđang)
Rømong.
Khăn khổ nhỏ, dài (thường
dùng để bá con) *Køpôch.*
Khăn đắp của người dân tộc
Khän. Ba chiếc khăn: *pêng
blah khän.* Vắt khăn lên vai:
trah khän tø høngieng.
Khăn nhỏ *Køn.* Đội khăn: *klü
køn.* Khăn đỏ cho thanh niên:
køn xut. Khăn lông: *køn tük
tül.*
Khăn nhỏ làm hiệu trong chiến
tranh *Klang puh.*
Khăn đội đầu *Kølüp.* Đội khăn
trên đầu: *klü kølüp tø køl.*
Khăn trùm đầu của nữ tu:
Kølüp.
Khăng khảng đòi cho bằng
bằng ngàm nắc thang: *khäm kung.*

được *Konhǐng.* Hôm nay trời
mưa dầm, nhưng nó cứ nhất
quyết đi làm: *nă̄r âu mi
hngach, chöng hă̄p konhǐng
khōm bök jang.* Cha mẹ không
đồng ý cho hai đứa lấy nhau,
nhưng chúng cứ khăng khảng
tự ý sống chung: *mě bă uh kɔ̄
lă̄p bre iök dihbäl, chöng bre
hă̄p konhǐng khōm mă oei.*
Khăng khít bên nhau *Togrëp.*
Vợ chồng luôn khăng khít bên
nhau: *klo akän ling togrëp
dihbäl.*
Khăng định *Pohnöng wă.*
Khắp nơi *Jáp jă.* Mai nở khắp
bờ sông: *long jni rang jáp jă kiጀ^č
hang krong.*
Khắp nơi *Jáp teh.* Tất cả nhân
loại trên thế giới: *tōm kɔ̄
bøngai jáp teh.*
Khắp nơi *Pojöp.* Bò ăn lúa
khắp rẫy: *røma xa ba pojöp
mir.*
Khắt khe *Chötang.*

KHÂ

Khắc ngàm *Khäm.* Khắc
ngàm cột: *khäm jräng.* Khắc

Khâm liệm <i>Che lôm akâu kiěk</i>	<i>Kochok (chok) hɔlōng.</i>
Khâm phục <i>Kǔp ngua.</i>	<i>Khe suối Thong.</i> Phải đi qua ba khe suối mới có thể đến làng chúng tôi được: <i>athai bǒk gǎn pēng tő thong mõi mǎ goh truh tơ polei nhôn:</i> Xuống khe suối múc nước. <i>Jur tơ thong wăk 'dak.</i> Làng Gur, làng Uk có khe suối chảy qua: <i>Polei</i>
Khấn vái <i>Buan, tol.</i>	
Khập khẽnh₁ <i>Gêng gĕ.</i> Ông già đi khập khẽnh: <i>bok kră bǒk gêng gĕ.</i>	
Khập khẽnh₂ <i>Teng nhrĕ.</i>	
Khất lần <i>Pokă nă̄r nai, gô nă̄r nai.</i>	
Khất nợ <i>Apinh pôdunh nă̄r tōwih xre.</i>	Khẽ tay <i>Preh ti.</i>
Khâu dao, rựa₂ <i>Tő thõng, tő dao.</i>	Khen <i>Póma ang, ư ang.</i>
Khâu dao, rựa₂ <i>Tonō, donō.</i>	Khen ngồi <i>Pôk pô-ang.</i>
Tra khâu vào cán để khỏi sút cán: <i>potrō tonō tơ gõr kuă kɔtogă togloh.</i>	Khen thưởng <i>Pôk apah.</i>
Khâu vá <i>Xít hobĕn ao.</i>	Khèn <i>bằng tre Kowôh.</i>
Khẩu (Miệng) <i>Bɔr.</i>	Khèn <i>của người Lào Khen.</i>
	Kheo <i>chân, nhượng chân Jon.</i>
	Chặt nhượng trâu để làm thịt: <i>koh jon kôpô wă buh xa.</i> Xắn ống quần tối khoeo chân để lội nước: <i>xđt hobăń truh tơ jon wă kɔ lăt dak.</i>

KHE

Khe đá, hang thú vật <i>Gop.</i>	
Khe đá: <i>gop tomo.</i> Hang cọp: <i>gop bok kla.</i>	
Khe núi hẹp và sâu <i>Kochom, kochop hop.</i>	
Khe rãnh (ở chiếc ná) <i>Kochok.</i>	Khèo <i>Keh, chökeh.</i> Dùng sào móc khèo trái vú sữa: <i>keh plei dak toh păng kobang.</i>
Rãnh đặt mũi tên ở ná: <i>Kochok hră.</i> Chỗ lõm ở cổ, chân cổ:	Khèo, móc lấy Guăi. Khèo trái xoài bằng móc: <i>Guăi plei pô-ô păng mam.</i>
	Khéo léo <i>Rögei.</i> Tránh cho khéo: <i>juer mă rögei.</i>

Khéo nói *Póma rohal.*
Khép cửa *Klēng măng.*
Khét *Khet, pōi.* Khăn cháy khét lẹt: *unh xa khǎn bâu pōi.*
Mùi khét: *bâu khet, bâu khoy.*
Lông gà cháy bốc mùi khét: *ŭnh xa xōk iēr bâu khet.*

Khi₂ *Bōt.* Khi ở làng về: *bōt wih dōng polei.*
Khi₃ *Phō.* Khi có khi không: *phō dei phō uh.*
Khi cần mới hành động *On.*
Tại sao hôm qua không làm, bây giờ mới làm: *kōlih kikiō yōng bri ih kuă jang, dang ei potom jang on.*

Khi đã *Wēr.* Khi đã quyết định, dù không muốn cũng phải làm: *wēr pokā pokāp, mă kuă duh athai pom.* Khi đã hứa phải giữ lấy lời: *wēr Khi đó* *Bōt noh.*

Khi khác, lúc khác *La nai.*
Chúng ta gặp nhau lúc khác nhé: *la nai bōn tojrām dōng hō!*

Khi nào *Laiō.* Khi nào anh tới đây: *laiō e truh tōu âu.*

Khi nãy *Hei.* Tôi mới đến khi nãy: *inh nao truh âu hei.*

Khi trước *Dēl.* Khi trước đã gặp một lần rồi: *dēl xang jrām minh măng boih.*

Khí *Høyuh, hoyuh.* Mở cửa cho khí vào: *tōplōh măng wă kōhøyuh müt.*

Khí áp kế *Wōng, anol wōng.*

KHÊ

Khê, khét *Bâu khet, bâu khoi.*
Khệ nệ *Nēn nōn.* Vác cây nặng, đi khệ nệ: *tung long hngām, bōk nēn nōn.*
Khệ nệ đi *Nō kōnō.* Nô khệ nệ mang gùi bắp: *nō kōnō hăp pū minh jop hōbo.*

Khệnh khạng *Hōgĕ hōgă; chēng êng chang ang..*

Khêu *Kōjeh.* Khêu lấy gai ở bàn chân: *Kōjeh jola ah jōng*

Khêu nhẹ bằng ngón tay *Kreh.*
Khêu gai: *kreh iōk jola.* Khêu chân: *kreh jōng.*

KHI

Khi₁ *Ah.* Khi làm đừng nói nhiều: *ah jang, nē kōr pōma lō.*
Tới khi: *dăl.*

Khí giới <i>Ronăk</i> (<i>đao, búa, hǎp tobuah kơ inh gươm</i>). Lưỡi lê súng đạn là vũ khí giới hộ thân: <i>dak dao phao mrōm jī rónăi wei po.</i>	Khiến Anha.
Khí hậu <i>Høyuh plēnh teh.</i>	Khiêng trêng vai <i>Tung</i> (hai người trở lên). Pôm và tôi khiêng heo rừng: <i>nhi Pôm tung xoke.</i>
Khí lực, khí thế, khí phách <i>Johngām pran deh.</i>	Khiêng, mộc, thuẫn <i>Khêl.</i>
Khỉ <i>Dōk.</i> Khỉ lanh lẹ thật: <i>dōk hōbēch jat.</i> Loại khỉ lớn, ngực và mông trắng đuôi dài: <i>dōk kōng.</i> Loại khỉ nhỏ thường hay sống ven sông: <i>dōk dak.</i>	Khiếp sợ <i>Mrot.</i> Nghe tiếng mèo kêu, chuột khiếp sợ: <i>kotōng koteh meo, mrot kōne iū.</i>
Khỉ ăn vượn chịu (Bụng làm dạ chịu) <i>Dōk xa hoa pǔ.</i>	Khiếp sợ <i>Prot oih.</i> Mang khiếp đảm khi thấy cọp: <i>jīl iū prot oih kōr kla.</i>
Khích bác <i>Aglăk, hoglăk.</i>	Khiếp vía ₁ <i>Rō-ot.</i> Sợ cọp khiếp vía: <i>iū kōr rō-ot.</i>
Khích lệ <i>Potō bōnōh.</i>	Khiếp vía ₂ <i>Krē kōmăp.</i>
Khiêm tốn ₁ <i>Pojruh.</i> Ăn nói khiêm tốn: <i>pōma pojruh.</i>	Khiết tịnh <i>Hlăng hojă.</i>
Khiêm tốn ₂ <i>Poxüt po.</i>	Khiêu dâm <i>Pōhuch de gah todrong bōch bōch.</i>
Khiếm diện <i>Hrūl.</i>	Khiêu khích <i>Potrēn dihbăl.</i>
Khiếm khuyết <i>Dei yōch, tam trō.</i>	Khiêu vũ <i>Hōxuang, axoang.</i>
Khiếm nhã <i>Uh kō ten tōnen.</i>	Trai gái ôm nhau khiêu vũ: <i>roogăk rogăm todăm adruh hōxuang.</i>
Khiếm thị <i>Tol măt.</i>	Khiếu nại <i>Apinh năng lăi pă măng.</i>
Khiến cho tiếc rẻ <i>Tobuah.</i> Nô rủ tôi đi săn, tôi cứ làm ngơ, bây giờ nó đem về hai con mang khiến tôi tiếc rẻ: <i>hǎp krao inh bōk ba kō, inh pōm mōng, dang ei dei bar tō jīl,</i>	Khinh chê <i>Jăm joă pochê.</i>
	Khinh chê <i>Jră. Đừng khinh</i>

người thất học: *ně jrě de uh kɔ̄* trong người: *adroi kɔ̄ bolō,*
dei bōk poxrām Đừng khinh *mōn omrō lōm akāu.*
chê người nghèo: *ně jrě* Khó chịu *Jí ūl.*
mōnuih hin.

Khinh chê nhau *Tōchē, pochē.*

Hai người chê nhau về chuyện
lười biếng: *bre hăp tōchē*

dihbāl mōnh khan mōnh alah.

Khinh chê, coi thường

Hōnhām.

Khít khao *Pokăp mūt.*

trong người: *adroi kɔ̄ bolō,*
mōn omrō lōm akāu.

Khó coi, chướng mắt *Plet kɔ̄*
măt.

Khó dạy (con vật) *Tōnōng.*

Ngựa bất kham: *oxeh tōnōng.*

Khó dạy, không thuần
Kōmlāng, kōmlēng.

Khó dạy, khó bảo, bướng bỉnh
Kōpil.

Khó dạy, khó bảo, bướng bỉnh
tōngil. Nó bướng bỉnh không
nghe lời tôi dạy bảo: *hăp*
tōngil kuă păng īnh bōtho.

Khó khăn *Anat anot.*

Khó khăn, khổ sở *Pōhal.* Khổ
quá! Tháng này không có tiền:
pōhal jat! Khei âu bĩ dei jēn.
Công việc này khổ cực lắm:
todrong jang âu pōhal jat.

Khó khăn, khó nhọc, vất vả
Tōnap tap. Làm ăn vất vả
nhưng không đủ ăn: *bō jang*
tōnap tap chōng duh bĩ mah kɔ̄
xa.

Khó hiểu thấu *Anăt kɔ̄ klēch.*

Khó nghèo *Hin hok, donuh*
hin.

Khó nhọc *Pū hngām.*

KHO

Khó₁ *Anat.* Gây khó dễ cho
người khác: *pōm anat kɔ̄ de.*

Khó₂ *Ap.* Không khó: *uh kɔ̄ ap.*

Không khó gì: *pă ap kiɔ̄.*

Khó₃ *Tōnap.* Bài toán này khó
lắm: *bai yap âu tōnap jat.*

Khó, khó khăn *Tōnap, tōnap*
tap.

Khó bảo, khó dạy *Khōng.* Bò
này khó thuần hóa: *Rōmo âu*
khōng jat.

Khó chịu trong người₁ *Mōn o*
řl ořl lōm akāu.

Khó chịu trong người₂ *Omro.*
Trước khi sốt, thấy khó chịu

Khó nói <i>Tɔnap kɔ̄ khan.</i>	Khoan, khoét <i>Kuer.</i> Khoan gõ: <i>kuer long.</i> Khoan đá: <i>kuer tɔ̄mo.</i> Mỗi mọt đục khoét cây: <i>kɔ̄mot ga kɔ̄ kuer long.</i>
Khó nuốt <i>Pă lǔ, tɔnap kɔ̄ liɔ̄n.</i>	Khoan dung <i>Mêm manat.</i>
Khó tánh, dẽ giận <i>Grōng.</i> Tôi không muốn ở với người khó tính đó: <i>inh kuă axōm păng bɔ̄ngai grōng monoh.</i>	Khoan đĩa <i>Ně tam.</i>
Khó thở <i>Mɔ̄ngɔ̄t.</i>	Khoan khoái <i>Xɔ̄ xɔ̄nēp lɔ̄ng.</i>
Khó thở, thở không ra hơi <i>Dui jɔ̄hngɔ̄m phōih phōih.</i>	Khoan hồng <i>Brōk manat.</i>
Khoa trương <i>Pohôp tongla.</i>	Khoan thai <i>Dím.</i>
Khóa cửa <i>Khoă mă̄ng, klĕng mă̄ng.</i>	Khoán trắng <i>Pojao hloi.</i>
Khó sol <i>Khia sol.</i>	Khoản Chăl lɔ̄m minh tɔ̄drong.
Khóa tay <i>Chő ti, khoă ti.</i>	Khoản đãi <i>Jong ān xō̄ng xa tih.</i>
Khóa thân <i>Hang hōng.</i>	Khoang trắng đen <i>Tohrɔ̄l.</i>
Khoác áo <i>Hrâp ao.</i>	Rắn cạp nong có khoang trắng đen: <i>akâu bih ring rōng tohrɔ̄l.</i>
Khoác khăn <i>Koxu khă̄n.</i>	Khoảng cách <i>Kɔ̄dă̄n.</i> Khoảng cách một hòn núi: <i>kɔ̄dă̄n minh kō̄ng.</i>
Khoác lác <i>Bir bir.</i> Nó chỉ nói cái miệng khoác lác: <i>hă̄p bɔ̄ngai pɔ̄ma bǐr bǐr pōm bɔ̄r.</i>	Khoảng cách giữa hai cột dưới rầm nhà <i>Lang x. kɔ̄nɔ̄ng.</i>
Khoác lác <i>Pɔ̄trĕn.</i> Nó khoác lác là không sợ cọp: <i>hă̄p pɔ̄trĕn uh kɔ̄ iǔ kɔ̄ kla.</i>	Khoảng chừng <i>Pohlɔ̄m, dang.</i>
Khoai huyết <i>Tim.</i>	Khoảng 10 giờ tối <i>Rɔ̄ngă̄m de kră̄ tep.</i> Khoảng 8 giờ tối: <i>rɔ̄ngă̄m de haioh tep.</i>
Khoai mỡ <i>Bōng kɔ̄pō.</i>	Khoảng diện tích rộng <i>Phĕ.</i>
Khoai môn, khoai sọ <i>Rɔ̄buā.</i>	Khoảng nửa rẫy lúa: <i>phĕ minh pah mir.</i>
Khoai tây <i>Bum ngô phalâ̄ng.</i>	Khoanh tay <i>Kuă̄r ti.</i>
Khoái chí <i>Tɔ̄ngă̄m.</i> Trông heo ăn cháo thấy khoái thật: <i>nhă̄ng xa hɔ̄na tɔ̄ngă̄m jat.</i>	Khoanh tròn <i>Kɔ̄wang, gɔ̄wang.</i>
	Một khoanh dây mây: <i>minh</i>

<i>kōwang hre.</i>	<i>Khóc nước nở Nhăm prep</i>
Khoanh vùng <i>Pōm tokāng</i> <i>prep.</i> <i>minh anih.</i>	Khóc oa oa (của trẻ sơ sinh) <i>Wa wa.</i>
Khoảnh <i>Bōt.</i> Lúa tốt từng khoảnh môt: <i>ba jing kiō kō bōt.</i>	Khóc ô ô (người lớn) <i>Hia</i>
Khoảnh đất lớn <i>Phĕ.</i> Bò ăn lúa tôi hết nửa đám: <i>rōmo xa ba</i>	<i>krōnh krōnh; kronh kronh</i>
<i>inh phĕ minh pah mir.</i>	(người nhỏ)
Khoảnh khắc <i>Kōwah</i>	Khóc ô, cười ô <i>Gogrōng</i>
Khoe khoang của cải <i>Pojot</i>	<i>gograng.</i> Cha chết, các con
<i>tōmam ram.</i>	khóc ô ô: <i>bă lōch, de kon hmoi</i>
Khóc hu hu <i>Nhōm rō-ōng rō-</i>	<i>gogrōng gograng.</i>
<i>ang.</i>	Khóc oe oe <i>Hia kronh kronh.</i>
Khóc inh ỏi <i>Kronh kronh.</i> Trẻ	Khóc thầm <i>Nhăm nu nō.</i>
con khóc inh ỏi: <i>de haioh nhōm</i>	Khóc thương <i>Nhăm buah.</i>
<i>kronh kronh.</i>	Khoe khoang ₁ <i>Wōng.</i> Ông
Khóc la rân, kêu rân <i>Wōng</i>	Rōh khoe khoang cho mình là
<i>wōng.</i> Con bà ta khóc rân,	giàu sang: <i>bok Rōh wōng</i>
không ai dỗ cả: <i>kon hăp nhōm</i>	<i>tōngla bōngai pōdrōng.</i>
<i>wōng wōng, uh kō dei bu lung.</i>	Khoe khoang ₂ <i>Nhōm.</i> Khoe
Tiếng ai kêu rân bên kia sông!: <i>bōr de bu krao wōng wōng gah</i>	mình giỏi: <i>nhōm dōh po rōgei.</i>
<i>to krong ei!.</i>	Khoe khoang ₃ <i>O.</i> Nó khoe có
Khóc lóc <i>Nhăm ol.</i>	ba bộ chiêng: <i>hăp σ dei pēng</i>
Khóc ngất đi, khóc ré lên <i>Ār,</i>	<i>hōmrük chǐng chēng.</i>
<i>nhăm ār.</i> Khóc ngất tưởng như	Khoe khoang ₄ <i>Pojot.</i> Khoe
chết: <i>nhăm ār ling wā lōch.</i>	khoang của cải: <i>pōjot tōmam</i>
Khóc nhè <i>Trek, nhōm tut.</i> Bé	<i>ram.</i>
này hay khóc nhè: <i>haioh āu</i>	Khoe khoang, hānh diện
<i>trek jat.</i>	<i>Nhong.</i> Khoe khoang mình có
	<i>nhong tōngla dei</i>
	<i>mōnuīh hlōh wao.</i> Khoe mình

- đẹp: *nhong tongla guăng*.
- Khóe** lại rồi *Iüng lõng boih*.
- Khóe** khoán *Oei grăng akâu*.
- Khóe** mạnh₁ *Oei lõng akâu*.
- Khóe** mạnh₂ *Pran jăng, joħngām pran*.
- Khoèo, móc xuống *Konuăk, guăi*.
- Khoét đục *Kuer, cheo(mối)*.
- Khoét bỏ đi *Kuék tük lě*.
- Khói** mù mịt *Nhui kokēt*.
- Khói** mù mịt *Nhui golüng goläng, kolüng koläng*. Họ đốt rẫy khói mù mịt: *de xoh muikh nhui koglüng kogläng*.
- Khói**, bụi bay mù mịt *Glüng gläng*. Người ta đốt rẫy mía khói bay mù mịt: *glüng gläng nhui unh de xoh kotao*.
- Khỏi** Hoai, *hloh, klah*. Khỏi bệnh: *klah kɔ̄ bolō*. Khỏi làm tôi mợ: *hoai kɔ̄ pɔ̄m dich dam de*. Đi khỏi nơi đó: *bōk hloh kɔ̄ noh*.
- Khỏi** Kuă kɔ̄. Khỏi bị dơ: *kuă kɔ̄ bruh*. Để thức ăn trên giàn bếp cho chó khỏi ăn: *mă̄n por tobăng tɔ̄ hɔ̄dra, kuă kɔ̄ kō xa*.
- Khom** Kothôn, *drum*. Khom lưng xuống bẻ măng: *drum gɔ̄*
- tobăng pole*.
- Khom** lưng, lom khom *Kodop, kodör*.
- Khom** lưng *Chokuači choküi*.
- Khom lưng gùi củi: *pǔ long ūnh choküi choküi*.
- Khóm**, hội, đoàn *Khul*. Một nhóm làm đội công: *ha khul mu jang bolī*.
- Khòm** Kothôn, *kodop, kodör*.

KHO

Khờ dài *Küng*.

Khờ, lùng khùng *Kodul*. Người khờ: *bɔ̄ngai kodul*.

Khớp (dây cương ngựa) *Khɔ̄p*. Khớp hàm thiếc ngựa: *khɔ̄p oxeh*.

Khởi sự *Potɔ̄m*.

Khớp xương *Gleng gleu*. Trật khớp xương không thể đi được: *tɔ̄glēch gleng gleu uh kɔ̄ goh bōk*.

KHÔ

Khô Kro. Cá khô: *ka kro*. Quá khô: *kroh*. Lúa quá khô xay nát hết: *ba kroh ot hēch dī*.

Khô cằn <i>Kro pōbroih, kro khăng.</i>	Gặp lấm khó khăn, khổ cực: <i>jrām lơ tōdrong pō-a pō-ot.</i>
Khô cháy <i>Hōnh hōdrop.</i>	Khổ cực, khó khăn <i>Tōnap tap, hliēng anat.</i> Có nhiều khổ cực: <i>dei lơ tōdrong tōnap tap.</i>
Khô cuốn lại <i>Krōu.</i> Lá khô cuốn lại: <i>hla kro krōu.</i>	
Khô đét <i>Kro pōbroih.</i> Da khô đét: <i>akar kro pōbroih.</i>	Khổ giá <i>Long pōglang.</i>
Khô giòn, khô ráo <i>Kro krēnh.</i>	Khổ hình, khổ nạn <i>Trō anāt, pū anāt, lōch anāt.</i>
Khô giòn <i>Rō-ěnh.</i>	Khổ qua (trái) <i>Rōpan g kua.</i>
Khô khan <i>Chōtang.</i> Lời nói khô khan: <i>bōr pōma chōtang.</i>	Khổ qua rừng : <i>rōpan g bri.</i>
Khô khốc <i>Chokrau chōkrēch.</i>	Khổ tâm <i>Jī don, hang nuih.</i>
Nhánh cây khô khốc: <i>chōmreh xang kro chokrau chōkrēch.</i>	Khổ thân <i>tôi, tội nghiệp</i> thân tôi <i>Pobloh kō inh!</i>
Khổ Kōpen. Khổ dệt hoa văn, áo dệt hoa văn của người dân tộc: <i>kōpen kōteh, ao hōdrōng.</i>	Khổ thân <i>Rām bām.</i> Khổ thân tôi, có hai ba đứa con mà chẳng đứa nào chịu vâng lời: <i>rām bām ṭ inh, dei de haioh minh bar gār rā, chōng kān hāp duh bī ngua.</i>
Bạn tôi mới đổi con dê lấy một cái khổ: <i>pō inh nao hōblīh bōbe iōk minh blah kōpen.</i>	Khổ thật! <i>Ai nei! Rām leh!</i>
Khổ dài lòng thông <i>Ōng.</i>	Khổ thay, khổ quá <i>Hōtēk leh.</i>
Khổ đen trơn (không có viền hoa văn) <i>Kōlui.</i>	Khốc hại <i>Pōrām deh grā.</i>
Khổ màu xanh không có hoa văn <i>Lui.</i>	Khốc liệt <i>Krup krēnh.</i>
Khổ nhõ màu trắng <i>Kōpen chrāng.</i>	Khôi hài <i>Pōtual.</i> Nói khôi hài cho người ta cười: <i>pōma pōtual wā pōnā de.</i>
Khổ to (dài có ren viền) <i>Wōng grih.</i>	Khôi phục <i>Ming pōlōng, tō-iüng.</i>
Khổ cực <i>Pō-a pō-ot, anat anot.</i>	Khối u dưới da <i>Pōtum, kōtual.</i>
	Khối u ở chân <i>Jōng pōtum.</i>

Khôn ngoan, tài đức *Joaih*.
 Người khôn ngoan: *mɔnuih joaih*.
Khốn cùng, khốn đốn, khốn
 quẩn *Hliēng anāt*.
Khốn khó *Hiōk jol*.
Khốn khổ *Rām leh!* Khốn khổ,
 nó cõi cút một mình: *rām leh!*
Hăp pōti nu nō.
Khốn nạn cho mây *Rām kōe!*
Không₁ *Uh, uħ*. Anh có cá
 không?- Không: *ih hōm dei ka?*- Uh. Không có: *uh kōr dei*.
 Không muốn: *uh kōr wā*. Không
 bao giờ: *uh kōr lah, uh kōr lai*.
 Anh không giàu hơn tôi đâu!: *e pōdrōng uh kōr loi kōr inh!*.
 Tôi không mệt: *inh uh kōr gleh*.
Không₂ *Děch*. Ăn không ngồi
 rồi: *oei děch uh kōr jang kiō*.
 Cho không: *ān děch*.
Không₃ *Pā*. Không cần anh
 nói tôi đã biết: *pā duh kōr e khan, inh xangb lōlē boih*.
 Không nỗi: *pā kē*.
Không ăn khít *Tōdēl*. Ráp
 mộng trính không khớp: *pōkāp tōpōng tōdēl uh kōr mūt*.
Không bao giờ *Dōm măng*.
 Nước lớn anh dám bơi không?
 Không bao giờ: *dak tih ih hām khǐn gloi, dōm măng khǐn*.
Không bao giờ *Kah king pōyah*. Anh đi Sài Gòn chưa?
 từ xưa đến nay, chưa bao giờ!
Ih tam nao pōr Sàigon dī? - mōng ki kah king pōyah!.
Không bao giờ *Uh kōr lah*. Tôi
 không bao giờ thấy nó đi làm:
inh uh kōr lah bōh hăp bōk jang.
Không bao giờ, không đời nào
Khǔi. Cho nó ít tiền không đời
 nào nó muốn: *ān kōr hăp jēn tōxēt khuī hăp wā*.
Không bao lâu nữa *Pā iă dōng*.
Không biết *Uh kōr lōlē*.
Không biết xấu hổ, trợ mặt
Lōt.
Không cân bằng, không cân
 xứng *Ting glōng*. Trọng lượng
 đá và cây không cân bằng:
tōmo pāng long hngām ting glōng dihbāl. Cái cân sai: *long kōng ting glōng*. Vợ chồng
 không xứng đôi: *ōng mai ting glōng*.
Không cân đối *Reu*. Thân hình
 nó to lớn, nhưng chân lại nhỏ:

akâu hăp tih chöng jöng hăp nay nó lên núi, không chừng
mai nó rảnh rồi: *nă̄r âu hăp*

Không cần *Pă duh.* Không cần *bōk tō kōng, cha mă dōning*
anh nói, tôi biết rồi: *pă duh kō ih khan, inh xang lōlē boih.*

Không chín chǎn *Bōngai* *nă̄ua Pă wă.* Tôi không làm
rōhoch. phiền anh nữa: *inh pă wă pōgleh ih boih.*

Không cho phép *Kuă lōh.* Chủ
nhà không cho phép: *kōdră hnam kuă lōh.* Không có bao nhiêu *Pojām kō*

Không chờ đợi *Ngōngōk.* Tôi
kêu nó cùng đi chung, nhưng
nó đi trước không chờ đợi: *inh Krao hăp bō hrām, chöng hăp*
ngōngōk bōk adroi. Không có gì cả *Uh kō dei leng.*

Không chịu thua *Bī leh.* Nếu
anh không chịu thua, chúng ta
đánh cuộc một gùi lúa: *tōng ih bī leh, ba pokā dihbăl hrū minh*
jöng ba. Không có gì hết *Rōhoy, uh kō dei leng.* Nhà không có gì hết:
hnam rōhoy.

Không chóng thì chày *Adroi* *khō inh.* Cá ít quá, không có là bao,
dōng rōng. Đừng ăn cắp, không
chóng thì chày người ta cũng
bắt thôi: *e nē kō klē, adroi* *uh kōtōt.* Không có là bao *Poyām kō lō.*
dōng rōng de gō rōp e kōnh. Cá ít quá, không có là bao,

Không chung thủy *Tōnh.* Vợ
chồng không chung thủy với
nhau: *klo akān tōnh dihbăl.* Không có nọc độc *Kōtot.* Rắn
lại không có nọc độc: *Bih hre*

Không rồng de gô rōp e kōnh. Cá ít quá, không có là bao,
Không chung thủy *Tōnh.* Vợ
chồng không chung thủy với
nhau: *klo akān tōnh dihbăl.* Không có nọc độc *Kōtot.* Rắn

Người đào hoa: *tōnh rang.* Không có trí khôn *Don thoï teh*
Không chừng *Chă mă.* Hôm *kōdăng.* Không dám *Uh kō khă̄n, uh kō*

Không dám *đâu!* *Pojām inh!* Không dám, không xứng đáng

<i>Hónhō.</i>	<i>Không không Hoh hoh.</i>
<i>Không đâu, không có đâu Napa! Ai lấy cái rựa của tôi? –</i>	<i>Không hạp nhau Uh kơ goh rong dihbăl.</i>
<i>Không đâu! Tôi đâu có vào nhà anh: bu iōk tōgă inh? – napa! Inh uh kơ ei müt tơ hnam ih.</i>	<i>Không hiểu thấu được Gleng glip. Dù người ta dạy, nhưng nó vẫn mù tịt: mă de bothro ră, chōng hăp gleng gliip uh kơ wao minh tơdrong.</i>
<i>Không đếm xỉa Uh kơ mah păng.</i>	<i>Không hiểu gì cả Uh kơ wao iă toxĕ.</i>
<i>Không đoái hoài Uh kơ mah hue năng.</i>	<i>Không hơn không kém Kojüng bĭ leh, kōdeh bĭ loi.</i>
<i>Không đủ sức, không thể, Không được gì, không thành công Phoih. Họ đã cố gắng thả lưới thâu đêm, nhưng không được gì: kanhăp xang adrin tăng xonhuorl plăt măng, chōng phoih dīk.</i>	<i>Không hợp Poxao. Không hợp thời trang: năng poxao jat. Mặc quần áo đẹp mà đi chân không, không đúng mốt: xrăp ao hobăń, chōng bōk jōng hoh, kang poxao jat.</i>
<i>Không khả năng Uh kơ krōng. Tôi không thể cưỡng lại cơn buồn ngủ: unh uh kơ krōng rōhing tep.</i>	<i>Không hơn không kém Kojung bĭ leh, kōdeh bĭ loi.</i>
<i>Không gặp nhau, lỡ hẹn Hleh hloh. Pôm và Pip đi mà không gặp nhau: Pôm păng Pip bōk hleh hloh dihbăl.</i>	<i>Không hơn Koloi, uh koloi.</i>
<i>Không gian Phôt phông chrōng plěnh.</i>	<i>Không hứng thú Klai, klai kōdēt. Làm việc không hứng thú: klai kōjang.</i>
<i>Không khó lăm đâu Uh kơ gan anăt.</i>	<i>Không hy vọng Jor hoh.</i>
	<i>Không kham nổi Bĭ kĕ klam.</i>
	<i>Không kín miệng₁ Joloh. Trẻ nhỏ không kín miệng: de haioh bōr joloh.</i>
	<i>Không kín miệng₂ Bōngai</i>

<i>rōhoch.</i>	ngờ lại đi chơi: <i>ngih e bōk</i>
Không lập trường <i>Lěng lōng.</i>	<i>poxrām, rau kơ thōng ngôi.</i>
Không lìa xa được <i>Pik pil.</i> Hai đứa không lìa xa được: <i>bre hăp</i> <i>pik pil.</i>	Không ngừng <i>Uh kơ pōdōh.</i>
Không lý do. Giận vô cớ: <i>Mǐl</i> <i>kochua.</i>	Không nhận ra <i>Wil.</i> Anh mặc quần áo mới tôi nhận không ra: <i>ih poxrōp hōbān ao nao pōm</i> <i>kơ inh wil.</i>
Không mồi mà đến <i>Konhoh,</i> <i>rōnhoh.</i>	Không nổi <i>Pă kĕ.</i> Già rồi, làm việc không nổi nữa: <i>xang kră,</i> <i>pă kĕ jang boih.</i>
Không muốn ăn, không thèm <i>ăn Pă rohing xa.</i>	Không phải <i>Koxī.</i> Không phải tôi rủ nó, mà chính nó muốn: <i>Koxī kơ inh poxō hăp, chōng</i> <i>hăp wă kōdīh</i>
Không muốn <i>Kuă.</i> Họ không muốn nghe: <i>kanhăp kuă păng.</i>	
Không muốn <i>Pă wă.</i>	
Không muốn lầm <i>Uh kơ gan</i> <i>wă.</i>	Không phải đâu <i>Kochua.</i> Hôm qua tôi thấy anh ở cầu treo phải không? - Không có đâu, hôm qua tôi ở nhà mà <i>Yōng bri</i> <i>inh bōh ih tơ kōtua dīng dūng</i> <i>jō?</i> - <i>kochua, yōng bri inh oei</i> <i>tơ hnam</i>
Không ngồi <i>Bĩ pōdōh.</i>	Không phải thế đâu! <i>Mo.</i> Đừng tin, không phải thế đâu: <i>Mo!</i> <i>Nĕ lui.</i>
Không ngồi <i>Bĩ ē a.</i> Tôi không ngờ anh ấy đã bỏ hút thuốc ba năm nay rồi: <i>inh bĩ ē a hăp</i> <i>xang lě hōt pēng xōnăm kơ âu</i> <i>boih.</i>	Không sao <i>Hoai.</i>
Không ngỡ <i>Kơ ē.</i> Họ chê cũng không hay biết, nhạo cũng không xấu hổ: <i>de pochē uh kō-</i> <i>ē, de pōdē uh kōdō Ih truh inh</i> <i>uh kō-ē.</i> Tôi không ngỡ anh tới: <i>inh kō ē ih truh.</i>	Không sinh sản, nâng <i>Klen.</i> Heo nâng: <i>nhūng klen.</i>
Không ngỡ, hóa ra, té ra <i>Rau</i> <i>kō.</i> Tưởng mày đi học, không	Không thấy <i>Uh kō bōh.</i>
	Không thể chịu đựng nổi <i>Bĩ</i> <i>xōn kō pǔ anat.</i>

- Không thể** *Uh kɔ̄gɔ̄h.* trên, xóm dưới: *kueng ngõ,*
- Không thể cưỡng lại** *Uh kɔ̄ krɔ̄ng.* Tôi không thể cưỡng lại *kueng jõ.* Khu này toàn người
- cơn buồn ngủ: *inh uh kɔ̄ kẽ krɔ̄ng rohing tep.* Kinh sinh sống: *kueng âu pôm de Yuǎn dǐk.*
- Không thèm** Mày có muốn cái trên, xóm dưới: *kueng ngõ,*
- này không? Không thèm đâu: *không thèm* *E hõm wā mă âu?* - *Kodêt dǐk.* Khuân vác *Tôi ah høngliëng.*
- Không thuần hóa** (con vật) *Khù khὸ Jɔ̄du, dĕ.*
- Khõng.* Khu chân múa tay *Lolonth lolanh.* Ăn nói tử tế đừng khu
- Không thuần** *Kõmlăng,* chân múa tay: *põma xa ten*
- kõmlēng.* *tõnen, ně popěnh lolanh lolanh.*
- Không trống mong gì** *Uh ko nhõm!* Khu môi khuá mép *Põma nhiu nha.*
- Không trung** *Phôt phõng chrõng plěnh.* Khuất Pring dõp.
- Không trung** *Rowõng.* Chim Khuất bóng, khuất núi *Xang lôch, xang müt.* Mặt trời khuất
- bay lượn trên không trung: *xem pär lia lõm røwõng.* bóng: *mặt nă̄r xang müt.*
- Không trúng** đích, trật Phôih. Khuất mắt *Pring dõp mă̄t.*
- Bắn trật chõ khác: *põnah phõih Khuất phục Pongua.*
- tõnai.* Khuây khóa *Wā hiõt kɔ̄-ü lõm don.*
- Không xong** việc *Uh kɔ̄ jêng, tam klah kɔ̄ jang.* Khuấy rầy *Potuăt.*
- Không lồ** *Krên dēn.* Cá voi Khuấy *Wõr.* Khuấy tan đường
- khổng lồ: *ka rõih krên dēn.* trong ly cà phê: *wõr kotaø lõm caphê.*
- KHU** Khuấy đục *Bobük.*
- Khu vực, xóm *Kueng.* Xóm Khuấy rối *Khõr põmat.*
- KHU** Khúc *Rogän.*
- Khu vực, xóm *Kueng.* Xóm Khúc cây chưa bửa, khúc củi *Rõmõl, homõl.*

Khúc cây ngắn	<i>Long rokhĕl</i>	Khuôn mẫu	<i>Kōnăp hnōng.</i>
	<i>rokhĕl.</i>	Khuôn viên	<i>Cham poga.</i>
Khúc cây	<i>Toküll.</i>	Khuya	<i>Măng, măt boih.</i>
thừa:	<i>toküll long dĕl de chōng tük.</i>	Khủy tay	<i>Kung keng.</i>
Khúc khích	<i>Bruch mrăm mrăm.</i>	Khuyên	<i>Poxō. Khuyên bảo:</i>
Khúc khuỷu	<i>Wĕ wong.</i>	Khuyên	<i>dạy, khuyên răn</i>
Khúc rẽ	<i>Honglah.</i>	Botho	<i>pónuk.</i>
Khúc xương	<i>Joi koting.</i>	Khuyên	<i>nhủ Poxō hólêm.</i>
Khuếch đại	<i>Pom mă tih loi.</i>	Khuyến khích	<i>Pokăm.</i>
Khum lại	<i>Rōm.</i> Sừng bò khum	Khuyến khích	<i>Poxō. Nó lười,</i>
lại:	<i>hoke rōmo rōm.</i>		anh phải khuyến khích nó : <i>hăp alah, chōng ih athai pokăm hăp.</i>
Khúm núm	<i>Xonhŭnh.</i>	Khuyên tai	<i>Gop Đeo khuyên</i>
Khung	<i>Konong.</i> Khung cửa:	tai:	<i>buh gōp.</i>
	<i>Konong măng.</i>	Khuyết	<i>Tōbang. Trăng khuyết:</i>
Khung bếp	<i>để nấu ăn Tokong.</i>	khei	<i>tōbang.</i>
Khung bếp:	<i>tokong tōnuh unh.</i>	Khuyết danh	<i>Bí dei chih măt.</i>
Khung củi dệt	<i>Khōng.</i>	Khuyết điểm	<i>Yōch, uh kơ trō.</i>
Khung hình vuông	<i>Keng kong.</i>	Khuynh	<i>hướng Tēng tōgrê gah.</i>
Khung bếp hình vuông:	<i>keng kong ŭnh hnam.</i>	Khuynh gia	<i>bại sản Hiong dī tōmam ram, hnam dōnō tōpăi yái.</i>
Khùng	<i>Jōdu, røyuk, kŭng.</i>	Khuỷu tay	<i>Kōng kēng, kung kēng.</i>
Người điên khùng:	<i>bongai jōdu.</i>	Chống khuỷu tay	<i>Chōng khuỷu tay trên bàn: hōchōt kung keng tō kobang.</i>
Khủng bố	<i>Tōnhū pomat de.</i>		
Khủng hoảng	<i>Tōdrong toxüll toxăll.</i>		
Khủng khiếp	<i>Krup kréh.</i>		
Khuôn khổ	<i>Kiō khōi.</i>		
Khuôn mặt	<i>Muh măt um ai.</i>		

KHU'

- Khư khư *Mă kojăp, tōngił.*
Khứ hồi *Bōk wiḥ.*
Khứ độc *Tōhiong bōnhūl.*
Khứ trừ *Păi tük.*
Khứ trừ bệnh hoạn *Poklaih tōdrong jī jān.*
Khứ từ *Pojrak, tük lě.*
Khứu giác *Tōdrong muh mōn*
Khứu Chim *Chim pōlang hōwing.*

KI

- Kia nè *To ne.*
Kia *To, noh, nai.* Ở chõ kia,
đằng kia, kia kìa: *Ah to, tō to,*
to ne. Ai đằng kia kìa: *bok bu*
to?
Kia *Ei neh, năng.* Kìa! Cha
chúng ta về rồi: *ei neh!* *Bă bōn*
xang wiḥ boih.
Kích dục, kích thích *Pohuch*
tōdrong bōch bōch.
Kích động *Pochüt don de.*
Kiêm nhiệm *Iök xōngon.*
Kiếm *Dao.* Mang kiếm: *bēng*
dao. Bao kiếm: *hrūm* *dao.* Cán
kiếm: *gor dao.* Sống kiếm: *pla*
dao, gâu dao.
Kiếm *Chă.* Kiếm ăn: *chă xa.*
- Kiếm cách, kiếm chuyên: *chă*
tōdrong.
Kiếm thêm đồ ăn *Hōwat ḡn.*
Kiềm chế, kiềm kẹp *Pogōt.*
Kiểm điểm *Năng potil lăi.*
Kiểm kê *Năng potil oei dōm*
io.
Kiểm soát *Năng potil hām trō.*
Kiểm tra dân số *Chih pōlang*
măt de.
Kiên cố *Kojăp klǐng.*
Kiên cường, dũng cảm *Trek.*
Họ chiến đấu dũng cảm quyết
thắng: *kănhăp toblah trek*
khōm mă jōnei. Anh hùng can
đảm: *bōngai khǐn trek.*
Kiên gan *Don kojăp, don xon.*
Kiên nhẫn, kiên tâm, kiên trì
Don tai, pōpel.
Kiên quyết *Pojāng.* Kiên quyết
làm cho được: *pōjāng truh kō*
tōdrong gō jing.
Kiên trì, chịu đựng *Poxōn.*
Kiên trì, cố gắng mãi *Pel.* Cây
này cứng, không ai muốn bô,
nhưng nó có gắng mãi cũng
hết: *long âu arāk, de kuă pah,*
chōng hăp plel pük păk duh dī.
Kiến Môch, hmōnh.
Kiến bò nhiều trên đường

<i>Póngang rêk jâp jâ kơ trong.</i>	<i>lolu.</i>
Kiến có sọc đỏ và đen <i>Lot.</i>	Kiết lý ₂ <i>Nhet nhet.</i>
Kiến đầu đen cổ đỏ <i>Hmôch lot.</i>	Kiếp người <i>Chăl erih kon</i>
Kiến đen to (thường làm tổ trên cây) <i>Kuh kah.</i>	bongai.
Kiến gương <i>Uk êk.</i>	Kiếp sống <i>Tordrong erih.</i>
Kiến lửa <i>Hmônh tő.</i>	Kiệt lực <i>Pă hrök, pă kě.</i>
Kiến nhọt <i>Póngang.</i> Kiến nhọt to: <i>póngang rôih.</i> Kiến nhọt thường: <i>póngang bongai.</i> Kiến nhọt nhỏ: <i>póngang iěr.</i>	Kiệt sức ₁ (bệnh) <i>Koblăk.</i> Kiệt sức sắp chết: <i>koblăk giăm lôch.</i>
Kiến tạo, kiến thiết <i>Pojing an.</i>	Kiệt sức ₂ <i>Lal holal.</i> Kiệt sức không còn đi được nữa: <i>lal holal pă kě kơ bō.</i>
Kiến vàng <i>Truch, trői, hmônh iǔ.</i>	Kiệt sức ₃ <i>Rödöih.</i> Nhũn như chuối, mềm như củ lang lùi, bây giờ nó đã kiệt sức rồi: <i>rõmuõn prit dum, rõmuõm bum buh, dang ei hăp rõdöih boih.</i>
Kiêng ăn, ăn chay, nhịn đói <i>Mot.</i>	Kiệt tác <i>Hhabar chih gal kơ de uang.</i>
Kiêng cư, cấm ky <i>Diěng.</i>	Kiệt xuất <i>Hloh kơ rơ-a.</i>
Kiêng việc xác: <i>diěng kơ jang.</i>	Kiêu ngạo, kiêu căng <i>Pónhôm,</i>
Kiêng cũ, giữ luật <i>Pödiěng.</i>	<i>pohôp.</i> Người kiêu ngạo: kiêng thịt: <i>pödiěng kơ xa nhäm.</i> <i>bongai pohôp.</i> Kiêu ngạo cho mình là người khỏe nhất: <i>pónhôm anän tongla bongai</i>
Kiêng khem <i>Mot.</i>	<i>pran køyöh.</i> Tánh kiêu ngạo:
Kiêng nể <i>Yöm.</i>	<i>don pohôp.</i>
Kiêng bếp <i>Kong mam.</i>	Kiều diễm <i>Präl guăng.</i>
Kiêng Kan gö, pogau gö, tomo hu.	Kiều ngựa <i>An oxeh.</i> Thắng Kiết lý ₁ <i>Lolu.</i> Bệnh kiết lý: <i>jí</i> kiều ngựa: <i>atök an oxeh.</i>

- Kiệu rước** *Tung um.*
- Kiểu đan** *Kotir, hlōr.*
- Kilô** *Kilō.* Heo nặng một trăm ký: *Những hngăm minh hrěng kilō.*
- Kim** (=mối) *Nao, hle, plōng.*
- Từ cổ chí kim: *dǒng xo ki truh chāl hle.*
- Kim cương** *Gohlâu, tohlâu.*
- Kim may** *Jrüm.* May quần áo bằng kim: *xít ao abēn mõng jrüm.* Lúa châm kim: *ba muh jrüm.* Lổ kim: *bolôh jrüm.*
- Kim** của người dân tộc xưa (làm bằng cây tre hay đẽ may vá) *Konho.*
- Kim Mam nep, chokep.**
- Kim kẹp** *Ponep.*
- Kim chế** *Pogört.*
- Kín gió** *Wōl.* Chóng ta nấp chõ bụi kia cho kín gió: *bě bõn kónop ah uh to wă kơ wōl biō.*
- Kín Klíp, hnōp, hlōp, xrep.** Kín mít: *xír klíp.* *Klēng mǎng klíp* Đóng cửa kín mít: *klēng mǎng klíp.* Không gì kín ẩn mà người ta không biết: *uh kơ dei kikiō xrep mă de uh kơ gō lōlē.*
- Kín mít₁** *Kläm dű kläm dol.*
- Nàng Bia Phu ở kín mít trong nhà: *Bia Phu oei kläm dű kläm dōl lõm xang.*
- Kín mít₂** *Krēp.* Đóng cửa kín mít: *klēng mǎng krēp.*
- Kín, bí mật** *Poxrep.* Hợp mật: *pōdōp pōxrep.*
- Kinh dị** *Gueu kơ don, chrih chrai.*
- Kinh hãi** *Iǔ krê, komăp.*
- Kinh hoàng** *Xrõ xrang.*
- Kinh nguyệt** *Bôh khei.* Phụ nữ có kinh nguyệt: *drákän bôh khei, bôh hobăñ.*
- Kinh khủng** *Iǔ krê pă băt.*
- Kinh ngạc** *Xoleng kơ don, tōch kơ don.*
- Kinh niên** *Dong or.* Nó đau kinh niên suốt năm tháng: *hăp jǐ dong or plăt khei năr.*
- Kinh phong** *Cheng, hōwing.*
- Kinh Thánh** *Bōr Bă Yang.*
- Kính chúc** *Hmach kơ.*
- Kính trọng** *Jom, kah.* Kính trọng ông bà, cha mẹ: *jom kơ yă bok, mě bă.*
- Kính đeo mắt** *Ponil.* Không có kính, tôi đọc sách không thấy rõ: *uh kơ dei ponil, inh pōre hlabar uh kơ tōdah.*
- Kính trọng nhau** *Tojom.* Vợ

chồng phải tôn trọng lẫn nhau: <i>klo akān athai tōjom dihbāl.</i>	thể cho sạch: <i>hǔm athai jrōt akbū mā xōgaih.</i>
Kính trọng, hiếu thảo <i>Kah.</i> Con cái phải thảo kính cha mẹ: <i>kon haioh kah kσ mě bă.</i> Hiếu khách: <i>kah kσ tōmoi.</i>	Kỳ công <i>Tōdrong chrih chrai,</i> <i>tōdrong tīh rō.</i>
Kính nể, kính sợ <i>Iǔ yōm.</i>	Kỳ cục, kỳ lạ <i>Pha pha.</i> Người này kỳ cục quá!: <i>bōngai âu pha pha leh.</i>
Kính phục <i>Kuh ngua.</i>	Kỳ cục, kỳ quặc <i>Tōblēch.</i>
Kính tôn thần phục, kính thờ <i>Küp jom lui ngua.</i>	Người lừa đảo: <i>bōngai don toblēch rōng ngir.</i> Ăn nói gian dối: <i>pōma xa toblēch.</i>
Kính viếng <i>Hapong yōm.</i>	Kỳ dị, khác đồi <i>Plinh plinh.</i>
Kịp thời <i>Hōmau.</i>	Kỳ diệu <i>Chrih chrai.</i>
Kịp <i>Tom.</i> Chẳng kịp nữa: <i>bǐ tom.</i> Chẳng kịp ăn năn thống hối: <i>wǎ ol bral duh bǐ tom.</i>	Kỳ đà <i>Kon tōkot.</i>

KO

Kò ke (Cây)

KY

Ký hiệu *Tōdra chih.*

Ký kết *Tōguōt.*

Ký tên₁ *Chih măt.* Ký tên dưới đây: *chih măt ah kōnām âu.*

Ký tên₂ *Pit hōnăñ.*

Ký túc xá *Hnam oei xa kōtā.*

Ký cợ₁ *Hōpēch.* Kỳ ghét: *hōpēch kōmō.*

Ký cợ₂ *Jrōt.* Tấm phải kỳ thân

thể cho sạch: *hǔm athai jrōt akbū mā xōgaih.*

Kỳ công *Tōdrong chrih chrai,* *tōdrong tīh rō.*

Kỳ cục, kỳ lạ *Pha pha.* Người này kỳ cục quá!: *bōngai âu pha pha leh.*

Kỳ cục, kỳ quặc *Tōblēch.*

Người lừa đảo: *bōngai don toblēch rōng ngir.* Ăn nói gian dối: *pōma xa toblēch.*

Kỳ dị, khác đồi *Plinh plinh.*

Kỳ diệu *Chrih chrai.*

Kỳ đà *Kon tōkot.*

Kỳ đà (xanh, to bằng cánh tay, sống ở ven suối) *Kōxōm, tōkot.*

Kỳ đà nhỏ màu xanh *Kōtōm, kōxōm.*

Kỳ nhông *Kōxōm.* Con kỳ nhông bít kín hang: *kōxōm kōdōl trōm.*

Kỳ nhông, kỳ đà có cánh dơi *Jule.*

Kỳ vọng *Apōi moih.*

Ký Diêng. Ngày kỵ: *nă̄r diêng.*

Ký mă *Khul linh hào oxeh.*

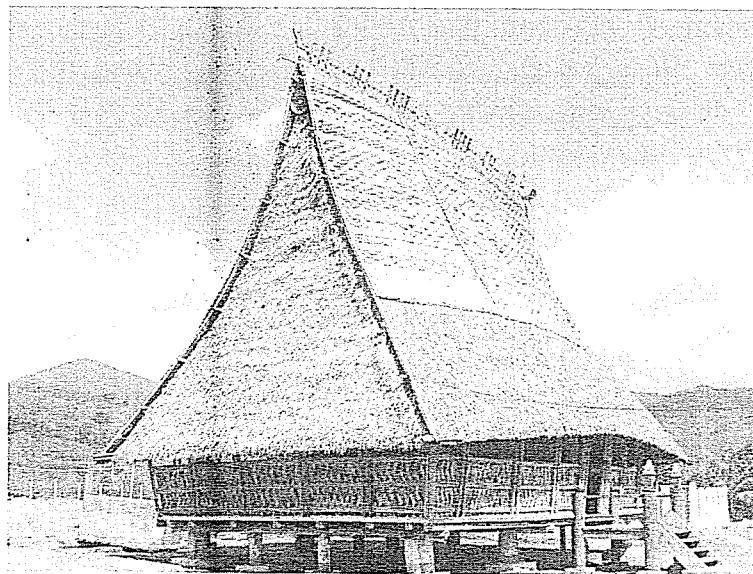
Ký niệm *Pōlēt.* Chụp hình làm kỷ niệm: *yǔp um wā pōlēt.*

Ký càng *Guăt.* Nhìn cho kỹ để

bắt chước: *năng mă guăt wă kơ
bong boi.*

Kỹ càng, tỉ mỹ *Měng*. Làm cho kỹ, đừng cẩu thả: *jang mă
měng, ně kơ nhip.*

Kỹ lưỡng *Poben*. Làm cho kỹ lưỡng: *jang mă poben.*

*Rông biểu tượng giàu có, hùng mạnh
Rông to rộng, bề thế biểu trưng tình đoàn kết
Rông là câu lạc bộ của giới trẻ
Rông là nơi tập họp dân làng
Rông là nơi đón khách thập phương*

L

La *Tokēch*. Nó la kêu cứu:
hăp tokēch krao de gǔm.

La hé *Hmoi hođer*. Cháy nhà
dân làng la hé: *ŭnh xa hnam,*
kon polei hmoi hođer.

La hoảng, la tán loạn *Po-am*.
Đi đêm nó la hoảng, cho bớt
sợ: *bōk kōmăng, hăp po-am*
minh nu, kuă kơ iǔ.

La làng xóm *Pom pōde hmoi,*
tōhmoi.

La liệt₁ *Prēl pral*. Xoài rụng
la liệt dưới đất: *plei huăk ruih*
prēl pral tơ teh.

La liệt₂ *Rōtōk rōtăk*. Chết la
liệt: *lōch rōtōk rōtăk*.

La hò, la lối *Hōmrach*.

La măng, la rầy *Lach*. Cha mẹ
măng con làm biếng: *mě bă*
lach kơ de kon alah.

La măng vô cõ *Lach jrăm*.

La ó *Bōnhau bōnhăp*.

La rầy₁ *Teh*. Ráng làm việc
siêng năng, kéo cha la rầy:
adrin jang mă pōnam, iǔ kơ bă
teh.

La rầy₂ *Taih*. Làm bể ly, thế

nào cũng bị la: *pochah mōng,*
xōnă de duh gō taih.

La rầy to tiếng, om sòn Prōk.
La to, la lớn tiếng *Hōmrach,*
kōmrach.

Lá *Hla*. Lá khô cuộn lại: *hla*
kro krōu. Lá non: *hla pōda*.

Lá lách *Kop*. Sưng lá lách:
pōng kop.

Lá cây khô rụng trên mặt đất
Hla pāih, duih. Lớp lá rụng:
kotōk hla pāih.

Lá cây pónang (ăn được) tôm,
cua (nói chung là thức ăn) *Hla*
pónang hōdang kōtam.

Lá chuối non *Kōnang hla prit*.

Lá cõ *Hla-kō*. Treo cõ: *Atol*
hla-kō.

Lá có vị chua ăn được (vd lá
me, cốc băm nhỏ trộn với thịt
dùng trong các bữa tiệc)
Hōnhǔ.

Lá cút cõ *Hla uh chūn*. Đốt
bụi cút cõ, tàn lửa bốc lên
phừng phục: *brēk brēk rang*
unh păr, bōt de xoh hla uh
chūn.

Lá dùng để câu cá *Hla nai,*
hla xot.

Lá dùng tẩy uế (do người

chồng hay vợ ngoại tình) <i>Pêl.</i>	Lã <i>Blăng</i> . Nước lᾶ: <i>dak blăng</i> .
Lá giống lá cau rừng <i>Hla gol ba, hla roxei.</i>	Lạ <i>Chrih chrai</i> . Phép lạ: <i>todrong chrih chrai</i> . Có gì lạ
Lá non cuộn trong bọc <i>Ronom, ronôp.</i>	đâu: <i>chrih kikiø</i> . Dấu lạ, điềm lạ: <i>todrong chrih, todra chrih</i> .
Lá rau muống <i>Hla bum trôm.</i>	Lạ mặt <i>Tomoi, uh kɔ̄ juāt.</i>
Lá rừng ăn được ₁ <i>Hla hɔ̄nglăng</i>	Lạ miệng <i>Tɔ̄mam xa jōi gol.</i>
Lá rừng ăn được ₂ <i>Pɔ̄nang.</i>	Lạ tai <i>Nao kɔ̄tɔ̄ng jōi gol.</i>
Lá rừng có vị chua ăn được <i>Tɔ̄yak.</i>	Lả người <i>Rɔ̄wet</i> . Đói quá lả người: <i>hloh kɔ̄ pongot, hǎp jǐng rɔ̄wet.</i>
Lá suối cá <i>Kɔ̄drâu.</i>	
Lá tằm tẩy uế <i>Pongāl.</i>	Lác đặc ₁ <i>Brang, tɔ̄-uēl tɔ̄-uāl.</i>
Lá thơ <i>Thơ</i> . Viết thơ cho cha mẹ: <i>chih tho kɔ̄ mě bă.</i> Bì thơ: <i>pɔ̄klep ko tɔ̄ kɔ̄dūng tho.</i>	Lúa tôi trổ lác đặc: <i>ba inh huɔ̄t</i>
Lá thuốc để ủ qua đêm (có màu nâu mùi khó chịu, lá thuốc nũng) <i>Hɔ̄t ôm kɔ̄tam.</i>	lác đặc mấy căn nhà: <i>pɔ̄lei âu hiɔ̄l hiɛch bar pēng tɔ̄ hnám.</i>
Là <i>Jī</i> . Ta là vua: <i>inh jī pɔ̄tao.</i>	Lạc bước <i>Bɔ̄k luli jāp jā.</i>
Thật là chính đáng: <i>jī trɔ̄ jī topă.</i>	Lạc đạn <i>Mrɔ̄m roxot.</i>
Lác (chó) <i>Lak.</i>	Lạc đê <i>Hɔ̄chuēng hɔ̄chuang.</i>
Lác đặc <i>Tɔ̄-uēl tɔ̄-ual.</i> Lúa chín lác đặc chưa cắt được: <i>ba dum tɔ̄-uēl tɔ̄-ual tam goh kăt.</i>	Đừng nói lạc đê, má phải nói thăng vấn đê: <i>ně pɔ̄ma hɔ̄chuēng hɔ̄chuang, chɔ̄ng athei pɔ̄ma minh todrong.</i>
Lái (xe). <i>Git xe.</i>	Lạc đường, lạc hướng <i>Hɔ̄wē trong.</i>
Lái nhái <i>Pɔ̄wiħ pɔ̄wir.</i> Cứ nói lái nhái một chuyện: <i>pɔ̄ma pɔ̄wiħ pɔ̄wir minh todrong dīk.</i>	Lạc giọng <i>Chring chrōng</i> . Hát lạc giọng: <i>hat chring chrang.</i>
	Lạc hậu <i>Bĩ hɔ̄mau kiɔ̄tui chăl</i>

<i>hle.</i>	Lại dài. Bò thiến lại dài: <i>kreu rōmo do.</i>
Lạc lối, lạc loài <i>Rōwōng.</i>	Lại đến <i>Chōt.</i>
Quên lối đi, lạc trong rừng: <i>bĩ chām trong, rōwōng lōm bri.</i>	Lại đây <i>Hnha tơ âu.</i>
Lạc lõng <i>Tōprah tōpreng.</i>	Lại hôn <i>Hoai kơ iǔ yēr.</i>
Lạc quyên <i>Akōp jēn.</i>	Lại sức <i>Xang dei hrōk.</i>
Lạc thú <i>Tōdrong bōch bōch.</i>	Lại lần nữa <i>Hōdrap.</i>
Lạc mất <i>Hiong rōwōng.</i>	Lại lần nữa <i>Pă măng dōng.</i>
Lạc qua đường khác <i>Weh gah trong anai.</i>	Làm <i>Bō, jang, pōm.</i>
Lách tách <i>Ünh deh.</i>	Làm, hành động <i>Nho, bō.</i>
Lai ₁ <i>Hōmrāh.</i> Con lai: <i>kon hōmrāh.</i>	Làm ăn <i>Jang xa.</i>
Lai ₂ <i>Kri.</i> Bò lai: <i>rōmo kri.</i>	Làm bằng <i>Pōm pāng</i>
Lai láng (nhựa, mủ) <i>Hōnhōr.</i>	Làm bằng, chế tạo bằng <i>Pāng.</i>
Lai láng, ràn rụa, dâm dề <i>Hōmrōng hōmrang.</i> Máu chảy lai láng: <i>pham, hoch hōmrōng hōmrang.</i>	Ná làm bằng gỗ trắc: <i>hră pōm pāng long kōdrāk.</i>
Lai lịch <i>Tōm a la chă.</i>	Làm bay đi, thổi đi <i>Tōpōr.</i>
Lai rai <i>Brang brang.</i>	Làm bể nát, đánh vỡ <i>Pōchah pōhēch.</i> Làm bể chén: <i>pōchah pōnhān.</i>
Lai vãng <i>Mūt lěch.</i>	Làm bếp <i>Hoxin xa.</i>
Lái xe <i>Gít xe.</i>	Làm bộ, khách sáo, làm dáng <i>Pōnhōng.</i>
Lái buôn <i>Bōngai bōdro.</i>	Làm bốc khói <i>Pōnhui.</i>
Lại <i>Oei.</i> Ngôi sao cũ lại hiện ra: <i>xōnglōng dēl oei plük.</i>	Làm bông bung ra trước khi kéo chỉ <i>Pēnh kōpāih, tōmōch.</i>
Lại còn, mà còn <i>Nga ngǎi.</i> Mắt mũi đen thui, mà con đánh phấn: <i>muh măt tōngla găm, nga ngǎi wă pik mrăng.</i>	Làm bót tiếng động <i>Pōgleng.</i>
	Đừng nói to, nói nhỏ nhở bớt: <i>ně pōma deh, athai pōgleng biō.</i>
	Làm bùa ngải để bói <i>Peh</i>

<i>pōgang.</i>	<i>pokrām plūng tōrak.</i>
Làm cạn nước <i>Pohrō</i>, <i>poxrō</i>. Tát cạn nước bắt cá: <i>pohrō dak wa rōp ka.</i>	Làm chín nhữ <i>Poklī</i>. Hầm nhữ da trâu cứng: <i>rōya poklī akar kopō arāk.</i>
Làm cản trở <i>Poxro</i>. Đừng cản trở khi tôi đang làm: <i>nē poxrō kōlih kō inh oei jang.</i>	Làm cho áy nay <i>Polit</i>.
Làm cha, làm mẹ <i>Pǔ bā, pǔ mē</i>.	Làm cho cạn <i>Poxrō</i>. Tát cạn nước bắt cá: <i>poxrō dak rōp ka.</i>
Làm chật chội₁ <i>Tohrāt</i>. Đừng để lúa trong nhà tôi chật l้า: <i>nē mān ba lōm hnam inh kuā tohrāt.</i>	Làm cho chín <i>Poxrō</i>.
Làm chật chội₂ <i>Pohrāt</i>. Đồ đặc không gọn làm chật nhà: <i>tōma uh kō trō anih pohrāt hnam.</i>	Làm cho có ích <i>Poyuō</i>.
Làm chật chội₃ <i>Pō-uh</i>. Đồ đặc nhiều chật chội: <i>tōmam lō pō-uh dīk.</i>	Làm cho cùn <i>Potūl</i>.
Làm chắc hạt <i>Pogār</i>. Đất tốt làm lúa chắc hạt: <i>teh lōng pōm pōgār ba.</i>	Làm cho dạn dī <i>Poprōn</i>.
Làm chán <i>Poxap</i>. Làm nó chán công việc: <i>poxap tōdrong jang hāp.</i>	Làm cho dễ dàng <i>Pohiōk</i>. Cày dở trước để dễ cày trá: <i>pochoh blūng blō adroi, wā pohiōk kō pochoh proi.</i>
Làm cháy lên <i>Pokhōng</i>. Thổi cho lửa cháy lên: <i>hlōm pokhōng unh.</i>	Làm cho dính <i>Pōnhan</i>.
Làm chìm, nhận chìm <i>Pokrām</i>. Nhận sōng chìm dưới nước: <i>xōng mā pojēl por ah pōnhan.</i>	Làm cho gần lại <i>Pojē</i>. Để ghế lại gần nhau: <i>mān tāng dō pojē.</i>
	Làm cho giáp vòng(hàng rào) <i>Potāp</i>. Rào cho giáp vòng: <i>bō potāp kōdrong.</i>
	Làm cho hết sạch <i>Pogoh</i>.
	Làm cho hết sạch <i>Pojēl</i>. Ăn cho hết sạch cơm trong chén:
	Làm cho hiểu <i>Tōwao</i>. Tôi

- chưa rõ, anh ấy giải thích cho tôi hiểu: *inh wao tam todah, hăp pođök towao inh.* vay nợ, kéo làm con cháu mắc nợ: *ne tōk iök tōmam de, iǔ poxre kon xâu.*
- Làm cho hiểu, giải thích rõ** *Pohlôh.* Phải giải thích rõ cho nó hiểu: *athai pōma pohlôh don wă kơ hăp wao.* **Làm cho hối cải** *Tobral.* Nếu nó không vâng lời, anh phải sửa phạt bằng roi để nó chừa: *tōng hăp uh kơ ngua, ih athai mang tobral hăp.* **Làm cho kêu** *Pohmoi.* Làm dê bò kêu gầy ôn ào cho người khác: *pōhmoi bōbe rōmo poxrdöng kơ de.* **Làm cho khít, làm cho dày** *Pokiēr.* Cột hàng rào cho khít: *chō poikiēr kodrong.* **Làm cho khô ráo** *Pokrēnh.* Phơi khô cá: *pōkro ka.* **Làm cho khô khớp với nhau** *Pokăp.* **Làm cho kín lại** *Poxř.* Trét kín vách: *man poxř jōněng.* **Làm cho lo sợ** *Polit.* **Làm cho luông công** *Pophoih.* Đi săn chẳng được gì: *bōk lua, pophoih uh kơ dei.* **Làm cho mắc nợ** *Poxre.* Chớ đi
- Làm cho mau xong** *Jang dah keh.* **Làm cho mê muội** *Poxoai.* Của cải làm mê muội lòng người: *tōmam ram poxoai don bōnōh kon bōngai.* **Làm cho mọc** *Pohon.* Mưa làm cho rau cỏ mọc: *mi pōhon hla long.* **Làm cho đầy₁** *Poběnh.* Đổ nước đầy ghè: *ūk dak poběnh ge.* **Làm cho đầy₂** *Toběnh.* Các anh hãy đổ nước đầy ghè: *bě iěm to'běnh dak tō ge.* **Làm cho nặng** *Pohngām.* Đừng thêm gánh nặng cho ai: *ně pōhngām kơ de.* **Làm cho đắng** *Potāng.* **Làm cho nặng thêm** *Tohngām.* Tôi đã gùi lúa nặng rồi, anh đừng chất cho nặng thêm nữa: *inh xang pǔ ba hngām boih, e ně pă ān inh pǔ tokua pōm tohngām inh dōng.* **Làm cho nát vừa** *Poxă.* Giã gạo chưa tróc vỏ, phải giã lại

- cho kỹ: *peh ba tam xă̄n, athai* cho mọi anh em: *axong potōm peh poxă̄n.*
- Làm cho đen *Mă̄i pogă̄m dī dă̄ng.*
- Làm cho ngọt *Pōngam.*
- Làm cho người khác có cảm giác chua, chảy nước miếng *Kō-aih.* Ăn trái chua, đừng làm tôi thèm chảy nước miếng: *xa plei iǔ, ně kō-aih kơ̄ inh, kohn inh rōnh*
- Làm cho người khác hối cải *Tobral, pōbral.*
- Làm cho người khác vấp phạm *Pōyoch.*
- Làm cho người khác vui *Pochot.* Anh đến thăm chúng tôi vui quá: *ih nă̄m hōpong pochot kơ̄ nhōn.*
- Làm cho người ta khinh chê hay chê cười *Tōnă̄.* Mày làm ăn kiểu đó chỉ tổ cho người ta chê cười thôi: *e jang xa thoī âu potom tōnă̄ kō̄ de dīk.*
- Làm cho nhỏ lại *Pō-iē.* Đéo cọt nhỏ lại: *trah pōiē jrāng biō.*
- Làm cho đuôi mù *Potol.* Dầm cây văng làm đui mắt: *kō̄cheh long topplēng potol mă̄t hă̄p.*
- Làm cho đủ *Potōm.* Chia đủ
- cho mọi anh em: *kō nhōng oh.*
- Làm cho quay *Pōwer.* Gió làm quay chong chóng: *kial pōwōr wēr wēr.*
- Làm cho quen₁ *Pōbeh.* Cho bò ăn muối cho nó quen: *pōbeh rōmo ān xa boh.*
- Làm cho quen₂ *Pōjuă̄t.*
- Làm cho quen thói₃ *Rohmă̄, tohmōt.* Đừng làm cho trẻ em quen thói hút thuốc: *ně tohmă̄ de haioh todrong hep hōt.* Anh cho tôi ăn ngon như thế này làm tôi quen thói ăn ngon: *ih ān kō̄ inh xōng xa lōng thoī âu, potom tohmōt inh dīk.*
- Làm cho quen, thuần hóa *Kōbeh, pōbeh.*
- Làm cho què *Pōjo.* Đụng xe què giờ: *gre tūl pōjo jōng.*
- Làm cho rách *Tōhek.*
- Làm cho rộng thêm *Poxă̄.* Nới rộng nhà: *poxă̄ hnam.*
- Làm cho rõ *Pōtīl.*
- Làm cho rụng *Tōrūng.* Gió thổi làm rụng lá đầy sân: *kial tōrūng hla jōp kō̄ cham.* Phá thai *tōrūng.* Phá thai có hại cho sức khỏe của người mẹ: *tōrūng*

<i>nge yêr kơ tōdrong erih bōngai mě.</i>	Làm chua <i>Pō-iū</i> . Làm cái chưa <i>pō-iū hla hōbeī</i> . Làm mǎng chua, để dành ăn mùa khô <i>pō-iū tōbāng pōle, mǎn xa khei phang</i> .
<i>Làm cho sâu Pōjrū</i> . Đào hố cho sâu: <i>xir pōjrū xolüng</i> .	Làm cực chǎng đā <i>Jang hnui</i> .
<i>Làm cho sắc bén Pōhan</i> . Mài cho bén: <i>pat pōhan</i> .	Làm cực lòng, làm khổ tâm <i>Pōhliēng</i> .
<i>Làm cho sạch Pōxōgaih</i> .	Làm cong <i>Pōwē</i> .
<i>Làm cho sạch, làm cho láng Pōjēl</i> . Chùi cửa kính cho thật sạch (thật bóng): <i>xut pojēl mǎng hōmīl</i> .	Làm cỏ <i>Wāng</i> . Anh làm cỏ lúa xong chưa?: <i>ih wāng nhēt ba tam dī dī?</i>
<i>Làm cho say Pōxoai</i> .	Làm cứng, làm chắc <i>Pokojāp</i> . Cột hàng rào cho chắc: <i>chō pokojāp kōdrong</i> .
<i>Làm cho thối Pō-ōm</i> . Ủ lá làm phân: <i>pō-ōm hla long wā kō jing bük</i> .	Làm dấu ₁ (chiếm hữu) <i>Pla</i> . Làm dấu cây sao tía để đeo sõng: <i>pla long giăr wā bōk plüng</i> .
<i>Làm cho thỏa mãn Pōxrăp</i> .	Làm dấu ₂ (chỗ mình sẽ phát rãy sau này) <i>Hocham</i> .
<i>Làm cho trắng Pōkok</i> . Quét vôi trăng tường nhà: <i>pik pokok jōnēng pāng mrāng</i> .	Làm dấu chỗ mình sẽ phát rãy sau này <i>Nao cham glei</i> .
<i>Làm cho vui Pōm pōxō, pōchōt</i> .	Làm dấu giành chỗ không cho người khác phát rãy <i>Pla pōgram bri</i> .
<i>Làm choáng váng Pōwing</i> .	Làm dạn <i>Pōprōn</i> .
<i>Làm chóng mặt Pōhuit pōhuat kōl</i> .	Làm dáng, làm dốc, làm đóm <i>Mōmun</i> .
<i>Làm chứng Dōng tang, pōm pōtl̄l̄</i> .	Làm đính vào <i>Pōkrap</i> . Bùn
<i>Làm chứng Pōgøy</i> . Ai sẽ làm chứng cho chúng tôi trong vụ xét xử này: <i>bu gō pōgøy tōdrong bōn tolāng âu</i> .	

dính vào quần áo: <i>trôk pokrap Mominong</i> . Rơh chết đuối mất xác, hôm qua mới làm đám tang: <i>Rôh lôch hiong akâu tօ dak, de nao momông yõng bri.</i>				
Làm dơ bẩn, xả rác <i>Pôbruih</i> .	Làm dơ ra, dư thặng <i>Pohloh</i> .	Làm dơ ra, dư ra đẽ trù hao: <i>bõ pohloh biõ wã kõ hõ-ĩn</i> . Chặt dư ra một ít cho yên tâm: <i>koh pohloh biõ wã kõ hõ-ĩn</i> .	Làm đầy <i>Pobenh</i> .	Làm đổi công <i>Jang bolî</i> .
Nghèo mà làm dốc: <i>dønuh tøma wã momun</i> .	Làm dốc, làm phách <i>Momun</i> .	Làm đông, làm đặc lại <i>Pokrăl</i> .	Làm đông, làm đá trong tủ lạnh: <i>pokrăl dak lõm kotuh xøngieo</i> .	
Làm dùn dây <i>Pohodu tollei</i> .	Làm duyên, làm dáng, làm điệu <i>Pønhong</i> .	Mặt mày đen thui, mà làm dáng đánh phấn: <i>muh · măt gãm, momun pik phõm</i> .	Làm đóm, làm dáng <i>Momun</i> .	Làm đứt đôi, cắt làm đôi <i>Tøpuăt, tøpuõt</i> .
Làm đại, làm càn, làm liều <i>Lüt lăt</i> . Làm đại không biết có ăn không: <i>jang lüt lăt bĩ lolé dei xa dah uh</i> . Ăn đến ăn đại: <i>xa lüt lăt dík</i> .	Làm đại khôngh biết có ăn không: <i>jang lüt lăt bĩ lolé dei xa dah uh</i> . Ăn đến ăn đại: <i>xa lüt lăt dík</i> .	Đẹp phải trùng làm đứt đôi: <i>juă trõ ok pøm tøpuõt tong anê</i> . Có một con cá, hai người cắt chia làm đôi: <i>dei minh pôm ka, bre hăp tøpuõt xong tong anê</i> .	Đẹp phải trùng làm đứt đôi: <i>juă trõ ok pøm tøpuõt tong anê</i> . Có một con cá, hai người cắt chia làm đôi: <i>dei minh pôm ka, bre hăp tøpuõt xong tong anê</i> .	Đẹp phải trùng làm đứt đôi: <i>juă trõ ok pøm tøpuõt tong anê</i> . Có một con cá, hai người cắt chia làm đôi: <i>dei minh pôm ka, bre hăp tøpuõt xong tong anê</i> .
Làm đau lắn nhau <i>Tojî</i> . Hai con chơi hòa nhã với nhau, chồ đánh nhau: <i>mih ngôî mă goh rong, nẽ tojî dihbăi</i> .	Làm đau lòng ₁ <i>Pohang</i> . Làm đau lòng mẹ cha: <i>pohang don bønôh më bă</i> .	Làm gấp rút ₁ <i>Powat ñon, høwat ñon</i> .	Làm gấp rút ₂ <i>Rø-ñon</i> . Khi có việc cần, mới gấp rút: <i>bõt dei todrong kăl, líng wã rø-ñon</i> .	Làm gấp rút ₂ <i>Rø-ñon</i> . Khi có việc cần, mới gấp rút: <i>bõt dei todrong kăl, líng wã rø-ñon</i> .
Làm đau lòng ₂ <i>Pøjî don de, pø-ol don</i> .	Làm đám tang không có xác	Làm ghê tởm <i>Poxor</i> .	Làm gì <i>Pøm kikiø</i> .	Làm gì dữ vậy <i>Pøgră kiø thoi noh</i> .
Làm sáng nay <i>Hiõ toyø</i>				

<i>pøgē âu.</i>	người khác phải sửa lại: <i>tøħu' xe de, athai ming kɔdih.</i>
Làm giật mình <i>Pokodrät.</i>	Làm hối hả <i>Rɔ-ɔn.</i> Hối hả
Làm gián đoạn <i>Pojar.</i> Làm gián đoạn công việc của tôi: <i>đan rõ xúc cá:</i> <i>tanh rɔ-ɔn trang.</i>	Làm hòa₁ <i>Pokra polɔng,</i>
<i>pojar tɔdrong jang inh.</i>	<i>pongah, topraiħ.</i> Làm hòa với nhau: <i>topraiħ dihbāl.</i>
Làm gương <i>Pøm trong lɔng kɔ de.</i>	Làm hòa₂ <i>Pølɔng dihbāl.</i>
Làm hại, gây hại <i>Pøräm.</i> Tại sao anh muốn hại tôi: <i>liliɔ ih wā pøräm inh?</i>	Làm hòa, xin lỗi <i>Pøngah.</i>
Làm hài lòng <i>Pølɔp kɔdøn.</i>	Làm khan cổ <i>Pokhor.</i>
Làm hàng rào danh dự <i>Pøgring.</i> Làm hàng rào danh dự đón khách tới thăm: <i>pøgring de tih truh høpong.</i>	Làm khách làm khứa <i>Mrɔ,</i> khách không ăn: <i>tɔmam lɔng, mrɔ kuă xa.</i> Ăn đừng làm khách làm khứa: <i>xɔng xǎi ně pøgū.</i>
Làm hề, làm trò <i>Pøtual.</i>	Làm khát nước <i>Pøhal.</i> Ăn mặn làm khát nước: <i>xa băt pøhal.</i>
Làm héo <i>Pøhønh.</i> Anh nắng mặt trời làm héo cây con mồi trồm: <i>tɔ măt nă̄r pøhønh hla long nao pøtäm.</i>	Làm khổ sở cho ai <i>Pøm poħrat.</i>
Làm héo úa <i>Pøjō.</i> Nắng làm héo lá cây: <i>tɔ pøjō hla long.</i>	Làm khổ tâm <i>Pø-ol don bønøh.</i>
Làm hiệu <i>Pøm tɔdra.</i>	Làm khổ tâm, làm cực lòng <i>Pøhliëng.</i> Làm khổ tâm mẹ cha: <i>pøhliëng de mě bă.</i>
Làm hiệu nhau bằng cách cào nhẹ <i>Pokreh.</i> Hai đứa cào nhẹ làm dấu ra vè: <i>bre hăp pokreh wā wiħ.</i>	Làm không nhận ra <i>Pøwil, tɔwil.</i> Anh ăn bận như thế làm tôi không nhận ra: <i>ih xrɔp ao hɔbăñ thoi noh, pøwil inh jat.</i>
Làm hư hại <i>Pøħu.</i> Nước lụt làm hư hại lúa: <i>dak rølat pøħu ba.</i>	Làm khó dẽ, gây phiền phúc, gây khó khăn <i>Pøm røpa røpu.</i>
Làm hư <i>Tøħu.</i> Làm hư xe	Làm kín đáo <i>Pøħlop.</i> Quần áo

che kín thân thể: <i>hobăñ ao pogloñ ai de.</i>	Làm mất mặt <i>Podē</i> . Đừng làm
<i>pohlop akâu.</i>	mất mặt người ta: <i>ně kō podē de.</i>
Làm kinh hải, làm sợ hãi, hù nhát <i>Poklōr</i> . Đừng làm nó kinh	Làm mất ngủ <i>Poträl</i> . Ban đêm
hãi: <i>ně poklōr hăp.</i>	đánh chiêng làm mất ngủ: <i>kōmāñg tōh chēng potäl de.</i>
Làm lâu <i>Pôdūnh</i> .	Làm mất tự nhiên <i>Pokrot</i> .
Làm lại, làm hỏng, làm hư <i>Tōpäi, pōm poħur, pōräm.</i>	Làm mất, đánh mất <i>Tohiong</i> .
Làm lạt <i>Poxap</i> . Uống rượu cho	Làm mắng cở, làm hổ thẹn
tời lạt: <i>et poxap xik.</i>	<i>Pokodōr.</i>
Làm lãng quên <i>Pohiot</i> . Ngày	Làm mai, làm mối <i>Bōngai</i>
tháng sẽ làm quên đi ưu phiền: <i>khei nă̄r gō pohot todrong hēl xōngon.</i>	<i>pōm trong.</i>
Làm lẽ (Vợ bé) <i>Rum</i> . Hai	Làm mãi không xong <i>Jang</i>
cô chung một chồng: <i>bre hăp ru minh pōm klo.</i>	<i>rōhel plăt nă̄r duh bǐ dang.</i>
Làm liều (không cần biết đúng	Làm mãi mà không được <i>Lük</i>
hay sai) <i>Drüt drät</i> . Làm liều	<i>līk</i> . Mở máy mãi mà không
được ăn thua bö: <i>jang drüt drät dei xa, bǐ lě</i>	được: <i>blēch brō lük līk uh kō goh.</i>
Làm lơ <i>Mōn, mēu</i> . Nó thấy tôi	Làm mau già <i>Pokră</i> .
mà làm lơ đi nơi khác: <i>hăp bōh ră inh, chōng hăp mēu tonai.</i>	Làm mệt, gây mệt nhọc
Làm lụng <i>Bōjang</i> .	<i>Pogleh.</i>
Làm luồng công <i>Chă pogleh.</i>	Làm mẻ <i>Tohong</i> . Tôi làm mẻ
Làm mất danh dự, làm mất	rựa lúc trẩy mắt tre: <i>inh pōm tohong tōgā, bōt rōleh kōmāt kram.</i>
thanh danh <i>Poxap todroh lōng de.</i>	Làm mảng lại <i>Pōlat</i> . Vót mảng
Làm mất danh giá ai <i>Pōm</i>	nan tre đan thúng: <i>jīt pōlat kram tanh hocēn.</i>
	Làm nản lòng <i>Pōlao don.</i>

Làm nản lòng, thất vọng <i>Poħau</i> . Làm nản lòng mẹ cha: <i>poħau don mě bă.</i>	Làm nhõ lại <i>Po-iē</i> . Thâu áo nhõ lại: <i>xǐt po-iē ao.</i>
Làm nát vụn <i>Poħech</i> . Giã nát gạo thành bột: <i>peh phe poħech jing topǔng.</i>	Làm nhõ nhung <i>Poħoħ</i> .
Làm ngại ngùng, làm ngượng người <i>Pokrot</i> .	Làm nhục <i>Poimě</i> . Làm nhục gia đình: <i>poimě doħ unħ hnam.</i>
Làm ngã <i>Topōk</i> .	Làm đi, đi đi (tiếng dùng nhấn mạnh cuối câu). Nó không ăn, thôi chúng mình ăn đi ! <i>Hăp kuă xa, bōn xa jăk ôh!</i>
Làm ngay <i>Nħoh hloi</i> . Gọi nó giúp nó làm ngay: <i>krao hăp gǔm, hăp nħoh hloi.</i>	Làm điếc tai <i>Poklik don.</i>
Làm ngơ <i>Mong</i> , <i>pom mormong</i> . Kêu làm việc, nhưng nó làm ngơ: <i>krao jang, chōng hăp pom mong.</i>	Làm điệu, làm sang <i>Poġu,</i> <i>pogok</i> . Nghèo mà làm sang: <i>douuh, pogok hrōp xa kruþ.</i>
Làm nguội <i>Pongach</i> .	Làm nô lệ cho người khác <i>Jing dich de.</i>
Làm nhà <i>Pom hnam</i> .	Làm nő <i>Potōh.</i>
Làm nhẹ bớt <i>Poħoiħch</i> . Làm nhẹ bớt gánh nặng cho gia đình: <i>poħoiħch bið kɔr unħ hnam.</i>	Làm nũng <i>Pom nge, ponge.</i>
Làm nhẹ tay <i>Romēng</i> . Làm thuốc phải nhẹ tay cho khỏi đau: <i>pik poġang athai romēng kuă kɔr de ji.</i>	Làm oai <i>Pokrup.</i>
Làm nhiều thứ việc <i>Ponhiu pohnau</i> . Làm đủ thứ nghề <i>chā jang ponhiu pohnau.</i>	Làm ồn 1_1 <i>Pom to-ōng to-ang.</i>
Làm như thể <i>Pom thoi.</i>	Làm ồn 2_2 <i>Lolük.</i> Đừng làm ồn, để người ta ngủ: <i>ně lolük de wă tep.</i>
	Làm ồn 3_3 <i>Poħrōng, poxiōng.</i> Đừng làm ồn để ngủ: <i>ně poħrōng wă tep.</i>
	Làm ói mửa <i>Poħak.</i> Thuốc làm ói mửa chất độc ra (thuốc giải độc): <i>poġah poħak lě pohnūl.</i>

Làm phấn khởi <i>Pödêk johngâm.</i>	Làm quay tròn (vật nhỏ) <i>Pöduěnh.</i>
Làm phấn khởi <i>Potō.</i>	Làm quên lâng <i>Pöhiot.</i> Ngày tháng sẽ làm anh quên lâng ưu phiền: <i>khei nă̄r gô pöhiot tordrong ih hēl xöngon.</i>
Làm phấn khởi, làm phấn chấn <i>Pödêk johngâm, pödik.</i>	
Làm phách <i>Pönhom.</i>	
Làm phản <i>Iüng körnam.</i>	Làm quen, kết bạn <i>Pöjuät dihbäi.</i>
Làm phép nước thánh <i>Pokra dak diëng.</i>	Làm ra vẻ <i>Pögür.</i> Nhát gan mà làm ra vẻ can đảm: <i>töngla bongai lēl pögür pörm khän.</i>
Làm phiền hà <i>Pömap.</i> Sóng gây phiền hà người ta: <i>erih pömap kör de.</i>	Làm rãy <i>Bör mir.</i>
Làm phiền hà, gây phiền hà <i>Chă pödrun hnam.</i>	Làm rỉ nước, làm rò rỉ, làm thấm nước <i>Pöhram dak.</i>
Làm phiền phúc <i>Chă pogleh de.</i>	Làm rào quanh <i>Pöjüm kodrong.</i>
Làm phiền <i>Pojörl, pöhiök.</i>	Làm rách ₁ <i>Pöhiah.</i> Gián nhấm làm rách quần áo: <i>bla kuk káp pöhia hobän ao.</i>
Làm phiền, gây khó khăn, làm bận tâm <i>Pö-ap.</i> Anh đừng bận tâm, để chúng tôi tự lo: <i>chă pö-ap kiö kör ih, lĕ nhön pörm kördeh.</i>	Làm rách ₂ <i>Tohiah.</i> Mày đừng làm rách cái đơm tôi nhé!: <i>e nĕ tohiah pam inh ho.</i>
Làm phiền, gây phiền toái <i>Pödrun.</i> Xin lỗi, tôi tới đây làm phiền gia đình anh: <i>nĕ jö, inh truh tȫu chă pödrun hnam ih.</i>	Làm rách ₃ <i>Tohek.</i> Chơi tử tế đừng làm rách áo nhau: <i>ngöi mă lõng nĕ tohek ao dihbäi.</i> Ai làm rách sách này?: <i>bu tohek hlabar âu?</i>
Làm phúc bối thí <i>Güm toمام manät, bät manät.</i>	Làm rể <i>Pöm öng de.</i>
Làm Pöm. Làm cha: <i>pöm bă.</i>	Làm rộng ra <i>Wă.</i> Anh vạch hàng rào rộng thêm chút, để
Làm rãy: <i>pöm mir.</i>	

tôi có thể chui vào: <i>ih wă pōnhip pōnhap.</i>	Làm sống lại <i>Pō-erih.</i>
<i>kōdrong mă xă biĕt wă kō inh goh mur.</i>	Làm sợ hãi <i>Pōkrē.</i>
Làm ruộng <i>Bō na.</i>	Làm sượng sùng, làm ngượng
Làm sắc bén, mài bén <i>Pōhan, poħar.</i>	ngùng <i>Pōgrāt.</i> Khi họ đang ăn, mình đến làm họ sượng sùng:
Làm sạch bách một lần <i>Jang poġluh minh măng.</i>	<i>bōn truh pōgrāt kăń hăp oei xōng.</i>
Làm sang <i>Pogōk, pogū.</i>	Làm sức mẻ <i>Pōhong.</i> Cuốc Nghèo mà muốn ở nhà sang: trúng đá làm mẻ cuốc: <i>pōng trō dōnuh hin, pogū moiħ oei hnam rō.</i>
Làm sao <i>Liliō, thoi iō.</i>	Làm tăng sức mạnh <i>Pohrōk.</i>
Làm sao mà khỏi <i>Mah kiōr mă.</i>	Thức ăn làm tăng sức mạnh con người: <i>por tobāng pohrōk kon bōngai.</i>
Heo ăn hết lúa tôi, làm sao mà không giận: <i>nhūng xa pōdī ba, mah kiōr mă bī mīl.</i>	Làm tinh thức <i>Potrăl.</i>
Làm sao tôi kham nỗi <i>Liliō inh kē klam.</i>	Làm tan, hòa tan <i>Pohach.</i> Hòa tan muối trong nước: <i>pohach boh lōm dak.</i>
Làm sảm khoái, làm vui lòng <i>Pohuch.</i>	Làm tà cạnh sắc bén <i>Roxeh.</i>
Làm sáng khoái <i>Pohuch.</i>	Làm tách đôi <i>Pohlal.</i> Bổ tách đôi khúc cây: <i>pah pohlal long.</i>
Làm siết chặt <i>Toħret.</i> Chim mắc bẫy, dây tự động xiết chặt: <i>xem leh hōdōng, tolēi toħret kōdih.</i>	Làm tách ra <i>Poklah.</i>
Làm sơ sài chiếu lệ, làm lấy lệ <i>bōjāng pogai.</i>	Làm táo bón <i>Pōkrang krēl.</i>
Làm sơ sài <i>Pōnhip pōnhap.</i>	Làm thành một đôi, ghép đôi <i>Pōgōp.</i> Ghép thành đôi bò để cày: <i>pōgōp bar tō rōmo wă kō pōchoh.</i>
Làm cỏ qua loa: <i>kăt nhēt Kiō kō hăp rō-ōn.</i>	Làm theo cảm xúc tự nhiên

Làm thinh <i>Lă̄n rōheng, tēhng, tēhng</i> , <i>todeh</i> . Tôi đã hỏi nó, nhưng nó	Làm vừa lòng người khác <i>Tuጀ, tui hrui.</i>
làm thinh không muốn trả lời: <i>inh xang jet hăp chōng hăp todeh kuă tol.</i>	Làm vừa lòng, làm vui lòng <i>Poblep</i> . Con ngoan làm vừa lòng cha mẹ: <i>kon lui ngua, ling poblep kơ mě bă.</i>
Làm thinh không trả lời <i>Oei pōdō̄ kuă tol.</i>	Làm vui lòng ₁ <i>Pohuch.</i>
Làm thỏa mãn <i>Pohrăp</i> . Làm thỏa mãn mọi ước vọng: <i>pohrăp kơ hal moih tōm todrong.</i>	Làm vui lòng ₂ <i>Pochot</i> . Thăm viếng làm vui lòng cha mẹ <i>hopong pochot kơ mě bă.</i>
Làm thuê <i>Jang apah.</i>	Làm vui lòng, làm phấn khởi, làm phấn chấn <i>Pohōk</i> . Con cái làm vui lòng cha mẹ <i>de kon pohōk bōnōh mě bă.</i>
Làm thuốc <i>Pom pōgang.</i>	Làm xẹp <i>Pō-och</i> . Xì hơi bánh xe: <i>pō-och jōng xe.</i>
Làm tiệc <i>Ăn et xik xōng xa krup.</i>	Làm xong <i>Poklaih, pōdī.</i>
Làm tội mọi <i>Bō dīch dam.</i>	Làm xong, hoàn tất <i>Keh</i> . Phải làm cho xong nhé!: <i>athei jang mă keh ho!</i> Nhà chúng tôi đã làm xong xuôi rồi: <i>xang kmōi xang keh hiam boih.</i>
Làm tối tăm <i>Poklām.</i>	Lan ra, lan rộng <i>Lolan</i> . Nước tràn lan lai láng: <i>dak lolan blōng blang.</i>
Làm tức giận <i>Pomil.</i>	Lan tràn, truyền đi <i>Lolan.</i>
Làm trôi <i>Pohyiu</i> . Nước lớn làm trôi sông: <i>dak tih pohyiu plüng.</i>	Lan sang <i>Rok</i> . Lửa cháy lan sang rãy người ta: <i>ŭnh xa rok mir de.</i>
Làm trò hề <i>Potual.</i>	Làn khói thuốc bay lên <i>Et hōt</i>
Làm trụi lá <i>Tōpreh</i> . Cây đã trụi hết lá: <i>long xang tōpreh dī hla.</i>	
Làm uống công <i>Pōlap</i> . Bệnh nan y, uống thuốc uống công: <i>todrong jī jān uh kơ goh ming, et pōgang wă pōlap dīk.</i>	
Làm việc <i>Jang</i> . Ngày làm, ngày nghỉ: <i>nă̄r jang, nă̄r pōdei.</i>	

<i>pui pui.</i>	Lang thang₃ <i>Ngĕ̄ ngĕ̄.</i> Ban
Làn tóc đẹp gọi sóng của phụ nữ <i>Loi goi, bēm byoi.</i>	ngày lang thang, đêm đến mới lo: <i>kōnăr ngĕ̄ ngĕ̄, koxōr glēu</i> <i>glēu.</i>
Làn khói <i>Glōng glōng nhui</i> <i>ňnh.</i>	Lang thang₄ <i>Nōng.</i> Người lang thang <i>bōngai nōng.</i>
Lang băm <i>Thây pōgang nhui</i> <i>nhao.</i>	Lang thang, thơ thẩn <i>Nuôk</i>
Lang beng <i>Mōrm hrah.</i> Lang beng lốm đốm khắp mình: <i>Mōrm hrah kōrōl jōp akāu.</i>	<i>nuôk.</i> Trốn việc đi lang thang thơ thẩn một mình: <i>chă thōng</i> <i>nuôk nuôk alah kōjang.</i>
Lang chạ, ngoại tình <i>Pōpray.</i>	Lang sói <i>Kō xo.</i>
Lang củi (khoảng cách giữa hai cột dưới rầm nhà) <i>Kōnōng.</i> Ba lang củi đốt một năm cũng không đủ: <i>long unh pēng</i>	Lang y <i>Bok thây pōgang.</i>
<i>kōnōng buh minh xōnām duh</i> <i>bī mah.</i>	Làng Polei.
Lang thang bụi đồi <i>Thōng</i> <i>mang klang char.</i>	Làng mạc, làng quê, làng xóm <i>Polei pōla.</i>
Lang thang <i>Dot, klēl.</i> Người lang thang khi ở chỗ này lúc ở nơi khác: <i>bōngai dot oei tonoh</i> <i>oei tonai.</i> Gà đi ngủ lang. <i>iēr jat.</i>	Làng quá ít mà khách cũng thưa <i>Polei pā loi, tōmoi pā</i> <i>brēt.</i>
<i>dot hiot tōdrang</i>	Láng <i>Jēl dōhlēnh.</i> Cái bàn
Lang thang ₁ <i>Klang, prang.</i> Gà ngủ lang: <i>iēr prang tō kōdrang</i> <i>de.</i> Người lang thang: <i>bōngai</i> <i>prang.</i>	láng bóng: <i>kōbang jēl dōhlēnh.</i>
Lang thang ₂ <i>Klēl, dot.</i> Đi lang thang: <i>thōng klēl.</i>	Láng bóng₁ <i>Byōt, chah.</i> Quần áo láng bóng: <i>hōbān ao chah</i> <i>oei tonai.</i>
	Láng bóng₂ <i>Pōnhă.</i> Hòn đá
	láng bóng: <i>tōmo pōnhă.</i>
	Láng, óng mượt <i>Tōnăr hlōhlēr.</i>
	Tóc cô ta óng mượt như tờ: <i>Xōk hăp tōnăr hlōhliāu.</i>
	Láng giềng <i>Nhōng oh jūm</i> <i>dăr.</i>

Lặng sōng cho ra hết nước	<i>tongēt.</i> Mùa lạnh: <i>poyan tongēt.</i>
<i>Kolang plüng wā kɔ̄ dak lěch</i>	<i>Nhà tù: hnam tongēt.</i>
Lảng tránh nhau <i>Tójuer.</i> Có chuyện xích mích, nên họ	Lánh Weh. Lánh xa: <i>weh ataih.</i>
tránh mặt nhau: <i>dei tɔ̄drong pɔ̄gre, kɔ̄na bre hǎp tojuer dihbăl.</i>	Lánh mình <i>Kodōp tongla.</i>
Lảng vắng <i>Müt lěch.</i>	Lánh mặt <i>Ôn tongla.</i>
Lảng phí ₁ <i>Pohoch.</i> Lảng phí tiền của: <i>pohoch jēn.</i> Lảng phí thời gian: <i>pohoch khei nă̄r.</i>	Lánh nạn <i>Kodāu jă̄k anih toblah.</i>
Lảng phí ₂ <i>Totük.</i> Lảng phí thời giờ vì những chuyện không đâu: <i>Totük khei 'nă̄r b̄i tɔ̄drong.</i>	Lạnh Tongēt.
Lảng tai <i>Klik don.</i>	Lạnh buốt <i>Bobret.</i>
Lanh lẽ <i>Hměnh.</i>	Lạnh buốt thấu xương <i>Tojönh.</i>
Lanh lợi <i>Habal hɔ̄běch.</i> Tinh thần lạnh lợi: <i>don habal hɔ̄běch.</i>	Bị mắc mưa chúng tôi lạnh buốt thấu xương: <i>mi tǔ nhôn hɔ̄-iuinh tongēt tojönh.</i>
Lành bệnh <i>Klaiah kɔ̄jī.</i>	Lạnh công ₁ <i>Komăp.</i> Bị lạnh công không thể đi được: <i>Komăp kɔ̄ tongēt dă̄l pă̄ goh bō̄k.</i>
Lành mạnh <i>Lōng kɔ̄jăp.</i>	Lạnh công, lạnh thấu xương <i>Gă̄ng.</i> Đặt đó ngày mưa dầm lạnh công: <i>dōm xoi rolim rɔ̄-ĕt gă̄ng.</i>
Lành nghè <i>Joaih, jang rōgei.</i>	Lạnh giá <i>Tongēt hoheo.</i>
Thợ mộc lành nghè: <i>bongai joaih kɔ̄ bɔ̄ long.</i>	Lạnh lěo, lạnh lùng, lạnh toát <i>Tongēt tongot.</i>
Lành lặn <i>Uh kɔ̄ hiah.</i>	Lạnh đạm <i>Tomăp.</i> Nó là người không niềm nở, khi khách đến thăm nhà, nó tỏ ra lạnh đạm như thế đấy!: <i>hǎp tongēt.</i> Lạnh công: <i>komăp kɔ̄ bongai uh kɔ̄ rohal, bō̄t tomoi</i>

<i>truh tø hnam, honăk kɔ̄ tɔ̄müp thoi noh!</i>	Lao phổi <i>Hiĕn hrek hrok.</i> Lao tâm <i>Jǐ nuih.</i>
Lãnh Iōk, xơng. Lãnh nhận: <i>xơng iōk.</i>	Lao tù <i>hnam phak, hnam kron.</i>
Lãnh đạo Tɔ̄nǔl. Pôm lãnh đạo chúng tôi: <i>Pôm tɔ̄nǔl nhôn.</i>	Lao vào <i>Kolüng.</i> Chó lao vào cắn heo rừng: <i>kɔ̄ kolüng kăp xoke.</i>
Lãnh đạo, chỉ huy Pogōr. Lãnh đạo đất nước: <i>pogōr teh dak.</i>	Lào Lao. Chiêng sản xuất từ bên Lào: <i>chēng Lao.</i>
Chỉ huy trưởng lực lượng vũ trang: <i>bongai pogōr līnh toblah.</i>	Láo khoét <i>Pröh.</i> Nó láo khoét, anh tin nó làm gì!: <i>hăp poma pröh, e lui kiô!</i>
Lãnh đậm Tɔ̄müp. Người lãnh đậm, chẳng niềm nở gì: <i>bongai tɔ̄müp uh kɔ̄ rohal kiô.</i>	Láo, dối trá <i>Plach.</i> Nói láo: <i>poma plach.</i>
Lãnh lương Iōk jēn apah.	Láo lếu <i>Plach pôdär.</i>
Lãnh thổ Tɔ̄kang teh dak.	Lão Kră. Bô lão: <i>kră pôlei.</i>
Lãnh tụ Bongi tɔ̄nul, bongai bluh.	Lão luyện <i>Rōgei jat.</i>
Lao bằng nứa Rōpak, hōpak.	Lão làng <i>Kră krung</i>
Lao công Tɔ̄drong jang păng jōng ti.	Lát cá <i>Minh akăl ka.</i> Một con cá: <i>minh gă̄r ka.</i>
Lao dịch Tɔ̄drong jang hngăm anăt.	Lát nữa, chút nữa <i>Kónh.</i> Lát nữa tôi sẽ tới nhà anh: <i>kónh inh gô nă̄m tø ih.</i> Chờ lát nữa: <i>gô kónh.</i>
Lao đao Hliēng anăt.	Lạt ₁ (rượu ghè) <i>Tɔ̄mar.</i> Chúng mình hãy uống rượu lạt chơi: <i>bě bɔ̄n et ngôi xik xang tɔ̄mar.</i>
Lao động Bɔ̄r jang.	
Lao khổ Jang tɔ̄nap tap.	
Lao lực, lao nhọc Jang anăt, pū anăt, jang hrat.	Lạt ₂ <i>Těch.</i> Chẻ lạt mỏng vừa: <i>char těch pah lăp.</i> Chẻ lạt cột rào: <i>Chă̄r těch chȭ kɔ̄drong.</i>
Lao minh Roxong. Lao minh bắt quả banh: <i>roxong rōp.</i>	Lạt léo ¹ <i>Xap xēr.</i> Thức ăn lạt

lēo không có muối: *togāng xap xēr uh kɔ̄ dei boh.*

Lạt lēo² *Tolil.* Chị nấu đồ ăn lạt lēo ai mà ăn được!: *ih pai tobāng xap boh tolil, bu mā goh xa!*

Lau (cây) *Kolär, long kobong.*

Lau chén *Xut jōng.* Lau chén: *xut pohnan.* Lau chùi: *xut.*

Lau cho nhau *Toxut.* Tấm xong hai mẹ con lau cho nhau bằng khăn: *klaib kɔ̄ hūm bre mě kon toxut dihbäl pāng kōn.*

Lay chuyển, lay động *Totrö, totei.*

Lay cột để nhổ *Gogū jrāng wā kɔ̄ hoch bōnh.*

Lay động *Iül iül.* Khỉ rung cành cây lay động: *iül iül dok røyuh long.* Cá diếc mắc lưới động đậy: *ka chuor trō nāk iül iül.*

Lay động, cử động *Totong.* Anh nên cố gắng cử động cánh tay, như vậy mới bớt tê: *ih athai poxrām totong kōng ti, thoi noh ih gó dā biōr kɔ̄ ji kōmren.*

Lạy *Küp.* Lạy Thiên Chúa: *küp kɔ̄ Bā Yang.* Thờ lạy: *küp jom.*

Lẩy cò *Poleh hră, poleh phao.*

Lẩy hạt *Prēl.* Lẩy bắp: *prēl hobo.*

LĂ

Lắc *Dil dōl.* Quả lắc: *plei dil dōl.*

Lắc (đầu, cổ) *Totreh.* Tôi gọi, nhưng nó lắc đầu không đến: *inh krai, chōng hăp totreh kōl kuă năm.*

Lắc cổ qua lại *Ngen ngon.* Lắc cổ qua lại cho khỏi mỏi: *ngen ngon holōng kuă kɔ̄ rogah.*

Lắc đầu *Ngil ngil.* Tôi gọi nó đi làm, nhưng nó lắc đầu từ chối: *inh nhăk hăp bōk jang, chōng hăp ngil ngil kuă.*

Lắc đầu từ chối *Totreh kōl ngēl ngēl.*

Lắc lư *Klung klēng.* May bay lắc lư trên bầu trời: *xe pär klung klēng tơ rōwōng.*

Lắc qua lắc lại cho nước ra hết *Lung lang.* Lắc sông để nước ra hết: *lung lang plüng wā kɔ̄ dak lēch.*

Lắc qua, lắc lại (vật lớn) *Ding dūng.*

Lắc, súc <i>Roxu</i> .	Pôm lăn đá từ đỉnh núi xuống
Lăm le <i>Totre</i> . Kẻ địch lăm le đánh chiếm làng chúng tôi: <i>de hoyăt totre wă blah polei nhôn</i> .	khe suối: <i>Pôm togröl tomo dōng kōng truh tơ thong</i> .
Lăm le <i>Khõn</i> . Nó lăm le muốn đốt chòi của tôi: <i>hăp khõn wă xoh ronoh inh</i> .	Lăn lội, xoay xở <i>Popoih popěnh</i> .
Lăm <i>Jat, iäl, lơ</i> . Lăm điêu: <i>lơ todrong</i> . Tốt lăm: <i>lōng jat</i> . Nhiều lăm: <i>lơ iäl</i> .	Lăn xuống, chìm xuống <i>Môch nhöp, nhüp</i> . Cá nhái bơi lội trong nước: <i>ka kít gloi môch lõm dak</i> .
Lăn <i>Pogröl</i> . Lăn đá từ núi: <i>pogröl tomo dōng kōng</i> .	Lăn ₁ <i>Róngam</i> . Trăng lăn: <i>khei róngam</i> .
Lăn cù ₁ <i>Tüł bül</i> . Đường trơn, tôi bị ngã lăn cù: <i>Trong toblör, inh pök tüł bül</i> .	Lăn ₂ <i>Hoăng</i> . Mặt trời lăn: <i>măt nă̄r hoăng</i> .
Lăn cù ₂ <i>Rorök totök</i> . Đá lăn cù từ đỉnh tối cuối dốc: <i>tomo grol rorök totök tōch kɔ̄ krang</i> .	Lăn ₃ <i>Păt</i> . Sao Mai không bao giờ lăn: <i>xɔ̄nglōng Blong Tar bĩ lah lolē păt</i> .
Lăn kềnh <i>Ul al</i> . Con chị ấy khóc lăn kềnh ra đất: <i>kon hăp nhõm ul al tơ teh</i> .	Lăng loàn <i>Chĕl lăl</i> .
Lăn đi <i>Grol</i> .	Lăng mạ <i>Hohnăm jrě</i> .
Lăn lóc <i>Hlieng anăt</i> .	Lăng nhăng <i>Nhiu nhao</i> .
Lăn xả <i>Blüng mǖt</i> .	Lăng nhục <i>Broh bøngoh</i> .
Lăn ra, lăn xuống <i>Gröl</i> . Nó lăn từ đỉnh dốc tối chân dốc: <i>hăp xum gröl dōng kɔ̄l krang truh tơ klüng</i> .	Lăng tắm <i>Bóxăt pőtao</i> .
Lăn tay <i>Pit ti</i> .	Lăng xăng ₁ <i>Kokör, kɔ̄r chohör</i> . Chuột chạy lăng xăng trong lâm lúa: <i>kone kodâu kokör lõm</i> .
Lăn xuống <i>Togruöl, togröl, tomoi</i> .	Lăng xăng ₂ <i>Lah gah</i> . Lăng xăng lo lắng phục vụ khách: <i>lah gah tō̄ don xěm me de</i> .

- Lặng xă̂ng₂ Nhōr nhōr. Đừng lặng xă̂ng đi trước: ně kơ nhōr nhōr bō adroi.
- Lặng nghe₁ Lă̂n pă̂ng, tōng ē pă̂ng. Lặng nghe lời dạy: lă̂ng pă̂ng bōt bōtho.
- Lặng nghe₂ Pă̂ng. Lặng nghe, đừng lo ra: athei pă̂ng ně hiōr hiōr. Không muốn nghe: kuă̂ pă̂ng.
- Lặng nghe nhau Tōpă̂ng. Ăn nói phải lặng nghe nhau: pōma xa athai tōpă̂ng dihbă̂l.
- Lặng tai, chă̂m chú nghe Tōng ē. Nó chă̂m chú nghe tôi giảng dạy: hă̂p tōng ē kơ pă̂ng inh bōtho.
- Lặng lẽ Thēng thă̂p.
- Lặng người Krê kōmă̂p.
- Lặng thinh không muốn nói Pō-ōm.
- Lặng thinh Thēng rohēng.
- Lặng thinh Tōlil. Con nói đã thuộc bài, nhưng khi mẹ khảo lại con cứ lặng thinh: e khan xang robot bai, chōng bōt inh jet, tōlil e uh kơ goh tol.
- Lặng gió Hōdōng, kiāl pă̂t.
- Lặng thinh, im lặng, làm thinh Pōdō. Dù tôi có hỏi, nó vẫn thinh lặng mōnhang kơ inh jet, chōng hă̂p duh pōdō kuă̂ tol. Im lặng làm gì, nói cho vui: pōdō pōm kiō, athai pōma mă̂ xō̂.
- Lă̂p bă̂p Kōdă̂. Ăn nói lă̂p bă̂p: pōma kōdă̂.
- Lă̂p ghép, lă̂p ráp Poklep.
- Lă̂p lại Hōdrap.
- Lă̂t nhă̂t Toxē toxē.
- Lă̂t vă̂t Pōdūng pōdă̂ng, dūng dă̂ng. Kiếm đồ ăn lă̂t vă̂t: chă̂ tōmam xa pōdūng pōdă̂ng.
- Lă̂t vă̂t, linh tinh Tōmam raih.

LÂ

- Lâm bệnh nặng Pă̂n kơ jī, jī deh, jī hrai.
- Lâm bồn Giă̂m rōneh, giă̂m pǔ kon.
- Lâm cảnh khốn cùng Trō hin hōk hiōk jōl.
- Lâm chung Wă̂ lōch, wă̂ kōtēch jōhngām.
- Lâm nghiệp Tōdrong jang gah bri kōng.
- Lâm nạn, lâm nguy Trō ră̂m, trō yē̂r.
- Lâm thời Tōdă̂ng. Chính phủ

lâm thời: <i>Khul pøgør teh dak</i>	Tôi phá lâm nầy đi và xây cái khác rộng lớn hơn: <i>inh gô pái</i>
Lầm₁ <i>Howě.</i> Lầm đường: <i>xum inh, păng pøm anai mă tih howě trong.</i>	<i>xă loi.</i>
Lầm₂ <i>Wêng.</i> Nó vào lầm nhà người ta: <i>hăp măt wêng tø hnam de.</i>	Lầm liệt <i>Deh gră.</i>
Lầm lạc, lầm lỗi <i>Røwøng røwo, røwøng hiong.</i>	Lân bang <i>Oei jě.</i>
Lầm lẩn <i>Howöl.</i>	Lân cận <i>Tøduă.</i> Làng lân cận:
Lầm lõ <i>Trø yoch.</i>	Lân la <i>Axõm.</i> Đừng lân la với người trắc nết: <i>ně axõm păng bøngai chĕl lăl.</i>
Lầm than <i>Hiøk jøl, hliëng anăt.</i>	Lân quốc <i>Teh dak tøjě.</i>
Lầm láp <i>Trø mĕ.</i>	Lân ái, lân tuất <i>Dim døng, dim rønim.</i>
Lầm bùn ..... <i>trôk.</i>	Lần Măng. Một lần thôi: <i>minh măng dík.</i> Tôi đi rãy một ngày hai lần, sáng, chiều: <i>inh bök tø mir minh năr bar măng, pøgê, koxø.</i> Lần đầu tiên: <i>măng gøgøl.</i> Mỗi lần: <i>rím măng.</i>
Lầm bẩm₁ <i>Much much.</i> Cô ta vừa đi vừa lầm bẩm một mình: <i>bök rah, hăp much much rah minh nu.</i>	Lần bước <i>Chă yak bök.</i>
Lầm bẩm₂ <i>Momonh jojøk.</i>	Lần đầu tiên <i>Chøloih.</i> Lần đầu tiên mặc áo dài: <i>hrøp chøloih ao tai.</i>
Lầm cẩm₁ <i>Ngek ngok.</i> Tuổi già hay lầm cẩm: <i>don kră ling nek ngok.</i> Bà lầm cẩm, ông đa nghi: <i>yă ngek ngok, bok ngil</i>	Lần đầu tiên <i>Homol, romol.</i>
Lầm cẩm₂ <i>Rømøk.</i> Già lầm cẩm: <i>kră jiøng rømøk.</i>	Lần đầu tiên mặc áo mới: <i>hrøp homol ao nao.</i>
Lầm Xum. Lầm lúa: <i>xum ba.</i>	Lần đẻ, lần sinh <i>Kønon.</i> Bia đã hai lần sinh con: <i>Bia pü mĕ bar kon bar nu.</i>

Lần hạt <i>Yap dreng.</i>	Lập dị <i>Pha pha.</i>
Lần lần <i>Krěk krěk, mret mret.</i>	Lập gia đình <i>Oei.</i> Nó đã lập gia đình: <i>hăp xang oei kơ de.</i>
Lần nữa <i>Hôdrăp, pă măng.</i>	Lập lòe <i>Blet blet ah kōmăng.</i>
Lần chen <i>Pónhet, pocher.</i>	Lập nghiệp, lập thân <i>Chă jang xa.</i>
Lần đất, lần chiếm <i>Pódet teh de.</i>	
Lận đậm <i>Anăt anot.</i>	Lập nhóm <i>Kăp.</i> Chúng nó thành lập nhóm: <i>kanhăp kăp khul.</i>
Lần lút <i>Ôn xrep.</i>	Lập pháp <i>Pojing khōi juăt kăl.</i>
Lần lộn <i>Atăm lăm lăm.</i>	Lập tức <i>Hôdrăl ei, kōdrăt.</i>
Lần lộn, trộn lộn <i>Lük lök.</i>	Lật ₁ (đá, cây) <i>Tolă.</i> Lật đá vào lề đường: <i>tolă tomo tơ jih trong.</i>
Lần quẩn một chỗ <i>Rohăl rohăl.</i> thảo luận mà cứ lần quẩn một chỗ: <i>pódăp rohăl rohăl bĭ kĕ dang.</i>	Lật ₂ <i>Tak.</i> Lật sách: <i>tak hlabar.</i>
Lần thẩn <i>Ga kơ hiăt.</i>	Lật hai phía <i>Plăch rōng ngir.</i>
Lần tránh <i>Chă juer.</i>	Lật bên kia: <i>plăch gah to.</i>
Lấp <i>Kolăp.</i> Sau khi đào phải lấp lại để người ta khỏi bị sụp lỗ: <i>klaiah kơ xır, athai kolăp kuă kơ de hlăt.</i>	Lật đất cục bắt đế <i>Tak krot.</i>
Lấp lánh ₁ <i>Nhăp nhăl.</i> Sao trời lấp lánh: <i>nhăp nhăl xonglōng tơ plēnh.</i>	Lật đất ₁ <i>Pódĕk.</i> Lật đất đi viếng xác: <i>pódĕk năm pojōk atău.</i>
Lấp lánh ₂ <i>Plăr.</i> Nó rút gươm sáng chói khỏi vỏ: <i>plăr, hăp hoch dao dăng hnop.</i>	Lật đất ₂ <i>Ruri.</i> Bây giờ anh mới lật đất làm: <i>dang ei ih nao ruri póm.</i>
Lấp ló <i>Hlĕng hlĕp.</i>	Lật đổ <i>Holăk.</i>
Lấp lửng <i>Uh kơ tădah tădong; kóplah rōwăng.</i>	Lật lọng <i>Toblă băr.</i>
Lập công <i>Pojing xonong apah.</i>	Lật nhào <i>Păi holăk.</i>
	Lật ngửa <i>Pódang.</i> Nằm ngửa phoi nắng: <i>bich pódang po totă.</i>

Lật ngược, đảo ngược, lộn ngược <i>Blō</i> . Lật ngược thang (không cho ai lên): <i>blō kung</i> .	Lâu nay <i>Dōng xō khě dang ei.</i> Lâu ngày <i>Xang dǔnh.</i>
Lật úp ₁ <i>Kolüng</i> . Lật cối giã gạo lại, tránh nước mưa đọng: <i>kolüng hōpäl kuă kơ dak mi mūt</i> .	Lâu sau <i>Dǔnh dōng rōng.</i> Lâu tới quá <i>Dǔnh kơ truh jat.</i> Lâu <i>Ra hnam.</i>
Lật úp ₂ <i>Lük āk</i> . Sông lật úp: <i>plüng lük āk</i> .	Lâu <i>Ôn</i> . Buôn lâu: <i>bōdro ôn.</i> Lây (bệnh) <i>Tōk</i> . Đừng ngồi gần tôi sợ bệnh đau mắt lây qua anh: <i>ně oei jě inh, kōnh pōrang jī măt inh tōk tō e.</i>
Lật úp ₃ <i>Klüp, kolüp</i> . Lật úp sông để sửa: <i>klüp plüng wă kōf ming</i> . Sông bị lật úp: <i>plüng kolüp</i> .	Lây lất <i>Hliēng anāt.</i> Lây dịch <i>Rōgo rōgēch</i> . Bò chúng tôi bị lây dịch: <i>rōmo nhōn jī rōgo rōgēch.</i>
Lâu <i>Dǔnh</i> . Sông lâu: <i>erih dǔnh</i> . Chẳng bao lâu nữa: <i>pă dǔnh kōnh</i> .	Lây nhiễm <i>Tobat, bat</i> . Ghẻ hay lây nhiễm cho người khác: <i>tōdrong jī brōn ga kōf tōbat dihbāl.</i>
Lâu bằng nấu chín một nồi cơm <i>Dunh dang pai minh gō por</i> .	Lây qua <i>Tōk</i> . Bệnh đau mắt lây qua người khác: <i>pōrang jī măt tōk tō de.</i>
Lâu bền <i>Xot dǔnh</i> .	Lây Trōk. Lây lội: <i>bēnh kōf trōk.</i>
Lâu dài <i>Hnam tih krup</i> .	Lây lội ₁ <i>Trōk pōpiōk pōpiāk.</i>
Lâu dời, lâu năm <i>Dōng xō dǔnh xōnăm</i> .	Lây lội ₂ <i>Rongiōk rongiāk.</i>
Lâu lắc lâu lơ <i>Dǔnh dāi</i> .	Lấy Iōk. Lấy cho tôi cây bút: <i>iōk ān inh long chih..</i> Lấy chồng, cưới vợ: <i>iōk dranglo, iōk ākan.</i> Lấy 1 phần 5: <i>iōk minh lōm pōdām pah.</i>
Lâu lắc Lang lap. Lâu lắc lâu lơ: <i>dunh dang lang lap</i> .	Lấy Iōk. Lấy cho tôi cây bút: <i>iōk ān inh long chih..</i> Lấy chồng, cưới vợ: <i>iōk dranglo, iōk ākan.</i> Lấy 1 phần 5: <i>iōk minh lōm pōdām pah.</i>
Lâu, bền vững <i>Nhoy</i> . Yêu nhau bền vững: <i>băt dihbāl nhoy</i> .	Lấy Iōk. Lấy cho tôi cây bút: <i>iōk ān inh long chih..</i> Lấy chồng, cưới vợ: <i>iōk dranglo, iōk ākan.</i> Lấy 1 phần 5: <i>iōk minh lōm pōdām pah.</i>
Lâu lâu Phō phō, dǔnh dǔnh.	Lấy Iōk. Lấy cho tôi cây bút: <i>iōk ān inh long chih..</i> Lấy chồng, cưới vợ: <i>iōk dranglo, iōk ākan.</i> Lấy 1 phần 5: <i>iōk minh lōm pōdām pah.</i>

Lấy bớt ra *Toah*. Lúa nó nhiều gùi không nổi, anh lấy bớt ra một mູng: *hăp pູ uh kơ kě, bě ih toah iōk ba dōng hăp minh kơdōng*.

Lấy bớt ra *Tuah*. Cô ta gùi lúa nhiều không nổi, anh hãy lấy bớt ra: *hăp uh kơ kě pູ ba ló, bě ih tuah iōk dōng hăp*.

Lấy cung *Jet tǐl*.

Lấy đà nhảy *Kojach*. Lấy đà nhảy qua hố sâu: *kojach toplōng thong*.

Lấy đà, lấy trớn *Kochǎn*. Lấy đà trước khi nhảy: *kochǎn adroi kơ toplōng*.

Lấy khăn hay lá dầu lai hơ lửa áp lên người *Op*.

Lấy lại *Iōk towih*.

Lấy lần hồi *Krēk krēk*. Lúa đầy lẫm, ăn lần hồi cũng hết: *ba běnh xun, xa krēk krēk minh xonăm duh dī*.

Lấy lá chà lên lợi để chữa đau răng *Rolu*.

Lấy lệ, lấy thảo *Pogia*

Lấy lòng *Jom de*.

Lấy luôn *Pordō khong*. Nó lấy mất tiêu cái sông của tôi: *hăp iōk pordō khong plüng inh*.

Lấy nhau *Tơ-oei*. Hai người lấy nhau đã ba tháng nay rồi: *bre hăp tơ-oei dihbăl xang pêng khei boih*.

Lấy phên che chung quanh bó cây đặt dưới nước hoặc chồng đá để bắt cá *Kodēng*. Bắt cá theo cách trên: *kodēng kơdruh*
Lấy ra *Ruh, ruih*. Lấy đồ trong gùi ra: *ruh tomam dōng brōng*.

Lấy ra, gấp ra (vật rất nhỏ) *Těp*. Gấp gai ra khỏi chân: *těp jola dōng jōng*. Mời anh gấp ăn, đừng ngại ! (mời khiêm tốn vì chữ "těp" chỉ gấp những vật rất nhỏ): *apinh ih těp xa ně kodř*.

Lấy sương *Pohngiôm*. Ban đêm lấy sương thuốc lá ngoài trời: *kōmăng pogniôm hōt chet to agah*.

Lấy tay che mặt *Kodōp mat*.

Lấy tay che mắt để nhìn cho rõ *Pal, mal năng*.

Lấy tay che miệng *Khōp*. Mắc cổ vì răng sún lấy tay che miệng: *khōp kōdōp bōr, kōdōkō de bōh xoněnh hong*.

Lấy tay gạt vào *Gă*. Lúa ngã

trên bờ, phải gạt vào rãy để	<i>bóngai blêng măt.</i>
người ta khỏi đập lên: <i>ba lang tơ jih, athai gă tơ mir kuă kơ de juă.</i>	Lẹ <i>Phiang, hměnh, potěnh.</i> Lẹ lén: <i>potěnh mă brě.</i> Vừa tới nơi, nó bước lẹ lên nhà: <i>hôdrěl truh, phiang tők tơ hnam.</i>
Lậy thảo <i>Poggia.</i>	Lẻ <i>Rolay.</i> Tiên lẻ: <i>jēn rolay.</i>
Lậy ₁ (sâu măng le) <i>Konu.</i>	Lẻ loi <i>Nu nō.</i>
Lậy ₂ (sống trong ống tre, nữa...) <i>Kren.</i>	Lẻ loi, một mình <i>Nhơnhō.</i>
Lậy ₃ <i>Kotrěn, trěn.</i> Lậy không ăn, mỗi không xông, đất không dùn (ý chỉ nơi vĩnh hằng):	Không ai cùng đi, nó đi lẻ loi một mình: <i>bí dei bu bők hrâm, hăp bők nhơnhō minh nu.</i>
<i>Kotrěn uh kơ xa, moa uh kơ reh, teh uh kơ dom.</i>	Lẻ tẻ <i>Minh bar dík.</i>
Lẫy nở <i>Poleh theng hră.</i>	Lẽ dĩ nhiên <i>Xorňā.</i>
Lẫy lùng <i>Ang bang.</i>	Lẽ nào <i>Yuơ kikiơ.</i> Vì lẽ: <i>yuơ kơ.</i>

LE

Le (cây) <i>Pole.</i> Le nữa: <i>long pole dre po-o.</i> Le đặc, nữa rỗng: <i>pole kǒdǒl, phat robăng.</i>	Măng le: <i>tobăng pole.</i>
Le lói <i>Monhă.</i>	Lem luốc, lợ lem <i>Kochuam.</i>
Lè lưỡi <i>Liël ropiět.</i> Lè lưỡi hù trẻ con: <i>liël ropiět tơ-iǔ de haioh.</i>	Nấu nướng suốt ngày, mặt mũi lem luốc: <i>bő gő plăt năr, muh măt kochuam póm kómő gő.</i>
Lè nhè <i>Cha.</i> Người say rượu nói lè nhè bậy bạ: <i>bóngai xoai cha jolěng jolăng.</i>	Hai đứa mình mặt mày lem luốc như thế này, ai mà ưng: <i>muh măt nhi kochuě thoi rěch cham, kochuam rěch bri, bu mă wă.</i>
Lé Blêng. Người lé mắt:	Lém mồm <i>Hóbal.</i>
	Len Xõk kon chiěn.

Len lỏi Pacher.

Lén đi, trốn tránh Klüt. Trong khi họ không để ý, tôi bỏ trốn đi con đường khác: *koplah kănhăp hiǒ hiǒ, inh klüt jăk trong nai.*

Lén Klě. Ăn lé: *xa klě*. Nhìn lén: *năng klě*. Vào lén: *măt klě*.

Lén lút Ôn.

Leo lên Rok. Trồng bí cho leo lên mái nhà: *potăm tōl ăn kơ hăp rok hnam*.

Leo trèo₁ Poch. Trèo dừa: *poch long tuak*.

Leo, trèo₂ Tōk. Trèo cây: *tōk tō long*.

Leo trèo₃ Hao. Trèo cây: *hao long*.

Leo lết Nhep nhĕl, blöng blöng.

Lèo Pōr yōr. Chạy một lèo về nhà: *kodâu pōr yōr wīh tō hnam*.

Lèo lái Pōgōr, git, ba nhăk.

Lèo mép Běp.

Lèo đēo Hroi hroi. Đứa bé lèo đēo theo sau mẹ: *bok ioh hroi hroi kiǒ mĕ hăp dōng rōng*.

Lèo Dính lèo, mắc lèo: *tokiǒ*.

Lép Bo. Lúa lép: *ba bo*.

Lép (dùng trong từ ghép)
Mông lép: *kotaiah jep*.

LÊ

Lê thê Kojüng jat.

Lê gót Roxüt, bōk roxüt jōng.

Lê đường Jih trong.

Lê luật, lê lối, lê thói *Khōi juăt kăl, luât*.

Lê mề Khe kho. *Wă bōk tō ôr dah tō kōng bōn dah bōk, nē pă khe kho* Muốn đi lên rãy hay ra đồng thì chúng ta hãy đi, đừng lê mề: *Wă bōk tō ôr dah tō kōng bōn dah bōk, nē pă khe kho*.

Lễ Xoi. Lễ ban đêm: *xoi ah kōmăng*.

Lễ bỏ má Mónōm, pothi.

Lễ Các đăng Nă̄r choh cham.

Lễ cầu hôn Xoi tang.

Lễ cưới Et xik ǒng mai.

Lễ Hiện xuống Penkōt, Yang Ajur.

Lễ đính hôn, lễ hỏi Tokhop (tục lệ đám hỏi, hai người không được bỏ nhau, nếu bỏ nhau sẽ bị phạt vạ).

Lẽ hỏi <i>Togai</i> . Uống rượu lẽ <i>rokiāk</i> .	Lêch <i>Apär pêt</i> . Tra cán rìu lêch một bên: <i>pokáp tar xung apär pêt</i> .
hỏi đứa em: <i>et togai koh</i> .	
Lẽ nhơ <i>Diēng tobăt</i> .	
Lẽ nghi <i>Tödrong xoi</i> .	
Lẽ nghĩa gia phong <i>Khōi hnam tōnō</i> .	Lêch hương <i>Towěch</i> . Bắn lêch hương chỗ khác: <i>pōnah towěch tonai</i> .
Lẽ lá <i>När chēp hla</i> .	
Lẽ phục <i>Hobăñ ao xoi</i> .	Lên ₁ <i>Tök</i> . Mời anh lên nhà chơi: <i>apinh ih tök ngôi tōhnam</i> . Nếu chúng ta đi đường này, chúng ta sẽ phải lên núi xuống đèo: <i>tōng bōn bōk trong âu bōn gō tök jur krang hek hok</i> .
Lẽ Phục Sinh <i>Paxka, Yēxu iǔng erih</i> .	
Lẽ tế <i>Plang xoi</i> .	
Lẽ tro <i>När pik tonuh</i> .	Lên ₂ <i>Tol</i> . Lên 12 tuổi: <i>tol 12 xonăm</i> .
Lẽ trọng <i>När diēng tih</i> .	Lên cơn ₁ <i>Pogrūn</i> . Lên cơn sốt: <i>pogrūn bolō</i> .
Lẽ Giáng sinh <i>När No-el</i> .	Lên cơn ₂ <i>Potol</i> . Lên cơn sốt: <i>potol bōbō</i> . Lên cơn động kinh: <i>potol cheng</i> .
Lẽ vật <i>Tōmam xoi, tōmam plang</i> .	
Lẽ vọng <i>Xoi trăl</i> .	Lên cơn ₃ <i>Grūn</i> . Mỗi ngày tôi đều lên cơn sốt: <i>inh grūn bolō rim năr</i>
Lẽ đường <i>Jih trong</i> .	
Lẽ luật <i>Tödrong luật, khōi juăt kăl</i> .	
Lệ Làm lấy lệ: <i>pōm pogia</i> .	Lên da non <i>Plun akar nao</i> . Vết thương lên da non: <i>xōbur plun akar nao</i> .
Lệ làng <i>Khōi pōlei, juăt pōlei</i> .	
Lệ phí <i>Jēn pōhoach xang pokā</i> .	
Lệ thuộc <i>Nhan</i> . Không quá lệ thuộc vào những thứ chóng qua: <i>bī nhan deh grā tōm tödrong hměnh tōch</i> .	Lên dây cung, ná <i>Pip</i> . Nó lén dây ná bắn: <i>pip hăp güt hră</i>
Léch thêch bắn thủ <i>Rohiōk hloipōnah</i> .	

- Lên dây ná (nô) đặt bẩy *Gut. klang kok kojung kongong.*
 Lên ná để bắn: *gut xră.*
- Lên đường *Iǔng bōk.*
- Lên giá *Kăp loi.*
- Lên giây đồng hồ *Pōdār jo.*
- Lên giọng *Atōr.*
- Lên mặt, lên lớp *Poloi kơ de.*
- Lên men *Puih iǔng.*
- Lên ngôi *Pōk jing potao.*
- Lên tiếng *Iǔng pōma, ha bōr, tolēch bōr.*
- Lên thuyền *Tōk tō plūng.*
- Lênh đênh *Nil nōl, hiōk jōl.*
- Lênh láng *Prě prā.* Bầu nước chảy lênh láng: *dak tolōp pochah prě prā.*
- Lênh láng, đầm đìa *Prōi.* Máu chảy đầm đìa: *prōi pham lēch.*
- Lệnh bịnh₁ *Nil nōl.* Nỗi lệnh bịnh trên mặt nước: *nil nōl tō kopal dak.*
- Lệnh bịnh₂ *Hnōi hnai.* Ngày xưa người ta suốt cá, cá nỗi lệnh bịnh trên mặt nước: *xō ki de krâu, ka dōng hnōi hnai.*
- Lệnh truyền *Tōdrong anha.*
- Lết *Hor.*
- Lêu lồng *Mang klang char.*
- Lêu nghêu *Kojung kongong.*
- Cổ cò cao lêu nghêu: *holōng pokā.*
- Lêu Ronoh. Lêu trại sơ sài: *ronoh yōk yak.*
- Lếu láo *Hōlēnh pōdār.*

LI

- Li bì *O.* Nhủ li bì cả ngày: *tep o plāt năr.*
- Li dị *Tolē.* Viết giấy li dị: *chih hlabar tolē ūnh om.*
- Li thân *Tōklah lē.*
- Lì, lì lợm, khó dạy *Kōpil, tōngil.* Bò lì: *tōmo kopil.*
- Lia đá *Glōm tōmo.*
- Lia lịa *Dēnh dēnh, pük pák.*
- Lìa bỏ *Adrē lē, tōklah lē, tük lē.* Đến khi nhăm mắt lìa đời: *khē năr konhip mắt tük lē teh âu.*
- Lìa xa *Jāk ataih.*
- Lịch lâm *Biah blop.*
- Lịch sự *Lōng rō.*
- Lịch sử *Tōră, pōră.* Lịch sử cứu độ: *tōdrong pōră pōrōk gah ai dōng hoai.* Sách lịch sử: *hlabar tōră.*
- Lịch thiệp *Rōhal.*
- Lịch trình *Trong bōk xang pokā.*

- Liếc** (dao...) *Kleng*. Liếc dao trước khi cắt: *kleng xăng adroi kɔr roleh nhăm*.
- Liếc dao** *Koling*. Liếc dao cho bén: *koling xăng wă kɔ han*.
- Liếc mắt nhìn₁** *Koleng*. Liếc xem: *koleng năng*. Thanh niên liếc nhìn con gái đi lấy nước: *de todăm koleng de adruh bōk wăk dak*.
- Liếc mắt nhìn₂** *Gleng lăng*.
- Liêm chính** *Don topăt*.
- Liêm khiết** *Hläng xogaih; don todräng bónôh topăt*.
- Liêm Xăng uě.**
- Liếm₁** *Lioh, liah*. Chó liếm vết thương: *kō lioh xobur*.
- Liếm₂** *Lěp*. Chó liếm cơm rơi: *kō lěp por ruih*.
- Liệm xác** *Lôm akâu kiěk*.
- Liên can** *Trō kɔ, klep kɔ*.
- Liên đói, liên hệ** *Axōm dihbăl*.
- Liên hồi** *Dong*. Thúc trống liên hồi: *teh dong xogör*.
- Liên hệ tình dục** ngoài hôn nhân *Pray*.
- Liên kết, hợp lại, đồng lòng** *Toguăt*.
- Liên kết, hợp lại, đồng lòng** *Toguăt*. Đồng lòng với nhau trong công việc: *toguăt minh 'don lõm todrong jang*. Họ liên kết thành một nhóm: *kănhăp toguăt jing minh khul*.
- Liên lạc** *Müt lěch*.
- Liên lụy** *Trō kochoa*.
- Liên miên** *Popük popăk, bř pordoh*.
- Liên tiếp** *Joi, brot*. Sốt liên tục hai, ba ngày: *bolō joi bar pēng nă̄r hlōi*. Công việc liên tay: *jang joi(brot) uh kɔ pɔdei*. Rãy anh tiếp giáp rãy tôi: *mir ih joi pă̄ng mir inh*.
- Liên tiếp₁** *Ring ping*. Bò dịch chết liên tiếp: *rōmo lōch ring ping yor kɔ trō pōrang*.
- Liên tiếp₂** *Rōdūk rōdăk*. Bò dịch chết liên tiếp: *rōmo lōch pōrang rōdūk rōdăk*.
- Liên tục₁** (mưa) *Ik ik*. Mưa suốt đêm: *mi ik ik plă̄t mă̄ng*.
- Liên tục₂** *Pōbük popăk, pük păk*.
- Liên tục₃** *Pōgrong*. Mưa liên tục suốt ngày đêm: *mi pōgrong plă̄t mă̄r, plă̄t mă̄ng*.
- Liên tục₄** *Rōnhă rōnhăp*. Sốt rét liên tục: *bolō rōnhă rōnhăp*.

Liên vùng <i>Poling</i> . Cày liên chọc nó, tuy nhở, nó dám liều vùng: <i>pochoh poling</i> .	mạng: <i>ně khōr kōr hāp, monhang bōngai iē, duh ngā ngāi</i> .
Liên <i>Hroi</i> .	
Liên khi <i>Hodrēl</i> .	
Liên da, liên xương <i>Rolōm</i> . Da đã liền: <i>akar xang roлом, kōting xang roлом</i> .	Liều mạng ₂ <i>Ngōnガ</i> .
Liên khớp <i>Pokăp dihbăl</i> .	Liều mình <i>Tobuh</i> . Liều mình cứu người chết đuối: <i>tobuh po wă kōr iōk de glōk</i> .
Liệng, ném (khoảng cách gần) <i>Glōm</i> . Liệng giùm cho tôi cái bật lửa: <i>glōm gūm inh toneh</i> .	Liệu hồn <i>Kōchēng hō!</i>
Liệng <i>Tohueng</i> . Liệng ra ngoài cửa: <i>bē tohueng tō agah</i> .	Liệu sức <i>Pokō kōr tongla</i> . Liệu sức không nổi, tôi đành phải bỏ: <i>pokō kōr tongla bī gōh, inh athai lē dīk</i> .
Liệt dương <i>Bī nǎm ngōng, bī nǎm tojē</i> .	Lim (Cây) <i>Long toxing</i> .
Liệt giường, ốm nằm trên giường, <i>Pōn, pān, hmōn</i> .	Lim dim <i>Nhoi, tonhoi</i> . Mắt nó lim dim còn ngái ngủ: <i>măt hāp nhoi pōm rohing tep</i> .
Liệt kê <i>Ră tobang</i> .	Lim dim ngái ngủ <i>Tep kōne kōne</i> .
Liều lĩnh ₁ <i>Drüt drät</i> . Làm liều, được ăn mất bỏ: <i>jng drüt drät dei xa bī lě</i> .	Linh cảm <i>Don mōn</i> .
Liều lĩnh ₂ <i>Poblēnh</i> . Đừng liều lĩnh, rắn độc cắn một cái là chết: <i>ně poblēnh, bih bōnhūl hājoh minh māng, lōch kōtā</i> .	Linh cửu <i>Bong kiēk, tonap</i> .
Liều lĩnh, gan dạ, can đảm <i>Pōnuih</i> .	Linh đình <i>Tih krüp</i> .
Liều lĩnh, liều mình <i>Poglōm tongla</i> .	Linh động, linh hoạt <i>Hōbal hōbēch</i> .
Liều mạng ₁ <i>Ngā ngāi</i> . Đừng	Linh hồn <i>Pōhngol</i> . Con người có linh hồn: <i>kon bōngai dei pōhngol</i> .
	Linh hứng, linh ứng <i>Ai pohlōh don</i> .
	Linh mục <i>Bok xoi</i> .

Linh thánh, linh thiêng <i>Diēng.</i>	<i>boih inh chă bō̄ poteng adroi.</i>
Linh tinh ₁ <i>Pōdōk pōdōk.</i>	Ăn Lo âu <i>Hiōk jōl.</i> Lo âu vì nợ: nói linh tinh: <i>pōma pōdōk hiōk kōxre.</i>
<i>pōdōk.</i> Đồ linh tinh: <i>tōmam pōdōk pōdōk.</i>	Lo buồn <i>Olxōngon.</i>
Linh tinh ₂ <i>Tă tăñ.</i>	Lo chạy trốn <i>Pōdō gah jāk.</i>
Linh vật <i>Dōmōng.</i>	Lo lảng <i>Tō don.</i> Lo lảng quá về sự đồi: <i>tō don pōgrā gah tōdrong tō teh.</i>
Linh hiệu <i>Xīt.</i> Lời nói linh lắm: <i>bō̄r pōma xīt tōpā.</i>	Lo lảng, bối rối <i>Kōkōr.</i>
Lính, bộ đội. <i>Lính</i> Lính đào ngũ: <i>lính kōdāu.</i>	Lo nghĩ <i>Tōchēng.</i> Lo xa: <i>tōchēng adroi, rōmet adroi.</i>
Lính quýnh <i>Xōl wōl.</i>	Lo ngại, lo sợ <i>Iū kō.</i>
Lính Iōk. Lính lương: <i>iōk jēn jang.</i>	Lo ra <i>Tōngē, hiōt tōnai.</i> Đừng lo ra trong lớp học: <i>nē tōngē lōm lām pōxrām.</i>
Lính hội <i>Xōng iōk.</i>	Lo tổng táng <i>Pōxīr.</i>
Lít <i>Lít.</i>	Lò lửa <i>Tōnuh ūnh.</i>
Líu lo ₁ (Tiếng chim) <i>Pōklēp pōkleu.</i> Chim hót líu lo: <i>xem hōxi pōklēp kōkleu.</i>	Ló Lěch. Mặt trời ló: <i>măt nă̄r lěch.</i>
Líu lo ₂ <i>Bōnhau bōnhăp.</i> Chim hót líu lo: <i>xem bōnhau bōnhăp.</i>	Ló đầu ra <i>Tōlol, tolūl.</i> Rốn lồi ra ngoài: <i>klōk lěch tō agah tōylol.</i> Chuột thò đầu ra khỏi hang: <i>tolūl kōl kōne lěch dōng trōm.</i>
LO	
Lo <i>Glēu glēu.</i> Ban ngày lang thang, đêm đến mới lo: <i>kōnăr ngē ngē, kōxō glēu glēu.</i>	Lọi <i>Gōl.</i> Lọ nước hoa: <i>gōl pōgang bâu phu.</i>
Lo trước(đi, làm) <i>Pōteng.</i>	Lọ ₂ <i>Kōmō.</i> Lọ nồi: <i>Kōmō gō.</i>
Đường xa, già rồi, tôi phải lo đi trước: <i>trōng ataih, xang kră</i>	Lọ lem ₁ <i>Chōmē chōmō.</i>
	Lọ lem ₂ <i>Kōchuam, kōchuē, kōchuē kōchuā.</i> <i>kōchuom</i>

<i>kochuam</i> . Nấu nướng suốt ngày, mặt mũi lợ lem: <i>bõ gõ Tøbla</i> .	Loại cây lấy vỏ xe dây cột bò
<i>plät när, muh măt kochuam</i> <i>Loại chồn lớn Tøchêk.</i>	
<i>põm kõmõ gõ</i> . Hai đứa mình mặt mày lợ lem như thế này, ai mà ưng: <i>muh măt nhi kochuë thoï rëch cham, kochuam rëch bri, bu mă wă</i> . Đì gom cùi cháy về, mặt mũi lợ lem: <i>wih dõng jram, muh măt kochuam kochuam</i>	Loại diều làm bằng lá cây "an" khô <i>Klang an</i> .
<i>Lọ nồi Pödrang gõ.</i>	Loại gùi lớn để đong, cái đầu đong <i>Tønõng</i> . Anh mượn đầu nào, sẽ trả lại đầu đó: <i>ih iök hõla tønõng mäyø, ih gô towih tønõng mä ei</i> .
<i>Lóa mắt Klă klang</i> . Nàng tiên đẹp làm lóa mắt, sáng cả nước, óng ánh cả lá cây (sắc đẹp tuyệt trần): <i>Bia lüi guăng, kläklang rang tø dak, rak tø hla..</i>	Loại kê hạt nhỏ chùm trái câu cá hay nấu rượu <i>Trowo</i> .
<i>Loài Hødrëch</i> . Chúng ta là loài phải chết: <i>bõn jí hødrëch athai lôch</i> .	Loại kê địa phương <i>Tokoai</i> .
<i>Loài người Hødrung kon bøngai.</i>	Loại lớn <i>Totih</i> . Nó có toàn cá lớn, còn tôi chỉ có cá nhỏ thôi: <i>hăp dei ka totih hoh, gah inh hø-ië dik</i> .
<i>Loài vật Khul kon kiëk.</i>	Loại nồi đất rất nhỏ <i>Tëng</i> .
<i>Loại áo tơi đan bằng lá cọ Dôp.</i>	Loại ra <i>Toklah tolëch</i> .
<i>Loại bồ Tolë.</i>	Loại tre cây nhỏ thường dùng để đan cót <i>Tøber</i> .
<i>Loại cây lấy nhựa làm thuốc độc Teng neng</i> Loại cây lấy nhựa để nhuộm vải <i>Tøngo</i> .	Loại trừ <i>Päi tük</i> .
	Loan báo <i>Pøtõng</i> .
	Loan truyền <i>Pø-ang</i> .
	Loan lạc <i>Tøxü'l toxä'l</i> .
	Loan luân <i>Glôk kûkă</i> .
	Loang ra <i>Lan</i> . Vết dầu loang:
	<i>dak yâu lan</i> .
	Loang lổ <i>Bring brông</i> .
	Loáng thoáng <i>Tang torch, wang</i>

<i>woch</i> , <i>komoch</i> , <i>kohnoch</i> . Tôi chỉ nghe loáng thoáng như có	Lõi đõi <i>Rogei ko erih xa.</i>
tiếng người hát: <i>inh kotōng wang woch thoi bõr de hat.</i>	Lom khom <i>Kop kôdop.</i>
Loáng máu <i>Pham xao.</i>	Lõm chõm <i>Rokhük rokhäk.</i>
Loáng xương <i>Kötting xao.</i>	Bờ biển đá lõm chõm: <i>jih dõxí, rokhük rokhäk põm tomo.</i>
Lóc thịt khỏi xương <i>Põlõih.</i>	Lõm vào, thụt vào, hõm vào
Lóc thịt <i>Poleh nhäm.</i>	<i>Tõhut.</i> Rốn sâu: <i>klök tõhut.</i>
Lọc <i>Pohläng.</i> Lọc nước trong bình: <i>pohläng dak lõm bõi.</i>	Mắt hõm: <i>Măt klüng tõhut.</i>
Lóe lên <i>Blêt.</i> Anh chớp lóe tháng ba: <i>blêt blêt komlat khei pêng.</i>	Lõm xuõng, lún xuõng <i>Tohlüt.</i>
Loi ngoi <i>Tõk jur tõ dak.</i>	Lõm khõm <i>Chokör chokör.</i>
Lòi ₁ <i>Tojoi.</i> Chuột lòi đuôi ra ngoài: <i>kiëng kõne tojoi tõ agah.</i>	Long lanh <i>Bohiao, nhëp nhël.</i>
Lòi ₂ <i>Chrâu lěch.</i> Ngủ đáp mền để lòi chân ra ngoài: <i>tep koxu khän jõng chorâu lěch tõ agah.</i>	Long lanh như vì sao: <i>nhëp nhël thoi xonglõng.</i> Mắt nó long lanh nhìn tôi: <i>măt hăp</i>
Lòi ₃ <i>Lěch.</i> Võ bụng, lòi ruột ra: <i>pöduk poche, klak lěch dĩ dăng.</i>	Long trọng <i>Krup yüp, pokrup.</i>
Lòi ra, thò ra <i>Tolõl, tolüł.</i> Chuột thò đầu ra khỏi hang: <i>tolüł kol kõne lěch dõng trõm.</i>	Long trời lở đất <i>Plěnh roleh teh wă ralõm.</i>
Lõi cây <i>Holiëng, aliëng, dõl long.</i> Lõi cây hương: <i>aliëng khäng aräk.</i>	Lòng Don. Làm mất lòng: <i>pøjí</i>
	<i>Lòng</i> <i>Don.</i> Lòng: <i>don.</i> Mở cõi lòng: <i>pöhlöh don.</i>
	Kẻ hai lòng: <i>bongai bõr pla</i>
	<i>Lòng</i> bàn tay, bàn chân <i>Polă ti, kópang jõng.</i>
	<i>Lòng</i> bàn tay <i>Chohmök ti.</i>
	Bụm nước bằng lòng bàn tay: <i>tõng dak päng chohmök ti.</i>
	<i>Lòng</i> chai dạ đá <i>Don bónöh long</i>
	<i>Lòng</i> đất <i>Klak teh, klök teh.</i>

Suối nước nóng bắt nguồn từ	Lóng tay: <i>apăng ti.</i>
lòng đất: <i>trong dak tő lěch dǒng klök teh</i>	Lóng lěo <i>Kohloï</i> . Rựa lồng cán phải nêm lại cho chắc: <i>togā kohloï athai klong ming mă kojäp.</i>
Lòng lan dạ thú <i>Bőr dak klak ũnh.</i>	Lóng quệ <i>Rohoi roruoh.</i>
Lòng hồ <i>Nhơnhǔnh klöng donâu.</i>	Lóng tay chân <i>Hopăng.</i>
Lòng ngay thẳng <i>Don topăt pobro.</i>	Lóng tay <i>Rôp poħo.</i>
Lòng nhân ái <i>Don manăt kơ de.</i>	Lóng tre <i>Hopăng kram.</i>
Lòng suy nghĩ sẽ làm gì đây	Lóng dù <i>Hla du kuan poħao.</i>
<i>Têng năng don gô jang kiơ kohn.</i>	Lót Xap. Lót lá chuối: <i>xap hla</i>
Lòng suy nghĩ <i>Têng năng don.</i>	Lót dạ <i>Apot klak.</i>
Lòng tin <i>Don lui.</i>	Lót ván <i>Xap tőr.</i>
Lòng tham <i>Don hing.</i>	Lót Hoang.
Lòng thành <i>Don topăt jue.</i>	Lót lòng <i>Roneh.</i>
Lòng thòng <i>Kojoi.</i> Khổ dài lòng thòng như đuôi vượn: <i>kopen kojoi thoï kiěng kuěnh.</i>	Lót lưỡi <i>Trő xonhuoi.</i>
Lòng thòng, lượt thượt <i>Rői horoi, dōng dōih..</i> Kéo dây lòng thòng: <i>dui tolei rői tohrői.</i>	Lót tai <i>Trő kơ don, tonia.</i>
Lòng trí <i>Don bɔnôh.</i>	LÔ
Lòng trắng <i>Konol.</i> Lòng trắng trứng gà: <i>konol kotăp iěr.</i>	Lô nhô <i>Uh kơ tomăń.</i>
Lóng <i>Hordăń, apăng.</i> Lóng tre ngắn hơn lóng lồ ô: <i>hordăń kram kɔdeh li kơ kordăń po-o.</i>	Lồ ô <i>Rode, po-o, ale trâu.</i>
	Lồ ô mắt nhặt <i>Rolök.</i>
	Lồ lộ <i>Tobuõng.</i> Hang nhím lồ lộ: <i>trõm khěm tobuõng.</i>
	Lố lăng <i>Chěl lăl.</i>
	Lộ (Đường) <i>Trong.</i> Chính lộ: <i>trong tom, todrong erih.</i>
	Lộ liễu <i>Bang bôh.</i>

Lộ phí <i>Jēn hoach rok trong.</i>	<i>Topol.</i> Chim cút đào lỗ để tắm
Lộ tẩy <i>Tobōh bang todrong popom.</i>	nắng: <i>xem koküt kōch topol wā hūm.</i>
Lộ hàm răng đẹp <i>Rohōi hăp nă kơ inh.</i>	Lộc <i>Chăt.</i> Cây nẩy lộc: <i>long chăt.</i>
Lỗ ₁ <i>Bolōh.</i> Lỗ chân lông: <i>bolōh jōng xōk.</i> Lỗ kim: <i>bolōh jrum.</i>	Lộc Ai. Phúc lộc: <i>pǔn ai.</i> Lôi Dui.
Lỗ ₂ <i>Trōm.</i> Lỗ này to lấm: <i>Trōm âu tih jat.</i>	Lôi cuốn <i>Pohuch.</i> Lôi kéo <i>Dui hor.</i>
Lỗ cột <i>Gōk, gōk jrāng, xōlung jrāng.</i>	Lôi kéo nhau đi <i>Dui nhăk năm dihbāl.</i>
Lỗ đít <i>Trōm krel.</i>	Lôi thoi lêch thếch <i>Røyuch uh kơ bot.</i>
Lỗ hổng <i>Bolōh hoh.</i>	Lồi <i>Kōmong, lōl.</i>
Lỗ lã <i>Pohioch jat!</i>	Lồi <i>Pǔm.</i> Kính lồi: <i>mōnīl pǔm.</i>
Lỗ lớn <i>Boluh tohōk.</i>	Lồi ra <i>Lōl.</i> Lồi rốn: <i>klōk lōl.</i>
Lỗ nhỏ (chừa ở vách) <i>Boluh hlā rohlōk, boluh neh nel.</i>	Lối <i>Hónglah.</i> Mở lối: <i>pōh trong.</i>
Lỗ nhỏ chừa ở vách <i>Rang reh.</i>	Lối tắt <i>Hónglah kōdeh.</i>
Chừa lỗ nhỏ trên vách để quan sát kẻ địch: <i>rong rang reh wā ep năng de hoyāt.</i>	Lối thoát <i>Trong lêch.</i>
Lỗ nhỏ và sâu <i>Tohok.</i> Lỗ con dế nhỏ và sâu: <i>trōm ler tohok.</i>	Lối vào <i>Trong mứt.</i>
Lỗ lớn và sâu: <i>tohōk.</i>	Lội bùn <i>Lăt trōk.</i>
Lỗ <i>Pohioch.</i> Năm nay bán mì khô lỗ lấm: <i>xōnăm âu, tēch bum blang kro pohioch jat.</i>	Lội nước <i>Lăt.</i> Lội sông: <i>lăt krong.</i> Lội từ chỗ cạn đến sâu: <i>lăt dak dōng, chōng dak jrū (Phải cẩn thận).</i>
Lỗ tai <i>Bolōh don.</i>	Lối, lối lầm <i>Yōch.</i> Tội lối: <i>todrong yōch.</i> Lối lầm đã qua,
Lỗ tắm nắng của chim, gà	đừng có nhắc lại: <i>todrong yōch</i>

<i>xang hloh, ně pă pojôch pom</i>	Lộn xộn <i>Toxǔl toxăl.</i>
<i>kikiō.</i>	Lông Xök.
Lỗi hẹn, thất hứa <i>Tonhōi.</i> Tại sao anh thất hứa không đi săn với chúng tôi hôm qua: <i>kolih Giōng xōk xop tonhüp.</i>	Lông lá <i>Tonhüp.</i> Chân tay Giōng đầy lông lá: <i>Jōng ti kikiō ih tonhōi nhōn bōk lua yōng bri?</i> Lông mày Xök kơning măt.
Lỗi lạc <i>Ang kōnhang.</i>	Lông mi Xök măt.
Lỗi phạm <i>Pojöch.</i>	Lông nhím <i>Goxor khēm.</i> Phụ nữ dùng lông nhím: <i>để rẽ chỉ: de drăkăń yuơ goxor khēm wă chraih brai.</i>
Lỗi thời <i>Bĩ postrō kơ dang ei.</i>	Lông (gà, chim) <i>Tōdrüng:</i> Giỗ lốm đốm khắp mình: <i>Mōmhrah kōrōl jōp akāu.</i> Ruộng lốm đốm cò trắng kiếm ăn: <i>mir na hmōk hmak clang kok chă xa.</i> Lông tơ Xök rōmuǒn.
Lỗi tại tôi <i>Inh jǐ yōch.</i>	Lồng (gà: <i>tōdrüng iēr.</i>)
Lốm đốm màu trắng nhạt	Lồng bàn <i>Grang hrêu.</i>
<i>Korōl, hmōk hmak.</i> Lang beng lốm đốm khắp mình: <i>Mōmhrah kōrōl jōp akāu.</i> Ruộng lốm đốm cò trắng kiếm ăn: <i>mir na hmōk hmak clang kok chă xa.</i>	Lồng chim, lồng gà <i>Tōdrüng xem</i> (dài đựng gà đem đi)
Lộn <i>Hōwōl.</i>	Lồng lẫy <i>Prăl rõ, prăl prih, krup rõ.</i>
Lộn lạo <i>Bōlu bolă, lük lōk.</i>	Lộn ngôn <i>Hōmrēl.</i>
Lộn ngược <i>Blō, toblob.</i>	Lộn ngôn, phạm thượng <i>Hōnhăm.</i> Nói lộn ngôn: <i>pōma hōnhăm.</i>
Lộn nhào ₂ <i>Kōtah hōng.</i>	Lộp bộp <i>Blük blük.</i> Cá đốp móng lộp bộp: <i>blük blük ka joh dak.</i>
Lộn nhào ₂ <i>Rük dük, rük tōdük.</i>	Lột Lek. Lột vỏ: <i>lek kōdoh.</i>
Lộn xộn, bừa bãi <i>Mōmrō.</i>	Lột da: <i>lek akar.</i>
Quần áo để bừa bãi: <i>mǎn mōmrō hōbăń ao.</i>	Lột mặt nạ <i>Plōh bram.</i>
Lộn xộn, không thứ tự <i>Pră, hōkrū hōkră.</i> Người không trật tự, để quần áo không ngăn nắp: <i>bōngai mrō, mǎn hōbăń ao hōkrū hōkră jōp anih.</i>	Lột trần <i>Plōh hang hōng.</i>

LO

Lơ cơm lơ nước (Không muốn ăn) *Mōi bōh por, dak et.*

Lơ đãng, lơ đênh *Hiǒ̄ hiǒ̄.*

Lơ là *Pohoi.* Làm việc lơ là: *jang mǎ pōhōi.* Làm tử tế, đừng lơ là: *jang mǎ hăt, ně pōhōi.*

Lợ *Polēr.* Nước lợ: *dak polēr.*

Lờ lợ: *polēr polar.*

Lở dở *Rolōh, kōmōr lōh.*

Làm nhà còn lở dở chưa xong: *bō hnam rōlōh bǐ kě klahīh.*

Lở đất *Teh rōlōm.*

Lở mồm long móng *bō bep pōchah kōchōp*

Lở từng mảng *Phĕ phĕ.* Bờ sông lở từng mảng, sấp hết nửa đám rãy: *hōng rōlih phĕ phĕ, wă dĩ minh pah mir.*

Lỡ bước *Xang bōk hloh.*

Lỡ dỡ *Tam klahīh, kōplah kōpuōt.*

Lỡ lầm *Hlom yōch.*

Lỡ lời, lỡ miệng *Rōhoch.* Lỡ miệng kể cho người ta nghe: *rōhoch ră kō de.*

Lỡ thì *Adruh gloh.*

Lơi lỏng *Rōhōi.* Cột lỏng: *chō mǎ rōhōi.*

Lời ăn tiếng nói *Bōr pōma xa.*

Lời chào *Bōr hmach.*

Lời dạy *Bōr bōtho.*

Lời dẫn nhập, lời mở đầu, lời tựa, đề tựa *Bōr pōh trōng.*

Lời khó nghe *Bōr chotāng.*

Lời khuyên *Bōr pōxō pōnūk.*

Lời hàng sống *Bōr ān tōdrong erih ling lang.*

Lời lãi *Pojing dei.*

Lời hứa *Bōr tōchōt.*

Lời nguyễn *nōr buan, nōr tol.*

Lời nói *Nōr, bōr; bōr pōma.*

Lời Việt: *nōr Yuă̄n.* Không thể trả lời lấy một lời: *uh kō goh tol iā minh nōr.*

Lời nói êm dịu *Rōdu, hōdu.*

Lời nói hai ý *Bōr pla gōu.*

Lời nói nham hiểm *Bōr pōma pōhan don de.*

Lời thề *Bōr xōngah.*

Lợi danh *Wă kō de ư ang.*

Lợi dụng *Poyuō kō po.*

Lợi lộc *Tōmam pojing dei.*

Lợi hại *Lōng duh dei, bǐ lōng duh dei.*

Lợi ích *Tōdrong yuō, pōyuō.*

Lợi tiểu *Gǔm nōm hn̄hōk.*

Lợi răng *Lin.*

Lợm miệng *Lōlon.* Lợm miệng muốn mửa: *lōlon rōhing*

<i>hăk.</i>	<i>Lớp</i> (áo) <i>Tăl.</i> Nő mặc hai lớp áo: <i>hăp xiăp ao bar tăl.</i>
Lớm chởm <i>Rokhük rokhăk.</i>	Lớp (áo, quần) <i>Răp, tăl.</i> Bận hai ba lớp áo: <i>hrăp bar răp ao.</i>
Lớm chởm <i>Rokük rokăk.</i> Sông có đá lởm chởm: <i>krong dei tomo rokăk rokăk.</i>	Lớp da <i>Tăl akăr.</i> Lớp da trong: <i>tăl mă hōboł.</i>
Lớm đóm tráng <i>Hmôk hmak.</i>	Lớp lá rụng <i>Kotök hla paikh (hla duih).</i> Đâu có nhiều lớp lá rụng, đó lúa tốt: <i>tøyər dei lor kotök hla paikh, tonoh ba jing.</i>
Lớn bằng 5 ngón tay <i>Tih tăp pah.</i>	Lớp học <i>Lăm poxrăm.</i>
Lớn khôn <i>Wă.</i> Càng lớn, càng khôn: <i>rai wă, rai wao.</i> Cây chuối tôi năm nay lớn nhanh lăm: <i>prit inh xonăm âu wăjat.</i>	Lợp₁ <i>Lăm.</i> Lợp tranh: <i>lăm gia.</i>
Lớn₁ <i>Tih.</i> Cây này quá lớn: <i>long âu tih jat.</i> (To tướng: <i>tih tin.</i> Người rộng lượng: <i>don tih.</i> Vĩ đại: <i>tih krüp).</i>	Lợp₂ <i>Păk.</i> Lợp tranh: <i>păk gia.</i>
Lớn₂ <i>Kodraih.</i> Tiếng vang lớn: <i>bōr kōnhang kodraih.</i>	Lợp nóc nhà (bằng tấm tranh gấp đôi lại) <i>Kōm bobüng hnam.</i>
Lớn₃ <i>Deh.</i> Kêu lớn tiếng: <i>krao bōr deh.</i>	LU
Lớn lao <i>Tih xă.</i>	Lu <i>Bōi.</i> Lu nước: <i>bōi dak.</i>
Lớn lên <i>Tih wă.</i>	Lu bù <i>Hlăk poegră.</i>
Lớn nhất <i>Tih hăt loi.</i>	Lu mờ <i>Pojruh.</i> Anh càng nổi bật, tôi càng lu mờ: <i>ih rai wă, inh rai pojruh.</i>
Lớn trước tuổi <i>Tih plōk.</i>	Lù dù <i>Lil.</i> Người lù dù: <i>bōngai il.</i>
Lớn trước tuổi , cụ non <i>Plōk.</i> Ai biết được nó lớn trước tuổi: <i>bu ê hăp bōngai tih plōk.</i>	Lú mâm <i>Pluh lěch komōng.</i>
Lớn tuổi <i>Xonăm tih.</i>	Lụ khụ <i>Kră kue romōn.</i>
Lớn xác <i>Tih akâu.</i>	Lũ, bọn <i>Lu, mu.</i> Bọn già hình: <i>lu bōngai ga kōpōpōm.</i>
Lợn (Heo) <i>Nhũng.</i>	

- Lũ lượt₁ *Thothüt tothăt, dodüt* Giã lúa: *pei ba*. Rê lúa: *poi ho-um ba*. Suốt lúa: *broch ba*. Ủ lúa cho mau nức mộng: *ho-uh nă̄r diēng tih, bobin boban de* ta làm nông để có lúa; cuốc ruộng để có nước; đan gùi để có gạo; chặt le để có nhà; đan đóm để có cá: *de bō mir wă bōh ba, de choh na wă bōh dak; de tanh jak wă boh phe; de koh pole wă bōh hnam; de kanhăp truh hapong kơ inh tanh pam wă bōh ka*.(ngụ ý nhờ siêng nǎng cần mẫn có thể
- Lũ lượt₂ *Bobin boban*. Ngày lễ lớn, khách lũ lượt kéo đến: *ah ba wă dah pochah mă̄t*. [Người ta làm nông để có lúa; cuốc ruộng để có nước; đan gùi để có gạo; chặt le để có nhà; đan đóm để có cá: *de bō mir wă bōh ba, de choh na wă bōh dak; de tanh jak wă boh phe; de koh pole wă bōh hnam; de kanhăp truh hapong kơ inh tanh pam wă bōh ka*.(ngụ ý nhờ siêng nǎng cần mẫn có thể
- Lũ lụt *Dak rolat*. Góp tiền cứu trợ nạn nhân lũ lụt: *pogöp jēn wă kō güm de trō dak rolat*.
- Lũ nô, tụi nó *Kanhăp*. Lũ nó tới thăm tôi một tháng một lần: *kanhăp truh hapong kơ inh minh mă̄ng rím khei*.
- Lùa Pong Lùa bò vào chuồng: *pong rōmo tō war*. Lùa bối *Ba xu*.
- Lùa, đuối *Puh*. Lùa bò vào chuồng: *puh rōmo mă̄t tō war*. Lùa chắc hạt *Ba plei tă̄l lōng*.
- Đuối bò ăn lúa: *puh rōmo xa ba de*. Lùa chín rục *Ba dum pă̄k*.
- Lùa, đuối *Put* Lùa chín rục *Ba pěk*.
- Lúa₁ (nói cách khiêm tốn) *Kon polah*. Lúa chúng tôi chỉ còn hrěng. Lúa chưa khô *Ba tam gan*
- một thúng: *kon polah nhōn cholé pă minh būng*. Lúa cũ *Ba tōnuh*.
- Lúa₂ *Rang nhết* (tiếng tự hạ, khiêm nhu). Ngày mai chúng tôi đi cắt lúa: *dōning nhōn gó kă̄t rang nhết*. Lúa dày thân tong teo *Ba kiēr, tōm rōnhong*.
- Lúa₃ *Ba*. Bông lúa: *hōdōng jrūm ba*. Cắt lúa, gặt lúa: *kēch ba*. Lúa đông xuân *Ba xōdro*.

Lúa gợn sóng	<i>Ba rohuēn, ba Togă̄n.</i>	Sông đây! các anh luân tuh.
Lúa không hạt	<i>Ba uh kơ dei plüng âu!</i>	Sông đưa nhau qua sông: plüng âu! bě iěm togă̄n dihbă̄l.
Lúa hoang	<i>Ba brēch.</i>	Luân phiên Tah blang. Uống rượu luân phiên: et xik tah blang.
Lúa hong trên lửa	<i>Ba ju.</i>	
Lúa lép	<i>Ba bo.</i>	Luân phiên, đổi phiên Poyong.
Lúa mới	<i>Ba hle.</i>	Luận phạt Tolang poxrū.
Lúa mới mọc cỏ 4cm	<i>Ba hon kiēng pôt.</i>	Luật, luật lệ, luật pháp Luât, khōi juă̄t kā̄l.
Lúa muộn	<i>Ba klōi.</i>	Luật gia Bongai rogei kơ luât.
Lúa nặng trĩu hạt	<i>Ba tōpǔ.</i>	Luật sư Bongai pojah xodrah.
Lúa nẩy mầm do bị ẩm ướt	<i>Trēch.</i>	Lúc Bō̄t, ah. Lúc đầu: ah
mầm:	<i>ba hō̄-uih xōnă̄ gō̄ trēch.</i>	potă̄m, ah gō̄gō̄l.
Lúa nếp	<i>Kodonh.</i>	Lúc ấy, lúc đó Bō̄t ei, ah ei.
Lúa ngã rạp	<i>Ba lang.</i>	Lúc chìm lúc nổi Blă̄l nhüp.
Lúa rài ngợp lúa triа (= người		Lúc lắc Lēng lōng. Sông lúc
dứng cho mình hơn người trong		lắc muốn lật: plüng lēng lōng
nhà) :	<i>ba rah, gah ba tōm.</i>	wă̄ bük.
Lúa sấp trổ bông	<i>Ba adruh.</i>	Lúc nào Laiə̄, chă̄ mă̄.
Lúa sấp trổ bông	<i>Ba giă̄m hroh.</i>	Lúc khác, khi khác La nai.
Lúa sớm	<i>Ba krēng.</i>	Chúng ta gặp nhau lúc khác
Lúa trễ không hạt	<i>Ba ding nor.</i>	nhé: la nai bō̄n tojră̄m dō̄ng hō̄!
Luân canh	<i>Potă̄m poyong.</i>	Lúc này Wan, rōwuh rōwan
Luân lý	<i>Tōdrong erih xa lōng lap.</i>	âu. Tôi sẽ đến thăm anh lúc
Luân phiên đưa nhau qua sông		khác: inh gō̄ nă̄m hō̄pong kơ ih wan kō̄nh.
		Lúc nấy Ah hei, hei.
		Lúc nhúc Nă̄t nă̄t. Sâu bò lúc

- nhúc: *hōdrong rōi nūt nūt.*
 Lúc nhúc, lúc nha lúc nhúc
lōlūk lōlāk, rōdut rōdat,
hōbrēk hōbrak. Trong giờ, lúc
 nhúc toàn là cá: *lōm krōh,*
lōlūk lōlāk bēnh pōm ka.
- Lúc tờ mờ sáng *Phach tōdah*
ngah pōgē.
- Lục (Sáu) *Tōdrāu.* Đệ lục: *mă*
tōdrāu.
- Lục địa *Gah teh (# dak dōxī).*
- Lục đục *Ga kōr pōxrōng*
pōxrēng.
- Lục lạc₁ *Krēng nēng.*
- Lục lạc₂ *Nó nam.*
- Lục lạc đeo ở cổ ngựa *Grōng.*
- Lục lạo *Uer uer, rōlūk nāng*
lōlēk lōlōk. Tay nó hay lục lạo:
ti hāp ga kōr uer uer.
- Lục lọi *Luih luih.* Đói bụng, đi
 lục nồi: *pōngot, luih luih tak gō*
chā por xōng.
- Lục soát *Rōlūk nāng.*
- Lui lại *Kōdūn, tūn tōrōng.*
- Đừng thấy khó mà chùng chân:
nē bōh anat mă kōdūn tōrōng.
- Lui về *Wih tōrōng.*
- Lùi khoai lang dưới tro *Pur*
bum ngô.
- Lùi lại₁ *Kōdūn.* Cọp chặn trước
- mặt, ta lùi lại: *kla dōt, bōn*
kōdūn tōrōng.
- Lùi lại₂ *Tūn.* Anh hãy lùi lại
 dang sau một bước để tôi chụp
 ảnh: *bē iħ tūn tōrōng minh yak*
inh wā yūp um.
- Lùi túm đồ ăn (túm bằng lá
 chuối...) *Tōngum.* Lùi gói cá
 bống để dành mai ăn: *tōngum*
ka rōlōn mǎn xa dōning.
- Lùi xùi *Uh kōr bot, bǐ bot.*
- Lủi *Jāk lē.*
- Lủi thủi *Chol mol, kōdūi*
kōdūi. Lủi thủi về nhà một
 mình: *chol mol wih tō hnām*
minh nu. Chú bé lủi thủi một
 mình về nhà: *bok iě kōdūi*
kōdūi wih minh nu tō hnām.
- Lǚm *Mōp.* Đói quá lǚm một
 lần hai ba củ lang luôn: *pōngot*
jat, mōp minh mǎng bar pēng
tō bum ngô.
- Lùn *Iē kōdeh.* Giakêu là
 người lùn: *Jakēu jī bōngai iē*
kōdeh.
- Lún bùn *Glüt hlǔ.*
- Lún xuống *Tōhlūn, dōhlūn.*
- Người bị bệnh phù thủng ấn
 nhẹ da lún xuống: *bōngai*
hōxǔng pit akar tōhlūn. Đuồng

lún vì ướt át: <i>trong tohlün kɔlih kɔ teh oei hɔ̄-iuīh.</i>	Treo đồ lủng lảng: <i>atol tɔmam todöl.</i> Khỉ đu tòng teng trên cây: <i>dök kotōng long todöl.</i>
Lung lạc <i>Pɔnguan de.</i> Dùng tiền bạc để lung lạc người ta: <i>yuɔ̄jēn wǎ pɔnguan de.</i>	Luộc <i>Pai.</i> Luộc bắp: <i>pai hɔbo.</i>
Lung lay <i>Lel lol.</i> Chôn cột lung lay không chắc: <i>pɔtäm jräng lel lol uh kɔjäp.</i>	Luộc măng cho kỹ <i>Røyä tobäng pole.</i>
Lung lay, lay động <i>Iɔl iɔl.</i> Gió bão làm chòi lung lay sấp đổ: <i>kiäl bohüt pɔm kɔ rɔnɔh iɔl iɔl wǎ tɔgɔ̄.</i>	Luộm thuộm <i>Røyüch uh kɔ bot.</i> Áo quần luộm thuộm: <i>hɔbän ao røyüch uh kɔ bot.</i>
Lung linh <i>Lɔlün̄g lɔläng.</i>	Luôn <i>Hloi.</i> Lấy luôn: <i>iök hloï.</i>
Lung tung, bùa bãi, bệ bạ <i>Hɔkrū hɔkrä.</i> Quần áo để lung tung: <i>män hɔbän ao hɔkrū hɔkrä.</i>	Luôn luôn, luôn mãi, ngày đêm, đời đời <i>Mäng när, buh buh, ling lang, tă ling, uh kɔ lah tɔch.</i> Luôn luôn là người bị người ta loại bỏ: <i>tă ling bongai de xang tük.</i>
Lung tung <i>Kǔ kă.</i> Quăng lung tung: <i>tük kǔ kă.</i>	Luôn một hơi <i>Ha mäng kluh.</i>
Lùng <i>Druh.</i> Lùng bắt: <i>druh rɔp.</i>	Luôn, thường <i>Ling.</i> Mỗi buổi sáng nó thường đến đây: <i>hăp ling truh tɔr âu rím pɔgê.</i>
Lúng túng <i>Hliëng hiɔk, hiɔk jɔl.</i>	Luồn, chui qua <i>Mur.</i> Luồn qua rào: <i>mur kɔdrong.</i>
Lụng thụng <i>Tɔyôr toyar.</i>	Luồn cúi <i>Pɔnap po wǎ lung de.</i>
Lủng <i>Rɔlün̄g.</i> Nồi lủng: <i>gɔ̄ rɔlün̄g.</i>	Luồng ánh sáng <i>Trong ang.</i>
Lủng củng <i>Tɔxül toxäl.</i>	Luống (khoai, rau) <i>Konong.</i>
Lủng lảng (vật lớn) <i>Tɔdöl.</i> Mít treo lủng lảng: <i>miç plei tɔdöl.</i>	Lên luống để trồng khoai lang: <i>hɔtök konong pɔtäm bum ngô.</i>
Lủng lảng, tòng teng <i>Tɔdöl.</i>	Luống cải: <i>konong hla hɔbeï.</i>

Luống cày trong một vật đất
(*biak*) thường tria bắp
Kodrōng. Cày xốc luống tria bắp: *chrek kodrōng wā potām hōbo*.

Luống công *Pophoih, pogleh hoh*. Di săn luống công: *bōk lua pophoih*.

Luống tuổi, lõ thì *Glūh, gloh*. Pôm đã luống tuổi nhưng chưa có vợ: *Pōm xang gloh duh tam dei akān*. Gái lõ thì: *adruh glūh*.

Lúp *Kolup*. Đội lúp trên đầu: *klū kolüp tō kōl*.

Lụp xụp *Iōk iak*.

Lụt cùn *Hohūl*. Dao lụt: *xāng hohūl*.

Lụt lội *Rōlat*. Bão lụt tàn phá mùa màng: *dak rōlat pāi mir ba hōna potām*.

Lụt lớn, lụt hồng thủy *Lī lōn*. Mưa to gió lớn gây nên lụt lội: *dak lī lōn yor kō bohüt tih*.

Lụy phục *Thu, chiu ngua*.

Luyến tiếc *Uoch*. Luyến tiếc xứ Ai Cập: *uoch kō teh Éjiptō*.

Luyện tập *Poxram, ponguan*.

LU'

Lù đù *Bōk*.

Lù đù, đờ dᾶn *Komol*. Đờ dᾶn như người mất hồn: *kōmōl thoi bōngai hiong don*.

Lữ khách *Bōngai drong găñ; bōngai tōmoi*.

Lữ hành *Oei bōbōk*.

Lữ thứ tràn gian *Yak bōk tō teh*.

Lứa **thưa₁** *Brah brah, chōbram*. Bộ râu lứa thưa: *xōk mōm kōwang xōk kang brah brah*. Râu dài lứa thưa: *xōk kang chōbram*.

Lứa **thưa₂** (râu) *Tōbroi*. Hàm râu lứa thưa: *xōk kang tōbroi*.

Lừa **gạt, phỉnh** **gạt** *Pōlui*. Bị lừa: *mút pam de*.

Lừa **đảo₁** *Blō blēch, plō plēch*.

Lừa **đảo₂** *Chā pochlut de*.

Lừa **đảo₃** *Plach podär*.

Lừa **đảo** **của** **cải** **người** **khác** (mượn rồi đem bán) *Brot hōkōt tōmam de*.

Lứa₁ (đẻ) *Hlōng*. Bò tót đã đẻ hai lứa: *romo inh xang bar hlōng kon*. Mỗi lứa đẻ, sừng bò lại thêm một vòng: *rīm kō hlōng, hoke romo atām minh*

<i>rokăń.</i>	<i>polōng.</i>
Lửa ₂ <i>Hnūr</i> . Một lửa với tôi: <i>minh hnūr păng inh</i> .	Lửa tắt <i>Unh păt</i> . Lửa không hề tắt: <i>unh uh kơ lōlē kōpăt</i> .
Lửa <i>Ünh</i> . Bếp lửa: <i>tōnuh ünh</i> . Nhóm lửa: <i>Chüt ünh, pru ünh, chüt ünh</i> . Tia lửa bốc lên: <i>ünh rōng rang</i> .	Lửa tắt dần <i>Ünh rōngām</i> . Lửa tắt ngấm <i>Ünh păt roheng</i> . Lửa than <i>Ünh ngar</i> .
Lửa bao phủ <i>Kolōm</i> . Bò chết kẹt trong đám cháy lúc đốt rẫy: <i>Unh xa kolōm romo lōch lōm muih</i> .	Lựa chọn <i>Rōih</i> . Anh muốn cái nào thì lựa mà lấy: <i>rōih bē, ih wā rok mayō</i> .
Lửa bốc lên (nhỏ) <i>Kolōng, boþlōng</i> .	Lức <i>Jrōp</i> . Gạo lức: <i>phe jrōp</i> .
Lửa bùng cháy lên <i>Ünh iǔng khōng, blük ünh khōng</i> .	Lực <i>Johngām pran, hrōk</i> .
Lửa bùng lên sắp tắt <i>Nhěp nhěp unh giǎm păt</i> .	Lực lượng vũ trang <i>Khul linh toþlah</i> .
Lửa cháy <i>Ünh xa</i> .	Lực lượng <i>Kojul</i> .
Lửa cháy lan <i>Rokok xa, ünh xa rok</i> .	Lực lượng <i>Johngām hrōk</i> .
Lửa cháy ngầm <i>Ünh xa tur</i> .	Lực sĩ <i>Bongai pran kōyul</i> .
Lửa cháy phủ lên <i>Kolūm</i> . Lửa cháy phủ lên chòi: <i>ünh xa kolūm tōng</i> .	Lưng chừng, nữa chừng <i>Koplah koplot</i> . Học nữa chừng: <i>poxram koplah koplot</i> .
Lửa không cháy do cây bị ướt <i>tōnhūl</i> . Lửa không bốc cháy do cây bị ướt: <i>ünh tōnhūl uh kơ khōng</i> .	Lưng <i>Kodū</i> . Đau lưng: <i>jī kodū</i> . Bóp lưng cho đỡ mỏi: <i>mōt kodū</i> . Sống lưng: <i>kōting kodū</i> .
Lửa hỏa ngục <i>Ünh xamăt</i> .	Lưng bàn tay <i>Rōng ti</i> .
Lửa luyện ngục <i>Ünh xăt</i>	Lưng chừng <i>Koplah kopuõt</i> .
	Lưng còng <i>Kodū choköł, kōthōn</i> .
	Lưng ngựa <i>Kodū oxeh</i> .
	Lưng danh <i>Ang kōnhang</i> .
	Lưng khùng <i>Kolōng hōng</i> .
	Người lưng khùng: <i>bongai</i>

<i>kolōng hōng.</i>	<i>Lưỡi</i> ₂ (đồ vật) <i>Pla.</i> Lưỡi dao:
<i>Lưng lẩy Ang bang.</i>	<i>pla xăng.</i>
<i>Lưng thũng Ngõi ngoi.</i> Đi đâu lưng thũng một mình: <i>bōk tohō</i> <i>ngõi ngoi minh nu.</i>	<i>Lưỡi bào Xăng piěl.</i>
<i>Lược</i> ₁ <i>Xordraih, hordraih.</i> Chải tóc bằng lược: <i>kor xōk pāng</i> <i>hordraih.</i>	<i>Lưỡi cày Mam long pochoh,</i> <i>nhik pochoh.</i>
<i>Lược</i> ₂ <i>Toxi.</i> Lược thưa: <i>toxi</i> <i>hōi.</i> Lược dày: <i>toxi kiēr.</i>	<i>Lưỡi câu Toguēng hoxay.</i> Chà! Anh may mắn quá, lưỡi câu nhỏ mà được cá lớn!. – May mắn thôi <i>lōh, ih ai leh, toguēng</i> <i>hoxay iě mă dei ka tih!</i>
<i>Lược</i> ₃ (may) <i>Drōng.</i> Lược trước khi may: <i>drōng adroi kōxīt.</i>	<i>Lưỡi dao Pla xăng.</i>
<i>Lược để chải chỉ dệt Grōi.</i>	<i>Lưỡi gà trong cổ họng, đốc</i> <i>họng Pongok.</i>
<i>Lược thô làm bằng tre để chải</i> <i>chí (chấy) Kotō.</i>	<i>Lưỡi lê Tak dao.</i>
<i>Lưỡi biếng Ti lũng.</i>	<i>Lưỡi liềm Xăng wē.</i>
<i>Lưỡi nhác, lưỡi biếng Alah</i> <i>lolēng.</i> Rất lưỡi làm: <i>alah</i> <i>johēng.</i>	<i>Lườm mắt Mieu, miēng.</i>
<i>Lưỡi Honhuōl, năk.</i> Giăng lưỡi: <i>tăng xonhuōl.</i> Vá lưỡi: <i>ming</i> <i>xonhuōl.</i>	<i>Lườm Mrēng.</i> Lườm nửa con mắt: <i>năng mrēng minh pah</i> <i>măt.</i>
<i>Lưỡi Honhuōl, năk.</i> Giăng lưỡi: <i>tăng xonhuōl.</i> Vá lưỡi: <i>ming</i> <i>xonhuōl.</i>	<i>Lướm nguýt Ponhoi.</i> Cô ấy giận, nhìn chúng tôi bằng nửa con mắt: <i>hăp măl, năng nhōn</i> <i>pah măt.</i>
<i>Lưỡi bắt cá Năk.</i> Thả lưỡi: <i>tăng năk.</i>	<i>Lượm miệng muốn ói Lōlōn,</i> <i>pōdōr.</i>
<i>Lưỡi dơi Potōng rōp xem dūng,</i> <i>jōm, wong, wăng.</i>	<i>Lượm, nhặt Totēp.</i> Chúng nó lượm những hạt đậu rốt: <i>kănhăp chă totēp găr toh ruih.</i>
<i>Lưỡi dùng bắt thú rừng Mong.</i>	<i>Lượm, thu gom Dōnh.</i> Bằng hạt bụi cũng <i>lượm</i> (ý nói lớn)
<i>Lưỡi</i> ₁ <i>Rōpiēt.</i> Người lăm mồm: <i>bōngai rōpiēt hotāng.</i> Lè lưỡi: <i>liēl rōpiēt.</i>	

<i>nhỏ cõng lượm hết): Je bruih duh dōnh.</i>	Lượm củi để đốt: <i>Lương thực Tomam xẽm me.</i>
<i>Lượm ronung.</i> Con lượm chui rúc dưới bùn: <i>ronung chochur lõm trôk.</i>	<i>Lương tri Don jue topat.</i>
<i>Lượm Lia.</i> Diều hâu bay lượn tìm mồi: <i>klang pär lia chă pođrän.</i>	<i>Lương y Bok thầy pøgang.</i>
<i>Lượm qua lượm lại₁.</i> Bướm bay lượn để hút mật hoa: <i>wir wir mat meng pär wă jõm rang.</i>	<i>Lưỡng đồng Tong hnong.</i>
<i>Lượm qua lượm lại₂.</i> Chim diều hâu lượn qua lượn lại: <i>klang dēr todēr.</i>	<i>Lượng sức hay khả năng mình trước khi làm: pokô kơ tongla bī goh.</i>
<i>Lượm quanh₁.</i> Por phia jüm dār.	<i>Lượng sức mình Kõn.</i> Lượng sức mình có thể dēo sõng được: <i>kõn kodih goh bock plüng.</i>
<i>Lượm quanh₂.</i> Pär towêng.	<i>Lượng hải hà Don tih xã.</i>
Chim bồ câu lương quanh trước khi đập xuống ăn lúa: <i>xem kotp pär towêng wă jur xa ba.</i>	<i>Lượng thứ Nějō, don poklaih.</i>
<i>Lương bỗng Xonong apah</i>	<i>Lượng tình Don bat.</i>
<i>Lương dân De xamăt, de agah, de tongah.</i>	<i>Lượng từ bi Don bröt manät.</i>
<i>Lương tâm Don bonoh jue.</i>	<i>Lượng lự Wă kopah kopuđt.</i>
Lương tâm bối rối: <i>don bonoh xol wol.</i> Lương tâm nhiệm nhặt: <i>don chotang.</i>	<i>Lượng tính Koplah dranglo koplah drăkän.</i>
<i>Lương thiện Oei xogaih, lõng jue.</i>	<i>Lướt qua Druh jil.</i> Cơn mưa lượt qua: <i>mi druh jil.</i>
	<i>Lướt thắng Pleh jonei.</i>
	<i>Lưu Wei lăi.</i>
	<i>Lưu đày Trö pom dich kôh dêh tomoi.</i>
	<i>Lưu lại Müt pødei, krap.</i>
	<i>Lưu loát₁ Rorök.</i> Nói ngoại ngữ lưu loát: <i>pøma nɔr tomoi rorök.</i>
	<i>Lưu loát₂ Brai brai.</i> Trả lời lưu loát: <i>tol brai brai.</i>

Lưu loát₃, *Rohal*. Ăn nói lưu Lý trí *Don tōchēng*.

loát: *pōma rohal*.

Lý tưởng *Don wă hăt koyôh*.

LY

Ly tách *Mōng*. Đáy ly: *krěl mōng*.

Ly dị, bỏ nhau *Tolě*. Vợ chồng nó bỏ nhau hai năm nay rồi: *ünh hnām bre hăp tolě dihbăl xang 'bar xonăm kơ âu boih*.

Ly hôn *Toħrěch*. Hai đứa đã ly hôn với nhau cách đây ba tháng nay: *bre hăp xang toħrěch dihbăl kōdăñ dōng âu pēng khei*.

Ly tán *Toklah toprah*.

Ly thân, ly dị *Lung lōng*. Hai đứa đã sống ly thân ba tháng rồi: *bre hăp lung lōng xang pēng khei kơ au boih*.

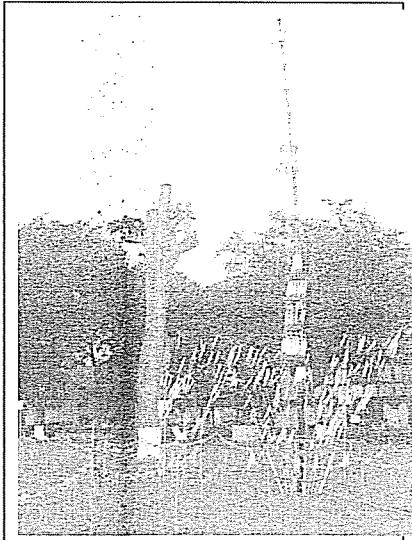
Ly trần *Lōch, adrě lĕ teh âu*.

Lý do, nguyên do *Kōdi*. Nếu không có lý do chính đáng chúng ta đánh nhau làm chi!: *tōng uh kō dei kōdi bōn toblah pōm kiō!*

Lý lịch *Tōm roh rīm nu*.

Lý sự cùn *Pōma potūl*.

Lý thú *Todrong rohing*.

M

Ma Kiěk. Đi đêm có ngày gặp ma: *bōk māng kōr-ōt bī jrām kiēk*. Sợ ma: *iū kōr kiēk*.

Ma chay Bū kiēk.

Ma lạc Gru. Ma lạc dẫn Pich đi lung tung: *gru nhăk Pich bōk kǔkă*.

Ma lai Tai bolai (Kẻ ăn thịt người, nhất là gan). Tôi không phải ma lai: *inh koxī tai bolai*.

Ma nước₁ Apăl yang.

Ma nước₂ Miōk (con thuồng luồng).

Ma nước, bạch tuộc Nhōk.

Ma trời Ěnh kiēk.

Mà Mă. Người đàn bà mà tôi đã gặp: *yā drākān mă inh xang jrām*.

Mà chỉ Keh. Hai đứa chúng tôi không chứng kiến, mà chỉ nghe người ta kể lại: *nhi bī nbōh tīl, keh kōr nhi totōng de porā dīk*.

Má (Mẹ) Mě. Má ơi!: *o mě!*
Ba má: *mě bă*.

Má Bō. Má đỏ: *bō dum*. Má hồng răng trắng: *bō dohlēnh xōnēnh dohlong*.

Má lúm đồng tiền Bō plūn

kotam.

Má đẹp hồng hào Tobōm (con nít); *rohōnh* (con gái).

Má hóp Bō bop.

Má lúm đồng tiền Bō plūn kotam.

Má phính Bō topłüp.

Má lúa xanh Todah ba ngêt.

Má vàng Pik hu mah.

Mả Bōxat (Huyệt: xōnăng).

Lễ bỏ má: *pothi, mōnōm, brū*.

Gùi rượu đi dự lễ bỏ má: *pū xik năm de brū*.

Mă (Ngựa) Oxeħ, hoxeħ. Xe tú má: *xe puōn tō oxeħ*.

Mă tấu Dao.

Mách Ră.

Mách bảo Ră boħħo.

Mách nhau, bảo nhau Tokhan.

Họ bảo nhau đừng đi đường kia có cọp: *kānhăp tokhan dihbăl nē kōr bōk trong to dei kla*.

Mạch Pōr yōr. Chạy một mạch về nhà: *kōdāu pōr yōr wih to hnam*.

Mạch Brot. Đi một mạch về nhà: *bōk brot wih to hnam*.

Mạch lạc Rochak lōng. Ăn nói mạch lạc: *pōma xa rochak*

<i>lõng.</i>	<i>xonêp.</i>
Mách nước <i>Ba trong.</i>	Mài Pat. Mài rựa trước khi đi
Mách máu <i>Trong pham, pel pham.</i> Bắt mạch: <i>pel chor.</i>	rừng: <i>pat tɔgă adroi kɔ bōk tɔ bri.</i> Đá mài: <i>tɔmo pat.</i>
Mách nước chảy đều và nhanh <i>Gogēr.</i> Mách nước từ nguồn chảy đều và nhanh: <i>dak mong ro gogēr.</i>	Mài giũa <i>Pat păng ot.</i> Mài miệt <i>Popuk popak.</i>
Mách nước Dak mong, tu dak.	Mái <i>Akān.</i> Chim mái: <i>xem akān.</i> Gà mái: <i>iēr akān.</i>
Mai (Hoa) <i>Jordri.</i> Hoa mai nở	Mái chèo <i>Hōwa.</i>
rõ hai bên bờ sông: <i>rang jordri blang tobük tobäk kiō jih krong.</i>	Mái hiên <i>Pra.</i>
Mai mối, mối lái <i>Kodranh, trong.</i>	Mái nhà <i>Bobüng hnam.</i> Mái nhà đứng: <i>bobüng hnam jröng.</i> Nhà có mái trước ngắn, mái sau dài: <i>bobüng hnam kang küt.</i> Mái nhà bằng: <i>bobüng hnam par.</i>
Mai mối, mối lái Trong. Pôm làm mai cho Bia và Xet: <i>Pôm trong Bia păng Xet.</i>	Mái nhà rông có hình vòng cung nhô lên <i>Nhơng.</i>
Mai mối, sau này, mai sau <i>Ning mônh.</i> Mai mối chúng ta lại gặp nhau: <i>ning mônh bɔn gô tojröm döng.</i>	Mái tóc <i>Xök kɔl.</i> Mải <i>Ling lang.</i>
Mai, ngày mai <i>Dorning.</i> Ngày mai tôi sẽ đến thăm anh: <i>dorning inh gô truh hapong ih.</i>	Mải mê <i>Ling met huch, met rohing.</i>
Mai phục <i>Kräp.</i> Rình phục con mang : <i>kräp jil.</i>	Mải miết <i>Popuk popak.</i>
Mai táng <i>Bǔ kiěk.</i>	Mãi <i>Khöm khöm.</i> Nó gỗ cửa mãi: <i>hăp tōh măng khöm khöm.</i>
Mai sau <i>Bêl kohn.</i> Mai sau sẽ có hòa bình: <i>bêl kohn gô dei</i>	Mãi dâm <i>Glök chĕl lăl hră hrang.</i> Mãi <i>Trëm.</i> Cơm một mảng, ăn mãi cũng hết (nước chảy đá

mòn): <i>por minh kɔdɔng, xɔ̄ng tr̄em duh goh.</i>	không muốn ăn, nhưng nó cứ nài ép mãi kâu <i>bogūt bōng, jāng nhāu pokāl khōm khōm.</i>
Mãi māi₁ <i>Uh kɔ̄ lah tōch, hlōng hlōi, ling, buh buh, boling bolang.</i> Hôm nay và mãi mãi: <i>nār âu pāng ling lang buh buh.</i> Ước mong đất nước mãi mãi bình yên: <i>apoi kɔ̄ teh dak xonêp boling bolai.</i>	Mãi, hoài <i>Dang dang.</i> Tôi chờ mãi, chờ hoài cũng không thấy anh tới: <i>inh gó dang dang, inh chang deh deh duh bī 'bōh ih truh.</i>
Mãi māi₂ <i>Dāp tor.</i> Hạnh phúc mãi mãi: <i>jōnap dāp tor.</i>	Man di <i>Erih thoí de kon kōng.</i>
Mãi mê <i>Eng eng.</i> Nó mãi mê nói chuyện với bè bạn: <i>hăp hiɔ̄r pōma eng eng pāng bōl.</i>	Man trú <i>Holēnh pōdār.</i>
Mãi Buh buh.	Màn Che.
Mãi mãi, vĩnh cửu <i>Ling lang.</i> Khỏe mạnh mãi: <i>oei lōng ling lang.</i>	Màng đêm <i>buōng xuōng Mǎng klām xang truh.</i>
Mãi miết, hoài, liên tục <i>Pōpük pōpák.</i> Nói mãi không chán: <i>pōma pōpük pōpák uh kɔ̄ lap.</i>	Mãn cuộc <i>Tōch, klah.</i>
Làm hoài không nghỉ: <i>jang pōpük pōpák uh kɔ̄ pōdei.</i>	Mãn hạn <i>Tōch khei nār xang pokā.</i>
Mãi đến <i>Tōdōng, tōding.</i>	Mãn khóa <i>Potōch pōxram.</i>
Mãi tối, cho tối <i>Rōmeng.</i> Án định năm giờ về, mà mãi tối tối mới cho về: <i>pōkā jang truh pōdām jō wih, chōng rōmeng truh māng nao ān wih.</i>	Mãn kinh <i>Dī bōh khei, dī bōh hōbān.</i>
Mãi, hoài <i>Khōm khōm.</i> Tôi	Mãn nguyện <i>Xrăp, lăp kɔ̄ don.</i>
	Mạn đầm <i>Pōdāp dihbāl, pōma dōnuh dihbāl.</i>
	Mang₁ (thú vật) <i>Jīl.</i> Mang tác: <i>jīl pōh.</i>
	Mang₂ <i>Pǔ.</i> Mang gùi: <i>pǔ hōkā.</i>
	Mang bầu <i>Akāu jang.</i>
	Mang cá <i>Kōmang ka.</i>
	Mang đi, đem theo <i>Jāk nhăk.</i>
	Chạy giặc đem theo hết của

cải: <i>kordāu de toblah, jāk nhāk po'đi mūk tōmam.</i>	Màng nhện <i>Tōpu wai weng.</i>
Mang gông₁ <i>Pokhōng.</i> Mang gông cho heo, kéo nó chui: <i>pokhōng nhung pāng tohlōng, kuă kōr hăp müt kōdrong de.</i>	Màng nhĩ <i>Kolang don.</i> Nó điếc vì màng nhĩ bị rách: <i>hăp klick yor kōr hiah kolāng don.</i>
Mang gông₂ <i>Băk dohlōng.</i>	Màng phổi <i>Xăl lōm koxoh.</i>
Mang gùi <i>Pǔ hōkă.</i>	Màng óc <i>Ngok.</i>
Mang khố <i>Kōpen teh.</i>	Màng tang, thái dương <i>Hōmēng don.</i>
Mang lấy <i>Glung iōk.</i>	Máng cỏ <i>Atōng nhět.</i>
Mang lỉnh kỉnh đú thứ <i>Hōgrin hōgrān.</i>	Máng heo ăn: <i>bōng hōna.</i>
Mang nặng <i>Pǔ hngām.</i>	Máng nước <i>Kolang dak.</i>
Mang nợ <i>Xre.</i>	Máng súc vật (heo, bò) <i>Atong.</i>
Mang tác <i>Jil pōh.</i>	Máng xối <i>Tōnglan hnam.</i>
Mang tai <i>Toħla don.</i>	Mạng sống <i>Tōdrong erih po.</i>
Mang tai mang tiếng <i>Xa bōr.</i>	Mạng sống trọng hơn của ăn: <i>tōdrong erih po xonă hăt loi kōr tōmam xa.</i>
Mang tên <i>Anān măt.</i>	Mäng cầu <i>Khul plei mäng cầu.</i>
Mang thai <i>Toħlăk, oei găñ.</i> Đàn bà đang mang thai: <i>drăkăñ oeí toħlăk.</i>	Mäng xà <i>Bih tih krüp.</i>
Mang tiếng <i>Nhon.</i> Mang tiếng là giàu, mà của cải chẳng có gì: <i>de nhon hăp pođrōng, mă tōpă duh bī dei kiō.</i>	Manh manh(chim) <i>Der.</i>
Mang theo <i>Ba, nhăk.</i>	Manh mối <i>Tōm roh.</i>
Mang tội <i>Pǔ yōch.</i>	Mánh khóe <i>Pōwēch.</i> Nói mánh khóe để đánh lừa người ta: <i>pōma pōwēch wă holēnh.</i>
Màng mắt, vảy cá <i>Klōng.</i> Mắt có vảy cá: <i>klōng măt.</i>	Mánh lối <i>Holēnh.</i>
Màng mõ, mõ sa <i>Prăi.</i>	Mạnh <i>Deh, kōdraih, pran..</i> Nó làm mạnh: <i>hăp bōr jang kōdraih.</i> Sức mạnh: <i>jōhngām</i>

<i>pran.</i> Ăn mạnh lăm: <i>xa deh jat.</i>	Mát mẻ <i>Hak hōk.</i> Ở chỗ có Anh mạnh hơn tôi: <i>ih pran deh</i> gió mát mẻ: <i>oei tat kial hōk loi kɔ inh.</i>
Mạnh bạo, mạnh dạn <i>Pran kɔtang, khǐn nuih.</i>	Mặt đồi <i>Hēl hōl khē bēl kōnh.</i> Mặt gà <i>Mǎng mach.</i>
Mạnh giỏi, ngon, tốt <i>Lōng.</i> Đi mạnh giỏi: <i>bōk mā lōng.</i> Lòng tốt: <i>don lōng.</i> Ăn ngon: <i>xa lōng, xa lǔ.</i>	Mặt hạng <i>Tōch tōdrong.</i> Mau, nhanh <i>Hměnh.</i> Đi mau lên, lẹ lên!: <i>bōk mā hměnh, potěnh mā brě.</i>
Mạnh khỏe <i>Pran jǎng, pran deh, lōng akāu.</i>	Mau <i>Hrōh.</i> Dất tốt, cây mau lớn: <i>teh lōng, hla long hrōh.</i>
Mảnh (gỗ, chai) <i>Kōcheh, kōchah.</i>	Mau Dah. Phơi quần áo ngoài nắng cho mau khô: <i>xōk hōbān ao to tō wā dah hrēng.</i>
Mảnh khảnh, mảnh mai <i>Kōnheng, kōnhuang.</i> Các cô gái có thân hình mảnh khảnh: <i>de adruh dei akāu jān kōnhuang.</i>	Mau bể, mau hư <i>Hměnh robōng.</i>
Mảnh liệt <i>Pran deh.</i>	Mau lẹ, nhanh nhẹn <i>Phiang.</i> Khỉ nhanh nhẹn nhảy từ cây này qua cây khác: <i>phiang dōk toplōng dōng long âu hnha to long to.</i> Vừa tối, nó vào nhà le: <i>hōdrēl truh, phiang hăp tōk to hnam.</i>
Mảnh vụn bánh <i>Kōcheh bānh.</i>	Mau lớn <i>Wō.</i>
Mào chim <i>Boy xem.</i>	Mau chóng, mau lẹ, mau mắn, mau miệng, mau trí <i>Hōbal.</i>
Mào gà <i>Kōmrang iēr.</i>	Anh đi mau quá, tôi theo không kịp: <i>ih bōk hōbal jat, inh uh kō kē tom.</i>
Mão gai <i>Agäljola.</i>	Mau tay <i>Pōnam kō jang, phǎl</i>
Mão, mũ <i>Mōk.</i>	
Mạo danh <i>Gōnōm kō măt.</i>	
Mạo hiểm <i>Pōglōm po.</i>	
Mạo nhện <i>Xōng lüt lăt.</i>	
Mát mẻ <i>Rōngōp.</i> Nghỉ ngơi dưới bóng cây cho mát: <i>pōdei ah yūp long wā kō rōngōp.</i>	

<i>kőr gǔm.</i>	<i>tǎng.</i>
Màu đỏ <i>Kobrê, brê, dum.</i>	Máu mặt <i>Pödröng krüp.</i>
Màu lông trắng (của trâu, bò) <i>Kolang.</i> Trâu trắng: <i>kōpō kolang.</i>	Máu mủ <i>Nhong oh krung kōtum.</i>
Màu mỡ <i>Komǒk, pük.</i> Đất dai màu mỡ: <i>teh pük.</i>	Máu tụ <i>Pham län.</i>
Màu muối tiêu <i>Bôk.</i>	May chấp vá <i>Ponhip, xǐt pojip.</i> May vá quần áo rách: <i>xǐt pojip ao hōbān hek.</i>
Màu sắc <i>Ponik.</i> Màu da sắc tộc: <i>ponik akar xěch gah rím hōdrung.</i> Màu vàng: <i>ponik dreng.</i>	May lai quần, áo, khăn <i>Rolém.</i> May lai khăn cho khỏi sút: <i>rolém khǎn kuǎ toprôch.</i>
Màu sắt nung đỏ <i>Ngǔr, mam ngǔr.</i>	May mắn <i>Pohngol.</i> Kiếm ăn không may mắn: <i>hōwih xa uh kōphngol.</i>
Màu trắng <i>Konglang, kolang.</i>	May mắn <i>Pǔn ai.</i> May thay: <i>pǔn păi.</i>
Màu xanh lá cây <i>Xăt.</i>	May mắn một cách tình cờ <i>Polāng polăi.</i>
Máu Pham. Máu dỉ ra: <i>pham rojih.</i> Mạch máu: <i>trong pham.</i> Thủ máu: <i>jeh pham.</i> Áo đỏ máu: <i>ao tohréh kőr pham.</i> Ho lao thổ huyết: <i>jǐ hrek hrok tuh pham komǒl.</i>	May mắn quá! <i>Ih ai leh!</i> Chà! Anh may mắn quá, lưỡi câu nhỏ mà được cá lớn!. – May mắn thôi: <i>lōh, ih ai leh, tōguēng hōxay iě mǎ dei ka tih!</i>
Máu cam <i>Pham muh.</i>	May mắn, may phước <i>Ai.</i>
Máu chảy <i>Pham ro.</i> Chảy máu: <i>lěch pham.</i>	Làm ăn may mắn: <i>jang xa ai.</i>
Máu cục <i>Pham komǒl.</i>	May mắn, may phúc <i>Kah kai.</i>
Máu bầm <i>Pham mǒl.</i>	May mà có anh cho tôi mượn nếp giống, nên năm nay tôi có nếp gói bánh té: <i>kah kai dei</i>
Máu dễ bị nhiễm trùng, máu xấu <i>Pham ngam.</i> Máu khó bị nhiễm trùng, máu hiền: <i>pham</i>	

<i>ih ān inh tōk iōk hōdrēch ba tøyōng, kōna xonām âu inh dei tøyōng pōm têt.</i>	Mắc bẫy <i>Mut pam de.</i> <i>tōhlāk kōjang.</i>
May mǎn, trúng mánh <i>Phō</i> . Đì sǎn trúng mánh: <i>bōk lua phō</i> .	Mắc cạn <i>Kōr</i> . Nước rút, sông bị mắc cạn: <i>dak hrō, plüng kōr</i> .
May thay, phấn khởi <i>Phōk</i> Không thấy chảng yên, không ghé chảng đành, gấp rồi phấn khởi: <i>bī bōh e, inh bī hreh, bī weh tō e, inh bī lōng, phōk xang jrōm e boih.</i>	Mắc cạn <i>Pokōr</i> . Nước rút, bè mắc cạn: <i>dak hrō, pokōr roki</i> .
Mày , anh, em <i>E, ih</i> . Nó cho mày một tấm chǎn: <i>hăp ān kōe minh blah buk</i> . Mày đi đâu?: <i>e năm toio?</i>	Mắc cổ, hóc xương <i>Khok</i> . Ham ăn nên mới hóc xương: <i>xa goħo kōna khok</i> .
Màu đay <i>Anāp, hōmōy</i> . Bị mày đay: <i>trō anāp</i> .	Mắc cở them thùng <i>Kodōr pōl bō</i> .
Mày mò <i>Chă mă xon</i> .	Mắc cở (cỏ gai) <i>Jōla hmă</i> . Gai gốc: <i>jōla jōlüt</i> .
Mày râu <i>Tōnōk drānglo</i> .	Mắc cở, ủ rủ, them thùng <i>Kōmōl</i> . Mắc cở vì cảm thấy mình không xứng đáng dự đám cưới: <i>kōmōl dōh po bī togāl bōk et pokong</i> .
Máy bay <i>Xe pōr</i> . Máy bay chao đảo trên không trung: <i>xe pār klung klēng tō rōwōng</i> .	Mắc cở, xấu hổ, hổ them <i>Kodōr</i> . Làm không đủ ăn hổ them với người khác: <i>jang xa uh kō mah xōng, kodōr kōde</i> .
Máy bay trực thăng <i>Xe pōr duinh duinh</i> .	Mắc, giá mắc <i>Kăp</i> . Món hàng nầy mắc lấm: <i>tōmam âu kăp jat</i> .
MĂ	Mắc kẹt <i>Tōdom</i> .
Mắc áo vào móc <i>Hōbăk ao tō kōleh</i> .	Mắc mưa <i>Tǔ</i> . Mắc mưa, quần áo ướt hết: <i>mǐ tǔ, hōbăk ao hō iuih dī</i> .

Mặc việc <i>Tohläk</i> . Tôi đang bận việc: <i>inh oei tohläk</i>	Mặn mà ₃ <i>Guăng lăng</i> (<i>người</i>). Măng cung <i>Năk</i> . Gài măng cung: <i>gut năk</i> .
Mặc xương <i>Khok pöglang lang</i> .	Măng le mau chín <i>Pru ūnh mă</i>
Mặc nợ <i>Xre</i> .	<i>khõng wă tobăng dah xin</i> .
Mặc việc <i>Hläk kơ jang</i> .	Măng le ngâm chua <i>Grōng</i> .
Mặc áo <i>Xráp ao</i> .	Măng mối mọc <i>Tomõm</i> . Măng đất mối mọc: <i>tobăng pole</i>
Mặc cảm <i>Hõnhõ</i> .	<i>potom hon tomõm</i> .
Mặc cho <i>Pohrõp</i> . Mặc cho áo đỏ: <i>pohrõp ao dum</i> . Mẹ mặc áo cho con: <i>mě pohrõp kơ kon ao</i> .	Mằng lăng <i>Kotrol, trol</i> .
Mặc dù <i>Mõnhang</i> . Mặc dù anh không muốn tới, cũng phải nể tôi một chút: <i>mõnhang kơ ih</i> <i>kuă truh, ih khõm yom biă</i> .	Măng, la rầy <i>Lach</i> . Cha mẹ măng con làm biếng: <i>mě bă</i> <i>lach kơ de kon alah</i> .
Mặc kệ, thả cửa, tha hồ, thí xác <i>Măk ai</i> . Ăn thả cửa: <i>xa</i> <i>măk ai</i> . Mặc kệ mây: <i>măk ai</i> <i>kơ e</i> .	Măng chuỗi, măng mỏ, măng nhiếc <i>Tohiap jrăi</i> .
Mặc lốt <i>Hráp hõdrok</i> .	Mắt (tre, le, mía) <i>Akõl, hotă</i> .
Mặc nhiên <i>Lăp kɔdih</i> .	Mắt <i>Măt</i> . Con mắt: <i>găr măt</i> .
Mặc niệm <i>Oei thẽng tobăt de</i> <i>lôch</i> .	Chảy nước mắt: <i>lěch dak măt</i> . Dụi mắt: <i>chuchi măt</i> . Đảo mắt nhìn quanh: <i>dĕk măt xrĕnăng</i> <i>jǔm dăr</i> . Dui mắt: <i>tol măt</i> . Mí mắt: <i>kodoh măt</i> . Nước mắt: <i>dak măt</i> . Trợn mắt: <i>pöglök</i> <i>măt</i> . Vòm mắt: <i>koning măt</i> .
Mặc thây <i>Põmăk po</i> .	Mắt bị kéo mây <i>Koluol</i> . Mắt bị kéo màng, bị vẩy cá: <i>măt</i> <i>koluol</i> .
Màn, rờ rẫm <i>Pöpel</i> .	Mắt bị vẩy cá <i>Pôl, măt pôl,</i> <i>klõng măt</i> .
Măn đẻ	Mắt buôn ngũ <i>Măt rohing</i>
Măn Băt boh.	
Măn chát <i>Tăng boh</i> .	
Măn mà ₁ <i>Kluh git</i> (<i>tình cảm</i>).	
Măn mà ₂ <i>Nham</i> (<i>thức ăn</i>).	

<i>pōm tep.</i>	Mắt thường, không có kính
Mắt cá <i>Gleng glēu, glu gle.</i> <i>Măt mōnglang, uh kō dei</i>	Tôi đây chẳng có gì như Khủy <i>pōnīl.</i>
chân dê, như mắt cá chân ngựa(= nghèo rớt mồng tai): <i>inh āu bī dei kikio, thoi kung keng bōbe, thoi glu gle hōxeh dīk.</i>	Mắt xanh <i>Pōl.</i> Người tây phương, có mắt xanh mũi lõ: <i>de gah măt nă̄r mă̄t, dei măt</i>
<i>Mắt cáo (lười, gùi, rõ) Towao.</i>	<i>mă̄t xanh Pōl. Nguario tāy phuōng, có mă̄t xanh mūi lō: de gah măt nă̄r mă̄t, dei măt</i>
Lười mắt cáo bằng ba ngón tay: <i>towao hōnhul tō tōpēng.</i>	<i>Mặt Ngir.</i> Mặt tối hướng về Núi Hōrenh: <i>ngir inh gah kōng hōrenh.</i> Xoay mặt bên này: <i>weh ngir gah āu.</i>
Mắt còn thấy được <i>Măt hōrenh.</i>	<i>Mặt dài Kōwōch.</i> Đầu ngựa dài thòng: <i>kōl hōxeh kōjung kōwōch.</i>
<i>Mắt dồn dát sợ Pōglao.</i>	<i>Mặt đỏ gay Muh măt brē.</i>
<i>Mắt híp Măt nher.</i>	<i>Mặt hàng Khul tōmam.</i>
Mắt kém rồi <i>Măt bī rodah boih, măt pă chăng.</i>	<i>Mặt mày, mặt mũi Muh măt.</i>
Mắt kéo mây <i>Tohnhuōl.</i> Mắt <i>rohēm.</i>	<i>Mặt nạ Rup, bram.</i> Trẻ nhỏ mang mặt nạ diễn kịch: <i>de kōlēu, kōlēu kōlao. Kōlēu haioh klü rup pōm(klü bram) kōlao.</i> Ban đêm chiếu đèn pin <i>pōtual.</i>
Mắt lươn <i>Măt rōnung.</i>	<i>Mặt nước Kōpal dak.</i> Cá nhảy ra khỏi mặt nước: <i>ka tōplōng lēch hloh kōpal dak.</i>
Mắt mở to (người lớn) <i>Kōlăk</i>	<i>Mặt nước Kōpal dak.</i> Cá nhảy
(người lớn) <i>Kōlăk</i>	ra khỏi mặt nước: <i>ka tōplōng lēch hloh kōpal dak.</i>
<i>xrol păng unh bōh măt rōmo kōlēu kōlao.</i>	<i>Mặt nước xấp xỉ Dak lēng lēr, mōnēr.</i>

Mặt tiền <i>Tongir.</i>	Mập (con vật) <i>Rōmōk,</i>
Mặt trăng <i>Măt khei.</i> Mặt trăng <i>rōmōng.</i> Heo mập: <i>nhăng</i> tròn sáng quá: <i>ang khei pōnēl rōmōng lōng.</i>	
<i>tōdah jat.</i>	Mập béo <i>Bek lōng.</i> Kiêng thịt
Mặt trời <i>Măt năr.</i> Mặt trời lặn: <i>măt năr hoăng.</i> Quầng xung quanh mặt trời: <i>kōteh wang măt năr.</i>	cho khỏi mập: <i>pōdiēng kōxa nhăm kuă kōbek.</i>
Mặt trời ló đỉnh núi <i>Năr chrang kōng.</i>	Mập lùn <i>Tōblüt.</i> Người mập lùn: <i>bōngai bek tōblüt.</i>
Mặt trời đứng bóng, ban trưa <i>Năr dōng.</i>	Mập lùn, mập mạp <i>Tōkhüll.</i> Bò nghé của tôi mập lùn: <i>nōmo inh bek tōkhüll.</i> Cha tôi mập mạp: <i>bă inh bek tōklüll.</i> Mập lùn: <i>bek tōklüll.</i>
Mặt trời trên đỉnh núi <i>Măt năr hōnōn kōl kōng.</i>	Mập mạp, phôp pháp <i>Nük nūn</i> (con bé)

MÂ

Mâm <i>Hōmang.</i> Đãi vàng bằng mâm gỗ: <i>hōting mah pāng hōmang.</i>	Mập phì <i>Bek rōmlunh.</i>
Mầm non, đọt non (của thực vật) <i>Kōmōng.</i> Cây mồi nhú mầm non: <i>xōdrai long pluh lěch kōmōng nao.</i> Đọt bí: <i>kōmōng tōl.</i>	Mập ú <i>Rōmlōh.</i>
Mầm trĩ <i>Poxōng robăt.</i>	Mập ú, béo phì <i>Mōmiōr.</i>
Mấp mày môi <i>Bap bap.</i> Môi mấp máy mà nói không ra tiếng: <i>bap bap pōm bōr uh kōlēch nōr.</i>	Mất <i>Hiong.</i> Mất hết: <i>hiong pōdī.</i>
	Mất (tiếng ở cuối câu, để chỉ sự thay đổi mãi mãi) <i>Jāk.</i> Trước kia nó tốt lành, bây giờ hư mất: <i>hō hăp jī lōng, dang ei kōnī jāk.</i> Tôi quên mất: <i>inh hiōt jāk.</i>
	Mất cha mất mẹ biết cây nhờ ai <i>Phoih kō yōng, biōng kō kră,</i>

<i>pă hĕn kơ bu dĕng.</i>	Mất nước ₁ <i>Toħiong tek dak,</i>
<i>Mất công Toħiong năr jang.</i>	<i>jing dĭch dam de tōmoi.</i>
<i>Mất danh giá Pogloħ ai.</i>	Mất nước ₂ (bệnh) <i>Dī dak lōm akāu.</i>
<i>Mất dạy, bất phục tùng, cứng đầu Poġrōng.</i> Người mất dạy đáng phạt: <i>bongai poġrōng togħal kơ poxru.</i>	Mất tích ₁ <i>Rongāp.</i> Nó chết trôi mất tích cho tới bây giờ: <i>hăp lōch kơ dak rongāp khě dang ei.</i>
<i>Mất đi Rām.</i>	Mất tích ₂ <i>Răp mōmăp.</i> Nó đi lính đã lâu rồi, mất tích tới bây giờ không thấy về: <i>hăp mŭt līnh xang dunh, răp mōmăp khě dang ei uh o bōh wih.</i>
<i>Mất lòng Pojī don de.</i>	Mất tích <i>Tōch môch.</i> Nó nợ tôi cái nồi đồng, tới bây giờ mất luôn: <i>hăp xre kơ inh minh hlak gō, khě dang ei tōch môch</i>
<i>Mất luân Trō lōch, toħiong todrong erih po.</i>	mất tích, tới bây giờ chưa thấy về: <i>hăp mŭt līnh tōch môch, truh dang ei tam bōh wih.</i>
<i>Mất mặt Kodō kōdang.</i>	Mất tự nhiên, sương sùng <i>Krăt, grăt.</i>
<i>Mất mùa Ba uh kơ jing, trō pongot.</i>	Mất trí khôn <i>Don jōdu.</i>
<i>Mất nết Chēl lăl.</i>	Mất, qua đời <i>Thēng kơ.</i> Mất cha mẹ các con côi cút: <i>thēng kơ mĕ bă de kon pōti pōtoi.</i>
<i>Mất ngủ Poħräl.</i> Họ đánh chiêng làm tôi mất ngủ suốt đêm: <i>kanhăp tōh chēng poħräl</i>	Mất trí <i>Hōwing don.</i>
<i>inh plăt măng.</i>	Mất trinh <i>Hiong todrong lōng hojă gah adruh.</i>
<i>Mất mẹ, con cái thiếu thốn tất cả Phōih kơ yōng biōng kơ krōng.</i>	Mất trọn <i>Kotēch.</i> Mất trọn một năm để hoàn thành: <i>kotēch minh xonăm wă</i>

<i>poklaih.</i>	<i>gol)</i>
Mất việc <i>Hiong t̄odrong jang.</i>	Mây ₄ <i>H̄oway.</i> (Tình làng nghĩa xóm) Lá giềng gần hơn bà con xa): <i>polei chō pāng hre, kōpen trenh pāng tēch.</i>
Mật đắng <i>Kōmāt.</i> Mật gấu: <i>kōmāt chōgou.</i> Giấm chua mật đắng: <i>dak iū kōmāt tāng.</i>	Mây mưa <i>T̄odrong bōch bōch drānglo drākān.</i>
Mật ong <i>Dak xut.</i>	Mây to và cứng <i>Kōdōng.</i>
Mật thiết <i>Kluh ḡit.</i>	Mây tối tăm <i>Hōmōl gl̄ip gl̄ap.</i>
Mâu thuân <i>Pochr̄ing pochrāng.</i>	Mây xanh <i>T̄or kōnhū, phōt phōng chrōng plēnh, toti t̄or plēnh.</i>
Nói mâu thuân với nhau: <i>pōma pochr̄ing pochrāng.</i>	Mây ai <i>Dōm nu.</i>
Mẫu nhiệm <i>Chrih xrep.</i>	Mây bữa nay <i>Wān āu xō̄.</i>
Mẫu chốt <i>T̄odrong tōngām kōyōh, t̄odrong kāl kōyōh.</i>	Mây chốc, mây khi <i>Pā dūnh.</i>
Mẫu bánh vụn <i>Kōcheh bānh.</i>	Mây lần <i>Dōm māng.</i> Một ngày ăn mây lần?: <i>mīnh nār xa dōm māng?</i>
Mẫu (Mẹ) <i>Mē.</i> Mẫu thân: <i>mē pojing.</i>	Mây thủa, mây thuở <i>Pā laiō.</i>
Mẫu giáo <i>Bōtho de haioh.</i>	
Mẫu hệ <i>Kiō̄ hōdrung gah mē.</i>	
Mẫu, gương <i>Dua.</i> Theo gương anh ấy: <i>boi dua hăp.</i> Đan thúng theo mẫu nầy: <i>tanh kōdōng boi dua āu.</i>	ME
Mây ₁ <i>Tūk.</i> Mây bay luồn trong mây: <i>xe pār hlōp kō̄ tūk.</i> Sương mù: <i>tūk jur.</i>	Me <i>Hleu.</i> Cây me đất: <i>hōnhū kōdang.</i>
Mây ₂ <i>Hōmol.</i> Mây bay theo gió: <i>hōmol pār kiō̄ kiāl.</i> Đám mây: <i>hōlum hōmol.</i>	Me rừng <i>Rōmay.</i>
Mây ₃ (cây) <i>Gol.</i> Lá mây: <i>hla</i>	Mè (đóng trên rui) <i>Pok.</i>
	Mè, vùng <i>Rōnga.</i>
	Mé sông <i>Jih krong.</i> Mé làng: <i>jih polei.</i>
	Mè Mẽ. Mẽ ghẻ: <i>mē hōmām,</i>

<i>yăng.</i>	Mê ham của cải: <i>met kơ mŭk totam.</i>
Mẹ chồng nàng dâu <i>Mai păng yă tonei.</i>	Mê hoặc <i>Pópōi pochlüt.</i>
Mẹ kiếp <i>Kochōk.</i> Mẹ kiếp mây! Chết quách đi!: <i>kochōk kơ e noh!</i> <i>Dah lôch toto hnha.</i>	Mê ly <i>Lü lăp jat.</i>
Mẹ nuôi <i>Mě röng.</i>	Mê man <i>Pă băt kikiə</i>
Mẹ vợ, bà gia <i>Yă tonei.</i>	Mê muội <i>Kotul.</i>
Mě <i>Tohueh, tohoah.</i> Nỗi mě: <i>gő tohueh.</i>	Mê ngủ <i>Rómo lõm tep.</i>
Mě <i>Pohong, tohong.</i> Tôi làm mě rựa: <i>inh pohong tօgă.</i>	Mê rượu <i>Met kơ xik.</i>
Mèo <i>Meo, eo.</i>	Mê sáng <i>Wənh.</i>
Méo <i>Bop.</i>	Mê tín <i>Lui xamăt, todrong lui kǔkă.</i>
Méo mó <i>Peng pong.</i> Méo xéo: <i>peng pong kōbiop.</i> Đan gùi còn méo: <i>tanh reo oei peng pong.</i>	Mề (gà, vịt...) <i>Kōteh iĕr.</i>
Méo mực <i>Trō khōi juăt kăl.</i>	Mềm lòng <i>Don rōmuǒn, don brök manăt.</i>
Mép hiên nhà <i>Hokoir pra.</i>	Mềm mại <i>Môn̄h.</i> Đất mềm <i>teh mōnh.</i>
Mép môi <i>Xoküng bōr.</i>	Mềm mại <i>Rōmōn, rōmuǒn, hōbōn hiup.</i> Da mềm mại: <i>akar rōmuk.</i>
Mép sông <i>Kōnong plüng.</i>	Mềm nhũn (vật nhỏ) <i>Piop;</i> (vật lớn) <i>piōp.</i>
Mép, cạnh <i>Kōpüch.</i> Đừng ngồi ở mép hiên nhà kéo ngã đấy!: <i>nē oei ah kōpüch pra iǔ kơ hoăng.</i>	Mềm nhũn <i>Pēp piōp, pip piup.</i> Dưa hấu mềm nhũn: <i>pōkai pip piup.</i>
MÊ	Mềm xốp <i>Robăt.</i> Cây mềm dẽ bửa: <i>long robăt pah mōnh.</i>
Mê ăn <i>Xa gohō.</i>	Mềm yếu <i>Kue rōmuǒn.</i>
Mê đắm, mê ham, mê say <i>Met.</i>	Mền <i>Buk.</i> Mền dày: <i>buk hōbol.</i>
	Mền làm bằng vỏ cây <i>Kreh.</i>

Mến *Băt, kluh.* Mến thương: **Mệt** vì đi đường *Gleh kơ dēl kluh băt.* Lòng mến: *don tő băt. bobōk.*

Mênh mông bát ngát *Tōmān blach lolia bla loliau.*

Mênh mông *Êng nêng, xă xeng.* Đồng lúa chúng tôi rộng mênh mông: *mir nhôn xă êng nêng.*

Mênh mông, kECH xù *Koniêng nêng, êng nêng.*

Mệnh danh *Anăn kōdih.*

Mệnh lệnh *Tōdrong anha.*

Mệnh phụ *Yă adro.*

Mệt₁ *Gleh.* Hôm nay làm việc quá mệt: *nă̄r âu jang gleh jat.*

Mệt mỏi: *gleh glă̄n.* Nghe bắt mệt: *gleh kơ pă̄ng.*

Mệt₂ *Poh.* Tôi mệt không muốn làm nữa: *inh pōh pă̄ rohing jang.*

Mệt hết hơi *Bap jōhah.* Mệt hết hơi lên dốc không nỗi: *bap jōhah tōk krang uh kơ kĕ.*

Mệt lá, mệt lử *Gleh rohuei, gleh rohuoi.*

Mệt thật! *Ai nei!*

Mệt thật, khổ thật. *Gleh jat, alah jat, homōl jat.* Mệt quá!

tôi không muốn nghe: *gleh jat, pă̄ rohing kơ pă̄ng.*

MI

Mi (Mầy) *E.*

Mi Lông mi: *xōk mă̄t.*

Mi khô *Bum blang kro.*

Mí mắt *Kōdoh mă̄t.*

Mía *Kōtao.* Đường cát: *kōtao chuōh.* Che ép mía: *pōtă ot kōtao.*

Mía voi *Kōtao tă̄ng.*

Miên man *Popük popák.*

Miền *Pă̄ng.*

Miền ngược, miền thương du *Pă̄ng kōng bri.*

Miền xuôi *Taxă̄ng.*

Miễn chấp *Nē jō.*

Miễn cưỡng *Dah hnuí.*

Miễn dịch *Hoai kơ trō̄ pōrang; hoai kơ pōm līnh.*

Miễn là *Kochō, chō ma, chū mă̄.* Miễn là được lên lớp: *kochō mă̄ goh tōk lă̄m.* Mưa hay nắng, miễn là anh đến đây: *mi dah tő, chō mă̄ e truh tō̄ âu.*

Miễn, chuẩn *Poloih.* Miễn lao động: *poloih kơ jang.* Miễn

thuế: <i>poldoih kơ thuế</i> .	Môi miệng: <i>xoküng bőr</i> . Nguồi
Miễn trừ <i>Hoai, tük lě</i> .	không kín miệng: <i>bongai bőr</i>
Miếng ₁ <i>Nör</i> . Ăn một miếng: <i>xöng minh nör</i> .	<i>loloh</i> .
Miếng ₂ <i>Hlak</i> . Hai miếng rãy: <i>bar hlak mir</i> .	Miệng ₂ (gùi, ghè,nội) <i>Ngah</i> .
Miếng bánh <i>Kolat bănh</i> .	Miệng gùi: <i>ngah reo</i> . Miệng
Miếng sắt nhọn để thúc voi đi <i>Hokuk röih</i> .	lỗ: <i>ngah trôm</i> .
Miếng thiếc có đục lỗ to nhỏ khác nhau (để tuốt mây cho đèn) <i>Koduh</i> .	Miệng lưỡi <i>Bőr ropiët, bongai dei bőr don</i> .
Miếng thịt ₁ (chia phần) <i>Phut nhăm</i> .	Miệng nam mô, ruột một bồ
Miếng thịt ₂ (gắp ăn) <i>Todeh nhăm</i> .	dao găm <i>Bőr pongam bonôh e</i> ,
Miếng thịt ₂ (phải có ở ghè rượu): <i>Bödrët nhäm</i> .	<i>chöng klak hăp gókăt holöng e</i> .
Miếng thịt cắt chia cho làng <i>Pödrëch</i> .	Miệng rộng (gùi, nội) <i>Böbönge, chohéh, töbönge</i> . Gùi miệng rộng: <i>hökä bőr tih töbönge</i> .
Miếng thịt nhỏ đã thái <i>Konät</i> . Một miếng thịt: <i>minh konät nhäm</i> .	Miệng rộng hình phễu <i>Bai</i> . Ghè có hình miệng rộng: <i>jör bai</i> .
Miếng vải có hoa văn (may vào phía sau váy phụ nữ) <i>Monal</i> .	Miệng xin tay lấy, không cho cũng lấy <i>Töbrat</i> . Nó xin đưa hấu, tôi không cho, nó cũng cứ lấy: <i>hăp apinh pokai, inh uh kơ än, chöng hăp töbrat</i> .
Miếng vải thêu hoa văn (ở lưng quần phụ nữ) <i>Klöp</i> .	Miệt mài <i>Adrin, töhri</i> .
Miếng ₁ <i>Bőr</i> . Họ chỉ nói bằng miệng: <i>kanhăp pöma pöm bőr</i> .	Miệt thị <i>chê jrë, näng de bï lëch kiö</i> .
Miếng vải thêu hoa văn (ở lưng quần phụ nữ) <i>Klöp</i> .	Miêu tả <i>Chih ră tödrong</i> .
Miếng ₁ <i>Bőr</i> . Họ chỉ nói bằng miệng: <i>kanhăp pöma pöm bőr</i> .	Miếu thờ <i>Bô, bongöl</i> . Miếu thờ người chết: <i>boxăt bô</i> . Đọc

vì tai nạn: <i>rōk trōng dei lō oeitoyo?</i> (<i>Chồng gọi vợ là Bia nàng</i>).	
Mím môî (tức giận) <i>Kăp mōrm.</i>	Mình Akâu. Một mình: <i>minh nu.</i> Mình Máu Thánh Chúa Giêsu: <i>akâu pham kôdrâ Yêxu.</i>
Mím môî lại <i>Koböp.</i> Nó mím môî lại hù dọa người ta : <i>hăp kăp mōrm koböp tơ-iǔ de.</i>	Mình trần đóng khố <i>Kojuol.</i> Mình trần quấn khố một vòng (ý nói người nghèo xơ xác) <i>Akâu hoh kojuol kopen minh där.</i>
Mím cười <i>Nă yōp, nă brich bruch.</i>	Mình, của mình <i>Kodih.</i> Yêu chính mình: <i>băt kodih tongla.</i> Giúp cha mẹ của mình: <i>gǔm kodih mě bă.</i> Chính mình <i>kodih po.</i>
Mịn màng (da) <i>Tobléñh.</i> Má nàng Bia Phu mịn màng không tì vết: <i>bō Bia Phu tobléñh uh kơ dei roka.</i>	Mình Doh. Cha mẹ mình: <i>doh mě bă.</i>
Mịn màng (nước da) <i>Tohlôih.</i>	Mình Tongla. Quên mình: <i>hiört kơ tongla.</i> Yêu chính mình: <i>băt kơ doh tongla.</i>
Mịn màng <i>Pōng.</i> Da dẻ mịn màng: <i>akar pōng.</i>	Mít Mich. Mít ướt chín rụng: <i>mich dak leng dōng hotōng.</i>
Mịn màng <i>Xobôn lōng.</i> Áo xống mịn màng: <i>ao hōbän xobôn lōng.</i>	Mít nài (mít rừng có trái tròn và những múi nhỏ ăn ngọt và chua) <i>Kopōng.</i>
Minh bạch <i>Todah todong.</i>	Mít mờ <i>Măng mu, gueu găp.</i>
Minh chứng <i>Potil.</i>	Mít mù <i>Golüng.</i> Đốt rãy khói bốc lên mít mù: <i>xoh muih nhui golüng.</i>
Minh họa <i>Chih bieh.</i>	
Minh mẫn <i>Hlăng, hlôh hlăng.</i> Tinh thần minh mẫn trong một thân thể tráng kiện: <i>johngōrm pran, don goh holăng.</i>	
Tinh thần minh mẫn trong một thân thể tráng kiện: <i>johngōrm pran, don goh holăng.</i>	
Minh oan <i>Tobôh tobang todrong tolang uh kơ trō.</i>	
Minh (tiếng vợ gọi chồng mình) <i>Lǐng.</i> Mình ở đâu: <i>lǐng</i>	

MO

Mò *Chă bobot*. Mò bắt cá trong hang: *chă bobot kĭt ka lõm trôm*.

Mò mǎm₁ *Reng*. Đi mò mǎm: *bōk reng ah kōmāng*.

Mò mǎm₂ *Hōmot*. Mò mǎm kiểm quét trên bàn: *hōmot chă toneh kopōng kobang*.

Mò mǎm, sờ soạng₁ *Mōmō*. Mò mǎm đi trong đêm tối: *bōk mōmō lõm māng mu*.

Mò mǎm, sờ soạng₂ *Rōbū*.

Mó, sờ mó *Bōbō*.

Mỏ *Krăi*. Mỏ muối: *krăi boh*.

Mỏ khoáng chất *Mōng*. Mỏ muối: *mōng boh*. Mỏ sắt: *mōng mam*.

Mõ *Kōk*. Đánh mõ: *teh kōk*.

Mõ bõ *Kok rōmo*.

Mõ bằng ống tre đuôi chim *Rōrōk*.

Mõ chạy bằng sức gió để đuôi chim, chuột *Kōk kür*.

Mõ đuôi chim *Tăng plă*.

Móc, cái móc *Kōleh*.

Móc bằng ngón tay, chụp móc bằng móng *Kuěk*. Móc mắt: *kuěk măt*.

Móc mồi vào lưỡi câu *Prăñ*

hoxay.

Móc ruột, làm ruột *Roch*. Móc ruột cá: *roch klak ka*.

Móc vào, dán vào *Tĕm*. Móc mồi vào lưỡi để câu cá: *tĕm pōdrăñ wă hoxay ka*. Thuốc dán: *pōgang tĕm*.

Móc xuồng *Konuăk, guăi*.

Moi, moi ra *Kōch*. Tôi đào hầm, anh thì moi đất: *inh xir holūng, ih kōch kơ ba*. Moi củ mì bằng tay: *kōch bum blang păng ti*.

Mọc₁ *Chăt*. Cỏ chưa mọc: *hla nhết tam chăt*.

Mọc₂ *Dăh*. Lúa tự mọc lên: *gă̄r ba dăh kōdih*.

Mọc₃ *Hon*. Lúa lú kim: *ba hon muh jrüm*.

Mọc₄ *Lěch*. Mặt trời mọc: *măt nă̄r lěch*.

Mọc dày thẳng đứng *Rokit*.

Mọc rẽ *Kochau roh*.

Moi *Kōch*. Moi củ mí bằng tahy: *kōch bum blang păng ti*.

Mỗi *Rōgah*. Mỗi mệt: *rōgah rōgăñ*. Mỗi lưng: *rōgah kōdū*.

Mỗi lưng *Rōgah kōdū*.

Mỗi mắt *Măt mōn gleh*.

Mỗi mệt *Rōgah rōgăñ, gleh*

glă̄n, gleh rolē. Mọi mêt khōng ān nōi: *gleh rolē dă̄l bĭ goh* xōng. Khōng biêt mōi : *bĭ mōn*gleh.

Mòn, rụng (tóc) *Toluih.* Mòn chân mōi gối nhung chă̄ng có ích gi: *toluih jōng bōk, chōng duh bĭ yua kiø.* Rụng tóc: *Xōk*

Mọi *Tōm, dă̄p.* Mọi sự: *tōm toluih.*

tōdrong. Mọi người đều chuộng: *dă̄p bōl adoi kluh.*

Mòn mōi *Rōmuōn rolē.* Linh hồn tōi khát khao mòn mōi:

Mọi khi, thường ngày *Dōhia.* *pohngol kon rōmōn rolē apōi* Mọi khi nó đāu có như thế: *moih.*

dōhia hă̄b̄p unhk̄t̄ thoī noh. Món ăn *Tōbāng xa, tōmam*

Mọi nơi mọi lúc *Jāp jā pă̄ng* ling lang.

Món hàng *Tōmam bōdro.*

Móm₁ (cầm) *Kōbă̄p.* Cụ già móm khōng còn răng: *bok kră pă̄ dei xōněnh, kang kōbă̄p.*

Món quà *Tōmam de ān.* Món mă̄ng chua ngâm vài đêm *Pōmōl.*

Móm₂ *Rōbōp.* Cầm móm: *kang rōbōp.*

Món thịt bò (đồ ăn trong bao tử bò, xương, da, thịt băm, gia vị=

Móm miệng khōng còn răng *Bōr rōgă̄p pă̄ dei xōněnh.*

gói lại để sáng hôm sau nấu ăn) *Nhă̄m rōmo pōdrih.*

Móm núi *Kōpal kōng.*

Món thịt bò băm (bắp nướng

Móm bò *Mōng rōmo.*

cháy, giā nhuyễn trộn với thịt

Mon men *Rī adar.*

tái cùng gia vị, rau thơm)

Mòn₁ *Pōi.* Quần mòn đāu gối:

Chōchōh rōba.

hōbān xang pōi kul tă̄ng.

Mọn Iě iěn.

Mòn₂ *Tōxa.* Nước chảy đá

Mọn hèn *Hēl hōl, hin hok.*

mòn: *dak ro mă tōmo duh tōxa.*

Mong đợi *Chang moih, chang*

Mòn₃ *Chor.* Đuờng mòn: *ngeh.*

Mong mỏi *Tōchang.* Chóng

Mòn₄ *Kōtōch.* Cuốc đā mòn: *nhōn nhik kōtōch.*

tōi mong mỏi găp nhau: *nhōn tōchang tōjrōm dihbă̄l.*

- Mong ước, mong muốn *Apoi* mỏng tanh: *hlabar hotăng moih.*
- Mong ước, mong sao, ước gì *Kuă kio.* Uớc gì tôi có cơm ăn thức uống: *kuă kio dei kơ inh por xōng tōbăng xa.*
- Mòng Jop. Mòng trâu rất lớn: *jop hlōi.*
- Móng chân súc vật *Kochōp.* Móng chân heo: *kochōp nhăng.* Chân ngựa bịt móng săt: *hoxeh trōkochōp mam.*
- Móng tay, chân (ở người), móng đeo (ở chân chó, móng sau con bò) *Kon tāy.*
- Móng nhà *Donal hnam.* Đào xây móng nhà: *xir pōm donal hnam.*
- Móng vuốt (ở động vật) *Kongiah, tongiah.*
- Mỏng Hotăng, rotăng. Mỏng dính: *hotăng jat.*
- Mỏng giòn *Kue rōmuǒn.*
- Mỏng tanh₁ Tollep. Tờ giấy này mỏng tanh: *hlabar âu hotăng tollep.* Một miếng ván thô: *tollep minh hlak tōr leng.*
- Mỏng tanh₂ Rōhiak, hlohliaak.
- Mỏng tanh, xép lép Hotăng dōdēr, hotăng tōdep. Cuốn vở
- mỏng tanh: *hlabar hotăng tōdep.* Bụng tôi xép lép vì đói: *klak inh tōdep yor kơ pōngot.*
- Móp méo *Klit.* Nồi bị móp méo vì rơi xuống từ hiên nhà: *gō klit yoa kơ lě mōng pra.*
- Mót Meh. Mót lúa chét: *meh hōmet.*
- Mót đi cầu *Tōblüt, mōn mranh mranh.*
- Mợt Kōmot. Mợt ăn cây Kōmot xa long, kōmot cheo.
- Mợt ngũ cốc *Tǐng.*

MÔ

- Mô phỏng *Boi xu.*
- Mô tả *Chih ră.*
- Mồ Xōnăng.
- Mồ côi *Pōti.* Con mồ côi: *kon pōti.* Mồ côi cha mẹ từ nhỏ: *pōti mě bă dōng nge.*
- Mồ hóng *Hōngoi, tang kōmrang.*
- Mồ hôi *Pō-uh.* Ra mồ hôi: *lěch dak pō-uh.* Mồ hôi nhẽ nhại: *pō-uh pō-ang.*
- Mồ mᾶ Xōnăng.
- Mổ₁ Pah. Mổ ruột thừa: *pah klak tōch.*

Mő ₂ Joh. Gà mổ tẩm: <i>iēr joh polah.</i>	Mộc (Cây) Long. Thợ mộc: <i>bōngai bōjāng gah long.</i>
Mő bụng, rạch bụng Rah. Mő ruột cá: <i>rah klak ka.</i>	Mộc du được <i>Pōgang kōtāk.</i> Mộc mạc <i>Hēl hōl.</i>
Mő nhau Tōjoh. Hai con gà mái mő nhau: <i>bar tō iēr yōng tōjoh dihbāl.</i>	Mộc nhĩ <i>Mōmau hon tō long kro.</i> Mộc tinh <i>Xōnglong.....</i>
Mô Xōnăng. Mô cũ không tháñy dấy, người ta dẫm lên trên đi mà không hay biết: <i>xōnăng xo uh pă bang, de bōk kōdang kōpōng, uh kō mah lōlē.</i> Mô trống: <i>xōnăng hoh.</i>	Môi Hoküng bōr. Môi mỏng: <i>hōküng bōr hotāng.</i> Môi son: <i>hōküng bōr pik phōm.</i> Bầu môi có vẻ giận dữ: <i>bōr kōweu pōm rohing mīl.</i> Sút môi: <i>bōr hong.</i>
Mô binh Krao de pōm līnh.	Môi giới Bōngai trong. Làm môi giới: <i>pōm trong.</i>
Mốc meo Phōk. Cơm thuỷ để lâu bị mốc meo: <i>por phǔng, mǎn dunh dei phōk.</i>	Môi hở Jōdrō, chōdrō. Nhìn người môi hở trông như lúc nào cũng cười: <i>bōngai jōdrō năng de thoī wă nă ling lang.</i>
Mốc ranh giới Tōdrōl. Mốc ranh rãy tôi từ cọc này đến cọc kia: <i>tōdrōl mir inh dōng long âu truh tō long to.</i>	Môi trề xuống Bep tai tohiēh.
Mốc thέch Tōkhōl. Trẻ nhỏ tắm nước ao thân mình mốc thέch: <i>de haioh hǔm dak tum akâu tōkhōl.</i>	Mồi câu Pōdrän. Mồi cào cào: <i>pōdrän lep.</i> Chim mẹ tìm mồi nuôi con: <i>xem yōng chă păng pōdrän lep.</i>
Mốc trắng Khōl, tōkhul. Trâu đầm bùn da mốc trắng: <i>kōpō pung trōk akar khōl.</i>	Mồi câu Pōdrän. Mồi cào cào: <i>pōdrän ām kō xem kon.</i> Mồi lữa Pōkăp ūnh.
Mốc xì Drōk jat. Cây nêu bị mốc meo: <i>gōng drōk boih.</i>	Mồi thuốc Pōkăp hōt. Mồi Brênh. Mồi ăn, mồi đục: <i>brênh xa.</i>

Mỗi cánh to và đen <i>Kolap tur.</i>	Mỗi người một bên <i>Gah mōnh</i>
Mỗi càng <i>Koter, kotir, kōtier.</i>	<i>gah mōnh.</i>
Mỗi có cánh <i>Kolap dīng tung.</i>	Mỗi người một ý <i>Don xara</i>
Mỗi cánh nhỏ: <i>kolap boch.</i> Mỗi bay tứ tung: <i>kolap pār kiō muh</i>	<i>kodih.</i>
<i>kiō mat.</i>	Mồm Người lăm mồm: <i>bōngai rōpiēt hōhāng.</i>
Mỗi duyên <i>Tolei jrung.</i> Mỗi duyên nầy Thiên Chúa đã xe định: <i>tolei jrung wai barai yang</i>	Môn <i>Roboa.</i> Ăn môn rừng ngứa cổ: <i>xa roboa bri har</i>
<i>Ih xang hmōr-monh.</i>	<i>holōng.</i>
Mỗi lái <i>Kōdranh, trong.</i>	Môn đăng hộ đối <i>Tøyōng dihbāl.</i>
Mỗi đen nhỏ <i>Rōtēnh.</i>	Môn đệ, môn sinh <i>De dam.</i>
Mỗi nhỏ không có cánh <i>Mua, moa.</i> Mỗi ăn cây, mỗi xông: <i>moa xa.</i>	Môn rừng rất độc <i>Kli.</i>
Mỗi nhỏ màu đen <i>Kōih hoh, mua rōtēnh.</i>	Mông đít <i>Kōtaih.</i> Mông nở, mông teo: <i>kōtaih tih, kōtaih jep.</i> (Ngôi bệt xuống: <i>oei kōtaih (krēl).</i> Tóc xõa tối mông: <i>xōk kōjung rōjūr rōjua truh kōtaih.</i>
Mỗi trắng <i>Pōlom.</i>	
Mỗi vàng <i>Pōdrēng.</i>	
Mỗi <i>Rīm.</i> Mỗi người trong chúng ta: <i>rīm nu bōn.</i> Mỗi người phải chạy ba vòng: <i>rīm nu athai kōdāu pēng mǎng.</i>	Mông khỉ đỏ <i>Kōdal, dal dōk.</i>
Mỗi, mọi <i>Tōrīm.</i> Chia cho mọi người: <i>axong tōrīm nu.</i>	Mồng (gà, chim...) <i>Kōmrang.</i>
Mỗi người mỗi việc <i>Rōnhăk; kān hăp rōnhăk xara jang kōdih.</i>	Mồng gà trống đỏ chót: <i>Kōmrang iēr tōmōng brē rōhēm.</i> Hoa mồng gà: <i>Rang kōmrang iēr.</i>
Mỗi người một việc; người nào việc này <i>Rōdāk jang kōdih.</i>	Mồng đốc trong âm đạo(âm hạch, âm vật) <i>Kotet, lēl.</i>
	Mồng tai <i>Hla băr.</i> Ăn canh mồng tai, nhớt nhứt lại ngon: <i>pai xa hla băr toblōr chōng</i>

<i>nham.</i>	Một chút xíu <i>Pogia</i> . Ăn chút xíu : <i>xa pogia</i> .
Mőng Pođrěng.	Một chút, không nhiều (thường dùng ở phủ định) <i>Gan</i> . Không có nhiều lúa: <i>bĩ gan dei ba</i> .
Mőng Hopo.	Một tinh <i>Lěch dak not lǒm rođmō</i> . Không khó lấm đâu: <i>bĩ gan tɔ̄nap</i> . ChuOrm không thích uống rượu cho lấm: <i>ChuOrm bĩ gan wā et xik</i> .
Mőng rōmō	Một rỗm <i>Tōchěng kǔkǎ</i> .
Mőt Domonh. Mai mốt: <i>dōning dōmonh</i> .	Một cục, một miếng <i>Topey</i> . Cục sáp: <i>tōpey jrēnh</i> .
Một Minh, mōnh. Một ngày: <i>minh nă̄r</i> . Ngày mồng một: <i>nă̄r mă̄ mōnh</i> .	Một gấp cá <i>Minh kɔ̄nap ka</i> .
Một bữa ăn <i>War</i> . Gạo chỉ còn đủ một bữa: <i>phe dōm âu nhōn amoh kɔ̄ minh war</i> .	Một giấc ngủ ngắn <i>Minh kɔ̄nhip mă̄t</i> .
Một cây Ha joi . Chặt cho tôi một cây tre nhé!: <i>koh kɔ̄ inh minh joi kram ho!</i> . Một cây mía: <i>minh joi kōtao</i> .	Một hơi liền <i>Minh mă̄ng klūh</i> .
Một cây, một sợi, một xâu <i>Minh roh</i> . Một cây tre: <i>minh roh kram</i> . Một sợi dây: <i>minh roh tollei</i> . Một xâu chuỗi: <i>minh roh dreng</i> .	Một ít, một chút <i>Iă</i> . Cho tôi xin một ít: <i>xong inh iă tōxē</i> .
Một cái <i>Minh pōm</i> . Một cái nhà, một ngôi nhà: <i>minh pōm hnam</i> . Một cha mẹ: <i>minh pōm mě bă</i> .	Không còn một cái nào : <i>pă dei iă minh pōm</i> . Lớn hơn một chút: <i>tih iă kɔ̄ noh</i> .
Một chục <i>Pojit, minh jít</i> .	Một kẹp, một tấm, một gấp <i>Konap</i> . Một kẹp ngò: <i>minh roh kōnap hla ngo</i> .
	Một mình <i>Minh nu</i> .
	Một mình, lẻ loi <i>Nu nō</i> . Sống lẻ loi một mình: <i>erih nu nō</i> .
	Một Mōnh . Một hai ba: <i>mōnh bar pēng</i> .
	Một ngày một đêm <i>Xang plang minh nă̄r, xang klěch minh nă̄r</i> .

- Nó đi dã một ngày một đêm: không nhìn rõ: *mɔnhang ah hăp bōk xang plang minh nă̄r*.
Một nháy mắt *Minh kɔnhip mă̄t*.
- Một ôm** (Đơn vị đo đường cong) *Krăp*. Cây to ôm ba ôm: *long tih pēng krăp*.
- Một tấm tranh** *Minh kɔnap hla gia*.
- Một vác** *Tōi minh mă̄ng*.
- Một vệt, một luống dài** (nhỏ) Ok tơ ok. Tôi trồng mía một luống dài: *inh pɔtām kɔtao minh biak ok tơ ok*.
- MƠ**
- Mơ Rōmo.** Mơ mộng: *apo rōmo*.
Mơ hồ *Uh kɔr tɔdah*.
Mơ màng *Uh kɔr brě*.
Mơ thấy người bệnh hoạn, rồi nhận làm con nuôi, sau đó hết bệnh *Pōk bǎn*.
Mơ tưởng *Apo moīh*.
Mờ Kɔ-ul, uh kɔr bang. Ánh sáng mờ: *ang kɔ-ul*. Chữ mờ mờ không rõ: *churuh kɔr bang*.
Mờ mắt *Tɔbla*. Dù trời sáng tỏ, nhưng người mắt mờ cũng
- không nhìn rõ: *mɔnhang ah kɔnă̄r, bɔngai mă̄t tɔbla duh bǐ xɔxâ̄u bōh tɔdah*.
- Mờ mờ Kolăng koloch.** Tôi không thấy rõ, nhưng thấy mờ mờ thôi: *inh uh kɔr bōh tɔdah, chōng kolăng koloch dīk*.
- MƠ Rōmo.**
- Mợ Yāng.**
- Mở Plōh, pōh.** Mở cửa: *plōh mă̄ng, poħiar*. Lời mở đầu: *bɔr pōh trōng*.
- Mở cõi lòng, mở trí** *Pōh don, poħlōh don*.
- Mở cửa, mở cổng** *Pōh mă̄ng*.
- Mở đường** *Pōh trōng*.
- Mở ra** *Toplōh*.
- Mở rộng Lang.** Phát rãy cho rộng thêm: *chong lang muih wă̄ kɔr xă̄*.
- Mở rộng ra** *Pohoh*. Mở toang cửa ra: *pohoh mă̄ng*. Mở lối: *pohoh trōng*.
- Mở mang** *Pōh lang*.
- Mở mắt** *Lă̄r mă̄t, blet kɔr mă̄t*. Tỉnh dậy nhưng không mở mắt được: *xang riu, chōng kuă̄ lar mă̄t*.
- Mở mắt để nhìn thấy** *Blang mă̄t mă̄goh xɔxâ̄u*. (# Nhấm

mắt: <i>pøyup măt</i>).	Mời mọc <i>Lung</i> . Nó cứ mời mọc
Mở to, mở toang <i>Rohôh</i> . Cửa mở toang: <i>măng rohôh</i> .	tôi mãi: <i>hăp lung inh ling lang</i> .
Mở toang <i>Tobuăng</i> . Mở toang cửa sổ cho mát: <i>tobuăng măng mök wă kơ hok hok</i> .	Mời, đón tiếp <i>Jak, tokoi</i> . Mời khách vào nhà: <i>jak tomoi măt tơ hnam</i> .
Mõ <i>Romă</i> . Mõ heo: <i>romă nhŭng</i> .	Mới ₁ <i>Nao</i> . Áo mới: <i>ao nao</i> .
Mõ sa <i>Romă prung prai, romă dört</i> .	Mới ₂ <i>Hle</i> . Lúa mới: <i>ba hle</i> .
Mời ₁ <i>Tơ-iung</i> . Anh hãy mời tất cả anh em chúng ta uống rượu: <i>bě ih dah tơ-iung de nhöng oh bören et xik</i> . (Phong trào xoa dói giảm nghèo: <i>böl tójung păi pöngot, pøyam dönuh</i>).	Thời đại mới: <i>chăl hle</i> .
Mời ₂ <i>Tokoi</i> . Pôm mời Pu dự tiệc cưới: <i>Pôm tokoi Pu năm et xik pokong</i> .	Mới ₃ <i>Ram</i> . Lúa rẫy mới tốt hơn lúa rẫy cũ: <i>ba mir ram löng loi kơ mir puuh</i> .
Mời ₃ <i>Poköng</i> . Chúng tôi mời anh ở lại với chúng tôi vài mà đã thảng đứng hết rồi: ngày: <i>nhôn poköng ih oei păng nhôn bar pêng nă̄r</i> .	Mới lần đầu <i>Pochram</i> . Tôi lần đầu thấy biển: <i>inh pochräm böh dak döxi</i> . Xưng tội lần đầu: <i>hnham pochräm</i> .
Mời ₄ <i>Güm</i> . Mời ông ăn với chúng tôi: <i>ih güm xa păng nhôn</i> .	Mới lú kim (lúa) <i>Muh jrüm</i> .
Mời khách uống rượu <i>Gai et</i> .	Lúa mới lú kim: <i>ba dah muh hměnh jat, tam toyer xang piöt dī dăng boih</i> .
Mời Pôm uống rượu trước, chúng ta uống sau: <i>gai ăn Pôm et adroi, nhôn et döng röng</i> .	Mới tình, nguyên vẹn <i>Plöng</i> . Trở nên người mới: <i>jing bongai hei</i> . Tôi mời thấy nó đây: <i>inh</i>

bôh hăp nao âu hei.

Móm *Mõm*. Mẹ móm cорм cho con: *mẽ mõm por kõ doh kon*. Đừng móm cho trẻ ăn, dơ lấm: *nẽ mõm kõ de haioh, bruh jat.*

Mơn mớn *Dõda lõng.*

gleng glăp.

Mụ *Yă*. Cô mụ: *yă bojâu.*

Mủ cây, nhựa cây *Kotäk*. Mủ mít để bắt dính ve ve: *kotäk mich tã hordro.*

Mủ dính, chất keo dính *Kotäk ronhëng.*

Mủ ung nhợt *Duh potëng*. Nặn mủ: *det uh potëng.*

Mũ *Môk, ngõm*. Đội mũ: *tu môk.*

Mũ của vua. *Môk potao, ngâm potao.*

Mua *Chonh*. Mua bán: *těch bôdro.*

Mua chuộc *Dõng.*

Mua ép giá *Chonh pojua.*

Mua sắm *Chonh tõmam kăl.*

Mùa *Poyan, khei*. Mùa mưa: *poyan mi, khei mi*. Mùa nắng: *poyan phang, khei phang.*

Mùa cá đẻ *trứng Mur.*

Mùa chay *Poyan Mot.*

Mùa khô, mùa hè *Poyan phang.*

Mùa màng *Mir ba hóna potäm.*

Chuột cào cào gây thiệt hại mùa màng: *kone păng lep poyoch mir ba hóna potäm.*

Mùa đông *Khei puih, poyan*

MU

Mu bàn chân *Kopang jong.*

Mu rùa *Kodoh kop.*

Mù Tol. Nó mù mắt từ lúc mới sinh: *hăp tol mat dõng nge*. Chột mắt: *tol minh pah mat*. Làm đui mù: *potol.*

Mù chữ *Bĩ gan pøre hlabar.*

Mù mịt *Kolüng koläng, glăng glăp.* Họ đốt rẫy khói lên mù mịt: *de xoh muih nhui kolüng koläng.*

Mù mịt Nhriu(Mây). Trời mù sấp mưa: *nhriu plěnh wă mi.*

Mù mịt, âm u, tối mù *Ngongip ngongăp.* Hôm nay trời âm u: *năr âu plěnh ngonip ngongăp.*

Mù mịt, mù tịt không hiểu *Koleng koket.*

Mù mịt, đông đảo *Kolüng koläng.*

Mù mịt tối tăm *Măng mu*

<i>puih.</i>	Múc, đong lường <i>Tōng</i> . Lấy
Mùa giáng sinh <i>Pøyan No-en</i> .	ống để múc nước: <i>iök klöng wă kơ tōng dak</i> .
Mùa lúa chín <i>Pøyan ba dum</i> .	Múc đồ ăn <i>Xō tobăng</i> .
Mùa màng <i>Mir ba hōna potām</i> .	Múc nước <i>Wăk</i> . Cô ta đi múc
Mùa mưa <i>Pøyan mi</i> .	nước ở vọt: <i>hăp năm wăk dak tơ hōdrōm</i> .
Mùa quanh năm, mùa thường niên <i>Pøyan lōm xōnăm</i> .	Mục đích <i>Atōch</i> . Mục đích con người là gì?: <i>atōch kon bongai jī kikio?</i>
Mùa phục sinh <i>Pøyan Jung erih</i> .	Mục đồng <i>Bongai wei kon chiēn</i> .
Mùa thu <i>Roxăm</i> .	Mục lục <i>Chă hlâu</i> .
Mùa xuân ₁ <i>Khei nêng nōng</i> , <i>khei ning nōng</i> . Mùa xuân đến, làm tâm hồn sảng khoái <i>pøyan ning nōng truh, ling poħuch don bonôh</i> . Mùa xuân hoa gòn gai nở đỏ tươi: <i>khei ning nōng rang klor ang kobōng</i> .	Mục hư <i>Bük, hōbük</i> . Cây bồ mặc mưa thì mau mục: <i>long pră tơ mi, xōnă hměnh bük</i> . Bầu nước mau mục: <i>tolōp hōbük</i> .
Mùa xuân ₂ <i>Ra rah</i> .	Mục tiêu <i>Adan</i> .
Mùa xuân ₃ <i>Ruṅg yao</i> . Mùa xuân chim tao wao hót: <i>pøyan ruṅg yao, tao wao hoxi</i> .	Mục tiêu, bia bǎn <i>Tōnan, tōnan pōnah</i> .
Mùa, thời vụ <i>Pah pǔng</i> . Thời vụ thu hoạch lúa, tìm người làm khó lấm: <i>pah pǔng oei kăt jat</i> .	Mùi Bâu. Mùi thơm: <i>bâu phu</i> . Mùi thối: <i>bâu ôm</i> . Không ngửi thấy mùi gì: <i>uh kơ mon bâu kio</i> .
Mùa vọng <i>Pøyan gô chang</i> .	Mùi khai <i>Bâu khong</i> .
Mùa nhảy <i>Öxuang</i> .	Mùi hôi của người không tắm <i>Bâu chri, bâu chrōm</i> .
Mùa trống <i>Dreh hōgōr</i> .	Mùi nồng nặc khó chịu
Mùa mép <i>Pōma wă pokrup po</i> .	<i>Korōng, ǒng korōng</i> . Rượu có

mùi nồng nặc khó chịu: <i>xik bâu</i>	Mùn <i>Habük</i> . Đất mùn lúa tốt: <i>teh habük ba jing</i> .
<i>đõng körđng.</i>	
Mùi hăng <i>Öng körđng</i> (<i>măng chua chín</i>)	Mụn cốc <i>Kökot, thöng thoch</i> .
Mùi hôi súc vật <i>Poih</i> . Ngựa có mùi hôi: <i>poiħ hoxeh bâu khõm</i> .	Mụn nhợt <i>Pochüng</i> .
Mùi ớt cay nồng <i>Bâu poħăng hĕng hĕng</i> .	Mụn nhợt, mụt nhợt <i>Potěng</i> .
Mùi thơm phức <i>Bâu phu goleng golăp</i> .	Mụn trứng cá <i>Mün</i> .
Múi <i>Blōm</i> . Múi mít: <i>blōm mich</i> .	Mùng <i>Kormüng</i> . Thả mùng trước khi đi ngủ: <i>tönhur kormüng adroi kɔ̄ tep</i> . Vén mùng: <i>tak kormüng</i> .
Mũi de <i>Toħna</i> . Thợ rèn chặt sắt bằng mũi de: <i>bongai hojõm chõng mam păng toħna</i> .	Mủng <i>Kodöng</i> . Trả công cho nó một mủng lúa: <i>apah hăp minhkodöng ba</i> .
Mủi lòng <i>Polē têt</i> . Người hay mũi lòng: <i>bongai polē têt</i> .	Muối <i>Boh</i> . Nêm muối: <i>lük boh</i> . Ông đựng muối: <i>ding boh</i> .
Mũi Muh. Sống mũi: <i>gor muh</i> .	Muỗi loại nhỏ <i>Romaih, hměng, xóměch</i> . Nhỏ như con muỗi: <i>iē tō xóměch</i> .
Hỉ mũi: <i>hoħriħ muh</i> . Lổ mũi: <i>trôm muh</i> . Ngã chuí mũi: <i>pōk horħop muh</i> .	Muỗi đòn xóc <i>Homěch wong</i> .
Mũi héch <i>Muh roħok</i> .	Muôn <i>Lor lang, rotuh rotāl</i> .
Mũi két <i>Muh gong xeng</i> .	Muôn dân <i>Tōm kɔ̄ hoħdrung bongai</i> .
Mũi quắp <i>Muh pokūch</i> .	Muôn đời <i>Ling lang uh kɔ̄ lah tōch</i> .
Mũi nhọn <i>Nhueng</i> .	Muôn loài <i>Tōm toħdrong xang dei pojing</i> .
Mũi tết <i>Muh pep</i> .	Muôn ngàn <i>Muôn vạn</i> <i>Loħleng loħleng, hrēng hrai</i> .
Mũi tên, đạn <i>Mrōm</i> . Đầu mũi tên: <i>pōnan</i> .	Muôn người <i>Tōm kɔ̄ bongai</i> .
Mǔm mǐm <i>Bruch brich</i> .	Muôn nước <i>Rotuh rotāl dēh</i>
Mun <i>Gǎm jat</i> .	

chă̄r.

Muôn *thu᷑ X᷑ kí ri rach.*

Muốn *Wă.* Tôi muốn về: *inh koră̄t jōp akâu.*

wă wih. Tôi rất thích: *inh wă jat.* Anh cho cái gì tôi đều thích cả: *ih ān kikio,* *inh ling tō wă dīk.* Dù có muốn cũng không được: *mă wă ră duh bī goh.*

Muốn, ham thích *Rohing.*

Không muốn ăn: *pă rohing xa*

Muốn, vâng *Hâm.* Anh muốn không? – Muốn: *ih hâm wă?* – *hâm.*

Muộn, muộn màng *Hnōi, klōi.*

Lúa muộn: *ba hnōi.* Trả muộn: *choi hnōi.*

Muộn *Iǔ kơ năr.* Đi nhanh kéo muộn: *hměnh bōk iǔ kơ năr.*

Muồng hè *Hla rĕ.*

Muồng trâu *Hla krak.*

Muồng *Chōhmōk.*

Mút *Doch.* Trẻ con thường mút ngón tay: *de haioh ga kơ doch xōdrāng ti.* Mút vú chún chút: *doch toh boch boch.*

Mút, hút *Jep.* Ông hút mật hoa: *xut jep rang.*

Mút cùng *Tōch tōdrol.*

Mụt cóc *Kōtōch, thōng thoch.*

Mụt ghé nỗi khấp mình mẩy

Korōt koră̄t. Mụt ghé nỗi khấp mình mẩy: *lěch brōn korōt koră̄t jōp akâu.*

Mụt leo *Potēng krēl kō.*

Mụt nhọt *Potēng.* Bị mụt nhọt đau nhức: *trō potēng jǐ kiēl jat.*

MU

Mưa *Mi.* Nước mưa: *dak mi.*

Có vùng mưa to, có vùng mưa nhỏ: *mi pru mi h pah, mi rah minh puōt.* Trời mưa: *plěnh mi.* Sắp mưa: *wă mi.*

Mưa bão, *Mi bohūt.* Mưa bão, tường nhà sụp đổ từng mảng: *mi bohūt, jōnēng rolīh lēng bēng lang bang.*

Mưa cũng cứ đi *Bōk tōmur păng mi.*

Mưa dầm *Mi rolīm, mi hngach.*

Mưa dầm, mưa liên tục *Mi poegrong.*

Mưa đá *Mi prel.*

Mưa đầu mùa *Mi rah.*

Mưa đổ *Mi hōang.*

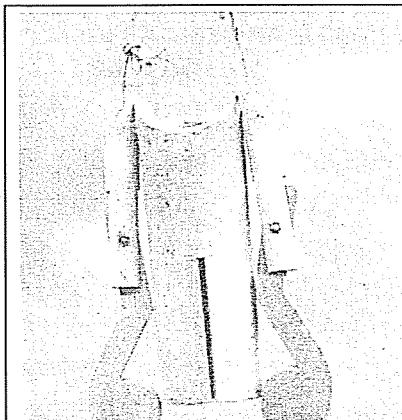
Mưa gió *Mi kial.*

Mưa lâm râm *Ruih rang, mi brih brih.*

Mưa mới làm chời (=Nước đến

- trôn mới nhảy) *Pǔng kơ mi ru rí póm rónoh.*
- Mưa nặng hạt** *Ruh rah.*
- Mưa nặng hạt** *Pru.* Đã lâu rồi, mưa dầm đầu nguồn, mưa nặng hạt cuối nguồn chẳng bao giờ thấy anh tới thăm: *dǒng rí dǒng rach, mi hngach dǒng tu, mi pru dǒng bah, uh kơ lah bôh ih nǎm ngói pǎng nhôn.*
- Mưa phùn** *Ngat.*
- Mưa rỉ rả.** Mưa rỉ rả suốt ngày đêm: *Mi jík jík plăt mǎng plăt nǎr*
- Mưa rơi lác đác** *Mi ruh rang.*
- Mưa tạnh trong chốc lát** *Ót kơ mi.*
- Mưa tạt** *Mi hol̄m.*
- Mưa to như trút nước** *Mi tih chochrük thoí dak kotah.*
- Mưa từng loạt** *Mi druh jíl.*
- Mưa xuân** *Mi rah.*
- Mưa** *Hak.* Mưa ra máu: *hak lěch pham.* Ả mưa: *chøroh hak.*
- Mức, mức độ** *Kónao.*
- Mức độ** *Atõl.*
- Mức độ trung bình** *Kóli krōi.* Áo đã sử dụng rồi, nhưng vẫn còn tốt: *ao kóli krōi.* Người
- trung niên: *bóngai kóli krōi.*
- Mực Dak muł.** Gần mực thì đen, gần đèn thì sáng: *pójök pǎng bóngai lõng go jing lõng, pojök pǎng bóngai kóni gó jing kóni.*
- Mực nước dâng lên mau** *Gúp.* Nước dâng lên mau và ngập cả đồng ruộng: *gúp dak tih truh běnh jöp kơ mir ôr.*
- Mực nước không lên nữa** *Dak dǒng.*
- Mực nước rút xuống**, hoặc lúa trong lâm voi dần: *Khuõk.* Sáng nay nước sông lớn, bây giờ đã rút xuống một cánh tay: *pogé áu dak krong tih, dang ei xang hrõ khuõk minh hogăt.* Lúa chưa khô đầy lâm, khi khô voi mất hai gang: *ba oei adrih běnh kơ kơ xǔm, truh kro yām khuõk bar plaih.*
- Mực nước xấp xỉ** *Momlēng, lēng ler.*
- Mừng mủ, nung mủ** *Kur duh.*
- Mừng chiến thắng, mừng thắng trận** *Roläng.* Suốt đêm ăn trâu uống mừng chiến thắng: *plăt mǎng et roläng xa kópô.*
- Mừng sinh nhật** *Xõ potrõ kóf*

<i>nă̄r rōneh.</i>	Mưu mô <i>Poglēch</i> . Người mưu mô tráo trở: <i>bōngai poglēch</i> <i>chă wěch don de.</i>
Mừng trọng thể <i>Pokrup</i> .	
Mừng quýnh <i>Hloh kō̄h hōk</i> .	
Mừng rõ <i>Xō̄ xō̄n</i> . Nhảy mừng: <i>plōng xō̄</i> .	Mưu đồ ăn cắp <i>Don rōlēk ling</i> <i>wă klē.</i>
Mừng vui <i>Hōk chōt, xō̄ hōk</i> . Hát mừng: <i>hat mă̄ chōt</i> .	Mưa hại <i>Chă todrong wă păi</i> <i>de.</i>
Mười, chục <i>Pojit</i> . Mười hai: <i>pojít bar</i> .	Mưu ích <i>Pøyuō</i> .
Mướn, cho mướn <i>Hōla</i> . Mướn rẫy: <i>hōla mir</i> .	Mưu phản <i>Chă todrong wă</i> <i>iǔng kōnam păng de.</i>
Mượn <i>Tōk</i> . Đi mượn lúa: <i>tōk</i> <i>iōk ba de</i> . Mượn tiền: <i>tōk iōk</i> <i>jēn de</i> .	Mưu sát <i>Chă todrong wă</i> <i>pōlōch de.</i>
Mượn tạm <i>Hōla pōgia</i> .	Mưu sự tại nhân, thành sự tại thiên <i>Kon bōngai pokă, Bă</i> <i>Yang rōtă rōtăp</i> .
Mượn tiếng <i>Gōnōm kō̄mă̄t</i> .	Mưu tính <i>Rōlēk</i> . Mưu tính ăn cắp dê người ta: <i>rōlēk moih klē</i> <i>bōbe de.</i>
Mương nước, hào <i>Rōbong</i> , <i>thong chor</i> . Đào mương: <i>chor</i> <i>thong</i> .	
Mường tượng <i>Băt blēk blēk</i> .	
Mướp <i>Tōjān</i> .	
Mượt mà₁ <i>Bōblēh</i> .	
Mượt mà₂ <i>Bia</i> . Gội lá chòi mòi tóc mượt mà: <i>hūm hla hō̄-ia</i> <i>xō̄k bia</i> .	
Mượt mà₃ <i>Rōhanh</i> . Xinh đẹp mượt mà: <i>guāng rōhanh</i> .	
Mứt <i>Plei long rōyă̄</i> .	
Mưu chuốc, mưu đồ <i>Todrong</i> <i>pōlui pōdăr</i> .	

Mõ bõ
Kok rōmo

N

Na ná *Giăm giăm.*

Ná *Hră, xră.* Cò ná: *theng hră.*

Lên dây ná: *gut hră.* Thân ná: *tong hră, kăng hră.* Rãnh ná đặt mũi tên: *chonok hră.*

Nạc(cá), cơm(trái cây) *Pük.*

Cá lớn có nhiều nạc hơn cá nhỏ: *ka tih lơ pük loi kơ ka iě.*

Nách *Pük ak, pok ak, pük lěk.*

Nai *Juei.*

Nai nịt *Chō hret.*

Nài nỉ cho bằng được *Pobel mă dei, pokit, podõl.*

Nài ép *Pöklüt.* Dù anh có nài ép thế nào, tôi cũng không đi: *mă e adrin poklüt inh dang yo, inh duh kuă bök.*

Nài xin *Öl.* Nài xin thương giúp nó: *öl manat kơ häp.*

Nài van *Nap apinh.*

Nái *Yöng.* Heo nái: *nhũng yöng.* Sâu nái: *hödröng tang ar.*

Nái₁ *töxi.* Một nái chuối lùn: *Minh töxi prit tong wong.*

Nái₂ *Kowah.* Một nái chuối: *Minh kowah prit.*

Nam giới, đàn ông, con trai *Dranglo.* Một người đàn ông

khỏe mạnh: *minh nu dranglo pran jăng.* Con trai: *kon dranglo.*

Nam bán cầu *Gah anap kópah plei teh.*

Nam bộ *Toxung teh dak.*

Nam châm *Mam hrip.*

Nam cực *Gah töch anap, gah todrol anap.*

Nam giới *Khul dranglo.*

Nam nhi *De haioh dranglo, de dranglo.*

Nam nữ *Drăkăń dranglo.*

Nam tính *Tónök dranglo.*

Nam tu sĩ *Bok moan.*

Nam, hướng *Nam Anăp.*

Nám nắng, rám nắng *Mu rok.*

Da rám nắng: *lěch mu rok.*

Nan đan rõ *Tónanh.*

Nan y *Jí kranh.*

Nán lại, ngồi lâu *Êr.* Ở lâu trong nhà người khác: *chă êr tö hnam de.* Ngủ ngày vì rồi rãi: *tep êr uh kơ dei tödrong jang.*

Nạn *Tödrong răm, yêr, xar bar.* Khốn nạn: *răm băm.*

Nản lòng, nản chí *Lao kơ don.*

Đầu hăng, sau nã: *dunh lao nao chot.*

Nản quá, buồn quá *Klai*

<i>poblō.</i>	<i>pograng pokleng poklăp.</i>
<i>Nàng Hăp, yă drăkăń.</i>	<i>Náo nhiệt Pokleng poklăp.</i>
<i>Nàng dâu Mai.</i>	<i>Nạo Kōih. Nạo đu đủ làm chua: kōih plei rohŭng wă pō-iǔ.</i>
<i>Nàng hâu Yă dich dam.</i>	<i>Nạo thai Kōch tük kon nge dōng klak mě.</i>
<i>Nàng tiên Yă Bia. Đẹp như nàng tiên: guăng thoi yă Bia.</i>	<i>Nạo vét Kōch tük trôk.</i>
<i>Nàng Long jră.</i>	<i>Não Ngok. Não bộ: ngok kol, tōm ngok.</i>
<i>Nanh vuốt Togiah. Răng nanh: grěng.</i>	<i>Não lòng Ol lõm nuih.</i>
<i>Nao núng Xrơ xrang, xómro-kokěnh.</i>	<i>Nạp tiền Pojao ăn jēn.</i>
<i>Nào ai biết được Bu băt ăn.</i>	<i>Nát bấy Hěch kōmiěl. Lúa phơi quá khô, giã gạo nát bấy: peh ba kro pogră, xonă hěch kōniěl. Làm cho nát: pohěch.</i>
<i>Nào Lah. Ăn đi nào: xōng lah.</i>	<i>Nát bết Rōmui, rōmui rōmai.</i>
<i>Nào ta đi: bōk lah. Nào đâu tola. Tôi đâu thấy nó, mà anh hỏi tôi: rō kơ inh bōh hăp tola, mă ih jet inh.</i>	<i>Nát nhừ, nát tan, nát vụn Hěch hoch.</i>
<i>Nào khác Maiơ anai. Cái nào: todrong maiơ.</i>	<i>Nát óc Tochěng tōch don.</i>
<i>Nào tôi có hay Rō kơ inh lōlě.</i>	<i>Nát thành bột Hěch rōmui.</i>
<i>Nào, nhé, đấy La. Nào ta đi nhé: bē ta nao la.</i>	<i>Nát ruột nát gan Hěch klak hěch klōm.</i>
<i>Nào...nào Kon...kon, bōn ... bōn.. Tôi xuống chợ đi mua nào muối nào mắm: inh jur Yuǎn chă chonh kon boh, kon măm.</i>	<i>Nạt nộ Kōhioh. Đừng nạt nộ to tiếng để trẻ khỏi khiếp sợ: nĕ kōhioh, kuă kơ de haioh krê.</i>
	<i>Náu ẩn Kōdâu kōnōp.</i>
<i>Náo động Tōxul toxăl, pokleng poklăp. Sóng giữa cảnh đồi nào động: erih tơ anih pogrōng</i>	<i>Náu mình Kōnōp po. Nay Dang ei, harei. Nay dây mai đỗ, đi lang thang</i>

<i>kløng døt.</i> Kẻ lang thang là kẻ lười biếng làm việc: <i>mu kløng døt jí mu alah kɔ̄ jang.</i>	Năm ngoái <i>Xonăm adroi.</i>
Này Âu. Này đây: <i>âu boih.</i>	Năm nhuần <i>Xonăm dei 13 khei.</i>
Chỗ này: <i>anih âu.</i>	Năm qua <i>Xonăm torõng.</i>
Này nọ <i>Noh nai.</i>	Năm xưa <i>Xonăm xõ.</i>
Này Hei, ah ei.	Năm (vật) <i>Bôñ.</i> Bò nằm nhai lại: <i>rømo bôñ røkai rah.</i> Năm dài trên cát: <i>pôñ tø chørh.</i>
Này đóm đóm, nảy lửa <i>Lěch ũnh lõk.</i>	Năm co <i>Bích kokün.</i>
Nảy lộc <i>Chăt kɔ̄mõng.</i>	Năm dài <i>Chønøi tong, chønõng.</i>
Nảy mầm <i>Dăh.</i>	Năm đè lên nhau <i>Gôn rogon, tep tongoa jõng.</i>
Nảy nở <i>Tih wõ.</i>	Năm lăn ra đất <i>Lü lă, ul al.</i>
Nảy sinh <i>Pojing.</i>	Năm lì <i>Bích kün, tep o.</i>
Nạy <i>Chokõ, kɔduh.</i> Lấy cây nạy hòn đá lên: <i>iõk long wă kɔ̄ chokõ tomo.</i> Nạy đá bằng xà beng: <i>koduh tomo păng long mam.</i>	Năm lì, nằm vạ một chỗ <i>Kün.</i>
	Năm liệt, nằm lì một chỗ <i>Tep pødong.</i> Liệt nên nằm lì trên giường: <i>yor røwen, tep pødong tø yong.</i>

NĂ

Nặc danh <i>Anăn pogui, ôn măt lõm chih hlabar.</i>	Nằm mơ <i>Tep apo.</i>
Nặc mùi, xông mùi (tanh, thoảng...) <i>Bâu.</i>	Nằm giường <i>Tep tø yong.</i>
Năm <i>Pødäm (Số).</i> Năm người: <i>pødäm nu.</i>	Nằm nghỉ <i>Păñ.</i> Năm nghỉ tại nhà: <i>păñ põ xang.</i>
Năm tháng <i>Xonăm.</i>	Nằm nghỉ <i>Tep pødei.</i>
Năm kia <i>Xonăm noh xõ.</i>	Nằm nghiêng <i>Bích hocħëng lëng.</i>
Năm hạn hán <i>Xonăm phang.</i>	Nằm ngửa <i>Bích pødang, bích poleng ak.</i>
	Nằm ngửa hay nằm chết ngón

ngang <i>Chogré chogra.</i>	<i>lung hăp.</i>
Năm nơi (đàn bà sau khi sinh) <i>Oei anih.</i>	<i>Năń Man.</i> Năń tượng: <i>man um.</i>
Năm rạp xuống <i>Nap.</i> Năm rạp xuống để trúng đạn: <i>nap iǔ kơ mrōm de pōnah.</i>	<i>Năń bóp Bōbōr tōpět.</i>
Năm sấp <i>Kōmo, brōm brō.</i>	<i>Năń gân Ming hoan, hōmoch hoan.</i>
Năm sông suột <i>Tep pōbro.</i>	<i>Năń nót Chih mă brě.</i>
Năm sông suột, năm dài <i>Jōnong.</i>	<i>Năń Det.</i> Năń sữa bò, dê: <i>det dak toh rōmo, bōbe.</i> Năń mực nhọt cho ra mủ: <i>det potēng tolěch duh.</i>
Năm yên trùm mền <i>Tep o chōlom yom kōl.</i>	<i>Năń, năń Man.</i> Năń tượng: <i>man um.</i>
Năm Mốt. Một năm cơm: <i>minh mōt por.</i>	<i>Năń óc Tōchēng dunh dǎi anăt anot.</i>
Năm cơm theo <i>Nüng hmō por.</i>	<i>Năng₁ Ga kơ.</i> Năng ăn chay cầu nguyện: <i>ga kơ mot, ga kơ khop.</i>
Năm tay <i>Kōdōp.</i> Âm !Pip năm tay đậm trên bàn: <i>Tūr! Pip kōdōp tī chōbū kōbang.</i> Heo hai năm (đo ức con heo bằng dây rồi rồi gấp làm đôi, khúc dây đó dài đúng hai năm tay)	<i>Năng₂ Mă anheh.</i> Năng đi thăm bà con: <i>năm hapong de mă anheh.</i>
<i>Nhũng bar kōdōp.</i>	<i>Năng lực Jōhngām pran, hrōk.</i>
Năm giật <i>Gōnh.</i> Năm tóc giật: <i>gōnh xōk.</i>	<i>Năng nő Phal kō gǔm.</i>
Năm tay nhau <i>Tōrōp tī rōnhăk rōnhēn.</i>	<i>Năng xuất Tōnam ram jing dōng jang.</i>
Năm, bó nhỏ <i>Kōchēp, hōchēp.</i>	<i>Năng nặc Khōm mă.</i> Năng nặc xin cho được: <i>apinh khōm mă dei.</i>
Năń nỉ, cầu xin <i>Pō-ōl, lung.</i>	<i>Năng Tō.</i> Năng oi bức: <i>tō chàng: po bă hăp athai lěch hōhōl.</i>

- Nắng chang chang *Lor leng, tő kotüng.*
lɔlɛŋ, hoheł. Trời nắng chang
 chang: *när tő lor lěng.*
- Nắng gắt *Põng.* Giữa trưa, trời
 nắng gắt: *när dõng, tő põng*
kõl.
- Nắng hanh *Tő lăp lăp.*
- Nắng mưa *Tő mi.*
- Nắng thiêu *Tő phang.* Mùa
 nắng: *poyan phang.*
- Nặng₁ (thuốc) *Ül.* Thuốc nặng:
Hört ül.
- Nặng₂ *Deh, hlăm.* Đau nặng:
jǐ deh, jǐ hlăm. Sốt nặng: *bolō*
hlăm.
- Nặng nề vất vả *Hngăm hngő,*
hngăm anat. Làm cho nặng
 thêm: *pohngăm.*
- Nặng sấp chìm *Trap.* Sông này
 nặng sấp chìm: *Plüng âu trap*
boih.
- Nặng tai *Chongut, hngăm don,*
klík don.
- Nặng tình *Don bắt xon kojăp.*
- Nặng trích *Ngongit.* Tảng đá
 nặng trích: *tomo hngăm*
ngongit.
- Nặng trĩu *Togđn.* Gùi lúa nặng
 trĩu cả vai: *Pǔ ba hngăm togđn.*
- Nặng trĩu xuống *Hngăm*
- Nắp (chai) *Koněl.* Nắp chai:
Koněl chai.
- Nắp hòm, nắp rương *Konglõp,*
tonglõp (tongläp). Nắp hòm:
tongläp bong.
- Nắp nồi bằng lá hay vải
Ponõng.
- Nắp nồi *Konõl, hõnõl.* Xưa kia,
 người Bana thường làm nắp
 nồi bằng lá dầu: *Xõ ki konõl*
gõ de Bahnar ling pom päng
hla kopang. Nắp nồi này không
 kín: *hõnõl gõ âu uh kõ wõl.*
- Nắp, vung (nồi) *Kobiüng.*

NÂ

- Nắc, bậc *Konao.* Nắc thang:
konao kung.
- Nắc cụt *Koněk nök, něk nök.*
 Ham ăn nên mới bị nắc cụt:
xõng hõroh (gohô) kona koněk
nök.
- Nấm có lân tinh *Ünh plom.*
- Nấm dai *Hõ-oy.*
- Nấm hạt mít *Põp.*
- Nấm mèo *Mõmau ding dř,*
mõmau oi(nhỏ).
- Nấm mồ côi, nấm mối trắng

<i>Momau ja bola.</i>	Nấu ống nứa <i>Prung ding</i> .
<i>Nấm mối Momau ja.</i>	Nấu sôi <i>Pøyuh</i> . Nước chưa sôi, con phải nấu cho sôi: <i>dak tam yuh, kon athai pai pøyuh</i> .
<i>Nấm mọc ở gốc le Tu le.</i>	Nấu thức ăn <i>Öp tobăng xa</i> .
<i>Nấm rơm Momâu hònong.</i>	Nầy <i>Au</i> . Bên này bên kia: <i>gah âu gah to</i> . Cái này cái kia: <i>mă âu mă to</i> .
<i>Nấm vàng Momau jrěnh.</i>	Nấy, ai này <i>Bu bu, tôm kơ bơngai</i> .
<i>Nấn ná Adrin oei gó.</i>	Nẩy mầm <i>Dah Lúa</i> đã mọc khắp rẫy: <i>pödei hmâu dah jâp hmoa</i> . Hạt đậu đã nẩy mầm rồi: <i>gär atak dah boih</i> .
<i>Nâng chén lên Yol gol.</i>	
<i>Nâng đỡ Pring dől, től dőng,</i> <i>dőltoiüng.</i> Đưa tay nâng đỡ: <i>pioh tí dőltoiüng</i> .	
<i>Nâng lên, dở lên Pöng pödī, klöng pödī, yöng pödī.</i>	
<i>Nâng lên, nhắc lên Popök, pök atök.</i> Nâng mình lên: <i>pök atök tongla</i> .	
<i>Nâng niu Pin komin.</i>	
<i>Nâng, không sinh sản Klen.</i>	NE
<i>Heo nâng: bobui klen.</i>	<i>Nè Âu.</i>
<i>Nấp Kónop.</i>	<i>Né tránh₁ Měch.</i> Nó liêng, tôi né một bên: <i>hăp chõi, inh měch tonai</i> .
<i>Nấu Pai.</i> Nấu cơm: <i>pai por</i> . <i>Lâu bằng nấu chín nồi cơm:</i> <i>dunh dang pai minh gö por</i> .	<i>Né tránh₂ Weh.</i> Anh làm ơn tránh đường cho xe tôi qua một chút: <i>Apinh ih weh bič, wă kơ xe inh göh bök</i> .
<i>Nấu chín Hoxin.</i>	<i>Ném nhau Toklōm.</i> Họ chơi ném bóng: <i>kănhăp toklōm dihbăl păng balōng</i> . Pu và Pô ném bùn nhau: <i>Pu păng Pô toglōm dihbăl păng trôk</i> .
<i>Nấu bếp Pai por tobăng.</i>	
<i>Nấu cháo Hote</i> (bằng bột gạo với tro lấy từ cọng buồng chuối khô đốt cháy).	
<i>Nấu cơm Pai por.</i>	
<i>Nấu đường Røyā kotaø.</i>	
<i>Nấu nướng Hoxin, bõ gö.</i>	

Ném, liệng <i>Glōm</i> . Ném đá xuống nước: <i>glōm tomo tø dak</i> .	Nẹp lại <i>Pøtop</i> . Cột nẹp lại chỗ xương gãy bằng thanh tre: <i>chõ potop køting tøgør pæng kømak kram</i> .
Đưa cơm cho hồn ma tại mả vào cuối mỗi tháng để tưởng nhớ trong thời gian chưa bỏ mả: (xưa) <i>glōm por kɔ̄ kiăk</i> .	Nẹp rào <i>Huă̄r kɔ̄drong</i> .
Ném, liệng, vứt <i>Tōhueng (tōhōang)</i> . Liệng ra ngoài: <i>tōhueng tø agah</i> . Pôm phang con bò bằng khúc củi: <i>Pôm tōhueng rømo pæng kømak long unh</i> .	Nẹp tranh <i>Pønák</i> .
Nén bạc <i>Hlak jēn</i> .	Nẹp chặt <i>Pøklop</i> . Nẹp chặt xương gãy: <i>pøklop køting tøgør</i> .
Nén lòng <i>Pøgøt don</i> .	Nét mặt <i>Høbø muh mæt</i> .
Neo đơn <i>Minh nu, nu nõ, adro, pøti pøtoi</i> .	Nét Mang, <i>Net Mang, preh mang, lach</i> .
Néo <i>Hønglah</i> . Néo đường: <i>trong hønglah</i> .	Nề hà, ngại <i>Ngønh</i> .
Néo chính đường ngay <i>Trong tøpøt høngah jue</i> .	Nề nếp <i>Khøi juă̄t</i> .
Nép mình <i>Nap po</i> .	Nề Yom. Nề nang: <i>yom kɔ̄ de</i> .
Nẹp ₁ <i>Klap</i> . Pôm gãy tay, anh rẽ nó nẹp xương bằng tre: <i>Pôm tøgør ti, mi klap pæng kram</i> .	Nề mặt <i>Xrø</i> . Không nề mặt ai: <i>uh kɔ̄ xrø kɔ̄ bu</i> .
Nẹp ₂ <i>Pøgep</i> . Cột nẹp lại: <i>vchõ pøgep</i> .	Nêm muối vào thức ăn <i>Lük boh tøtøbøng xa</i> .
Nẹp bằng cây <i>Top, hotop</i> . Tay gãy cột nẹp bằng thanh tre: <i>ti tøgør chõ top pæng long kram</i> .	Nêm chặt <i>Klieng, klong</i> . Nêm rựa cho chắc kẽo tuột cán: <i>klong tøgør güt kɔ̄ tøgloh</i> .
Băng bột: <i>pøn top</i> .	Nэм thử <i>Nhëm</i> . Nэм thử đồ ăn này vừa chưa?: <i>Nhëm nãng tøbøng âu hâm gäl kɔ̄ bæt?</i>
	Nên <i>Jing</i> . Nên người: <i>jing bøngai løng</i> .
	Nên, cho nên <i>Køna</i> . Chưa biết đọc nên phải học: <i>tam goh</i>

NÊ

Nề hà, ngại *Ngønh*.

Nề nếp *Khøi juă̄t*.

Nề Yom. Nề nang: *yom kɔ̄ de*.

Nề mặt *Xrø*. Không nề mặt ai: *uh kɔ̄ xrø kɔ̄ bu*.

Nêm muối vào thức ăn *Lük boh tøtøbøng xa*.

Nêm chặt *Klieng, klong*. Nêm rựa cho chắc kẽo tuột cán: *klong tøgør güt kɔ̄ tøgloh*.

Nэм thử *Nhëm*. Nэм thử đồ ăn này vừa chưa?: *Nhëm nãng tøbøng âu hâm gäl kɔ̄ bæt?*

Nên *Jing*. Nên người: *jing bøngai løng*.

Nên, cho nên *Køna*. Chưa biết đọc nên phải học: *tam goh*

<i>pore, kona athai poxrām.</i>	<i>mě.</i>
Nên thân, nên người <i>Rə-a.</i>	Nêu, cây nêu cúng thần
Người không nên thân: <i>bongai Pogōng.</i>	Cột trâu vào cây nêu bǐ rə-a.
Nên việc, được việc, nên người	cúng thần: <i>pogōng kōpō xoi kə yang.</i>
<i>Tə.</i> Người không được việc (người vô tích sự): <i>bongai bǐ boi.</i>	Nêu gương <i>Tobôh trong, bong</i>
	Cây nêu: <i>holük, rolük,</i>
	<i>gōng.</i>
Nên (nhà) <i>Kópang hnam.</i>	Nếu mà <i>Kō kə.</i> Nếu mà anh
Nên móng <i>Tōm dənal.</i>	không ưa, sao anh không nói
Nên tảng <i>Honōn.</i>	trước: <i>Kō kə tongla uh kə lăp</i>
Nến (cây nến) <i>Ünh jrēnh.</i> Tay cầm nến cháy sáng: <i>ti chēp ünh jrēnh oei khōng.</i>	<i>kuă ră kiə adroi.</i> Nếu mà làm
Nến: <i>tōk ünh jrēnh.</i>	biếng thì đừng ăn: <i>Kō kə alah</i>
Nến sáp ong <i>Phūí jrēnh xut.</i>	<i>ně kə xōng.</i>
Nến <i>Toglong, jrenh.</i>	Nếu <i>Tōng.</i> Nếu anh muốn:
Nện <i>Klōl.</i> Nện đất quanh cột cho chắc: <i>klōl jrāng mă kojāp.</i>	<i>tōng ih wă.</i> Nếu có thì nói có, nếu không thì nói không: <i>tōng dei, athai khan dei; tōng uh, athai khan uh.</i>
Nếp gấp ở đầu gối <i>Kung krōng.</i>	Nếu vậy <i>Tōng lě.</i>
Nếp <i>Tøyōng.</i> Cơm nếp: <i>por tøyōng.</i>	
Lúa nếp: <i>ba tøyōng.</i>	NGA
Nếp quạ <i>Ba tøyōng roja kədoh găm.</i>	Ngà voi <i>Bəla rōih.</i> Thịt ăn, ngà giữ lại: <i>akāu xa, bəla xǔ.</i>
Nếp thơm <i>Ba tøyōng bâu phu.</i>	Ngà ngà <i>Xoai lăp lăp.</i>
Nếp sống <i>Khōi erih.</i>	Ngà ngà <i>Mrīng mrīng.</i> Uống
Nếp vỏ nâu <i>Ba mōng.</i>	một ly mà đã ngà ngà say: <i>et minh mōng, tōma xang mrīng mrīng.</i>
Nết na <i>Ten tonen.</i>	
Nết xấu <i>Khōi kōně mě, tōnōk</i>	

- Ngā ngā say *Pojrang pojrang*. Ngā tư *Hónglah puǒn*.
- Ngā bịch *Ting bōling*. Trâu kéo bộ dây quanh cổ chạy quanh cây nêu ngā bịch xuống: *ting bōling kōpō dār gōng, dōng wōng kōpō dār brā*. Ngā, té *Pōk*. Di từ từ, dường trơn kéo ngā: *bōk polōng, trong toblōr iǔ kō pōk*.
- Ngā chuí mặt xuống đất *Kochuhum, kochüt lǖt*. Vấp phải dây rừng, ngā chuí mặt xuống đất măt sưng húp: *Toih loīh tol̄ei bri, pōk kochuh mūm po-eh măt*. Ngạc nhiên, bối rối *Xoleng kō don, gueu kō don, tōch kō don*.
- Ngā lòng, nǎn lòng *Lao kō mōnhia*. Đầu hăng, sau nǎn dunh lao nao chot. Ngạch, biên chế *Kōtān*. Nhập ngạch: *Mūt kōtān*.
- Ngā nằm tại chỗ *Khokhūl, tūl khūl*. Ngā nằm tại chỗ không dậy nổi: *pōk tūl khūl pā kē iung*. Một mỏi quá, nó lăn ra sàn ngủ thiếp đi: *pā kē kō gleh, tūl khūl hāp tokōl tep tō hōdroh*. Ngai *Tāng dō*.
- Ngā ngủa *Pōk lōk ngoi*. Ngai báu *Tāng dō ang rō*.
- Ngā quí lên nhau *Tokōl tokua dua dihbāl*. Ngai vàng *Tāng dō pōtao, tāng dō mah*.
- Ngā rạp *Lang*. Lúa ngā rạp khó: cắt *ba lang anat kō kāt*. Ngái *Di*. Hôm qua ngài đến thăm chúng tôi: *yōng bri Di nām hōpong nhōn*.
- Ngā rạp *Drap*. Gió bão làm bắp ngā rạp sát đất: *bohūt tohlu pōm hōbo drap teh*. Ngái ngủ *Kōlōng bū*. Trẻ khóc quấy, vì chưa đã giấc: *haioh pōnge, yor kō hāp kōlōng bū*.
- Ngái ngủ *Tōngē kō tep*. Ngai, ngán *Druai*. Đường bùn lầy, rất ngại đi ô: *trong trōk druai tōpā nām tō ôr*.
- Ngại ngùng *Ngōnh, pokrōt*. Trời mưa tôi ngại đi làm: *inh ngōnh bōk jang nār mi*.
- Ngái mê *Pōgang kōmut, potang hlut, pōgang kōmren, pōgang krōl*.

Ngàn <i>Robâu</i> . Hai ngàn con heo: <i>bar robâu tõ nhüng</i> .	Ngạo đồi, ngạo mạn, ngạo nghẽ <i>Ponhôm</i> .
Ngàn thu <i>Hlõng hloi</i> .	Ngạo ngược <i>Chotang, poegröng</i> .
Ngàn xưa <i>Xõ ki xõ kach</i> .	Ngáp <i>Hø-ap</i> . Ngáp ngủ: <i>hø-ap røhing kɔ̄ tep</i> .
Ngán <i>Druei, bøl</i> . Ngán nỗi: <i>druei tøpä</i> . Ăn thịt tôi ngán lăm: <i>xa nhäm inh bøl boih</i> .	Ngát hương <i>Bâu phu</i> .
Ngang bằng <i>Atõ</i> .	Ngạt mũi <i>Pohört, kɔ̄døl muh</i> .
Ngang buồng <i>Kopil, tongil</i> .	Ngạt ngào <i>Bâu phu</i> .
Ngang dọc, ngang qua <i>Drong gän</i> .	Ngay chõ <i>Tødräng</i> . Nó chết đuối ngay chõ này: <i>hăp lôch kɔ̄ glök tødräng âu</i> .
Ngang ngạnh, ngang ngược, <i>ngang tàng Chotang, poegröng</i> .	Ngay giữa <i>Tong høně, tong aně</i> .
Ngang nhau, ngang sức <i>Tung bruñg, ting bring</i> . Hai người khỏe ngang nhau: <i>bre hăp pran tung bruñg</i> .	Ngay khi <i>Hødrěl</i> .
Ngang nhiên <i>Don kɔ̄dih</i> .	Ngay tại chõ <i>Røgřn</i> . Chuột chết ngay tại chõ: <i>røgřn kɔ̄ne lôch leh hødkap</i> .
Ngang trái <i>Uh kɔ̄ trõ</i> .	Ngay tức khắc <i>Tă kɔ̄tă dang ei</i> .
Ngáng chân <i>Døt jõng</i> .	Ngay, ngay lập tức, tức khắc, ngay khi <i>Køtă</i> . Anh phải đi ngay bây giờ nếu không trễ mất: <i>ih athai bøk kɔ̄tă dang ei, tøng bĩ gô kløi</i> .
Ngáng trở <i>Tøt</i> .	
Ngành, nhành <i>Than</i> .	
Ngành ngạnh đỏ <i>Rongiang</i> .	
Ngành ngạnh xanh <i>Jønôt</i> .	
Ngành nghề <i>Tødrong jang phara</i> .	Ngay, ngay thẳng <i>Tøpät</i> . Cây này không thẳng: <i>long âu uh kɔ̄ tøpät</i> . Đứng cho thẳng: <i>dõng mă tøpät</i> . Tính ngay thẳng: <i>don bønöh tøpät</i> .
Ngành ngọn <i>Tøm tech tøm tol</i> .	
Ngạnh cá trê <i>Hømøng høkënh</i> .	
Ngao du <i>Klong døt</i> .	
Ngao ngán <i>Lao don</i> .	Ngay lành <i>Tøpät jue</i> .

Ngay mặt <i>Dang măt, tōngir măt.</i>	Ngày ngày <i>Rǐm nă̄r.</i>
Ngay ngáy <i>Tō̄ don.</i>	Ngày thứ nhất sau khi chôn cất <i>Tō̄rak.</i> Uống rượu ngày thứ nhất sau khi chôn cất: <i>et tō̄rak.</i>
Ngay ngắn <i>Tō̄pă, tō̄dră̄ng.</i>	Ngày sau <i>Bēl kōnh.</i> Ngày sau hết: <i>nă̄r hōtuch bēl.</i>
Ngay từ đầu <i>Ah pōtō̄m, ah gōgō̄l.</i>	Ngày sắp tàn <i>Nă̄r xang wă̄ hoă̄ng.</i>
Ngày Nă̄r. Ngày khác: <i>nă̄r nai.</i> Ban ngày: <i>kōn nă̄r.</i>	Ngày sinh <i>Nă̄r rōneh.</i>
Ngày càng <i>Rai dūnh rai.</i>	Ngày trước <i>Nă̄r adroi.</i>
Ngày công <i>Nă̄r jang.</i>	Ngày xưa <i>Xō̄ ki.</i>
Ngày cưới <i>Nă̄r pōkong.</i>	Ngày vui, ngày hội <i>Nă̄r et.</i>
Ngày cùng thế tận <i>Tō̄ch khei nă̄r, nă̄r tā̄t-mă̄ng-ling.</i>	Ngày xưa ngày xưa <i>Ri rach.</i>
Ngày đầu giết trâu uống rượu <i>Nă̄r pochah.</i>	Ngày <i>Hngō̄r.</i> Ngày o o: <i>hngō̄r grok grok.</i>
Ngày đêm, luôn mãi, đời đời <i>Mă̄ng nă̄r, buh buh.</i>	
Ngày giờ, ngày tháng <i>Khei nă̄r.</i>	NGĂ
Ngày kia <i>Nă̄r to, nă̄r monoh.</i>	Ngăm đe <i>Totă-tō-iǔ.</i>
Ngày Hội đâm trâu <i>Nă̄r pochah gō̄ng.</i>	Ngăm đen <i>Jōmă̄ng.</i> Nước da ngăm đen: <i>akar jōmă̄ng hla hră̄ng.</i> Càng tắm càng đen, càng trang điểm càng xấu xí (ý nói, người xấu dù có trang điểm cũng xấu): <i>rai hūmrai jōmă̄ng, rai poquă̄ng rai kōmō.</i>
Ngày mai <i>Dōning.</i>	Ngắm ngía <i>Nhem.</i> Nhấm ngía mặt trong gương: <i>nhem muh mă̄t lō̄m hō̄mil.</i>
Ngày mối <i>Dōmōnh.</i>	
Ngày nay <i>Chă̄l harei, harei.</i>	Ngắm nhìn <i>Xrĕ nă̄ng.</i>
Ngày này qua ngày khác <i>Pōdă̄ng lă̄ng.</i> Nắng tiếp ngày này qua ngày khác: <i>kōplah âu tō̄ pōdă̄ng lă̄ng hloī.</i>	
Ngày này <i>Nă̄r âu, dang ei.</i>	

- Ngăn cản, ngăn cấm** *Konă, pøgøt.* ngày ngăn đêm dài: *Khei 10, när kødeh mäng kojung.* Pôm lùn: *Pôm bøngai kødeh.*
- Ngăn cản** *Tødøt.* Họ ngăn cản chúng tôi không cho vào sở thú: *kænhæp tødøt uh kør än nhòn müt lõm cham de rong kon kiék.*
- Ngăn chặn** *Pødøt, døt.* Ngăn chặn lối đi: *pødøt trong de bøk.*
- Ngăn chặn lại** *Pøkhøt.* Uống thuốc ngăn chặn thổ tả: *et pøgang pøkhøt chroh hæk.*
- Ngăn nắp** *Røtå røtæp xøgaih.*
- Ngăn phòng** *Chëng läm.*
- Ngăn trở** *Høgäm, pøgän.* Hai đứa không lấy nhau được, vì ngăn trở cậu cháu: *bre hæk oei høgäm ma mon uh kør iøk dihbæl.* Không có ngăn trở gì: *uh kør dei kikiø pøgän.*
- Ngắn cùt** (áo quần) *Tøhøl.* Áo cùt ngắn: *ao kødeh tøhøl.*
- Ngắn** *Jæl.* Đừng mặc quần áo ngắn: *næ hrøp høbæn ao jæl*
- Ngắn ngắn₁** *Køjøl.* Khố ngắn ngắn: *køpen kødeh kojøl.*
- Ngắn ngắn₂** *Tøhøt.*
- Ngắn ngủi** *Kødeh koden.*
- Ngắn quá** (khố) *Konët.*
- Ngắn, lùn** *Kødeh.* Tháng 10
- ngày ngắn đêm dài: *Khei 10, när kødeh mäng kojung. Pôm lùn: Pôm bøngai kødeh.*
- Ngắt** (Lá, ngọn) *Pøleh.* Ngắt lá dâu cho tằm ăn: *pøleh hla hajo än kør hødrøng xa.*
- Ngắt** *Hørech.* Ngắt vé lúa: *hørech røje b a.*
- Ngắt câu** *Køtøch minh trong pøma.*
- Ngắt bằng** ngón tay *Kønøch.*
- Ngắt bông** hoa: *kønøch rang.*
- Ngắt lời** *Tøkua.* Nó ăn nói thường ngắt lời: *hæk pøma xa ling tøkua bør.*
- Ngắt, véo bằng** hai ngón tay *Køxøp.* Bọn con gái chơi giõn véo nhau: *Mu de adruh hønul dihbæl.*
- Ngắt quãng** *Kødæn.*
- Ngặt nghèò** *Anæt anot, hliëng anæt.* Túng ngặt: *hiøk jøl.*

NGÂM

Ngâm *Tong.* Ngâm cây trong nước tránh mọt ăn: *tong long to dak kuä kør mot xa.* Ngâm quần áo trước khi giặt: *tong høbæn ao adroi kør pih.*

Ngâm trong nước <i>Pɔŋdɔm</i> .	Ngǎn ngo, ngǎn người <i>thoi hiong don</i> .
Ngâm mè trong bùn cho khỏi mợt: <i>pɔŋdɔm pok tɔ trôk kuă kɔ̄ mot</i> .	Ngǎng đầu lên <i>Jõng. bih jõng wā joh rɔmo</i> Rắn ngông đầu lên muốn mổ con bò: <i>bih jõng wā joh rɔmo</i> .
Ngâm, nhuộm. <i>Trăm</i> .	Ngǎng đầu, ngược mặt lên <i>Koi, ngoi</i> .
Ngầm <i>Xrep, hlɔp</i> .	Ngǎng đầu, ngược mắt <i>Ngak</i> .
Ngầm <i>Hram</i> .	Nguốc mắt nhìn sao trên trời: <i>ngak kɔ̄l năng xɔ̄nglõng tɔ plēnh</i> .
Ngậm chặt không nhả <i>Kăp rɔ̄rip</i> .	Ngập <i>Lɔp</i> . Nước lụt ngập hết đồng ruộng: <i>dak rɔlat lɔp dī mir ôr</i> .
Ngậm miệng <i>Bɔr nhíp</i> .	Ngập <i>Ngɔp</i> . Nước ngập đầu: <i>dak ngɔp kɔ̄l</i> .
Ngậm, tha môi <i>Mlom</i> . Chó tha khúc xương(ngâm khúc xương): <i>kō mlom kɔting</i> .	Ngập lụt <i>Dak rɔlat</i> . Nước lụt ngập gần hết mái: <i>dak rɔlat giǎm lɔp bɔ̄bung hnam</i> .
Ngậm <i>Mõm, chẽn</i> . Ngậm thuốc: <i>mõm (chẽn) hõt</i> .	Ngập ngừng, bối rối, mất tự nhiên <i>Kokɔ</i> . Nói ấp úng vì bối rối: <i>pɔ̄ma kokɔ</i> . Còn bối rối: <i>oei kokɔ</i> . Chúng ta đừng chọc ghẹo, làm nó mất tự nhiên: <i>bõn ně khõr, kuă hăp kokɔ</i> .
Ngần ấy <i>Dõm ei</i> .	Ngất <i>Mol</i> . Chết ngất: <i>lõch mol</i>
Ngần nào <i>Dõm iɔ</i> .	Ngất nghêu <i>Kojung lêu khêu</i> .
Ngần ngại, rụt rè <i>Nhrõ</i> . Nó ngần ngại không muốn thồ lộ điều đau khổ riêng mình: <i>hăp nhrõ kuă tɔbõh tɔdrong tongla hěl xɔ̄ngon</i> .	Ngất ngư <i>Wā giǎm lõch</i> .
Ngần mặt <i>Ngoi măt</i> .	

- Ngầu, đực ngầu *Koxōk*. chǎng nghe: *inh bōtho hă ră*,
 Ngầu nghiên *Xa luetn lăng, lū chōng hăp kuă păng*.
lap.
- Ngầu hứng *Mon xō kotā hlōi*. Nghe ngóng *Pōpăng*. Nghe
 Ngầu nhiên *Kođrăt*. ngóng xem họ nói gì: *pōpăng de pōma mă nhen*.
- Ngầu tượng *Yang dōmong, Nghe phong phanh *Kođrăng*
yang gru.* *tang wang*.
- Ngây dại, ngây thơ *Oei iě tam Nghe thấu đáo *Nhek kođrăng*.*
wao. Nghe thấu đáo lời khuyên dạy:
 Ngây ngắt *Lū lap.* *nhek kođrăng de bōtho pōnūk*.
- Ngây ngô *Jodū, uh kơ dei don Nghe, nhện lời, nhậm lời *Păng*
wao. bōr.* Lắng tai nghe: *lă̄n păng*.

NGHE

Nghe *Kođrăng, păng*. Tôi không nghe: *Inh uh kơ kođrăng*.

Nghe loáng thoáng, thấy thoáng qua *Kōmoch kōnhoch*. Tôi nghe loáng thoáng như có ai gọi tôi: *inh kođrăng kōmoch thōi de krao inh*. Nó gọi Pôm, nhưng tôi nghe loáng thoáng tưởng nó gọi tôi: *hăp krao Pôm, chōng inh kođrăng kōnhoch ngeh hăp krao inh*. Thấy thoáng bóng người khác mà tưởng là Pôm: *bōh de, chōng inh kōnhoch kơ Pôm*. Nghe lời *Păng*. Tôi dạy mà nó

chǎng nghe: *inh bōtho hă ră, chōng hăp kuă păng*. Nghe ngóng *Pōpăng*. Nghe ngóng xem họ nói gì: *pōpăng de pōma mă nhen*.

Nghe phong phanh *Kođrăng tang wang*.

Nghe thấu đáo *Nhek kođrăng*.

Nghe thấu đáo lời khuyên dạy: *nhek kođrăng de bōtho pōnūk*.

Nghén, thai nghén *Oei jang, akâu jang, pǔ hngăm*.

Nghẹn₁ *Öl, ūl*. Ham ăn nên mới mắc nghẹn: *xa gohō kōna öl*. Ăn sung nghẹn nắc cụt: *xa plei hra öl, jing něk nök*.

Nghẹn₂ *Brōl*. Ăn bột bắp nghẹn cổ: *xa tōpūng hōbo brōl jat*.

Nghẹn lời, nghẹn miệng *Brōk bǐ goh khan*.

Nghẹn ngào *Kođ-ű kō-ua jojrök dak măt*.

Nghèo *Dōnuh, tōnuh*. Nghèo nàn: *dōnuh hin*. Lúa cũ hai ba năm: *ba tōnuh*.

Nghèo đói *Dōnuh hin pōngot hră*.

Nghèo mà làm sang <i>Donuh hin, pogǔ moih oei hnam rõ.</i>	Nghênh đón, nghênh tiếp <i>Xơng iök.</i>
Nghèo mạt <i>Hin hok.</i>	Nghênh ngang <i>Chokč chokč.</i>
Nghèo nàn <i>Bĩ tōdrong.</i> Tôi là người nghèo nàn: <i>inh bøngai bĩ tōdrong.</i>	Nghênh cổ <i>Ngøn holōng.</i>
Nghèo rót mồng tai <i>Kung keng bøbe, glu gle høxeh</i> (<i>những chõ này không có lồng, ý nói nghèo xơ xác</i>).	Nghẽn ngãng <i>Klik don iă toxet.</i>
Nghèo túng <i>Hliēng anāt.</i>	Nguệch ngoạc <i>Wě wǒ.</i>
Nghéo <i>Lôch.</i>	Nghêu ngao <i>Kuønh kuanh.</i>
Nghẹt mũi <i>Pohört muh.</i> Cảm cúm làm nghẹt mũi: <i>høkuk jing poħört muh.</i>	Hát nghêu ngao một mình: <i>hat kuønh kuanh minh nu.</i>
Nghẹt, kẹt <i>Kødøk.</i> Vọt nước bị nghẹt không chảy được: <i>tønglang kødøk dak uh kø gøh ro.</i>	NGHI
NGHÊ	Nghi binh <i>Pølui mu ayăt.</i>
Nghề, nghề nghiệp <i>Tødrong jang.</i>	Nghi ngờ <i>Nhōm.</i> Đừng nghi ngờ người ta ăn cắp: <i>ně nhōm de klě.</i>
Nghề may <i>Tødrong xít ao høbän.</i>	Nghi ngờ, hồ nghi <i>Ngil ngul.</i>
Nghệ <i>Kømut.</i>	Nghi ky <i>Nhōm mě.</i>
Nghể (Cây) <i>Køxøm.</i> Lấy lá nghể suốt cá: <i>peh hla køxøm krøu ka.</i>	Nghi lẽ <i>Khøi khop.</i>
	Nghi ngút, mù mịt <i>Gøglüng gøglæng.</i> Khói từ lú hương bốc lên nghi ngút: <i>axáp mõng göl bâu phu pør golüng golæng.</i>
	Nghi vấn <i>Jet nol năng.</i>
	Nghi Pødei. Nghỉ chân, dừng chân: <i>pødei jõng.</i> Nghỉ việc <i>pødei køjang.</i>
	Nghi bệnh <i>Pødei yor kojí.</i>
	Nghi hè <i>Khei pødei hok.</i>

Nghỉ dưỡng <i>Pon</i> . Nghỉ dưỡng sức: <i>pon johngâm</i> .	Nghịch ngợm <i>Khɔ̄r honul</i> .
Nghỉ hưu <i>Podei yor xang kră</i> .	Nghịch nước <i>Chah pǔng, popah dak</i> .
Nghỉ ngơi <i>Ning nōng, nōng nōt</i> . Tháng nghỉ ngơi, đi chơi giải trí: <i>khei ning nōng, khei nōng nōt, podei kɔ̄ jang, chă mang thōng ngōi</i> .	Nghịch phá <i>Khokhɔ̄r</i> . Mẹ để đây, đừng đứa nào nghịch phá nghe chưa!: <i>inh mǎn ah âu, ně kɔ̄ bu chă khokhɔ̄r hām tōng?</i>
Nghỉ tay, nghỉ việc <i>Podoħ jang</i> .	Nghiêm khắc <i>Kotang</i> . Bên ngoài nghiêm khắc, bên trong hiền lành: <i>muh măt kotang, chōng bōnōh dim rōnim</i> .
Nghỉ Torchēng.	Nghiêm minh <i>Don jue</i> .
Nghỉ bụng <i>Torchēng lōm don</i> .	Nghiêm sắc mặt, nghiêm túc, lời nói cứng cỏi <i>Mrau</i> . Ông ta nghiêm túc nói với chúng tôi: <i>mrau hăp pōma pāng nhōn</i> .
Nghỉ đến, nghỉ tối <i>Torchēng tōr</i> .	Nghiêm trang <i>Ten tōnen</i> .
Nghỉ xem <i>Torchēng nāng</i> .	Nghiêm trọng <i>Tōngām</i> .
Nghị định, nghị quyết <i>Tōdrong Nhà Nuć pochnōng wă</i> .	Nghịêm, đứng nghiêm <i>Dōng kōnhrōng</i> .
Nghị lực <i>Johngām pran</i> .	Nghiên cứu <i>Tak chă</i> .
Nghĩa địa, nghĩa trang <i>Boxat, cham boxat</i> .	Nghiền nát <i>Pohēch</i> .
Nghĩa là <i>Jǐ dang khan</i> .	Nghiền ngãm <i>Torchēng rong ngir</i> .
Nghĩa phụ <i>Bă rong</i> .	Nghiến răng <i>Kăp xōnēnh</i> . Nó ngủ nghiến răng kêu kèn kẹt: <i>hăp tep kăp xōnēnh krit krit</i> .
Nghĩa tử <i>Kon thăm</i> .	Nghiện ₁ (thuốc, rượu) <i>Khōt</i> .
Nghĩa vụ <i>Xōnong</i> .	Nghiện ₂ (thuốc, rượu) <i>Pur</i> . Nó nghiện rượu: <i>hăp pur kɔ̄ xik</i> .
Nghịch, thù nghịch <i>Kōnam</i> .	
Nghịch cảnh <i>Tōdrong tōnap tap</i> .	
Nghịch đồi <i>Bĭ lăp kɔ̄ tōdrong erih</i> .	
Nghịch lý <i>Bĭ lăp kɔ̄ tōdrong</i> .	

- Người tham ăn tham uống: lưỡng: *togô kordü*).
bongai et xa gohô gohap.
- Nghiện₃ *Trõi* (chỉ dùng cho rượu). Nó nghiện rượu: *hăp trõi koxik.*
- Nghiện rượu *Met koxik.*
- Nghiêng₁ *Grê.* Cột nghiêng về bên phải: *jrang grê gah ma.*
- Nghiêng₂ *Ngă.* Nghiêng về phía nhà: *ngă gah hnam.*
- Nghiêng mình bái chào đức vua *Pogröl dōh akâu tongir potao.*
- Nghiêng một bên₁ *Koling.* Nghiêng sõng để nhử cá nhảy vào: *koling plüng wă kox ka toploŋg müt.*
- Nghiêng một bên₂ *Podêng.* Sông nghiêng bên phải: *plüng podêng gah ma.*
- Nghiêng về *Togrê.* Mặt trời ngã bóng xế chiều: *togrê năr chrang tograng năr hoăng.* Cây nghiêng bên nào, ngã bên đó: *long togrê gah yor, gó toköl gah ei.*
- Nghiêng về, xiên về *Togô.* Cột này nghiêng về bên phải: *jrang âu togô gah ma.* (Gù Ngó *Năng.* Ngó chừng: *chăm*
- Nghiêng, thoai thoái *Kochêng lêng.* Dốc thoai thoái: *krang kochêng lêng.*
- Nghiêng, xiên₁ *Bodêng lêng.*
- Nghiêng, xiên₂ *Hogrë.*
- Nghiêng, xiên₃ *Pojrang.* Nhà nghiêng bên phải: *long pojrang gah ma.*
- Nghiêng, xiêu vẹo *Røyë.* Nhà nghiêng sắp đổ: *hnam royë wă togloh.*
- Nghiệp chương *Tödrong lêch dōng chäl erih adroi xđ.*
- Nghiệp vụ *Tödrong jang xa mă brë.*
- Nghiệt ngã *Chotang, kotang.*
- Nghìn, ngàn *Robâu.*
- Nghìn ngịt *Ködrâm ködreng.*
- Nghìn thu *Hlõng hloi, uh kox lah töch.*
- Nghìn xưa *Xox ki xox kach.*
- Nghìn năm *Robâu xonäm.*
- Nghinh nhau trước khi báng lợn(Bò) *Potêng.*

NGO

<i>năng.</i>	
<i>Ngó lén Ngor.</i>	
<i>Ngó ngang Hue năng.</i>	
<i>Ngó nhìn Ep năng.</i> Nhìn qua cửa sổ: <i>ep năng kiĕt trong măng mōk.</i>	trời: <i>tep tơ agah.</i> Trong nhà cũng như ở ngoài cũng không đủ chỗ: <i>mă lōm xang mă tơ agah, duh bĭ rōwan.</i>
<i>Ngó ngoáy Khōr pük păk.</i>	<i>Ngóc đầu</i> (rắn) <i>Jōng.</i> Nó đi uốn ngực như rắn bò ngóc đầu: <i>hăp bōk kōngang thoi bih jōng.</i>
<i>Ngọ</i> (Ngựa) <i>Hōxeh.</i> Năm Ngọ: <i>xōnăm Hōxeh.</i> Giờ ngọ: <i>nă̄r dōng.</i>	<i>Ngoài cuộc Bĩ măt don.</i>
<i>Ngọ</i> (trâu) <i>Ōi.</i> Trâu ngọ tìm con: <i>kōpō ōi chă kon.</i>	<i>Ngoài da</i> <i>Tōdrong jī tơ akār.</i>
<i>Ngò tàu Hla kat.</i> Họ ăn phở với lá ngò tàu: <i>de xa hla kat mōng phoh.</i>	<i>Ngoài khơi</i> <i>Tơ aně dak doxī.</i>
<i>Ngó qua, ngó lại Mlek mlok.</i> Nó ngó qua ngó lại tìm ai: <i>hăp chă năng mlek mlok bu.</i>	<i>Ngoài ra</i> <i>Hloh kơ, bĭ jō.</i>
<i>Ngõ</i> <i>Trong glung.</i> Cổng ngõ: <i>măng cham.</i>	<i>Ngoài tai</i> <i>Uh kơ chăm, uh kơ găl tōngăm.</i>
<i>Ngõ hầu Wă kơ.</i>	<i>Ngoài trời</i> <i>Tơ agah.</i> Ngoài trời: <i>tep tơ agah.</i>
<i>Ngõ hẽm Hōnglah.</i>	<i>Ngoài, bên ngoài</i> <i>Tơ agah.</i>
<i>Ngõ ngách Trong hōnglah.</i>	Đừng ra ngoài, trời mưa <i>ně lěch tơ agah, oei mi.</i>
<i>Ngõ Pōh trong, tōbōh bang.</i>	<i>Ngoái lại₁</i> <i>Hue năng tōrōng.</i>
<i>Ngõ ldì Pōma khan.</i>	<i>Ngoái lại₂</i> <i>Blōk.</i> Nghe tôi gọi, nó ngoái lại nhìn: <i>kotōng inh krao, blōk hăp hue.</i>
<i>Ngõ ý Tōbōh don tōngla.</i>	<i>Ngoại Gah mě.</i>
<i>Ngõ ngoạy Tōdrō.</i>	<i>Ngoại bang Dēh tōmoi.</i>
<i>Ngoa Pōma pōloï.</i>	<i>Ngoại đạo Tōngah.</i> Người ngoại đạo: <i>bōngai tōngah.</i>
<i>Ngoać đuôi Wōt kiēng uit uit.</i>	<i>Ngoại hôn Pray.</i> Con ngoại hôn, con ngoại tình: <i>kon pray.</i>
<i>Ngoài Tơ agah.</i> Ngủ ngoài	<i>Ngoại lai</i> <i>Truh dōng dēh tōmoi.</i>
<i>Ngoại lê Loi kơ dōhia.</i>	<i>Ngoại lệ</i> <i>Loi kơ dōhia.</i>

- Ngoại ngữ *Nōr dēh tōmoi.*
- Ngoại ô *Tōduā kōr pōlei tih.*
- Ngoại quốc *Dēh tōmoi.*
- Ngoại tình *Glōk kung bolük, hrū hrang..*
- Ngoại trừ, chỉ trừ *Tohmih kōr.*
Tất cả chúng tôi ai nấy đều thích ăn thịt khỉ, chỉ trừ anh: *tōm kōr nhōn bu bu duh lū kōr xa nhām dōk, tohmih kōr e dīk.*
- Ngoại trừ *Bī jō.* Ngoại trừ các điều này: *bī jō dōm tōdrong âu.*
- Ngoại xâm *De tōmoi brōt iōk.*
- Ngoạm *Kōluam.* Chó ngoạm miếng thịt to: *kō kōluam kōtuōl xem.*
- Ngoan cưỡng *Xōn kōjāp.*
- Ngoan đạo *Lui kōjāp, pōnam kōkhop.*
- Ngoan ngoän (súc vật) *Lōlup.* Chó ngoan ngoän nằm bên chân chủ: *lōlup kō bich ah jōng kōdrā.*
- Ngoan ngoän *Ten tōnen.* Pu ngoan ngoän vâng lời cha mẹ: *Pu ten tōnen lui ngua kō mē bă.* Phải ăn ở ngoan ngoän: *athai oei xa mă tōnen.*
- Ngoan ngoän *Nguan.*
- Ngoạn mục *Rō kōr nāng.*
- Ngoần ngoèo₁ (chỉ con rắn lớn) *Uing uōng.*
- Ngoần ngoèo₂ (rắn nhỏ) *ueng uong, uing uōng.*
- Ngoảnh đi *Tēng măt tōnai.*
- Ngoảnh lại nhìn *Mlak.* Nó đã đi xa còng nghónh lại nhìn tôi một lần nữa: *hăp bōk xang ataih boih, mlak hue tōrōng nāng inh topa hotuch.*
- Ngoảnh mặt đi nơi khác *Weh.* Khi thấy tôi, cô ta ngoảnh mặt đi nơi khác: *bōt hăp bōh inh, hăp weh ngir tōnai.*
- Ngoảnh mặt đi vì tức giận *Kōngō.* Giận ghét tôi nó ngoảnh mặt làm ngơ: *kōngō hăp mīl kuă pōma pāng inh.*
- Ngoảnh nhìn lại phía sau (vì nhớ nhung, thương tiếc) *Mlok.* Nó đi đã xa, còn ngoảnh lại nhìn tôi một lần cuối cùng: *hăp bōk xang ataih boih, mlok hue tōrōng nāng inh topa hotuch.*
- Ngoặc tay *Toguēo ti.*
- Ngoắt ngoéo, ngoần ngoèo *Uing uōng.* Rắn hổ mang bò ngoần ngoèo qua đường: *uing uōng bih tur gă̄n trong.*

Ngoắt tay <i>Kōwoih ti</i> . Coi kia,	không ngon: <i>jī jān xōng uh kɔ̄ lū</i> . Nó thích xem bóng đá: <i>hăp lū năng de kōdah plei</i> .
Ngoáy nhìn <i>Hue năng</i> .	Ngon, tốt, mạnh giỏi <i>Lōng</i> . Đẹp
Ngoáy tai <i>Kokreh don</i> .	mạnh giỏi: <i>bōk mă lōng</i> . Lòng
Ngóc đầu lén ₁ <i>Bluah, bluah</i> .	tốt: <i>don lōng</i> . Ăn ngon: <i>xa lōng</i> .
Nó lặn rồi ngóc đầu lén: <i>hăp mōch, klah kɔ̄ noh bluah hăp lēch</i> .	Ngon giắc <i>Tep mă lōng</i> .
Ngóc đầu lén ₂ <i>Jōng</i> . Rắn ngóc	Ngon miệng <i>Xa lū</i> .
đầu lén: <i>bih jong</i> .	Ngon ngọt <i>Ngam lōng</i> .
Ngọc quí <i>Gohlâu kĕ gĭt</i> .	Ngon σ <i>Hiôk jat, hōbōnh jat</i> .
Ngoe nguẩy đuôi ₁ (vật nhỏ) <i>Luěl luěl, luïl luïl</i> .	Ngón <i>Děng, xōdrāng</i> . Ngón út:
Ngoe nguẩy đuôi ₂ (Vật) lớn) <i>Lüch lüch</i> .	<i>děng tolut, kon děng</i> . Một
Ngoi lén <i>Bluh lēch</i> .	ngón tay: <i>minh pah děng</i> . Mày
Ngòi Chor dak. Sông ngòi: <i>krong dak</i> .	bằng ngón út tao mà dám lên
Ngói hay gạch <i>Gach</i> . Gạch: <i>găch man</i> . Ngói gạch: <i>hotă</i> .	mặt: <i>e mă iĕ tō děng tolut inh pōm mrō poħōp</i> . Lóng tay:
Xếp gạch: <i>rotăp gach</i> .	<i>awan tōdeng</i> .
Ngòm dậy <i>Gruih iǔng, iǔng hloi</i> .	Ngón giữa <i>Tōdeng mōng</i> .
Ngon <i>Nham, băt</i> . Món này ăn	Ngón chân, tay <i>Xōdrāng jōng, ti</i> .
ngon tuyệt: <i>tobăng âu nham jat</i> . Tôm biển ngon hơn tôm	Ngón đeo nhẫn, ngón áp út
đồng: <i>koxōng dōxi nham loi kɔ̄ koxōng krong</i> .	(áp út) <i>Poih, kon poiḥ</i> .
Ngon, ưa thích <i>Lū</i> . Đau ốm ăn	Ngón giữa <i>Xōdrāng aně</i> .
	Ngón tay cái <i>Yōng ti</i> .
	Ngón trỏ <i>Ti jōp</i> .
	Ngón tay thon thon <i>Rohuăk rohuōk deng ti</i> .
	Ngón tay <i>Tōdeng</i> .
	Ngón tay, chân <i>Hōrāng</i> .

Ngón tay, ngón chân	<i>Toja ti, roja le. Cf xodrăng ti.</i>	NGÔ
Ngọn ₁ (Lửa)	<i>Pla ūnh.</i> Ngọn lửa cháy bập bùng: <i>pla ūnh booblōng booblēl.</i>	Ngô (Bắp) <i>Hōbo.</i>
Ngọn ₂ <i>Goi.</i>	Ngọn cây: <i>goi long.</i>	Ngô ngê, ngố <i>Jōdu.</i>
Ngọn ₃ <i>Kōnhōng.</i>	Chim đậu trên ngọn cây: <i>xem xrōp to kōnhōng long.</i>	Ngô độc <i>Trō jrao.</i>
Ngọn dương xỉ	<i>Wōng kōtonh.</i>	Ngô nhện <i>Kōnāl hōwol.</i>
Ngọn nguồn	<i>Tōm goi, tōm roh.</i>	Ngô sát <i>Uh kōr pohnōng polōch de.</i>
Ngọn tre le chưa ra lá	<i>Rōwing kram, rōwing pole.</i>	Ngỗ nghịch, ngỗ ngược <i>Pōgrōng, todil.</i> Đứa trẻ ngỗ nghịch: <i>de haioh pōgrōng.</i>
Ngọn sóng	<i>Dak rōngiā.</i>	Ngốc nghếch <i>Jōdu.</i>
Ngóng nhìn	<i>Xrē năng.</i>	Ngôi, Đáng <i>Nu.</i> Ba Ngôi Một Chúa: <i>pēng Nu minh pōm Bā Yang.</i> Ngôi Lồ: <i>Yang Nōr.</i>
Ngóng trông	<i>Chang chāi, chang ngīh.</i>	Ngôi mộ <i>Xōnăng, bōxăt.</i>
Ngọng	<i>Kōdā.</i> Nói giọng: <i>pōma kōdā.</i>	Ngôi sao <i>Xōnglōng, hōnglōng.</i> Đêm nay có nhiều ngôi sao lấp lánh trên bầu trời: <i>māng âu prēl pral koo hōnglōng to plēnh.</i>
Ngọt ngọt	<i>Len.</i> Chè ngọt ngọt, ăn không ngon: <i>toh pai lūk kōtao lō, ngam len xa uh kō lü.</i>	Ngôi thứ <i>Kōnao tih ioh.</i>
Ngạm	<i>Ngam.</i> Ngọt ngào: <i>ngam ngut.</i> Lời nói ngọt ngào: <i>bōr ngam.</i> Nước ngọt: <i>dak ngam.</i> Miệng có thể cảm thấy mặn, lạt, đắng ngọt: <i>bōr goh mōn kōr băt, xap, tăng,</i>	Ngôi Oei. Ngôi chòm hổm: <i>oei hōnōn kōtaih.</i> Ngôi xóm: <i>oei tōpām.</i> Ngôi duỗi chân: <i>oei hoyon.</i>
		Ngôi ăn chung <i>Gūm oei xōng xa.</i>
		Ngôi bệt ₁ <i>Oei krēl.</i>
		Ngôi bệt ₂ <i>Oei plē rōwel.</i>
		Ngôi bệt ₃ <i>Rōwăk rōwel.</i> X.

<i>rōwā rōwēl.</i>	Ngôi yên (không nhúc nhích như pho tượng) <i>Tōngūl, tōnguk.</i>
Ngồi bệt <i>Oei tōplē.</i>	Ngồi, đứng giang chân <i>Tuang.</i>
Ngồi canh chừng <i>Kōnūn.</i> Pôm ngồi canh rập chim cu đất: <i>Kōnūn Pōm gō răp drōp tru.</i>	Ngồi giang chân sưởi ấm: <i>Oei tuang unh.</i>
Ngồi chực, trông chờ <i>Ngo ngōk, ngōngoh.</i> Chúng tôi ngồi chờ ông ta suốt ngày: <i>nhōn gō hăp ngōngoh plăt nă̄r.</i>	Ngồi, đứng thành vòng tròn <i>Tōwēng.</i> Các em hãy ngồi thành vòng tròn, để chúng ta bắt đầu trò chơi: <i>bē iěm oei mă tōwēng, wă kơ bōn pōtōm tōdrong ngōi.</i>
Ngồi dậy <i>Iǔng oei.</i>	
Ngồi duỗi chân <i>Oei hōyon.</i>	
Ngồi không <i>Oei hoh.</i>	
Ngồi không yên <i>Oei uh kō ten.</i>	Ngôn ngữ <i>Nōr, bōr pōma.</i>
Ngồi lê <i>Oei ď.</i>	Ngôn từ <i>Bōr, nōr.</i>
Ngồi lì một chỗ <i>Tōngīng.</i> Tôi bảo nó đi làm, nhưng nó cứ ở lì một chỗ: <i>inh athai hăp bōk jang, chōng hăp pōm tōngīng oei minh anih.</i>	Ngốn ngấu <i>Xa gohō, xa jrok.</i>
Ngồi lì <i>Tōkuinh.</i>	Ngốn ngang ₁ <i>Rōkhēu rokhao.</i>
Ngồi nhìn chăm chăm <i>Kōhloh lăng.</i>	Cây ngôn ngang: <i>long rōkhēu rokhao.</i>
Ngồi sưởi nắng <i>Drang tō.</i>	Ngốn ngang ₂ <i>Rōkōp rōkăp.</i>
Ngồi thả thòng chân <i>Oei tah tai jōng.</i>	Cây còn ngôn ngang trong rẫy: <i>long oei rōkōp rōkăp tō mir.</i>
Ngồi tù <i>Oei trō krong.</i>	Ngốn ngang ₃ <i>Hngük hngăk, hōgōng rōgōn rōgan</i> (vật to như đá, gốc cây) Trong nhà ngôn ngang ghè ché: <i>lōm hnam hngük hngăk.</i>
Ngồi vây quanh <i>Dobōng.</i>	Ngông cuồng <i>Pōgrōng chōng jōdu.</i>
Ngồi xếp bằng <i>Hōmlin.</i>	Ngông nghênh <i>Pōnhōm pokrup.</i>
Ngồi xuống <i>Oei bē.</i>	Ngồng ngồng <i>Rōngao.</i> Cao

ngồng ngồng: *Koiüng rongao.* jī.

Ngồng *Ngong.*

Ngộp thở, ngột ngạt *Pohōt.*

NGU

Ngu dốt *Kotul.* Nó học dốt lăm: *hăp poxrām kotul jat.*

Ngu dốt, đần độn *Potō.*

NGO'

Ngơ, làm ngơ *Pom mōng.*

Ngơ ngác, ngơ ngẩn *Tohngiōr tep.* Còn ngái ngủ: *oei tōngē kō̄ tep.*

Ngờ, bất ngờ *Bī ē.* Đến ngày nó không ngờ: *truh nār hăp bī ē.* Ngủ co quắp, co ro *Tep tolunh.*

Ngủ dậy trễ, ngủ trưa *Tep pok.*

Ngủ gà ngủ gật *Ngīl ngūl, ngol*

ngol. Nó ngủ gà ngủ gật trong

Ngõ ngàng *Blīt blīt.* Nó nhìn

tôi với vẻ ngõ ngàng tưởng

chứng như người xa lạ: *blīt blīt hăp xrē inh thoi bōngai tam lah*

hlōng hloi. Ngủ giắc nghìn thu *Tep pōdei*

bōh. Ngủ hay nằm đầu hay chân

Ngơi *Pōdōh.* Ngơi tay: *pōdōh* giáp nhau mình đối xứng

kō̄ jang. Không ngơi: *uh kō̄* *Tōkuh.* Hai người ngủ đối đầu

pōdōh. nhau: *tep tokuh kō̄l.*

Ngồi sáng *Ang chrā.* Ngủ li bì *Tep kō̄gleh.*

Ngợi khen *Ūang.* Ngủ lang *Klang.* Gà bỏ chuồng

Ngợm *Jōdu, kōpīl.* đi ngủ lang: *Iēr clang dōng*

Ngót *Pōdōh.* Không ngọt hoan

hô: *uh kō̄ pōdōh kō̄jrao.* Ngủ lì *Tep o.*

Ngót, thôi, ngừng, giảm, tạnh Ngủ mê *Tep plēk, tep hlōk.*

(trong chốc lát) *Ră̄n.* Mưa Ngủ mê, ai làm ồn cõng không

không ngọt tí nào: *mi bī ră̄n iă̄* biết: *tep plēk mă̄ de pom*

tōxēt. Giảm đau chút: *ră̄n iă̄ kō̄ poxrōng duh bī bă̄t.*

Ngủ mơ măt <i>Tep kō</i> .	Ngục, ngục thất <i>Hnam phak, hnam tongiēt</i> .
Ngủ mơ <i>Rōmo</i> .	Ngục tổ tông (tôn giáo) <i>Anih de lōch</i> .
Ngủ ngày vì rỗi rāi <i>Tep êr yuor kōuh kō dei tōdrong jang</i> .	Nguêch ngoạc <i>Wě wō</i> . Viết chữ nguyêch ngoạc như rắn bò: <i>hrit chih chur wě wō thoi or bih</i> .
Ngủ ngon <i>Tep êm gruei</i> .	Ngum nước <i>Minh hōluōn dak</i> .
Ngủ nướng <i>Tep pok, tep o</i> .	Ngùn ngọt <i>Golut golat</i> .
Ngủ say <i>Tep hlōk</i> .	Nguôi giận <i>Hoi kō mil, ngach kō mil</i> .
Ngủ thiu thiu, ngủ lơ mơ <i>Tep kōne</i> .	Nguội Ngach, ngét. Cơm nguội: <i>por ngach</i> . Nước nguội <i>dak ngach</i> .
Ngủ trần không đắp mền <i>Lang lă, tep lang lă</i> .	Nguội lạnh <i>Xap xēr</i> . Tâm hồn nguội lạnh: <i>don bōnōh xap xēr</i> .
Ngủ nhà trọ <i>Tep tō hnam tomoi</i> .	Nguồn gốc, lai lịch <i>Tōm</i> . Việc đó có lai lịch từ đâu?: <i>tōm gah tōdrong mōnoh lēch dōng yo?</i> .
Ngủ trùm mền <i>Tep klū lūm</i> .	Nguồn gốc làng Kontum: <i>tōm roh tōh tang pōlei Kontum</i> .
Ngủ xoay vần <i>Tep bolō</i> .	Nhà chính, văn phòng chính: <i>hnam tōm</i> .
Ngũ (Năm) <i>Pōdām</i> . Ngũ tuần: <i>pōdām jīt nār</i> .	Nguồn Tu (sông, suối). Nguồn sông Đak Bla: <i>tu krong Blah</i> .
Ngũ cốc <i>Plei long</i> .	Nguồn nước <i>Tu dak</i> .
Ngũ tạng <i>Pōdām pah lōm akāu</i> (<i>plei nuih, klōm, kop, koxoh, pblei bleo</i>).	Nguồn nước, nguồn suối <i>Kōnhōng</i> , Phía nguồn suối: <i>gah kōnhōng</i> .
Ngũ thường <i>Pōdām tōdrong lōng</i> (<i>nhân, nghīa, lẽ, trí, tín</i>).	Ngút ngàn <i>Kojung jat</i> .
Ngũ vị <i>Pōdām tōdrong bāu</i> (<i>băt, tăng, băl, hō, ngam</i>)	
Ngụ cư <i>Oei</i> .	
Ngụ ngôn <i>Tōdrong pōtih</i> .	
Ngụ ý <i>Potih</i> .	

- Nguy hiểm *Hǔy krê*. Đì ban *gogol xonnam nao*.
 đêm nguy hiểm: *bōk kōmāng hǔy krê*. Nguyên hình *Um hōbō kōdih*.
 Nguyên lý *Tōdrong tōm lōm rīm tōdrong*.
 Nguy, nguy hiểm *Yēr*. Nguy quá quân giặc một bên ta rồi: *yēr jat gu ayāt xang jē boih*. Nguyên nhân *Tōdrong pōjīng*.
 Nguy khốn, nguy kịch *Rām bǎm, iǔ yēr*. Nguyên quán *Pōlei klōk klak*.
 Nguyên thủ quốc gia *Bok Tōnul teh dak*.
 Nguy hại *Chă pōyoch*. Nguyên thủy *Tōm gogol xō*,
 Nguyên (xấp vải) *Nhar*. Xấp vải còn nguyên vẹn chưa ai *tōm roh tōh tang, tōm a la chă*.
 cắt: *che âu oei nhāt tam dei bu kăt iōk*. Nguyên tổ *Yă bok tōm*.
 Nguy biện *Pōma pōlui*. Nguyên tuyền *Hōnīl xōgaih*.
 Nguy trang *Hiăk hiōi, pōm pōwil*. Bộ đội giắt lá ngụy trang trên lưng: *de linh chēn hla hiăk hiōi tō chrăng*. Nguyên văn *Tōdrong chih tōm (tam ming)*.
 Nguyen Apōm.
 Nguyên bản *Hlabar tōm*. Nguyên vẹn *Plōng dol*.
 Nguyên cây *Nhrong*. Một cây tre nguyên: *mīnh nhrong kram*.
 Nguyên chất *Hōngăl*. Vàng nguyên chất: *mah pōnō*.
 Nguyên do *Kodi*. Nếu không có nguyên do chính đáng, chúng ta đánh nhau làm chi: *tōng uh kō dei kōdi, bōn tōblah pōm kiō*.
 Nguyễn Đáng *Năr Tết ah* Nguyệt san *Hlabar tōbang tōrim khei*.
 Nguyệt thực *Bō luōn khei*.

NGƯ

Ngư *Ka*. Ngư dân, ngư phủ: *bøngai tonang xa ka*. Ngư nghiệp: *jang xa kɔr rɔp ka*.

Ngữ, ngôn ngữ *Nõr*.

Ngự *Oei, truh*. Ngự trên: *oei kopøng*. Ngự xuống: *jur*.

Ngửa *Dõt, pøgørt*. Thuốc ngừa thai: *pøgang polau*.

Ngứa *Kotal*. Ngứa do bị ghẻ: *kotal yoa kɔr bruih*.

Ngứa ngáy *Pøkoi pøkënh*.

Ngứa tai₁ *Pøkoih don*.

Ngứa tai₂ *Alah kɔr pæng*.

Ngứa tay₁ *Røhing kɔr jang*.

Ngứa tay₂ *Pøkoih ti*.

Ngứa *Polêng ak*. Nầm ngừa: *tep polêng ak*. Đέ ngừa: *män polêng*.

Ngứa *Dang*. Lật ngừa chén: *män dang pønhan*.

Ngứa ra *Tøngøk*. Ngứa đầu bé ra cho uống thuốc: *tøngøk kɔl bok iě wä tø-et kɔr hæp pøgang*.

Ngựa *Høxeh, øxeh*. Cõi ngựa: *tøk øxeh*. Yên ngựa: *an høxeh*.

Ngựa bạch *Høxeh xøk khim*.

Ngựa bông *Høxeh xøk khim bong*.

Ngựa đực *Høxeh tono*.

Ngựa ô *Høxeh gãm*.

Ngựa vằn *Høxeh bring brøng, høxeh tang khim..*

Ngựa đi nước kiệu *Øxeh kɔdåu tê*.

Ngựa sái

Ngực *Kotoh*. Tức ngực: *jí kotoh*. Dấm ngực (hành động tự hạ): *chøbø kotoh*. Võ ngực (hành động tự kiêu): *tap kotoh*.

Ngực nở *Kotoh blo*.

Ngưng *Khøt*. Cơn thố tả đã ngừng rồi: *chroh hak xang khøt boih*.

Ngưng lại *Achøt, høchøt*.

Ngưng lại, đình chỉ một công việc *Potøt*.

Ngưng chảy máu *Pæt kɔr tuh pham*.

Ngưng đọng *Oei døng minh anih, dak töng*.

Ngưng trệ *Pødønh*.

Ngừng bắn *Pødøh kɔr toblah, pødei kɔr toblah*.

Ngừng bước *Pødøh kɔr bøk*.

Ngừng một chút *Døh iă hă*.

Ngước đầu lên *Pøngøk kol*.

Ngước lên *Ngøn*. Ngước nhìn: *ngøn næng*.

Người mắt lên trời <i>Ngoi măt dōm de.</i>	
<i>tō plēnh.</i>	Người <i>Raih.</i> Mọi người phải cố gắng làm việc: <i>rīm raih athei adrin jang.</i>
Ngược lại, lật ngược <i>Tōblō.</i> (Người lật lọng: <i>bōngai pōma toblō bōr.</i> Mặc quần trái: <i>hrōp hōbān toblō.</i> Đất nước đổi thay: <i>teh dak toblō.</i> Không biết ơn, mà còn oán thù: <i>bī bōnē chāl, rai mīl toblō).</i>	Người bất phục tùng <i>Bōngai kiō kō don kōdih.</i>
Ngược dòng <i>Nōk.</i> Xuôi dòng thì dễ, nhưng ngược dòng thì khó: <i>hōplōh bōnh, chōng nōk anāt.</i>	Người bệnh <i>Bōngai jī.</i>
Ngược đãi <i>Oei pōgrōng pāng de.</i>	Người cao đẹp <i>Mrāu dōdōih.</i>
Ngược đời <i>Erih pha pha.</i>	Thanh niên có thân hình cao đẹp: <i>tōdām droi jān dōdōih.</i>
Ngược xuôi <i>Jāp jājāp jeng.</i>	Người cao tuổi nhất <i>Krā krung.</i>
Ngược lại <i>Chuēng.</i>	Người chăn thuê <i>Bōngai wei xa apah.</i>
Người (Ngôi thứ hai) <i>E.</i>	Người công chính <i>Bōngai lōng lăp, bōngai lōng jue.</i>
Người, con người <i>Kon ngai.</i>	Người chơi bời trụy lạc <i>Bōngai blāl.</i>
Người ₁ <i>Bōngai.</i> Tất cả mọi người đều phải chết: <i>tōm kō bōngai athei lōch.</i>	Người chứng <i>Bōngai pōtl.</i>
Người ₂ <i>Nu.</i> Một hai người: <i>mīnh bar nu.</i> Bao nhiêu người: <i>dōm nu.</i>	Người cố chấp <i>Grau.</i> Người cố chấp không muốn nghe lời ai dạy bảo: <i>bōngai don grau uh kō wā pāng de bothro khan</i>
Người ₃ <i>Kōl bōngai.</i> Ba người chết: <i>pēng kōl bōngai lōch.</i>	Người có sức mạnh phi thường <i>Akar bar hlak, klak bar tāl.</i>
Hai người nô lệ: <i>bar kōl dīch.</i>	Người có uy <i>Người anh hùng vóc dáng có uy: muh măt khīn kuan, um ai doan.</i>
Người ₄ <i>De.</i> Những người: <i>Người da trắng, người tây</i>	Người cùng một xứ, một nhóm, giữa chúng mình <i>Tōduā.</i>

phương <i>Trai li.</i>	Người lảnh đạo <i>Bongai grōn.</i>
Người dò tin tức, thám thính, do thám <i>Kowēk.</i>	Người lười biếng <i>Tah tí to'kuang, phang ti tơ ănh</i> (để tay luồn bẹn, hơ tay gần lửa cháy)
Người dung nước lã, lạ mặt <i>De to'moi toi.</i>	Người mắc bệnh sán sơ mít <i>Koei.</i> Người mắc bệnh sán sơ mít (quan niệm cũ, vì họ nuốt phải loại con bướm nói trên, và con bướm này biến thành sán sơ mít) <i>Bongai tro koei.</i>
Người đong đảo <i>Golüng golāng.</i>	Người một dạ hai lòng <i>Bongai bōr pla gao.</i>
Người đựng đâu nói đó <i>Bongai rohoch.</i>	Người nào (chỉ hai người) <i>Mônh.</i> Có một cái, người nào cũng muốn, biết cho ai đây: <i>dei minh pōm, mônh duh wă, mônh duh wă, Idē ān kơ bu âu!</i>
Người già cả <i>De kră.</i>	Người này đè lên người kia <i>Rōgōn rōgan.</i> Hai người vật lộn nằm đè lên nhau: <i>bar nu toklom rōgōn rōtan.</i>
Người giúp việc <i>Dích dam.</i>	Người này, người kia <i>To.</i> Ai cũng muốn, ai cũng thích: <i>to duh wă, to duh 'moih.</i>
Người hai lòng <i>Don mŭt lěch.</i>	Người người <i>Bu bu, tōm kơ bongai.</i>
Người hầu <i>Bongai hōwih.</i>	Người ngồi hay đứng thù lù trong đêm tối <i>Tōngu.</i> Ai ngồi thù lù bên lề đường kia?: <i>bu</i>
Người hay vật nằm bất động <i>Tōbūl, tokhūl.</i>	
Người hay vật nhiều vô số kể <i>Kobōl koblāl, koblē kobla.</i>	
Người hay vật đứng thẳng <i>Kōnhōrōng.</i>	
Người hóa cọp <i>Wir.</i> Người hóa cọp vì ăn phải lúa hoang dại (xưa): <i>bongai jing wir yor xa ba brēch.</i>	
Người kia, cái kia <i>Mōnoh.</i>	
Người lấm mồm <i>Bongai ropiēt hotāng.</i>	
Người làm tay sai <i>Long jră.</i>	

<i>oei tongu ah jih trong to?</i>	<i>uh.</i>
Người nhanh nhẹn <i>Plöng thoi hoxeh, kɔdeh thoi ler(nhäuser như ngựa, đá như đẽ)</i>	Người tí hon (sống trong lòng đất (truyền thuyết) <i>Kon ngai.</i>
Người nô lệ, đầy tớ <i>Dich. Chịu làm người nô lệ để trả nợ: jing dich wă chil hre.</i> Trả tiền cho chủ để giải thoát nô lệ: <i>döng dik.</i>	Người vô tích sự <i>Bongai bĩ tă.</i>
Người nông nổi <i>Don kɔdeh.</i>	Người xấu xí <i>Bongai krüp.</i>
Người phóng túng truy lạc <i>Bongai bläi.</i>	Người yêu <i>Poyô.</i>
Người siêng năng <i>Bongai găt hräng.</i>	Ngưỡng cửa <i>Chogän măng.</i>
Người ta, họ <i>De.</i> Đừng ăn cắp của cải người khác: <i>neiök klē totam de.</i> Họ làm gì kệ họ: <i>de potm kikiø măk kɔ de.</i>	Ngưỡng mộ <i>Kluh yom.</i>
Người tàn ác <i>Bongai don kiék.</i>	Ngượng ngùng <i>Krot.</i> Ăn vụng, người ta phát hiện ngượng ngùng: <i>xa klē, de bôh jing krot.</i>
Người tàng tàng <i>Bolung khut.</i>	Nó ngượng ngùng vì người ta thấy nó ăn cắp: <i>hăp jing krot kolih de bôh hăp xa klē.</i>
Người thân đã chết, đi xa <i>Phoih.</i> Sống quen ăn một mâm, ở một chỗ, bây giờ không còn thấy nhau nữa: <i>erih juăt kɔ xa minh kɔdöng, xöng minh anih, dang dei phoih pă bôh hăp boih.</i>	Ngượng ngùng <i>Grät.</i> Nó muốn ăn cắp xoài, nhưng khi thấy chủ nhà, nó ngượng ngùng: <i>hăp wă klē huăk de chöng bört bôh kɔdră hnam, hăp jing grät.</i>
Người thì... người thì <i>Mona...</i> <i>monah.</i> Người thì muốn người thì không <i>monah wă, monah</i>	Ngừng lại <i>Pödöh.</i> Làm việc mãi không ngừng: <i>jang popük popák bĩ pödöh.</i>
Nha khoa <i>Khul poklaih ji</i>	NHA

<i>xoněnh.</i>	Nhà giáo <i>Bongai bothro.</i>
Nha sĩ <i>Bongai poklaih minh</i>	Nhà giàu <i>Bongai pođrōng.</i>
<i>xoněnh.</i>	Nhà giữ trẻ <i>Hnam rong de</i>
Nhà ₁ <i>Hnam.</i> Dựng nhà: <i>haioh.</i>	Nhà khách <i>Hnam xong tōmoi.</i>
<i>pođrōng hnam.</i> Mái nhà: <i>bōbūng hnam.</i>	Nhà kho <i>Hnam mǎn tōmam.</i>
Nhà ₂ (Tệ xá) <i>Tōpu</i> (nói cách khiêm tốn). Mọi anh vào nhà chúng tôi chơi: <i>bē ih mǔt ngôi</i>	Nhà hàng <i>Bongai tēch tōmam.</i>
<i>tōtōpu hiah nhōn.</i>	Nhà hộ sinh <i>Hnam gǔm de</i> <i>rōneh.</i>
Nhà bác học <i>Bongai rogei</i>	Nhà làng <i>Rōng, wal.</i> Thanh niên ngủ chung tại nhà làng: <i>mu tōdām tep atūm tōrōng.</i>
<i>joaih, bongai hlōh wao.</i>	Nhà lâu <i>Hnam tāl.</i>
Nhà bỏ trống <i>Hnam rohoh</i>	Nhà một bên mái ngăn một bên mái dài <i>Bōbūng kang kīt.</i>
Nhà cầu, nhà vệ sinh <i>Kung</i> <i>ičh, kung gaih, hnam ičh.</i>	Nhà nghèo <i>De dōnuh hin.</i>
Nhà cao to đẹp <i>Hnam tih</i> <i>chōlōih.</i>	Nhà nước <i>Nha nuék.</i>
Nhà cháng, nhà mồ <i>Bō.</i>	Nhà tạm (<i>tôn giáo</i>) <i>Lăm diēng.</i>
Nhà chọc trời <i>Hnam kojung</i> <i>jat.</i>	Nhà tắm <i>Hnam hǔm.</i>
Nhà chòi <i>Rōnoh.</i>	Nhà thương, bệnh viện <i>Hnam</i> <i>pōgang.</i>
Nhà chung <i>Hnam atūm, hnam</i> <i>tōring khop.</i>	Nhà tranh <i>Hnam hla gia.</i>
Nhà chức trách <i>Bongai pōgōr</i> <i>de.</i>	Nhà trống không có đồ đạc <i>Khong kha.</i>
Nhà có vị trí không tốt hay bị xui xéo <i>Hnam kōdraih.</i>	Nhà trống trơn <i>Hnam rohui.</i>
Nhà cửa ₁ <i>Anih anăm.</i> Đây là nhà tôi: <i>āu boih anih anăm inh.</i>	Nhà trợ <i>Hnam pojōh.</i>
Nhà cửa ₂ <i>Hnam dōnō.</i>	Nhà trường <i>Hnam trưng.</i>
	Nhà văn <i>Bongai chih hlabar.</i>
	Nhà vợ <i>Gah akān.</i>
	Nhà vệ sinh <i>Goneng khong.</i>

Nhà, vật cao và kín <i>Thôp</i> . Nhà	Nhai ₁ <i>Kokă</i> . Tay làm hàm
ai trong làng các anh cao kín	nhai: <i>tí bõ jang kang goh kokă</i> .
như vậy?: <i>hnam bu lõm polei</i>	Nhai ₂ <i>Rökai</i> . Tay làm hàm
<i>iěm mǎ kójung thôp to?</i> . Giầy	nhai, không làm, ai mà cho ăn:
ủng, giầy ống: <i>chókhō thôp</i> .	<i>bõ jang, kang goh rökai, uh kɔ̄ jang, bu ān kɔ̄ bõn rökai?</i> Nhai
Nhà xe <i>Hnam mǎn xe</i> .	nghiền thức ăn: <i>rökai poħech por tobăng</i> .
Nhá kéo cá (đứng kéo) <i>Hnhă</i> .	
Nhá nhem <i>Potõm mǎng mu</i> .	Nhai lại <i>Kokai</i> . Bò nhai lại:
Nhả ra Ě. Miệng nhả, môi	<i>rōmo kokai</i> .
chia: <i>ě mõng bobah, klah mõng</i>	
<i>bep</i> .	Nhái bầu <i>Kít poy, tăng plōi</i> .
Nhả ra Lă. Ăn trâm nhả hột: <i>xa</i>	Nhái giọng (nói) <i>Nhōi</i> . Đừng
<i>krēng lă lě gär</i> .	nhái giọng người ta: <i>nē nhōi de</i> .
Nhã nhặn <i>Röhal</i> .	Nhái kêu <i>Tuh</i> . Sau cơn mưa
Nhác thấy <i>Ködrät bôh</i> .	lớn, nhái kêu suốt đêm: <i>Dõng</i>
Nhạc công <i>Bongai pit brõ</i> .	<i>rõng 'mi tih, kít tuh plät mǎng</i> .
Nhạc cụ (gồm nhiều ống lồ ô	Nhái nhỏ, nhái bé <i>Ajik ler</i> .
đặt trên giàn các cô gái thường	Nhái xanh <i>Kít koböng</i> .
vỗ tay trước ống phát ra các	
nốt nhạc) <i>Ding but</i> .	Nhại lại <i>Hödok</i> . Nhại lại tiếng
Nhạc cụ bằng ống lồ ô (vỗ tay	nói người ta để trêu chọc:
vào đầu ống phát ra âm thanh)	<i>hödok de poħma wā poħchē</i> .
<i>Pă pøng</i> .	Nhanh <i>Hměnh</i> .
Nhạc cụ dân tộc có dây ngậm	Nham hiểm <i>Chödök rol</i> .
nối với cây đàn (vừa kéo vừa	Nham nhớ <i>Bĩ bot, tam gan keh</i> .
hát) <i>Momõ</i> .	
Nhạc lý <i>Khōi juăt gah tōdrong</i>	Nhàm chán không muốn nghe
<i>hat</i> .	<i>Poħlik</i> . Đánh chiêng không
Nhạc phụ <i>Bok tonei</i> .	hay làm chán không muốn
Nhạc sĩ <i>Bongai bõ bài hát</i> .	nghe: <i>tōh chēng bĩ rogei pom</i>

<i>pōklik dīk.</i>	Nhàm tai: <i>pōklik</i> Mẹ tôi nhanh tay làm việc <i>mě</i>
<i>don.</i>	<i>inh dōnh jāng xa iō iēp.</i>
Nhàm chán <i>Pohoi.</i>	Nhanh tay₂ <i>Bō mă hōbal hōbēch.</i>
Nhám <i>Hōkă.</i>	Nhanh tay₃ <i>Lōlēp.</i> Nó nhanh tay lượm cỏ: <i>ti hăp lōlēp dōnh nhět kră.</i>
Nhám nhí <i>Pōlām pōloī.</i>	Nhanh trí <i>Ga kōr tōmau hōbal.</i>
Nhan đê <i>Măt hlabar chih.</i>	Nhánh cây lay động <i>Kiōl kiōl</i>(vật nhỏ). Chim chuyền làm nhánh cây lay động: <i>kiōl kiōl xōdrai long tōdrō kōr xem tōplōng.</i>
Nhan nhǎn <i>Tōiō tōiō duh dei.</i>	Nhánh cây nhỏ cong queo <i>Xōdrai rōkhēu rōkhēch.</i>
Nhan sắc <i>Prăl guăng.</i>	Nhánh nhô Reh, reh reu.
Nhàn hạ, nhàn nhã, nhàn rõi <i>Wăñ, wăñ pōdei.</i>	Nhánh, nãi <i>Kowah.</i> Một nãi chuối: <i>mīnh kowah prit.</i>
Nhᾶn (Mắt) <i>Măt.</i> Nhᾶn khoa: <i>tōdrong hok gah măt.</i>	Nhánh sông Bah krong. Nhᾶn sông Pōkō chảy vào sông Dak Bla: <i>bah krong Pōkō ro tō krong Blah.</i>
Nhᾶn (Cây) <i>Jrang, jrang brēl.</i>	Nhao nhao Tō-ōng tō-ang.
Nhᾶn rừng: <i>jrang bri.</i> Cây nhᾶn vuờn: <i>jrang hnam.</i>	Nhào lộn Kōtah tōblō.
Nhᾶn hiệu <i>Tōdra păng măt tōmam.</i>	Nhào nặn Man.
Nhᾶn tiền <i>Dang măt, tōngir măt.</i>	Nhào xuống Tōhoăng.
Nhạn <i>Xem yă yai.</i>	Nháo nhác Xrōx xrang.
Nhanh <i>Hměnh.</i> Nhanh lên: <i>hměnh bě.</i>	Nhạo cười Nă tōdōk.
Nhanh chóng, nhanh nhảu, nhanh nhẹn <i>Hōbāl hōbēch.</i>	Nhạo báng Broh bōngoh.
Nhanh như chớp Wau. Mới nghe tiếng máy bay trên đầu, nhanh như chớp nó đã xa tít: <i>nao kōtōng xe păr re kōpōng kōl, po hăp wau tō xǔng xǔng.</i>	Nhão Potē piōl. Cơm nhão por
Nhanh tay₁ (làm việc) <i>Io iēp.</i>	

pōtē.

Nhão nhẹt₁ *Klī rōwīn.*

Nhão nhẹt₂ *Nhīk nhir.* Thịt bò non nhão nhẹt: *nhām kon rōmo xēch nhīk nhir.*

Nhão nhẹt₃ *Rōklīn rōklān.* Bùn nhão nhẹt: *trōk rōklīn rōklān.*

Nháp *Chih nol adroi.*

Nhát cuốc *Tohla.* Dù yếu sức, mỗi ngày cuốc vài ba nhát lâu cung phải xong: *mōnhang kō kue, minh nār pōng bar, pēng tohla xōnā duh dī.*

Nhát gan *Klōr.* Nó nhát gan, đừng hù nó: *hāp xang klōr, toma nē poklōr atām.*

Nhát gan, nhát đâm *Lēl.* Nhát gan sợ ma: *lēl kō kiăk.* Kẻ nhát gan làm ra vẻ can đảm: *tōngla bōngai lēl pōgū pōm khīn.*

Nhát đâm, hèn nhát *Klōr.* Người nhát nghe tiếng động nào cũng sợ: *bōngai klōr kōtōng kōtēh kiō duh iū.*

Nhau thai *Pōnēn, mōnēn.*

Nhau, với nhau *Dihbāl.* Giúp nhau: *gūm dihbāl.* Thương yêu nhau: *bāt dihbāl.* Đối nhau: *tōblōr kōnam dihbāl.*

Nháy mắt₁ *Kōmleh māt.* Nó

nháy mắt gọi tôi: *hāp kōmleh māt krao inh.* Đừng nháy mắt, tôi chụp hình đấy!: *nē kōmleh māt, inh wā yūp um.*

Nháy mắt₂ *Blōt blōt.* Người có tật hay nháy mắt: *bōngai dei māt ga kō blōt blōt.*

Nháy mắt liên tục *Nhēp nhēp.* Đừng nháy mắt liên tục, đẽ tôi chùi bụi khòi mắt anh: *nē nhēp nhēp, gō inh chokeh bruīh dōng māt ih.*

Nhảy bổ vào *Kōlūng.* Chó nhảy bổ cắn con mang *Kō kōlūng kāp jīl.*

Nhảy cõn *Nol nol.* Con bê nhảy cõn trong sân: *kon rōmo tōplōng nol nol rok cham.*

Nhảy₁ *Kōtah.* Nhảy từ trên nóc nhà: *kōtah dōng bōbūng hnam.*

Nhảy xuồng nước: *kōtah tō dak.*

Nhảy₂ *Nhrōnh.* Éch nhảy tõm xuồng nước: *nhrōnh kīt kōpō tōplōng tō dak.*

Nhảy₃ *Plōng.* Nhảy như ngựa, đá như đế: *plōng thoi hōxeh, kōdah thoi ler* (ý nói người lành lẹ)

Nhảy₄ *Toplōng.* Trẻ con chơi

NHÃ

nhảy dây: *de haioh toplöng tolei.* Cá nhảy ra ngoài phên chǎn: *ka toplöng lěch dōng tonär.*

Nhảy, nước tới chân mới nhảy
Püng kơ mi ru rí póm ronoh.

Nhảy cái *Tohao.*

Nhảy chồm lên *Toplöng choh wong.*

Nhảy dây *Ngôi toplöng tolei.*

Nhảy dù *Tohoäng akâu păng hla du.*

Nhảy cò cò *Koh ko, koh kong.*
Ai thua phải nhảy lò cò quanh
một vòng: *bu thu athai koh ko
minh dăr*

Nhảy múa *Hóxuang.*

Nhảy mũi *Tóngok muh, hóxeh.*
Nhảy qua *Kódang.* Con mang
nhảy qua đường: *jíl kódang
trong.*

Nhảy vọt qua *Phidh.* Nhảy vọt
qua suối: *toplöng phidh gah to
thong.*

Nhảy tung tăng *Jöl kojök.* Trẻ
con đi học về nhảy tung tăng:
*jöl kojök gu haioh toplöng wi
döng hok.*

Nhảy vồ *Roxöng.* Chó nhảy vồ
con chuột: *kō roxöng kăp kōne.*

Nhắc lại *Pōk, pojôch, pōk.*
Đừng nhắc lại chuyện cũ: *nē
pōk tōdrong xo.* Đừng nhắc lại
làm gì: *ne pojôch pōm kiō.*
Nhắc đến người quá cố
Kochök. Khi cha tôi còn sống
thường cẩn dặn đừng uống
rượu say: *kochök bă inh xō
khan Nē kō et xik xoai.* Xác
quân địch đã thối rồi: *kochök
de kōnam xang ôm boih*

Nhắc nhở *Kódroih.* Trẻ không
vâng lời, phải nhắc nhở chút ít:
*haioh uh kō lui athai kódroih
biō.*

Nhắc nhở, nhắc lại *Tobät.*
Tổng inh hiot ih tobät kơ inh
ho: Nếu tôi quên anh nhắc tôi
nhé: *tōng inh hiot ih tobät kō
inh ho.* Đừng nhắc đến chuyện
đó nữa: *nē pă tobät gah
tōdrong monoh.*

Nhắc đi nhắc lại chuyện cũ
Totöt. Chuyện tôi ăn cắp đã
một năm rồi, nhưng nó cứ
nhắc đi nhắc lại hoài: *tōdrong
inh klé xang minh xonam boih,
chōng hăp totöt inh pōpük
pōpák.*

Nhắc, làm lại một điều *Ne năi, hăp nă nhek lek hōnēnh*. Đừng nhắc lại chuyện cũ, tôi không muốn nghe: *ně pă ne năi tōdrong xo, inh kuă păng boih*.

Chán quá, cứ nói mãi điều này: *lap jat, pōma ne năi minh tōdrong*.

Nhầm lúc *Tōdă kơ*. Tôi đến nhầm lúc nó đang ăn: *inh truh tōdă kơ hăp oei xōng por*.

Nhầm (bắn) *Trēnh*. Nó nhầm bắn cọp: *hăp trēnh pōnah kla*. Nó nhìn tôi bằng nửa con mắt: *hăp trēnh năng inh minh pah măt*.

Nhầm mắt *Kōnhīp*. Nhầm mắt: *kōnhīp măt*. Nhầm một mắt: *kōnhīp măt minh pah*.

Nhầm mắt xuôi tay Khi cha nhầm mắt xuôi tay, ai sê chăm sóc các con đây!: *thēng kơ bă inh kōmăng kōmōt, bu gō năng iěm âu kōnh!*

Nharem, áo nharem *Ao xōkă*.

Nhăn nheo, co quắp *Kochōng, chōng krop*. Tuổi già da nhăn nheo: *xang kră, akar hōnh hōkrop*.

Nhăn răng *Nhek lek, chik xōnēnh*. Nó nhăn răng cười:

hăp nă nhek lek hōnēnh. Đói nhăn răng: *pōngot nhek lek hōnēnh*.

Nhấn, căn dặn *Totă*.

Nhấn nhủ *Poxō pōnūk*.

Nhấn nhủ *Chă tōbat totă*. Cha mẹ nhấn nhủ con cái: *mě bă chă tōbat totă dōh kon*.

Nhẫn bồng, nhẫn nhụi *Blioh bliah*.

Nhấp rượu *Et adar toxē*.

Nhặt *Tōtep*. Tụi nhỏ nhặt hạt đậu rơi: *de haioh chă tōtep gār tōh ruih*.

Nhặt, lượm *Dōnh*.

NHÂ

Nhắc lên₁ *Tōduk*. Cây nặng lăm, một người bẩy không nhắc lên được: *long hngăm jat, minh nu xeo uh kơ tōduk*.

Nhắc lên₂ *Pōpōk*. Đừng nhắc ghè lên kéo bẽ: *ně pōpōk ge kōnh pōchah*.

Nhầm *Wēng*. Nó vào lầm nhà người ta: *hăp măt wēng tō hnam de*.

Nhầm *Hōwōl*. Lấy nhầm đồ người khác: *iōk hōwōl tōmam*

<i>de.</i>	đi vắng, kẻ trộm lén vào lấy
Nhẩm găm <i>Dōm.</i>	<i>dōm</i> : <i>pogē inh hrūl, de mūt klē tōmam.</i>
Nhẩm nháp <i>Et xa ngōi ia ia.</i>	Nhân lực <i>Hrōk kon bōngai.</i>
Nhậm lời, nhện lời, nghe <i>Pāng bōr.</i>	Nhân ngày ăn nhà mới <i>Polāng nār et tōk hnam.</i>
Nhẩm <i>Chōchōh, chōchōp.</i> Hát nhẩm theo điệu chiêng: <i>chōchōp ching chēng.</i> Vừa đi vừa nhẩm kéo quên: <i>bō rai chōchōp iǔ kō hiōt.</i>	Nhân nghĩa <i>Don băt de.</i>
Nhân (Người) <i>Bōngai.</i> Nhân tính: <i>tōnōk kon bōngai.</i> Mỹ nhân: <i>bōngai guāng rō.</i>	Nhân tài <i>Bōngai rōgei joaih.</i>
Nhân <i>Tojuh.</i> Tính nhân: <i>Phep tojuh.</i> Hai nhân hai là bốn: <i>bar tojuh bar jing puōn.</i>	Nhân tạo <i>Dei pōjīng dōng ti bōngai.</i>
Nhân ái <i>Don manat, don hōmah.</i>	Nhân tình <i>Pōyō.</i>
Nhân chứng <i>Bōngai pōm pōtīl.</i>	Nhân vật <i>Bōngai ang bang.</i>
Nhân công <i>Bōngai jang.</i>	Nhân vì <i>Kolih kō.</i>
Nhân danh <i>Tang măt, krao măt.</i>	Nhân viên <i>Bōngai jang.</i>
Nhân dân <i>Bōl băl.</i>	Nhận làm cha con <i>Krao bă kon.</i>
Nhân dịp <i>Polāng kō.</i>	Nhận lời <i>Dōnh, xōng tō.</i> Xin ông thương nhận lời tôi: <i>tōnha ih pap dōnh hyăp kāu..</i> Nói sai xin đừng chấp, nói đúng thì xin nhận lời: <i>hyăp glăi ih weh, hyăp rōgeh ih tō</i>
Nhân đạo <i>Don dim.</i>	Nhận lời, nhậm lời, nghe <i>Mōng.</i> Tôi xin, nhưng nó chẳng nhận lời: <i>inh apinh, chōng hăp uh kō mōng.</i>
Nhân đức <i>Ai jāng.</i>	Nhân vật hoang đêđêng (dãñ đầu bầy heo rừng, hoặc thú rừng) <i>Kōch.</i>
Nhân khẩu <i>Pōlang măt.</i>	Nhân lúc <i>Pōgē.</i> Nhân lúc tôi Nhấn <i>Pit.</i> Muốn tắt điện phải

nhấn chổ này: <i>wă păt ūnh Nhǎn nha Ada adeh, bĩ gă̄n høyuh athai pit anih âu.</i>	<i>hōroh.</i>
Nhận định, nhận thực <i>Gonăl til.</i>	Nhấp nháy <i>Pheng glip, blil nhíp, blēl nhép.</i> Anh sao nhấp nháy trên bầu trời: <i>ang xonglōng bl;ēl nhép tơ phot phōng.</i>
Nhận lấy <i>Xong iōk.</i>	
Nhận lời <i>Dōnh bōr, păng bōr.</i>	
Nhận thấy <i>Wao mă brē.</i>	
Nhận thức <i>Gonăl lolē.</i>	Nhấp nhô <i>Blōl nhup blōl nhup.</i>
Nhận xét <i>Chăm.</i>	Nhấp nhõm <i>Hōroh horan wă</i>
Nhận ra, nhận biết <i>Gonăl.</i> Làm <i>bōk.</i>	
dấu để người ta nhận ra: <i>pōm tōdra wă kō de gonăl.</i> Tôi <i>don, mǖt khul.</i>	Nhập cuộc, nhập hội <i>Müt</i>
không nhận ra cô ta: <i>inh bĩ gonăl hăp.</i>	Nhập đề <i>Pōh trong.</i>
Nhận vào <i>Kocher.</i> Nhận bắp vào gùi cho chặt: <i>kocher hōbo lōm jop mă hrăt</i>	Nhập gia tùy tục <i>Athei kiō khōi juăt hnam de xara.</i>
Nhận vào, nhét vào <i>Miĕt.</i> Nhét thuốc vào tẩu: <i>miĕt hōt lōm tăng.</i>	Nhập học <i>Müt hok.</i>
Nhận xuống cho đầy, nhận chặt vào <i>Tohmět, chol.</i> Hai người nhận lúa đầy gùi cho nhau: <i>bre hăp tohmět kō dihbäl ba.</i>	Nhập quan <i>Mān kiēk lōm bong.</i>
Nhẫn <i>Tokiēn.</i> Đeo nhẫn cưới: <i>trő tokien pokong.</i>	Nhập tâm <i>Băt rōbot.</i>
Nhẫn nại, nhẫn nhục <i>Pochōn pōdōng.</i>	Nhập vào <i>Müt.</i>
Nhẫn tâm <i>Chotang.</i>	Nhập vào <i>Pōlīr.</i> Hai sông nhập một: <i>bar tō krong pōlīr jing minh.</i>
	Nhất (Một) <i>Minh, mōnh.</i>
	Ngày thứ nhất: <i>nă̄r mă mōnh.</i>
	Nhất định, nhất tâm <i>Pōhnōng wă.</i>
	Nhất hạng <i>Lōng koyōh, roei koyōh, tōch tōdrong.</i>
	Nhất quyết không <i>Ngang.</i> Tôi

nhất quyết không làm việc đó:
*inh kuă ngang pơm tōdrong
mōnoh.*

Nhất quyết, đòi cho được
Kōnhēng, kōnhēng, kōnhēl.

Nhất tề *Hrām hrām*. Toàn dân
chúng nhất tề xông vào bắt

Ngài: *tōm bōl hrām hrām
gōlung rōp Di.*

Nhất thiết *Kāl kō.*

Nhất thời *Dōdāng, minh
rōwūh dīk.*

Nhất trí *Lāp kō don.*

Nhật (Ngày) *Nār.* Tam nhật:
pēng nār.

Nhật báo *Hlabar tōbang.*

Nhật nguyệt *Bō lūon khei.*

Nhật ký *Hlabar chih rā
tōdrong rīm nār.*

Nhật tụng *Tōdrong khop rīm
nār.*

Nhật thực *Bō lūon nār.* Nhật
thực làm tối tăm hoàn cầu: *bō
lūon nār pōklām jāp teh.*

Nhậu *Et xik.* Nhâu nhẹt: *et
xik kǔ kǎ.*

Nhầy nhụa *Rojih.* Chảy mủ
nhầy nhụa: *lēch duh rojih
(ronhīh).*

NHE

Nhe răng *Lek, nhek lek.* Nhe
răng cười thôi: *lek xōněnh nă
dīk.*

Nhe răng *Tōhnhek.* Nó cười
nhe răng như khỉ: *hăp nă
tōhnhek thoi dōk.*

Nhè nhẹ *Hōioch biō.*

Nhé *Hâu, hēu.* Hôm nay mà
đi rãy nhé: *nă̄r âu e bōK tō mir
hâu.*

Nhé dạ, bồng bột *Don lōlēp.*

Nhé nhõm *Khial.* Lâu ngày
mới tắm thấy nhẹ nhõm trong
người: *xang dūnh hum minh
măng, mōn akāu jān hōioch
khial.*

Nhem cho thèm₁ *Pōmoih,
pōrōnh.* Nhem me cho nó
thèm: *pōmoih kō hăp plei hleu.*

Nhem cho thèm₂ *Tōmoih.* Nó
ăn me và muối ớt nhem cho
chúng tôi thèm: *hăp xa hleu
păng boh pōhăng tōmoih kō
nhōn.*

Nhem cho thèm₃ *Tōmai.*

Nhem cho thèm₄ *Pōrōnh.*
Đừng nhem trẻ nhỏ: *ně pōrōnh
de haioh.*

Nhem nhuốc *Rōmot.*

Nhen lửa *Pojing ūnh*.
 Nhen nhúm *Potōm pojing*.
 Nheo mắt.....
 Nheo nhóc *Hliēng anāt*.
 Nhét kín *Klōl*. Nhét kín hang
 chuột: *klōl trōm kōne*.
 Nhét kín lại *Chēn*.
 Nhét kín lại *Kōnhēt*. Nhét kín
 lỗ thủng ở sông để nước khỏi rỉ
 vào: *kōnhēt plūng mă xir kuă*
kō dak müt.
 Nhét vào, nhện vào *Kocher*.
 Nhét bắp vào gùi cho chặt:
kocher ho'bo lōm jop mă hrăt

nhện: *wai dăng*. Nhện cười to,
 thắn lắn mím cười(y nói, tai
 vách mạch rừng): *wai wēng nă*
chǔ chă yōp.

NHI

Nhi đồng *De haioh*.
 Nhì (Hai) *Bar*. Thứ nhì: *mă*
bar.
 Nhí *Ioh iě*.
 Nhị (Hai) *Bar*. Đệ nhị: *mă*
bar.
 Nhí! *Kah!* Làm sao nhí! tôi
 mất rựa rồi: *bōr thoī iōr kah!*
 Nhích lên, chống lên *Tōdēk*.
 Cân bên nhẹ nhích lên: *long*
atō tōdēk gah hōjoch.
 Nhiễm bệnh *Bōm tōdrong jī*.
 Nhiễm dịch *Rōgo rōgēch*. Bò
 chúng tôi bị nhiễm dịch: *rōmo*
nhōn jī rōgo rōgēch.
 Nhiễm độc *Bōm jrao*.
 Nhiễm trùng, nung mủ *Kur*.
 Vết thương nung mủ: *xōbur*
kur duh.
 Nhiệm kỳ *Rōwuh jang*.
 Nhiệm mầu *Chrih xrep*.
 Nhiệm nhặt *Chötāng*.
 Nhiệm vụ *Xonong*. Biết chu

NHÊ

Nhẽ nhại, nhẽ nhãi (mồ hôi)
Hōnhōr, holik holak. Mồ hôi ra
 nhẽ nhại: *bō-uh lēch hōnhōr*.
 Nhẽ nhãi *Hōnhōi hōnhay*.
 Nhẽ nhãi *Kochuē*. Trẻ con
 thường hay chảy dài nhẽ nhãi:
de haioh ling kochuē dak hay.
 Bò ăn trúng sâu sùi bọt mép
 nhẽ nhãi: *rōmo xa trō*
hōdrōng, dak hay lēch kochuē.
 Nhện *Wai*. Tơ nhện: *dăk*
wai. Nhện giăng tơ: *wai dăk*.
 Con nhện nước: *wai dak*. Mạng

toàn nhiệm vụ ở đồi này: <i>lōlē kōnōn kōnăp</i> . Chuột bị bẫy	<i>jang keh xōnong tō teh âu</i> .	sập nầm chết rải rác: <i>kōne trō gōng tōh lōch kōnōn kōnăp</i> .
Nhiếp ảnh <i>Yup um</i> .		
Nhiếp chính <i>Bōk pōgōr tang bok potao</i> .		Nhiều cục đá lớn hay đống lúa chất lên nhau <i>Tōngūk tonggăk</i> .
Nhiệt <i>Tō</i> .		Nhiều hàng thảng tấp <i>Krōch krāch</i> . Sắp hàng thảng tấp:
Nhiệt độ <i>Kōnao tō</i> .		<i>potāng krōch krāch</i> .
Nhiệt huyết, nhiệt tâm <i>Tō chōgăm</i> . Lòng hăng hái nhiệt tâm: <i>bōnōh tō chōgăm bī lao bī lăp</i> .		Nhiều lỗ lớn <i>Rōhōk rohak</i> . Nhà có nhiều lỗ dột to: <i>hnam hlōh rohōk rohak</i> .
Nhiệt tình ₁ <i>Kōyah kōyah</i> . Người nhiệt tình, người đứng dừng: <i>gah minh kōyah kōyah, minh pah glah hōkhē</i> .		Nhiều lỗ nhỏ li ti <i>Pōlōh rohuāk rohueo</i> .
Nhiệt tình ₂ <i>Tōngăm</i> . Nó làm việc không nhiệt tình: <i>hăp jang uh kō tōngăm</i> .		Nhiều lỗ nhỏ <i>Rōhōk rohēch, tohok</i> .
Nhiệt thành <i>Tō băt</i> .		Nhiều món ăn ngon bày trên <i>bàn Khui khai</i> . Xet dọn cho <i>Rōk</i> nhiều món ăn ngon: <i>Xet jong kō Rōk por tōbăng khui</i>
Nhiều <i>lō</i> . Nhiều người đói: <i>lō khai</i>		
<i>bōngai pōngot</i> . Ăn nhiều: <i>xa lō</i> . Nhiều lấm: <i>lō lang</i> . Nhiều vô số kể: <i>lō lang lō leng</i> .		Nhiều người bụng phệ <i>Pōtāk pōtōng</i> .
Nhiều <i>Āl</i> . Năm nay ao đầy tôm tép: <i>xōnăm âu lōm tum yā jrūm āl jat</i> .		Nhiều người có vóc dáng đẹp <i>Khōkhâu khōkhau</i> . Con trai, con gái ông Roh đều có vóc dáng đẹp: <i>bok Roh kon adruh kon tōdăm akâu jān khōkhâu khōkhau</i> .
Nhiều <i>Phĕ</i> . Nó ăn mạnh lấm, hết nửa nồi: <i>hăp xōng deh jat, phĕ minh pah gō</i> .		Nhiều người lớn trổ mắt nhìn
Nhiều con vật nhỏ nầm chết nhau chờ đợi lo âu <i>Gōlăk</i>		

golōn.

Nhiều loạn *Toxǔl toxăl.*

Nhiều súc vật *Kokuí kokai*. Bò Nhím Khém. Lông nhím dựng ông Glaih đầy chuồng: *rōmo* đứng: *koxor khém chokrōng. bok Glaih kokuí kokai bēnh kō war.* Nhìn chǎm chǎm Kohlōi, gohlōi. Chó chǎm chǎm ngồi

Nhiều tay *Ti kōtam*. Các bạn Nhìn người ta ăn: *kō gohlōi gō đōng tay làm mau xong, còn nāng 'de xōng*
tôi ít làm sao xong được!: *iēm ti Nhìn chǎm chǎm Xrē nāng. kōtam jang hměnh klah, gah Nhìn chǎm chú Kōlōn. inh tī bō layō kē dang!* (=Đông Nhìn cho kỹ Xrē mǎ nhēn.
tay hơn hay làm) Nhìn đến Kōlāng nāng.

Nhiều thịt, cá (đã nấu chín) Nhìn lén Kōlāk kōleo. Từ nhà Rō-uōl. Cá nhái đã nấu chín bọn trai nhìn trộm con gái trên đầy nồi: *rō-uōl kīt ka bēnh kō gō.* đường: *de tōdām ep kōlāk kōleu de adruh tōrōng.*

Nhiều vô số kể₁ *Rō-ēk rō-ak, Nhìn nhau, ngó nhau tōnāng. bōbrēk bōdrak.*

Họ nhìn nhau mǐm cười: *kānhāp tōnāng dihbāl hloī yōp.*

Nhiều vô số kể₂ *Rōhrūl rōhrāl, Nhìn qua Ep lāng. Đứng từ cửa hrēl hrel.*

sổ, nó nhìn khách qua đường: *hāp ep lāng de bōk kiōtōng pāng māng mōk.*

Nhiều vô số kể₃ *Rōtah rōtāl, Nhìn rõ từ xa Tobang. Anh hãy lak lai. Năm nay, cào cào màng: xōnām âu, lep lak lai nhìn rõ từ đỉnh núi này, làng hrai teh, pāi mir ba hōna chung tôi đẹp lắm: bē ih potām.*

tobang nāng dōng kōpal kōng âu, lōh pōlei nhōn rõ jat.

Nhiều vô số *Rōku'rōka.*

Nhìn thấy mà không biết làm

Nhiều, đầy ắp *Rō-ü. Đó đầy ắp cá: ka bēnh kō pa rō-ü.* sao *Poglan pōm māt.* Thấy nó

Nhiều, vô số, dư giā *Jrah. Ao này lăm cá: tum âu ka jrah jat.* đau, tôi nhìn mà không biết

làm sao: <i>bôh hăp jí jăñ, inh Kóböl, tóböl.</i>	NhỎ, bé <i>Iě, hoiě, haioh.</i> NÓ
<i>poglān póm măt dík.</i>	NhỎ trôm <i>Ep klé.</i> Nhìn trôm còn thơ: <i>hăp oei haioh.</i> NhỎ người ta từ khe hở: <i>ep năng arang măng boluh.</i>
Nhìn trôm <i>Năng loleu.</i>	NhỎ bé (trái cây, cá) <i>Nhě nhō,</i> <i>hōnhē hōnhō.</i> Cá lớn ta bán, cá
Nhìn trùng trùng <i>Kolón, koliu.</i>	nhỎ ta ăn: <i>mu ka totih bōn</i> Nó trùng trùng nhìn tôi không <i>těch, nhě nhō bōn xa.</i>
nháy: <i>hăp năng oei koliu bī kobleh măt.</i>	NhỎ con <i>Klél, tóklél.</i>
Nhịn ăn nhịn uống <i>Mot kɔ̄ por ol kɔ̄ dak</i>	NhỎ dãi <i>Lěch dak hai.</i>
Nhịn <i>Gört.</i> Tôi không thể nhịn	NhỎ giọt <i>Kotoh.</i> Mưa nhỏ giọt:
thuốc được: <i>inh uh kɔ̄ kě göt et hōt.</i>	<i>mi kotoh.</i> Mồ hôi nhỏ giọt: <i>bōuh kotoh.</i>
Nhịn nhục <i>Pödöng.</i>	NhỎ lại <i>Pojruh.</i>
Nhịn, bỏ <i>Pögört.</i> Nhịn thuốc lá: <i>pögört kɔ̄ hōt.</i>	NhỎ mà có gan <i>Akâu bobé hōke kōpō.</i>

NHO

Nho <i>Hōmu.</i> Rượu nho: <i>xik hōmu.</i> Bao trái nho mới ép thành chén rượu này: <i>dōm plei hōmu goh det jing xik lōm gōl âu.</i>	NhỎ nhẹ lại <i>Pögleng.</i> Đứng nói lớn tiếng, phải nhỏ nhẹ lại: <i>nē pōma deh, athai pögleng biō.</i>
NhỎ (Con vật) <i>Poleu.</i> Gà kiến: <i>iěr poleu.</i> Heo cỏ: <i>nhüng hōdréch poleu.</i>	NhỎ to, thì thầm <i>Pöhach.</i>
NhỎ (nhà, cồn cát,bụi cây...)	NhỎ thuốc <i>Kotoh pögang.</i> Banh măt để nhỏ thuốc: <i>biat bota wā kotoh pögang.</i>
	NhỎ từng giọt lớn <i>Tői tői ; tői</i>

- tōi.*
- Nhỏ** và **cong** *Tōguēng*. (Lưỡi câu: *tōguēng hoxay*).
- NhỎ xíu Nhě**. Cây kim nhỏ xíu: *jrūm âu nhě jat*.
- NhỎ, yếu ớt Krē.**
- Nhọ** *Hodāng*. Nhọ nỗi: *hodāng gō*.
- Nhọ nhem Rōmot.**
- Nhóc** *De kon haioh*.
- Nhọc** *Gleh*. Nhọc nhăn: *jang hrat*.
- Nhòe** *Uh kơ tōdah*.
- Nhoi nhói Nhek nhek.** Đau nhoi nhói: *jī nhek nhek*.
- Nhóm** *Khul*. Nhóm ly giáo: *Khul khop klah*. Liên kết thành nhóm: *tōguōt jīng minh khul*. Xếp hàng theo nhóm: *pōtāng kiō kơ khul*.
- Nhóm lửa** *Pojing ūnh, chūt ūnh*. Nhóm lửa không cháy: *pojiōng ūnh uh kơ khōng*.
- Nhón chân** *Gōnhon jōng*.
- Nhọn** *Nhuēng*. Dao nhọn: *xang nhuēng*. Nhọn hoắt: *nhuēng nhuēch*.
- Nhọn hoắt₁** *Jojōr*. Người ta vót chông nhọn hoắt: *de troch hrōng nhueng jojōr*.
- Nhọn hoắt₂ *Nhuēng jojuēk; nhuēng jojer*.
- Nhọn hoắt₃ *Tōjuēk*. Dao vót lưỡi nhọn hoắt: *xāng jīt nhuēng tōjuēch*.
- Nhón gót Kōnhon**. Trẻ con đứng nhón gót để xem kịch cho rõ: *de hayoh kōnhon nāng wā kơ bōh de bōtōng*.
- Nhōng nhēo Pōnge, pōnhong**.
- Nhợt** *Pōtēng*. Bị mực nhợt đau nhức nhối lấm: *trō pōtēng jī kiēl jat*.

NHÔ

- Nhô** (xương) *Tōgron*. Heo óm lưng nhô, heo mập lưng oắn: *nhūng hōkē kōdū tōgron, nhūng bek pōdūk dai*. Nó gầy óm tong teo: *hăp hōkē tōgron*.
- Nhô ra** *Kōwōng*. Miệng khỉ nhô ra: *bōr dōk kōjung kōwōng*.
- Nhô ra, u lên** *Dōng*. Mông cọp nhô lên: *kōdūi rōmōng dōng*.
- Nhô lên hụp xuống** (nước) *Ngōngōk*. Tôi tưởng sông cạn, nào ngờ nước lớn tôi nhô lên hụp xuống tối cổ: *inh ngeh dak*

<i>krong dong, chuêng dak tih inh dak.</i>	
<i>lăt ngongõk dõ hõlõng.</i>	Nhõ răng <i>Dõt xoněnh.</i>
Nhõ lên, hụp xuống, trồi lên trụt xuống <i>Blol nhõp.</i>	Nhõ trụ rào <i>Hoch long kôdrong.</i>
Nhõ lên, u lên, phình lên	Nhồi sọ <i>Chõl ngok.</i>
<i>Togrôn.</i> Trăn nuốt con mang bung phình ra: <i>klän luõn jíl</i>	Nhõm dậy, vụt dậy <i>Gruih.</i> Ông
<i>togrôn lõm klak.</i> Giường này có vật lồi lên cấn ngủ không	Rơm nhõm dậy lấy ná, vơ lấy
được: <i>yong âu togrôn uh kɔr</i>	<i>gùi</i> lên rãy: <i>bok Rõh gruih iök</i>
<i>goħ tepl.</i>	<i>xrâ, choā iök krôħ wā bōk tɔr</i>
Nhõ <i>Duõt.</i> Cứng ngắt nhõ	Nhõn nháo <i>Tɔ-õng tɔr-ang.</i>
không nối: <i>arăk tǐng duõt uh kɔr</i>	Nhộn nhịp <i>Xõ hõk jat.</i>
<i>kẽ.</i>	Nhồng (chim) <i>Jong.</i> Nhồng đẻ
Nhõ gốc <i>Rõ long.</i>	trứng ở bông cây: <i>xem jong</i>
Nhõ cỏ <i>Bǔch nhẽt.</i>	<i>kotáp tɔr chõgõk long.</i>
Nhõ <i>Goxoh</i> Nhõ nước miếng	Nhộng <i>Dräm drom.</i> Nhộng
khinh bỉ người ta: <i>goxoh dak</i>	nằm trong kén: <i>dräm drom oei</i>
<i>hai pochê de.</i>	<i>lõm tópu.</i>
Nhõ <i>Koxoh.</i> Đừng khạc nhõ	Nhốt, giam <i>Kron.</i> Nhốt tù:
trong lớp học: <i>ně koxoh lõm</i>	<i>kron lõm hnam tongiết.</i>
<i>lǎm poxram.</i>	Nhốt trong tù <i>Kron lõm hnam</i>
Nhõ định <i>Duõt toniēng mam.</i>	<i>rogõn.</i>
Nhõ lên <i>Bǔch</i> (vật có rẽ). Nhõ	Nhốt kín <i>Kron lolün.</i> Nó nhốt
cỏ: <i>bǔch nhẽt.</i>	kín heo trong chuồng: <i>hăp kron</i>
Nhõ phẹt nước miếng <i>Pruh</i>	<i>nhũng lolün lõm kôdrong.</i>
<i>koxoh dak hai.</i>	Nhột ₁ <i>Kech koch.</i> Đừng thọc
Nhõ ra, phun ra <i>Kõmôch.</i> Pup	lết tôi nhột lấm: <i>ně chẽk, inh</i>
chơi xấu ngậm nước phun vào: <i>Kotoch.</i> Đừng thọc lết,	<i>kech koch jat.</i>
Piê <i>Pup broh kõmôch kɔr Piê</i>	Piê tôi nhột lấm: <i>ně chẽk inh, kuā</i>

kokoch

Nhở tai *Kokoch don.*

NHỚ

Nhở nhuốc *Bogri, bruh.*

Nhở bẩn *Mě, bogri mě.*

Nhở *Blök, băt.*

Nhở dai *Băt dünh, băt nhoi.*

Nhở đồi, nhở mãi *Uh kơ lah
hiot, tobăt ling lang, blěk blěk.*

Nhở lại, nhở thương *Blěk, blöt
băt.*

Nhở nhung₁ *Ronguört.* Vắng
em, anh cảm thấy nhớ nhung
lắm: *uh kơ bōh e, inhmon
rongört jat.*

Nhở nhung₂ *Róngot.* Tối rất
nhở anh: *inh róngot kơ ih jat.*

Nhở nhung₃ *Woch.* Tiếng ve
sầu làm tôi chạnh nhớ những
kỷ niệm trong dĩ vãng: *bōr
hōdro hōxi pōm bōnōh inh
woch dōm khei nă̄r tōrōng.*

Nhở tiếc *Mêm buah.*

Nhở thương *Blök băt.*

Nhở vào, nương vào *Gonôm
kơ.* Tôi nhở anh giúp tôi: *inh
gonôm kơ ih güm kāu.* Nhờ r้าย
đó tôi có nhiều lúa: *gonôm kơ*

mir noh mă inh dei ba lơ.

Nhở vả *Thep.* Hôm nay kẹt
quá, tôi xin ăn nhờ các anh
một bữa: *nă̄r âu inh jōl jat, inh
apinh xa thep păng iěm minh
mă̄ng ho !* Tôi làm không nổi,
chỉ trông nhờ các anh cho vui
thôi: *inh jang uh kơ kě, chă̄
thep wă̄ kơ iěm xō̄ dik.*

Nhở *Bī homau.*

Nhở dịp *Xang drong hloh.*

Nhởm tóm *Romort.* Nhởm tóm
thấy chó ăn thịt thối: *bōh kō̄ xa
nhă̄m ôm, inh romort.*

Nhởm nhởt, nhởn *Nhă̄k nhă̄r.*
Thịt bò non nhởt: *nhă̄m kon
motmot bōh kō̄ xa nhă̄m ôm.*

Nhởn *Toblör.*

Nhởn nha nhởn nhác *Ngóngoh
ngóngah.* Nhởn nha nhởn nhác
như thằng lác mắc mưa:
*ngóngoh ngóngah thoi monuik
lak trō̄ mi.*

Nhởn nha nhởn nhác *Klör.*

Nhởn nhở *Homong bǐ tō̄ don.*

Nhởp nhúa *Bogri, bruh.*

Nhởt *Toblör plir.*

Nhởt nhạt, trắng bệch *Kolor.*
Em tôi không khỏe mạnh nước
da nhợt nhạt: *oh inh uh kơ gan*

<i>jōk akar bak kolor.</i>	Nhúm lửa <i>Pojing ūnh, tōk ūnh.</i>
Nhợt nhạt, trắng bệch <i>Xah xai kōbiat.</i>	Nhúm than <i>Pongar.</i>
	Nhún <i>Totōn, hotōn.</i> Vừa đi vừa nhún như người ta múa: <i>rah bōk rah totōn thoi de hoxuang.</i>
	Nhún lên nhún xuống <i>Nhich nhuch.</i> Đi cầu treo, nhún lên nhún xuống thấy mà ghê: <i>rok kotua dīng dūng, nhich nhuch krē jat.</i>
	Nhún lên nhún xuống <i>Tah tūn.</i>
	Cô gái nhún lên nhún xuống giā gạo và sàng thóc: <i>de adruh tah tūn peh ba jră hāu.</i>
	Nhún nhường <i>Poxut doh po.</i>
	Nhún qua nhún lại <i>Høyün tai wai.</i>
	Nhún vai <i>Dēk hōngliēng.</i>
	Nhũn <i>Rōmuōn robik, bīr.</i>
	Nhung nai <i>Rōnōp hōke juei.</i>
	Nhung nhúc <i>Pocher ler.</i>
	Nhùng nhằng <i>Bōk rōpa hnha tōnap.</i>
	Nhúng, thấm <i>Nhrū.</i> Nhúng ngón tay vào nước: <i>nhrū xōdrāng ti lōm dak.</i>
	Nhúng tay <i>Müt don de.</i>
	Nhuốc nhơ <i>Bōgrī mě.</i>
	Nhuộm Tong. Nhuộm xanh
NHU	
Nhu cầu <i>Kāl kōr dei, kāl hāt pōyuōr kōr.</i>	
Nhu mì <i>Rōmuīh.</i>	
Nhu nhược <i>Kue rōmuōn, bī jāng, lēl.</i>	
Nhu yếu <i>Kāl tōm.</i>	
Nhú mầm <i>Pluh lēch kōmōng.</i>	
Nhũ hoa <i>Toh.</i>	
Nhũ hương <i>Kōtāk bāu phu.</i>	
Nhũ mầu <i>Mē rong tōmōm.</i>	
Nhuận <i>Xōnām dei 13 khei.</i>	
Nhúc nhích <i>Tōdrō tōdrōng.</i>	
Nhục, thẹn thùng <i>Dē, kōdō. Ô nhục quá: ô dē jat.</i>	
Nhục dục <i>Bōch bōch, hrang.</i>	
Nhục hình <i>Pojī pōmat.</i>	
Nhục mạ <i>Jrăi tōhiap, hnham jām joă.</i>	
Nhục nhã <i>Kōdō kōdang.</i>	
Nhục nhần <i>Kōdō dē.</i>	
Nhục thể <i>Tōnōk bōch.</i>	
Nhúm <i>Tep.</i> Cho tôi cá, vỏn vẹn một nhúm: <i>ǎn kōr inh ka chōbră minh tep.</i>	

- chỉ: tong brai dak mo.*
- Nhuộm** *Trăm.*
- Nhuộm** *đen₁* *Pögăm.*
- Nhuộm** *đen₂* *Ponhek.* Nhuộm
đen răng: *pónhek xóněnh.*
- Nhuộm** *vàng* *Pödréng.*
- Nhút nhát** (thấy bóng người là
chạy heo, gà, cá...) *Komlēng.*
- Heo nhát, mỗi thấy bóng người
đã chạy: *nhěng komlēng,*
pötöm böh bongai xang kódâu
ják
- Nhút nhát** *Blēng.* Bò còn nhút
nhát: *rōmo blēng.*
- Nhút nhát** *Lêl.*
- hào như bưởi chín: *năng jõng*
Bia phu tónō de hling, koting
tónō de yang ān, tóngong tónō
yang mǎn, akâu akar tónō krõi
pung.
- Như, giống** như *Thoi.* Ông ta
nuôi tôi như con ruột: *hăp rong*
inh thoi kon pojing.
- Như mong ước** *Thoi apoi moih.*
- Như nhau** *Dél däl.*
- Như nhau** *Hödoi hödoi.*
- Như thế nào** *Thoi iø.*
- Như thế ấy** *Thoi ei.*
- Như thường** *Thoi dohia, léläi*
thoi dél.
- Như ý** *Thoi don tongla wă.*
- Như vậy, như thế** *Thoi noh.*
- Phải làm như vậy: *athai jang*
thoi noh. Cha nào con nấy: *bă*
thoi yø, kon thoi noh.
- Nhù** *Klĩ.* Luộc khoai mì lâu
quá nó nhù mất: *pai bum dunh*
pögrä gô klĩ. Hầm cho nhù:
pöklĩ.
- Nhù tử** *Tôh mang giăm lôch.*
- Nhứ** *Tomoih.*
- Nhử mồi** *Prän hoxay, prän*
pödrän.
- Nhử lươn**, cá *Xur.* Bỏ trùn
trong ống trùm để nhử lươn:

NHƯ

- Như** *Ie.* Như cũ: *ie kru.*
- Như** *Thoi.* Như sau: *thoi hōni.*
- Như không** *Dang uh.* La rầy
cũng như không: *lach ră kō*
hăp dang uh.
- Như là, giống** như *Tónō, thoi.*
- Giọng chúng nó hát giống như
giọng các ca sĩ: *bör kanhăp hat*
tónō khul rögei kō hat. Xem
chân nàng Phu giống như đúc,
xương như thần ban, sống mũi
như thần sấp đặt, da dẻ hồng

<i>tah ronāng lōm ding wā dōm ronūng.</i>	Nhường bước <i>Lě kơ de bōk adroi.</i>
Nhựa Kotāk, chai	Nhường hết Pō-oih. Tôi chỉ
Nhựa cánh kiến Chai hmōch.	còn một thúng lúa, tôi nhường
Nhức mỏi Rōgah lolēk. Cảm thấy nhức mỏi khắp mình: <i>mōn rōgah lolēk jāp akāu.</i>	hết cho anh: <i>inh oei minh kōdōng ba, chōng po-oih kō ih.</i>
Nhức nhối Gleng gleng. Nhức rǎng suốt đêm không ngủ được: <i>jī xōnēnh gleng gleng plāt māng pă xǔk tep.</i>	Nhường lại Mān lě kō.
Nhức nhối Kōniēl, kiēl. Bọ cạp chích đau nhối: <i>hogiāng kāp jī kiēl jat</i>	Nhường lời, nhường nhịn nhau Pōma pōyong dihbāl. Ăn uống phải nhường nhịn nhau: <i>xōng xa athai pōyong kō de.</i>
Nhức mỏi Rōgah lolēk. Cảm thấy nhức mỏi khắp mình: <i>mōn rōgah lolēk jāp akāu.</i>	Nhường nhịn lần nhau Pōchōn pōdōng.
Nhức óc Jī ngok.	Nhường nhịn nhau Tōnāng. Ăn uống phải nhường nhịn nhau: <i>Xōng xa tōnāng dihbāl.</i>
Nhức tai Jī don, klīk don.	Nhượng chân, khoeo chân Jon.
Nhưng mà Chōng, tōma.	Nhượng bộ Yong dihbāl,
Nhưng không Hoh hoh. Cho không: <i>ān hoh hoh.</i>	<i>hōchōn kō.</i>
Những Dōm. Những người đó là người tốt: <i>dōm bōngai noh jī bōngai lōng.</i>	Nhứt (Một) Minh, mōnh. Thứ nhứt: <i>mă mōnh.</i>
Những bậc nấc thang Tohrōk. Làng chúng tôi làm ruộng nấc thang dọc theo sườn núi: <i>plei nhōn bō na tohrōk kiōjōng kōng.</i>	NI
	Ni cô Yă diēng khul Phat.
	Nia lớn Hoxēng, hatōn. Chưa biết đan nong nia gùi, làm sao lập gia đình được: <i>tanh kōdum, kōdōng, jōng jak tam goh lilioō khīn oei kō de.</i> Phơi lúa đầy

nong, phơi mì đầy nia: <i>xōk ba minh kōdūm</i> , <i>xōk bum minh kōdōng</i> .	Nín. <i>Gōt</i> . Dần cơn nóng giận: <i>gōt don mīl</i> . Nín, đừng khóc: <i>gōt, nē nhōm</i> .
Nǐa <i>Chōdrēp</i> .	Ninh bợ <i>Pōr-ō</i> .
Niêm phong <i>Pōklep tōdرا</i> .	Ninh hót ₁ <i>Pōluō</i> . Đừng nịnh hót người ta: <i>nē pōluō de</i> .
Niêm yết <i>Pōklep hlabar chih potōng</i> .	Ninh hót ₂ <i>Pōngam bōnōh de</i> .
Niêm an vui <i>Tōdrong xō xōnep</i> .	Nít <i>Chō chrāng</i> .
Niêm chú <i>Khop bōr bobrōk</i> .	Niu kéo <i>Kōtōng</i> . Cầu thủ bóng đá đôi khi chơi xấu niu áo nhau: <i>khul kōdah plei phō ngōi mē ga kōtōng ao dihbăl</i> .
Niêm nở <i>Rōhal</i> . Người niềm nở, ai ai cũng muốn nói chuyện: <i>bōngai rōhal, bu bu duh wā pōma dōnuh</i> .	Niu kéo lắn nhau <i>Tōdui rōgi</i> . Niu kéo nhau đi uống rượu: <i>tōdui rōgi et xik</i> .
Niêm tin <i>Don lui</i> .	
Niêm vui <i>Tōdrong xō chōt</i> .	
Niên (Năm) <i>Xōnām</i> .	
Niên khóa <i>Xōnām pōxrǟm</i> .	NO
Niên kỷ <i>Minh hrēng xōnām</i> .	No Phĩ. Ăn no: <i>xōng mā phĩ</i> .
Niên thiếu <i>Bōt oei ioh</i> .	No thỏa: <i>phĩ xrăp</i> . hải ăn no trước khi đi làm: <i>athei xōng mā phĩ adroi kō bōkjang</i> .
Niêu <i>Gō iě</i> .	No bụng <i>Klak hnōng</i> .
Niệu đạo <i>Trong dak nōm</i> .	No đầy, no đủ <i>Bēnh bang</i> .
Nín <i>Hiāng</i> . Thấy mẹ về, em tôi nín ngay: <i>bōh mē wih, oh inh hiāng hloï</i> .	No lòng phỉ dạ <i>Phĩ lōm klak mā duh xō xōn lōm don</i> .
Nín bặt <i>Thēng roheng</i> .	No phĩ <i>Phĩ phāt</i> .
Nín lặng <i>Lān thēng</i> .	No say <i>Xa phĩ et xoay</i>
Nín thở <i>Ōt, pō-ōt jōhngām</i> . Lặn phải nín thở: <i>mōch dak, athei ot jōhngōm</i> .	No thỏa <i>Phĩ gruei</i> .
	Nó ₁ <i>Mōnh</i> . Chứng nào anh bỏ

nó đi: <i>layo iih athai mōnh jāk.</i>	người khác: <i>pōma kōlōm bōr bī</i>
Nó ₂ <i>Hăp.</i> Nó đi vắng rồi: <i>hăp leh kō de.</i>	
<i>hrūl boih.</i>	Nói bậy bậ <i>Pōma chōling chōlāng.</i>
Nó nói với tôi, vẻ mặt nghiêm nghị, không chút mǐm cười <i>Hăp pōma păng nhōn mrau, bī chă yōp iă.</i>	Nói bóng gió ₁ <i>Pōma pojuang.</i>
Nó <i>hră.</i> Thân nő: <i>tong hră.</i> (Ránh đặt mũi tên: <i>chōnok hră;</i> Cò bấm: <i>theng hră).</i>	Nói cà lăm <i>Kōdă.</i> Nó nói cà lăm: <i>hăp pōma kōdă.</i>
Nó <i>Noh.</i> Kẻ nầy người nő: <i>nu nai nu noh.</i>	Nói chạm tới ai <i>Greh.</i> Đừng nói chạm tới nó, nó giận đấy!: <i>nē greh hăp, kōnh hăp mīl.</i>
Nóc nhà <i>Kōr.</i>	Nói châm chọc <i>Pōma bet nuih.</i>
Nọc độc ₁ <i>Dak bōnhul, dak bih,</i>	Nói chặn đầu <i>Pōma pojrak.</i>
Nọc độc ₂ <i>Kōtot.</i> Rắn lᾶi không có nọc độc: <i>bih hre uh kō dei kōtot.</i>	Nói chêm vào <i>Potrok.</i>
Nói <i>Pōma.</i> Nó chuyện: <i>pōma dōnuh.</i> Trước mặt nói tốt, sau lưng thì nói xấu: <i>gah gao pōma, gah pla wă koh phōt.</i>	Nói cho giỏi, kể cho hay (Đầy đủ ý nghĩa) <i>Pōma mă tho, diō mă kiēr.</i>
Nói át không cho người khác nói <i>Pōma kōtit.</i>	Nói chơi, nói đùa <i>Anul, bōxuh.</i>
Nói át người khác <i>Pōglōm bōr.</i>	Nói chưa hết lời <i>Tam kōtēch nōr.</i>
Nói át người khác: <i>pōglōm bōr de.</i>	Nói chuyện, trò chuyện <i>Pōjei.</i> Hai đứa nói với nhau chuyện gì đó: <i>bre hăp pōjei tōdrong kiō?</i>
Nói át <i>Tōngua.</i> Nói át không cho người khác nói: <i>tōngua bōr.</i>	Nói chuyện, trò chuyện <i>Pōma dōnuh.</i>
Nói át, cười át <i>Kalōm.</i> Nói át	Nói chưa đã <i>Pōma tam pōxrăp.</i> Nói dốc <i>Mōng, plach.</i> Nói dối <i>Pōplach.</i>
	Nói dứt khoát một lần, rồi bỏ

- đi Khõ homong.** Ông la chúng *Towech*. Chúng tôi bàn
tôi một trận rồi bỏ đi: *klaikh kơ lach kơ nhôn, khõ homon g hăp jăk*.
- Nói đi nói lại *Poma rōng ngir*.
Nói đón đầu *Poma pojrak*.
- Nói đùa, nói chơi *Ponel*. Nói thật hay nói đùa: *poma topă dah pongēl*.
- Nói đúng *Poma trō*.
- Nói hành *Poma bōlei*.
- Nói hay, nói nhiều *Bōr rogeh*.
- Nói hiệp *Poma hnham jām joā*.
- Nói khôi hài *Poma potual*.
- Nói khoác lác *Poma kuēh kuēh*. Nó nói khoác lác, chứ không làm: *hăp poma kuēh kuēh pōm bōr, chōng ti uh kō bōr*.
- Nói không dứt khoát *Poma mūt lēch, poma ti xǔng*.
- Nói lảng qua chuyện khác *Plēu*.
- Nói lảng qua chuyện khác *Plet*. Tôi nói chuyện này, nó nói lảng qua chuyện khác: *inh khan todrong âu, hăp ră plet todrong nai*.
- Nói lại *Ră*.
- Nói lảng sang chuyện khác *Ngon*.
- Towech*. Chúng tôi bàn chuyện làm nhà rông, nhưng nó nói lảng sang chuyện khác: *nhôn pōdăp todrong bōr rōng, chōng hăp poma towech todrong nai*.
- Nói láo *Miōr miōr, bīr bīr*.
- Nói láo, lừa bịp *Mōmiōr*. Dừng nghe nó, miệng nó ngọt như mật: *ně păng hăp poma, bōr hăp mōmiōr thoi dak xut*.
- Nói lên, đề cử *Tak măt*.
- Nói leo *Totrok*. Cứ để một mình nó nói, đừng nói leo: *lē hăp poma minh nu, ně totrok hăp*.
- Nói liều *Poma cholüt cholăt*.
- Nói linh tinh *Poma pōdēk pōdōk*.
- Nói miệng không *Poma pōm bōr, ti uh kō bōr*.
- Nóc móć *Poma chokăl*.
- Nói năng *Bōr poma xa*.
- Nói nặng lời *Poma āp āp, poma dǚ dǚ*.
- Nói ngang *Poma khăl khăl*. Cha mẹ nói ngang làm quan nói hiệp: *mě bă pooma khăl khăl, pōm juan poma pogōr*.
- Nói ngọt *Poma*.

<i>ngam.</i>	Nói tầm bậy <i>Pōma plet plet.</i>
Nói ngọng <i>Pōma kōmlo.</i>	Nói thầm ₁ <i>Pōbeh, pōma pōbeh.</i>
Nói nhẹ nhàng <i>Pōma xa rōmuōn hīop.</i>	Nói thầm ₂ <i>Pōhach.</i> Nói thầm vào tai: <i>pōhach ah don.</i>
Nói nhỏ nhẹ <i>Hoblōng, pōblōng.</i>	Nói thẳng <i>Pōma tōdah tōngir de.</i>
Nói ô ô không rõ tiếng <i>Lōluōl.</i> Ông già nói ô ô không rõ tiếng: <i>bok krā pōma xa lōluōl uh kō tōdah.</i>	Nói thẳng thường <i>Mlōng.</i> Nói thẳng thường chẳng chút ngọt ngào: <i>pōma mlōng bī chā hōdu biō.</i>
Nói oan oan <i>Pak pak de khan.</i>	Nói thay <i>Pōma tang.</i>
Nói oan, nói ngang <i>Khăl khăl.</i> Cha mẹ nói ngang, làm quan nói hiếp: <i>amī ama hyăp khăl khăl, ngă kuan hyăp bogām.</i>	Nói thì thầm <i>Pōma pōhach.</i> Nói thông thạo <i>Pōma rōrōk.</i> Nói to <i>Pōma deh.</i> Nói to tiếng <i>Pōma re kōdraih.</i>
Nói oang oang <i>Pak pak.</i> Nó ăn nói oang oang: <i>pak pak bōr hăp pōma.</i>	Nói toạc ra <i>Pōhoh tōdrong de.</i> Nói tóm lại <i>Pōyūm.</i>
Nói quá <i>Pōma poloi.</i>	Nói tóm tắt <i>Pōma pōgluh minh bar nōr.</i>
Nói pha lẩn thứ tiếng khác <i>Pōma hōmrah.</i>	Nói trăng ra <i>Pōma tōdah tōdrong tōpă.</i>
Nói phỉnh, nói giđn <i>Pōklei, pōblōi.</i> Nói phỉnh cha nó săn được con mang: <i>de pōblei khan bă hăp dei jil.</i>	Nói trôi chảy <i>Pōbrai.</i> Nói tiếng Pháp trôi chảy không vấp <i>pōma Phalāng pōbrai bī chā kotoih.</i>
Nói qua cho biết <i>Chă ră pōgia kō hăp.</i>	Nói trước <i>Pōma adroi.</i>
Nói quá lời <i>Pōma pōhloh koh pōhloī.</i>	Nói tục <i>Pōma hōtoh, pōma bruh mur, pōma kōnī.</i>
Nói sáng <i>Wōnh.</i>	Nói vòng vo (không đi vào trọng tâm) <i>Pōma ah jih.</i>

- Nói vòng vo Juang. Nói vòng vo không đi vào trọng tâm *pōma juang uh kơ mūt tōdrong tom.*
- Nói xạo, nói dối Mōng. Mày đừng nói xạo: *e nē kơ mōng.*
- Nói xía vào chuyện của người khác *Kōnhoh, rōnhoh.*
- Nói Ră. Nói đi, anh có chuyện gì: *ră bě, ih dei tōdrong iō.*
- Nói, bảo Khan. Ai nói vậy?: *bu khan?* Người ta nói anh lười biếng: *de khan e alah.* (chỉ sự phàn nàn. Con tôi lười biếng lắm thay!(tôi biết mà) : *kon inh alah jat, inh khan !*
- Nói xen vào Poma choloh.
- Non₁ (bánh xe) *Piop piop.* Bánh xe non: *jōng xe piop piop.*
- Non₂ (cây) *Tōnōm.* Cà phê mới trồng được hai năm còn nhỏ: *chaphe nao pōtām bar xōnām oei tōnōm.*
- Non₃ (Chưa già, chưa chín, còn xanh) *Pōda, dōda.* Lá non: *hla pōda.*
- Non₄ (lá chuối) *Men.* Lá chuối non: *men prit.*
- Non₅ (tre, le, da) *Mōnūng,*
- pōnūng.* Tre non: *kram mōnūng.* Da non: *akar mōnūng.*
- Non, lá chuối non *Kōnang hla prit.*
- Non chết *Bōngai xōnām iē.*
- Non gan *Bī gan khīn.*
- Non nốt *Oei iē jat.*
- Non nước *Dak kōng, teh dak.*
- Non tay *Tam rōgei, tam kojāp.*
- Nón Duōn. Đội nón: *tu duōn.* Bọn con gái làm cổ đội nón lá, trông xa giống như những con cò: *de adruh tu dùn kăt nhēt, năng dōng ataih thoī klang kok.*
- Nón che mưa của người Xêđang (vuông, bằng le, trét dầu rái) *Leng kung.*
- Nón le (loại nón của người Xêđang đan bằng le) *Ung leng.*
- Nón nà₁ (da) *Rōmlōnh.*
- Nón nà₂ *Lēm lōm.* Mặt nàng trắng nõn nà, má nàng hồng duyên dáng: *muh măt yă dra lēm lōm, bō hăp tōbōm tōhyoi.*
- Nón nà Blanh tōhyoi. Da nàng trắng nõn nà, má nàng hồng hào duyên dáng: *akar hăp lēm lōm, bō hăp tōbōm tōhyoi.*

Nước da nón nà: <i>akar rohanh blanh tohyoi.</i>	Nóng hai ba tuần liên tiếp <i>Tő røyă.</i>
Nõn nà, trăng đẹp <i>Ling lōng.</i>	Nóng hổi <i>Tő xoxui.</i>
Nong <i>Kodum.</i> Nong nia: <i>kodum kodöng jong jak.</i> Phơi lúa đầy nong, phơi mì đầy nia (ý nói được mùa): <i>xök ba minh kodum, xök bum minh hoxêng.</i>	Nóng hừng hực, nóng rang <i>Tő goleng, tő hiøng hiæng.</i>
Chưa biết đan nong, nia, gùi, làm sao lập gia đình được.(ý nói chưa có nghề chắc chắn): <i>xök ba minh kodum, xök bum minh hoxêng.</i>	Nóng lòng <i>Hmet hmet, tő borôh.</i> Nóng lòng nghỉ tới các con chưa về: <i>hmet hmet don inh tocħëng de kon tam wiħ.</i>
Nòng heo <i>Kin nhüng.</i>	Nóng nảy <i>Gröng.</i> Người có tính tình nóng nảy: <i>bongai kotaen gröng.</i>
Nòng cốt <i>Akäl, hokäl, tom, bluh.</i>	Nóng ngực <i>Tő poħol.</i>
Nòng nọc <i>Plün, plüm or.</i> Nòng nọc cóc: <i>plün ak.</i>	Nóng ruột <i>Homöl, pogēnh.</i>
Nòng súng <i>Tong phao.</i>	Tôi nóng ruột lắm: <i>inh homöl jat.</i>
Nóng nực <i>Pohol.</i> Hôm nay trời nóng nực <i>när âu tő poħol.</i>	Nóng sốt <i>Tő bołč.</i>
Nóng tánh <i>Chodök röl, röł.</i>	Nóng vội <i>Hroh hroi, wä dah keh kotä.</i>
Nó nóng tánh lắm: <i>háp bongai röl jat.</i>	Nòng cổ (người, heo) <i>Kin.</i>
Nóng <i>Tő.</i> Nước trong ly này nóng lắm: <i>dak lɔm mõng âu tő jat.</i>	NÔ
Nóng bức <i>Tő hohiu.</i> Nóng bức khó chịu: <i>tő hohõng.</i>	Nô dịch <i>porm jin dich de.</i>
Nóng giận <i>Hiu mil, xik mil.</i>	Nô đùa <i>Anul, honul, poxuh..</i>
	Nô lệ <i>Bongai dich, dich kôh, dich monă.</i> Nô lệ ở lâu với chủ: <i>dich dam honõng.</i>
	Buôn nô lệ: <i>boðro dich.</i> Chịu làm nô lệ để trả nợ: <i>jing dich</i>

wă chĭl xre. Quần quai dưới potoch tolei wă kơ kojung.

ách nô lê: pōpēnh bōng dang Nối dây lại Tōmuōt. Nối dây
yor kơ-ăch dīch kōh. cho dài thêm: tōmuōt tolei wă

Nô núc, hăm hở Rōhnăk kơ kojung.

rōnhăp. Trẻ em nô nức đi học: Nối dõi Potoi hōdrēch.

rōhnăk rōnhăp de haioh bōk Nối đuôi Hroi tohroi. Kiến bò
pōxrăm. nối đuôi nhau theo một đường:

Nô tì Dīch drăkăñ.

Nô Dōh. Ông núa nô vì bị Nối đuôi nhau Tohrăk tohroi.

cháy: ding phat dōh yoa aphui bōng. Đạn nổ: mrōm dōh. Bọn trẻ sắp hàng nối đuôi

Tiếng nổ kinh hồn: bōr dōh nhau vào lớp: Tohrăk tohroi de krūp krenh. haioh pōtāng măt tơ lăm

Nô lách tách (củi than) Deh. pōxrăm.

Lửa cháy nô lách tách: ūnh Nối kết Pøyüp.

deh.

Nô lực Kōnōh, tohri.

Nô lực, miệt mài Adřn.

Nồi Gō. Nồi đất: gō lăñ. (Trả rang: gō hōnah). Hai cái nồi: bar hlak gō.

Nồi đồng có quai Gō kăng. Nồi đồng đỗ: gō kăng hōnh.

Nồi lớn Gō būng.

Nồi lủng gō rolūng.

Nồi tí xíu Gō tēng.

Nồi₁ Pokăp. Nồi hai cây đồng dông không khít nhau: pokăp họ làm nhà thẳng tắp hai bên kōr cheh choh. đường: pōlei mōnoh, 'pde bō hnam tohroi bar pah kiō jih

Nồi₂ Potok. Nồi dây cho dài: trong.

Női tiếp ₁ <i>Pogoi</i> . Rãy anh női	Női danh <i>Ang bang</i> .
tiếp rãy tôi: <i>mir ih pogoi mir inh</i> .	Női dậy <i>Jüng toblah, iüng körnam</i> .
Női tiếp ₂ <i>Pojoi</i> .	Női đen trong miệng <i>Lěch pokuh lõm bõr</i> .
Nội bộ <i>Trõm to tõduă</i> .	Női giận <i>Jing hōweng</i> .
Nội chiến <i>Blah xa dihbäi lõm dêh</i> .	Női lệnh bệnh trên mặt nước
Nội tâm <i>Lõm bõnõh, lõm to, trõm to</i> .	<i>Dōng pónül pónäl</i> .
Nội thất <i>Trõm hnam</i> .	Női mày đay do bị mắc hơi người khác <i>Lěch kronh</i> .
Nội trợ <i>Bõngai drákän güm paï por tobäng xa</i> .	Női mề đay (bệnh) <i>Honõ</i> .
Nội trú <i>Oei kotä lõm hnam trúng</i> .	Női mụn (lớn) <i>Töblêu</i> . Nó đau răng má sưng húp: <i>hăp jí xoněnh po-eh bõ töblêu</i> .
Női <i>Plõng</i> . Tre női, sắt chìm: <i>kram plõng, mam kräm</i> . Ba chìm bảy női: phõ plõng, phõ kräm.	Női tăm, női bọt <i>Körnram</i> . Cá trâu kiếm ăn női tăm: <i>körnram ka chruoh chă xa</i> .
Női <i>Kẽ</i> . Không női: <i>pă kẽ</i> .	Női tiếng, danh tiếng <i>Ang bang</i> Nhà rông người dân tộc
Női bật <i>Lõng køyöh, rogei køyöh</i> .	làm bằng gỗ đã nỗi tiếng khắp nơi: <i>Rõng gu ană chř mă jang mõng køyöu xang ang bang jăp jă</i> .
Női bọt <i>Kömluh döng</i> .	Női trên mặt nước ₁ <i>Pödöng</i> .
Női cáu ₁ <i>Jing tõmil</i> .	Bơi női trên mặt nước: <i>glói</i>
Női cáu ₂ <i>Ködik</i> .	<i>pödöng köpal dak</i> .
Női cơn <i>Xik xinh</i> .	Női trên mặt nước ₂ (cá) <i>Ngöi</i> .
Női cục, női mụn <i>Ködür ködä</i> .	Cá női trên mặt nước: <i>ka ngöi</i> .
Női ghẻ khắp thân mình: <i>brõn ködür ködä jöp akâu</i> . Ông Roh để bộ răng đầy bựa: <i>ičh honěnh bok Roh ködür ködä</i> .	Női buôn <i>Tödrong ol xóngon</i> .
Ong Roh	Női nhốt <i>Don bắt</i> .

Női lo női sợ <i>Don hiǒk don iǔ.</i>	Nộp vạ cho làng (khi hai nam nữ quan hệ bất chính) <i>Ming polei.</i>
Nôm na <i>Hnhôk hnhan.</i>	
Nôm, hình nộm <i>Klang kót, bok bul, rúp.</i>	Nốt nhạc <i>Tôdra.</i> Phát âm nốt nhạc: <i>chóchõp tôdra hat.</i>
Nôn mữa <i>Hak.</i> Buồn non: <i>röhing hak.</i>	Nốt nổi trên da <i>Roglil rogläl.</i>
Nôn nao <i>Món hiǒr hiǒr.</i>	Nốt ruồi <i>Ich roi.</i>
Nôn nóng <i>Nhék nhěl.</i> Đừng vội non nóng, hãy suy nghĩ cho kỹ: <i>ně nhék nhěl bōk, tochěng mǎ nhěn mői.</i>	
Nông cạn, nông nổi <i>Don lěk lōk.</i>	
Nông dân <i>Bongai jang mir ôr.</i>	
Nông thôn <i>Polei pola erih xa jang mir.</i>	
Nồng <i>Õng köröng, těng hěng.</i>	
Rượu nồng: <i>xik ǒng köröng.</i>	
Nồng hậu <i>Don băt êm hōdu.</i>	
Nồng nàn <i>Tő băt hohř hohřar.</i>	
Nồng cốt <i>Akäl, hokäl.</i>	
Nồng nặc <i>Khet khot.</i> Xác chết hôi thối nông nặc <i>bâu bruk atâu djei khet khot.</i>	
Nồng nhiệt <i>Tő khõng.</i>	
Nồng nực <i>Tő hiøng hiæng.</i>	
Nồng thắm <i>Êm hōdu lõng lap.</i>	
Nộp <i>Pojao.</i> Nộp mạng: <i>pojao po tongla.</i> Bắt nộp: <i>rōp pojao.</i>	
Nộp phạt <i>Ming pokra.</i>	

NO

Nợ đi mất <i>Nhák jăk.</i>	
Nợ nần <i>Xre xrõng.</i> Đòi nợ <i>tõ hre.</i> Mắc nợ: <i>xre kơ de.</i> Trả nợ: <i>chíl xre.</i> Xiết nợ: <i>dõ hre.</i>	
Nợ máu <i>Xre kõl bongai.</i>	
Nợ nước <i>Xonong tóm päng teh dak.</i>	
Nợ nhưng lâu mới có thể trả được (giữa họ hàng thân tộc với nhau) <i>Klõ hōwõ.</i> Anh ơi, kẹt lầm rồi, cho em mượn một con heo để trả nợ, vì người buộc phải trả ngay ngày hôm nay: <i>σ nhõng, dak müt muh boih, inh klõ hōwõ ih minh pōm nhõng, kōlih kơ de pokäl inh khōm chíl nă̄r âu.</i>	
Nợ thần ₁ (hứa với thần, nhưng không làm theo lời hứa, nên bị thần phạt ốm đau; quan niệm	

xưa) <i>Buăñ.</i>	Nơi đi vê sinh ₁ <i>Khăm eh.</i>
Nợ thần ₂ <i>Hôdrě.</i> (<i>Hứa với thần, không giữ, bị phạt</i>)	Nơi đi vê sinh ₂ <i>Kông gaih.</i>
Nở ₁ (gà, chim) <i>Cheh.</i> Gà con mới nở: <i>iĕr nao cheh.</i>	Nơi thả súc vật <i>Pêr rōmo Kontum.</i> Đây là nơi thả bò của làng: <i>âu boih pêr rōmo polei.</i>
Nở ₂ <i>Toblang, blang.</i> Hoa nở vào ban mai: <i>rang toblang ah pōgē.</i>	Nơi thường lui tới <i>Pêr nhōn jang.</i> Bên rãy là nơi chúng tôi thường lui tới: <i>gah mir pêr nhōn jang.</i>
Nở ₃ <i>Tōk.</i> Gạo này không nở: <i>phe âu uh tōk gō.</i>	Nơi thú rừng đến uống nước <i>Krai.</i>
Nở ra, phình ra <i>Popōng.</i>	Nơi lồng ra <i>Pohō.</i> Đứng cột ngâm trong nước nở ra: <i>tong tōh lōm dak, hăp pōng.</i>
Nở rộ <i>Tobük tobăk.</i> Hoa mai nở rộ hai bên bờ sông: <i>rang jōdri blang tobük tobăk kiĕr jih krong.</i>	Nơi rộng <i>Poxă.</i>
Nở Xêp, bĩ her, uh kơ hnăhō.	Nơm chụp cá ₁ <i>Konōm.</i>
Nở tâm Xêp don.	Nơm chụp cá ₂ <i>Tōdrōp, dōdrōp, trōp.</i> Chụp cá bằng nơm: <i>trōp ka.</i> Ngày xưa người Bana thường bắt cá ở ao bằng nơm chụp: <i>xō ki de Bahnar ling rōp ka tō tum pāng tōdrōp.</i> Bắt cá bằng nơm: <i>rōp ka pāng tōdrōp.</i>
Nơi chốn Anih. Nơi an nghỉ: <i>anih pōdei.</i>	
Nơi ẩn núp Anih <i>kōnōp.</i>	
Nơi cao Anih <i>kōjung.</i>	
Nơi chôn nhau cắt rốn ₁ (quê hương, làng) <i>Polei klōk klak.</i>	NU
Quê anh ở đâu? <i>klōk klak ih toyō?</i>	Nụ hoa <i>Rōnōp.</i> Nụ hoa sim: <i>rōnōp rang bung bang.</i>
Nơi chôn nhau cắt rốn ₂ <i>Plei rōneh.</i>	Nụ cười <i>Yōp nă, brich bruch.</i>
	Nụ hôn <i>Chūm.</i>

Nụ nấm Pōm. Nấm mồi ra nụ: <i>Nūng nū Pōnge.</i>	Nuôi Apōn. Nuôi gà nhiều: <i>Nuôi Apōn iēr lō.</i>
mōmau nao pōm.	
Núi Kong. Chân núi: <i>jōng kōng.</i>	Nuôi Rong. Nuôi heo: <i>rong nhūng.</i> Nuôi nấng: <i>chem rong.</i>
Đỉnh núi: <i>bōbūng kōng.</i>	Nuôi, dưỡng ₁ Me. Nuôi dưỡng cha mẹ khi già nua: <i>xēm me mē bă, bōt kan hăp kră krūt.</i>
Khắp núi sông; <i>jōp kōng dak.</i>	Nuôi dưỡng ₂ Rong răk.
Anh đi đường thủy hay đường bộ: <i>ih bōk trong dak dah trong kōng.</i>	Nuôi dưỡng nhau Tome. Mẹ con nuôi dưỡng nhau: <i>bre mē kon tome dihbăl.</i>
Lên đồi xuống dốc: <i>tōk kōng jur krang.</i>	Nuôi nấng, chăm sóc Xēm me.
Núi Hàm Rồng Ki hōdrōng (cách Pleiku 10km về phía nam).	Nuôi rẽ Tōpōn. Cho tôi nuôi rẽ con dê: <i>xong inh tōpōn ngōi kon bōbe ih.</i>
Núi non, núi rừng Bri kōng.	Nuối tiếc Ol buah.
Núi lửa Kōng bluh ūnh.	Nuông chiều ₁ Pōkluh. Nuông chiều con đủ mọi thú: <i>pōkluh kō kon tōm tōdrong mă hăp wă.</i>
Núi sông Kōng dak.	Nuông chiều ₂ Pōtui. Nuông chiều con cái quá đáng: <i>pōtui kon haioh hloh tōdrong.</i>
Núm chiêng Klōk chēng.	Nuông chiều, cưng Pōlōk.
Núm vú. Atōng toh.	Nuông chiều con: <i>pōlōk dōh kon.</i>
Nung nấu hy vọng Tomaih, tomoih. Các nhà giáo đều nung nấu cho học sinh niềm hy vọng tới một tương lai tốt đẹp: <i>de bok thây tomoih kō de hōk tro tōdrong erih lōng rõ tōngir kōnh.</i>	Nuốt Lōn, luōn. Nuốt chửng: <i>Lōn hōgāl.</i> Nuốt một ngum: <i>luōn minh hōluōn.</i>
Nung đúc Xoh, hoyām.	
Nung gạch cho chín Buh gach mă xin.	
Nung nấu Xoh potō.	
Nung sắt đỏ Pōngür.	
Nūng Bük bēk.	

Nuốt chửng <i>Hokōt</i> . Nuốt chửng thuốc: <i>luǒn hokōt pōgang</i> .	Nữ thần <i>Něk Nōk</i> .
Nuốt chửng, nuốt trọng <i>Lōn long</i> .	Nữ thần dựng trời đất <i>Kuh keh</i> .
Nuốt cơm không trôi <i>Blō blō xōng por pă lǔ</i> .	Nữ tính <i>Tōnōk drākān</i> .
Nuốt không trôi <i>Mlōl</i> . Có chuyện buồn, ăn cơm nuốt không trôi: <i>dei todrong hēl xōngon, mlōl tah por bǐ müt</i> .	Nữ trang <i>Tōmam pōnhōng de drākān</i> .
Nuốt trứng <i>Luǒn lǎng, hōngrok</i> . Con cò nuốt trứng con cá: <i>klang kok hōngrok ka</i> .	Nữ tu <i>Yă diēng</i> .
Núp <i>Kōnōp</i> .	Nứa <i>Phat</i> . Le đặc, nứa rỗng: <i>Pole kōdōl, phat robāng</i> .
Núp kín <i>Pō-ôn</i> .	Nứa mắt nhặt <i>Kōlāk</i> . Đan giỏ cần xế bằng "kolök": <i>Tanh būng pāng kōlōk</i> .
Nút áo <i>Kōdām, kōdēn, jen</i> .	Nứa ₁ <i>Kōpuōt</i> . Một nứa trái dưa: <i>minh kōpuōt pōkai</i>
Nút bầu quần bằng lá chuối, lá cây rừng <i>Kōnhēt dak</i> .	Nứa ₂ <i>Pah</i> . Một nứa: <i>minh pah</i> .
Nút <i>Kōnhēt</i> . Nút chai: <i>kōnhēt chai</i> .	Nứa muốn nứa không: <i>minh pah wă, minh pah uh</i> .
Nút thòng lọng <i>Jen</i> .	Nứa ₃ <i>Kōpah</i> . Tôi lấy một nứa: <i>inh iōk minh kōpah</i> .
	Nứa chửng <i>Kōplah kōplōt</i> . Học nửa chửng: <i>pōxrām kōplah kōplōt</i> . Làm nửa chửng: <i>jang kōpah kōpuōt</i> .
	Nứa muốn, nứa không <i>Kōpah hōrm, kōpah uh</i> .
Nữ giới, đàn bà, con gái <i>Drākān</i> . Con gái: <i>kon drākān</i> .	Nửa, một nửa <i>Pah, minh pah</i> .
Nữ giới <i>Khul de drākān</i> . Phụ nữ: <i>de drākān</i> . Thiếu nữ: <i>de adruh</i> .	Nửa muốn nửa không: <i>minh pah wă minh pah uh</i> .
Nữ hoàng, nữ vương <i>Yă pōtao</i> .	Nửa đêm <i>Anē măng</i> .
	Nửa đường <i>Kōpuōt trong</i> .
	Nửa mùa <i>Kōpuōt pōyan</i> .

NU

Nữ giới, đàn bà, con gái *Drākān*. Con gái: *kon drākān*.

Nữ giới *Khul de drākān*. Phụ nữ: *de drākān*. Thiếu nữ: *de adruh*.

Nữ hoàng, nữ vương *Yă pōtao*.

Nửa nạc nửa mõ	<i>Topă dah</i>	lắm: <i>oei jē ūnh bo-h pogra.</i>
	<i>hōblōi.</i>	Nực cưới <i>Hing nă pochê.</i>
Nửa nõ nửa kia	<i>Toxě mă âu,</i>	Nực mùi <i>Bâu phu jat.</i>
	<i>toxě mă to.</i>	
Nửa tinh nửa say	<i>Homring.</i>	Nước ₁ <i>Dēh.</i> Nước Trời: <i>dēh plēnh.</i>
Nửa úp nửa mở	<i>Wă ôn wă uh,</i>	Nước ₂ <i>Dak.</i> Nước bọt, nước miếng: <i>Dak hai.</i>
	<i>kōbōp blang.</i>	
Nửa vời	<i>Koplah koplot.</i>	Nước ấm ấm <i>Dak ok ok.</i>
Nửa	<i>Hođrăp.</i> Làm lại nữa :	Nước cháy ào ạt <i>Gogük gogăk.</i>
	<i>pom hođrăp.</i>	Tạnh mưa nước khe suối chảy ào ạt: <i>klaih kơ mi, dak thong ro gogük gogăk.</i>
Nửa	<i>Dõng.</i> Ai nữa: <i>bu dõng.</i>	Nước có vị mặn <i>Dak krăi.</i>
Xin anh nói rõ một lần nữa :	<i>apinh ih khan mă tōdah minh măng dõng.</i>	Nước da trắng <i>Koluong.</i> Người tây phương có nước da trắng: <i>de gah teh măt năr măt, akar bak koluong.</i>
Nữa, gì, không	<i>Dĩ.</i> Cho tôi nữa : <i>ăñ kơ inh dĩ.</i>	Nước lᾶ <i>Dak blăng.</i> Nước trong: <i>dak hlăng.</i>
Nức danh, nức tiếng	<i>Ang bang hōtol.</i>	Nước lớn <i>Dak tih.</i>
Nức lòng	<i>Hoħik hoħăk.</i>	Nước lớn lần cuối cùng khi hoa roxăm nở <i>Dak tih rang roxăm.</i>
Nức nở ₁	<i>Oh.</i> Khóc nức nở:	Nước lớn vào đồng ruộng rồi rút ngay <i>Luah.</i> Nước lớn mau rút: <i>dak luah.</i>
nở ₂	<i>Prep prep.</i> Khóc nức nở: <i>nhōm oh.</i>	Nước lụt, lụt lội <i>Dak rolat.</i>
Nức nở ₃	<i>Roxik roxō.</i> Nàng thương tiếc chồng, khóc thốn	Nước lụt, nước mau rút <i>Dak luah.</i>
	thức buồn sâu, cơm chảng	Nước mắt chảy rưng rưng
	muốn ăn: <i>hăp roxik pōm nhōm,</i>	<i>Mrōng mrōng dak măt lĕch.</i>
	<i>roxōm pōm ol, xōng por pă lă,</i>	
	<i>kơ-ű kơ klo.</i>	
Nực	<i>Bō-uh.</i> Ngồi gần lửa nực	

Nước mắt nước mũi đầm dề <i>Konhar, honhēr.</i>	<i>kɔ̄mī, ruri pom ronoh.</i>
Nước mạch chảy ra nhiều phía <i>Goḡir goḡar.</i> Nước mạch từ nhiều phía chảy vào đìa, tát chừng nào cạn: <i>dak müt goḡir goḡar, koxäi kodruh layər kē hrō̄ âu.</i>	Nước tràn lan <i>Blai.</i>
Nước đá ₁ <i>Dak kräl.</i>	Nước vũng <i>Dak tōng.</i> Xe chạy chõ nước đọng làm nước tung túe: <i>xe juă dak tōng, toprah prēh prah.</i>
Nước đá ₁ <i>Dak prēl.</i> Mưa đá: <i>mi prēl.</i>	Nước xoáy <i>Podär gō.</i> Chỗ nước xoáy: <i>anih dak podär gō.</i>
Nước đứng <i>Dak tōng.</i>	Nồm nướp <i>Kodram kodreng hrēng hrai.</i>
Nước đứng trong gốc cây <i>Dak lōk to gōk long.</i>	Nương rẫy <i>Mir kōng, mir ôr.</i>
Nước đứng do có vật cản <i>Wing.</i> Nước đứng sau cồn cát: <i>dak wing dōng rōng kō bōt.</i>	Nương tựa, nương cây <i>Komring.</i> Pôm nương tựa cha mẹ khi còn nhỏ: <i>Pōm komring kō mē bā koplah hăp oei iě.</i>
Nước đục có rác rến <i>Kochrōl.</i> Nước lớn đục và rác rến Kochrōl: <i>dak tih koxök kochrōl</i>	Nương nau Ôn kōnōp.
Nước đục thả lưới được nhiều cá <i>Dak koxök tăng honhuōl tro jat.</i>	Nương tay <i>Kochāng.</i>
Nước kiệu ngựa phi <i>Hoxeh kōdāu tē.</i>	Nướng hơ lửa <i>Phang.</i> Nướng cá hơ bên lửa: <i>phang ka tō unh.</i>
Nước phèn, rỉ sét <i>Dak brēng.</i>	Nướng thịt phải trở qua trở lại: <i>phang nhăm athai blēch rōng ngir.</i>
Nước phun <i>Dak bluh.</i>	Nướng tiền <i>Pohoach jēn kū kă.</i>
Nước sủi bọt <i>Dak kōblōk.</i>	Nướng thịt <i>Buh nhăm.</i>
Nước Thánh <i>Dak diēng.</i>	Nướng cháy <i>Buh pokhoy.</i>
Nước tới chân mới nhảy <i>Püng</i>	Nứt Chăr. Ghè nứt: <i>ge chăr.</i>
	Nứt làm đôi <i>Tōpah.</i> Cây bị nứt làm đôi: <i>long tōpah tong aně.</i>
	Nứt nẻ (đất) <i>Rō-ō rō-ă.</i> Năm

nay nắng hạn, đất ruộng nứt nẻ: <i>xənăm âu tő dănh, mir na</i>	Oan uổng, oan úc <i>Trő la roka</i> <i>hordah rő-ř rő-ă.</i>
Nứt nẻ <i>Točăr.</i> Ghè nứt nén nước rỉ ra: <i>ge točăr kona lěch</i>	Oan úc <i>Kochua.</i> Nguời khác làm nhưng nguời ta vu oan cho nó: <i>de anai pōm chōng de xăl</i> <i>kochua hăp.</i>
Nứt nẻ <i>Tohak.</i> Đất nứt nẻ: <i>teh</i> <i>tohak.</i> Đất nứt ra nuốt sống	Oán ghét <i>Mil areh.</i>
Abiron và Kore: <i>teh tohak luǒn</i> <i>hōpōm de Abiron păng Kore.</i>	Oán giận <i>Xik mil jat.</i>
Nứt <i>Kobōp.</i> Bầu nứt nước rỉ ra: <i>tolōp kobōp dak lěch.</i>	Oán thù <i>Mil toblō.</i>
Nứt <i>Hodang.</i> Bình da sê nứt ra: <i>kobvīnh akar gōhodang.</i>	Oán trách <i>Mormonj jojōk.</i>
Nứt nẻ <i>Ceh re.</i> Da nứt nẻ: <i>akar cheh re.</i>	Oang oang <i>Brōk brōk, prōng</i> <i>prōng.</i> Giọng cô nầy nói oang oang: <i>bōr adruh âu prōng</i> <i>prōng.</i>

O

O bế <i>Přm krōp bř eng.</i>	Oần oại <i>Popěnh.</i>
O oe <i>Nřr haioh nhřm.</i>	Oần xuống <i>Togǔn, tǔng.</i> Cây đòn tay bị quắn xuống: <i>long</i> <i>kochai tǔng.</i>
Oa oa (tiếng trẻ khóc) <i>Wak</i> <i>wak, wa wa.</i>	Óc não <i>Ngok.</i> Trong sọ có óc: <i>trōm tongoh dei ngok.</i> Đau não: <i>Jǐngok.</i>
Oai hùng <i>Krup yup, pran</i> <i>kodruh.</i>	QC ạch <i>Klak re grōk gruak.</i>
Oai quyền <i>Tih krup, boxēh</i> <i>krup.</i>	Oe oe <i>Ah wa ah wa.</i>
Oái oăm <i>Anăt anot.</i>	Oi ả <i>Tő hōhōng.</i>
Oan <i>Xăl kùñh, trő la.</i>	Oi bức <i>Tő hiu.</i>

- Om sòm *Prek, prēng prēng*. *hăptonăr hlōhliau.*
 Bố la om sòm: *prek bă lach.* Ông bụng (Trẻ em) *Toplong.*
 Om sòm, om tối *Kokreo,* Ông ẹo *Towech.* Đì ống ẹo:
pōdrōng, tō-ōng tō-ang. Bọn *bōk tōwech.*
 tré khóc om sòm: *de haioh* Ót *Kōng kōch.* Pôm thích hớt
nhōm kokreo. tóc hở ót: *Pōm lū kăt xōk kōng*
- Ông bầu (loại đục gỗ làm tổ *kōch.*)
 trong thân cây) *Yă Ngu.*
- Ông làm tổ ở dưới đất *Kodrot.*
- Ông mặt *Xut.* Mật ong: *dak xut.* Ông mật bay vù vù trên Ô! Ô lōh!
 đầu: *bōbrūng xut pār kōpal kōl nhōn.* Ông danh *Pōm mě akāu.*
 Ông ruồi *Ko, ngôr.* Ông dọc theo sông, đồng bằng
Kōlōng hōng. *Mir ôr thōr krong.*
- Ông vò vẽ màu đen có cổ vàng Ô! Không dám đâu *Anai ei, hōnhō aah!*
Kōlōng hōng.
- Ông ọc *Blōk blōk(tiếng nước kêu).* Dìm bầu xuống mức Ô, chu cha! Ô chà! Ô lōh! Chu
 nước, nước vào kêu ọng ọc: cha! Tôi làm sai rồi: ô lōh! *Inh tōmōch tolōp tō dak re blōk blōk.* pōm yoch boih.
- Ông ánh₁ *Chēr hōhlōng.* Vàng Ô hay! Ai rõ!
 bạc ống ánh: *hu mah chēr hōhlōng.* Ô hô! Hō lah!
- Ông ánh₂ *Gōblech.* Ánh mặt Ô hợp *Lük lōk.*
 trồi chiếu vào tầu đồng óng: Ô kìa! Toto!
tāng kong gōblech kō ang nār chrā. Ô nhiễm *Pōmě.*
- Ông muợt *Tōnăr hlōhliau.* Tóc Ô nhục *Kōdō mel mol.*
 nàng óng muợt như tờ: *xōk* Ô uế *Kōnř mě, bruh, bōgrī mě.*
- Ông muợt như tờ: *xōk* Ô! Lōh!
- Ông muợt *Tōnăr hlōhliau.* Tóc Ô ạt₁ *Bǔng bǎng.* Người Kinh
 nàng óng muợt như tờ: *xōk* tới Kontum ô ạt: *bǔng bǎng de*

Ô

<i>Yuă̄n tōk tō Kontum.</i>	<i>kơ minh kuă̄r.</i>
Ô ạt ₂ <i>Phuh.</i> Nước tràn ô ạt: <i>phuh dak müt.</i>	Ôm, bó <i>Achő, hochő.</i>
Ô ô <i>Loluołl.</i> Nói giọng ô ô không rõ ràng: <i>pōma boř loluołl uh kơ tōdah.</i>	Ôm, một ôm (đo theo vòng tròn) <i>Kră̄p.</i> Cây to ba ôm: <i>long tih pēng kră̄p.</i>
Ô chim <i>Tōpu xem.</i>	Ôm chầm, ôm choàng <i>Krōp kuă̄r dihbă̄l.</i>
Ô chuột ₁ <i>Tōpu kōne.</i>	Ôm chặt ₁ <i>Konă̄n.</i> Kỳ đà ôm cây thật chặt: <i>konă̄n tokot kuă̄r long.</i>
Ô chuột ₂ <i>Anih oei de dōnuh hin.</i>	Ôm chặt ₂ <i>Koněn.</i> Khỉ con ôm chặt lấy mẹ: <i>dōk kon kuă̄r mě hă̄p koněn.</i>
Ô khóa <i>Mam khoă̄.</i>	Ôm chặt ₃ <i>Konhǐm.</i> Khỉ ôm chặt cây: <i>konhǐm dōk kuă̄r long.</i>
Ô mối <i>Par pok, pōtuǒl.</i>	Ôm củi <i>Hódrom long ūnh.</i>
Ốc sên ₁ <i>Klâu.</i> Loại ốc sên nhỏ: <i>lōdě klâu.</i> Loại ốc sên lớn: <i>kōdō klâu.</i>	Ôm đồm <i>Jang lō tōdrong.</i>
Ốc sên ₂ <i>Kōdě, kōdō.</i>	Ôm hôn <i>Kuă̄r chum.</i>
Ốc sên <i>Tělě.</i>	Ôm nhau ngũ <i>Tōweng.</i> Hai đứa bé ôm nhau ngũ: <i>Bre haoih tōweng dihbă̄l.</i>
Ôi, ươn <i>Pō-ôh.</i> Thịt ôi: <i>nhă̄m xang pō-ôh.</i>	Ôm nhau Pokrōp, tōkrōp. Ôm nhau ngũ: <i>tep pokrōp.</i> Hai đứa em tôi ngũ ôm chặt nhau: <i>bre oh inh tep tōkrōp dihbă̄l.</i>
Ối, nước ối <i>Dak ho-űng.</i>	Ôm nhau <i>Pokuă̄r.</i> Ôm nhau hôn: <i>pokuă̄r chǔm dihbă̄l.</i>
Ối chào, trời ơi <i>La lah.</i> Oi chao! Nếu cha anh em còn sống: <i>la lah, tōng bă̄ iěm oei erih.</i>	Ôm nhau vật lộn (trẻ em) <i>kuă̄r dōh kon.</i> Vừa một ôm: <i>tă̄p Haioh tōklom rōgĕn.</i>
Ối dào! <i>O' oih!</i> Ối dào! Không được rồi: <i>o' oih!</i> <i>Pă̄ boih.</i>	
Ối Oi. Ăn ối: <i>xa plei ôi.</i>	
Ôm ₁ (một ôm củi..) <i>Hódrom.</i>	
Ôm ₂ <i>Kuă̄r.</i> Mẹ ôm con: <i>mě kuă̄r dōh kon.</i> Vừa một ôm: <i>tă̄p Haioh tōklom rōgĕn.</i>	

Ôm nhau *Rōgăk rōgăñ*. Con trai bị sốt lâu ngày, nên chỉ còn da con gái ôm nhau khiêu vũ: bọc xương: *bōlō dunh, kōna rōgăk rōgăñ de adruh tōdām hăp hōkē kōwong tō long hōxuang.*

Ôm vai nhau *Tokuār*.

Ôm, gầy₁ *Akē, hōkē*.

Ôm, gầy₂ *Rōwang*.

Ôm nằm trên giường, liệt giường *Pōn, pān, hmōn*.

Ôm liệt *Hmōn kōjī*.

Ôm nghén *Jī lōt pōtōm kō gǎn*.

Ôm rồm₁ *Rōgī rōgong, hōkē*.

Ôm ròm như cây tăm: *rōgī* con nô đùa ồn ào: *de haioh rōgong tō long pōnai*.

Ôm ròm₂ (heo nái) *Groh*. Heo nái ốm ròm do cho đàn con bú: *nhūng groh xoh kon*

Ôm ròm₃ *Toi*. Bò ốm ròm: *Rōmo toi*.

Ôm ròm, gầy còm *Lōk kōk*. Bò làm việc nhiều quá nên ốm nhom: *rōmo jang pōgrā jīng lōk kōk*.

Ôm teo, da bọc xương *Hōkē ang*.

hōkrop. Đau ốm lâu, ốm teo(chỉ còn da bọc xương): *bōlō dunh kōna jīng hōkē hōdrop*.

Ôm tong teo *Hōkē kōwong*. Nó *kōtā pā bōk tōyō*. Vốn liếng có

bị sốt lâu ngày, nên chỉ còn da bọc xương: *bōlō dunh, kōna rōgăk rōgăñ de adruh tōdām hăp hōkē kōwong tō long hōxuang.*

Ôm yếu *Gre, kue*.

Ôn bài *Năng hōdrăp tōdrong xang pōxrām*.

Ôn dịch *Pōrang pōro, tōmat*.

Ôn hòa *Rōngōp bī tō bī xōngieo*.

Ôn tồn *Dim bōr, bōr pōma xa êm hōdu*.

Ôn ào₁ *Kōgleng kōglăp*. Trẻ ồn ào: *de haioh pōxrōng kōgleng kōglăp*.

Ôn ào₂ *Pōlük*. Nói nhỏ, đừng ồn ào: *pōma adar biō, nē pōlük*.

Ôn ào₃ *Tō-ōng tō-ang*.

Ôn ào, náo nhiệt *Pōkleng pōklăp*. Giởn ồn ào *hōnul pōkleng pōklăp*.

Ôn ào, xôn xao. Đừng làm xôn xao, ồn ào: *nē pōm rō-ōng rō-ang*.

Ôn *Hō-īn bī iǔ kiikio*.

Ôn định chỗ ở *Tōnōng*. Nhà cửa ổn định không di dời đi nơi khác nữa: *hnam tōnōng dōng kōtā pā bōk tōyō*. Vốn liếng có

- sǎn: *tōmam tōnōng*. Làng chúng tôi ổn định một chỗ từ xưa tới giờ: *plei nhōn oei tōnōng dōng xō truh dang ei*.
- Ông định** *Hōnōng*. Định cư một chỗ: *oei hōnōng minh anih*.
- Ông thỏa** *Hō-īn hō-on*.
- Ông**, anh, chị (cách xưng hô kính trọng) *Ih*. Xin ông giúp tôi: *apinh ih gūm īnh*.
- Ông cai**, hội trưởng, tổ trưởng *Jūk*. Ông ta làm tổ trưởng của tổ chúng tôi: *hăp pōm jūk khul nhōn*.
- Ông bà** *Yā bok*.
- Ông chủ** *Bok kōdrā*.
- Ông già**, ông lão *Bok krā*.
- Ông nhạc** *Bok tōnei*.
- Ông quan** *Bok kuan*.
- Ông tướng** *Bōngai prōh*.
- Ông ộc** *Xōch xac h, jrōk jrāk*.
- Ông** *Ding, chōnoi*.
- Ông bể lò rèn** *Kōtuh*.
- Ông bể lò rèn** *rōdai, hiup*.
- Ông bơm**, **ông chích** *Rōxuk*. Bơm bánh xe đẹp: *hiup jōng xe jrot pāng rōxuk*.
- Ông chân** *Tokong jōng*. Nó gãy xương ống chân: *hăp togōr kōting tokong jōng*.
- Ông** **dẫn** nước *Ding dui atōk dak*. (Máng xối: *tōnglang hnam*).
- Ông điếu** *Tăng hōt*.
- Ông điếu** dài nửa mét *Tăng hoōt boling*.
- Ông dòn**, **ông nhòn** *Ding hu*.
- Ông để** nấu cơm *Ding prung*.
- Ông đựng** chỉ dệt *Ding hlot*.
- Ông đựng** muối *Ding boh*.
- Ông đựng** lúa giống triа *Jōnoi*.
- Ông đựng** lúa triа *Ding chōnoi, ding jojuk*.
- Ông đựng** tên *Rōwang*.
- Ông hút** *Trēng*. Vòi hơi nghẹt, anh nên hút mạnh: *trēng nhet nhet, ih doch mă deh 'biō*.
- Ông** **nhỏ** **đứng** rượu thay ly *Kolōk*.
- Ông** **nứa** dùng để đựng muối, thuốc lá v.v.. *Klōng*. Ông muối: *klōng boh*.
- Ông** **nứa** đã dùng nấu đồ ăn *Pōdrung, bōdrung, ding pōdrung*.
- Ông** **sáo** *Tōliō*. Thổi sáo: *hlōm toliō*.
- Ông** **tẩu**, **ông** **điếc** *Tăng hōt*. Hút một tẩu thuốc: *hep minh tăng hōt*. Ông điếu bằng đồng:

tăng kong. điếu tẩu bằng đồng
daň cõ nửa mét, nõ điếu có
khắc hình: *tăng bořing*.

Ống thông hơi Ding robăng,
ding kordöl.

Ống tre hay nứa để múc nước
Kołd.

O

O kia O to!

O hay O rō!

Ở_1 Ah. Ở đây ở kia: *ah âu, ah noh.* Ở đâu: *ah yo.*

Ở_2 Oei. Bà tôi ở nhà: *yă inh oei tơ hnam* *Ở chính giữa Tong aně.* Nứa đêm: *tong aně măng.* Chính giữa sông: *tong aně krong.*

Ở cử (đàn bà sau khi sinh) *Oei anih.*

Ở không Poħuol. Ở nhà chơi,
không biết làm gì: *poħuol oei tơ hnam, bī lōlē jang kiø.*

Ở kín₁ (trong nhà, phòng) *Dū dōl.* Cứ ở kín trong nhà không
chịu ra: *hăt oei lōm dū lōm dōl, kuă lěch.*

Ở kín₂ *Oei lōlūn.* Nó ở kín
trong nhà không ra ngoài: *hăp*

oei lōlūn lōm hnam uh kơ lěch tơ hogah.

Ở lâu một chỗ *Krōng, krǔn.* Ở
lâu không chịu về: *oei krōng kuă wih.*

Ở lì *Krēp.* Lười biếng, ở lì
trong nhà suốt ngày: *alah, oei krēp tơ hnam plăt năr.*

Ở lì một chỗ *Nōm.* Sao cứ ngồi
lì một chỗ: *e hiōr nōm kiø ah noh?*

Ở lì để đòi nợ cho bằng được
Dō.

Ở lì, nằm lì một chỗ *Oei kūn.*
Nó ở lì trong nhà người ta: *hăp oei kūn lōm hnam de.*

Ở luôn bên nhà vợ *Oei kopah gah drăkăń.*

Ở mãi một chỗ *Oei krōng.* Ở
lâu không chịu: về *oei krōng kuă wih.*

Ở đâu nhà người ta *Podō hnam de.*

Ở đâu đó *Noh hia.*

Ở đằng kia *Noh hia.*

Ở nhở Klüt. Vì con cái chảng
ngó ngàng, cụ phải đi ở nhở
nhà người ta: *yor kơ de kon hăp kuă năng, hăp oei klüt tơ hnam de.*

- Ở đó *Tơ-ei*. Cửa cải ở đâu là *kopōng*. Cấp trên: *de kopōng*.
 lòng trí ở đó: *tōmam tōyōtōn bōnhōt tō-ei*.
- Ở đợ *Oei pōdō*.
- Ở đồi *Oei erih tō teh*.
- Ở không *Oei hoh, oei dēch*
- Ở mãi trong nhà *Oei krep*.
- Ở nhờ nhà người ta *Oei klüt tō*.
- Ở riêng *Oei xa pha*.
- Ở tạm, trú ẩn, tá túc *Konop*.
 Nhà tôi sập tôi ở tạm nhà người khác: *hnam inh tōpāi, inh kōnōp lōm hnam de*. Mưa lớn, tôi trú ẩn trong chòi: *mi tih, inh kōnōp lōm rōnōh* Chạy tá túc nơi làng khác: *kōdāu kōnōp tō polei de*.
- Ở thế bí, thế kẹt *Lik lik*. Bí quá không làm được: *lik lik uh kō goh pom*.
- Ở trần *Akāu hoh*.
- Ở trần *Lōluinh*. Trời nóng, trẻ con ở trần không mặc áo: *nār tō, de haioh akāu lōluinh uh kō dei hrōp ao*.
- Ở trên, trên *Kopōng*. Trên bếp lửa: *kopōng hōdra*. Kontum trên: *Kontum kopōng*. Đọc đoạn trên: *pōre chāl mă*
- Pōdrām, drom*.
- Ở trong kén, tổ, dưới đất *Pōdrām, drom*.
- Ở trong *Trōm*. Nó hay ở trong nhà: *hăp ling oei trōm hnam*. Nó suy nghĩ trong lòng: *hăp tōmau trōm to*.
- Ở trong, trong *Lōm*. Ở trong nhà: *oei lōm hnam*. Trong tháng này: *lōm khei âu*.
- Ở trước, đằng trước *Klā anāp*.
- Ở truồng *Hang hōng*.
- Ở yên một chỗ *Hōdōng*.
- Ở trước *Tōngir*.
- Ở yên một chỗ *Ten tōnen*. Khi lên sông mà phải ngồi yên đừng động đây: *bōt tōk plūng e athai oei mă ten tōnen nē kō tōdrō*.
- Ợ *Tō-đ*. Đau dạ dày hay ợ chua: *jī bung ga tō-đ jō*.
- Ơi *O*. Cha ơi, bố ơi: *o bă!*
- Ơi ơi (tiếng gọi) *Wak wak*. Anh có nghe tiếng nó gọi ơi ơi chúng mình không: *Ih hōm kōtōng wak wak bōr hăp krao ba ei dī?*
- Ơn ích *Ai pōyōtō*.
- Ơn phúc *Ai*. Ơn phúc Chúa Trời: *ai Oi Adei*.

Ớn *Bōl*.

Ớn lạnh *Hiom tongēt*.

Ớn mình *Rōhrōnh*. Tôi cảm

thấy ớn mình như muốn sốt: *inh mōn rōhrōnh thoi wā bolō*.

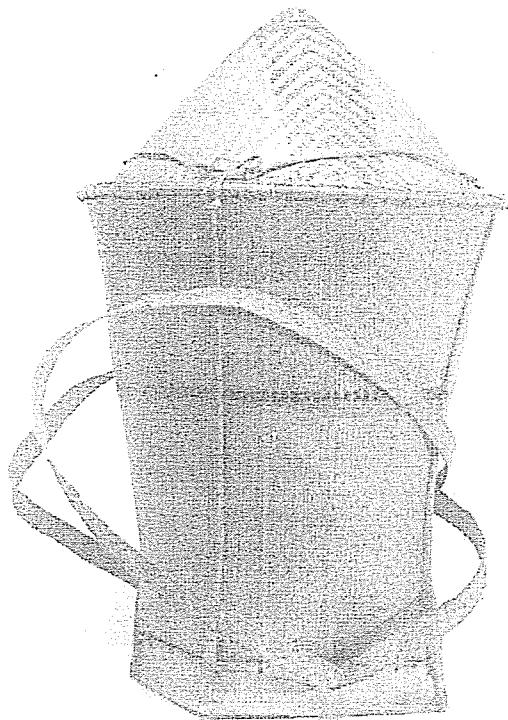
Ót *Pohăng*. Ót kim: *pohăng poleu*.

Ót trái to: *pohăng rōk*.

Ót trái bầu: *pohăng pup*.

Ót kim *Pohăng poleu*.

Ót tròn *Pohăng pup*.

P

Pha lǎn Homrah. Nói tiếng Bahnar pha lǎn tiếng Kinh: *pōma nōr Bahnar homrah nōr Yuan.*

Pha trộn, pha lǎn Lǔk lōk.

Phá Pāi. Phá rừng: *pāi bri.* Phá thai: *pāi nge.* Phá nhà cũ làm nhà mới: *pāi hnam xo wā tōiūng hnam naao.*

Phá bỏ Pāi lě.

Phá hại Pāi ngōr.

Phá hoại mùa màng Pōyoch mir ba hōna potām.

Phá hủy Pāi rōlūng. Bị phá hủy: *tōpāi.*

Phá phách Lōlōih. Bò phá phách hay nhảy rào: *rōmo lōlōih ga blūng kōdrong de.*

Phá phách, nghịch ngợm Ngōr.

Phá của cải người khác: *ngōr tōhnā arang.* Con nít nghịch ngợm: *mōmoi ngōr.*

Phá tan Pāi pogoh.

Phá thai₁ Pōrūng nge. Thuốc phá thai: *pōgang pōrūng.*

Phá thai₂ Tohoāng. Cô ta đã có thai một tháng, nhưng đã phá thai rồi: *hăp hngăm xang minh*

khei, chōng xang tohoāng lě boih.

Phả hệ Hōdrung hōdrēch.

Phách lối Ploí plōi. Con đường phách lối: *e nē plōi plōi.*

Phai màu Tokloh. Áo tôi đã phai màu: *ao inh xang tokloh pōník.*

Phai mờ Pōi. Chữ đã phai mờ, đọc không rõ: *chur xang pōi, năng uh kơ tōdah.*

Phái đi Phai. Phái người đi nói thay mình: *phai bōngai pōma tang tōngla.*

Phái đoàn Khul tōm plōng.

Phái đoàn Nhà Nước đến thăm quan làng chúng tôi: *khul tōm plōng teh dak năm hapong pō pōplei nhōn.*

Phái nam phái nữ Gah dranglo gah drăkăń; tōnōk dranglo tōnōk drăkăń.

Phải, hữu Ma. Bên phải, bên hữu: *gah ma.*

Phải₁ Athai. Anh phải về ngay bây giờ: *ih athai wih hloi dng ei.* Phải nghe lời cha mẹ dạy bảo: *athai arăk bōr mē totă bōr bă bōtho.*

Phải₂ Trō. Không phải: *uh kō*

trő

Phải cách *Trő kɔr tɔdrong*.

Phải chăng, phải chi *Pă jor*.

Phải chết *Athai lōch*.

Phải đạo *Mă tɔyɔng*.

Phải không *Jő*. Hôm qua anh đi
rãy kông phải không?: *yɔng bri ih bők tɔ mir jő*.

Phải làm, phải thực hiện *Poyěng*. Hôm nay không hợp
được, ngày mai phải họp: *năr âu uh kɔr yěng akőm, bɔn gô poyěng dɔning*.

Phải lòng *Lăp kɔr don, blep kɔr don*.

Phải mất thời gian *Todǔng*.

Phải rồi *Trő boih*.

Phải trái₁ *Trő dah yōch*.

Phải trái₂ *Ma dah ngieo*.

Phạm húy, nói chạm tới *Greh*.
Đừng nói chạm tới nó, nó giận
đấy: *ně greh hăp, kónh hăp mǐl*.

Phạm lỗi, phạm tội *Poyoch*.

Phạm đi phạm lại: *poyōch dēl dǎi*.

Phạm thượng *Homrēl, hónhäm*.

Phàn nàn *Mormonh*. Đừng phàn
nàn, phải cố gắng chịu đựng:

ně mɔrmɔnh, athai adrin pɔdōng.

Phán Khan, ha. Phán một lời:
ha minh nɔr dík. Lạy Chúa, xin
hãy phán: σ *Kɔdră, apinh Ih khan bě*.

Phán đoán, phán xét *Tolang*.
Phán xét chung: *tɔlang atǔm*.

Phán quyết *Dei pɔma*.

Phản ảnh *Pɔră lăi, tobôh ān*.

Phản bội *Tojră lăi*.

Phản đối *Pojāng*. Kẻ muốn,
người thì phản đối: *mɔnah wă, mɔnah pojāng*. Vợ muốn,
chồng phản đối: *akăñ wă, chōng dranglo pojāng*.

Phản đối, phản nghịch, không
đồng tình *Tojră*. Mọi người
đều ưng thuận, chỉ mình nó là
phản đối: *tôm kɔr bôl xang lăp kɔr don, pôm minh nu hăp dík tojră*.

Phản phúc *Jing kɔnam*.

Phản ứng *Pojrot*.

Phang *Toħueng*. Phang con
bò bằng khúc củi: *toħueng rɔmo păng kɔmak long ūnh*.

Phang, liệng *Toweng, toħueng*
(bằng khúc cây). Pôm lấy
khúc củi phang con gà: *Pôm*

<i>iōk long unh tōweng iēr.</i>	<i>mīl, jīng rōyūk.</i>
Phảng phất <i>Poyōng poyang.</i>	Phát động <i>Pochut.</i>
Phanh thây <i>Polōch chōng akāu de.</i>	Phát hành <i>Tolēch hlabar chih.</i>
Phao câu gà <i>Buch iēr.</i>	Phát hiện <i>Jrōm bōh.</i>
Phao lưới <i>Dōl xōnħuōl.</i>	Phát hỏa <i>Ünh potōm xa.</i>
Pháo binh <i>Līnh thūng.</i>	Phát huy <i>Poxō pōchut.</i>
Pháo <i>Mlōi.</i> Đốt pháo: <i>xoh mlōi.</i> Ngày xưa họ thường đốt pháo trong lễ cưới; <i>Xō ki nār pokong de ga kơ xoh mlōi.</i>	Phát minh <i>Chă dei tōdrong nao.</i>
Pháp, người Pháp <i>De Phalāng.</i>	Phát ngôn <i>Porā tobang.</i>
Nước Pháp: <i>dēh Phalāng.</i>	Phát quang làm đường <i>Xoah trong.</i>
Pháp luật <i>Tōdrong luât; khōi juāt kāl.</i>	Phát ra <i>Lēch, tolēch.</i>
Pháp lệnh <i>Tōdrong anha.</i>	Phát sinh <i>Potōm pojing.</i>
Pháp trưởng <i>Anih podjei mu trō phak.</i>	Phát triển <i>Wō lōlan.</i>
Phát, ban phát <i>Axong ān.</i>	Phát triển <i>Chēk char.</i> Dân số bây giờ phát triển nhanh: <i>kon bōngai harei xang chēk char.</i>
Phát âm kho <i>Pōma arāk.</i>	Phát xuất <i>Lēch dōng.</i>
Phát âm không rõ <i>Pōma poluōk poluōl uh kơ tōdah.</i>	Phát rãy tria lúa <i>Bōt kōng pǔ ba.</i>
Phát bệnh <i>Iūng jī.</i>	Phát rừng <i>Muih.</i> Tháng phát rãy: <i>khei koh muih.</i>
Phát biểu <i>Porā porōk bōr don tōngla.</i>	Phát triển đầy đủ, già (đặc biệt trái xoài) <i>Kōmāl.</i>
Phát bụi rậm <i>Chong uh.</i> Phát đường đi: <i>chong trong.</i>	Phạt <i>Poxrū.</i>
Phát đạt <i>Jing potōrōng, jing</i>	Phạt vạ <i>Kōdi.</i> Pôp thuỷ chó ở đầu nguồn nước, bị làng phạt
Phát điên, phát khùng <i>Jīng</i>	vạ (luật xưa cấm thuỷ chó ở đầu nguồn nước, vì tin rằng có máu chó sẽ làm ăn xui xẻo):

xōr Pōp buh kō ah tu hodrōm de Phân quyền Axong xōnong
rōp godi hăp pogōr.

Phạt vạ làng Pokra cham.

PHĀ

Phẳng phắt Thēng roheng.

Phẳng lặng Rōheng, jojēng,
xōnēp xōnoi.

Phẳng lì Biōr bliah

Phan ranh giới Chēng jih.

Phân táng Toklah, tōprah.

Phân vân Tōrō xro.

Phân ưu Pojōk atāu.

Phân vùng Axong dēh char.

Phân xử Tolang ming pōlōng.

Phần đuôi cửa cái đó Pōng. Cá
đầy đuôi đó: ka běnh minh
pōng.

Phần Pah. Một phần: minh
pah.

Phần chính yếu Tōdrong kăl
tōm.

Phần chính yếu, phần cốt lõi
Akăl, hōkăl.

Phần đông Gah lō nu, gah
kōdrām bōngai.

Phần giữa của thân tre, lồ ô
Pōng.

Phần hồn Gah pohngol.

Phần, miếng Kōlah. Cắt chia
mỗi người một miếng dưa hấu:
pah axong rīm nu minh kolah
pokai.

Phần ruột của tre le Pük. đan
rỗ bắt cá bằng cật tre, còn ruột
thì bỏ: tanh grang păng kōdoh
kram, gah pük de tük lĕ.

PHÂ

Phân bố Pah axong.

Phân bua Pōpraih.

Phân chia, phân bố Axong, pah
axong.

Phân công việc gia đình
Poyong. Vợ chồng phân công
việc làm: klo akăn poyong
dihbăl tōdrong jang.

Phân đôi Axong tō anĕ.

Phân hai Axong bar.

Phân loại Axong kiō khul.

Phân khô Īch kra.

Phân chia, phân ra Klah. Chia
đều cá: klah axōng ka atō.
Chia cho tôi một phần: klah kō
kāu ha hōnong.

Phân ly Toklah.

Phần thịt ức (con vật) <i>Chonuh.</i>	PHE
Phần thưởng <i>Hónong apah.</i>	Phe phái, phe cánh <i>Khul.</i>
Phần tôi, tôi lấy <i>Xonong inh, inh iök kódih.</i>	Phe phẩy <i>Wot rōng wot ngia, poi</i>
Phần trăm <i>Dōm ior lōm minh todrong.</i>	Phè phởn <i>Xa hónuk.</i>
Phần việc <i>Xonong jang.</i>	Phen <i>Măng.</i> Bao phen: <i>dōm măng.</i>
Phấn viết <i>Mrăng.</i>	Phèn <i>Brêng.</i> Nước có phèn: <i>dak brêng.</i>
Phấn chấn <i>Podék johngám.</i>	Phèng la <i>Chĕng.</i>
Phấn đấu sửa mình nên tốt <i>Pogit tongla wă kơ erih lōng.</i>	Phèo <i>Klak pôda kon kiěk.</i>
Phấn hoa <i>Komut rang.</i>	Phép chia <i>Phep axöng.</i>
Phấn khởi <i>Hök o, hök yôl.</i>	Phép cộng <i>Phep aköp.</i>
Phấn uất <i>Xik mîl lōm to.</i>	Phép nhân <i>Phep tojuh.</i>
Phận sự <i>Xonong.</i> Làm tròn phận sự: <i>pokeh xonong tongla.</i>	Phép trừ <i>Phep toklah.</i>
Pháp phỏng <i>Gô chang moih dah lolé.</i>	Phép lạ, phép màu <i>Todrong chrih xrep.</i>
Pháp phổi <i>Røyōng røyang.</i> Cờ bay pháp phổi: <i>hla-kờ røyōng røyang.</i>	Phép rửa <i>Phep nhao.</i>
Phất <i>Wört.</i> Phất cờ: <i>wört hla-kö.</i>	Phép tắc <i>Boxêh krup.</i>
Phất phổi cờ bay <i>Rohiök, rohlok.</i>	Phép tính <i>Phep jõ.</i>
Phất phổi <i>Pödrönge pödrang.</i> Cờ bay phất phổi: <i>hla-kö pödrönge pödrang.</i>	PHÊ
Phẫu thuật <i>Rah, pah.</i>	Phê bình <i>Hnhok.</i> Tự phê bình mình trước khi phê bình người ta: <i>hnkok doh tongla, adroi kör hnkok de.</i>
Phẩy, dấu phẩy <i>Phéch.</i>	Phê chuẩn <i>Chih ăn phep.</i>
	Phê duyệt <i>Chih năng lăi.</i>
	Phê phán <i>Tolang.</i>

Phê thuốc <i>Hrip hōt</i> .	Phí phạm <i>Pohoach, pōmēm</i> .
Phế nhân ..... Phế quản <i>Krōk</i> . Viêm phế quản: <i>jī krōk</i> .	Phí sức <i>Pohoach jōhngām,</i> <i>tōhiong jōhngām</i> .
Phế thải, phế bỏ <i>Tūk lě</i> . Đồ phế thải: <i>tōmam mē</i> .	Phí tổn <i>Hoach</i> .
Phệ <i>Nhōnhūr</i> . Bụng phệ: <i>klak</i> <i>nhōnhūr, klak tai</i> ,	Phỉ báng <i>Jrē hnhām, broh</i> <i>bōngoh</i> .
Phên đan thưa <i>Prāng</i> .	Phỉ lòng, phỉ dạ <i>Phī hrăp</i> .

PHI

Phi (Ngựa, bò) <i>Potē</i> .	Phía dưới, phía trên <i>Gah</i> <i>kōnām gah kopōng</i> .
Phi công <i>Bōngai git xe pār</i> .	Phía đông <i>Gah măt nă̄r lěch</i> .
Phi cơ <i>Xe pār</i> .	Phía ngoài, bên ngoài <i>Tōrōng</i> .
Phi đạo đức <i>Uh kō̄ dei don</i> <i>lōng</i> .	Anh ngủ trong nhà, còn tôi ngủ ngoài: <i>Ih tep lōm hnam, gah</i> <i>inh tep tō̄ tōrōng</i> .
Phi lý <i>Bī tōdrong</i> .	Phía sau <i>Tōrōng</i> . Quay trở về: <i>wih tōrōng</i> . Năm qua: <i>xōnām</i> <i>tōrōng</i> . Từ trước tới giờ chưa bao giờ thấy chuyện đó: <i>tōrōng xō̄ inh tam lah bōh</i> <i>tōdrong monoh</i> .
Phi nghĩa <i>Bī trō̄ tōdrong</i> .	Phía trái <i>Gah ngieo</i> .
Phi thường <i>Chrih chrai, phara</i> <i>kōdih</i> .	Phía trước, trước mặt <i>Tōngir</i> .
Phi trường <i>Cham xe pār</i> .	Trước nhà: <i>tōngir hnam</i> . Từ nay trở đi: <i>tōngir kōnh</i> . Trước mặt nói khác, sau lưng nói khác: <i>tōngir pōma pha, dōng</i> <i>rōng pōma phay</i> .
Phi nhiêu <i>Kōmōk</i> . Đất màu mō: <i>teh kōmōk</i> .	Phiên dịch <i>Tōblō̄</i> .
Phi nôn, mập ú <i>Bek rōmlō̄h</i> .	
Phi phà <i>Bloy bloy</i> . Ông tôi phi phà hút thuốc bên bếp lửa: <i>bok inh oei et hōt bloy bloy ah</i> <i>tōnuh ūnh</i> .	

Phiên tòa <i>Ah tolāng.</i>	Phong cảnh <i>Anih hing kơ xre</i> <i>năng.</i>
Phiền <i>Hĕl, xōngon.</i> Làm phiền: <i>pōgleh, pōhliēng.</i>	Phong cùi, phong hủi <i>Trō mĕ.</i>
Phiền muộn <i>Hĕl xōngon.</i>	Phong chức, thăng cấp <i>Pōpōk.</i>
Phiền phức, phiền toái <i>Bī lăp.</i>	Phong lưu <i>Tōhuong brâu.</i>
Phiến diện <i>Bar pah.</i>	Phong phanh <i>Wang wōch.</i>
Phiến loạn <i>Pōchūt tobblah.</i>	Phong phú <i>Rōbeh rōbai.</i>
Phiêu bạt, phiêu lưu <i>Thōng jāp jā.</i>	Phong tỏa <i>Tōnglaih.</i>
Phình <i>Tōgrōn.</i> Trăn nuốt con mang bụng phình lên: <i>klăñ lüññ jil tōdrōn lōm klak.</i>	Phong tràn <i>Anăt anot, hliēng anăt.</i>
Phính (má) <i>Tōpĕ.</i>	Phong tục <i>Khōi juăt.</i>
Phỉnh <i>Bōngoh.</i>	Phong tục, tập quán <i>Khōi.</i>
Phỉnh gạt, lừa gạt <i>Pōlui.</i>	Phong tục người Bana khác với phong tục người Kinh: <i>khōi Bahnar pha kơ khōi de Yuăñ.</i>

PHO

Pho tượng <i>Rup.</i>	Phong vũ biểu <i>Anol wōng.</i>
Phò <i>Gǔm dōhōr.</i>	Phong vương <i>Pōk pōm potao.</i>
Phó <i>Bōngai gǔm.</i>	Phòng, lớp, buồng <i>Lăm.</i> Văn phòng: <i>lăm jang.</i>
Phó, phụ tá <i>Pōtop.</i>	Phòng bệnh <i>Dōt porang.</i> Chích ngừa: <i>klō dōt.</i> Chủng ngừa dịch đậu mùa: <i>klō pōgang dōt porang chū.</i> Chích ngừa: <i>klō dōt.</i>
Phó mặc <i>Pōjao măk.</i>	Phòng bị, đề phòng <i>Pōdon.</i>
Phó tế <i>Bok thây tōdrâu.</i>	Phòng bị trước: <i>pōdon gōgōl.</i>
Phó thác <i>Plang pojao.</i>	Phòng khách <i>Hōngiao, lăm</i>
Phóc ra <i>Blüt.</i> Chuột phóc ra khỏi hang: <i>blüt kōne lěch dōng trōm.</i>	
Phong ba <i>Kiăl bōhüt.</i>	
Phong bì <i>Kōdung tho.</i>	

xóng tómoi.

tóngčt.

Phòng hờ *Pohlōm*. Mang kiếm đi rừng để phòng hờ thôii: *chep Blä1*.

dao bōk tɔ bri wā kɔr pohlōm dīk.

Phòng ốc *Anih anām, lāmk oei.*

Phòng thánh *Lām diēng.*

Phòng thân *Wei dōh po.*

Phòng thủ *Poyăl.*

Phòng vệ *Wei wer.*

Phòng xa *Hmō adroi.*

Phóng đại *Poloi*. Nói phóng đại: *pōma poloi*.

Phóng đãng, dâm dật *Chēl lăl.*

Phóng khoáng *Don xă xeng.*

Phóng lao *Toxrang*. Xưa kia họ đánh dùng lao để phóng lao giết nhau: *xō ki de toblah toxrang dihbăl păng tak.*

Phóng mìn *Roxong*. Phóng bắt banh: *roxong rōp plei banh.*

Phóng nhanh *Gogor*. Trăn phóng nhanh theo sau: *bih klǎn hro kiō dōng rōng gogōr.*

Phóng thích₁ *Chōng roh, porongei, toglaih*. Phóng thích tù binh: *porongei de monā.*

Phóng thích₂ *Tolēch*. Thả tù nhân: *tolēch hăp dōng hnam*

Phóng túng, trụy lạc, đàn điếm *Blä1.*

Phóng uế *İch nōm kǔkă, pom mĕ.*

Phóng (Lửa) *Potōk*. Nước sôi làm phỏng tay: *dak tō potōk ti.*

Phóng chưởng *Pohlōm.*

Phóng vẩn *Jet năng.*

PHÔ

Phô bày *Pōh tobang*. Phô bày cho dân làng biết về sự nguy hiểm của bệnh: *sida pōh tobang kō kon polei todrong yēr jī jān gah Sida.*

Phô diễn *Pōma doruh tokuh bōr don.*

Phô trương *Ponguah poguāng dan agah.*

Phố chợ *Kophō kochō*. Đi dạo phố: *Bōk tō kophō chă thōng.*

Phổ biến *Pō-ang*. Phổ biến lời hằng sống trên khắp gian trần: *pō-ang bōr pōerih jāp plei teh.*

Phổ quát *Mă atūm.*

Phôi thai *Potōm jing bōngai.*

Phổi giống *Tōmoch hōdrēch.*

Phổi hợp *Poyüp, tōguōt.*

Phổi *Koxoh.* Bệnh sưng phổi: *pōm mong.*

Po-eh koxoh.

Phớt qua *Drong gă̄n..*

Phồn hoa *Anih poxrō̄ poxrēng.*

Phồn thịnh *Hrō̄h hran.* Đất nước phồn thịnh, con người khỏe mạnh: *teh dak hrō̄h hran, bōngai pran jā̄ng.*

Phông *Che pōrō̄ tōrō̄ng.*

Phồng *lên Kodō̄.* Tiền phồng lên trong túi: *Jēn kodō̄ lō̄m kodū̄ng.*

Phồng mũi *Pōng muh.*

PHU

Phu nhân *Akă̄n de tih.*

Phu phụ *Ũnh ōm.* Tình yêu phu phụ: *don bă̄t ũnh ōm.*

Phu quân *Klo de tih.*

Phu thê *Klo akă̄n.*

Phù chú *Tōdrong bojā̄u.*

Phù dâu *Bōngai gǔ̄m dohō̄r mai.*

Phù giúp *Hoang gǔ̄m.*

Phù hiệu *Tōdra.*

Phù hoa *Lō̄ng rõ dang agah.*

Phù hộ, phù trì *Pring dō̄ng, pring wei, pring dō̄l.*

Phù phép *Dei bōxēh.*

Phù phiếm *Hoh hoh, hēl hōl, dū̄ng dang.*

Phù sa₁ *Kotō̄k.* Nước lụt bồi phù sa khắp ô: *Dak rolat kotō̄k teh jō̄p ôr:*

Phù sa₂ *Roxam.*

Phù trợ *Pring gǔ̄m.*

Phù rể *Bōngai gǔ̄m dohō̄r ōng.*

Phù thủng *Po-ôr.*

Phù vân *Hměnh tōch, hměnh*

PHÓ

Phơ bạc (tóc) *Tokō̄l.* Bà cụ Xō̄k Iēr tóc bạc phơ: *Yă Xō̄k Iēr xō̄k ko kok tokō̄l.*

Phơi bày *Pōh blang.*

Phơi khô₁ *Pōhrēng, poxrēng.* Phơi lúa cho khô: *xō̄k poxrēng ba.*

Phơi khô₂ *Pokro, pokhā̄ng.* Phơi khô cá: *pokhā̄ng ka.*

Phơi nắng *Drang tō̄.*

Phơi phổi *Bōnō̄h xō̄h hō̄k.*

Phơi quần áo *Trah.* Phơi quần áo mới giặt trên dây: *trah hō̄bā̄n ao nao pih tō̄ tolēi.*

Phớt tĩnh, phớt lờ *Hō̄mong, pā̄r.*

Phú bẩm <i>Dei kɔdih dɔ̄ng nge.</i>	Phú nhận <i>Uh kɔr xɔ̄ng iōk.</i>
Phú cưỡng <i>Pɔ̄drɔ̄ng.</i>	Phú phục <i>Pɔ̄grɔ̄l dɔ̄h akāu.</i>
Phú hào <i>Pɔ̄drɔ̄ng chɔ̄kong.</i>	Phú quyết <i>Tɔ̄jrā lǎi.</i>
Phú hộ <i>Hnam pɔ̄drɔ̄ng.</i>	Phú phàng <i>Kɔ̄nī mě chɔ̄tāng chɔ̄tit.</i>
Phú nông <i>Bɔ̄ngai jang mir ôr pɔ̄drɔ̄ng.</i>	Phúc <i>Ai.</i> Lắm phúc nhiều may: <i>pǔn ai jat.</i> Làm phúc: <i>ă̄n manat.</i>
Phú quý <i>Pɔ̄drɔ̄ng hɔ̄nǔk.</i>	Phúc đáp <i>Tɔ̄l.</i>
Phụ ân bạc nghĩa <i>Bǐ lɔ̄lē chāl mong.</i>	Phúc đức; phúc lộc <i>Tɔ̄drong ai, tɔ̄drong pheo lɔ̄ng.</i>
Phụ cận <i>Tɔ̄duă.</i>	Phúc hậu <i>Dim dɔ̄ng ai lɔ̄ng.</i>
Phụ đạo <i>Bɔ̄tho atām.</i>	Phúc thẩm <i>Nǎng potil hlabar tolang dɔ̄ng kɔ̄nām potruh.</i>
Phụ giúp <i>Hoang gǔm.</i>	Phục chức <i>Pôk atōk lǎi xɔ̄ngon xo.</i>
Phụ huynh	Phục dịch <i>Jang xa gleh hrat anat.</i>
Phụ lão <i>Bɔ̄ngai kră.</i>	Phục kích ₁ <i>Krăp.</i> Phục kích quân địch: <i>krăp mu ayăt.</i>
Phụ mẫu <i>Bɔ̄ngai mě.</i>	Phục kích ₂ <i>Răp blah.</i> Phục kích quân địch: <i>răp blah mu høyăt.</i>
Phụ tá, phó <i>Pɔ̄top.</i>	Phục hồi, phục hưng <i>Ming polɔ̄ng.</i>
Phụ thuộc <i>Gɔ̄nɔm dɔ̄ng.</i>	Phụ lạy <i>Kǔp jom, kǔp ngua.</i>
Phụ trách <i>Dei xɔ̄nong gǔm.</i>	Phục sinh <i>Iǔng erih dɔ̄ng.</i>
Phụ trương <i>Tɔ̄drong chih atām dɔ̄ng.</i>	Phục sức <i>Tɔ̄mam pɔ̄xrōp ponguah pɔ̄guăng.</i>
Phụ tùng <i>Tɔ̄drong ming pɔ̄klep.</i>	Phục thù <i>Chāl mong.</i>
Phủ đầu <i>Khăt, dɔ̄t adroi.</i>	
Phủ định <i>Tɔ̄l jră uh.</i>	
Phủ lấp <i>Bǔ kolōp.</i>	
Phủ lấy <i>Gɔ̄lǔm.</i> Lửa phủ lấy chòi: <i>ŭnh xa gɔ̄lǔm rɔ̄nɔh.</i>	
Phủ lên <i>Tu.</i> Tóc cô ta dài che kín mặt: <i>xǒk hăp kojung tu dǐ muh măt.</i>	

- Phục tùng** *Nguia, lui ngua.* Phục tùng Bề Trên: *ngua kơ Kōdrā.* Phung phí₄ *Poxoch tomam mě bă.*
- Bất phục tùng: *bĩ lui ngua.* Phung phí, lăng phí, xài phí *Poħoach.* Lăng phí thời gian: *poħoach khei nă̄r.*
- Phục vụ** *Hoang gǔm, gǔm jang, pōm dam.* Phùng (má) *Koblō.* Bé ngậm kẹo phùng má: *Haioh mōm kēo koblō*
- Phủi** *Xōpuih.* Phủi bụi khỏi chân: *xōpuih bruih dōng jōng.* Phùng điếu *Pojōk.* Phúng điếu người chết: *pojōk de lōch.*
- Phủi đầu** *Prah xōk.* Phung sự, phụng thờ *Küp jom.* Phụng vụ *Tōdrong kuh jom.* Phút giây *Phukt.*
- Phun lên** *Bluh.* Nước từ đất phun lên: *dak bluh dōng teh.* Phoda. Uốn cây từ thuở còn non *mōt long bōt oe i pōda.*
- Phun nước miếng bằng miệng** *Pruh.* Phun nước sương thuốc: *pruh dak tō hōt.* Phụt tắt *Tōpăt.*
- Phun ra, nhổ ra** *Kōmōch, gōmōch.* Chơi xấu ngậm nước phun vào người ta: *broh kōmōch kō de dak.*
- Phung, phong** *Trō mě.*
- Phung phá** *Chā hoach.*
- Phung phí₁** *Poħoach.* Cha mẹ dành dum, con cái phung phí: *mě bă hōmong tomam, chōng de kon pōm poħoach.*
- Phung phí₂** *Poħoach.* Phung phí của cải bậy ba: *poħoach tomam kūnħ kuanħ*
- Phung phí₃** *Poħroch.* Phung phí tiền bạc không có lý do: chính đáng *poħroch tomam bĩ tōdrong.*
- Phung phí₄ *Poxoch tomam mě bă.*
- Phung phí, lăng phí, xài phí *Poħoach.* Lăng phí thời gian: *poħoach khei nă̄r.*
- Phùng (má) *Koblō.* Bé ngậm kẹo phùng má: *Haioh mōm kēo koblō*
- Phúng điếu *Pojōk.* Phúng điếu người chết: *pojōk de lōch.*
- Phung sự, phụng thờ *Küp jom.* Phụng vụ *Tōdrong kuh jom.* Phút giây *Phukt.*
- phoda. Uốn cây từ thuở còn non *mōt long bōt oe i pōda.*
- Phụt tắt *Tōpăt.*

PHU'

Phức tạp *Alăk.* Anh nói phức tạp quá tôi không hiểu được: *Ih pōma alăk jat inh uh kō wao.* Phước Ai. May phước: *pūn ai.*

Phương *Pah.* Bốn phương trời: *puōn pah teh.*

Phương bắc *Dodür.* Gió bắc thổi rất lạnh: *kiāl dodür toħlu tōngiēt jat.*

Phương chi *Maha.*

Phương đông <i>Gah măt nă̄r lěch.</i>	Qua loa ₁ <i>Nhip, nhup nhip.</i> Làm việc qua loa: <i>jang nhip.</i>
Phương hướng <i>Gah tōdră̄ng.</i>	Qua loa ₂ <i>Phǔng phǔch.</i> Làm
Phương nam <i>Gah kōnām, gah anap.</i>	qua quít cho xong: <i>bō̄ jang phǔng phǔch.</i>
Phương ngôn <i>Bō̄r joaih rō̄gei.</i>	Qua loa ₃ <i>Pō̄gia.</i> Làm qua loa:
Phương tiện <i>Tōdrong goh yuō̄.</i>	<i>ngă̄ pō̄gia.</i>
Phường <i>Tōpōl.</i> Phường trộm cướp: <i>tōpōl mu klē brōt.</i>	Qua loa, sơ sài, tạm tạm <i>Luah.</i> Tôi chỉ làm qua loa thôi: <i>inh chă̄ luah thoi noh dīk.</i>
Phường bất nghĩa: <i>tōpōl mmū̄ pōdā̄r hōlēnh.</i> Phường gian ác: <i>tōpōl mu kōnī mĕ̄.</i>	Qua mặt <i>Kōdrei, nă̄ng.</i> Xin lỗi, cho tôi qua mặt: <i>nă̄ng, inh kōdrei.</i>
Phượng hoàng <i>Xem krēn.</i>	Qua mắt <i>Uh kō̄ goh kō̄ hlop kō̄ mă̄t.</i>
Phút ngọn cây <i>Prō̄ng long.</i>	Qua ngày <i>Pojoh rīm nă̄r.</i>
Phụt lửa <i>Ünh xa.</i>	Qua sông <i>Gă̄n krong.</i>

Q

Qua <i>Gă̄n, drong.</i> Qua biển: <i>gă̄n doxi.</i> Qua cầu: <i>gă̄n kotoa.</i> Đì qua: <i>bō̄k drong.</i> Ngang qua: <i>drong gă̄n.</i>	Quá <i>Tōmam de ā̄n (de plang).</i> Quá <i>Āl, gră̄, hloh, leh, pă̄ bă̄t, pă̄ wă̄.</i> Quá đỗi: <i>pōgră̄, pă̄ bă̄t.</i> Lạ quá: <i>chrih leh.</i> May quá: <i>tōbō leh.</i>
Qua đì <i>Păr hiō̄ng.</i>	Quá (nhiều, ít) <i>Iēl.</i> (dùng trong từ ghép). Anh chia cho tôi cá
Qua đồi <i>Xang lōch, xang kōtēch jō̄hngām.</i>	quá nhiều, còn phần anh thì quá ít: <i>ih axong kō̄ inh ka lō̄ iēl, gah tōngla ih tōxēt iēl.</i>
Qua đường <i>Gă̄n trong.</i>	Quá chén <i>Giă̄m xoai.</i>
Qua khỏi <i>Hoai, hloh kō̄, gă̄n hloh.</i>	Quá chừng, quá thể, quá tay

<i>Pogrā.</i>	Quá tải (sõng) <i>Poblep</i> . Nhiều người lên sõng, quá tải sấp chìm: <i>Bongai lơ tōk plüng, poblep giăm krăm.</i>
<i>Quá cő Xang lōch boih.</i>	Quá trưa <i>Nă̄r glēch.</i>
<i>Quá dở, quá tệ, quá kém Lūch pōpǔch.</i> Anh làm quá dở: <i>e jang lūch kōpǔch jat.</i>	Quá tuổi <i>Hloh kơ xōnă̄m.</i>
<i>Quá đáng Połoi.</i> Nói quá đáng: <i>pōma połoi.</i>	Quá trốn <i>Hloh kơ dohia.</i>
<i>Quá đáng, quá lời Āp āp.</i> Nói quá lời: <i>pōma āp āp.</i>	Quạ Ak. Gà ác(quả): <i>iēr ak.</i> Đoàn quạ: <i>tōpōl xem ak.</i>
<i>Quá độ Lük.</i> Uống quá độ: <i>et lük.</i>	Quả, trái <i>Plei.</i>
<i>Quá ít Tōxět xěn.</i> Cá ít ỏi quá sao đủ bữa!: <i>ka tōxět xěn liliot truh xōng!</i>	Quả ăn được <i>Plei goh xa.</i>
<i>Quá giang Bōk gōnōm kơ.</i>	Quả cân <i>Tōnă̄k.</i>
<i>Quá khô Kroh.</i> Lúa quá khô, xay nát hết: <i>ba kroh ot hēch dī.</i>	Quả chín <i>Plei dum.</i>
<i>Quá hạn Hloh kơ khei nă̄r pokă.</i>	Quả đất <i>Plei teh.</i>
<i>Quá lầm Gră grih.</i>	Quả nhiên <i>Xōnă̄.</i>
<i>Quá lẻ Pogrā.</i> Đóng quá lẻ: <i>Io pogrā.</i>	Quả phụ <i>Yă adro.</i>
<i>Quá lời Pōma połoi, połoi jrai.</i>	Quả quyết <i>Pōhnōng wă, kăm.</i>
<i>Quá lứa Hloh kơ pōyan.</i>	Quả là, quả thật <i>Mă tōpă.</i>
<i>Quá khích Don tō chogăm pogrā.</i>	Quả tang ₁ <i>Tă kotă.</i> Bắt quả tang kẻ trộm: <i>rōp bongai klē tă kotă.</i>
<i>Quá nhiều Rō-ŭk.</i> Gà mót giò, heo đầy chuồng: <i>iēr inh tōdrung, nhă̄ng inh war rō-ŭk.</i>	Quả tang ₂ <i>Bōh dang mă̄t.</i>
<i>Quá sức Hloh kơ hrōk.</i>	Quả thế <i>Tōpă thoi noh.</i>
	Quả vây <i>Kona.</i>
	Quách Bong.
	Quai dép <i>Tolei chokhō.</i>
	Quai gùi, ghè <i>Hotăr.</i>
	Quai hàm <i>Kötting kang.</i>
	Quai bị <i>Jī bō.</i>
	Quái dị, quái đản, quái gớ

Konī mĕ.

Quái gở *Poyah!* Mầy có ăn thịt người không? – Quái gở! Ai mà dám ăn thịt người: *e hām xa nhăm kon bongai?* – *Poyah!* *Bu mă khĩn xa kon bongai.*

Quái lạ *Chrih leh.*

Quái quỉ *Holēnh jat.*

Quái vật *Kon kiēt kōnī mĕ.*

Quan *Kuan.* Quan tòa: *kuan tolāng.* Thời quan Philatô cai trị: *chāl kuan Pilatô pogōr.* Vua quan: *kuan potao.*

Quan điểm, *Don wă kōdih.*

Quan hệ tình dục bất chính, ngoại tình *Pray, prei.* Con ngoại hôn: *kon pray.*

Quan hệ tình dục₁ *Pōngōi.*

Quan hệ tình dục₂ *Pōtē.*

Quan hệ tình dục₃ *Tōjē.*

Quan phòng *Rong răk, pōdō hmō, năng wei.*

Quan sát *Năng xǔ, năng potil.*

Quan tài₁ *Nhap.* Tôi bỏ chiếc tẩu trong quan tài của cha tôi: *inh pokid tăng kōnhap bă inh.*

Quan tài₂ *Bong kiěk.* Nắp quan tài: *tōnglăp bong.*

Quan tâm *Tōnăng, tō don.*

Quan tâm đến nhau: *tōnăng*

dihbăl.

Quan trọng hóa *Pohăt.* Chuyện nhỏ thành chuyện quan trọng (chuyện nhỏ thành chuyện to): *tōdrong kūanh, jing tōdrong pohăt.*

Quan hệ, quan trọng *Tōngăm.*

Công việc này không quan trọng: *tōdrong jang āu uh kōr tōngăm.*

Quan trọng, cần thiết *Kăl.*

Đừng kéo dài, vấn đề này rất quan trọng: *ně pōdūnh, yōr tohnal kăl.* Không cần thiết anh phải giúp tôi: *uh kōr kăl ih güm inh.*

Quán ăn *Anih xa.*

Quán quân *Hloh kō de.*

Quán trợ *Anih de tōmoi pōdei.*

Quán xuyến *Hōbal.*

Quản cai, quản trị *Pōgōr.*

Quản gia, quản lý *Wei hnam, wei tōmam.*

Quản ngại *Kōkō.*

Quản thúc *Năng xǔ.*

Quang *Ang.*

Quang đãng *Lōluōng.* Sau cơn mưa, trời quang đãng: *klaih kōr mi, plēnh tōdah lōluōng.*

Quang lâm *Jür pă măng.*

Quang minh <i>Todah todong.</i>	<i>uh koh böh.</i>
Quang vinh <i>Ang krüp.</i>	Quạnh hiu <i>Rønguā røngueng.</i>
Quàng <i>Băk.</i> Quàng khăn: <i>băk khă̄n.</i>	Quào mạnh, cào cát, bấu <i>Kobach.</i> Đừng chọc mèo, nó quào mày đấy: <i>ně khō̄t meo, kó̄nh hă̄p kobach e.</i> Cọp cào đất: <i>kla kobach teh.</i>
Quáng gà <i>Bôm ah koxđ.</i>	Quào nhau <i>Tökach.</i> Ban đầu bọn trẻ chơi vui với nhau, cuối cùng chúng quào nhau: <i>adroï de haioh hønul xđ, chõng høtuch kānhă̄p tokach dihbäl.</i>
Quảng bá <i>Tobang.</i>	Quát <i>Kohioh.</i> Quát tháo: <i>kohioh deh.</i>
Quảng cáo <i>Ră potōng.</i>	Quát mắng <i>Lach.</i> Quát mắng nặng nề: <i>lach deh iāl.</i>
Quảng đại <i>Dă̄p don, hømah rogei.</i>	Quạt <i>Hla kuat.</i>
Quảng trường <i>Cham tih xã.</i>	Quạt <i>Poi.</i> Cái quạt cầm tay: <i>hla poi ti.</i> Cái quạt điện: <i>hla poi høyuh.</i>
Quãng trống <i>Anih hoh hoh.</i>	Quay bông <i>Potā kópaih.</i>
Quanh <i>Dă̄r.</i> Xung quanh: <i>jūm dă̄r.</i>	Quay bước <i>Wěch bők hloï.</i>
Quanh co <i>Jüng.</i> Đuồng quanh co: <i>trong jüng.</i>	Quay cớp <i>Plek hlabar.</i> Đừng quay cớp, phải dùng trí hiếu mà làm bài thi: <i>ně plek hlabar, athai yø̄r dø̄ng don .</i>
Quanh năm <i>Plät xønám.</i>	Quay cuồng <i>Tøxǔl tøxă̄l.</i>
Quanh nhà <i>Jūm dă̄r hnam.</i>	Quay nhìn <i>Hue nă̄ng.</i>
Quanh quần <i>Wøwěl, wěl wěl.</i>	Quay quanh <i>Pøduinh.</i> (Vật lớn). Bò đi quanh đập lúa: <i>rømo</i>
Quanh quần <i>Duřir duřir.</i> Chó mới quanh quần đâu đây, mà bây giờ chạy đâu mất rồi!: <i>kō̄inh opei duřir duřir kiř âu hei, dang ei pă böh hă̄p kó̄dâu tøiø boih.</i>	
Quanh quần <i>Luli.</i> Nó quanh quần đâu đó trong làng: <i>hă̄p bők ngöi luli lõm pølei.</i>	
Quanh quần <i>Wěl wěl.</i> Tìm kiếm rựa loanh quanh mà không thấy: <i>wěl wěl chă̄ togă.</i>	

<i>pōduinh juă ba.</i>	<i>Quăng chài Treh. Quăng chài: Treh jal.</i>
<i>Quay tút₁ Wōwēr</i>	<i>Quăng, vứt bỏ Totük. Ba sắm</i>
<i>Quay tút₂ Dăr wăr.</i>	<i>cho con quần áo, giày dép, sao con vứt bừa bãi như vậy?: bă chonh ăn kơ kon bōn hōbān ao, bōn chokhō, kōlih kikiō e totük thoī âu?.</i>
<i>Quay tròn, xoay quanh. Duinh duinh. Trâu quanh đi quẩn lại cây nêu: kōpao duinh duinh dăr gōng.</i>	<i>Quăng Glōm. Quăng đá: glōm tomo.</i>
<i>Quay rất nhanh Dăr dēnh jat.</i>	<i>Quăng môi câu Huōt pōdran</i>
<i>Quay, xoay quanh Dăr. Quay xung quanh con trâu, bò: dăr hōxay.</i>	<i>Quăng vào lửa Tobuh. Quăng chiēng vừa đánh vừa xoay vào lửa những cây vô dụng: quanh con vật tẽ). Trái đất xoay quanh mặt trời: plei teh yuor. dăr jūm dăr măt măr.</i>
QUĂ	<i>Quăp Kūch. Mũi quăp: muh kūch.</i>
<i>Quăm Wě, tōgūnh.</i>	<i>Quăp đuôi Tiēng kūnh.</i>
<i>Quăn (tóc) Gēnh.</i>	<i>Quăp xuống Kuich. Bò có sừng quăp xuống: rōmo hoke kuich.</i>
<i>Quăn, xoăn Tobrēnh. Em tôi có tóc quăn: xōk oh inh tobrenh.</i>	QUÂ
<i>Quăn queo Bēng jōkrēnh.</i>	<i>Quân bị Tōmam hmō kơ de līnh.</i>
<i>Quăn Tōgūn.</i>	<i>Quân bình Hotō, hōnōng.</i>
<i>Quăn quại Pōpēnh bōng dang.</i>	<i>Quân địch, quân thù De kōnam.</i>
<i>Quăn quíu Jī tuēnh.</i>	
<i>Quăn Ich mam.</i>	

Quân đội <i>Khul līnh.</i>	<i>tolei jrung tobär wär dihbäл.</i>
Quân nhân <i>Bōngai līnh.</i>	Đinh vít: <i>tōniěng tobär.</i>
Quần áo cũ <i>Hobän ao raih.</i>	Quần, quện <i>Päl.</i> Dây leo quần quanh thân cây: <i>tolei päl long.</i>
Quần áo rách rưới <i>Präi.</i>	Quần quít <i>Tøjé.</i>
Quần chúng <i>Bôl kôdräm.</i>	Quận <i>Püng.</i>
Quần đảo <i>Achön doxi.</i>	Quận công <i>Kon dranglo pøtao.</i>
Quần đùi <i>Hobän kodeh.</i>	Quận chúa <i>Kon dräkän pøtao.</i>
Quần tụ <i>Aköm dihbäл.</i>	Quần bách <i>Hliěng tønap.</i>
Quần_1 <i>Wär.</i> Quần một vòng: <i>wär minh där.</i> Quần khăn đỏ trên đầu: <i>wär kón xut tø kõl.</i>	Quần trí <i>Jødu.</i>
Quần_2 <i>Wai.</i> Cột chỉ vào cổ tay để tránh xui xẻo: <i>wai brai tø kõng kuă kõj jõlõm.</i>	Quầng chung quanh mặt trời <i>Koteh wang när.</i>
Quần_3 <i>Lôm.</i> Quần thuốc hút: <i>lôm hõt.</i>	Quất_1 <i>Preh.</i> Quất trái cây cho rụng: <i>preh plei long.</i>
Quần_4 <i>Kuäl.</i> Quần dây quanh sừng bò: <i>kuäl tolei tø hoke romo.</i>	Quất_2 <i>Hobät.</i> Quất bò bằng roi: <i>hobät rømo päng xønuet.</i>
Quần lấy nhau_1 <i>Towär.</i> Hai con rắn quần nhau: <i>bar tø bih towär dihbäл.</i>	Quất nhau bằng roi <i>Tømang.</i> Đừng chơi roi, để các em khỏi quất trúng nhau: <i>ně kõ ngõi päng xønuët, kõnh iẽm tømang trø dihbäл.</i>
Quần lấy nhau_2 <i>Tuanh.</i> Rễ cây đa quần lấy nhau: <i>roh jri tuanh dihbäл.</i>	Quất túi bụi <i>Mang dong.</i>
Quần lại <i>Koküл.</i> Quần chỉ thành cục: <i>koküл brai.</i> Quần dây cột bò: <i>koküл tolei romo</i>	Quật mạnh xuống đất <i>Prah.</i> Bắt rắn, quật mạnh xuống đất ngay: <i>rõp bih , prah kotä tø teh.</i>
Quần nhau, xe lại <i>Tobär.</i> Dây rừng quần nhau chằng chịt:	Quật ngã_1 <i>Tøpøk.</i> Quật ngã bò để thiến: <i>tøpøk rømo wä kreу.</i>
	Quật ngã_2 <i>Wõt.</i> Nó mạnh lắm, tôi không thể quật ngã nó

được: <i>hăp jăng jat, inh wört hăp nhaih.</i>	<i>Que dùi₁ Rojei.</i>
<i>uh kơ kĕ.</i>	<i>Que dùi₂ Rojøy.</i> Dùi để gùi bằng dùi: <i>hliu kkopang hokă</i> <i>păng rojøy.</i>
Quậy Wōr.	Que dùng giữ bốn góc vó bắt cá Röpeh.
Quậy phá Lōluh. Đừng phá nhà người ta: <i>ně lōluh hnam de.</i>	Que rẩy nước thánh (tôn giáo) Jöhnüł.
Quây quần Tobōng. Họ ngồi quây quần quanh cụ già nghe kể chuyện đời xưa: <i>kănhăp</i> <i>oei tobōng păng bok kră poră</i> <i>todrong xõ ki.</i>	Què Jo. Nó què chân: <i>hăp jo</i> <i>jõng.</i> Què quặt: <i>jo jep.</i> Nó què từ lòng mẹ: <i>hăp jo dõng klak</i> <i>ködră.</i> Làm cho què: <i>pojo.</i>
Quây quanh Pođuěnh, pođuňh.	Quen hơi người Bâu po- ih.
Quấy phá, quấy nhiễu Păi khōr.	Chó quen hơi người: kō bâu bō-ih ködră hăp.
Quấy rầy, quấy rối Pođuňt pođuăt, pođuăt, pođliěng.	Quen nhau Pojök. Chúng nó quen nhau hai năm rồi: <i>kanhăp</i> <i>pojök bar xonăm boih.</i>
Thường hay quấy rầy: <i>ga kơ</i> <i>pođuăt.</i>	Quen nhau Pojuăt. Quen từ nhỏ: <i>pojuăt dõng iě.</i>
Quậy phá Lōluh. Uống rượu say lên nhà người ta quậy phá: <i>et xik xoai tōk toluh hnam de.</i>	Quen nhau Tójuaăt. Hai đứa quen nhau từ thuở nhỏ: <i>bre</i> <i>hăp tójuaăt dihbăl dõng oei iě.</i>
Quấy rầy Pođrōng. Đừng quấy rầy: <i>ně pođrōng.</i>	Quen nhau Tóxōm. Chúng tôi quen nhau từ khi còn học lớp năm: <i>nhōn tóxōm dihbăl dõng</i> <i>oei hōk tro lăm pođām.</i>

QUE

Que Gei Que có mū dính để
bắt chim: *gei chut nhaih.*
Que có nhựa dính để bẫy chim
Nhaih, nhaih xem, jrăng nhaih.
Đặt que nhựa bẫy chim: *wak*

Que dùi₁ Rojei.
Que dùi₂ Rojøy. Dùi để gùi
bằng dùi: *hliu kkopang hokă*
păng rojøy.

Que dùng giữ bốn góc vó bắt
cá Röpeh.

Que rẩy nước thánh (tôn giáo)
Jöhnüł.

Què Jo. Nó què chân: *hăp jo*
jõng. Què quặt: *jo jep.* Nó què
từ lòng mẹ: *hăp jo dõng klak*
ködră. Làm cho què: *pojo.*

Quen hơi người Bâu po- ih.

Chó quen hơi người: kō bâu
bō-ih ködră hăp.

Quen nhau Pojök. Chúng nó
quen nhau hai năm rồi: *kanhăp*
pojök bar xonăm boih.

Quen nhau Pojuăt. Quen từ
nhỏ: *pojuăt dõng iě.*

Quen nhau Tójuaăt. Hai đứa
quen nhau từ thuở nhỏ: *bre*
hăp tójuaăt dihbăl dõng oei iě.

Quen nhau Tóxōm. Chúng tôi
quen nhau từ khi còn học lớp
năm: *nhōn tóxōm dihbăl dõng*
oei hōk tro lăm pođām.

Quen nhau, thân nhau Axōm.

Quen, thân Tobeh, beh. Tôi và

Pôm đãi thân nhau mươi năm
nay rồi: *inh păng Pôm tobeh dihbăl xang minh jít xónăm.*

Chúng ta đừng quen thân với
người trộm cắp hay những kẻ
phá hoại: *bõn ně tojuăt păng de klĕ, ně tobeh păng de khōr.*

Quen, thói quen *Juăt, pojuăt.*
Nó quen hút thuốc khi làm
việc: *hăpu juăt hōt koplah jang.* Anh quen nó không?: *ih hâm juăt mõng hăp?* Nó hay
giả bộ: *nhâu mõnuih juăt kõ mõngă po.* Trước lạ sau quen:
dǔnh dăi duh juăt.

Quen thói *Hmört, tohmört.*

Queo, rẽ *Kuănh.* Đi queo ngõ
kia: *bõk kuănh trong to.*

Queo, rẽ sang đường *Weh.*
Anh đi tới ngã tư, rẽ bên phải
anh sẽ thấy nhà thờ: *ih bõk truh tõ honglah puõn, weh gah ma ih gó bôh hnam B.Y.*

Quét *Xõpuih, hõpuih.*

Quét dọn *Xõpuih hmõ.*

Quét hết bụi *Xõpuih pôdř bruih.*

Quét nhà *Xõpuih hnam.*

Quét sạch quân thù *Pöpuh pôdř de kõnam.*

Quẹt lửa *Toneh.* Đá quẹt:
tomo toneh. Bật quẹt: *teh toneh.*

QUÊ

Quê hương *Ar.*

Quê hương xứ sở *Anih anăm.*

Quê mùa *Bri brah.*

Quê ngoại *Polei gah mě.*

Quê nội *Polei gah bă.*

Quê nhà *Dêh char, dêh tongla.*

Quê quán, quê nhà *Polei klök klak.*

Quế (Cây) *Long hõng.* Rau
quế: *ěch yuan.*

Quêch quạc *Nhiu nhao.*

Quên *Hiört.*

Quên lảng *Pohiört.*

Quên lối đi *Bĩ chăm trong.*

Quên lึง mất *Hiört jăk, hiört hloï.*

Quện *Päl.* Dây leo quện quanh
thân cây: *tolei päl long.*

QUI

Qui đầu *Tal.*

Qui định *Pókă, totă.*

Qui hàng *Thua.*

Qui hoạch <i>Pojing todrong jang.</i>	Qui sứ, qui vương <i>Satan.</i>
Qui phục <i>Pongua.</i>	Qui thần <i>Khul yang konī.</i>
Qui tắc <i>Kiō kơ khôi juăt kăl.</i>	Qui <i>Toramam măñ hmō.</i> Công quí: <i>toramam ram Nha Nuk.</i>
Qui tha ma bắt <i>Bâu.</i>	Qui <i>Tokōl.</i>
Qui thuận <i>Wih polōng.</i>	Qui lụy <i>Athai tui don de ; athai ngua kơ de ; oei lõm ti de.</i>
Qui tiên <i>Lôch.</i>	Quiết nợ ₁ <i>Kochit, pōdip, pojip xre.</i> Ăn quyết: <i>pōtōch.</i>
Qui tội <i>Toxăl yōch.</i>	Quiết nợ ₂ <i>Bobel.</i> Quiết nợ người ta: <i>bobel toramam de.</i>
Qui tụ <i>Akōm.</i>	Quiết nợ, tranh giành phần của người khác <i>Pōdip.</i> Nó quyết nợ tôi: <i>hăp pōdip inh.</i> Nó giành luôn phần của em nó: <i>hăp iōk pōdī toramam doh oh.</i>
Qui gối <i>Kūl tăng.</i>	
Qui lạy <i>Kūp tăng.</i>	
Qui trọng nhau, tôn trọng nhau <i>Togit.</i> Hai con là vợ chồng, nên phải tôn trọng nhau suốt đời: <i>mih jī unh om, kona athai togit dihbăl plăt erih.</i>	
Quí báu, quí chuộng, quí giá, quí hóa <i>Kăp găt.</i>	
Quí khách <i>De tormoi tih.</i>	
Quí mến <i>Kluh găt, kluh băt.</i>	
Quí tộc <i>Hōdrung tih.</i>	
Quí trọng ₁ <i>Găt.</i> Của quí: <i>toramam găt.</i>	
Quí trọng ₂ <i>Tokah.</i> Quí trọng lẫn nhau: <i>tokah dihbăl.</i>	
Quí tử <i>Dăm, mō.</i>	
Quí Yang konī, yang hōmat.	
Quí kế <i>Todrong pochlut.</i>	
Quí quái, quí quyết <i>Holēnh.</i>	

QUÔ

Quốc (chim thường làm tổ ở hốc cây) <i>Pōt.</i>
Quốc ca <i>Bai hat Dêh char; bai hat Teh Dak.</i>
Quốc cấm <i>Todrong Nha Nuk khă.</i>
Quốc dân <i>Bōl băl Teh Dak.</i>
Quốc gia <i>Dêh char; Teh Dak.</i>
Quốc hiệu <i>Todra Teh Dak.</i>
Quốc khánh <i>Năr pojing Teh Dak.</i>

Quốc kỳ <i>Hla-kòr Teh Dak.</i>	Quy thuận <i>Wih polōng.</i>
Quốc lộ <i>Trong kuan.</i>	Quy tiên <i>Lôch, wih pāng yă bok.</i>
Quốc ngữ <i>Chư chih Teh Dak.</i>	Quy tội <i>Toxăl yoch.</i>
Quốc tế <i>Jáp plei teh.</i>	Quy tụ <i>Akōm.</i>
Quốc tịch <i>Jing bôl Teh Dak.</i>	Quy ước <i>Todrong tōguōt.</i>
Quốc trưởng <i>Bōngai Bluh Teh Dak.</i>	Quý báu <i>Kăp git.</i>

QUỐ

Quở quặng <i>Borbō uêr uar.</i>	Quyên sinh <i>Polōch po.</i>
Quở <i>Bâu.</i> Bị ma quở nêu nó đau: <i>kiăk bâu kōna hăp bolō.</i>	Quyền bính, quyền hành <i>Xonong pogōr, todrong git pogōr.</i>
Quở mắng, quở trách <i>Lach, lach momōk.</i>	Quyền hạn <i>Xonong rím po.</i>
Quở phạt <i>Lach pōxrū.</i>	Quyền lợi <i>Xonong yuo.</i>

QUY

Quy (Con vật) <i>Tōpa.</i> Long ly qui phượng:	Quyền năng <i>Tăp pang.</i> Thiên Chúa toàn năng (tôn giáo): <i>Bă Yang boxeh tăp pang.</i>
Quy cách, quy chế, qui cù, qui luật, qui tắc <i>Todrong luât, khōi juăt kăl.</i>	Quyền năng, có phép màu <i>Møyang.</i> Lời có phép màu: <i>bōr moyang kang boxeh.</i>
Quy định <i>Pōkă.</i>	Quyền quý <i>Potrōng krüp.</i>
Quy hàng <i>Thua.</i>	Quyền thế ₁ <i>Grōn.</i>
Quy hoạch <i>Chih tobōh todrong jang adroi.</i>	Quyền thế ₂ <i>Kōdām kōdō.</i>
Quy mô <i>Tōm tēch tōm tol.</i>	Quyền uy <i>Boxeh tih krüp.</i>
Quy phục <i>Nguia.</i>	Quyền luyến <i>Rō-ěm.</i> Vợ chồng quyền luyến nhau như

hành với muối: *klo akă̄n rō-ĕm
thoi kordĕm bre boh.*

Quyến rủ₁ *Pohuch*. Hoa quyến
rũ ong bướm: *rang pōhuch mă̄t
meng, pă̄ng xut.*

Quyến rủ₂ *Pohlut, tōmoih
pōhuch, pōōi pōhlut.*

Quyến thuộc *De krung kotum.*

Quyển sách *Tō̄ hlabar*. Bốn
quyển Tin Mừng: *pūōn tō̄ Bō̄r
Xō̄ Pheo.*

Quyết chí *Tōtre.*

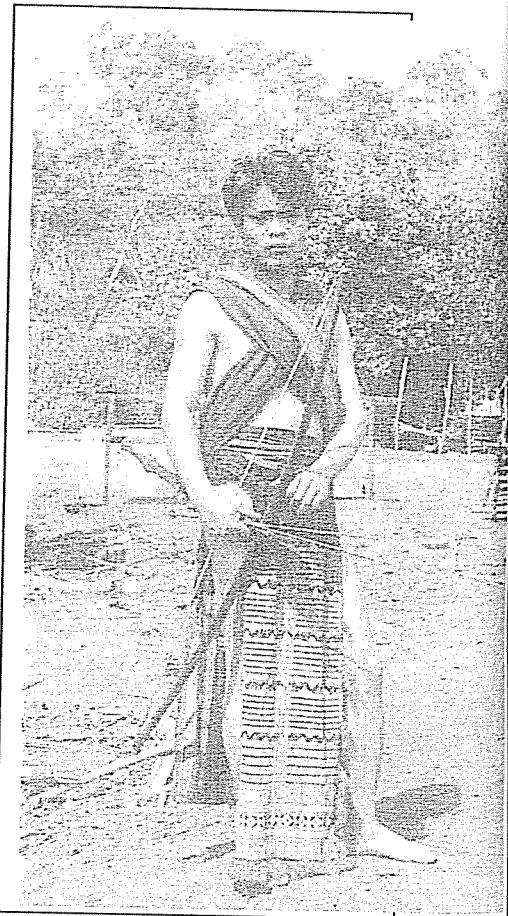
Quyết định *Pokă̄, tōchĕng wă̄,
pōhnō̄ng wă̄.*

Quyết tâm làm bất chấp hoàn
cảnh nào *Tōmur*. Dù mưa họ
cũng cứ làm: *kă̄nhă̄p jang
tōmur pă̄ng mi*. Dù dưới làn
mưa đạn, họ cũng quyết tâm
chiến đấu: *mō̄hang kō̄ mrō̄m
phao thoi mi, kă̄nhă̄p duh
tōmur tōblah.*

Quyết thắng *Khō̄m mă̄ jō̄nei.*

Quyết tử *Khō̄m mă̄ lō̄ch.*

Quyt *Bobel*. Quyt đồ người ta:
bobel tōmam de.

R

- Ra *Lěch*. Ra ngoài chơi: *lěch*
ngôi tơ agah.
- Ra công *Konôh*.
- Ra đầu thú, ra nộp mình *Lěch*
pōjao po.
- Ra đi *Bōk*. Ra đồng: *bōk tơ*
ôr.
- Ra điệu bộ khi nói *Pōlēu*
pōlao. Nói múa mây: *pōma*
pāng pōlēu pōlao.
- Ra đồi *Rōneh*.
- Ra gì *Dei kikio, jing kikio*.
- Ra giêng *Truh gōgōl xōnăm*
nao
- Ra khỏi *Jāk lě*.
- Ra khói *Bōk tơ aně doxi*.
- Ra lò *Lěch dōng anih pōxrām*.
- Ra hoa *Lěch rang*.
- Ra máu *Lěch pham*.
- Ra mặt *Lěch tōngir de*.
- Ra mắt *Tōbōh mät*.
- Ra ngoài *Lěch lōr*.
- Ra oai *Pōkrup*.
- Ra quân *Bōk tōblah, bōk jang*.
- Ra rìa *Lěch tơ agah*.
- Ra sức *Adřin, tōhri, konôh*.
- Ra tay *Tōgǔm jang*.
- Ra thịt *Rōlah*. Xέ thịt bò:
rōlah rōmo.
- Ra trận *Nām tōblah*.
- Ra tro *Jing tōnuh, tōpái*
rōlung.
- Ra trồ *Jing lōng tōpă*.
- Ra vào, ra vào *Müt lěch, müt*
lōr.
- Ra vέ *Pōkrup tōngla*.
- Ra xem *Mal năng*. Sao lâu thế!
Ra xem người ta về chưa?:
pōgră kiơ unh thoi âu, lěch mal
năng, hâm rõ bōh de wih dī.
- Rà soát *Năng tǐl lǎi*.
- Rã rời, rã rượi *Gleh glän,*
kotěch johngām.
- Rác rẽn₁ *Bruih, uh, tōmam*
bruh. Sân nhà đầy rác: *cham*
běnh kơ uh. Làm rách: *pohek*.
- Rác rẽn₂ *Hla duih hla dap*. Chỗ
nào có rác rẽn nhiều, chỗ đó
lúa tốt: *anih hōpō hmâu hla*
duih hla dap lō, pō anūn pōdei
jiōng.
- Rác rẽn₃ *Uh rōxang (theo dòng*
nước)
- Rách *Hiah*.
- Rách bướm, rách ruồi, rách
tướm *Hiah hioh, rōnhei*,

<i>rōnhōy, rōnhui rōnhai</i>	nước mũi dầm dề: <i>hōnhōr</i>
Rách toạt <i>Hiah wōr.</i>	<i>nhōm oh dak muh pă băt, dak</i>
Rách rưỡi <i>Romei, hōmrei.</i>	<i>măt pă hrěng.</i>
Rách te <i>Tōproch.</i> Lá chuối rách te vì gió: <i>Hla prit tōproch</i>	Rạn nứt ₁ <i>Ang.</i> Ghè rạn: <i>Ge</i>
<i>yor kōkial.</i>	<i>ang.</i>
Rách to <i>Hiah rohōk.</i>	Rạn nứt ₂ <i>Potōm chrān, hōdah.</i>
Rạch bụng, mõ bụng <i>Rah.</i> Mõ bụng cá: <i>rah klak ka.</i>	Rạn vỡ <i>Potōm pochah.</i>
Rạch, cào <i>Grek.</i> Gai cào cánh tay: <i>jōla grek han tō kōng.</i>	Rán sức <i>Kōnōh, ngī, adrīn,</i>
Đừng rạch vào tường nhà: <i>nē</i> <i>grek tō jōnēng hnam</i>	<i>khōm.</i> Rán leo dốc: <i>kōnōh tōk</i>
Rạch <i>Rek.</i> Rạch hàng trống mía: <i>rek trōng potām kōtao.</i>	<i>krang.</i>
Rài, ngoài mùa <i>Rah.</i> Lúa rải: <i>ba rah.</i>	Rang giòn đậu phộng <i>Hōdrēng</i> <i>pōkrēnh bum greu.</i> Rang bắp: <i>hōdrēng hōbo.</i>
Rái cá loại lớn <i>Pha.</i> Anh rái lớn, tôi rái nhỏ (chúng ta khác nhau): <i>e mă pha, inh mă phay.</i>	Ràng buộc <i>Chō mă kōjăp,</i> <i>pōkăl.</i>
Rái cá loại nhỏ <i>Phay.</i>	Ráng đỏ (lúc xế chiều hay sáng sớm) <i>Ang moi</i> Người dân tộc thường tiên đoán, khi ráng đỏ sáng sớm là dấu hiệu trời sắp mưa dầm: <i>de kon kōng ga</i>
Rải Prui. Rải muối xuống đất: <i>prui boh tō teh.</i>	<i>kō chām, hogōm kō ang moi</i> <i>pōgē tōdra kō plēnh wă</i> <i>hngach.</i>
Rải ra <i>Chrah chrai.</i> Rải ra cho mau khô: <i>chrah chrai wă ko</i> <i>dah hrěng.</i>	Ráng vàng <i>Ang moi kōbōng.</i>
Rám nắng <i>Tō xa.</i>	Ráng sức, cố sức <i>Grūn.</i> Cha tôi gắng sức khiêng cột: <i>bă inh</i> <i>grūn tung jrăng.</i>
Ran rát <i>Hang tōxět.</i>	Ráng sức, nổ lực <i>Kōnōh.</i> Cố gắng leo dốc: <i>kōnōh tōk krang.</i>
Ràn rụa, dầm dề (nước mắt) <i>Hōnhōr.</i> Khóc than nước mắt,	Rạng danh, rạng rõ <i>Ang bang.</i>

- Rạng đồng *Jõng nă̄r, ngah, mă̄t bă̄ iěm nă̄r lěch.*
- Rạng ngồi *Chôh mənhă̄, ang drõng dră̄ng drê dra.*
- Ranh con *Haioh hobal hōběch.*
- Ranh giới, Biên giới *Tokāng.*
- Cọc này là ranh giới giữa rãy anh và tôi: *long âu tokāng mir inh pă̄ng mir ih.* Biên giới quốc gia: *tokāng teh dak.*
- Ranh ma, ranh mãnh *Holēnh.*
- Ranh mạch *Todah dōng tōm.*
- Ranh rành *Todah todong, kotā dang mă̄t.*
- Ranh rợt *Rōgei jat.*
- Ranh rỗi, rảnh rang *Rōwan.*
- Không rãnh: *uh kɔ̄rōwan.*
- Ranh nợ *Uh kɔ̄r xre.*
- Ranh tay *Uh kɔ̄r tohlă̄k.*
- Ranh trí *Podei xonêp.*
- Ranh việc *Wān kɔ̄jang.*
- Ranh nước *Chor dak.*
- Rao *Tobang, potōng.*
- Rao giảng *Botho, pō-ang.*
- Rao hôn phối *Potōng ǒng mai.*
- Rao lịch *Tobang hlabar lich.*
- Rào chung quanh mồ mả *Gõ, chõk.* Các con hãy làm hàng rào quanh mộ cha các con: *Bẽ de kon, iěm gõk jūm dă̄r boxat*
- Rào, hàng rào *Kordrum, kodrong.* Mang gông cho heo để nó khỏi chui rào: *pokhōng nhūng pă̄ng tohlōng kuă̄ kɔ̄ hă̄p müt kodrong de.* Làm rào xung quanh: *pōm kordrong jūm dă̄r.*
- Ráo *Hrēng kro.*
- Ráo riết *Buh buh uh kɔ̄r pōdoh.*
- Ráo trọi *Goh gēl.*
- Rảo bước *Yak bōk.*
- Rảo đi *Bōbōk.*
- Rảo khắp *Bōbōk jāp.*
- Rảo qua rảo lại *Bō rōng rōng ngir ngir.*
- Rạo rực *Hir hir, hohir.* Rao rực trong lòng khi thấy người yêu: *hir hir joħngām hoāng nāng bōngai bă̄t.* Lòng rạo rực: *bōnōh hohir.*
- Ráp *Pokăp.* Nó ráp cửa khít khao: *hă̄p pokăp mă̄ng biēr lōng.*
- Rát *Hang.* Rát mặt: *tő xa muh mă̄t.*
- Rau càng cua *Hla īch ok.*
- Rau các loại, rau rác *Ponang.*
- Thức ăn, các món ăn: *hla ponang hōdang kōtam.*

Rau càng cua <i>Hla īch ok.</i>	Rau sống ₂ <i>Hla rok dō xat.</i>
Rau cỏ, rau ăn <i>Nhet nhot.</i>	Rau trai <i>Kodōng yang.</i>
Rau dền cơm, dền tía <i>Tre, hla hrūm.</i>	Rau ráu <i>Ngrüi ngrüi, ngréo ngréo.</i>
Rau diệu <i>Hla hiong.</i> Hái rau diệu : <i>pě hla hiong.</i>	Ráy tai <i>Īch krǐng.</i>
Rau dớn (một loại dương xỉ) <i>Wěnh.</i>	Ráy giủ <i>Hónhah.</i> Ráy giủ quần áo trước khi phơi: <i>hónhah hōbǎn ao adroi kơ xōk.</i>
Rau é, bạc hà, tía tô <i>Hla ēch.</i> bông é: <i>rang ēch.</i> Cạo xung sâu bám vào tay: <i>toreh quanh cây le để tạo bông hoa tựa như bông é, để cắm trên nóc nhà rông hay nhà mồ): kōih rang ēch.</i>	Ráy ngón tay <i>Toreh.</i> Ráy con sâu bám vào tay: <i>toreh hōdrōng dom ti.</i>
Rau giốn <i>Kotonh.</i> Kiếm thêm rau giốn đái khách: <i>chă oñ hla kotonh ãn kơ tomoi xõng</i>	Ráy nước <i>Prah dak, xăi dak.</i>
Rau húng dũi <i>Hla rohǔng.</i>	Ráy <i>Toruh.</i> Ráy nước trong sân trước khi quét: <i>toruh dak lõm cham adroi kơ xöpuih.</i>
Rau má <i>Hla klak ka.</i>	
Rau muống <i>Hla bum.</i>	
Rau nấu với tro cọng buồng chuối <i>Mel.</i> Canh lá đậu nấu với tro cọng buồng chuối: <i>mel hla toh.</i>	Rắc <i>Prui.</i> Rắc bột ớt vào cá: <i>prui oih poħāng lõm ka.</i> Rắc men lên cơm để làm rượu: <i>prui buih tɔ̄ pung wă kơ jing xik.</i>
Rau quế <i>Ēch Yuän.</i>	Rắc <i>Pui.</i> Rắc muối vào thức ăn: <i>pui boh lõm tɔbāng.</i>
Rau răm <i>Koxõm.</i> Rau răm ăn với vịt lộn: <i>hla koxõm xa păng kōtăp hora kon.</i>	Răm rắp <i>Rēp rēp.</i> Họ bảo gì, nó cũng làm răm rắp: <i>de ponha kiø, hăp duh bōjāng rēp rēp.</i>
Rau sam <i>Pōlāng kok.</i>	Răm Phôm. Chết cũng thúi, răm cũng thúi: <i>lōch duh ôm, phōm duh bâu(sang hèn giàu</i>
Rau sống ₁ <i>Hla nhǎm.</i>	

RĂ

Rắc *Prui.* Rắc bột ớt vào cá: *prui oih poħāng lõm ka.* Rắc men lên cơm để làm rượu: *prui buih tɔ̄ pung wă kơ jing xik.*

Rắc *Pui.* Rắc muối vào thức ăn: *pui boh lõm tɔbāng.*

Răm rắp *Rēp rēp.* Họ bảo gì, nó cũng làm răm rắp: *de ponha kiø, hăp duh bōjāng rēp rēp.*

Răm Phôm. Chết cũng thúi, răm cũng thúi: *lōch duh ôm, phōm duh bâu(sang hèn giàu*

<i>nghèo đều chết cả)</i>	Rắn nước <i>Bih hre dak.</i>
Rắn , trăn tròn <i>Khei pōnil, khei pōnēl.</i>	Rắn trun (sống trong bùn, rất độc, khọng có vạch vàng hai bên) <i>Nōng.</i>
Rắn bão <i>Bothro.</i>	Rắn ráo <i>Bih rotah.</i>
Rắn đe <i>Tatā tuiū.</i>	Rắn rết <i>Bih kơ-ep lep hōdrōng.</i>
Rắn <i>Bih.</i> Rắn bò: <i>bih roi.</i> Rắn cắn: <i>bih joh.</i> Rắn độc: <i>bih bonhul.</i> Nọc răng: <i>dak bih.</i> Vết rắn bò qua đường: or <i>bih gǎn trong.</i>	Rắn roi <i>Tă̄r huang.</i>
Rắn cạp nong <i>Ring rōng.</i>	Rắn rồng <i>Bih truh trah.</i>
Rắn chắc, săn chắc, cứng, cuồng cứng <i>Kochiăl, kojăl, tokiał.</i>	Rắn xanh dài <i>Bih chrăngbia.</i>
Rắn có màu đen (hiền nhưng rất độc) <i>Nōp pang.</i>	Rặn <i>Trĕn.</i> Rặn đẻ: <i>trĕn wă pǔ nge.</i>
Rắn độc (giống da nứa khô) <i>Hōpoih.</i>	Răng <i>Hōněnh, xōněnh.</i> Nhổ răng: <i>būch xōněnh.</i> Đánh răng: <i>xo hōněnh.</i> Đau răng: <i>jī hōněnh.</i> Ghê răng: <i>hōtūng hōněnh.</i> Lợi răng: <i>lin hōněnh.</i> Sâu răng: <i>gronh xa hōněnh.</i>
Rắn hổ mang <i>Bih tur pongang</i> (thường sống trong hang của kiến nhọt). Rắn hổ mang bò ngoằn ngoèo qua đường: <i>uing uōng bih tur gǎn trong.</i>	Trồng răng: <i>tah hōněnh.</i>
Rắn lâi <i>Bih hre.</i>	Răng cửa <i>Grih.</i> Ghè có răng cửa ở vành miệng: <i>jōg grih.</i>
Rắn lột da <i>Bih lek akar.</i>	Răng cửa <i>Hōněnh nă.</i>
Rắn lục <i>Połōng.</i>	Răng hàm (dùng trong từ ghép) <i>Xōněnh tongam.</i>
Rắn lửa <i>Bih rōxang.</i>	Răng hô <i>Hōněnh plō.</i>
Rắn mối <i>Muǒl kŭng.</i>	Răng khểnh <i>Hōněnh cheh choh.</i>
Rắn mồng gà <i>Bih prao.</i>	Răng mù xỉ <i>Plâu, choplâu.</i>
	Răng nanh <i>Grěnh.</i> Răng nanh chó: <i>hōněnh grěng kō.</i> Răng

nanh heo rừng: *grēng hoke*.

Răng sữa *Honěnh nge*.

Răng sún *Xoněnh hong rohō*.

Răng Lě. Ngài phán rằng: *Di khan lě*.

Rặng núi *Kōng krang*.

Rắp tâm *Pohnöng wă*.

ăn lúa: *kuanh kodrong kuă romo măt xa ba*.

Rắp tạm chõ hàng rào bị phá *Prih kodrong, pring kodrong*.

Rắp tạm chõ hàng rào bị bò phá: *prih kodrong dĕl romo blüng*.

Rập chim *Drōp chĭm*. Rập chim cu đất: *drōp chim kostrâu*.

Rập ràng *Hodřing hodřing, hrâm hrâm*.

Rất Jat. Nó giỏi lăm: *hăp rogei jat*. Rất đau: *jī jat*.

Rất kĩ lưỡng *Pohnong*. Dệt kĩ lưỡng nhẹ: *tanh brai mă pohnong hō!*

Rất nhiều₁ *Gră grih*. Chúng bắt được rất nhiều cá: *kănhăp rōp dei ka lō gră grih*

Rất nhiều₂ *Romlōh*. Cá nhiều đầy rỗ cá: *dei ka romlōh běnh kō grang*.

Rất xa *Todĕl*. Từ đây tới làng chúng tôi còn xa lăm: *dōng âu truh tōr pōlei nhōn oei ataih todĕl*.

Rất, hết sức, thái quá *Pogră*.

Nhiều hết sức: *lō pogră*.

Rất, lăm *Ră*. Tôi rất muốn đi, nhưng họ không cho: *inh wă*

RÂ

Râm mát *Róngop*.

Râm ran (nói chuyện) *Dōk dōk*.

Rầm nhà, gầm nhà *Krōm hnam*. Nhốt bò dưới gầm nhà là mất vệ sinh: *kron romo lōm krōm hnam uh kō dei todrong xogaih*.

Rầm rì, thì thầm *Pohach*.

Rầm rộ *Xōk hōk kodrām kodreng*.

Rậm rạp₁ (rừng) *It ing*. Trước kia Kontum rừng cây rậm rạp: *Kontum ki kōmrōng it ing*.

Rậm rạp₂ *Rōmu*. Rừng rậm: *bri rōmu*.

Rậm rạp₃ *Uh un*

Rắp chà gai (không cho người vật vào) *Kuanh*. Rào hàng rào bằng chà gai không cho bò vào

- bōk ră, chōng de uh kɔ̄ ān.** *pōle wă bōh hnam.* Cha tôi làm
Râu dê Xōk kang bobe. 3 đám rẫy: *bă inh bō pēng hlak*
Râu lưa thưa Xōk mōm *mir.*
kōwang xōk kang brah brah.
Râu mép Xōk mōm.
Râu quai nón Xoam.
Râu ria rậm rạp Xōk kang rōmu. Râu ria xồm xoàm: *xōk kang chōbroi.*
Râu buồn, râu rī Ol xōngon.
Rầy la Lach.
Rầy rà Pohēl don. Để họ làm, đừng rầy rà: *lĕ de pōm, nĕ pohēl don de.*
Rầy Thôr. Rầy ô dọc bờ sông: *mir ôr thôr krong.* Rầy của anh
 bằng phẳng thật: *mir ih tōmān jat.*
Rầy cū Puh. Rầy mới tốt hơn
 rầy cũ: *ba mir ram lōng loi kɔ̄ mir puh.*
Rầy kông năm thứ hai hay lâu
hơn nữa Klong.
Rầy Mir. Rầy núi: *mir kōng.*
 Làm rầy mong lúa, cày ruộng
 mong nước, đan gùi mong gạo,
 chặt le mong có nhà(=làm gì
 đều có mục đích của nó): *bō
 mir wă bōh ba, choh na wă bōh
 dak, tanh jak wă bōh phe, koh*
pōle wă bōh hnam. Cha tôi làm
 3 đám rẫy: *bă inh bō pēng hlak*
mir.
Rầy mới Xăr nao. Làm rẫy
 mới: *blūng xăr nao.*
Rầy mới phát năm đầu Mir
ram.
Rầy phát xong chờ khô đốt
Potuih.
Rầy sạch cỏ mir agah lolüng.
Rầy bỏ Tük lĕ. Rầy vợ: *tük lĕ akān.*

RE

- Ré lên, thét lên Dreо.** Thấy
 rắn, nó ré lên: *bōh bih, dreо
 hăp hmoi.*
Ré (# mắc) Hơ-iơch.
Ré mặt, rẻ rúng Dung dang.
Rẽ sang bên trái Powēch gah
ngieu.
Rẽ (buì rậm làm lối đi) Wah,
blă.
Rẽ Kuănh. Đi rẽ ngõ kia: *bōk*
kuănh trong to.
Rẽ sang hướng khác Towēch.
 Anh hãy rẽ ngã này để gần
 một chút: *bē ih towēch xe kiō
 honglah âu wă kōjě biō.*
Ren Prai tolum.

Rèn <i>Hojčm, tēm</i> . Rèn rìu, dao, rựa: <i>hojčm xung, xăng, tōgă</i> .	(như cây đa) <i>Nhong</i> . Cây đa có nhiều rễ phụ từ cành đâm xuống: <i>long jri dei lơ nhong</i> .
Rèn đúc, rèn luyện <i>Ming man, poxrām pojuāt</i> . Thợ rèn: <i>bōngai hojčm</i> .	Rên la <i>Kohlôk</i> . Đau ruột thừa nó rên la: âm i: <i>jī klak tōch, hăp hmoi kōklôk</i> .
Rèn sửa lại (dao, rựa..) <i>Ter, běnh</i> .	Rên la <i>Grěnh hmoi</i> .
Reo, hò mừng chiến thắng <i>Jrao</i>	Rên la inh ôi <i>Hmoi koblôch</i> .
Reo cười <i>Jrao xō, dreo xō</i> .	Rên rỉ, rên siết <i>Hrōng</i> . Nó rên rỉ suốt đêm vì đau bụng: <i>hăp hrōng kōjī tuěch plăt măng</i> .
Reo vang <i>Jrao chrou</i> .	Rền vang <i>Tu</i> (chỉ dùng cho tiếng sấm). Chúng ta về đi, tiếng sấm rền vang rồi: <i>bě bōn wih, grōm tu boih ei</i> .
Réo rắt <i>Bōr brōng</i> .	Rên vang <i>Kōnhang</i> .
Réo <i>Kocheh</i> .	Rệp <i>Hōmōt</i> . Không ngủ được vì bị rệp cắn: <i>uh kōr xük tep yor kōr hōmōt kăp</i> .
Rét <i>Tōngēt</i> . Sốt rét: <i>bōlō</i> .	Rết <i>Kōr-ep</i> .
Rét buốt <i>Tōngēt kobren</i> .	
Rét run <i>Pōgrun bōlō</i> .	

RÊ

Rê lúa *Poliēng ba*.
Rê sạch *Rōlay*. Lúa rê sạch:
ba rolay.

Rể (chưa có con) *Kōnon*. Ông
Roh kén rể cho con gái mình:
Bok Roh chă kōnon kōr kon adruh tōngla.

Rể dâu *Öng mai*.

Rẽ cây *Roh*. Bén rẽ: *chăt roh*. Mọc rẽ: *kōchau roh*. Nhổ
rẽ: *būch roh*.

Rẽ phụ từ cành đâm xuống *Ri sét Brēng*.

RI

Rỉ tai *Pōhach*.
Rỉ ra *Hram*. Nước rỉ ra từ lòng
đất: *dak hram dōng teh*.
Rỉ rả *Eng nêng*. Nói chuyện rỉ
rả suốt đêm: *pōma dōnuh êng nêng plăt măng*.

Ria mép <i>Xōk mōm</i> .	Rình xem <i>Chop năng</i> .
Rǐa mồi <i>Jreh</i> . Cá rǐa mồi trước khi đớp: <i>ka jreh pođrān adroi kơ kăp</i> .	Rít <i>Hrip</i> . Rít một hơi thuốc cho ấm: <i>hrip hốt minh măng wă kơ totő bič</i> .
Rǐa lông <i>Joh xōk</i> .	Rìu <i>Xung</i> . Tra lưỡi rìu: <i>pokăp xung</i> .
Riêng biệt <i>Pha kōdih</i> . Hôm nay là lẽ riêng biệt: <i>nă̄r âu ji nă̄r diēng tih pha kōdih</i> .	Rìu cán cong để đéo sông <i>Kük</i> .
Riêng lẻ <i>Toklah</i> .	Ríu lưỡi <i>Hörēng ropiět</i> .
Riêng tư <i>Phara kōdih, xara kōdih</i> . Dân riêng của Thiên Chúa: <i>bôl xara po Bă Yang</i> .	Ríu rít, líu lo (Tiếng chim) <i>Poklēp pokleu</i> . Chim hót líu lo
Riêng rẽ <i>Pokah</i> . Hai anh em sống chung nhà, nhưng làm ăn riêng: <i>bre nhōng ohoei atūm minh pōm hnam, chōng jang xa pokah</i> .	RO
Riêng <i>Klong</i> . Thịt chó phải ăn với củ riêng: <i>nhă̄m kō athai xa păng klong</i> .	Rò rỉ <i>Chrōch chrach</i> . Nước trong nồi đồng rò rỉ ra: <i>dak chrōch chrach lěch dōng gō bǔng</i> .
Riết chặt <i>Hret</i> .	Rọ <i>Bōng</i> . Mang rọ cho bò: <i>athai trôp bōng kơ rōmo</i> .
Rin <i>Hram</i> .	RỎ dãi <i>Kotohg dak hai</i> .
Rinh <i>Nhă̄k</i> . Rinh cây đi chổ khác: <i>nhă̄k long tonai</i> .	RỎ giọt <i>Kotoh</i> .
Rinh <i>Răp</i> . Rinh bắn chim: <i>răp pōnah xem</i> . Rinh thú trên chòi cao: <i>răp pođra</i> . Rinh vớt cá: <i>răp jao</i> .	RỎ khéo <i>Rō jat</i> .
Rinh mò, rinh rập <i>Krăp</i> . Rinh con mang: <i>krăp jil</i> .	RỎ ràng mạch lạc <i>Pōma xa rochak lōng</i> .
	RỎ ràng, rỏ rêt <i>Tōdah tōdong</i> .
	RỎ ràng <i>Nhen</i> . Không rõ ràng <i>uh kơ nhen</i> .
	Róc rách <i>Chrük chrük</i> . Nước

vợt chây róc rách: <i>dak tonglang ro chrük chrük.</i>	Rong dưới sông, hồ ao <i>Rona.</i> Rong kinh <i>Tuh pham.</i>
Róc lá mía <i>Roleh kotaō, rolā kotaō.</i>	Ròng rã <i>Buñ buñ uh kɔ̄ podoh.</i> Ròng ròng <i>Gogōr.</i> Máu chảy ròng ròng: <i>pham lēch gogōr.</i>
Róc, tráy mắt tre, mía <i>Roleh kɔ̄ măt kram.</i>	Róm (vỏ ngứa) <i>Koih.</i>
Roc, nạo <i>Goch.</i> Roc lá chuối: <i>goch hla bɔ̄toi.</i> Nạo lấy hạt đu đủ: <i>goch gă̄r plei rohŭng.</i>	Rót cho nhau <i>Tohling.</i> Họ rót rượu mời nhau: <i>kă̄nhă̄p tohling dihbă̄l xik.</i>
Roi bò <i>Long xonuēt.</i> Tiếng roi quất: <i>koteh long xonuēt mang.</i>	
Roi le nhỏ (để làm cần câu hay quất bò) <i>Jut.</i>	
Roi mó t <i>Gei juang.</i>	
Rọi đèn vào nhau <i>Tochră.</i>	
Đêm qua, Pôm và Pich chơi giỗn rọi đèn pin vào nhau: <i>mă̄ng hei, Pôm pă̄ng Pich hō̄nul tochră dihbă̄l pă̄ng unh pil.</i>	Rờ rãm, sờ soạng <i>Momō, momō.</i> Rờ rãm trong đêm tối: <i>momō lō̄m mă̄ng mu.</i>
Rọi đèn pin <i>Chră pă̄ng ūnh pin.</i>	Rờ, sờ thật kỹ <i>Pel.</i> Rờ xem: <i>pel nă̄ng.</i> Nhìn thôi, đừng sờ vào: <i>nă̄ng pă̄ng mă̄t dō̄ch, ně kɔ̄ pel.</i>
Rón rén <i>Toduang.</i> Cọp rón rén rình bắt con mang trong bụi: <i>toduang kla chop jil lō̄m uh.</i>	Rờ mó <i>Bot.</i> Rờ mó cơ quan sinh dục: <i>bot kuang.</i>
Rong <i>Kūl.</i> Bị rong quần chân, nên nó chết đuối: <i>kūl pă̄l jō̄ng, kōna hă̄p glō̄k lō̄ch.</i>	Rọi rớt <i>Hoă̄ng, tohoă̄ng.</i> Rọi xuống trên chúng tôi: <i>hoă̄ng tó kópơng nhō̄n.</i> Từ trồi rơi xuống: <i>hoă̄ng dō̄ng plēnh.</i>
Rong dưới ao hồ <i>Rode.</i>	Rơi, rụng <i>Ruh, ruih.</i> Mùa khô lá rụng: <i>khei phang hla ruh.</i> Mưa rơi lác đác: <i>mi ruh rang.</i>
	Rơi lệ <i>Lēch dak mă̄t.</i>
	Rơi tôm <i>Prōm.</i> Nhái nhảy tôm

RO

Rờ rãm, sờ soạng *Momō, momō.* Rờ rãm trong đêm tối: *momō lō̄m mă̄ng mu.*

Rờ, sờ thật kỹ *Pel.* Rờ xem: *pel nă̄ng.* Nhìn thôi, đừng sờ vào: *nă̄ng pă̄ng mă̄t dō̄ch, ně kɔ̄ pel.*

Rờ mó *Bot.* Rờ mó cơ quan sinh dục: *bot kuang.*

Rọi rớt *Hoă̄ng, tohoă̄ng.* Rọi xuống trên chúng tôi: *hoă̄ng tó kópơng nhō̄n.* Từ trồi rơi xuống: *hoă̄ng dō̄ng plēnh.*

Rơi, rụng *Ruh, ruih.* Mùa khô lá rụng: *khei phang hla ruh.* Mưa rơi lác đác: *mi ruh rang.*

Rơi lệ *Lēch dak mă̄t.*

Rơi tôm *Prōm.* Nhái nhảy tôm

xuống nước: <i>kīt kōtah prōm tō dak.</i>	Rõ sảo <i>Grang hōring.</i>
Rơi vãi <i>Tōbroch.</i> Gùi rách lúa rơi vãi: <i>ba tōbroch dōng hōkā hiah.</i>	Rõ xúc cá <i>Grang.</i> Rõ xúc cá ở mặt nước: <i>Grang tōng.</i>
Rời chân <i>Jăk lĕ.</i>	Rộ <i>Tōbük tobăk.</i> Hoa mai nở rộ bên bờ sông: <i>rang jōdri blang tobük tobăk kiō jih krong.</i>
Rời khỏi <i>Lěch jăk dōng.</i>	Rồi Xang <i>Xang boih, boih.</i> Con tôm đi làm rồi: <i>kon inh xang bōk jang boih.</i>
Rời mắt <i>Kuă năng.</i>	Rồi dây <i>Klaih âu.</i>
Rời rã <i>Gleh glän.</i>	Rồi xem <i>Gô năng.</i>
Rời rạc <i>Hōi hōi, toprah topreng.</i>	Rối, bời, rối bù <i>Kōta.</i> Tóc nó rối bù không chải được: <i>xōk hăp kōta uh kō goh kor.</i>
Rời tay <i>Pōdei, lĕ.</i>	Rối chằng chịt <i>Topăl wăl.</i> Dây rối chằng chịt với nhau: <i>tolei tōxăl topăl wăl dihbăl.</i>
Rơm <i>Hōnong ba.</i>	Rối chằng chịt, rối beng <i>Pūl păl.</i> Dây rối beng: <i>tolei pūl păl.</i>
Rơm rác <i>Bruh brăm</i>	Rối loạn, rối rắm, hỗn loạn <i>Tōxăl.</i> Dây bị rối: <i>tolei tōxăl.</i>
Rơm rơm nước mắt <i>Kōmonh wă lěch dak măt.</i>	Rối rắm, lủng củng <i>Tōxăl tōxăl.</i> Giặc giả rối rắm: <i>toblah tōxăl tōxăl.</i>
Rợn rợn <i>Mōn krē, rōmōt.</i>	Rối trí <i>Jī kōl jī kang.</i>
Rợn tóc gáy <i>Iǔng xōk xop.</i>	Rối Wān, uh kō tohlăk.
Rợp bóng <i>Hōyōl kō yūp.</i> Rợp cỏ bao phủ: <i>hōyōl kō nhēt lō pōgră.</i>	Rối rääi <i>Rōwam.</i>
Rốt <i>Hoăng.</i> Nó rốt từ trên cây xuống: <i>hăp hoăng dōng long.</i>	
Rốt xuống <i>Rōleng.</i> Chuỗi chín nũng rốt khỏi nải: <i>prit dum băr rōleng dōng toxī.</i>	

RÔ

Rô, cá rô *Ka tōrēi.*

- Rõi việc *Wǎn kɔ̄ jang*. Đì chơi Rõh có lỗ mũi trâu: *trōm muh rõi rāi; bōk ngōi yor kɔ̄ rowan*. *bok Rõh tih tohuou tō yōng Rõm rang, rōm rǎ Bōbrōk jōng*.
- bōbrāk*. Uống rượu nói chuyện Rõng₃ *Xă*. Phát rãy thêm cho rōm rǎ: *et xik pōma bōbrōk rōng*: *lang muih wǎ kɔ̄ xă*.
- bōbrāk*.
- Rõm sẩy *Poxei*.
- Rõn. *Klōk*. Lồi rốn: *klōk lōl*. Rõng₄ *Tōdōh*. Ở chi bên Cắt rốn bằng dao nứa (*kiểu ngoài, trong nhà còn rộng: oei người dân tộc xưa*): *kăt klōk pāng hnao*.
- Rõn ràng *Poxrōng*, *tō-ōng tō-ang*.
- Rõng *Hnam Rõng*.
- Rõng *Bih kɔ̄nang grai*.
- Rõng₁ (voi) *Wēr*.
- Rõng₂ *Tobōh*. Bò mẹ rống tìm Rõng₂ *Rõhau*. Đối xử con: *rōmo yōng tobōh chă kon*. rộng lượng với mọi người: *oei xa rōhau pāng bōl bāl*.
- Rõng không (ống tre nứa) Rõng rāi₁ *Kōhloï*.
- Rõhōk, ding rōhōk*.
- Rõng *Robāng*. Tre đặc nứa Rõng rāi₂ *Rōkah*. Người rộng rõng: *pōle kōdōl, phat robvāng*. rãi: *bōngai don rōkah*.
- Rõng không *Hoh hoh*.
- Rõng ruột *Klak hoh, klak klang*.
- Rõng túi *Kōdung hoh hoh, uh kɔ̄ dei jēn*.
- Rõng₁ *Rõhōi*. Phòng rộng: *lǎm oei rōhōi*.
- Rõng₂ (lỗ mũi) *Tohuou*. Ông về rốt hết: *hăp wīh hōtuch*.
- Rõh có lỗ mũi trâu: *trōm muh bok Rõh tih tohuou tō yōng Rõm rang, rōm rǎ Bōbrōk jōng*.
- Rõng₃ *Xă*. Phát rãy thêm cho rõng: *lang muih wǎ kɔ̄ xă*.
- Rõng₄ *Tōdōh*. Ở chi bên ngoài, trong nhà còn rộng: *oei kiđ tō agah, trōm hnam oei tōdōh*.
- Rõng lượng *Don hōmah*.
- Rõng lượng₁ *Don rōgei*. Người rộng lượng: *bōngai dei don rōgei*.
- Rõng lượng₂ *Rõhau*. Đối xử rộng lượng với mọi người: *oei xa rōhau pāng bōl bāl*.
- Rõng rāi₁ *Kōhloï*.
- Rõng rāi₂ *Rōkah*. Người rộng rãi: *bōngai don rōkah*.
- Rõng tác hoác *Chōhēh chōhah*.
- Rõng tay *Pioh ti xă*.
- Rõp da *Potōk*. Vác cây bị rõp vai: *pōtōk hōngiēng yor kɔ tung long*.
- Rõt cuộc *Mōmōch*. Nó hẹn lúc hai giờ, rốt cuộc không đến: *hăp pokā wǎ năm ah nă̄r gai, tōch momōch pă tōyō*.
- Rõt hết, rốt cùng *Hōtuch*. Nó về rốt hết: *hăp wīh hōtuch*.

Rốt cuộc *Chuēng*. Thúc nó *kodoh kop*. Lưng rùa: *kodū kop*. Làm đutherford nhô lên ở giữa như mu rùa: *choh trong kodū rōng kop*. Dạ rùa bẳng giỗ, dạ thô bẳng thúng (ý nói dù rùa chậm chạp nhưng vẫn khôn ngoan hơn thô): *don kop minh bai, don topai minh bung*.

RU

Ru con *Yöt kon*.

Ru ngủ *Lung tep*.

Ru ngủ, dỗ dành *Pōpüi*.

Ru rú trong nhà *Pōdrom po, drām po*. Nó không ra ngoài, chỉ ru rú trong nhà *hăp uh kōlēch lōr, pōm pōdrong po lōm hnam*.

Rù Bô. Gà rù: *iēr bō*.

Rù rờ *Uh kō hōbal, adār*.

Rú lên *Hmoi*.

Rú rê *Poxō*. Hai đứa rủ nhau đi chơi: *bre hăp poxō dihbāl bōk ngōi*.

Rú rỉ *Pōhach*.

Rú xuống *Tōgut*. Rú cành xuống: *tōgut thaqn*.

Rū Totuh. Rū bụi chân: *tōtuh bruīh dōng jōng*.

Rū rươi *Kue rōmuōn jat*.

Rū tù *Lōch tō hnām tōngēt*.

Rùa Kop. Làm chậm như rùa: *jang kēp thoī kop*. Mu rùa:

kodoh kop. Làm đutherford nhô lên ở giữa như mu rùa: *choh trong kodū rōng kop*. Dạ rùa bẳng giỗ, dạ thô bẳng thúng (ý nói dù rùa chậm chạp nhưng vẫn khôn ngoan hơn thô): *don kop minh bai, don topai minh bung*.

Rúa sả *Tohiap*.

Rục *Bluch, klī*. Hầm xương chưa rục: *rōyā kōting tam bluch*. Chuối chín rục: *prit dum klī*.

Rục xương *Lōch dūnh boih*.

Rui, cây rui *Long pojō*. Kiếm cây rui làm nhà: *chă lon gpojō wă bō hnām*.

Rủi ra *Bī ai*.

Rùm beng *Tō-ōng tō-ang*.

Run cầm *cập₁* *Ngōngāk*. Rét run cầm cập: *tōngēt ngōngāi*.

Run lập *cập₂* (vì sợ) *Kōkrui*. Nó giật mình run lập cập vì bị Pôm hù nhát: *hăp jīng krē totō kōkrui yor kō Pōm kōdroih*.

Run lập *cập₃* *Rōrūch, yoyūch*.

Run rẩy vì sợ hay lạnh *Totei*. Rét run rẩy bẩy: *totei reh reh yor kō tōngēt*.

Run rẩy₁ *Reh reh, rōreh*. Con

run rẩy sợ mẹ đánh con: <i>reh reh kon iǔ mě mang.</i>	<i>bu: poklăp por tobăng kuă kơ roi jōm.</i>
Run rẩy ₂ <i>Roreh, rorih.</i> Run lẩy bẩy: <i>tóngiect roreh</i>	Ruồi đẻ trứng <i>Roi pang.</i>
Run sợ <i>Iǔ totei.</i>	Ruồi mòng <i>Hlōi.</i> Ruồi mòng đốt, bò nhảy phốc lên: <i>hlōi kăp, rōmo topłöng.</i>
Run tay khi nhắc một vật nặng quá <i>Mōngēn.</i> Nhắc cây nặng tay run run không nổi: <i>dik long hngām ngōngēn uh kơ kĕ.</i>	Ruồi nhặng <i>Roi wăng.</i> Ruồi đẻ ở đâu, có giòi đó: <i>roi pang toyč, dei hrai tơ ei.</i>
Rủn chí <i>Lao don.</i>	Ruồng bồ, ruồng rẩy <i>Tük lĕ, tolĕ.</i>
Rung, lắc <i>Røyuh, gogū.</i> Rung Rung chuông: <i>røyuh teng neng.</i>	Ruộng <i>Mir na.</i> Làm ruộng lúa đạt năng xuất hơn làm rẫy <i>jang mir na, dei ba lơ loi kơ mir kōng.</i> Đám ruộng: <i>hlak mir na.</i>
Lắc cột cho dẽ nhổ: <i>gogū jrăng wă kơ hoch bōnh.</i>	Ruột <i>Klak.</i> Ruột già: <i>klak trĕn.</i>
Rúng động <i>Xɔ̄l wōl.</i>	Ruột non: <i>klak hioi, klak mot.</i>
Rùng mình <i>Totč, totei.</i>	Đau ruột thừa: <i>jǐ klak lăch.</i>
Rùng rỡn <i>Rōmōt.</i>	Đau ruột: <i>jǐ klak.</i> Làm ruột heo: <i>moch klak nhũng.</i>
Rụng <i>Ruih.</i> Rụng lá: <i>hla ruih.</i>	Ruột cá <i>Klak ka.</i> Móc ruột cá: <i>roch klak ka.</i>
Rụng <i>Leng.</i> Mít ướt rụng rörtg, vì chín quá: <i>micħ dak leng dōng hotōng yor dum klĕ.</i>	Ruột già <i>Klak trĕn, klak tih, klak bng.</i> Viêm đại tràng: <i>Pōeh klak trĕn.</i>
Rụng <i>hở</i> Gió mạnh làm rụng hạt từ gié lúa: <i>kial deh pōm kơ ba toprēl dī dōng hōdōng.</i> Đạp lúa không rụng hết hạt: <i>juă ba uh kơ toprēl.</i>	Ruột đắng của thú vật <i>Pōdrek.</i>
Rụng <i>đầy</i> lá trái <i>Ruh rah.</i> Sung rụng đầy đất: <i>plei hra ruih ruh rah tơ teh.</i>	Ruột thịt <i>Klök klak.</i> Anh em ruột thịt sao nõ từ nhau: <i>nhōng oh klăk klak lilič goh chōng roh.</i>
Ruồi <i>Roi.</i> Đây thức ăn kéo ruồi	

RÚ

- Ruột thừa₁ *Klak tōch, klak luch.*
- Ruột thừa₂ *Klak robeh.*
- Rút (Nước) *Och, hrō. Hôm qua nước lớn, hôm nay nước rút yōng bri dak krong tih, nār âu xang och boih.* Nước sông rút nhanh: *dak krong hrō hiop (khuōk).*
- Rút củi bốt lửa *Nhaih ūnh.* Rút củi cháy ra kéo cơm khê: *nhaih ūnh kuă kơ por khoy.*
- Rút lấy một cách nhẹ nhàng *pluak, chuak.*
- Rút lên, rút ra *Dōt.* Rút chông: *dōt xrōng.* Rút gương khỏi bao *dōt dao dōng hnap.*
- Rút ngắn *Pōm mă kōdeh.*
- Rút lui *Tǔn tōrōng.*
- Rút thăm *Gō long, hoch long, bēng bōng.*
- Rụt rè *Nhrō.* Nó rụt rè không muốn thồ lộ điều đau khổ riêng mình: *hăp nhrō kuă tōbōh tōdrong tōngla hĕl xōngon.*
- Rụt rè *Kodō mel mol.* Nó vào nhà tôi bẽn lẽ rụt rè: *hăp mūt tō hnam inh pāng kodō mel mol.*
- Rựa *Tōgă, tōgăk.* Rựa mẻ: *tōgă hong.* Đập nát xương bằng sống rựa: *chīc kōting pāng hogāu tōgă.*
- Rựa trui non *Tōgă bōda.*
- Rửa₁ *Nhao.* Rửa tay: *nhao ti.* Phép Rửa: *khōi rao.*
- Rửa₂ *Koxă, goxă, xat.*
- Rửa chén bát *Xat pōnhan.*
- Rửa cho *Pōnhaō.* Rửa tay cho em bé trước khi ăn: *athai pōnhaō ti de haioh adroi kō xōng.*
- Rửa kỹ *Xat.*
- Rửa mặt *Pach bō.*
- Rửa, súc *Kolōng, roxu.*
- Rực rỡ *Kobōng kobang.* Hoa phượng tháng năm đỗ rực: *kobōng kobang rang phuñg khei pōdām*
- Rực rỡ, lộng lẫy *Golang.* Màu sắc rực rỡ: *pōník golang.*
- Rực lửa *Khōng chrē chra.*
- Rực sáng *Ang tōdah.*
- Rưng rưng nước mắt *Mrōng mrōng dak măt.*
- Rừng Bri. Rừng rú: *bri brah.* Đi rừng: *bōk tō bri.* Thú rừng: *kon kiēk bri.*

Rừng cấm *Bri khă.*

Rừng già *Kormrōng.* Rừng già có nhiều cây cổ thụ: *kormrōng kordrōng it ing.*

Rừng già *Rōng.* rừng cây dầu âm u: *rōng kōpang it ing.*

Rừng núi *Kōng bri.*

Rừng rậm *Uh ap, bri xeh.*

Rừng rậm đất tốt: *bri xeh teh lōng.*

Rừng thưa *Dōdrah(le); dōdral, kormrōng(cây núi), bri tōdrōng.*

Rừng thưa, rừng non *Tōdrah.* Các cụ ngày xưa tìm rừng thưa để phát rẫy cho lúa tốt và đỗ cỏ: *de kră xă chă muih lōm bri tōdrah wă kō ba jing duh kuă kō nhĕt.*

Rước khách *Xōng tōmoi.*

Rước kiệu *Bōk jojōng.*

Rước tương Đức Mẹ *Tung um Maria.*

Rước vào *Tōmūt.*

Rướn cổ *Kōngă, kōngō.*

Rướn nhìn vào *Ngōn năng.*

Rương hòm *Bong.*

Rượt theo *Druh kiō.*

Rừng thông cao ngất *Uh kōdōng rōng hōngō.*

Rượt bắt nhau *Tōrōp.* Choi trò rượt bắt: *Ngōi tōrōp dihbāl.*

Rượu *Xik.* Cầm cần uống rượu: *kuǎn treng et xik.* Nấu rượu: *pai xik.* Say rượu: *xoay.* Rượu ghè "kang" đầu tiên *Jōnōr.*

Rượu đã lạt *Xik xang tōmar, xik xap.*

Rượu đế, rượu mạnh *Alăk.*

Rượu ghè lạt (đã uống ngày hôm trước) *Kōdroh.* Uống rượu ghè lạt: *et kōdroh.*

Rượu hảo hạng *Xik băt.*

Rượu ghè *Xik*

Rượu lấy từ thân cây dừa rừng (ngày xưa) rượu đế (ngày nay) *Alăk.*

Rượu ngon có vị đắng *Xik băt tăng.*

Rượu nho *Xik hōmu.*

Rượu mạnh *Xik kōdraih.*

Rượu vào lời ra *Xik poħa bōr.*

Rút *Pē, phē.*

S

Sa cơ *Jrām tōdrong yēr.*

Sa đà *Erih xa mě.*

Sa đọa *Hurām.*

Sa lầy *Klep kơ trôk, pōk tōnap.*

Sa mạc *Bri rōnguā, anih rōnguā rōngueng.*

Sa ngã *Pōk yoch.*

Sa nhân (cây) *Rang ja.*

Sa sút *Pōyām.*

Sa thải *Tōlē, tolēch.*

Sa vòng tội lỗi *Pōk kōwang tōdrong yoch.*

Sa xuống *Hoăng.* Sa xuống hỏa ngục: *hoăng tō ūnh xamăt.*

Sa xuống *Răm.* Ruồi sa vào ly nước ngọt: *roi răm tō dak ngam.*

Sa xuống, sa vào *Put.* Sa chước cám dỗ: *put kơ xamăt poħlut.*

Sa xuống, sa vào *Puh.* Vì mắt kém, nó bị sa xuống hố: *yor bī xoħāu, hăp xang puh xoħüng.*

Sá gì *Kikiø lōn lap.*

Sá lúa *Xăi ba.*

Sả Plăng. Ăn thịt chó với sả:
xa plang păng xem kō.

Sách *Hlabar.* Sách giáo lý:
Hlabar boħbo toħnal Oi Adei.

Sách₁ (lúa, đậu đũa rẽ) *Hojā.*

Sách₂ (lúa đậu đũa rẽ) *Holing.*

Sách₃ *Xogaih.* Lành sạch:
xogaih brau.

Sách₄ *Rōgoh.* Sách tội:
rōgoh tōdrong yoch. Phải tăm rữa sạch sẽ: *athei nhao mǎ rōgoh.*

Sách bách, hết sạch *Pot.* Ăn sạch hết nồi cơm: *xōng pot dī minh gō.*

Sách cỏ₁ *Agah.* Rẩy tội sạch cỏ *mir inh agah jat.*

Sách cỏ₂ *Loluōng.* Đám mía sạch cỏ: *mir kōtao hogah loluōng uh kō dei nhēt.*

Sách cỏ₃ *Agah lōlūng.* Rẩy sạch cỏ *mir agah lōlūng.*

Sách sẽ, gọn gàng *Tōħlōih, toħluðr.*

Sai bảo *Anħa, hōnħa.* Nó sai bảo tội làm: *hăp anħa inh jang.*

Sai bảo, sai khiến *Pōnħa.*

Sai bét *Uh kō trō dī dăng.*

Sai biệt *Phara pha.*

Sai đi *Phai.*

- Sai hạt (lúa) *Kopū, topū*.** Năm nay lúa chúng tôi sai hạt: *xorām âu 'ba nhōn plei topū*.
- Sai lạc, sai lầm *Rōwōng rōwo*.**
- Sai lệch *Uh kōr hōtō*.**
- Sai lời *Uh kōr arāk bōr, pōma yoch*.**
- Sai phạm *Trō yoch, poyoch*.**
- Sai trái (cây trái) *Rōgeh*.** Nhãn sai trái: *plei jrang rōgeh jat*.
- Sài *Poxrei*.**
- Sái nơi, sai chỗ *Uh kōr trō kōr anih*.**
- Sải *Plaih*.** Ba sải lưới: *pēng plaih xorhuōl*.
- Sãi *Bok moan Phật giáo*.**
- Sam (Rau) *Bolāng kok***
- Sám hối *Oi bral***
- Sạm mặt *Tō xa muh măt*.**
- Sạm nắng *Tō xa*.**
- San bằng *Klāng*.** San bằng ruộng: *klāng na*.
- San bằng *Ming mă bliah*.**
- Đường gỗ ghê phải san cho bằng: *trong tōgrōn, athai ming mă bliah*.
- San bằng *Kolit*.** San bằng nền nhà: *kolit kopang hnam*. San bằng ruộng. *kolit na*.
- San sát *Oei jē tōduā*.**
- San sẻ *Axōng ān*.** San sẻ của ăn cho người nghèo: *axōng ān tōpūng kōr de dōnuh hin*.
- San sẻ chút ít *Tah rang*.** Bắn được mang, anh ta luôn chia sẻ chút ít cho chúng tôi: *pōnah dei jīl, hăp ling tah rang kōr nhōn*.
- San sẻ đồ ăn cho người chết *Tah rang kōr kiăk* (liệng chút đồ ăn xuống đất trước khi ăn).**
- Sán lái *Kōnhat*.**
- Sán sớmít *Mat*.** Bị sáng sớmít là do ăn thịt heo gạo: *dei mat yor kōr xa xem năung pdalah*.
- Sạn *Rōga*.** Sạn thận: *rōga lōm bleu*.
- Sàn nhà (bằng tre, lồ ô... đậm đậm) *Adrōng*.**
- Sàn sạch thóc *Pōhrēl phe*.**
- Sản lượng, sản phẩm, sản vật *Tōmam xang pojing*.**
- Sản nghiệp *Tōmam ram*.**
- Sản sinh *Pojing*.**
- Sản xuất *Pojing tōmam*.**
- Sang nhà *Măi lăi hnam***
- Sang ngang *Drong gă̄n*.**
- Sang nhượng *Kolă*.** Nhà từ đường, nếu anh muốn sang nhượng trọn quyền, anh phải

bù tiền cho em. <i>hnam kră, tōng ang chôh</i> . Anh mặt trời sáng <i>ih wă iōk, athai kōlă kō inh jēn.</i>	<i>chói ang năr drê dra.</i>
Sang tên <i>Hölih măt</i> .	Sáng ngời <i>Ang mōnhă.</i>
Sang trọng ₁ <i>Grol</i> . Kẻ sang trọng: <i>mu grol</i> .	Sáng quắc <i>Plér plar, chôh hlăng.</i>
Sang trọng ₂ <i>Cholôih</i> . An mặc sang trọng: <i>hrăp xa cholôih</i> .	Sáng rực <i>Prê pra</i> . Anh đèn sáng rực: <i>prê pra ūnh hoyuh</i> .
Sang trọng ₃ <i>Krup rō</i> .	Sáng sớm <i>Pogê xrōih.</i>
Sàng lọc <i>Roih mă hăt</i> .	Sáng sữa <i>Lolüng</i> . Tối nay trăng rằm sáng sữa: <i>koxõ âu lolüng ang khei pōnêl</i> .
Sàng sảy sạch tấm <i>Pohrél phe</i> .	Sáng sữa <i>Pöda</i> . Trời trong sáng: <i>plěnh pöda</i> .
Sàng tấm <i>Horing pölah</i> .	Sáng sữa, sáng trưng, rõ ràng <i>Tödah, tödah phêng</i> . Sáng nay trời quang đãng: <i>pögê âu plenh tödah lõng</i> . Anh phải nói cho rõ ràng: <i>ih athai khan mă tödah</i> . Nhà có điện sáng trưng: <i>hnam dei unh hoyuh, tödah phêng</i> .
Sáng (ngôi sao) <i>Tar</i> . Ngôi sao kia sáng lầm: <i>xonglōng mă to tar jat</i> .	Sáng sữa, trong sáng (Trời) <i>Pöda</i> . Trời sáng sữa <i>plěnh pöda</i> .
Sáng bóng <i>Dreng drau, chôh hooblōng</i> . Vàng sáng bóng: <i>mah dreng drau</i> . Kiếm mài sáng bóng: <i>do pat chôh hooblōng</i> .	Sáng suốt <i>Hlôh hlăng</i> .
Sáng choang <i>Ang chră drê dra</i> .	Sáng tác <i>Chă chih hlabar</i> .
Sáng chói <i>Ang kōnhal, chôh ang, chôh mōnhă</i> .	Sáng thế <i>Pojing plěnh teh</i> .
Sáng kiến <i>Chă pojing</i> .	Sáng tinh sương <i>Pogê xrōih</i> .
Sáng láng <i>Mōnhă, ang chră</i> .	Sáng tỏ <i>Blōng drõng, hlohlōng</i> .
Sáng lòa, sáng chói <i>Drê dra</i> ,	Sáng trong <i>Chôh hlăng</i> .

Sáng ý <i>Hměnh kơ wao.</i>	Sao cày <i>Xɔ̂nglōng năk.</i>
Sáng khoái <i>Pohúch don bónôh.</i> Mùa xuân đến làm cho tâm hồn sáng khoái: <i>póyan ning nong truh ling pohúch don bónôh.</i>	Sao chép <i>Chih boi.</i>
Sanh đẻ <i>Roneh, pǔ kon.</i>	Sao cho <i>Thoi ior wă.</i>
Sành điệu <i>Rógei tóm těch tóm tol.</i>	Sao chổi <i>Xɔ̂nglōng rang.</i>
Sành sỏi <i>Rógei kơ.</i>	Sao cũng được <i>Tuo. Anh cho tôi nhiều hay ít sao cũng được:</i> <i>ih ān kơ inh lơ dah tōxēt tuo dik.</i>
Sánh, so sánh <i>Potēng.</i>	Sao Kim <i>Mai ning.</i>
Sánh bằng <i>Potēng atō.</i>	Sao hôm <i>Xɔ̂nglōng blōng xĕ.</i>
Sánh bước <i>Bōk tōduā.</i>	Sao lâu thế <i>Dunh pogră kiə moih?</i>
Sánh duyên, sánh đôi <i>Xít ǒng mai.</i>	Sao mà, thôi mà <i>Potōm kiə.</i> Cá ít, sao không để cho các cháu ăn: <i>ka tōxēt, potōm kiə, nhăk nhăi ān kơ de mon xa.</i>
Sánh kíp <i>Potēng atō păng.</i>	Sao mà <i>Dōm măng.</i> Học dốt sao mà lên lớp được: <i>alah kơ poxrăm dōm măng mă goh tōk lăm.</i>
Sánh tày, sánh ví <i>Potēng thoī.</i>	Sao mai <i>Blong tar.</i>
Sánh vai <i>Oei jē tōduā.</i>	Sao nhăng <i>Tōngě.</i>
Sánh đường <i>Lăm tih.</i>	Sao nő <i>Uh kơ hnħō.</i>
Sao, ngôi sao, tinh tú <i>Xɔ̂nglōng.</i> Ánh sao: <i>ang xɔ̂nglōng.</i>	Sao vậy <i>Kolih kikiə.</i>
Sao (cây) Giǎr. Sao cát: <i>giǎr rōlang.</i> Sao tía: <i>giǎr hoke.</i>	Sao tía <i>Long giǎr.</i> Làm dấu cây sao tía để dẽo sông: <i>pla long giǎr wă bōk plūng.</i>
Sao Bắc đầu <i>Xɔ̂nglōng tung yă.</i>	Sao trắng (Cây) <i>Rơ-ok.</i>
Sao băng <i>Ích xɔ̂nglōng.</i> Ban đêm, sao băng xẹt sáng <i>ah kōmăng, nhōng rōnhōng ích xɔ̂nglōng hoăng.</i>	Sao tránh khỏi <i>Pă jor.</i>
	Sào chép đôi ở đầu mút để

khoèo trái cây <i>Gōnep, kōnep</i>	Sát con <i>Ăng nge.</i>
Dùng sào để khoèo me: <i>yuor</i>	Sát vào <i>Hōkit.</i> Mặt trời sát
<i>long gōnep wă kō gep plei hleu</i>	<i>măt nă̄r hōkit kōl</i>
Sào dùng chống sông <i>Chónōk.</i>	<i>kōng.</i>
Sào kéo vó <i>Ponōk, mōnōk.</i> Cột	Sát cạnh <i>Til, tōkīt.</i> Ngồi sát
sào vào vó: <i>chō pōnōk tō</i>	cạnh bên nhau: <i>oei tōkīt</i>
<i>hōnhă.</i>	<i>dihbăl.</i> Ngồi sát cạnh nhau:
Sáo diều <i>Ong klang, wok</i>	<i>hă̄p oei til inh.</i>
<i>klang.</i>	Sát cánh <i>Oei jē dōduă.</i>
Sáo, con sáo <i>Chrao.</i> Sáo bông:	Sát đất <i>Truh teh.</i>
<i>chrao chreng chrong.</i> Sáo sậu:	Sát gót <i>Nhui nhui.</i> Đi theo sát
<i>chrao băl.</i>	gót: <i>bōk kiōr nhui nhui.</i>
Sáo, cây sáo <i>Toliō.</i> Thổi sáo:	Sát kè, gần <i>Potēp.</i> Đừng để
<i>hlōm tolīō.</i>	sách sát mắt mà đọc: <i>ně nă̄ng</i>
Sáo, ghế, đệm <i>Hōdreh.</i>	<i>hlabar potēp măt.</i>
Sảo thai (con vật) <i>Rōlach.</i>	Sát hại <i>Pōlōch rām.</i>
Sảo thai (con người) <i>Rōwet.</i>	Sát mặt đất <i>Truh teh.</i> Gió bão
Sáp nhập <i>Tōmūt.</i>	làm bắp ngã rạp sát đất: <i>kiă̄l</i>
Sáp ong <i>Jrēnh, tōpōi jrēnh.</i>	<i>bōhūt tōpōk hōbo truh teh</i>
Thoa sáp cho láng: <i>xōxuh</i>	<i>gōglōp.</i>
<i>jrēnh wă mōnhă.</i>	Sát nhân <i>Pōlōch kon bōngai,</i>
Sáp ong màu đen (loại ong rất	<i>pōlōch de.</i>
nhỏ sống trong hốc cây, thường	Sát nhau <i>Tōtil, totik.</i> Viên và
dùng đặt vào khung ná để cắm	Vu ngồi kề bên nhau: <i>Viēn</i>
mũi tên dính trước khi bắn)	<i>pă̄ng Vu oei totik dihbăl.</i> Nhà
<i>Pet, hlang krai.</i>	tôi và nhà cô ấy sát nhau:
Sáp ong <i>Tōglōng, jrēnh.</i> Đèn	<i>hnam inh pă̄ng hnam hă̄p totik</i>
sáp: <i>ŭnh jrēnh.</i>	<i>dihbăl.</i>
Sáp tre, le <i>Chra.</i>	Sát phạt <i>Pōxrū porām.</i>
Sát chòng <i>Bōngai drăkă̄n āng.</i>	Sát sinh <i>Pōhrēl tōdrong erih.</i>

Sat nghiệp	Rām, <i>tōhiong</i>	Xoai hiong don.
	<i>tōmam ram.</i>	Say đắm Met.
Sau Rõng,	<i>kōnh, hotuch.</i>	Say mèm Xoai kl̄i.
Đằng sau, phía sau: <i>dõng rõng,</i>	<i>gah tōrõng.. Mai sau: ninh</i>	Say mê Kăm jat kɔ, kluh git, mônh kōnh. Quay lại sau: <i>weh</i>
<i>tōrõng.</i>		Say mê, say đắm Nur. Hai người say đắm nhau <i>bre hăp</i> <i>nur dihbăl.</i>
Sau cùng Honi, <i>tobō hotuch.</i>		Say mê, thích, hâm mộ <i>Ponhah.</i> Say mê xem bóng đá <i>ponhah năng de kodah plei</i> <i>banh.</i>
Sau đây Honi âu.		
Sau đó Klaih kɔ noh.		
Sau khi Klaih kɔ, <i>dõng rõng</i>	<i>kɔ.</i> Sau khi làm đi kiếm đồ ăn	
<i>klaih kɔ jang hōnguang hōwih</i>	<i>klaih kɔ jang hōnguang hōwih</i>	
<i>xa.</i> Sau sinh đẻ: <i>klaih kɔ nge.</i>		
Sau khi chết Klaih kɔ lōch.		
Sau hết <i>Tobō hotuch, bēl</i>	<i>kōnh.</i>	
Sau lưng <i>Dõng rõng.</i>		
Sau một chặp <i>Kodān dūnh biɔ̄.</i>		
Sau này, mai sau <i>Ning mônh.</i>		
Sau này chúng ta lại gặp nhau		
<i>ning mônh bōn gō tojirōm dõng.</i>		
Sau rốt Hotuch, <i>Iuch luěch.</i>		
Sáu <i>Tōdrâu.</i> Số sáu: <i>kōsō</i>	<i>tōdrâu.</i> Sáu mươi sáu: <i>tōdrâu</i>	
<i>jít tōdrâu.</i> (Thứ bảy: <i>nă̄r</i>	<i>jít tōdrâu.</i> (Thứ bảy: <i>nă̄r</i>	
<i>tōdrâu).</i> Sáu mươi tuổi: <i>tōdrâu</i>	<i>tōdrâu</i>	
<i>jít xōnă̄m.</i>		
Say Xoai. Say rượu: <i>et xoay.</i>		
Say bí tú, say khước, say nhù tú		

SĂ

Sắc bén Han, <i>pohar.</i>	Dao không bén <i>xă̄ng uh kɔ han.</i>
Dao nầy bén lấm: <i>xă̄ng âu</i>	<i>pohar jat.</i>
Sắc da tươi tắn <i>Mongot, akar</i>	<i>tōr mongot.</i>
Sắc chỉ, sắc dụ <i>Hlabar anha.</i>	
Sắc diện <i>Hobō.</i>	
Sắc dục <i>Tōdrong boch boch.</i>	
Sắc đẹp <i>Tōdrong guă̄ng rõ.</i>	
Sắc mặt <i>Um ai.</i> Giận đỏ mặt:	<i>tobōh um ai mīl.</i>
Sắc phong <i>Hlabar pōk atōk.</i>	
Sắc phục <i>Hobă̄n ao krup</i>	
Sắc sảo <i>Blēt blēt.</i> Sắc sảo như	

hoa tráng, rực rõ như hoa tím, <i>dăp don</i> . Không biết giúp đỡ: nàng cầm dù, bước đi khoan	<i>don bǐ phăl kơ gŭm</i> .
thai về phía mặt trời lặn: <i>blêt Săñ sàng Hobal hoběch, blêt rang xoõng, blõng blõng kochăng mă bot.</i>	<i>Săñ tay Phal kơ gŭm, kota jĕ ti.</i>
<i>rang xăñ, hăp yol hla du, yak blüng gah xŭng nă̄r hoă̄ng.</i>	<i>Săñ tiền Dei jēn kota.</i>
Sặc sỡ <i>Prêl pral</i> . Trang trí hoa sắc sỡ: <i>pōrō prêl pral kơ jiăm lôch.</i>	Sáp chết <i>Tobō wă lôch, wă rang.</i>
Sặc (thường làm mành trúc) <i>Kolär.</i>	Sáp <i>Bobilep wă</i> . Mặt trời sấp lặn: <i>măt nă̄r bobilep wă hoă̄ng.</i>
Sám sửa <i>Romet rōnō, rōmet hmō</i> . Quét chùi sám sửa mọi thứ: <i>xópuih hmō tōm tōdrong.</i>	Sáp chỉ trên khung dệt <i>Rongaih.</i>
Săn bắn <i>Loa</i> . Đi săn mang: <i>bōk loa jil.</i>	Sáp đặt, sáp xếp <i>Rötăp rotăl.</i>
Săn bắt <i>Chă iök.</i>	Sáp đến <i>Jiăm truh, tongah wă.</i>
Săn đón <i>Xơng iök.</i>	Sáp đến là mùa hè: <i>tongah wă truh pøyen phang.</i>
Săn chắc, cứng, cuồng cứng <i>Kochiäl, kojäl, tokiaäl.</i>	Sáp đống <i>Rötăp hołol, konük.</i>
Săn lại <i>Nhrăng</i> . Thịt săn: <i>nhăm nhrăng.</i>	Sáp hàng dọc hay đi nối đuôi nhau (trẻ nhỏ) <i>Tohræk tohroi</i> ; (người lớn đi nối đuôi nhau) <i>Tohræk tohröi.</i>
Săn sóc <i>Apōn</i> . Săn sóc kẻ liệt lão: <i>apōn de jī jān.</i>	Sáp hàng <i>Potăng</i> . Sáp hàng thẳng tắp: <i>potăng topăt.</i>
Săn, cù săn <i>Bum blang.</i>	Sáp hết trái, sáp tàn <i>Rojong.</i>
Săn có <i>Xang hmō</i> . Nó đã cầm săn gươm trong tay: <i>hăp xang hmō dao lõm ti.</i>	Sáp khô bao <i>Rak</i> . Bắp sáp khô bao rồi: <i>hobo xang rak boih.</i>
Săn dịp <i>Dang ei gonom kơ.</i>	Sáp săn <i>Măñ hmō, rotăp hmō.</i>
Săn lòng giúp đỡ <i>Phăl kơ gŭm,</i>	Sáp sửa <i>Nel nel giăm, giăm boih</i> . Cây sáp sửa gãy: <i>long nel</i>

nel wă togōr.

Sắp sửa₁ *Gøgleng*. Xe sắp chạy, nãy giờ mải chơi ở đâu!: *xe wă kordāu gøgleng, e hi᷑d toyōr hei.*

Sắp sửa₂ *Jiǎm, jiǎm boih*. Sắp tới: *jiǎm truh*. Sắp chết: *jiǎm lōch, jiǎk kōtēch johngām*.

Sắp sửa hết, gần hết₁ *Jiǎm goh, jiǎm luch.*

Sắp sửa, gần hết₂ *Ne nel*. Cây sắp sửa gãy: *long nel nel wă togōr.*

Sắp tới *Tongah*. Sắp tới mùa hè: *tongah wă truh poyan phang*. Tôi đang tuổi về già làm việc không nổi nữa: *inh âu tongah kră pă kĕ kơ jang.*

Sắp xếp *Ronō*. Sắp xếp đồ đặc trong nhà: *ronō tōmam lo xang.*

Sắp xếp, xếp đặt *Rotā rotāp.*

Sắt Mam. Xích sắt: *glang mam*. Cửa sắt: *măng mam*. Hàn sắt: *pokăp mam*.

Sắt son *Tő hohir, kojăp kojing*. Lòng mến sắt son: *kluh băt tő hohir.*

Sắt rỉ *Mam brêng.*

Sắt thép *Arâng jat.*

SÂ

Sâm nhung bổ thận *Sâm ronôp roxa poħrōk plei bleu.*

Sấm *Grōm*. Tháng ba mưa giông sấm sét ầm ầm: *khei pēng mi grōm glaih tonōm trōm plēnh īr īr*. Ủ ù tiếng sấm, trong lòng nhớ nhung, mắt dù chẳng thấy, nhưng lòng rạo rực: *ring ding kơ grōm johngōm băt jat, măt duh bǐ bōh bōnōh hohir*

Sấm nhỏ rồi nổ "đùng" *Kơ-aih.*

Sấm sét *Grōm glaih*. Tháng ba mưa dông sấm sét ầm ầm: *khei pēng mi grōm glaih tonōm plēnh īr īr.*

Sấm truyền *Bōr xang khan.*

Sấm vang *Grōm re konhang.*

Sẩm tối *Potōm wă măng.*

Sân nhỏ *Dang*. Nơi thả bò *dang rōmo.*

Sân Cham. Sân banh: *cham kōdah plei banh.*

Sân bay *Cham xe pōr.*

Sân khấu *Anih de hat, hoxuang, pōm tuōng.*

Sân trường *Cham hnām trung.*

Sân mặt *Muh măt hōkă.*

- Sân sùi *Hokă krōih.*
- Sấn ngang *Klom pogăñ.*
- Sấn sổ, sấn sướt *Nhơnhôh.*
- Sấp mình *Pogrōl dōh akāu.*
- Sấp mặt *Kuh kōl.*
- Sập bẫy *Leh akap.* Bẫy tôi sập được một con chuột: *akap inh leh kōne.*
- Sập đồ *Pogloh.* Nhà sập: *hnam pogloh.*
- Sập xiết chặt lại (bẫy) *Khǐp.* Bẫy sập kẹp chặt chân trước thó: *khǐp hōkap leh tī topai:*
- Sâu₁ *Ung* (đồ dùng), *jrū* (nước). Đĩa sâu: *xer ung.*
- Sâu₂ *Jrū.* Nước sâu không lội được: *dak jrū uh kơ goh gǎn.* Hố sâu: *xolüng jrū.*
- Sâu, con sâu *Hōdrōng.* Sâu nái *hōdrōng tăng ar.* Sâu róm *hōdrōng jōla.* Sâu nái rất độc, bò ăn chết ngay: *hōdrōng tăng ār pōnhūl jat, rōmo xa trō lōch kōtă.*
- Sâu và hép *Jrū chohop.* Thung lũng nầy sâu và hép: *thong âu jrū chohop.*
- Sâu hoăm, sâu thăm *Jrū kōhlōng, kohluōk kohluăk.* Mất ngủ ba đêm mất sâu hoăm: *uh*
- kơ tep pēng măng măt jrū kohluăk.*
- Sâu hoăm, sâu thăm *Jrū rowěk, jrū chohük.* Chỗ này nước sâu hoăm không ai dám tắm: *anih âu jrū rowěk uh kōdei bu khǐn hum.* Lõ sâu hoăm: *xolüng jrū chohük.*
- Sâu mọt *Kōmot cheo.*
- Sâu răng *Gronh xa hōněnh.*
- Sâu rông *Dodür dōdar, hlōh wao, kojung jrū.*
- Sâu rượu *Trōi kōf xik alâk.*
- Sâu thăm *Jrū păr hen păr hong.*
- Sâu Xóngon.
- Sầu, cây sầu đâu *Long xoan.*
- Sầu bi, sầu khổ *Ol xóngon.*
- Sầu cảm *Món xóngon.*
- Sầu muộn *Xóngon lōm bōnōh.*
- Sầu nǎo *Kō-ŭ xóngon, xóngon xon bon.*
- Sấu, cá sấu *Bia hong.*
- Sấy khô *Pohrēng, poxrēng.* Lúa chưa được khô, phải phơi cho khô: *ba tam gan hrēng, e athei xōk pothrēng mōi.*
- Sấy khô trên lửa ngọn *Ju.* Sấy lúa mới trên lửa ngọn để giã ăn *ju pōdei hle chiang tōp bōng.*
- Sẩy *Klaih jăk.* Gà mới mua

Sẩy mất rồi: *iēr nao chonh, hăp aně*. Sét đánh dùng dùng: *glaih tain re kōdraih*.

Sẩy chân *Tobloih jōng*.

Sẩy miệng *Tobloih bōr*.

Sẩy tay *Tobloih ti*.

Sẩy thai *Rūng*. Ba lần mang thai, nhưng hai lần sẩy thai: *pēng măng pǔ, chōng bar măng rūng*. Sẩy thai vì trượt ngã: *rūng yor kō pōk*.

Sậy (cây) *Ril*.

Sậy(cây) *Long ngiă, kōbōng*. Cây sậy phất phơ trước gió: *lon gngiă oei togün kō kial*.

SE

Sề, lợn sề *Nhũng rōneh kon lō măng*.

Sê bụng *Klak dai tōplōi*.

Sê môi *Xōkūng bōr tai*.

Sên (dùng trong từ ghép) *Yā tolě*. Sên nước: *klan*.

Sên sệt *Klī rōwīn*.

Sến *Long giăr*.

Sếu *Xem tih dei jōng tobong kojung*.

SE

Se lòng *Jī lōm don*.

Sẻ, chim sẻ *Xem rēch*.

Sẻ móng *Tōpah kōchōp*.

Sẽ Gô. Sẽ đến, sẽ tới: *gō truh*.

Sém *Pă iă, jiăm*.

Sém chết *Jiăm wă lōch*.

Sen, bông sen *Rang theng*.

Sẹo *Kōla, rōka*.

Sét *Glaih*. Sét đánh: *glaih taih*.

Nói oang oang như sấm: *pōma je glaih*. Sấm sét: *grōm glaih*.

Sét đánh cây toác làm đôi: *glaih taih long tohak phō tong*

SI

Si mê *Krin*. Người ta không yêu mà vẫn si mê: *mōnhang de kuă, hăp duh krin*.

Sỉ, bán sỉ *Tēch lup*. Bán sỉ đám bắp: *tēch lup mir hōbo*.

Sỉ diện *Hōbō bōngai lōng*.

Sỉ quan *Bok kuan līnh*.

Sỉ vả *Khōr broh*.

Siêng năng, cần cù *Pōnam, găt hrăng jăng guanh*. Nó siêng

làm: <i>hăp pōnam kō jang</i> . Siêng năng kiếm ăn: <i>pōnam kō rōyō trang trī</i> .	<i>drăkă̄n oă̄ pū nge.</i>
Siêng năng, chăm chỉ (đan, dệt) <i>Tanh yaih</i> .	Sinh <i>dựng, sinh thành Pojing.</i>
Siêng năng, chăm chỉ <i>Guanh, gă̄t</i> . Cha nó là người siêng năng: <i>bă̄ hăp bōngai gă̄t hră̄ng jă̄ng guanh</i> .	Sinh đẻ, sinh hạ <i>Rōneh, pū kon.</i>
Siêng năng, chăm chỉ <i>Pōkoih ti tohri jang</i> (ngứa tay ngứa chân).	Sinh đôi <i>Kōma, tōmar</i> . Pôm và Pup anh em sinh đôi <i>Pōm pă̄ng Pup nhōng oh kōmar</i> . Hai đứa nó sinh đôi: <i>Bre hăp rōneh tōmar</i> .
Siết <i>Tohret</i> . Chim mắng bấy, dây tự động siết lại: <i>xem leh hōdōng, tōlei tohret kōdih</i> .	Sinh hoa kết quả <i>Pojing plei rang</i> .
Siêu (Sắc thuốc) <i>Gō pāi dak tō</i> .	Sinh hoạt <i>Erih xa</i> .
Siêu bat, siêu đẳng, siêu phàm <i>Hloh kō tōdrong</i> .	Sinh lầy <i>Nhing nhōng</i> .
Siêu nhiên <i>Yang hōbang</i> .	Sinh ích <i>Pōyōr</i> . Có sinh ích gì cho người ta đâu: <i>pōyōr kikiō kō de</i> .
Siêu thăng <i>Tōk tō plēnh</i> .	Sinh kế, sinh nhai <i>Tōdrong jang xa wă̄ kō erih</i> .
Sim <i>Bung bang</i> . Hoa sim: <i>rang bung bang</i> .	Sinh khí <i>Johngām pran</i> .
Sinh bời <i>Jing dōng</i> .	Sinh lời <i>Pojing raih</i> .
Sinh chuyện <i>Jing dōng</i> .	Sinh mệnh <i>Tōdrong erih</i> .
Sinh cơ lập nghiệp <i>Tōiūng tōdrong erih, tōiūng tōdrong jang xa</i> .	Sinh năm đẻ bảy, mấn đẻ <i>Rōneh kiēr</i> . Đẻ thừa: <i>Rōneh hōi</i> .
Sinh dục <i>Ap īn(người)</i>	Sinh ngũ <i>Nōr pōma oei yōr</i> .
Sinh con <i>Pū kon, pū nge</i> . Người đàn sấp sửa sinh con: <i>yă̄</i>	Sinh nở <i>Rōneh</i> (con người); <i>cheh(gia cầm)</i> .
	Sinh quán <i>Pōlei rōneh, pōlei klok klak</i> .
	Sinh sản <i>Chēk lēk lar</i> . Con người càng ngày càng sinh sản

nhiều: <i>rai dūnh, kon bōngai rai chēk lēk lar.</i>	So bì <i>Potēng thu jruh.</i> So đô <i>Totēng rōng ngir.</i>
Sinh sống <i>Jang xa.</i>	So đũa <i>Chă roih long gep atō atō.</i>
Sinh sự <i>Poxār.</i>	
Sinh tiễn, sinh thời <i>Bōt oei erih, kochōk.</i> Khi sinh thời cha tôi nópi đừng uống rượu say: <i>kochōk bă inh xang khan ně kor et xik xoai.</i>	So kè <i>Atō jruh hloh.</i> So le <i>Kojung kōdeh bĩ atō.</i> So sánh <i>Potēng.</i> So sánh cái nào hay, phô bày cái nào đẹp <i>potēng mǎyōr rō, pōdō mǎyōr präl.</i>
Sinh thi <i>Kotēch jōhngām.</i>	Sò, hàu <i>Mrēng.</i>
Sinh tồn <i>Erih potāl pōtoi.</i>	Sọ, cái đầu lâu <i>Tōngoh.</i> Sọ khỉ: <i>tōngoh dōk.</i> Đầu cha mày!: <i>tōngoh e !.</i>
Sinh trưởng <i>Erih tih wō.</i>	
Sinh tử <i>Erih dah lōch; mă erih mă lōch.</i>	Soạn <i>Rōmet.</i> Soạn bỏ: <i>rōmet lě.</i>
Sinh vật <i>Tōdrong mă dei pojing.</i>	Soát <i>Năng potīl hām trō dah yoch.</i>
Sinh viên <i>Hok trò gah tăl tih.</i>	Sóc <i>Kraih.</i> Tôi đi kiếm chồn sóc làm thức ăn: <i>inh chă hōnguang boja, kraih pōm tobāng xa.</i>
Sinh bụng <i>Nōng nōng, klak pōng.</i>	Sóc dơi <i>Kōdur.</i>
Sinh lây <i>Nhing nhōng.</i>	Sóc lớn <i>Prok.</i> Tồ sóc: <i>tōpu prok.</i>
Sinh lên, trương lên <i>Potōng.</i>	Sóc nhỏ <i>Kle.</i>
Sinh thối <i>Bō boih.</i> Voi chết sinh thối giữa rẫy tôi: <i>roih lōch bō boih tō aně mir inh.</i>	Sóc <i>Chrot chrot.</i>
Sít <i>Tōjē, tōklep.</i>	Soi bói <i>Pōplōr pōplāk.</i>
Sít sao <i>Kojăp kojăm.</i>	Soi bóng trong gương <i>Nhem mu tōngl lōm homil.</i>
Sít <i>Hōkuk, hrip muh.</i>	

SO

So, con so *Kon mă adroi.*

Soi chiếu, xoi rọi <i>Porang, xrol.</i>	trong.
Soi đèn <i>Xrol ūnh.</i>	<i>Song le Chōng mă.</i>
Soi ếch <i>Xol kăt, chrang rōp kăt..</i>	<i>Song mây loại lớn Hre yōng pōdeh.</i>
Soi sáng tâm trí, tâm hồn <i>Pohlōh don.</i>	<i>Song mây Porxit.</i>
Soi sáng, chiếu sáng <i>Porang.</i>	<i>Song thai Kon tōmăr.</i>
Ánh trăng soi: <i>ang khei porang.</i>	<i>Song toàn Oei erih tōm.</i>
Soi tỏ <i>Tōbōh.</i>	<i>Sòng bạc, sòng bài Anih bōng bō.</i>
Soi xét <i>Chrang klēch jāp.</i>	<i>Sòng phẳng Topă, todah.</i>
Sói, chó sói <i>Kō xo.</i> Sói đội lốt chiên: <i>kō xo hrōp hodrok kon chiēn.</i>	<i>Sóng Hokol, akol. Sóng biển: akol doxi.</i>
Sói <i>Brěl, tomo rōga.</i> Đất sói đá: <i>tēh brěl.</i> Chở sói đá về làm nhà: <i>dū tomo rōga wā bō hnām.</i>	<i>Sóng scài Tep chōbrơ hoyon jōng topăt.</i>
Sói thận <i>Koduang.</i> Đau sói thận: <i>jī koduang</i>	<i>Sóng tĩnh Boch bōch tōdrong mē.</i>
Sối đồi <i>Hlōh wao tōdrong erih.</i>	<i>Sóng vỗ mạn thuyền Hokol doxi hotat tō plüng.</i>
Sọm, già sọm <i>Kră krut.</i>	<i>Sòng Plüng.</i> Sòng này nhỏ lấm, nǎm người chúng ta lén quá tải gần chìm: <i>plüng âu iē jat, pōdām nu bōn tōk nel nol wā giăm krăm.</i> M López: <i>kōnong plüng.</i> Đéo sòng: <i>bōk plüng.</i> Chèo sòng: <i>wōr plüng.</i>
Son phấn <i>Pik phōm.</i>	Kéo lên đẩy xuống tạt nước sòng: <i>gōlang plüng.</i>
Son sắt <i>Klep kojăp, kojăp kojăp.</i>	
Son sẻ <i>Pōlao.</i>	
Son trẻ <i>Kōnon.</i> Cô ta vẫn còn son, mặc dù có hai ba đứa con: <i>hăp duh oei kōnon, mōnhang pū kon bar nu.</i>	Mép sòng: <i>kōnong plüng.</i> Đéo sòng: <i>bōk plüng.</i> Chèo sòng: <i>wōr plüng.</i>
Són Proch.	Kéo lên đẩy xuống tạt nước sòng: <i>gōlang plüng.</i>
Song hành <i>Bōk hrām minh</i>	

SÔ

Số *Kosō*. Số chẵn: *sō kōp*. Số môt: *kosō mōnh*.

Số đen *Bī ai*.

Số đỏ *Pūn ai*.

Số giàu có *Trō aneh hăp pōdrōng*.

Số mệnh, vận mệnh *Aneh*. Số nó bị thương: *trō aneh hăp xōbur*.

Số phận₁ *Long*. Số phận tôi hẩm hiu: *inh long rām dīk*.

Số phận₂ *Pōhngol*. Số tôi không gặp may: *pōhngol inh uh kōr pūn*.

Số tiền *Kosō jēn*.

Số rủi *Pōhngol uh kōr pūn*.

Số lồng *Pār jāk*.

Số ra *Toxoch*. Số chỉ: *brai toxoch*.

Số sàng *Chōtang, pōgrōng, bī ten tōnen*.

Sôi (nước...) *Kōdōk*. Nước đã sôi: *dak xang kōdōk*.

Sôi bụng ột ột *Klak pōgrōk pōdrak*.

Sôi sùng sục *Blōk gōglōk gōglāk*.

Sôi gan, sôi tiết *Xīk mīl pōgrā*.

Sôi nước mắt *Jang xa leh glān*.

tolēch dak măt.

Sônica sỏi (Gāi) *Ngī ngīnh*. Bị ghẻ ngứa, gãi sônica sỏi: *pōkoih kō brōn, kach ngī ngīnh*.

Sông Krong. Đi qua sông: *bōk gă̄n krong*. Bờ sông: *hang krong*. Cửa sông: *bah krong*.

Sông ngòi *Dak krong thong iē*.

Sông núi *Kōng krong*.

Sông₁ *Erih*. Sinh sống: *erih xa*. Làm ăn không đủ sống: *jan g xa bī mah kō erih*.

Sông₂ (dao, rựa) *Hōgāu (thong, tōgă)*. Đánh rắn bằng sông rựa *tōh bih pāng hōgāu tōgă*.

Sông₃ (thức ăn) *Adrih, hōdrih*.

Sông chết có nhau *Bōk minh trong hiong minh glūng*.

Sông dao *Tōhngong xāng*.

Sông động *Erih chōchār*.

Sông kiếp phàm nhân *Erih kiō xōnong bōngai hēl hōl*.

Sông lại *Iūng erih dōng*.

Sông mũi *Gor muh, tōngong muh*. Sông mũi nó tết, nên đeo kính hay bị tuột: *tōhngong muh hăp pēp, kōna tu mōñīl uh kō dom*.

Sông sít (thức ăn) *Kō-ōr, kō-ōng*. Ăn mǎng le sống sít đau

đầu: *tobăng potle oei ko-ot xa jī kōl.*

Sóng thọ, sống sót *Erih xot.*

Sóng sương *Chötang.*

Sóng tạm *Erih pojoh.*

Sóng rựa *Hogâu togă.* Đập nát xương bằng sống rựa: *chich koting păng hogâu togă.*

Sóng thừa *Bongai bĩ yuo.*

Sóng trọn lành *Erih hobăp.*

Sốt cá bèng lá cây *Krâu ka.*

Sốt ác tính *Bolō hrōt.*

Sốt âm ỉ *Bolō hrăng.*

Sốt cách nhật *Bolō lon.*

Sốt mến *Tō băt, tō chogăm.*

Sốt nặng *Bolō deh, bolō hlăm.*

Sốt tái phát *Bolō hrut.*

Sốt thương hàn *Bolō po-ôm klak.*

Sốt rét *Bolō.* Sốt rét liên miên: *bolō rojă.* Lên cơn sốt: *poğruñ bolō.*

Sốt ruột *Mor hohiu lōm borôh.*

Sốt vì mọc răng(Trẻ em) *Bolō hon xoněnh.*

Sốt soạt *Choh kroh.* Chuột chạy sốt soạt: *kone kodâu choh kroh.*

SO

Sơ bộ *Potom.*

Sơ cấp *Tăl goggöl.*

Sơ đẳng *Tăl kódeh kókh.*

Sơ đồ *Tódra um chih, um bieh chih todrong tom.*

Sơ hở *Töblöih nör; bĩ kochäng mă hät.*

Sơ khai *Oei bri brah; potom dei ah goggöl.*

Sơ khởi *Potom goggöl.*

Sơ lược *Pora kódeh todrong tom.*

Sơ sài *Yök yak.*

Sơ sài, tàm tạm, qua loa *Luah.*

Tôi chỉ làm sơ sài thôi: *inh chă luah thoï noh dík.*

Sơ sinh *Kon nge, nge ngok.*

Sơ suất *Bĩ kochäng năng.*

Sơ thảo *Chih toléch măng goggöl.*

Sơ sơ *Pögia.* Làm sơ sơ, đừng làm kỹ: *ngă pögia dôch, ně ngă häjtäk.*

Sơ ý *Bĩ kochäng lōm bört potoma xa.*

Sờ coi, rờ coi *Pel.* Nhìn bằng mắt, đừng sờ bằng tay *năng păng măt, ně kör pel*

Sờ mó nhau *Tobot.* Đừng sờ

mó nhau: <i>ně tobot dihbăl.</i>	Sở tại <i>Anih oei.</i>
Sờ soạng , sờ mó <i>Rōbř, bobř, hmot.</i> Sờ soạng tìm đường đi trong đêm tối: <i>bobř chā trong bők ah kōmăng.</i>	Sở thích <i>Don lǔ.</i>
Sờ soạng <i>Mōmō.</i> Sờ soạng trong đêm tối: <i>mōmō lōm măng mu.</i>	Sở thú <i>Anih de rong tōm khul kon kiēk.</i>
Sợ <i>Iǔ.</i> Anh sợ ma không? <i>Ih hâm iǔ kiēk?</i>	Sợi dây <i>Proh.</i> Một sợi dây cột bò: <i>minh proh tolei rōmo.</i>
Sợ bẩn <i>Pōnhen.</i> Thích ăn mít mà sợ dính mủ: <i>lǔ xa mich, chōng pōnhen kuă kotăk.</i>	Sợi (dây) <i>Tōkōng.</i> Một sợi tóc: <i>minh tōkōng xōk.</i>
Sợ giùm nó, lo giùm nó <i>Iǔ lih kơ hăp, tō don kơ hăp.</i>	Sởi ₁ <i>Bōhrōi, pōhroy.</i> Trẻ sơ sinh hay bị sởi: <i>kon nge ga trō pōhroy.</i>
Sợ hãi, sợ hết hồn, sợ mất vía, sợ sệt <i>Iǔ krê, krê kōmăp.</i>	Sởi ₂ (Bệnh) <i>Pōxrei, pōxrōi.</i>
Sợ quýnh, sợ rúm người <i>Krê totō.</i>	Sớm <i>Dah hměnh, hrōih.</i>
Sợ rằng <i>Iǔ kō.</i>	Sớm khuya <i>Pōgē xrōih drōh măng.</i>
Sợ lạnh <i>Lēl tongiēt.</i>	Sớm mai <i>Pōgē.</i>
Sợ đau, nhát đau <i>Pote.</i> Lớn rồi, chích thuốc còn sợ <i>xang tih, bet pōgang duh oei pote.</i>	Sớm muộn gì, chẳng chóng thì chầy <i>Tōdă kōnh.</i> Nó nghiện rượu, sớm muộn gì cũng nghèn đói thôi: <i>hăp trōi kơ xik, tōdă kōnh gō hin dōnuh.</i>
Sở <i>Anih jang tih.</i>	Sớm sủa <i>Oei xrōih, pōgē.</i>
Sở đĩ <i>Dah hnui.</i>	Sớm tối <i>Pōgē kōmăng kochăng bōk.</i>
Sở hữu <i>Tōmam po kōdih.</i>	Sớm trưa <i>Pōgē nă̄r dōng jōng oei bobōk.</i>
Sở khanh <i>Bōngai blal hōlēnh pōdār.</i>	Sơn ca (Chim) <i>Gluング kher.</i>
Sở nguyện <i>Tōdrong apōi moih</i>	Sơn cước, sơn lâm <i>Kōng bri.</i>
	Sơn cùng thủy tận <i>Jāp jā jāp jeng.</i>

Sơn dương <i>Keh.</i>	nhau, cha mẹ hai bên thành sui
Sơn quét <i>Pik.</i> Quét vôi <i>pik</i>	gia <i>kon haioh iök dihbăl, mě</i> <i>păng mrăng kok.</i> <i>bă bar pah jing pō băn.</i>
Sơn tráng <i>Pik kok.</i>	<i>Sui gia₂ Tonei.</i> Bà gia: <i>yă tonei.</i>
Sòn <i>Tokloh.</i>	
Sòn, mòn (Quần) <i>Pōi.</i> Nó mặc	<i>Sùi bọt mép Lěch dak hai</i>
quần đã mòn đầu gối <i>hăp xrōp</i>	<i>kotmluh kochuê.</i>
<i>hobăñ xang pōi kul tăng.</i>	<i>Sum họp Akōm dihbăl.</i>
Sòn chí, sòn lòng <i>Lao don.</i>	<i>Sum sê Hongol hongěch,</i> <i>nhruí nhrai.</i>
Sòn sác <i>Hroh hroi.</i>	
Sòn tóc gáy <i>Iǔ jat chokru xōk</i>	<i>Sum vây Oei jūm dăr.</i>
<i>xop kung.</i>	<i>Sún rǎng Xorňeh hong rohō;</i> <i>rohō(người lớn).</i>
Sốt ra <i>Toah iök.</i> Sốt lúa ra	<i>Sụn, xương sụn Kötting pôda.</i>
mũng: <i>tuah ba minh kôdöng.</i>	<i>Sung, cây sung Long hra.</i>
	<i>Sung mân Běnh blai.</i>
	<i>Sung rừng Pěk.</i>

SU

Sù lông <i>Chokru xōk.</i>	<i>Sung sức Pran jāng.</i>
Súa <i>Kōl, kuõl.</i> Chó sửa <i>Kō kōl.</i>	<i>Sung sương Pheo.</i>
Chó sửa suốt đêm <i>kō kuõl plăt</i>	<i>Sung túc Horňuk hornoa.</i>
<i>măng.</i>	<i>Sùng (côn trùng) Kónar.</i> Lúa chúng tôi chết do bị sùng ăn: <i>ba nhôn lôch kơ kónar xa.</i>
Súc (bầu, chai) <i>Roxu.</i> Súc bầu	
nước, súc chai: <i>roxu tolôp dak.</i>	
Súc miệng <i>Kómâu.</i> Súc miệng	<i>Sùng bái Băt jom.</i>
sau khi ăn: <i>kómâu bõr klah kō</i>	
<i>xõng.</i>	<i>Sùng đạo Pónam kơ khop.</i>
Súc tích <i>Kóneng lójat.</i>	<i>Sùng mộ Klüh băt.</i>
Súc vật <i>Kon kiěk.</i>	<i>Sùng sục Blük blük.</i> Nước sôi sùng sục: <i>dak tő blôk blük</i> <i>blük.</i>
Sục sôi <i>Dak blôi.</i>	
Sui gia ₁ <i>Pō băn.</i> Con cái lấy	<i>Súng Phao.</i> Nắp đạn vào súng

- tah mrōm lōm phao.*
- Súng giật hậu** *Phao rōxōt.*
- Súng đại bác** *Phao kōnong.*
- Súng đạn** *Phao mrōm.*
- Suối** *Thong dak.* Nó khỏe lấm, nhảy vọt qua bên kia suối: *hăp pran jat, tōplōng phioh gah to thong.*
- Suối nước khoáng** *Thong dak dei tōmam pōgang.*
- Suối nước nóng** *Thong dak tō.*
- Suối nguồn** *Tu dak.*
- Suồng sã** *Blal.*
- Suốt (lúa)** *Roch.* Suốt lúa: *roch pōdei.*
- Suốt cá bằng lá cây** *Krāu ka.*
- Suốt cả** *Dong or.* Mưa suốt cả tuần lễ: *mi dong or minh blon.*
- Uống rượu suốt ngày: *et sik dong or.*
- Suốt Suốt, tuốt lúa** *Proch ba.*
- Suốt cả** *Plät.* Suốt đồi: *plät erih.* Suốt đêm: *plät mǎng.*
- Suốt thời gian** *Tōdūng.*
- Suốt cả năm** *Klēch minh xōnām.*
- Sụp đổ** *Pōgloh.* Nhà sập: *hnam pōgloh.*
- Sụp đổ** *Tōgloh.* Mưa bão làm chòi lớn sụp đổ, chòi nhỏ đổ
- nát: *mi bohūt pōm kơ hōdruōn tōgloh, rōnōh tōpāi.*
- Sụp đổ** *Tōlang, rōlang.* Tường bị sụp đổ do cơn bão: *jōneng tōlang yor kơ bohūt.*
- Sụp đổ** từng mảng to *Lēng bēng lang bang.*
- Sụp đổ** *Rōleh, rōlih.* Nhà sụp đổ vì động đất: *hnam rōlih yor koət teh tōdrō.*
- Sút cán** *Pluăk.* Rựa sút cán, văng xuống nước: *pluăk tōgā tōgloh dōng gōr hoăng tō dak.*
- Sút cán** *Togloh.* Rìu sút cán: *xung tōgloh.*
- Sút chỉ** *Tōprōch.*
- Sút giảm, xút kém** *Yām.*
- Sút người** *Jing hōke loi.*
- Sụt lở** *Teh rōhach.*
- Sụt lở** *Tōgloh.*
- Sụt sịt** *Hōkuk.*
- Suy nghĩ** *Tōchēng.* Phải suy nghĩ chín chắn trước khi hứa: *athai tōchēng don mǎ nhen adroi kơ tōchōt.* Lý trí: *don tōchēng.* Suy nghĩ vẫn vờ: *tōchēng tōdrong noh tōdrong nai.*
- Suy định dưỡng** *Koy, grua.*
- Suy đi gãm lại** *Tōchēng*

<i>hōdrăp rōng ngir.</i>	Suy thịnh <i>Hiop pāng podrōng hōnūk.</i>
Suy đoán <i>Tōchēng pochlōm.</i>	Suy thoái <i>Blō jing mě loi.</i>
Suy đồi, suy đốn <i>Pōk rām.</i>	Suy tính <i>Tōchēng xep xop.</i>
Suy giảm <i>Pojruh, yām rōngām.</i>	Suy tôn <i>Pōk jom.</i>
Suy nghĩ chín chắn, cẩn thận <i>Rōmet mă brē.</i>	Suy tưởng <i>Ngih, tōmau.</i>
Suy nghĩ chín chắn <i>Rōmet don.</i>	Suy vong <i>Rām, hư rām.</i>
Suy nghĩ đi <i>Chă tōchēng năng.</i>	Suy xét <i>Tōmet til, tōmet năng.</i>
Suy nghĩ, suy gẫm, suy niệm <i>Tōmao.</i>	Suy yếu <i>Jing kue.</i>
Suy nghĩ, suy gẫm, suy niệm <i>Tōmet.</i> Phải suy nghĩ chín chắn trước khi nói: <i>athai tōmet mă nhen adroi kơ pōma.</i> Tĩnh tâm (tôn giáo): <i>tōmet don.</i> Nhà tĩnh tâm (tôn giáo): <i>hnam tōmet don.</i>	Súy, cổ xúy <i>Pōxō pōnūk.</i>
Suy nghĩ, suy gẫm, suy niệm <i>Tōmot.</i>	Suyễn <i>Hiēn.</i>
Suy nhược, gầy yếu <i>Krēm, poхiang.</i> Nó bị bệnh, càng ngày càng gầy yếu: <i>hăp jī, rai dunh rai krēm.</i>	Suýt nữa <i>Kōkel.</i> Suýt té: <i>wă pōk kōkel.</i>
Suy nhược, suy dinh dưỡng <i>Grua.</i> Trẻ suy dinh dưỡng vì thiếu ăn: <i>haioh grua yor uh kơ mah xōng xa.</i>	Suýt nữa <i>Tobō.</i> Nó suýt chết vì tai nạn: <i>tobō hăp lōch kơ xar bar.</i>
Suy rỗng <i>Tōchēng xă xeng.</i>	Suyt để ra hiệu <i>Tōxuch.</i> Pôm suyt miệng gọi Bia về: <i>Pōm tōxuch krao Bia wih.</i>
Suy sụp, suy tàn <i>Hiop, hiop tōch todrong.</i>	

SU

Sư, nhà sư <i>Bok xoi Phật giáo.</i>
Sư đoàn
Sư huynh
Sư phạm
Sư phụ <i>Bok thây tōnul.</i>
Sư tử <i>Kla rōmu, kla jōnōn.</i> Sư tử đực có lông xù: <i>kla jōnōn tōno xōk brēm brai.</i>

Sứ giả <i>Bongai potōng</i> .	Sửa sang, sửa soạn <i>Rōmet</i> .
Sứ mạng, sứ mệnh <i>Xonong hōngām</i> .	Sửa soạn cơm nước cho khách: <i>rōmet por tōbāng ān kōtōmoi</i> .
Sự việc, vấn đề, chuyện <i>Tōdrong</i> . Những việc cần phải làm: <i>dōm tōdrong kāl kō pōm</i> . Những vấn đề này cần phải làm ngay: <i>dōm tōdrong āu kāl kō pōm kōtā</i> . Chuyện đâu đâu: <i>tōdrong pha pha</i> . Quá sức: <i>hlo h kō tōdrong</i> . Giận bâng quơ: <i>mīl bī tōdrong</i> . Người vô tích sự: <i>bongai bī tōdrong</i> .	Sửa soạn rượu ghè <i>Tōkang xik</i> .
Sử dụng <i>Pōyōtō</i> .	Sữa <i>Dak toh</i> . Sữa bò: <i>dak toh rōmo</i> . Sữa mẹ: <i>dak toh mē</i> . Vú sữa: <i>toh</i> . Vắt sữa: <i>det dak toh</i> .
Sử gia <i>Bongai chih pōtīl chāl erih xa dēh char</i> .	Sức khỏe, sức lực <i>Jōhngām pran, hrōk</i> . Sức lực yếu làm sao làm công việc nặng được: <i>uh kō hrōk, liliō kē jang tōdrong hngām</i> . Hết sức hết lực: <i>dăp hrōk</i> .
Sử học <i>Tōdrong rā chāl erih xa dēh char</i> .	Sức bền <i>Jōhngām pran kōjāp</i> .
Sử sách <i>Hlabar chih rā chāl erih xa dēh char</i> .	Sức mẩy <i>Pōjām</i> . Anh theo họ suốt ngày, nhưng sức mẩy họ chia cho anh <i>e kiō de plāt nār, pojām de axong kō e</i> .
Sửa <i>Ming</i> . Sửa lại: <i>ming lāi, klang</i> . Sửa vọt nước lại: <i>klang tonglang dak</i> .	Sức mình <i>Hrōk tongla</i> .
Sửa chữa <i>Ming man</i> .	Sức người <i>Hrōk kon bongai</i> .
Sửa đổi <i>Ming hoiblīh</i> .	Sức sống <i>Jōhngām erih, tōdrong erih</i> .
Sửa đường <i>Ming trōng</i> .	Sức thiêng <i>Ai tih, ai gah poħngol</i> .
Sửa mình <i>Ming po, ming tongla</i> .	Sức nhớ <i>Blōk, blōk băt</i> .
Sửa nhà <i>Ming hnam</i> .	Sức mùi <i>Bāu kōtā</i> .
Sửa sai <i>Ming tōdrong yoch</i> .	Sưng húp (mắt) <i>Tōnhīl</i> . Ông đốt sưng húp mắt: <i>xut xūch măt pō-e hōnhīl</i> .

Sưng húp, sưng vù *Kōwōng*. *mir.*

Nó ngã chuí mặt xuống đất
miệng sưng húp: *hăp pōk chūp*
mui, bōr pō-eh kōwōng.

Sưng lên *Brah*. Chân nó bị gì
mà sưng thế? *Jōng hăp eh trō*
kikiō?

Sưng lên *Pō-eh*. Sưng ở mông
vì chích thuốc: *pōeh ah kōtaih,*
yor bet pogang.

Sưng phồng, sưng tấy lên *Pō-*
eh tōgu, pō-eh chōwē. Nhọt
sưng vù lên: *pōtēng pō-eh*
tōgu.

Sưng vù *Brah tōgu.*

Sưng gạc *Ake, hōke.*

Sưng chĩa lên trời *Hōke tōpāt.*

Sưng cong *Hōke wēng.*

Sưng già (có nhánh) *Hōke*
tōbang kram.

Sưng non *Hōke tu.*

Sưng quặp xuống *Kuich.* Bò
sưng quặp xuống: *rōmo hōke*
kuich.

Sưng sức *Ngrōt ngrōt.* Ăn tai
heo sưng sức xa don nhũng
ngrōt ngrōt.

Sưng sưng *Tobut.* Chòi chúng
tôi đứng sưng sưng giữa rẫy:
hōdruōn nhōn tih tō'but ah anē

Sưng sưng *Tōyot.* Nó đứng
sưng sưng trước hiên nhà: *hăp*
dōng tōyok ah pra.

Sưng tê giác *Chōdō rōmai.*

Sưng trâu *Hōke kōpō.* Thân
nhỏ như dê, sưng dài như trâu:
akāu bōbe hōke kōpō (ngụ ý
nhỏ con mà gan dạ).

Sưởi ấm *Ngir unh.* Trời lạnh
sưởi ấm không muốn ra ngoài
tōngēt ngir unh, pōnhan kōtaih.
Sưởi ấm *Adrang tō, ngir tō tō.*
Ngồi sưởi ấm ngoài hiên vào
mùa đông: *adrang tō tō pra*
lōm pōyan puīh.

Sườn *Jōmir.* Xương sườn:
kōting jōmir. Cảnh sườn: *plang*
kōtōh.

Sườn nhà *Kōting hnam.*

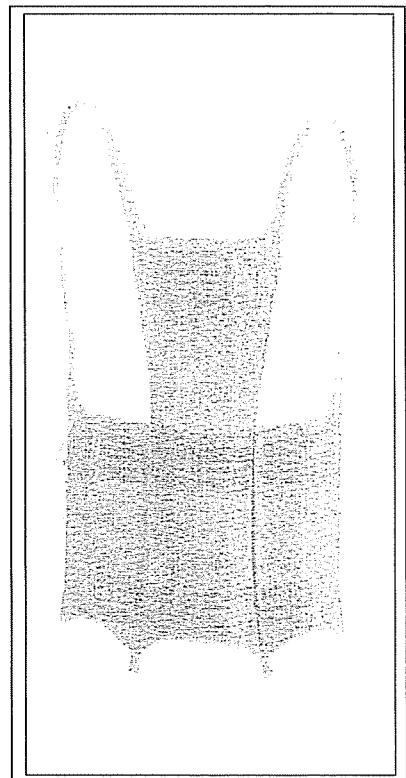
Sườn đồi *Kōng krang.*

Sườn núi, triền núi *Kōjō, chǐng*
rǐng. Triả lúa theo sườn núi:
choi ba kiō chǐng rǐng.

Sương *Dak ngom.* Sương giá:
dak ngom tōngēt. Sương muối:
dak ngom băt. Sương đọng trên
lá: *dak ngom jur tō hla long.*

Sương mù *Kō-uă.* Sương mù
phủ xuống ban mai: *kō-uă jur*

- ah pogē.*
- Sương** *Hōnūk.*
- Sương bụng** *Lăp kơ̄ don, xōnēp lōng.*
- Sương mắt** *lăp kơ̄ măt, lǔ kơ̄ năng.*
- Sương**, (củ) *chai* (trái cây) *Kōmăp.* Củ mì sương: *bum blang kōmăp.* Măng câu bị chai không thể chín do bị rót xuống đất: *plei măng kâu kōmăp yor kơ̄ hoāng tơ̄ teh.*
- Sương cả người** *Pōl muh pōl măt.*
- Sương chín** *người* *Kodōr pōh muh pōl măt.*
- Sương sùng** *Krăt, kodōr mel mol.*
- Sướt da** *Tohlōt akar kit.*
- Sướt mướt** *Hōprě hōprä.* Khóc sướt mướt: *nhōm hōprě hōprä.*
- Sượt qua** *Tach.* Bắn sượt qua *pōnah tach.* Mũi tên trúng đá sượt qua bên phải: *mrōm trō tomo hloí tach gah ma.*
- Sượt qua** *Prěch, broih.*
- Sượt qua, trượt qua** *Phǔch.* Bắn trượt, chim bay mất: *pōnah phǔch, xem pă̄r jă̄k.*
- Sứt mẻ₁** *Bah, hoah.* Ghè sứt miệng: *ge hoah bōr.* Nôi sứt miệng: *gō bah bōr.*
- Sứt mẻ₂** *Tohoah.* Rựa anh làm sao bị mẻ như vậy?: *Kōlih kikīr tōgă e tohoah thoi noh?*
- Sửu, năm** *Sửu Xōnăm Kōpō.*

T

Ta Inh. Chính ta đây: *po inh âu*. Ta là đường, là sự thật và là sự sống: *inh jī trong, topăt păng tōdrong erih*.

Tà Koni. Tà dâm: *kŭng bolük*. Tà thần: *yang koni*.

Tà Tüł. Kim may bị tà: *jrüm tüł muh*.

Tà, tết Pêl. Dao tà rồi: *xăng xang pêl boih*. Mũi tết: *muh pêh*.

Tá, một tá *Minh jit bar tö*. Một tá vở: *minh jit bar hlabar chih*.

Tá điền *Bongai jang mir thuê*.

Tá tràng *Koplah klak pođa mõng bung*.

Tá túc Poħrăt. Chúng tôi xin tá túc tại nhà ông: *nhôn apinh poħrăt hnam ih*.

Tá túc Konop. Chạy tá túc bên làng khác: *kodâu konop to polei de*.

Tạ Minh hrēng kilô.

Tạ lẽ Hat bonê.

Tạ lỗi, tạ tội *Poxrū doh yoch*.

Tạ lỗi với làng *Pokra polei*.

Tạ ơn *Bonê, kǔp bonê*.

Tả (Trái) *Ngieo*. Bên tả: *gah ngieo*.

Tả lót *Ponuōt*.

Tảtoi *Roběk robök*. Quần áo rách tảtoi: *hobăń ao hiah robě robök*.

Tác (con mang kêu) *Pep, pip, pôh*. Mang tác *jil pep*.

Tác dụng *Tōdrong yuor*.

Tác động *Poxō počhüt pom*.

Tác giả *Bok chih hlabar*.

Tác phong *Hobō lõng*.

Tác tạo *Pojing*. Thiên Chúa tác tạo con người giống hình ảnh Người: *Bă Yang pojing kon bongai jue thoi um ai Di*.

Tạc tượng *Don rup*.

Tách hạt bông *Röl kópah*.

Tách đôi ra *Pohlah*. Bổ tách đôi khúc cây ngay chính giữa: *pah poħlah long tong honě*.

Tách khỏi *Toklah dōng*.

Tách ra *Toxoch*. Làng Hra Klah tách khỏi làng Hra Kotu: *Polei kon Hra Klah toxoch dōng kon Hra Kotu*.

Tách ra, tách rời *Toklah*.

Tách rời ra *Topleh*. Hai đứa không tách rời nhau: *bre hăp bǐ tópleh dihbăl*.

Tách ly (Uống nước) <i>Mōng.</i>	Tài đức <i>Rōgei lōng.</i>
Rót nước vào tách: <i>hling dak to mōng.</i>	Tài giỏi <i>Rōgei jat.</i>
Tai <i>Don.</i> Tai điếc như bò, tai thối như trâu(ý nói ngu dốt như trâu bò): <i>don klik rōmo, don pro kopō.</i> Dái tai: <i>kōdoh don.</i>	Tài hùng biện <i>Pōma xa kōdām kōdō.</i>
Màng nhỉ tai: <i>kōtāng don.</i>	Tài nguyên <i>Tōmam ram teh dak.</i>
Vành tai: <i>tōhla don.</i> Vẽnh tai: <i>pōdōng don.</i>	Tài sản tổ tiên để lại <i>Jōnoi.</i>
Tai cụp <i>Don tōhlüp.</i>	Tài sản, cửa cải (ghè, chiêng, nồi đồng, sành xứ) <i>Mūk drām.</i>
Tai dựng đứng <i>Tōhla, tōhlāng.</i>	Tài sản, cửa cải (đất đai, nhà cửa, trâu bò, ghè, chiêng) <i>Mūk tōmam.</i>
Thỏ vẽnh tai nghe tiếng động: <i>Tōhla don tōpai pōdōng 'bōt</i>	Tài thuyết phục, có uy tín thế lực <i>Kōdōm.</i> Người có uy tín nói, ai cũng tin theo: <i>bōngai bōr kōdōm, pōma xa bu duh lui.</i> Nó có tài thuyết phục, dù biết chắc là nó nói láo, nhưng mình vẫn còn bị lừa: <i>bōr hăp kōdōm jat, mōnhang kō inh xang lolē hăp plach, tōma inh oei hlut.</i>
Tai điếc <i>Don klik.</i>	Tài trí <i>Don hlōh wao.</i>
Tai nghẽn ngāng <i>Don tōngil.</i>	Tài xế <i>Bōngai git xe.</i>
Tai hại <i>Rām, pōrām.</i>	Tái giá <i>Dōnh.</i> Lấy bà góa: <i>dōnh adro.</i>
Tai họa <i>Yēr, rām.</i>	Tái mét <i>Brāp tolōl.</i>
Tai họa liên miên: <i>phar, rōphā.</i>	Tái mét <i>Kōlai.</i> Mặt mày tái mét vì sốt đã lâu: <i>xah kōlai yor kō bōlō dunh.</i>
Tai nạn <i>Xar bar.</i>	
Tai thối, tai có mủ <i>Don pro.</i>	
Tai to mặt lớn, quyền thế, lảnh đạo <i>Grōn.</i>	
Tai thính <i>Don chāng.</i>	
Tai vách mạch rừng <i>Re re kōne pāng tōng; wai wēng nă, chū chā yōp.</i>	
Tài ba <i>Rōgei, hlōh klēch.</i>	
Tài chính <i>Gah jēn thuē pāng jēn pōhoach.</i>	

Tái mét <i>Pal, xah.</i> Sợ sệt, mặt tám: <i>kosō tohngam.</i> Lần thứ mui tái mét: <i>yoa iǔ krē, muh măt pal.</i> Mát mui tái mét: <i>muh măt pal.</i>	<i>măng mă tohngam.</i>
Tái ngộ <i>Jrām hođrăp.</i>	Tạm được <i>Bräm brăi.</i>
Tái phạm <i>Bō yoch hođrăp.</i>	Tạm thời ₁ <i>Dodăng.</i>
Tái phát <i>Jing thoi dĕl hođrăp.</i>	Tạm thời ₂ <i>Pojoh.</i>
Tái sinh <i>Pojing pă măng.</i>	Tạm thời ₃ <i>Todăng.</i> Trong khi làm nhà tôi ở tạm chòi: <i>koplăh bō hnam inh oei todăng toronoh.</i> Làm chòi tạm: <i>Bō ronoh todăng.</i> Nó tạm thời lãnh đạo trong lúc tôi đi vắng: <i>hăp pogör todăng koplăh inh hrăl.</i> Chính phủ lâm thời: <i>Khul pogör teh dak todăng.</i>
Tái tạo <i>Ming man.</i>	Tạm trú <i>Oei pojoh.</i>
Tại <i>Ah.</i> Tại làng: <i>ah polei.</i> <i>pödröng kona hăp bĩ iǔ.</i>	Tạnh mưa ₁ <i>Mi păt.</i>
Tại, ở Klă. Ở đây, ở kia <i>tơ âu, toto.</i> Ở đâu: <i>klă iō,toiō.</i> Vào chiều nay <i>klă koxă âu.</i> Vào lúc hấp hối: <i>klă kotěch johngām.</i>	Tan chảy, tan ra <i>Hach.</i> Muối tan trong nước: <i>boh hach lõm dak.</i>
Vào lúc chết: <i>klă wă lôch.</i>	Tan gia bại sản <i>Hoach dī totmam ram.</i>
Tại sao <i>Thoi iō.</i>	Tan hoang <i>Rölen grolong dī dăng.</i>
Tại vì ₁ <i>Kolih kơ, yươ kơ.</i>	Tan nát <i>Pochah hěch dī dăng.</i>
Tại vì ₂ <i>Kojō kơ.</i> Tại vì người cha giàu nên nó không sợ: <i>kojō kơ bă tongla</i>	Tan rã, tan tác <i>Toprah topreng.</i>
Tải <i>Nhăk tonai.</i> Quá tải: <i>hloh kɔrɔ-a.</i>	Tan tành <i>Hěch hōch.</i>
Tam (Ba) <i>Pêng.</i> Tam sao thất bồn: <i>pêng măng chih boi, xonă bĩ gô trồ thoi dĕl.</i>	Tan vỡ <i>Pochah, toklah lě.</i>
Tầm tạm, qua loa, sơ sài <i>Luah.</i> Tôi chỉ làm tầm tạm thôi <i>inh chă luah thoi noh dăk.</i>	Tan xương <i>Togör pochah kointing.</i>
Tám, sốt tám <i>Tohngam.</i> Số	Tàn ác <i>Chodök röl.</i>
	Tàn bạo <i>Hotei chodök.</i>

Tàn khốc <i>Păi poħrĕl.</i>	<i>kodāu toprah jōp jā.</i>
Tàn lui <i>Păi rongām, bobrui bobrai.</i>	Tán tinh <i>Thōng.</i> Đi tán gái: <i>Thōng de adruh.</i>
Tàn lửa bốc lên <i>Rang ūnh.</i>	
Tàn mạt <i>Hin hok.</i> Làm ăn chỗ này mạt lắm:	Tán thành <i>Toħmāng.</i> Tôi tán thành nếu anh làm việc đó: <i>inh toħmāng, tōng ih pōm toħdrong noh.</i>
Tàn sát <i>Połōch poħrĕl ming măng kluħ.</i>	Tản cư <i>Kodāu kơ toħlah.</i>
Tàn tật ₁ <i>Ji cho jo jep.</i>	Tản mác ₁ <i>Toħrah, toklah chah rai.</i>
Tàn tật ₂ (má vẹo, chân to, chân nhỏ) <i>Bō peng pong, taħkong tih iē.</i>	Tản mác ₂ <i>Brōng brōng.</i> Trái bông bay tản mác: <i>brōng brōng rang klor toħpōr.</i>
Tàn tật ₃ <i>Kotot.</i> Đừng chọc ghẹo người tàn tật: <i>nē khōr de kotot.</i>	Tản sáng <i>Ngah.</i> Canh thức từ tối đến sáng: <i>trǎl dōng drōm koxħ truh ngah.</i>
Tàn rụi <i>Lok lek.</i> Nướng thịt cháy rụi thành than: <i>buh nhām khoy lok lek.</i> Chòi bị thiêu rụi: <i>unh xa ronoh khoy lek lok.</i>	Tang chể <i>Tonuh.</i> Đề tang cha mẹ chết: <i>hăp mǎn tonuh kơ mě bă nao lōch.</i>
Tàn thuốc <i>Kotōch hōt.</i>	Tang chứng <i>Toħra potil.</i>
Tàn úa <i>Hōnh.</i>	Tang tóc <i>Kor-ű xōñgon</i>
Tán dương <i>U'ang.</i>	Tang vật <i>Toħħam pōm potil.</i>
Tán đồng <i>Lăp kơ don, măt minh don.</i>	Tang gia <i>Joni.</i> Năm pojōk hnam de Joni. Đi an ủi tang gia: <i>năm pojōk hnam de Joni.</i>
Tán gái <i>Thōng adruh.</i>	Tàng hình <i>Kodōp tongla.</i>
Tán loạn ₁ Bò sơ cọp chạy tán loạn: <i>rōmo iǔ kō̄ kla kodāu goğrūng goğrāng.</i>	Tàng nhang
Tán loạn ₂ <i>Toħrah.</i> Đàm bò chạy tán loạn: <i>Toħol rōmo</i>	Táng tận lương tâm <i>Hiong dī don bonôh.</i>
	Táng xác <i>Bū atāu, bū kiēk.</i>

Tảng đá <i>Kotuǒl tómo.</i>	đen) <i>Kođa.</i>
Tảng sáng <i>Pogē xrôih.</i>	Tảo hôn <i>Borchōng.</i>
Tanh <i>Khach.</i> Cá có mùi tanh <i>akan bâu khach.</i>	Tạo thành <i>Pojing.</i> nữ thần Kuh Keh tạo thành trời đất <i>yă Kuh</i> <i>Keh pojing teh plěnh.</i>
Tanh hôi <i>Khet khot.</i>	Táo bạo, bỏ mình, liều lĩnh <i>Momrő.</i> Nó táo bạo ngủ trong rừng: <i>hăp tep momrő tơ bri.</i>
Tánh <i>Don bónôh.</i> Tánh tốt: <i>don bónôh lõng.</i>	Táo bạo, táo tợn <i>Khăm jolěng</i>
Tánh nóng nảy <i>Don röl.</i>	Táo trổ, lửa đảo <i>Blő blěch.</i>
Tạnh ₁ <i>Prăng.</i> Mưa tạnh rồi, nào chúng ta về nhà: <i>mi xang</i> <i>prăng boih, bě bőn wih tơ</i> <i>hnam.</i>	Táp ₁ (chó) <i>Kuǒm.</i> Vừa vào nhà, chó táp chân tôi <i>kotă müt</i>
Tạnh ₂ <i>Păt.</i> Mưa tạnh: <i>mi păt.</i>	Tạp ₂ (heo) <i>Klăp.</i> Heo táp
Tạnh ₃ <i>Öt.</i> Mưa đã tạnh: <i>mi</i> <i>xang öt boih.</i>	cháo: <i>nhũng klăp hōna.</i>
Tao <i>Inh.</i> Tao với mây: <i>inh</i> <i>păng e.</i>	Táp ₃ <i>Liah.</i> Đốt rẫy lửa táp luôn chời: <i>xoh muih, ünh liah</i> <i>hōdruon.</i>
Tào lao <i>Kǔ kă, kuonth kuanh.</i>	Tập nhạp <i>Mrő.</i>
Ăn nói tào lao: <i>póma xa kuonth</i> <i>kuanh.</i>	Tập chủng <i>Jing dǒng lō</i> <i>hōdréch.</i>
Táo bạo <i>Xut but.</i> Nó táo bạo ngủ một mình trong rừng: <i>bongai xut but tep minh nu tơ</i> <i>bri.</i>	Tập hóa <i>Tōmam yuơ rǐm nă̄r</i> <i>(brai, jřm, ünh toneh...)</i>
Táo bón <i>Krang krěl, pokrang</i> <i>krěl.</i> Ăn món này làm tôi táo bón: <i>xa tōbăng mónoh pokrang</i> <i>krěl kō inh.</i>	Tát cạn <i>Poxrő dak.</i> Tát cạn nước bắt cá: <i>poxrő dak rōp ka.</i>
Táo gai (rẽ thường dùng để trị vết thương, trái dùng để nhuộm	Tát nước <i>Koxăi.</i> Tát nước khỏi sông: <i>koxăi dak dǒng plěng.</i>
	Tát đìa bắt cá: <i>koxăi kōdruh</i> <i>rōp ka.</i>

- Tát nước *Toah*. Tát nước vào ruộng: *toah dak müt to na*.
- Tát nước sōng (kéo lên đầy sōng xuống) *Golang plüng*.
- Tát, vỗ *Tap*. Tát má: *tap bō*.
- Tạt, rãy *Xäi*. Mưa tạt vào tường nhà: *mi xäi jöneng hnam*.
- Tàu bè, thuyền *Duk*. Lên tàu *dī duk..* Thuyền buồm: *duk tāng che*. Thuyền trưởng: *kodrä bögör duk*.
- Tàu lá *Ronang*. Tàu lá chuối: *ronang hla prit*.
- Tay *Ti*. Bàn tay: *köpang ti*. Cánh tay: *köng ti*. Cổ tay: *gret ti*. Tay phải (trái): *ti ma (ngieo)*. Chỉ bàn tay: *hláu päng ti*. Vỗ tay: *tap ti*.
- Tay không *Lang lüng*. Đi tay không: *bök lang lung*.
- Tay nắm, chõ nắm *Toröp*. Quả nắm cửa: *toröp mäng*.
- Tay máy₁ *Mlonh mlonh*. Tay tát máy không yên: *ti mlonh mlonh uh kɔ̄ ten*.
- Tay máy₂ *Uer uer*. Tay nó tát máy thấy gì cũng muốn sờ: *ti häp uer uer böh kikiə duh rohing bō̄*.
- Tay tát máy không yên *Ti plor tɔ̄ âu, tɔ̄ to bĩ hordöng*.
- Tát máy, phá phách *Ronenh*. Chân tay tát máy: *jöng ti ronenh*.

TĂ

- Tắc kè *Päk ke*.
- Tắc nghẽn *Kotök*. Mương bị đất bồi nghẽn không chảy được *thong kotök teh, kona uh kɔ̄ goh ro*.
- Tắm xe đạp₁ *Dang har xe jrot*.
- Tắm xe đạp₂ *Tuanh*. Tắm xe đạp: *tuanh xe jrot*.
- Tắm *Hüm*. Tắm rửa: *hum nhao*.
- Tắm cho₁ *Pothüm*. Tắm chó: *pothüm kō̄*.
- Tắm cho₂ *Tchüm*. Phải tắm cho trẻ mỗi ngày: *athai tohüm de haioh rím när*.
- Tầm *Hođrông de rong wă pom brai*.
- Tắm nắng, suối nắng *Drang tȫ*. Chúng tôi tắm nắng ở bờ biển: *nhôn drang tȫ kiđ jih dɔ̄xī*.
- Tần tiện *Koneng*.
- Tăng *Atăm lor loi kɔ̄ adroi*.

Tăng cường <i>Pom athām lo.</i>	Tâm địa <i>Don kōnī.</i>
Tăng lực, tăng sức <i>Pohrok jōhngām.</i>	Tâm hồn <i>Don bōnōh.</i>
Tăng triển <i>Chēk char.</i>	Tâm huyết <i>Dăp don dăp bōnōh.</i>
Tăng trưởng <i>Rai tih wō, rai kōdrām,</i>	Tâm linh <i>Gah pohngol, trōm to don bōnōh.</i>
Tăng hắng <i>Kōmrām.</i> Nó tăng hắng làm hiệu để gọi tôi đi chung: <i>hăp kōmrām krao inh bōk hrōm.</i>	Tâm sự, tâm tư <i>Don bōnōh xara kōdih.</i>
Tăng tụ <i>Poyō poyang uh kōtrot.</i>	Tâm tình <i>Don băt.</i>
Tăng cho nhau <i>Poyong.</i> Hai bên tặng nhau trai tặng gửi, gái tặng chǎn: <i>bre hăp poyong dihbăl, drānglo ān xōkă, drăkăñ ān khăñ.</i>	Tâm tính, tâm trí <i>Don bōnōh</i>
	Tâm trạng <i>Tōdrong mōn lōm bōnōh.</i>
Tắt <i>Păt, kōpăt.</i> Tắt đèn: <i>tōpăt ūnh.</i>	Tâm bậy tầm ba, tầm phào <i>Kuōnh kuanh, pōlām poloi.</i>
Tắt kinh <i>Tōch kō bōh khei, lāng.</i>	Tâm mắt <i>Togăl kō măt.</i>
Tắt thở <i>Kotēch jōhngām, ngoiħ.</i> Nó đã tắt thở rồi: <i>hăp xang ngoiħ boiħ.</i>	Tâm thường <i>Yōk yak, lēlăi dihbăl.</i>
	Tấm ₁ (chỉ dùng cho phên, liếp) <i>Kōmōk.</i> Một tấm liếp: <i>minh kōmōk hōdroh.</i>
	Tấm ₂ <i>Pohlap.</i> Tấm ván: <i>pohlap tōr.</i>
	Tấm ₃ <i>Hlak.</i> Bao hạt lúa mới làm nên tấm bánh: <i>dōm găr ba goħ pōm jing hlak bănh.</i>
	Tấm, miếng <i>Blah, lang.</i> Một tấm phên <i>minh blah tōnă̄r, minh lang tōnă̄r.</i>
TÂM	Tấm bảng có gắn gươm (hoặc giáo treo trên cây nêu để ăn
Tâm <i>Don.</i> Tâm hồn rộng lượng: <i>don hōmah.</i>	
Tâm đặc <i>Don lăp.</i>	

mừng chiến thắng) <i>Toga</i> .	Tân gia <i>Hnam nao</i> .
Tấm cót <i>Tonür</i> . Đan cót lót lãm: <i>tanh tonür mǎn ba</i> .	Tân hôn <i>Öng mai</i> .
Tấm dựa của ghế <i>Goning</i> . Ghế dựa: <i>tăng dō goning</i>	Tân lang <i>Öng</i> .
Tấm (Gạo). <i>Polah</i> .	Tân niên <i>Xonām nao</i> .
Tấm khăn, cây vải <i>Minh ponhrong khǎn</i> .	Tân nương <i>Mai</i> . Như tân nương trang điểm để đón gấp tân lang: <i>thoi minh nu mai pothrōp porō toongla wā dih iōk öng</i> .
Tấm lòng <i>Don bonôh</i> .	Tân thời <i>Chăl nao</i> .
Tấm lưới, chài <i>Pu jal, năk</i> (chưa có chì)	Tân tòng <i>Nao mŭt khop</i> .
Tấm phên <i>Tonär</i> .	Tân trang <i>Ming hobliah ān nao</i> .
Tấm phên phủ trên nóc nhà (tránh gió tạt) <i>Konom</i> . Đan phên phủ nóc nhà rông: <i>tanh konom klǔ bōbūng rōng</i> .	Tân ước <i>Toguōt nao</i> .
Tấm tranh <i>Konap gia</i> .	Tần tảo <i>Jang hrāng jāng guanh</i> .
Tấm ván giống như chiếc sông để che mộ <i>Gôp, gok</i> .	Tấn Minh <i>rōbâu kilô</i> .
Tầm phào, tầm bậy <i>Kuanh kuanh, pólâm poloi, plet plet</i> . Nói tầm bậy: <i>póma plet plet</i> .	Tấn công ₁ <i>Kolüng mŭt</i> . Tấn công vào đồn địch: <i>kolüng mŭt tō anih de ayăt</i>
Tầm thường <i>Düng dăng</i> .	Tấn công ₂ <i>Blüng blah</i> . Tấn công đồn địch: <i>blüng blah anih de ayăt</i> .
Tầm vông <i>Pole kodöl tầm vông</i> .	Tấn phong <i>Pôk</i> . Phong vương: <i>pôk jǐng pôtao</i> . Tấn phong linh mục: <i>pôk jǐng bok xoi</i> .
Tấm bồ <i>Pohrok johngâm</i> .	Tấn tối <i>Tonét</i> .
Tấm thuốc độc <i>Pogäm</i> .	Tận Tôch.
Tân Nao, <i>plōng</i> .	Tận cùng <i>Hotúch</i> .
	Tận đáy lòng <i>Tôch klak klom</i> .
	Tận hưởng <i>Yuor pheo</i> .

Tận số <i>Luch buch, luch boih.</i>	Tập trung lại, hội họp <i>Akōm.</i>
Tận tay <i>Pojao lōm ti.</i>	Người ta tập trung để thảo luận dựng nhà rông: <i>de akōm wā podăp bō Rōng.</i>
Tận tâm, tận tình <i>Tō chōgăm, dăp don dăp bōnōh.</i>	Tập trung sức lực, hợp lực làm <i>Kōnhom.</i> Họ tập trung sức lại để khiêng cây: <i>kănhăp kōnhom tung long.</i> Kiến góp sức tha mồi: <i>hmōch kōnhom podrän.</i>
Tận thế <i>Tât-măng-ling.</i>	Tất cả, hoàn thành, hoàn tất công việc <i>Pōdī.</i> Tất cả chúng tôi nghỉ: <i>pōdī tōm kōr bōn pōdei.</i> Phá hết: <i>pāi pōdī.</i>
Tận tụy <i>Dăp jōhngām.</i>	Tất cả. <i>Tōm kōr.</i> Tất cả chúng tôi đều muốn theo anh: <i>tōm nhōn adoi wā kiō ih.</i> Tất cả mọi người đều phải chết: <i>tōm kōr bōngai athei lōch.</i>
Tân bốc, khen ngợi <i>Pō-ō.</i>	Tất cả, hết thảy <i>Dī.</i> Ăn hết đi: <i>xa dī bē.</i>
Tân lên <i>Pōk atōk.</i>	Tất nhiên, tất yếu <i>Xōnă.</i>
Tầng <i>Tăl.</i> Nhà chúng tôi cao ba tầng: <i>hnam nhōn kōjūng pēng tăl.</i> Tầng trời: <i>tăl plēnh.</i>	Tất niêm <i>Tōch xōnăm.</i>
Tấp nập <i>Hrōt hrat.</i> Trẻ tối trường tấp nập: <i>de haioh bō tō hnam trung hrōt hrat.</i>	Tật Người bị tật <i>bō peng pong, tokong tih iē.</i> Bệnh tật: <i>jī jān.</i>
Tập can đảm <i>Pokhīn.</i>	Người tàn tật: <i>bōngai kōtot, de kōtot.</i>
Tập cho biết vâng phục <i>Pōnguan.</i>	Tật nguyễn <i>Jī cho jo jep.</i>
Tập dượt <i>Poxrăm mă juăt.</i>	Tật đầu nghiêng một bên (trẻ em) <i>Kōngeng, kōngēng (người</i>
Tập đoàn lãnh đạo Nhà Nước <i>Khul mu pōgōr teh dak.</i>	
Tập luyện, học hành <i>Poxrăm.</i>	
Tập quán, tập tục <i>Khōi juăt.</i>	
Tập tành <i>Tōbōch.</i> Tập con cái có thói quen dậy sớm: <i>tōbōch de haioh riu xrōih.</i>	
Tập tĩnh <i>Dōng dō, cheng nrē, dēng dē, gē gō.</i> Bé bắt đầu đi tập tĩnh: <i>de haioh potōm goh bōk dōng dō.</i>	
Tập thể <i>Bōl atūm.</i>	

<i>lớn).</i> Do bị sốt nặng, nên đâu	trong <i>toblōr iǔ kơ pōk.</i>
nó bị nghiêng một bên: <i>kōl hāp kōngēng yor kơ bolō deh.</i>	Té lộn nhào <i>Pōk kōl krēl.</i>
Tật xấu <i>Khōi kōnī, tōnōk mē.</i>	Té nhào ₁ <i>Grūp.</i> Chặt nhượng,
TẬU <i>Chonh.</i> Tậu năm cặp bò:	trâu té nhào: <i>koh jon kōpō, grūp hāp pōk.</i>
<i>chonh pōdām dōi rōmo.</i>	Té nhào ₂ <i>Tük bolük.</i> Té lộn
TẨU bằng gỗ có khắc hình	nhào: <i>tōkōl tük bolük.</i>
<i>Rōwey.</i>	Té nhào đẦU <i>Pōk kōchüt lǖt.</i>
TẨU hút thuốc <i>Tăng hot.</i>	Té sấp mặt xuống đất <i>Kōdup.</i>
TẨU nhỏ bằng đồng <i>Mreo, briu.</i>	Té Broi. Lúa té, gạo té: <i>ba broi, phe broi.</i>
TẨU thoát, sẩy <i>Kōdāu klah.</i>	Té nhạt <i>Hēl, bīrō.</i>
Chim sẩy khỏi lồng: <i>chim kōdāu klah dōng tōdrūng.</i> Vừa	Tèm hem, tèm lem, tèm nhem
mới mua gà, đã sẩy mất <i>nao chonh iōk iēr, hāp kōdāu klah boih.</i>	<i>Kōxuē kōxuă, kōchuē kōchuă, bī bot.</i>
TẨU thuốc <i>Gō tăng.</i>	Tèm lem, tèm nhem <i>Rōjoh.</i>
TÂY , phía Tây <i>Mōmōt.</i> Mặt trời	Tém <i>Rōmet mā bot.</i>
lặn phía Tây: <i>măt năr hoăng gah mōmōt.</i>	Teo ₁ (mông) <i>Kōjuech, kōjep.</i>
TẨY <i>Rōgoh.</i> Tẩy sạch: <i>klah rōgoh.</i>	Mông teo: <i>Kōtaih kōjep.</i>
Tẩy trù, tẩy xóa, tẩy uế <i>Jrōt pōgoh.</i>	Teo ₂ <i>Bop.</i> Ông vừa teo lại: <i>ding phat bop.</i>
Tẩy trù mọi vết nhơ tội lỗi: <i>jrōt pōgoh dī rōka pōgrī tōdrong yoch.</i>	Teo, téo <i>Toxē.</i> Cho tí téo: <i>ăñ toxē.</i>
	Tép <i>Yă xe.</i> Kéo xăm bắt tép: <i>dui hōdrau rōp yă xe.</i>
	Tet (mũi) <i>Kōmlen, pēp.</i> Mũi tet: <i>muh pēp.</i>

TE

Té bệt *Pōk plě rōwēl.* Vấp té:
kotoih pōk. Đường trơn vấp té:

TE

Tê bại, tê liệt *Rōwen.*

Tê, cóng *Komren*. Quá lạnh, bị tên: *pit ană̄n*.

tê cóng: *hlōh kɔ̄ tɔ̄ngēt jing komren*. Tê cả tay chân *kɔ̄mren d̄i jō̄ng ti*.

Tê giác *Rō̄maīh*. Sừng tê giác: *chōdō̄ rō̄maīh*.

Tê tái *Jīhang*.

Tê tê (Con vật) *Mō̄nhol*.

Tê thấp *Jīcho*.

Tê cho bằng *treł*. Tê ống cho bằng: *treł ding tū̄ng mă̄ lō̄ng*.

Tê gốc cột cho bằng trước khi dựng: *treł jrā̄ng mă̄ atō̄ adroi kɔ̄ pō̄tā̄m*.

Tê tựu *Wih akō̄m, truh akō̄m*.

Tê₁ *Pō̄tru*. Tê không bà không con: *pō̄tru b̄i dei nhō̄ng oh*. Bận áo dơ tê: *hrō̄p hō̄bā̄n ao bruh*.

Tê₂ *Lǖch polǖch*. Mày học tê quá: *e pō̄xrā̄m lǖch polǖch jat*.

Tê thế, ít thế *Kō̄lō̄i kō̄i*. Anh cho chúng tôi gạo ít thế làm sao đủ một bữa: *kō̄lō̄i kō̄i e ā̄n phe dō̄m noh, thoi yō̄ mah kɔ̄ nhō̄n minh war*.

Tê bạc, dở, vô tích sự *Luok*.

Người tê chẳng nhờ được gì: *hă̄p bō̄ngai luok, uh kɔ̄ yua kiō̄*.

Tê₁ *Ană̄n*. Anh tên gì: *ană̄n ih jī bu?* Đặt tên: *ană̄n mă̄t*. Ký

Tên₂ *Akâu*. Anh tên gì: *akâu e jī bu*.

Tên₃ *Ană̄n mă̄t*. Anh gọi cái đó tên là gì: *e ană̄n mă̄t tō̄drong mō̄noh kikiō?*

Tên cúng cơm *Mă̄t pō̄gui, ană̄n pō̄gui*.

Tên ná *Mrō̄m hră̄*.

Tên tắm thuốc độc *Mrō̄m pō̄gā̄m*.

Tên thật *Jō̄ ană̄n*. Người ta gọi tên nàng là con Lủng, nhưng tên thật là nàng Bia Phu *arang iō̄u drōi nhā̄u Klǖng, jā̄ng jō̄ ană̄n nhā̄u Bia Phu*.

Tênh tênh *Khial*. Nhẹ tênh tênh: *hōyō̄ch khial*.

Tết Nguyên Đán *Tết Yuan, Xō̄nă̄m Nao*.

Tết Trung Thu *Tết de haioh*. Bọn nhỏ múa trống vào đêm Trung Thu: *de haioh drēh xō̄gō̄r ah kō̄mă̄ng Tết de haioh*.

Tết Tây *Xō̄nă̄m Nao Phalā̄ng*.

THA

Tha *Tō̄nglaīh*. Xóa nợ: *tō̄nglaīh xre*.

- Tha hồ *Deng dong*. Tha hồ đánh bò lười: *mang deng dong rōmo alah*.
- Tha hồ ăn *Klăp mā topā wēr dei*.
- Tha hồ, tùy thích, thả cửa, tự do *Hagām kơ wă*.
- Tha lối *Bījō*.
- Tha mồi₁ *Angong, hōngong*.
- Tha mồi₂ *Mlom*. Chó tha khúc xương: *kō mlom kōting*.
- Tha nhân *Bōl bāl, de anai*.
- Tha phương *Oei tơ dēh tōmoi, rōwōng rōwo*.
- Tha thiết *Dăp don dăp bōnōh*.
- Tha thứ *Poklaih*. Tha tội *pōklaiah yoch*.
- Thà *Dah, dah iă*. Thà chết còn hơn: *lōch jăk dah lōng*. Thà chết chẳngf thà phạm tội: *dah iă lōch, chōng kuă yoch*.
- Thà *Tōdī*. Thà chết không chịu làm nô lệ: *nhōn tōdī kơ lōch uh kơ wă pōm 'dich*.
- Thà *Pōdi*. Thà chết: *pōdi gah lōch*.
- Thà *Khōm*. Thà chết còn hơn thấy những chuyện xấu xa đó: *khōm lōch lōng loi kơ bōh tōm tōdrong mĕ monoh*.
- Thả bay *Tōpăr*. Thả điêu: *tōpăr klang an*. Thả bong bóng bay: *tōpăr tōblō*.
- Thả bơi *Poglōi*. Cầm câu móc mồi sống ếch nhái: *prān hōxay poglōi*.
- Thả câu *Glōm oxai*.
- Thả lồng *Pōhōdu tollei*.
- Thả lưới *Tāng, dăng*. Pu đi thả lưới: *Pu bōk tāng năk*.
- Thả ra, tha cho *Tōnglaih*. Thả lưới: *tōnglaih xōnhuōl*. Đừng thả bò, để khỏi ăn lúa người ta: *nē tōnglaih rōmo, kōnh xa ba de*. (Phóng thích tù nhân: *tōnglaih bōngai trō phak*.)
- Thả ra, buông ra *Blă*. Cầm mãi trong tay, mỗi áu đành phải thả: *chěp dūnh rōgah ti, mlā tōnglaih lě*.
- Thả rong *Rōlay*. Bò thả rong: *rōmo rōlay*.
- Thả rót, đánh rơi *Tohoăng*. Đừng làm rót dưa, bể đấy!: *Nē tohoăng plei pokai kōnh pōchah*.
- Thả trôi dòng *Tōhyiu, tōhieo*.
- Thả bè trôi giữa sông: *tōhyiu rōki tō anē krong*.
- Thả xuồng *Tohoăng*. Thả lưới

xuống: <i>tɔŋglaih xɔnhuɔl.</i>	<i>xa, ga kɔ xik; gohô.</i>
Thác, chỗ nước chảy cuồn cuộn <i>Hobuh.</i> Thác có nước xoáy: <i>hobuh dak bɔwich.</i>	Tham dự <i>Gǔm.</i> Tham dự thánh lễ: <i>gǔm plang xoi.</i>
Thác ghềnh <i>Hɔdrɔi.</i>	Tham gia <i>Trok.</i> Ngày tôi dựng nhà, nó tham gia một con heo để ăn mừng: <i>nǎr inh tɔi-jung hnam, hăp trok inh minh póm nhũng wă kɔ et ngôi xđ.</i>
Thác nước ₁ <i>Hokoi kotuh.</i>	Tham gia, góp phần <i>Totrok.</i>
Thác nước ₂ <i>Tokoy.</i> Chúng ta dùng thác Yaly xây dựng thủy điện: <i>bɔn yuɔ̄ tokoy Yaly pojing unh hɔyuuh.</i>	Hôm nay anh ấy uống đám cưới, chúng ta hãy đem một ghè rượu để tham gia chung vui: <i>nǎr âu hăp et pokong, bě bɔn totrok minh tɔm xik gǔm xđ pāng hăp.</i>
Thai chết trong bụng mẹ <i>Rɔwet, rɔngāt.</i>	Tham lam ₁ <i>Kohnin, gohnin, hman, krin.</i> Tham lam của người khác: <i>krin tɔmam de.</i>
Thai nghén <i>Akâu jang, oei tohläk, oei hɔngäm, oei gän.</i>	Tham lam ₂ <i>Pojrah.</i> Giàu có rồi, còn tham lam chi nữa: <i>pɔdrɔng boih, wă pojrah pɔm kiɔ dɔng.</i>
Dàn bà hư thai: <i>drăkăñ prǔng.</i>	Tham quan <i>Nǎm nǎng tɔnɔh tɔnai.</i>
Sẩy thai: <i>pɔlē rɔwet.</i>	Tham vọng <i>Hal moih hloh kɔ tɔnɔk.</i>
Thái bình <i>Xɔnêp xɔnɔi.</i>	Thám thính <i>Chop nǎng.</i>
Thái dương, màng tang <i>Hɔmeng don.</i>	Thám tử, người dò tin tức <i>Kɔwæk.</i>
Thái độ <i>Pɔm hobō.</i>	Thảm bại <i>Thu tɔpái tɔpeng.</i>
Thái độ cúi gầm mặt xuống <i>Kɔngǔnh.</i>	Thảm họa <i>Xar bar tih.</i>
Thái hậu <i>Mě pɔtao</i>	
Thái quá <i>Pɔgrā.</i> Anh làm gì mà dử vạy <i>pɔgrā kiɔ thoī noh?</i>	
Thái thịt <i>Rɔlah rɔlay nhăm.</i>	
Thái tử <i>Kon pɔtao.</i>	
Thái Tǔk lĕ.	
Thái hồi <i>Pɔpuh lɔi.</i>	
Tham ăn tham uống <i>Kăm kɔ</i>	

- Thảm khốc** *Păi yăi.*
- Thảm sát** *Pəlōch pəmat.*
- Thảm thiết** *Pă băt.*
- Thảm thương** *Brök manat.*
- Than củi** *Hordăng long.*
- Than đá** *Hordăng tōmo.*
- Than hồng** *Ünh ngar.* Than cháy hùng: *ünh ngar rohing.* Thổi cho than hùng lửa: *hlōm pəngar ünh.*
- Than khốc inh ôi** *Hmoi pəgrōng.*
- Than lửa lùi tro** (cháy ngầm) *Pur unh.*
- Than phiền** *Momōnh momōk.*
- Than tiếc** *Mêm buah, woch.*
- Thán ca** *Bōr hmoi oh.*
- Thán phục** *Hōn.* Người ta thán phục nó nói tiếng Pháp lưu loát: *de hōn hăp pəma nor Phalāng rorōk.*
- Thản nhiên, phớt tinh, làm lơ** *Hormōng, mōng.* Nó thản nhiên: *hăp pəm mōng.*
- Thản nhiên, vô lo, vô tư** *Nhrōm hormōng.*
- Thang** (làm bằng thân cây, có bậc) *Kung.* Bậc thang: *jōng kung.*
- Tháng Khei.** Cắt lúa đông xuân vào tháng tư: *kăt ba phang lōm khei puǒn.* Tháng ăn chơi (11-12): *khei nung nōng, khei nōng nōt, pədōh kəj jang chă mang thōng ngōi.* Tháng nào mưa to nhiều hơn: *khei maiə mi deh loi?* Dúng ngày đúng tháng: *plă khei plă nă̄r.* Ngày cùng tháng tận: *tōch khei nă̄r.* Ngày tháng trôi qua: *khei nă̄r hlōh.*
- Tháng chạp** *Khei minh jit bar.*
- Tháng Đức Mẹ** *Khei Maria.*
- Tháng giêng** *Khei mă mōnh.*
- Tháng ngày** *Khei nă̄r.*
- Tháng nghỉ ngơi ăn chơi** *Khei puih mak dak hrō, pədōh kəj jang, chă mang thōng ngōi.*
- Tháng nghỉ, tháng hè** *Khei pədei.*
- Tháng tối** *Khei âu kōnh.*
- Thanh bần** *Don dōnuh hojă.*
- Thanh bình** *Xonēp xonoi.*
- Thanh củi** (đã gần cháy hết) *Minh kətōch long unh.*
- Thanh củi chẻ** *Kōmak.* Chúng tôi không có củi chẻ, chúng tôi chụm củi nguyên thô: *nhōn uh kəj deī long unh kōmak, nhōn buh long hōpōm dīk.* Thanh tre: *kōmak kram.*

- Thanh đậm** *Yôk yak.* Ăn uống thường dùng ngăn chặn không thanh đậm: *xõng xa yôk yak.*
- Thanh giập** lúc dệt vải *Poxa.*
- Thanh gươm** *Tong dao.*
- Thanh khiết, thanh tịnh** *Hlăng hojă.*
- Thanh kiếm** *Kotuang, chotuang.*
- Thanh khiết** *Hlăng xogaih.*
- Thanh lịch** *Rothal.*
- Thanh liêm** *Lõng hobăp.*
- Thanh long, xương rồng** *Guga.* Trái thanh long chưa chín: *plei guga tam dǔm.*
- Thanh minh, phân bua₁** *Pöpraih.*
- Thanh minh, phân bua₂** *Poxei.* Tự thanh minh: *pöma poxei doh po.*
- Thanh ngang, nẹp hàng rào** *Huăr.*
- Thanh ngang** (chận giữa lưỡi kiếm và chuôi) *Dar.*
- Thanh ngang** (đặt trước người dệt để cảng chỉ dệt) *Long jõng jíl*
- Thanh ngang cổng** *Tohlōng* (cổng có hai trụ làm bằng tre có khoét mỗi trụ bốn lỗ và dùng thanh ngang để đóng mở
- thường dùng ngăn chặn không cho bò vào). Ra, vào nhớ đóng gài thanh ngang để bò khỏi vào: *mút, lěch athai klēng tohlōng kuă rōmo müt.*
- Thanh ngang** của sông *Long kódang plüng.*
- Thanh ngang** đặt ngang khổ khăn để giữ chặt khăn khi dệt *Päng.*
- Thanh nhàn** *Jonap.*
- Thanh niên** góá vợ (hoặc thiếu nữ góá chồng muốn tái giá, phải tổ chức uống rượu mời bà con bên người đã chết, xin phép nếu họ thuận mới được lấy người khác) *Gai adro.* Póm chưa tổ chưa uống rượu xin tái giá, nên chưa có thể lấy cô Bul được *Póm tam gai adro, kona tam goh iök Bul.*
- Thanh niên** *Todäm.* Thiếu niên: *todäm rochong.* Trưởng thanh niên: *todäm bluh.*
- Thanh nữ** *De adruh.*
- Thanh que dài** *Dreh.* Dùi trống *long dreh xogör.*
- Thanh tẩy** (Tôn giáo) *Poxogaih, jrôt pogoh, nhao pogoh, nhao hopéch.*

Thanh thản, thanh thoát <i>Rohoi rohō, rohōi hnhôk hnhan.</i>	Thành lập <i>Pojing.</i>
Thanh, thanh thao <i>Khao lōng.</i>	Thành hôn <i>Pokong xít.</i>
Chiêng kêu thanh: <i>chēng re khao lōng.</i>	Thành khẩn <i>Ol apinh, dăp don.</i>
Thanh tịnh <i>Bonôh hlāng xogaih</i>	Thành niên (18-40 tuổi) <i>Todrah, pôdrah.</i>
Thanh toán nợ nần cho nhau <i>Točhil.</i> Chúng tôi thanh toán nợ nần cho nhau trước năm mới: <i>nhôn točhil dihbäl todrong xre adroi kɔ̄ truh</i> <i>xonām nao.</i>	Thành trì, thành phố <i>Polei tih.</i> Thành sự <i>Xít boih, dang boih.</i>
Thanh tra <i>Apong blang.</i>	Thành tâm <i>Dăp don dăp bonôh.</i>
Thanh tre <i>Kormak kram.</i> Cột nẹp lại chỗ xương gãy bằng thanh tre: <i>chō̄ potop kɔ̄ting</i> <i>toḡ pǎng kormak kram.</i>	Thành thật <i>Jue topă.</i> Thanh viên <i>Bongai lōm khul.</i>
Thanh tre nhỏ để ngang miệng ghè, (để đo mực nước khi uống rượu cần) <i>Kang topei.</i>	Thánh ca <i>Hat khop.</i> Thánh địa <i>Anih diēng, teh diēng.</i>
Thanh vắng <i>Ronguă rongueng.</i>	Thánh đường <i>Hnam Bă Yang.</i>
Thành công <i>Yēng, lēng.</i> Không thành công <i>uh kɔ̄ lēng,</i> <i>uh kɔ̄ yēng.</i>	Thánh giá <i>Long poglang.</i> Thánh hiền <i>Bongai rogei joaih.</i>
Thanh đạt <i>Rohau.</i> Làm ăn thành đạt: <i>jang xa rohau.</i>	Thánh hiến, thánh hóa <i>Podiēng, pokra podiēng.</i>
Thanh kiếm <i>Hogām dihbäl.</i> Hai chúng tôi có thành kiếm với nhau: <i>nhi xang hogām dihbäl.</i>	Thánh lễ <i>Plang xoi.</i> Thánh lễ ban đêm: <i>plang xoi ah kōmāng.</i> Thánh lễ ban ngày: <i>plang xoi ah konär.</i> Thánh lễ chính ngày: <i>plang xoi ah năr tōm.</i> Thánh lễ rạng đông: <i>plang xoi ah ngah.</i> Thánh lễ vọng: <i>plang xoi trăl.</i>
	Thánh Linh <i>Yang Ai.</i>
	Thánh nhan <i>Muh măt hlāng xogaih.</i>

Thánh thiện <i>Lőng jue.</i>	<i>adruh hodruch).</i>
Thánh thiêng <i>Yang hɔ̄bang.</i>	Tháo ra <i>Yaih.</i> Tháo dây: <i>yaih hrě.</i>
Thánh thót ₁ <i>Rɔ̄-et.</i>	Tháo vát <i>Glung.</i>
Thánh thót ₂ <i>Rɔ̄nhet rɔ̄nheng.</i>	Thảo (Cỏ) <i>Nhět.</i>
Chơi đồn tơrong thanh thót: <i>tōh tǎ topng re rɔ̄nhet rɔ̄nheng.</i>	Thạo, thông thạo <i>Rɔ̄gei, rolay.</i>
Thánh thời <i>Hɔ̄-ṁ hɔ̄-on.</i>	Thảo được <i>Pɔ̄gang hla nhět.</i>
Thao luyện <i>Pɔ̄xram pojuiāt.</i>	Thảo kính, thảo hiếu <i>Jom băt, kah.</i> Con cái phải thảo hiếu với cha mẹ: <i>kon haioh kah ko mě bă.</i>
Thao tác <i>Mă jang wă pojuāt.</i>	Thảo luận <i>Pɔ̄dăp.</i> Người làng tập trung thảo luận làm nhà rông: <i>de polei akōm wă pɔ̄dăp bɔ̄ Rōng.</i>
Thao thao bất tuyệt <i>Pɔ̄ma bōblēp.</i>	Thảo mộc <i>Hla long.</i>
Thao thức suốt đêm <i>Bɔ̄blēt plăt mă̄ng.</i>	Thảo nguyên <i>Blach lolia blia loliau.</i>
Thao thức <i>Tolă̄r.</i> Trần trọc suốt đêm không ngủ: <i>tolă̄r uh kɔ̄ tep plăt mă̄ng.</i>	Thảo luận, bàn bạc <i>Pɔ̄dăp.</i> Bàn bàn để xét xử cho đúng: <i>pɔ̄dăp wă tolang mắ trō tōdrong.</i>
Tháo (cán cuốc, rựa, dao) <i>Teh.</i>	Tháp Thôt. Tháp chuông: <i>thôt teng neng.</i> Tháp nhà thờ: <i>thôt hnam Bă Yang.</i> (Con công xòe đuôi: <i>Hormă pɔ̄dăng thôt).</i>
Tháo cán cuốc để tra cán khác: <i>teh nhik wă kɔ̄ tah gɔ̄r anai.</i>	Tháp tùng <i>Kiɔ̄dohɔ̄r.</i>
Tháo chạy <i>Kɔ̄dāu mă hměnh.</i>	Thay cho, thay thế <i>Tang.</i> Anh thay thế tôi nhé: <i>ih tang kɔ̄ inh minh pōm rōmo ān kɔ̄ kon ho.</i>
Tháo dở nhà <i>Roling hnam.</i>	
Tháo nước <i>Pɔ̄hoh dak.</i> Tháo nước ruộng: <i>pɔ̄hoh dak lěch dōng na.</i>	
Tháo ra, dở lên, lấy ra <i>Toh.</i>	
Tháo dây kẽm gai: <i>toh tollei rɔ̄buñ.</i> (Dở đó: <i>toh pam.</i> Dành một con bò cho con gái út: <i>toh minh pōm rōmo ān kɔ̄ kon ho.</i>	

Thay da, lột xác *Tuh rōnom*.
 Ve lột xác: *hōdro tuh rōnom*.

Thay lại, sửa lại *Trok*. Nhà
 này tranh lợp đã mục, chúng ta
 phải thay lại: *hnam âu gia
 xang bük, bōn athai trok ming*.

Thay hình đổi dạng *Blō akāu
 jing pha*.

Thay lòng đổi dạ *Lēng lōng*.

Thay đổi bất thường *Lēk lōk*.

Thay đổi *Poplīh, hōblih*.

Thay phiên nhau *Poloh*. Vợ
 chồng mới cưới thay phiên ở
 mỗi bên một thời gian: *poloh
 rong*. Thay phiên canh xác
 chết: *poloh dihbāl grong de
 lōch*.

Thay quần áo *Boloh hōbān ao*.

Thay thế, thay mặt, kế vị, thừa
 kế *Podōl, potāl*.

hở cuối nguồn chẳng bao giờ
 thấy anh tới thăm: *dōng ri
 dōng rach, mi hngach dōng tu,
 mi pru dōng bah, uh kōfah bōk
 ih nām ngôi pāng nhôn*.

Thăm hỏi Róngot. Thăm
 hỏi anh em từ xa tới: *róngot
 pāng de nhōng oh dōng tōmoi
 truh*.

Thăm nuôi Rong hopong.

Thăm thăm Jrū jat.

**Thăm viếng Hopong, hopong
 róngot.**

Thăm thiết Pă băt.

Thăm sâu Jrū jat.

Thần lằn Chǔ chă. Nhện cười
 thần lằn mỉm: *wai wēng nă,
 chǔ chă yōp*. (ý nói tai vách
 mạch rồng)

Thần lằn (cổ màu xanh hay đỏ
 thường ở trên cây) *Koai koi,
 muōl joi*.

Thần lằn có màu xanh, đỏ (hay
 ở trên cây) *Muōl joi*.

Thần lằn có đường gai trên
 lưng *Pokuei, bōr koy*.

Thần lằn nhỏ có gai ở sống
 lưng *Muōl koai, pokuei*.

Thăn Pok. Thịt thăn: *xěch
 pok*.

THĂ

Thắc mắc₁ *Tăk wăk*,

Thắc mắc₂ *Tah wah*. Có ai
 thắc mắc về vấn đề này
 không?: *hām dei bu tah wah
 gah tōdrong âu dī?*

Thăm Năm ngôi. Đã lâu rồi,
 mưa dầm đầu nguồn, mưa nặng

- Thǎng chức *Pôk atōk*.
- Thǎng thiên *Tōk tō plěnh*.
- Thǎng tiến *Mrět wō*.
- Thǎng trǎm *Blō̄ blang pōdang kūp*. Sống giữa cảnh thế sự thǎng trǎm: *erih tō anih běnh kō̄ tōdrong blō̄ blang pōdang kūp*.
- Thǎng *Bok*. Thǎng nhỏ: *bok iē*.
- Thǎng₁ *Pleh jōnei*.
- Thǎng₂ *Jei*. Không thǎng nỗi người khác: *uh kō̄ kē jei kō̄ de anai*.
- Thǎng, toàn thǎng *Pleh, pleh jōnei*. Thǎng kẻ thù: *pleh kō̄ hōyāt*.
- Thǎng cảnh *Anih rohing ko nāng*.
- Thǎng trận *Blah jōnei*.
- Thǎng *Tōpă*. Thǎng thǎng: *tōpă jue, djeh jue*.
- Thǎng bǎng₁ *Tōpă bobrāng*. Căng sợi dây thǎng bǎng: *tāng toléi tōpă bobrāng*.
- Thǎng bǎng₂ *Tōpă bruōh*. Họ đẽo cột thǎng bǎng: *jrāng âu de trah tōpă bruōh*.
- Thǎng cánh cò bay *Tōmān blach lolia bla loliau*.
- Thǎng đứng₁ *Tōpăt mlōng*.
- Thǎng đứng₂ *Piōt dōng*. Họ dựng cột nhà thǎng đứng hết rồi: *kanhăp potām jrāng hnam xang piōt dōng dī dăng boih*.
- Thǎng hàng *Prōt*. Trẻ nhỏ xếp ba hàng thǎng: *prōt de haioh potāng pēng trong*.
- Thǎng nếp *Lāng khăng*. Quần áo thǎng nếp *ao hoběn lāng khăng*.
- Thǎng tấp *Tōpăt trih*. Chúng nó sắp hàng thǎng: *tấp: Kanhăp potāng trih*.
- Thǎng thǎn₁ *Tang blang*. An nói thǎng thǎn: *pōma xa tang blang*.
- Thǎng thǎn₂ *Khō̄ khō̄*. Nói thǎng thǎn với người ta: *pōma khō̄ khō̄ kō̄ de*.
- Thǎng hàng *Totat*. Các anh đứng không thǎng hàng gì hết: *iěm dōng bī chă totat yao*.
- Thăp *Tōk*. Thăp đèn: *tōk ūnh*.
- Thăp nến *Tōk ūnh jrēnh*.
- Thắt dây *Chō̄ toléi*.
- Thắt chặt, thắt buộc *Chō̄ hret*.
- Thắt cổ *Hōnhok po*, *děl dōl*.
- Thắt lưng *Hret tōnieo*.
- Thắt nút dây *Kol toléi*.

Thắt váy *Konhēt hobă̄n*. Đàn Thẩm phán chí công: *kuan bà* mặc váy (họ quần quanh *tolang topă̄t jue*).
thắt lưng, rồi nhét lại cho chặt): Thẩm quyền *Bōngai dei drăkă̄n konhēt hobă̄n*.

THÂ

Thâm hiểm *Chodök rōl*.

Thâm tâm *Trōm to bōnōh*.

Thâm ý *Don mě*.

Thẩm, hút nước *Nhōh nhěp*.

Giấy thẩm, giấy champed: *hlabar nhōh nhěp*.

Thẩm nhuần *Hlōh klēch*.

Thẩm nước miếng dán *Lěm*.

Thẩm nước miếng dán bao thư: *lěm kōdūng tho pāng dak hay*.

Thẩm sũng *Tohlōm*. Đất đã thẩm sưng nước mưa: *mi xang tohlōm teh*.

Thẩm thoát *Drong gǎn mă hměnh jat*.

Thẩm kín *Xrep hlop*.

Thẩm lặng *Lă̄n thěng nu nō*.

Thẩm lén *Ôn xrep*.

Thẩm thi *Pohach*.

Thẩm chí *Mă loi dōng*.

Thẩm tệ *Mě mach, luch buch*.

Thẩm định *Chă̄m nă̄ng*.

Thẩm phán *Kuan tolang*.

Thẩm phán chí công: *kuan tolang topă̄t jue*.
Thẩm quyền *Bōngai dei xōnōng pōgōr*.

Thẩm vấn *Jet tīl*.

Thẩm thấu *Müt klēch*.

Thân bằng quyến thuộc *De nhōng oh bōl juă̄t, nhōng oh krung kōtum*.

Thân cận *Bōl juă̄t jue*.

Thân cây *Plōng long*. Thân trắc lớn, nhưng lõi lại nhỏ: *plōng long kōdră̄i tih, chōng holiēng iě*.

Thân chuối *Hōdret, adret*.

Thân hình, thân xác, thân thể *Akāu, akāu jān*.

Thân hình cao ráo *Tih rōkāu rōkau*.

Thân hữu *Bōl juă̄t, pō bă̄n*.

Thân mật, thân thiết *Brēk brōk, axōm, chōm*. Nói chuyện thân mật với nhau: *pōma dōnuh brēk brīk dihbă̄l*.

Thân mẫu *Mě tongla*.

Thân nhân, thân thuộc *Krung kōtum*.

Thân nhau, quen nhau *Pōjuă̄t*.

Thân từ nhỏ: *pōjuă̄t dōng iě*.

Thân nỏ *Kang hră̄*.

Thân thể <i>Akâu</i> . Thân hình đẹp nhưng làm biếng: <i>akâu präl, ti lëng</i> .	Thần lương <i>Tomam xa yang høbang</i> .
Thân thiết, thân thiện <i>Axõm</i> .	Thần lực <i>Johngâm pran yang høbang</i> ,
Thân phận <i>Tonök, xønong</i> .	Thần ô uế <i>Yang korni</i> .
Thân phụ <i>Bă tongla</i> .	Thần thánh <i>De anjolê păng de xantô xanta</i> .
Thân quen <i>Beh, juăt</i> .	Thần trí <i>Don bønöh</i> .
Thân sinh <i>Bă pojing</i> .	Thần tượng <i>Tomam tøgäl kor rohing</i> .
Thân thiện <i>Pô băñ lõng</i> .	Thận <i>Plei toneu</i> . Bệnh sạն thận: <i>jí dõng</i> . Đau thận: <i>jí plei bleu</i> .
Thần ₁ <i>Yang</i> .	Thận trọng <i>Kochăng năng</i> .
Thần ₂ (của người dân tộc) <i>Koi Döi, Kei Dei</i> . Thần Kei Dei dựng nên mặt trời mặt trăng, Nữ thần Kuh Keh dựng nên trời đất: <i>bok Kei Dei pojing khei nă̄r, yă Kuh Keh pojng teh pléñh</i> .	Thấp bé (người) <i>Tøpěl</i> .
Thần bắt, ma bắt <i>Bâu</i> .	Thấp bé, lùn <i>Kodeh</i> .
Thần dân <i>Bôl băł, de poliei pola</i> .	Thấp hèn <i>Dung dang</i> .
Thần đồng <i>Haioh hlôh hlăng</i> .	Thấp khớp <i>Jí cho</i> . Thấp khớp ở chân: <i>jõng cho</i> . Thuốc thấp khớp: <i>pøgang cho</i> .
Thần giáng họa(hứa với thần, mà không giữ) <i>Hödrë</i> .	Thấp lè tè <i>Drap</i> . Nhà thấp lè tè: <i>hnam drap</i> .
Thần kinh ₁ <i>Këng</i> . Đau thần kinh: <i>røwă këng</i> .	Thấp thoáng <i>Kønhah kønhoch</i> .
Thần kinh ₂ <i>Hoan grō</i> .	Thập cầm, lộn xộn <i>Lük lök brök bröł</i> . Nấu thức ăn thập cầm: <i>pai tobăng xa blük lök brök bröł</i> .
Thần kinh tọa <i>Hoan blu</i> .	Thập giá, thập tự <i>Long poøglang</i> .
Thần khí <i>Johngâm, Yang Ai</i> .	Thập giới <i>Minh jít khôi juăt</i>
Thần linh <i>Ayang, yang høbang</i> .	

<i>kăl.</i>	<i>pōngoi bōh dak lōp ba.</i> Tiu nghiu thất vọng: <i>pōngoi thoi de</i> <i>tōh mōng kō(chó chạy một</i> <i>mạch như bị đánh vào mũi).</i>
Thất (Bảy) <i>Tōpoh.</i> Lớp đệ thất: <i>tăl mă tōpoh.</i>	Thật, thật sự, thật tình <i>Tōpă.</i> Chuyện này có thật: <i>tōdrong</i> <i>âu dei tōpă.</i> Thật tốt: <i>lōng</i> <i>tōpă.</i> Người chân thật: <i>bōngai</i> <i>tōpă.</i>
Thất bại, không được gì <i>Phoih.</i> Họ đã cố gắng thả lưới thâu đêm, nhưng thất bại: <i>kanhăp</i> <i>xang adrin tăng xōnhuōl plăt</i> <i>măng, chōng phoih dīk.</i> Cố gắng làm, nhưng thất bại <i>adrin</i> <i>jang, chōng phoih dīk.</i>	Thật đúng <i>Jī trō tōpă.</i>
Thất kinh, thất đắm, hoảng vía <i>Kōmăp.</i> (Chết điêng <i>djei</i> <i>kōmăp).</i> Sợ cợp thất kinh: <i>krē</i> <i>kōmăp kō kla.</i>	Thật thà, ngay thẳng <i>Jue.</i> Người thật thà ngay thẳng: <i>bōngai don tōpăt jue.</i>
Thất học <i>Uh kōr dei hok</i>	Thật ra <i>Tōbō.</i>
Thất hứa, lối hẹn <i>Tōnhōi.</i> Tại sao anh thất hứa không đi săn với chúng tôi: <i>kōlih kikiō ih</i> <i>tōnhōi nhōn bōk lua?</i>	Thâu thập <i>Akōm.</i>
Thất nghiệp <i>Uh kōr dei jang</i> <i>apah.</i>	Thầu dầu
Thất thường <i>Lěk lōk, bī</i> <i>hōnōng.</i>	Thầu dầu, (lấy lá ủ chuối) <i>Kōtang.</i>
Thất tín, thất trung <i>Don</i> <i>pōgrōng.</i>	Thấu biết <i>Lōlē klēch.</i>
Thất tình <i>Hiong don yor băt</i> <i>pōgrā.</i>	Thấu đáo <i>Nhek.</i> Nghe thấu đáo lời người ta nói: <i>nhek</i> <i>kōtōng de pōma.</i>
Thất vọng, chán nản <i>Lao don,</i> <i>pōngoi.</i> Nó thất vọng khi thấy nước ngập hết lúa: <i>hăp mon</i>	Thấu qua <i>Plang, klēch.</i> Đâm con mang từ sau lưng thấu bụng: <i>bet jīl dōng kōdū plang</i> <i>gah klak.</i>
	Thấu suối <i>Klēch.</i>
	Thây <i>Akāu kiēk.</i>
	Thây kê <i>Măk ai.</i>
	Thây ma <i>Kiēk, atāu.</i>

Thấy *Bôh*. Thấy như không *bôh pôh hónah hăp, pêng năr*
thấy: *bôh dang bĩ bôh*. Phúc *dõng rõng hăp lôch*.
cho ai không thấy mà tin: *pheo kơ de bĩ bôh, tơma lui*.

Thấy gì xin nấy, thấy gì cũng
xin *Polõng hoh*. Nó vào nhà
tôi thấy gì cũng xin: *bơngai polõng hoh, bôh kiơ duh apinh*.
Thây kệ *Tomäk, potämäk*. Kệ
thây cho nó đói: *tomäk po hăp pøngot*.

Thấy rõ lổ hang (nhỏ)
Tobuäng. Thấy rõ nhiều hang
dế trong rãy: *trõm ler tobuäng lõm mir*.

Thấy thoáng qua *Konhah konhoch*. Tôi chợt thấy bóng
người đi qua: *inh bôh konhah konhoch mu de bõk drong*.
Thấy thoáng bóng người khác
mà tưởng là Pôm: *bôh de, chõng inh konhoch kơ Pôm*.

Thấy thoáng qua *Jroih*. Thoáng
thấy một bóng người đi qua:
bôh jroih ha rang nao drong.

Thấy trước hình tượng kỳ dị
của một cái chết nào đó *Pôh honah*. Sau khi tôi thấy hình
tượng kỳ dị của nó, sau ba
ngày thì nó chết: *klaih kơ inh*

bôh pôh honah hăp, pêng năr
dõng rõng hăp lôch.

Thấy rõ *Xoxâu bôh*.

Thấy tận mắt *Bôh tordah măt*.

Thấy xa xa *Bang bôh*. Thấy
rõ từ xa: *bang bôh dõng ataih*.

Thấy mặt trời ló xa từ ngọn
núi: *bang bôh măt năr potõm lěch dõng kopal kông*.

THE

Thè lưỡi ra *Lěl ropiët*.

Thè Chứng minh nhân dân
Hlabar potil kon dêh char.

Thèm ăn, thèm thuồng *Rõnh xa, lǔ xa*.

Thèm ăn lúc ốm nghén hay khi
khỏi bệnh *Rohü*. Thèm ăn
trái chua: *rohu xa plei iǔ*.

Thèm muối *Rohing*. Thèm
uống nước ngọt: *rohing et dak ngam*.

Thèm chảy nước miếng *Rõnh mă lěch dak hai*.

Thèm hết sức *Rohing goleng*.

Thèm khát *Hing hăl*.

Thèm muối *Hăl moih, huch moih, rohing*. Không thèm ăn:
pă rohing xa.

- Thẹn đǒ măt** *Kord̥ pōl muh nhōm dihbāl, kōna bre hăp tōchop dihbāl wă lolē bu pě klē pokai Pōm.*
- Thẹn thùng** *Kōmōl.* Thẹn thùng vì cảm thấy mình không xứng đáng dự đám cưới: *kōmōl dōh po bǐ togāl bōk et pokong.*
- Thẹn thùng** *Dē, kord̥ mel mol.* Vào nhà người ta mà thẹn thùng: *mūt tōr hnam de pāng mel mol.*
- Theo₁ Boi.** Theo chân tiền bối: *boi jōng de krā xō.* Lần theo dấu chân heo rừng: *pōre boi trōi trōi jōng xoke bōk.*
- Theo₂ Tiō, kiō.** Nào anh theo tôi: *bē ih tiō inh.*
- Theo₃ Tui.** Theo ý người ta: *tui mōnhia arang.*
- Theo cái₁ (chó)** *Tōchrōi, tōjroi, pojroi.* Chó theo cái: *kō tōchrōi.*
- Theo cái₂ (chó)** *Tōrōng, rung rōnga.* Chó theo cái: *kō tōrōng.*
- Theo cái₃ (động vật)** *Tōtiō, tokiō.* Bò theo cái: *Rōmo tokiō akān.*
- Theo dõi nhau** *Tōchop.* Do nghi ngờ nhau, nên hai đứa theo dõi nhau xem ai hái trộm đưa hấu của ông Pōm: *yor kōtōchop dihbāl wă lolē bu pě klē pokai Pōm.*
- Theo dõi, giám sát** *Nāng xǔ.* Theo dõi xem nó đi đâu?: *nāng xǔ nhāu nao pōpō.*
- Theo đuôi** *Kiō druh.*
- Theo gót** *Kiō jōng.*
- Theo kịp** *Plōih.* Nó không theo kịp người ta: *hăp uh kōtōchop dihbāl wă lolē bu pě klē pokai Pōm.*
- Theo hầu** *Kiō dōhōr.*
- Theo như** *Rōnōng.* Theo ý anh, anh dẫn chúng tôi đi đâu: *rōnōng kōtōchop dihbāl wă lolē bu pě klē pokai Pōm.*
- Theo nhịp điệu** *Rah ring.* Múa theo nhịp chiêng: *hōxuang rah ring kiō chǐng chēng.*
- Theo sát** **như** **hình** **với** **bóng** *Wēl wēl.* Chó đeo đeo theo tôi suốt ngày: *kōtōchop dihbāl wă lolē bu pě klē pokai Pōm.*
- Theo sau** *Kiō dōng rōng.*
- Theo Kru roka.**
- Theo thịt** *Kăt rohēl rohōl nhām..*
- Thét gào** *Hōmrach.*
- Thét la** *Hmoi hōder.*

Thét lên *Kreo hmoi*. Thấy rắn *pōm lilio*. Chẳng biết làm sao:
nó thét lên: *bōh bih, dreo hăp pă pōm lilio.*
hmoi.

THÊ

Thê thiếp *Akān goi.*

Thê thảm *Tōnap tap, rōpa ropu, krūp krēnh.*

Thế, thay thế *Pōtāl.*

Thế bí *Jol.*

Thế chấp *Pōdō*. Thế chấp một con bò: *pōdō minh pōm rōmo.*

Thế chấp, cầm đồ, giữ lại *Kōnuh, pokōng.*

Thế đó *Ei ei.*

Thế đó *Ei ei*. Thế đó, chuyện này can gì tới anh: *ei ei, tōdrong âu trō kikiō kōe.*

Thế đó, như vậy đó *Noh boih*

Thế giá *Ai tih.*

Thế gian *Teh âu.*

Thế giới *Jāp teh, plei teh.*

Thế lực *Jōhngām kōdruh.*

Thế kỷ *Hōnglō, anglō anglēch, chāl minh hrēng xōnām.*

Thế hệ *Chāl hōdrung.*

Thế mà *Mā lě.*

Thế mạc *Tāt mǎng ling.*

Thế nào *Lilio*. Làm thế nào:

Thế nào cũng₁ *Lōr mo*. Chơi dao thế nào cũng đốt tay: *ngōr xă̄ng lōr mo hiết ti.*

Thế nào cũng₂ *Pā jor.*

Thế sự *Tōdrong tō teh.*

Thế thì *Kōna.*

Thế tục *Khōi juăt tō teh.*

Thế vào *Pōtāl.*

Thề *Xōngah*. Cắn dao thế: *pōkăp dao wă xōngah.*

Thề gian *Xōngah pōlām.*

Thề hứa₁ (với thần) *Tōbuān.*
Nó hứa cúng cho thần một con bò: *hăp tōbuān kō yang minh pōm rōmo.*

Thề hứa₂ *Tōm tōi, tōchōrt.* Tôi thề sẽ không bao giờ bước vô nhà này nữa: *inh tōm tōi gō uh kō mūt hnam âu dōng.*

Thề diện *Um ai dang agah, hōbō.*

Thề dục *Pōixrām pojāng akāu wă pran jāng.*

Thề hiện *Pōdang, pokēh.*

Thề theo *Kiōtui, ngua kiōt.*

Thề xác *Akāu akar.*

Thêm, thêm vào *Athām.* Cho thêm: *ăñ athām.* Thêm nữa:

- athăm dĕng.* Mày hãy thêm
một đồng nữa *ha athăm ha hlak*
jĕn dĕng.
- Thêm bớt** *Pohloh koh poloi.*
- Thêm cho nhiều** *Gon.* Gạo ít
chúng tôi độn thêm mì cho
được nhiều: *phe tōxĕt nhôn*
pai hōdrāh păng bum wă kō
gōn.
- Thêm sức** *Pohrōk jōhngām.*
- Thêm thắt** cho hay hơn
Tōcheh. Bài hát đã hay nó
thêm thắt lại càng hay hơn
nữa: *tōdrong hat xang rō chōng*
hăp tōcheh rai rō dĕng.
- Thêm thắt** *Poloi.* Nói thêm
thắt, nói thêm nói bớt *pōma*
poloi.
- Thêm nhà** *Hang lōng, hogau.*
- Thênh thang** *Xă tōdōh.* Nhà
rộng thênh thang: *hnam xă*
tōdōh. Người ta phát đường đi
rộng thênh và đẹp: *de choh*
trong tōdōh lōng. Ở chi bên
ngoài, trong nhà còn rộng
thênh mà: *oei kiơ tō agah,*
trōm hnam oei tōdōh.
- Thiết đãi** *Jong ān.*
- Thiết rượu** *Jong xīk.*
- Thêu** *Tōt.* Thêu áo: *tōt ao.*
- Thêu dệt₁** *Tōt tanh.*
- Thêu dệt₂** *Pōma pōhon kiō*
don kōnī.
- Thêu, đan móc** *Rōteng.*

THI

- Thi Nol.** Thi cử: *chih nol, jet*
nol.
- Thi ân** *Axōng ai.*
- Thi đậu₁** *Āl pōlong.* Hãy vui
với tôi vì con tôi thi đậu rồi: *bē*
xō hōk păng inh, kōlih kon inh
xang āl pōlong boih.
- Thi đậu₂** *Pōlong dom.*
- Thi đua₁** *Pōjot.* Đua xe đẹp:
pōjot kōdāu gre jrot. Thi đua
học tập: *pōjot dihbāl tōdrong*
pōxrām.
- Thi đua₂** *Pōlong hoăng.* Chạy thi:
kōdāu pōlong.
- Thi hài, thi thể** *Akāu de lōch,*
akāu kiēk.
- Thi rót** *Pōlong hoăng.*
- Thì thầm₁** *Pōbeh.*
- Thì thầm₂** *Pōhach.* Nói thầm
bên tai, sợ người ta nghe:
pōhach ah don, kuă kō de
kōtōng.
- Thì thầm₃** *Pōma dōnuh roxiu*

<i>roxiu.</i>	<i>Thiên hoàng Potao plēnh.</i>
<i>Thì thầm₄ Brōk brōk.</i> Nói chuyện thì thầm suốt đêm: <i>pōma dōnuh brōk brōk plāt mǎng.</i>	<i>Thiên niên kỷ Chāl minh robāu xonăm.</i>
<i>Thí dụ Potih, tōdrong bōtih.</i>	<i>Thiên nhiên ưu đãi Plēnh teh pōnhō ān.</i>
<i>Thí mạng Pōmēm dōh po, plang po tōngla.</i>	<i>Thiên phú Plēnh ăn kơ ai.</i>
<i>Thị giác Gah măt bōh.</i>	<i>Thiên sứ Anjolē Bă Yang.</i>
<i>Thị kiến</i>	<i>Thiên thạch Boh bōtāu hoăng dōng xōnglōng.</i>
<i>Thị lực Jōhngām pran gah măt.</i>	<i>Thiên thần Anjolē, yang lōng.</i>
<i>Thìa Chōmōk.</i>	<i>Thiên triều Ai krao roih.</i>
<i>Thích₂ Kăm kơ.</i> Thích ăn phổi: <i>kăm kơ xa koxoh.</i>	<i>Thiên tuế Hla chrah.</i>
<i>Thích₂ Huch.</i> Tôi không thích nuôi bò: <i>inh uh kơ huch rong rōmo.</i>	<i>Thiên tử Kon plēnh, kon Bă Yang.</i>
<i>Thích, yêu mến Klūh, lăp, lǔ, pōnhah.</i> Hoa đẹp ai cũng thích: <i>rang rõ bu bu duh pōnhah.</i>	<i>Thiên vị Kah hō-on, pokah hō-on.</i> Xét xử thiên vị: <i>pokah hō-on.</i>
<i>Thích đáng Tōgăl kơ</i>	<i>Thiến Kreu.</i> Thiến bằng cánh đậm đậm: <i>kreu chōbū kōtāp rōmo.</i> Thiến mổ: <i>kreu pah.</i>
<i>Thích hợp Tōtrō.</i>	<i>Thiện Lōng.</i> Người lương thiện: <i>bōngai lōng.</i>
<i>Thích nghi Lăp kơ.</i>	<i>Thiện cảm Bōnh kơ klūh git.</i>
<i>Thích thú Lǔ lăp.</i> Thích xem bóng đá: <i>lǔ năng de kōdah plei.</i>	<i>Thiện chí Dei don lōng kōdih.</i>
<i>Thiên (Trời) Plēnh.</i>	<i>Thiện ý Don lōng.</i>
<i>Thiên Chúa Bă Yang.</i>	<i>Thiêng liêng Ayang, yang hōbang, măt uh kơ găh bōh.</i>
<i>Thiên đàng Dēh plēnh.</i>	<i>Thiếp Akăn goi.</i>
<i>Thiên hạ Kon bōngai.</i>	<i>Thiệp cưới Hlabar tōkōi xōng xa ǒng mai.</i>

Thiết lập <i>Pojing</i> .	Thiếu thốn mọi bề <i>Khăi tōm tol</i> .
Thiết tha <i>Pă băt, dăp kơ mohnia</i> .	Thiếu trí <i>Loluin̄h</i> . Người thiếu trí: <i>bongai don loluin̄h</i> .
Thiết tưởng <i>Khu</i> .	Thiếu vắng, mất (chết) <i>Tobloih</i> . Vắng tôi thì nó buồn: <i>tobloih kơ inh, hăp xongon</i> . Mất cha mẹ, nó thành mồ côi: <i>tobloih kơ mĕ bă, hăp jing poti</i> .
Thiệt hại <i>Răm, pōrăm</i> .	Thiếu, hut <i>Phăch</i> . Cây rui bị hut: <i>long pojō phăch</i> .
Thiệt lòng <i>Dăp don dăp borôh</i> .	Thiếu não <i>Xah xai</i> .
Thiệt mạng <i>Trō lôch</i> .	Thiếu số <i>Koxō toxē; kon kōng</i> .
Thiệt thời <i>Trō răm</i> .	Thím <i>Yăng</i> .
Thiêu cháy <i>Tobuh, ūnh xa</i> .	Thin thịt <i>Thĕng roheng</i> .
Thiêu đốt <i>Xoh xa</i> .	Thinh lặng, nín lặng <i>Lăñ thĕng</i> . Tôi gọi nhưng nó lặng thinh: <i>inh krao, chōng hăp lăñ</i> .
Thiêu rụi <i>Pōlĕm hōm</i> . Lửa thiêu rụi nhà ở: <i>ūnh xa pōlĕm hōm hnam</i> .	Thình lình ₁ <i>Kodrăt</i> . Tôi đang ăn thình lình nó vào: <i>inh oei xōng kodrăt hăp truh</i> .
Thiếu Khăi, uh kơ jor, uh kơ mah. Thiếu thức ăn: <i>khăi kơ tobăng</i> .	Thình lình ₂ <i>Nhūl nhīl, nhīl</i> . Mới nhắc đến, thình lình tối: <i>nao pōma trō, nhīl hăp truh</i> . Nói mang hóa ra nai: <i>khan kơ jīl, nhīl kơ juei</i> .
Thiếu đồ ăn <i>Khot kơ tobăng</i> . Thiếu nước: <i>khot kơ dak</i> .	Thình lình ₃ <i>Plōt</i> . Chuột thình lình chui ra khỏi hang: <i>plōt kōne lěch dōng trōm</i> .
Thiếu gì đâu <i>Noh hia, dīkio</i> .	
Thiếu hut <i>Phăch</i> . Cây rui bị hut: <i>long pojō phăch</i> .	
Thiếu ngủ <i>Tep uh kơ mah</i> .	
Thiếu niên <i>Todăm kōnang</i> .	
Thiếu niên tuổi 14-16 <i>Rōchong</i> .	
Thiếu nữ <i>De adruh</i> .	
Thiếu thốn <i>Khot</i> . Thiếu nước <i>khot kơ ia</i> . Thiếu đồ ăn: <i>Khot kơ tō'băng</i>	

Thình lình xuất hiện *Pluah*, một da một thịt, phải thương *pluoh*. Chúng tôi đang làm nhau cùng: *nhõng oh minh dêh* việc, thình lình nó xuất hiện: *chăt, minh akar, minh xěch nhôn oei jang, pluah kơ hăp athai băt dihbăl*. Miếng thịt: *kotuǒl xěch*. Xác thịt con người: *akâu xěch kon bongai*. Thịt nửa nạc nửa mỡ: *xěch nah rōmă nah*.

Thình thích (tiếng chân người).

Dík dík. Nầm nghe tiếng chân người chạy thình thích ban đêm: *oei tep, kotõng de kôdâu dík dík ah komăng*.

Thính giả *Bongai kotõng*.

Thính mũi *Món bâu*.

Thính tai *Monhia hobăng. Don bongai klík gô jing hobăng: tai* người điếc sẽ được thính tai.

Thính cầu *Apinh*.

Thính thoảng *Phô phô*.

Thịnh đạt, thịnh vượng *Jrâm bônh-hnhôk, jang xa honuk honua*.

Thịnh soạn *Xõng xa tôm těch khech khoch*.

Thịt Nhăm. Thịt heo *nhăm nhũng*. Thịt rừng *nhăm bri*.

Thịt (chia ở ghè rượu) *Bodrět nhăm*.

Thịt (chia phần) *Phut nhăm*.

Thịt (từng miếng nhỏ) *Todeh nhăm*.

Thịt₁ *Xěch*. Anh em một nước

Thịt₂ *Xem*. Nồi đầy thịt: *gő běnh kơ xem nhăm*.

Thịt bầy nhầy₁ *Prăi*.

Thịt bầy nhầy₂ *Ronhao*.

Thịt bò băm (trộn thịt tái, bắp nướng cháy và rau thơm) *Liört*. Ăn thịt bò băm thích lắm: *xa liört rōm lǔ jat*.

Thịt cắt thành miếng nhỏ để chia cho bà con *Tonöt*. Xâu hai miếng thịt một miếng da để chia cho bà con: *tôt tonöt xěch bar akar minh wă axong kơ de nhõng oh*.

Thịt mỡ *Rōmă*.

Thịt nhiều mỡ, thịt toàn mỡ *Nhăm rōmă rohiǒl rohiăl*.

Thịt đông *Lolu*.

Thịt sống *Nhăm dő tah*.

Thịt thăng *Xěch pok*.

Thịt u *Gưu*. Bò có u: *rōmo gưu*.

Chúng nó khiêng về nhà một kia: *ti bĩ hordăng plor tơ âu*, con mang có u: *kăń hăp wiń tơ plor tơ to*.
hnam tung minh pōm jíl gūu. Thò tay lấy *Món*. Nó thò tay lấy đồ ăn trên kệ: *hăp móń iók tōbăng dăng kordéng*.

Thiu Phŭng, prŭng. Cơm thiu: *pro prŭng*. Cơm thiu để lâu bị mốc meo: *por phŭng, măń dunh dei phôk*. Hâm nóng đồ ăn kéo thiu: *hotō tōbăng xa kuă kơ phŭng*.

Thiu thieu Ngóngop, ngop. Thức đêm, bây giờ thiu thieu buồn ngủ: *trăl măng, dang ei ngóngop rohing tep*.

Thiu thieu (ngủ) *Eng neng.* Nghe tiếng nhạc hay, thiu thieu ngủ: *kotōng bőr brō rō, eng eng rohing tep*.

Thiu thieu ngủ Tep kóne.

THO

Thò đầu ra xem *Ngón*. Thò đầu ra cửa sổ, xem thử có ai không?: *e ngón dăng măng măk, năng hâm dei bu?*

Thò đầu ra, ló đầu ra *Tolöl, tolüł*.

Thò tay ăn cắp, mốc túi *Plor*. *Plor* (*người lớn*). Tay không yên, thọc chỗ này, thọc chỗ

kia: *ti bĩ hordăng plor tơ âu, hnam tung minh pōm jíl gūu.* Thò tay lấy *Món*. Nó thò tay lấy đồ ăn trên kệ: *hăp móń iók tōbăng dăng kordéng*.

Thò Topai. Người có tính gian dối: *bongai don topai*. Lấy ná bắn thò: *pónah topai păng hră*.

Thò thé Poma adar thoï drăkăń.

Thọ Erih xot, erih dănh. Chúc cụ sống thọ: *thothâu kơ ih erih xot*.

Thoa Bah. Thoa dầu thơm vào mình: *bah pogang bâu phu tơ akâu*.

Thoa bóp Prot. Thoa bóp thuốc chân bị sưng: *jōng pō-eh iók pogang prot*.

Thoa bóp, bóp giăm Topet, chöpét.

Thoa, bôi Pik. Thoa dầu: *pik dak yâu*.

Thỏa chí toại lòng Lăp kơ don hrăp kơ bonôh.

Thỏa dạ no lòng Phř lõm klak mă duh xõ lõm bonôh

Thỏa đáng Poxrăp.

Thỏa lòng Gruei.

Thỏa mān, thỏa lòng Phêu

<i>lǒm johngām.</i> Rãy sạch cỏ, tôi	<i>tōplōng ngial ngial dōng xōdrai</i>
thỏa lòng: <i>mǐr dǐ nhět, inh âu, hnha tơ xōdrai to.</i>	
<i>phēu lǒm johngōm.</i>	Thoǎn thoă̄t₂ <i>Koyah koyah.</i>
Thỏa nguyện, thỏa thê	<i>Phĩ</i> Làm việc thoǎn thoă̄t không
<i>hrăp.</i>	nghỉ tay: <i>jang koyah koyah bĩ pōdei.</i>
Thỏa thích <i>Deng dong.</i>	
Thoai thoái <i>Kochēng lěng.</i>	Thoǎn thoă̄t₃ <i>Pohngiā</i>
Dốc thoai thoái: <i>krang kochēng pohngial.</i> Khỉ chuyền thoǎn	
<i>lěng.</i>	thoă̄t trên cây: <i>dok tōplōng</i>
Thoai thoái <i>Nōr hōnōr.</i> Rãy nằm	<i>pohngiā pohngial tơ long.</i>
trên triền thoai thoái: <i>mir</i>	Thoǎn thoă̄t₄ <i>Rōk rōk, rōrōk.</i>
<i>krang nōr hōnōr.</i>	Khỉ leo cây thoan thoă̄t: <i>rōrōk</i>
Thoái mái <i>Êm gruei.</i> Hết cỏ	<i>dok hao long.</i>
rồi, bây giờ ở nhà thoái mái: <i>dǐ</i>	Thóc Hau. Gạo còn thóc: <i>phe</i>
<i>nhět boih, dang ei oei tơ hnam</i>	<i>dei hau.</i>
<i>êm gruei.</i>	Thọc, thọc vào <i>Joloh.</i> Thọc
Thoái hóa <i>Jing mě loi.</i>	vào hang chuột: <i>joloh trōm</i>
Thoái lui <i>Tǔn tōrōng.</i>	<i>kōne.</i>
Thoáng mát, rông rãi <i>Royah.</i>	Thọc huyết heo <i>Bet nhũng</i>
Ra ngoài cho thoáng một chút:	<i>chrup.</i>
<i>lěch tơ agah wā kơ røyah biō.</i>	Thọc lết <i>Chěk.</i> Đừng thọc lết
Nhà chúng tôi thoáng mát:	tôi nhột lấm: <i>ně chěk, inh kech</i>
<i>hnam nhōn røyah.</i>	<i>koch jat.</i>
Thoát <i>Klaih kơ, hloh kơ, hoai</i>	Thọc lết nhau <i>Pochěk.</i>
<i>kơ.</i> Thoát chết, thoát hiểm:	Thọc mạnh <i>Loluh.</i> Thọc chuột
<i>hoai kơ lōch.</i>	trong lấm <i>loluh kōne lōm xum.</i>
Thoát nợ <i>Klaih kơ xre.</i>	Thọc tay vào đơm hoặc vào
Thoǎn thoă̄t ₁ (Nhảy) <i>Ngial</i>	hang, đụng thấy nhiều cá <i>Plík</i>
<i>ngial.</i> Khỉ nhảy thoǎn thoă̄t từ	<i>pläk.</i>
cành này sang cành kia: <i>dōk</i>	Thọc, chọt nát ra <i>Roxôk.</i>

Thọc hang sóc: <i>rōxôk trōm kraih.</i>	Thong dong <i>Tordām oei rōlay (chưa vợ).</i>
Thọc vào <i>Bot.</i> Thọc tay bắt cá trong hang: <i>bot ka tōgōp.</i>	Thong dong, rõi rāi <i>Rōhōi-rōhō.</i>
Thọc cây vào nhau <i>Tōjra.</i> Hai người tập côn quyền thọc gậy vào nhau: <i>bar nu pōxrām bioh gah tōdrong tōjrā dihbāl pāng long.</i>	Thong thả bước đều <i>Nōn nōt.</i>
Thoi, con thoi <i>Chōwei.</i> Đuôi ná hình thoi: <i>kiēng hră chōwei.</i>	Thòng xuống (dây) <i>Tōdo.</i> Dây gì ở giàn bếp thòng xuống thế kia?: <i>tōlei kiō tōdo kōpōng ah hōdra to.</i>
Thoi thóp <i>Not not, dot dot.</i> Người bệnh lao, thở thoi thóp: <i>bōngai jī hrek hrok, dui jōhngōm not not.</i>	Thòng lọng <i>Tōlei hōwōk.</i>
Thói quen <i>Rōboch.</i> Làm theo thói quen: <i>jāng kiō rōbōch.</i>	Thõng xuống <i>Tōnhur.</i>
Thói quen <i>Juāt.</i> Thói quen hút thuốc khi làm việc: <i>juāt kō et hōt kōplah jang.</i>	Thóp trên đỉnh đầu trẻ sơ sinh <i>Dōng.</i>
Thói tục <i>Khōi.</i> Thói tục làng: <i>khōi pōlei.</i>	THƠ
Thỏi <i>Kōtuōl iě.</i> Thỏi vàng: <i>kōtuōl mah.</i>	Thơ , lá thơ <i>Hlabar tho.</i> Bao thơ: <i>kōdūng tho.</i> Viết thơ: <i>chih hlabar tho.</i>
Thon dần lại <i>Adruēch, hōdruech.</i>	Thơ áu, áu thơ <i>Lōp, ken.</i> Thời thơ áu: <i>kōplah inh oei lōp.</i> Con còi thơ áu: <i>kon oei ken.</i>
Thon thả <i>Hojuāng.</i> Ngón tay thon thả: <i>xōdrāng tī hojuāng.</i>	Thơ ngây, dại khờ (trẻ con) <i>Ngil, oei iě.</i>
	Thơ thần <i>Kōngō nu nō</i>
	Thơ phúc <i>Bâu phu gōgleng gōglāp.</i>
	Thờ lạy <i>Küp jom.</i>
	Thờ ơ <i>Khưm khưm.</i> Inh mứt tơ <i>hnam hăp, chōng hăp pom</i>

<i>kuum kuum kuă poma</i> Tôi vào nhà nó, nhưng nó thờ ơ không muốn nói: <i>inh măt tơ hnam</i>	<i>yă bok xă ki.</i> (Mãi mãi: <i>dăp</i> <i>tơ.</i> Hạnh phúc mãi mãi: <i>jōnap</i> <i>dăp tơ).</i>
<i>hăp, chōng hăp póm kuum</i> <i>kuum kuă poma.</i>	<i>Thời gian Khei nă.</i> Lãng phí thời gian: <i>pohoch khei nă.</i>
<i>Thờ ơ Lolêng.</i> Thờ ơ giáo dục con cái: <i>lolêng botho khan kơ</i> <i>de kon haioh.</i>	<i>Thời gian bằng nấu chín nồi</i> <i>cơm.</i> <i>Dunh goxin minh gõ por.</i>
<i>Thớ (cây) Alăk.</i> Cây nhiều thớ không đẽo được: <i>long alăk uh</i> <i>kơ goh tră.</i>	<i>Thời gian con vật ẩn mình</i> trong đất khi môi trường không thích hợp (éch, nhái, có, cá...) <i>Drom.</i> Éch ẩn mình trong đất chờ mưa: <i>kit kópô drom lăm</i> <i>teh gô chang dak mi.</i>
<i>Thợ Bōngai jang.</i> Thợ rèn rìu, dao, rựa: <i>bōngai jang hojōm</i> <i>xung, xăng, togă.</i>	<i>Thời gian gà gáy lần thứ nhất</i> <i>Leng gong.</i> (<i>Leng gong iĕr</i> <i>tomōng iung rōng, iĕr kodōng</i> <i>iung ō</i>).
<i>Thở dài Tohōih.</i> Mỗi lần mệt là nó thở dài: <i>hăp gohōih rĭm</i> <i>măng gleh</i>	<i>Thời gian ở trong kén, trong tổ</i> <i>Drom, pođrăm.</i>
<i>Thở không ra hơi Dui joħngām</i> <i>phōih phōih.</i>	<i>Thời gian quá trưa</i> (khoảng 1 giờ tới 3 giờ) <i>Gai.</i> Quá trưa rồi chúng ta nghỉ đi: <i>nă̄r gai boih,</i> <i>bě bōn pođei biō.</i> Sau trưa (từ 1 giờ đến 3 giờ): <i>Nă̄r gai, nă̄r</i> <i>chrang.</i>
<i>Thở khò khè Grik grōk.</i> Người bị lao thở khò khè: <i>bōngai hrek</i> <i>hrok dui joħngōm grik grōk.</i>	<i>Thời gian kỳ lớn lên Hotei wō.</i>
<i>Thở hổn hể Dui joħngām</i> <i>gleh, dui hođrō.</i>	<i>Thời giờ Jơ phut.</i>
<i>Thở thoí thoí thóp Dot dot.</i> Thở thoí thóp chờ chết: <i>dui chōwa dot</i> <i>dot wă lōch.</i>	<i>Thời vụ Tōdrong jang xa mir</i> <i>ba na pođām kiō poyan.</i>
<i>Thời buối Jōnoi.</i> Thời buổi đó: <i>jōnoi monoh.</i>	<i>Thời nay Chăl hle.</i>
<i>Thời đại Tōr.</i> Thời tổ tiên: <i>Tōr</i>	

THÔ

Thô *Grō*. Vải thô: *che grō*.

Thô bạo *Pōma brih brēh*.

Thô lổ *Pōma xa bī bot, prōh prōh*.

Thô sđ *Yōk yak*.

Thổ địa *Tōnōih, pōnuh yang*.

Thổ địa *Tōnōih*. Thổ địa tạo thành đường dưới đất, ai làm nhà đúng đường đó sẽ làm ăn xui xẻo: *Yang tōnōih*.

Thổ huyết *Lēch pham*,

Thổ lộ *Pōma tolēch don bōnōh tongla*.

Thổ tả *Chroh hak*. Uống thuốc ngăn chặn thổ tả: *et pogang pokhōt chroh hăk*.

Thôi₁ *Dik*. Tôi làm một ngày thôi: *inh bō jang minh nār dik*.

Thôi₂ *Leng*. Tôi chỉ có một đứa con thôi: *inh dei minh nu kon leng*.

Thôi₃ *Bo*. Thôi, chừng đó đủ rồi: *bo, dang noh mah boih*.

Thôi được rồi: *bo kiō*.

Thôi₄ *Dēch*. Làm chỉ mệt thôi, chứ chẳng có ăn đâu: *jang gleh dēch mā uh kōr dei xa*.

Thôi₅ *Oh*. Về đi thôi: *wih jāk oh*.

Thôi!₆ *Oih!* Thôi! Ta hãy nghỉ đi, mệt quá *Oih! bōn pōdei mōi lah, gleh jat*.

Thôi được rồi *Lē gi*. Thôi được rồi, một hai con cá mà chia làm gì *lē gi jāk ôh, ih dei bar pēng gār ka*.

Thôi rồi *Pă boih*. Thôi rồi! giấc mộng của chúng mình không thành: *ēh hēh! tōdrong bōn moih pă dei boih*. Thôi rồi, gà sấy trật ăn mất: *pă boih! Iēr xang klaih wā buh xa gōgleng*.

Thối *Ôm*. Thối rửa: *ōm rām, ōm hrai, ōm bluch*.

Thối tha *Ôm hūmě*.

Thối hoắc₁ *Bāu ōm rōhīng*.

Thối hoắc₂ *Bāu rōhui*.

Thối hoang *Bāu ōm gōgleng gōglāp*.

Thối rửa *Ôm rōloch*. Xác thối rửa: *akāu lōch bō rōloch*.

Thối tai *Don pro*.

Thối tiền *Kōlā*. Thối lại cho anh bao nhiêu: *Kōlā kōr ih hōdōm?*

Thối₁ (gió) *Toħlu*. Gió thổi làm mây bay: *kial toħlu pōm kōr hōmōl pār*.

Thối₂ *Hlōm*. Thối kèn: *hlōm*

<i>tordiep.</i>	Ống thổi lửa: <i>ding tobang kɔr kon polei todrong hlôm umlah.</i> <i>yêr jī jān gah Sida.</i>
Thổi₃ <i>Thu.</i> Gió thổi lá cây: <i>Kial thu hla long.</i>	Thông báo₂ <i>Potōng.</i>
Thổi , gió thổi ngược <i>Kial bot ngir.</i>	Thông báo₃ <i>Tobang.</i> Thông báo cho mọi người biết: <i>tobang kɔr tōm bōl lolē.</i> (Báo chí: <i>hlabar tobang</i>).
Thổi bay (gió) <i>Torang.</i> Gió thổi bay lá đầy sân: <i>kial torang hla long jōp kɔr cham.</i>	Thông cảm <i>Hō-ř.</i> Thông cảm cho tôi chút: <i>hō-ř kɔr inh biř.</i>
Thổi bể (thợ rèn) <i>Hiup.</i> Anh thổi bể, tôi rèn: e gô hiup, inh gô têm.	Thông công <i>Mūt don pāng, poyup minh don.</i>
Thổi kèn <i>Hlôm tordiep.</i>	Thông dâm <i>Toblāl, tōngōi.</i>
Thổi lửa cho cháy bùng <i>Hlôm pōngar unh.</i>	Thông dụng <i>Ga kɔr yuor.</i>
Thổi luồng <i>Thōr.</i>	Thông điệp <i>Hlabar chih potōng.</i>
Thổi , quạt <i>Poi.</i> Gió thổi: <i>kial poi.</i> (Cái quạt cầm tay: <i>hla poi ti.</i> Cái quạt điện: <i>hla poi høyuh</i>).	Thông đồng <i>Mūt don.</i>
Thôn làng <i>Polei.</i> Dân làng: <i>kon polei.</i>	Thông hơi <i>Rōbāng.</i>
Thôn trưởng <i>Tōnul polei.</i>	Thông minh <i>Rōchāng, hlōh wao, joaih rōgei.</i> Trẻ nây thông minh: <i>haoih âu rōchāng.</i>
Thôn xóm <i>Polei pola, kueng.</i>	Trí thông minh: <i>don rōchāng.</i>
Thốn thức <i>Brōk lōm don.</i>	Thông phần <i>Mūt don, tōgūm.</i>
Thông <i>Hingo.</i> Cây thông: <i>long hingo.</i> Nhựa thông: <i>kotāk hingo.</i>	Thông phần, phúng điếu <i>Pojōk.</i> Phúng điếu người chết: <i>pojōk de lōch.</i>
Nhựa thông: <i>kotāk hingo.</i>	Thông tin, thông báo <i>Pō-u.</i>
Thông báo₁ <i>Pōh tobang.</i> Thông báo cho dân làng biết về sự nguy hiểm của bệnh Sida: <i>pōh</i>	Thông thái <i>Rōgei kɔr hlabar.</i>
nguy hiểm của bệnh Sida: <i>pōh</i>	Thông thạo <i>Klēch, rōrōk.</i> Nói thông thạo: <i>pōma rōrōk.</i>
	Thông thường <i>Dōhia, juāt</i>

<i>dōhia.</i>	Thù địch, thù nghịch <i>De kōnam</i> . Kẻ thù vây quanh làng: <i>de ayāt wang jūm dār pōlei nhōn.</i>
Thống hối <i>Ol bral.</i>	Thù ghét <i>Areh kōnam.</i>
Thống khổ <i>Gleh hrat anat anot pongrā.</i>	Thù hận <i>Mīl areh.</i>
Thống nhất <i>Poyüp jing minh.</i>	Thù lao <i>Apah ān xōnong gleh hrat.</i>
Thống thiết <i>Pă băt, oh ol, hang nuih hng kōm.</i>	Thù lù <i>Tōngu</i> . Ngồi thù lù bên đường: <i>oei tōngu ah jih trong.</i>
Thống trị <i>Kotit pōnep, pōgōr.</i>	Thù oán <i>Khōn dihbāl.</i>
Thốt ra <i>Tolēch nōr.</i> Môi miệng thốt ra lời gian ngoa: <i>xōkung bōr tolēch nōr hōlēnh pōdār.</i>	Thua <i>Leh.</i> Anh giỏi thật, tôi chịu thua <i>inh leh kō e rogei.</i>

THU

Thu dọn <i>Mǎn rōmet, mǎn mǎ bot.</i>	Thú rừng <i>Kon kiēk bri brah.</i>
Thu góp <i>Among.</i>	Thú tội <i>Xăl yoch tōngla.</i>
Thu hoạch <i>Kēch rōmet dei.</i>	Thú vật <i>Kon kiēk.</i>
Thu hồi <i>Iōk tōwih lăi tōm kō tōmam.</i>	Thú vật <i>Atâu</i> (<i>dùng trong từ ghép</i>).
Thu hút <i>Pōdui pōlōng de.</i>	Thú vị <i>Xō chót.</i>
Thu lượm <i>Dōnh.</i>	Thụ ân <i>Gōnōm ai.</i>
Thu ngắn <i>lại</i> <i>Pōkōdeh.</i> Dài, thâu ngắn lại: <i>pōkōdeh tolei.</i>	Thụ giáo <i>Rōk kiō bōr bōtho.</i>
Thu thập <i>Nhăk tōmūt.</i>	Thụ phong <i>Dei pōk jing.</i>
Thu thuế <i>Akōm jēn thuě.</i>	Thụ thai <i>Akāu jang, pǔ hōngām, gō jang.</i> Bà sê thụ thai và sinh con trai: <i>ih gō jang, gō pǔ kon drānglo.</i>
Thu xếp <i>Rōmet, kōchāp mǎ bot.</i>	Thủ (Đầu) <i>Kōl.</i>

Thủ bản, bản gốc <i>Chonih</i> . Đây là bản gốc mà tôi chưa sửa: <i>âu jī dōm chonih mă inh tam ming.</i>	Thuần thực <i>Jang xa joaih</i> .
Thủ cấp <i>Kol bongai trō kō de chōng</i> .	Thuần túy <i>Hōngāl, hōkāl</i> .
Thủ cựu <i>Nhōnhik glung</i> .	Thuận, chấp thuận <i>Lăp kō don</i> .
Thủ dâm ₁ <i>Hrang minh nu</i> .	Thuận hòa <i>Rōhō rohōm</i> .
Thủ dâm ₂ <i>Roxeh</i> .	Thuận lợi, thuận tiện <i>Lăp kō, hiōk, pōtōrō</i> .
Thủ đô <i>Polei tōm dēh char</i> .	Thuận theo <i>Ngua kiō, lăp tui</i> .
Thủ lảnh <i>Bōngai bluh, bōngai tonūl</i> .	Thuần <i>Khēl</i> : Gươm thuần: <i>dao khēl</i> . Thuần đỡ chiên che: <i>khēl pring</i> .
Thủ phạm <i>Bōngai bō yoch</i> .	Thuật lại <i>Porā</i> .
Thủ thân <i>Arāk dōh tōngla</i> .	Thúc bách, thúc giục, thúc đẩy <i>Pōchūt</i> . Chúng tôi muốn chẳng ai thúc cả: <i>nhōn wā kōdeih uh kō dei bu pōchūt</i> .
Thủ thế <i>Dōt, wei tōngla</i> .	Thúc giục, khuyến khích <i>Pōkām</i> . Thúc làm: <i>pōkām jang</i> .
Thủ tiết <i>Adro oei hlāng xōgaih</i> .	Thúc ngựa bằng chân <i>Tōtīm</i> .
Thủ tiêu <i>Pōlōch lē</i> .	Thúc trống mỏ báo hiệu <i>Tōh ra xōgōr</i> .
Thủ trưởng <i>Bōngai chep kol lōm anih jang</i> .	Thúc trống, thúc chiêng <i>Rōrēk ching chēng</i> .
Thua ₁ <i>Leh</i> . Nếu anh không chịu thua, chúng ta đánh cuộc một gùi lúa: <i>tōng ih bī leh, ba pōkā dihbāl hrū minh jōng ba</i> .	Thục mạng <i>Pōglōm po</i> .
Thua ₂ <i>Uh kō pleh</i> .	Thuê <i>Hōla</i> . Thuê mướn: <i>hōla apah</i> .
Thua, kém <i>Thu</i> . Họ đá banh thua chúng tôi: <i>kānhāp kōdah plei thu kō nhōn</i> .	Thuế <i>Thuě</i> . Đóng thuế: <i>ăñ thuě, akōm jēn thuě</i> .
Thuần hóa ₁ <i>Pōngua kon kiēk</i> .	Thuế vụ <i>Gah xōnong ăñ thuě</i> .
Thuần hóa ₂ <i>Beh</i> . Bò khó thuần hóa: <i>rōmo uh kō beh</i> .	Thui <i>Buh</i> . Thui bò ăn: <i>buh</i>

<i>rōmo xa.</i>	Thuốc lòng <i>Rōbot.</i>
Thúi <i>Ôm.</i> Thúi rữa: <i>ôm rām.</i> Thúi tha: <i>kōnī ôm.</i> Thúi hoắc: <i>bâu ôm glüng glëng.</i> Mùi thúi: <i>bâu ôm.</i>	Thuốc về <i>Kowah.</i> Bà con bên nội: <i>kotūm kowah gah bă.</i>
Thum thūm <i>Khōm.</i> Mùi thum thūm: <i>bâu khōm.</i>	Thuốc bổ: <i>Pogang pothrōk.</i>
Thùng lũng <i>Thong.</i> Thung lũng sâu và hẹp: <i>thong chōp hōp.</i>	Thuốc chữa mèo <i>Pogang kēp</i> (<i>Lấy lông ở bẹn để chữa vết thương.</i>)
Thùng Kothüng. Thùng thiếc <i>Kothüng ngōn.</i>	Thuốc có con <i>Pogang boběn.</i>
Thùng thình₁ <i>Rōhoi rōruoh.</i>	Thuốc công hiệu <i>Pogang xít.</i>
Thùng thình₂ <i>Dim dōm.</i> Quấn khăn rộng thùng thình: <i>koxu khǎn dim dōm.</i>	Thuốc dán, cao dán <i>Pogang potěm.</i>
Thúng Kodōng. Tôi trả công cho nó một thúng lúa: <i>inh apah hăp minh kodōng ba.</i> Thúng to: <i>kodong pǔng.</i>	Thuốc độc <i>Pogang bonhul.</i>
Thúng Bai.	Thuốc độc <i>Jrao.</i> Ngày xưa người ta thường bỏ thuốc độc vào thức ăn: <i>xō ki de ga mǎn jrao lōm por tobāng.</i> Cây thuốc độc: <i>long akōm, long krāl, long blu.</i> Dây có thuốc độc: <i>tōlej akōm.</i>
Thụng <i>Tih xă.</i> Ao thụng: <i>ao tih xă.</i>	Thuốc độc lấy từ nhựa dây <i>mrei</i> (tẩm chất độc vào mũi tên để bắn thú dữ hay kẻ thù) <i>Kral, pogang hogām.</i>
Thủng <i>Hoxüng(bệnh).</i>	Thuốc giải độc <i>Pogang jřā pōnhūl.</i>
Thǚng <i>Büt.</i> Bắn thủng tường nhà: <i>pōnah jōnēng hnam hlōh büt.</i>	Thuốc kích thích <i>Krōl.</i> Uống thuốc kích thích: <i>xa krōl.</i>
Thǚng <i>thǚng,</i> từ từ chờ đợi <i>Pochang.</i>	Thuốc lá, thuốc hút <i>Hōt.</i>
Thuộc da <i>Bō akār.</i>	Thuốc lá nặng: <i>hōt ūl.</i> Thuốc

rê: <i>hōt nem.</i>	Thùy mị <i>Rōmuīh lōng.</i>
Thuốc men, thuốc thang <i>Pōgang.</i> Thuốc đau đầu: <i>pōgang jī kōl.</i> Chích thuốc: <i>bet pōgang.</i>	Thủy (Nước) <i>Dak.</i> Quen với thủy thổ: <i>beh kōf teh dak.</i>
Thuốc mửa <i>Pōgang poħāk.</i>	Thủy lợi <i>Tōdrong počhro dak.</i>
Thuốc nhuộm <i>Kōnăk.</i> Thuốc nhuộm màu xanh đậm: <i>kōnăk mo.</i>	Dẫn thủy nhập điền: <i>počhro dak mūt tō na.</i> Lụt hồng thủy: <i>dak līlān.</i>
Thuốc nhuộm màu đỏ lấy từ rễ cây <i>Nhāu.</i>	Thủy thủng <i>Pō-ôr.</i>
Thuốc nhuộm đen xanh (làm từ vỏ cây) <i>Mo.</i>	Thuyên chuyển <i>Hōblīh bōngai jang tōnai.</i>
Thuốc nổ <i>Tōpūng pōdōh.</i>	Thuyên giảm <i>Dā biō, jī xang dā iā.</i>
Thuốc phá thai <i>Pōgang pōrūng.</i>	Thuyền, tàu thuyền <i>Dūk.</i>
Thuốc súng ₁ <i>Tōxōm.</i>	Thuyền trưởng: <i>bōngai tōnul năng dūk.</i>
Thuốc súng ₂ Thuốc súng: <i>jrao phao.</i>	Thuyền <i>Plūng.</i> Thuyền đầy nước, hộ lâm nguy: <i>plūng bēnh kōf dak, kān hăp yēr jat.</i> Chèo thuyền: <i>wōr plūng.</i> Đuôi thuyền: <i>Krel plūng.</i> Lên thuyền: <i>tōk plūng.</i>
Thuốc thơm <i>Pōgang bāu phu.</i>	Thuyết phục <i>Pōngua pāng bōr.</i>
Thuốc thúc giục đẻ <i>Lār.</i>	
Thuốc trừ thai <i>Pōgang kōlār.</i>	
Thuốc uống, thuốc chích <i>Pōgang et, pōgang bet.</i>	
Thuở bé <i>Bōt oei iē.</i>	
Thuở ban đầu <i>Gōgōl xō.</i>	
Thuở trước <i>Adroi xō.</i>	
Thuở xưa <i>Xō ki.</i>	
Thút thít <i>Nhōm xrip xrip.</i>	
Thụt lùi <i>Kōtūn, kōdūn, tūn tōrōng.</i>	
	THỦ
	Thư <i>Bāng.</i> Đừng phá phách, họ thư đấy: <i>nē khōr tōmam de, kōnh de bāng!</i>
	Thư, bùa, ngãi <i>Deng.</i> Bị người ta thư (éém): <i>trō kōf de deng</i>

(như bị liệtg đá, cây, xương cá vào bụng sau đó chết). Thuốc	Thưa <i>Roch</i> . Thưa thớt: <i>hôi rodoch</i> .
chữa thư: <i>pøgang deng</i> .	
Thư giän <i>Bört kordü</i> .	Thưa <i>Kobrêu kobrao</i> . Hàng rào thưa bò có thể vào được: <i>kordrong hôi kobrêu kobrao rømo goh müt</i> .
Thư thái <i>Rohoi rohō</i> .	
Thư từ <i>Hlabar tho</i> .	Thưa, sửa <i>Hôi</i> . Cấy lúa thưa quá: <i>potäm ba hôi jat</i> . Vải thưa: <i>brai hôi</i> .
Thư viện <i>Anih mǎn hmō hlabar</i> .	Thưa, sửa <i>Chral</i> . Lúa thưa như thế này thì ăn gì!: <i>ba dah chral thoï âu, xa kio!</i>
Thứ (đứng trước số đếm) <i>Mä</i> .	Thưa, sửa <i>Brang</i> . Trả lúa thưa quá: <i>choi ba brang jat</i> .
Thứ mười: <i>mä minh jít</i> .	Thưa, sửa <i>Potrêu potrao</i> . Đan khăn thưa quá: <i>tanh khän potrêu potrao poqrā</i> .
Thứ bậc <i>Kønao</i> .	Thừa cờ <i>Gønôm døng</i> .
Thứ giống như <i>Abō</i> .	Thừa dịp <i>Dă todă</i> . Thừa dịp ba nó đi vắng, chúng tôi gặp nó: <i>dă todă bă hăp hrūl, nhôn jrǒm kon hăp</i>
Thứ hạng <i>Kiõr kɔr täl</i> .	Thừa dịp, nhân tiện <i>Pøgē</i> . Thừa dịp nó đi vắng, kẻ trộm vào nhà: <i>pøgē hăp hrūl, de müt klě totam</i> .
Thứ tự <i>Kiõr kɔr trong; mä bot</i> .	Thừa hưởng <i>Xa yuø</i> .
Thứ yếu <i>Bíkäl</i> .	Thừa kế <i>Poxř</i> . Cha tôi cho tôi thừa kế ngôi nhà này: <i>bă inh poxř kɔr inh hnam âu</i> .
Thứ tự gọn gàng <i>Klep klép</i> . Hãy dọn đồ đặc cho gọn gàng: <i>athei rømet tohnä mä klep klép</i> . Khi lượm trái cây ăn từng hạt rất gọn: <i>dök dönh xa plei klép khép høbal jat</i> .	
Thứ Long. Thứ giày có vừa không?: <i>long năng chøkhō hâm gäl kɔjõng</i> .	
Thứ lòng <i>Nol</i> . Thứ lòng người: <i>nol don de</i> .	
Thứ máu <i>Jeh pham</i> .	
Thứ xem <i>Bol năng</i> . Chờ thứ xem: <i>gô bol năng</i> .	
Thứ thách <i>Pølong nol</i> .	

Thừa kế <i>Potdōl.</i>	<i>oei riū.</i>
Thừa lệnh <i>Kiø thoi de anha.</i>	Thức giấc <i>Chonor.</i>
Thừa ra, thừa thải <i>Pohloh, robeh rokah.</i> Chặt thừa một chút để trừ hao: <i>koh poħloħ bič wā kɔf hɔ̄-iñ.</i> Còn thừa một cái: <i>oei robeh minh pōm.</i> Ruột thừa: <i>klak robeh.</i>	Thức khuya dậy sớm <i>Lur lōr hrōih, drōih mǎng.</i>
Thức ăn <i>Por tobāng.</i> ĐẬY thức ăn kéo ruồi bu: <i>poħklaħ por tobāng kuā kɔf roi jōm.</i>	Thức đêm canh xác, canh bệnh nhân <i>Grong.</i>
Thức ăn <i>Tōmam xa, topung xa.</i>	Thức, canh thức <i>Trāl.</i> Thức khuya dậy sớm: <i>Trāl mǎng riū hrōih.</i>
Thức ăn <i>Hla poħnang hɔdang kōtam.</i>	Thức giắc, tĩnh lại <i>Tolāng,</i> Thức tĩnh <i>Trāl koħchāng.</i>
Thức ăn của heo, cháo heo <i>Hona.</i>	Thực chất <i>Chuēng mǎ topā.</i>
Thức ăn để qua đêm mất ngon <i>Tobāng xa kōdōng mǎng uh kɔf lōng.</i>	Thực dụng <i>Lolē yuor.</i>
Thức ăn ngon, nước mát mẻ <i>Xa tōmam nhām mōn rōngop.</i>	Thực hành <i>Pōm kroð.</i>
Thức ăn trong bụng <i>Pōdrān lōm klak.</i>	Thực hiện, hoàn tất <i>Poxang.</i>
Thức dậy <i>Kul kɔf kōl.</i>	Anh làm xong cỏ lúa chưa: <i>ih tam poxang nhēt ba dī?</i> Phải thực hiện những lời cam kết: <i>athai poxang dōm bōr tōchōt.</i>
Thức dậy <i>Iǔng dōng tep.</i>	Thực hiện, thực thi <i>Pokeħ poħdang, pōm jing, pōm kič.</i>
Thức dậy trẻ <i>Tōnok.</i> Tôi thức dậy trẻ vì canh xác người chết: <i>Inh tōnok grong de lōch.</i>	Thực lòng, thực tâm, thực tình <i>Dăp don dăp bōnōħ.</i>
Thức dậy, thức <i>Riu.</i> Còn thức:	Thực lực <i>Hrōk po kōdih.</i>
	Thực phẩm <i>Tōmam xa.</i>
	Thực ra, thực sự, thực tế <i>Mǎ topā.</i>
	Thực sự tôi không làm <i>Inh kuā leng pōm.</i>
	Thực tại <i>Tōdrong topā tōdēk.</i>

- Thực thà** *Tōpăt jue.*
- Thực tiễn** *Tōdrong tōpă kōr pōm.*
- Thực trạng** *Tōdrong tōpă hăt.*
- Thực vật** *Gah hla long.*
- Thùng, dây thùng** *Tolei tih.*
- Thước** *Long waih.*
- Thương con cho roi cho vọt,** ghét con cho ngọt cho ngào
*Băt kōr kon athai mang bōtho,
areh kōr kon pōlung rōmoih.*
- Thương đoái, thương hại,** thương xót *Brōk manat.*
- Thương gia** *Bōngai bōdro.*
- Thương giúp** *Manat pōdon.*
- Thương khó** *Tōdrong anat.*
- Thương mến** *Kluh băt.*
- Thương tâm** *Ol nuih.*
- Thương tích** *Xōbur.*
- Thương tiếc, tiếc** *Mēm, mēm buah.* Tiếc quá, uổng quá!
Mēm jat, mēm leh!
- Thương xót** *Manat, mēm manat.* Thương xót người khổn khổ *manat kōr de anat tōnap.*
- Thương yêu** *Kluh băt.* Họ yêu thương nhau như anh em ruột thịt: *kăñ hăp kluh băt dihbăl je nhōng oh minh pōm mē bă.*
- Thương, mến** *Kluh.* Bia là con út, nên cha tôi thương nó hơn chúng tôi. *Bia kon hōdruch,
kō'na Bă inh kluh kōr hăp loi kōr nhōn.*
- Thường hay, quen** (thường đi với từ *kōr*) Ga kơ, kăm kơ. Tôi thường hay bị sốt cách nhật: *inh ga kōr bōlō lon.*
- Thường lệ** *Krou.* Thường lệ, ngày thứ bảy người ta nghỉ làm việc: *krou, rīm nă̄r tōpōh, de pōdei jang.*
- Thường ngày, mọi khi** *Dōhia.* Thường ngày tôi đi rẩy, hôm nay tôi nghỉ: *dōhia inh bō tō mir, nă̄r âu inh pōdei.* Như thường: *thoi dōhia.*
- Thường ngày, thường nhật** *Rīm nă̄r.*
- Thường niên** *Rīm xōnā̄m.*
- Thường tồn** *Xot dūnh.*
- Thường xuyên** *Anheh anhang* Anh phạm lỗi nhiều nên cứ bị phạt hoài: *e yōch anheh anhang kōna trō kōr xrū ling lang.*
- Thường xuyên, luôn luôn** *Ling lang.* Hai vợ chồng luôn luôn cãi cọ: *unh tōnuh bre tolach ling lang.*

Thượng du <i>Ah kopōng kōng</i> .	Tí <i>Toxē</i> . Tí nữa: <i>pă iă dōng</i> .
Thượng Đế <i>Bă Yang, Kodrä</i>	Tí xíu: <i>ioh iě</i> .
<i>Plěnh teh, Potao Plěnh teh.</i>	Tí, dựa <i>Kochört, hochört</i> . Tí súng lên vai: <i>kochört bum phao tơ hongiēng</i> .
Thượng giới <i>Kōnhǔ ti, toti to plěnh</i> .	Tí, tựa <i>Achört, hochört</i> . Tí vào vách: <i>hochört tơ jōnēng</i> .
Thượng nguồn, thượng lưu <i>Tu krong</i> .	Tí ố <i>Bogrī mě</i> .
Thượng tế <i>Bok xoi bluh</i> .	Tí thiếp <i>Akān goi</i> .
Thượng tiến <i>Plang dĩ</i> .	Tí tích <i>Roka rökēnh</i>
Thượng trí <i>Don tih</i> .	Tí nạn <i>Konop</i> . Ty nạn ở nước ngoài: <i>konop tơ teh tomoi</i> .
Thưởng, trả công <i>Apah, hopah</i> . Phần thưởng: <i>xōnong apah</i> . Đáng được thưởng: <i>togāl kodih kơ xōngon xa apah</i> . Lãnh thưởng: <i>iōk xōnong apah</i> .	Tia chớp <i>Komlat</i> . Sau cơn mưa dông có nhiều tia chớp: <i>klaiah kơ mi tih dei lơ komlat</i> .
Thưởng thức <i>Nhěm</i> . Thưởng thức món ăn: <i>nhěm toomam xa</i> .	Tia lửa <i>Unh rōng rang</i>
Thướt tha <i>Roxuǒn</i> . Áo dài trắng thướt tha: <i>ao tai kok roxuǒn</i> .	Tia sáng <i>Trong ang</i> . Tia sáng mặt trời: <i>rang măt nă̄r</i> .
Thướt tha <i>Rōmuīh lōng</i> .	Tía bớt <i>Chre, xoah</i> . Tía bớt cành cây cho lúa khỏi rợp: <i>chre xōdrai lon gkuă kơ røyōt ba</i> . Triा bớt rau cải cho thưa: <i>xoah hla xōbei kuă kơ kiēr</i> .
TÍ	Tích cực <i>Nhǐk nhǐk</i> . Làm việc tích cực không nghỉ: <i>bōr jang nhǐk nhǐk bǐ pōdei</i> .
Tí hí <i>Konher, tonher</i> . Mắt nó tí hí như người buồn ngủ: <i>măt hăp tonher thoí de rohing tep</i> .	Tích cực <i>Tōhri dăp don</i> .
Tí tiễn <i>Kret kōtul, ioh iě, dung dang, hēl hōl</i> .	Tích trữ <i>Akōm mong</i> .
	Tiếc của <i>Bǐ eng</i> .
	Tiếc nuối <i>Uōch</i> . Họ tiếc nuối

xứ Ai Cập: <i>kăñ hăp uoch kơ jēn hu</i> .	Tiền lương: <i>bōng jēn</i> .
<i>teh Ejiptō</i> .	Lương tháng: <i>jēn khei</i> .
Tiếc quá! <i>Mêm leh! Mêm jat!</i>	Tiền bạc <i>Jēn hu xu kăk</i> .
Kéo tiếc: <i>kuă kơ mêm</i> .	Tiền cắc <i>Kăk</i> . Một xu, một cắc
Tiếc quá, biết làm sao <i>Mlaih, pă pđm kiđ</i> .	cũng không có <i>ha xu bī răk, ha kăk bī chioh</i> .
Tiếc thật <i>Buah leh!</i> Tiếc thật, suýt nữa tôi bắt được con thỏ: <i>Buah leh! Tobō inh dei topai boih</i> .	Tiền của <i>Mük tōmam</i> .
Tiếc, thương tiếc <i>Mêm</i> . Tiếc quá, uổng quá! <i>Mêm jat, mêm leh!</i>	Tiền giấy có giá trị lớn <i>Jēn mul</i> .
Tiêm <i>Bet</i> . Tiêm thuốc: <i>bet pogang</i> .	Tiền lãi <i>Jēn raih, jēn hojung</i> .
Tiêm ẩn, tiêm tàng <i>Hlop xrep</i> .	Tiền lẻ <i>Jēn rolei</i> .
Tiêm đoạt <i>Brōt iōk, pojei iōk</i> .	Tiền lời <i>Kon</i> . Gửi tiền ngân hàng để có lãi: <i>măñ jēn tō hnam de măñ jēn wă kơ dei kon</i> .
Tiêm tiến <i>Mrēt mrēt</i> .	Tiền nhà <i>Ngir hnam</i> .
Tiên (Trước) <i>Gogōl, adroi</i> .	Tiền nhân <i>Yă bok xō</i> .
Tiên báo <i>Pō-ang adroi, tobōh adroi</i> .	Tiền nhiệm <i>Bōngai pogōr adroi</i> .
Tiên đoán <i>Pohlōm adroi</i> .	Tiền tài <i>Tōmam ram</i> .
Tiên khởi <i>Gogōl</i> .	Tiền tố trước số 1,2, 3 có nghĩa: bằng một, hai hay ba ngón tay, hoặc từng người một, hay từng hai, từng ba...tơ. Cá
Tiên nữ <i>Yă Bia</i> .	bằng hai ngón tay: <i>ka tih tō tobar</i> . Pôm biếu tôi miếng thịt bằng ba ngón tay: <i>Pōm ăn kơ inh nhăm tō topēng</i> . Đi xem phim, các bạn vào từng người một hay hai người một, đừng
Tiên phong <i>Cha trong adroi</i> .	
Tiên tri <i>Pōma prophet (tôn giáo)</i> .	
Tiên vàn <i>Mă adroi jat</i> .	
Tiên Jēn. Tiền đúc bằng bạc:	

chen lán: <i>iěm mūt năng um tər</i>	Tiếng <i>Bőr, nőr.</i>
<i>minh nu dah tə'bar 'nu, ně pocher.</i>	Tiếng ào ào, tiếng động <i>Koteh.</i>
Tiền từng xấp <i>Jēn rəlēp rəlap.</i>	Tiếng "bốp" (khi bị va vào một vật) <i>Khőr.</i> Nó va đầu vào cột cái bốp: <i>hăp kochū kol tər jrāng khőr.</i>
Tiền vốn <i>Jēn təm.</i>	
Tiến bộ khá <i>Mrět mrět, brět.</i>	Tiếng "phụt" hay "bùng" của lửa bắt đầu bốc cháy, tiếng ụp chim sà xuống, tiếng rụp vồ mồi <i>Tǔp.</i> Lửa phụt xăng: <i>tǔp unh xa dak yâu xăng.</i> Bầy chim sẻ vụt xuống ăn lúa: <i>tǔm minh təpuǒl rěch jur xa ba.</i>
Nhờ học hành, họ hôm nay tiến bộ khá hơn xưa: <i>gonōm kər poxram hlabar, harei de goh mrět mrět loi kər xőr.</i>	Rụp cọp vồ con bò: <i>tǔm kla klom rəmo.</i>
Tiến bước <i>Yak bők.</i>	Tiếng âm âm <i>Ring ding.</i> Âm âm tiếng sấm, trong lòng nhớ nhung, mắt dù chẳng thấy, nhưng lòng rạo rực: <i>ring ding o grōm, jōhngām băt jat; măt duh bǐ bōh, bōnōh hoħř.</i>
Tiến lại gần <i>Tokan.</i>	
Tiến tới <i>Tənet tər mrět.</i>	Tiếng bàn tán rì rào <i>Rə-ou rə-ao.</i> Nói chuyện rì rào suốt đêm: <i>kanhăp pəma dənuh rə-ou rə-ao plăt măng.</i>
Tiến triển <i>Wő ləlan.</i>	
Tiến triển, tiến tới, tiến bộ <i>Pobrět, təbrět.</i> Nó học không tiến bộ: <i>hăp poxram uh kər tər brět.</i>	Tiếng bịch khi ngã <i>Mrăp.</i> Em bé ngồi ghế té nhào cái bịch: <i>mrăp, de haioh hoăng dăng tăng dő.</i>
Tiến triển, tiến bộ <i>Tənět.</i> Nó học hành không mấy tiến bộ: <i>hăp poxram uh kər gan tənět.</i> Ô! chúng ta làm cỏ cũng không nổi, cuốc đất cũng không tiến lên được chút nào: <i>Lōh! bōn jang kăt nhět âu duh bǐ keh, pōng teh duh bǐ tənět.</i>	
Tiến vào <i>Yak mūt.</i>	
Tiện lợi, gọn gàng <i>Rəguăt.</i>	
Tiện nghi <i>Təgăl, təyōng.</i>	
Tiện thể <i>Hrām păng.</i>	

- Tiếng bò nghinh nhau trước khi
báng Pheh.
- Tiếng bước đi *Bōk klēp klēp*.
Mày có nghe tiếng chân ai
bước đi suốt đêm qua không?
*ōng hām kōtōng kōteh hlōi bōk
klēp klēp plāt māng hei?*
- Tiếng cây cọ vào nhau khi gió
thổi *Kit kat kōt*. Gió thổi tre cọ
vào nhau kêu kèn kẹt: *kial
tohlu kram tō-ot kit kat kōt*.
- Tiếng cây gãy kêu rắng rắc
Mrā mrā, mrē mrē. Cây sấp
gãy kêu rắng rắc: *mrā mrā
long wā tōgōr*.
- Tiếng cây to đỗ *Rūng dūng
long tōkōl*.
- Tiếng cắt lúa kêu xoàn xoạt
Krāng krāng.
- Tiếng cãi vã rầm rầm *Pōgrōm
pōgrām*.
- Tiếng cào gãi sồn sột *Kroih
kroih*. Gãi ngứa sồn sột: *kach
pōkoih kroih kroih*.
- Tiếng chân chạy rầm rầm
Rōding rōdang.
- Tiếng chân đẹp trên lá khô xào
xạc *Mrēp mrēp*. Con mang đẹp
trên lá khô xào xạc: *mrēp
mrēp jīl juā hla kro*.
- Tiếng chân người sột soạt *Kiah
kiah*. Anh có nghe tiếng chân
ai sột soạt tối qua không? *E
hōm kōtōng jōng bu bōk kiah
kiah ah kōmāng hei?*
- Tiếng chân đi cồm cộp *Krōp
krōp*. Lính đi cồm cộp: *de linh
bōk krōp krōp*.
- Tiếng chân xào xạc *Ngiǎo
ngiǎo*. Nó bước đi xào xạc trên
lá khô: *kōteh hāp bōk ngiǎo
ngiǎo kōpōng hla kro*.
- Tiếng chỉ người đã chết *Nhap*.
Cha tôi khi còn sống thường
dạy chúng tôi phải ăn ở tốt
lành: *nhap bā inh ling bōtho
nhōn erih mā lōng*.
- Tiếng chỉ sự ghê tởm muối xa
lánh *Poyah*.
- Tiếng chặt cây cành cách *Plō
plō*. Anh có nghe tiếng chặt
cây cành cách không?: *ih hām
kōtōng bu kāl ong plō plō ei*.
- Tiếng chày giã gạo thùn thích₁
Peh ba pōjīrōng pōjīrōng.
- Tiếng chày giã gạo thùn thích₂
Phih phing.
- Tiếng chày giã gạo thùn thích₃
Rōu rao. Bọn con gái giã gạo
tiếng chày khua lthùn thích:

<i>rōu rao kōteh de adruh peh ba jrā hāu.</i>	Tiếng chó cắn nhau ăng ăng <i>Rokak rokkēch kō tokāp.</i>
Tiếng chiêng giũ nhịp <i>Popêt.</i>	Tiếng chó kêu ăng ăng <i>Kok kok.</i>
Tiếng chiêng, đồng la <i>Pêl pêl.</i>	Tiếng chó khịt khịt đánh hơi <i>Phip phip.</i> Khịt khịt chó đánh hởi hang chuột <i>phip phip kō hǔnh trôm kōne.</i>
Tiếng chim cú kêu <i>Klek klek, klok klok.</i>	Tiếng chó liếm nước miếng, heo ăn cháo <i>Kō liah dak piăk piăk.</i>
Tiếng chim hót líu lo <i>Pónheo pónhăp.</i> Chim bồ chao hót líu lo: <i>polang hoxi pónheo pónhăp.</i>	Tiếng chó sửa gâu gâu <i>Tu rǔ.</i> Vào nhà chó sửa gâu gâu: <i>Măt tơ hnam tu rǔ kō kuǒl.</i>
Tiếng chim hót ríu rít <i>Dording.</i>	Tiếng chửi rủa <i>Kochōk.</i> Mẹ kiếp mày! chết quách đi. <i>Kochōk e noh! dah lōch tơ to hnha</i>
Đàn chim bồ chao hót ríu rít: <i>chim polang mohni.</i>	Tiếng chửi thề <i>Tě.</i>
Tiếng chim hót ríu rít <i>Pet peu.</i>	Tiếng chuông reo <i>Gogreng.</i> điện thoại reo reng reng: <i>điện thoại re gogreng.</i>
Tiếng chim chào mào hót ríu rít trên cành đa: <i>pet peu pōleu xa jri.</i>	Tiếng chuột kêu "chít chít" <i>Kokik kokak.</i>
Tiếng chim kêu chim chíp <i>Pech pech.</i>	Tiếng cốc cốc <i>Khō khō.</i> Anh có nghe ai gõ cửa cốc cốc đó không?: <i>ih hōm hmǔ hlōi teh mǎng khō khō anǔn?</i>
Tiếng chim nhồng kêu <i>Kieng kiong.</i>	Tiếng công chiêng <i>Ding dong; bōr ching chêng.</i>
Tiếng chim vỗ cánh bay <i>I-ř.</i>	
Tiếng đàn gà rừng vỗ cánh bay: <i>i-ř kōteh iěr bri pär.</i>	
Tiếng chim vỗ cánh bay phành phạch <i>Phǔr phă̄r.</i>	
Tiếng chim vỗ cánh phành phạch <i>Rōrüp.</i>	
Tiếng chíp chíp gà con <i>Kiep kiep.</i>	

- Tiếng cọt kẹt của cây cọ vào nhau *Kut kót* chỉ còn tiếng dế kêu: *rai truh măng, nhơnheng póm kotōng krot hoxi.*
- Tiếng cong ở cổ tay kêu reng reng *Kiah kiah.* Tiếng dùng cuối câu trả lời bao hàm ý nghĩa phủ định *Tola.*
- Tiếng cười ầm ĩ *Grōng grōng.* Họ cười ầm ĩ: *de nă grōng grōng.* Tiếng dùng ở thể mệnh lệnh để động viên ai làm việc gì *Ih hih.* Bé cưng ơi, đứng dậy đi nào!: *ih hih, iung bōk bē mō!*
- Họ cười giòn giã của các cô gái *Khă ră dă chuăng.* Bọn con gái tắm đùa giòn tạt nước và cười giòn giã: *da adruh hăm koxăi dak dihbăl, bōr kănhăp nă khă ră dă chuăng hă hōi.* Tiếng cười hồn hở, giòn giã, tiếng cười vui vẻ của các thiếu nữ *Goglă golăk.* Họ uống rượu nói cười giòn giã suốt đêm: *Kănhăp et xik pōma nă goglă go glăk plăt măng.* Tiếng cười vui vẻ trong trèo *Koglă koglăk, go klă go klăk.* Tiếng của vật lớn chạm vào nhau *Khing khop..* Bia Lũi đóng cửa rầm rầm *Bia Lüi klrū măng boxōi ring ding khing khōp.* Tiếng dây đứt phựt *Prüt tollei kotěch.* Tiếng gọi heo, bò cho ăn *Toħe. Gọi bò lại để bắt: Toħe rōmo wă kōrōp.*
- Nhōnheng, rōnheng.* Về khuya, Tiếng hai vật cọ vào nhau

<i>Kokit kɔ̄kat.</i> Gió thổi tre cọ vào nhau kèn kẹt: <i>kɔ̄kit kɔ̄kat kram tɔ̄-ot yor kɔ̄ kial tohlu.</i>	<i>plɔ̄h mǎng.</i> Tiếng kẽo kẹt của cây cọ với nhau <i>Kat kɔ̄t..</i>
Tiếng hát du dương <i>Rɔ̄du, hɔ̄du.</i>	Tiếng khóc la rân <i>Wôk wôk.</i>
Tiếng ho ằng ặc <i>Hiěn khoh khoh.</i> Bị lao ho ằng ặc suốt đêm: <i>jǐ hrek hrok hiěn khoh khoh plăt mǎng.</i>	Tiếng khóc oa oa (trẻ sơ sinh) <i>Klok khok.</i> Em tôi khóc oa oa đòi bú mẹ: <i>klok klok adoi kâu hia dɔ̄ih xɔ̄xâu.</i>
Tiếng hò reo <i>Phou phou.</i> Chúng hò reo đùa giỡn với nhau: <i>phou phou kān hăp hōnul nă ră yōp.</i>	Tiếng khóc oa oa của bé mới sinh <i>Ah wa.</i>
Tiếng kêu chít chít của chuột <i>Kik kik.</i> Chuột cắn nhau kêu chít chít: <i>kik kik kɔ̄ne tokē</i>	Tiếng la hét inh ỏi <i>tɔ̄-ōng tɔ̄-ang.</i> Nhà cháy, họ la hét inh ỏi: <i>ŭnh xa hnam de hmoi tɔ̄-ōng tɔ̄-ang.</i>
Tiếng kêu rắc rắc <i>Mrük.</i> Nó vặt lưng kêu rắc rắc: <i>mrük kɔ̄dū hăp dōh.</i>	Tiếng la hét kêu cứu khi gặp nạn <i>Klel klel.</i> Cháy nhà nó la hét kêu tôi đến cứu: <i>ŭnh xa hnam klel klel hăp krao inh gǔm.</i>
Tiếng kêu ve ve (của ve sầu) Et eng. Mùa hè ve sầu kêu ve ve khắp núi rừng: <i>pɔ̄yan phang hɔ̄dro oxi et eng jāp glei jāp chữ.</i>	Tiếng lăn thùng <i>Rǔng khǔng de pɔ̄grōl kothung.</i>
Tiếng kèn kẹt khi nghiến răng <i>Krit krit.</i> Nó ngủ nghiến răng kêu kèn kẹt: <i>hăp tep kăp xonênh krit krit.</i>	Tiếng lạch cách của các vật chạm nhau <i>Kruh kreh.</i>
Tiếng kèn kẹt mở cửa <i>Krit.</i> Nó mở cửa kêu kèn kẹt: <i>krit hăp</i>	Tiếng lạch cách của cửa đập vào nhau <i>Lő khő.</i>
	Tiếng lạch cách của gỗ đá chạm vào nhau <i>Lǔ khǔ.</i>
	Tiếng lạch cách lúc làm việc <i>Khě khő.</i> Tiếng đục đẽo cột lach cách: <i>koteh khě khő rođo</i>

- rodăp de pǔng jrăng hnam.* krěng něng poňhong, kong găr
 Tiếng láy đồng nghĩa *Poľing* re gógring
dĕr.
- Tiếng leng keng của chùm krěng něng poňhong, kong găr
 cong đeo (ở cổ tay và chân) re gógring
Kiuh kiǔn gring. Bia Lŭi vừa
 đứng dậy đi, tiếng cong chạm
 nhau kêu leng keng âm thanh:
Bia Lui phophǔn tɔgǔ nao, Tiếng dàn tă tơng *Ding dōt*
kiuh kiǔn gring koteh kong re. Tiếng dàn tờ rưng, hay *pă pong*
 Klăng dŭng dăng.
- Tiếng leng keng của lục lạc
 đeo ở cổ ngựa *Kogrüng* Tiếng đánh lộn rầm rầm *Podük*
kogrăng. *podăk.*
- Tiếng leng keng của lục lạc
Pogring pograng. Tiếng lục lạc Bőr
 ở cổ ngựa kêu leng keng: todiěp chrang deh.
pogring pograng krěng něng Tiếng ngáp dài *O'or-am.*
hoxeh Tiếng ngáy o o *Grok grok.*
 Ông Roh ngủ ngáy o o: *bok*
Roh tep hngor grok grok.
- Tiếng leng keng *Reng deng.* Tiếng nghiến răng, tiếng chuột
 Cuốc rốt đụng đá kêu leng gặm hoặc bọ đang ăn gỗ trong
 keng: *reng deng nik hoăng tro* thân cây khô *Kokrit.* Nó
tomo. nghiến răng giận tôi: *kokrit*
hăp kăp xoněnh măl ko inh.
- Tiếng lửa cháy rào rào *Ünh xa* Tiếng người lớn vừa khóc vừa
muih rohrő rohră. la *Klôk klôk.* Nó vừa khóc vừa
 Tiếng lục lạc, tiếng nhạc ngựa suốt đêm: *hăp hmoi kơ jí*
 kêu leng keng Gógring. Họ *klôk klôk plăt măng.*
 vừa múa vừa võ trống, tiếng
- lục lạc hòa lẫn tiếng cong có
 điểm hạt cườm kêu leng keng:
de hoxuang tap hogör chõ Tiếng nhạc du dương *Bőr brö*

<i>re ro'-ot.</i>	Tiếng động <i>Koteh</i> . Tiếng
Tiếng nhạc êm tai của dàn nhạc chuyển động bằng nước <i>Ting gling re ro'-uih rō jat.</i>	người chặt cây: <i>koteh de kāl long</i> . Nó đi trong nhà không nghe tiếng động: <i>hăp bōk lōm hnam uh kotōng koteh</i>
Tiếng nhỏ nước miếng bèn bẹt <i>Phei.</i>	Tiếng nước ọc ọc (rong bình không đầy khi lắc qua lắc lại) <i>Klik klük</i>
Tiếng nổ kinh hồn <i>Bōr dōh krüp krenh.</i>	Tiếng nước sôi ùng ục <i>Klōk klōk</i> . Tiếng nước sôi ùng ục: <i>dak blōk klōk klōk</i> .
Tiếng đi lộp cộp <i>Krēp krēp.</i>	Tiếng nước sôi, tiếng sôi bụng <i>Gogrōk</i> . Tiếng nước sôi: <i>dak blōk gogrōk</i> . Bụng đói sôi ột ột: <i>klak hmoi gogrōk kơ pōngot</i> .
Tiếng nổ lốp đốp của lồ ô <i>Pou pao</i> . Lửa cháy bụi tre, nổ lốp đốp: <i>unh xa tōm kram, dōh pou pao.</i>	Tiếng nói chuyện ôn ào <i>O'ōr o ār.</i>
Tiếng nổ rền vang, tiếng chiêng ngân vang <i>Kōduk.</i>	Tiếng ô chỉ sự ngạc nhiên <i>Alōh!</i>
Tiếng chiêng ngân vang mừng đón già làng: <i>de tōh ching re kōduk hōk hōr dih krā polei.</i>	Tiếng ôn ào chói tai <i>Lōlük gōgleng kō don</i>
Tiếng đồn thổi <i>Djrūng djrūng</i> Chỗ nào người ta cũng đồn Pai trộm trâu ông Roh: <i>de u' djrūng djrūng Pai klē kōpō bok Roh.</i>	Tiếng ôn ào của đám đông <i>Tōōng tōang, pokleng pokláp.</i>
Tiếng động <i>Chōwa.</i>	Tiếng ôn ào <i>O'ōu o ao</i> . Họ làm ôn ào suốt đêm: <i>khǎn hăp poxrōng plăt măng.</i>
Tiếng động cơ nổ, thác đổ <i>I-ǐng</i> . Tiếng động cơ máy bay gầm thét trên bầu trời: <i>I-ǐng koteh xe pār re tō kō'nħǔ.</i>	Tiếng ọc ọc trong bình không đầy nước (khi lắc qua lắc lại) <i>Klik klük, klük klōk</i> . Nàng gùi nước không đầy tiếng ọng ọc

- ăn nhịp với bước chân: *hă pǔ* Tiếng sấm *Bōr grōm*.
dak tolōp uh kơ běnh, klík klük Tiếng sấm ầm ầm *Phih ring*
trotrō pāng yak jōng bōk. *ding phing rōm dōm*. Tiếng
Tiếng phật của sợi dây đứt *Mrüt*. Dây đứt phật: *mrüt tolei* sấm ầm ầm tháng ba, lòng suy
kotěch. *ding phing rōm dōm, tēng nǎng*
Tiếng rầm khi nhập mạnh cửa *don gō jang kio kōnh.*
Khōp. Gió thổi mạnh nhập cửa cái rầm: *kiǎl tohlu mǎng khōp*.
Tiếng rầm khi đóng cửa lại *Rōu rao.*
Krōp. Nó nhập cửa đánh cái rầm: *hăp klēng mǎng krōp*. Sấm ầm ầm trên không: *grō*
Tiếng rầm rầm, xào xào *rōu rao jāp phōt phōng.*
Pōgrūk pōgrāk.
Tiếng reo mừng ngạc nhiên *Ay iai.* *Tiếng sấm I-ř.* Tiếng sấm
Tiếng ríu rít, líu lo *Nhōnhau* tiếng sét nổ van: *i-ř kơ grōm,*
nhōnhēch. Chim ăn trái đa, hót líu lo: *xem xa plei jri hoxi* *rōm dōm kơ glaih.*
Tiếng rỗn rảng *Rōdeng rōdong.* *Tiếng sáo diều vi vu* *Ong ong.*
Tiếng rốp rốp khi nhai thức ăn *Ter.* Tiếng sét
giòn *Krēo krēo*. Ăn nghe rốp dùng dùng, tiếng sấm ù ù: *ter*
rốp: *xa re krēo krēo* *kơ grōm rōm dōm kơ glaih.*
Tiếng roi vun vút *Mang pǔt* **Tiếng sôi bụng ột ột** *Gruok*
pǔt. *grōk grōk.*
Tiếng rút dao xoạt *Phach*. Rút **Tiếng sôi bụng ột ột** *Pōgrōk*
dao xoạt và chặt đứt cây: *phach, hăp hoch xăng hloï koh* *pōgrak.* Không ăn sáng, bụng
long. **Tiếng sột soạt bò gặm cỏ** *Krūch brūch.*
Tiếng sột soạt đạp trên lá khô,

- sàn nhà *Kokioh*. Nai đập sột soạt trên lá khô: *Jīl bōk re kohioh lōm hla kro.*
- Tiếng sột soạt vật lớn *Krih krōh.*
- Tiếng sóng vỗ ầm ầm *Klük klök.* Sóng ầm ầm đập vào bờ *Rongiā dak klük klök tɔjih.*
- Tiếng súng nổ ầm ầm khắp nơi *Rodūng rodāng mrōm phao dōh.*
- Tiếng súng nổ liên thanh *Rohrō rohrā de ponah phao.*
- Tiếng súng nổ đì dùng *Păng păng.*
- Tiếng súng pháo nổ tạch đùng *Pǐng pǔng păng.*
- Tiếng tăm Bề ngoài có tiếng tăm sang trọng nhưng thực chất không biết một chữ: *pih pang de ang, pih pang de u, chuēng mǎ tōpă uh kơ goh minh chư.*
- Tiếng tạt nước đùa giỡn chơi dưới nước *Pah pǔng hă hōi.*
- Tiếng than khóc inh ôi của nhiều người *Pogrōng.* Có người chết, họ khóc than inh ôi: *dei bōngai lōch, de hmoi pogrōng.*
- Tiếng thác đổ, mưa lũ *O ong.* Nước suối chảy ào ào: *dak*
- thong ro o ong.*
- Tiếng thác đổ, xe chạy. Tiếng xe hơi chạy suốt đêm: *kōteh xe høyuh kodāu i-ří plăt măng.*
- Tiếng thổi lửa phù phù *Phit phit.*
- Tiếng thơm *Bört uang.*
- Tiếng thúc giục người khác làm *Konhēch.* Nào các bạn hãy ăn hết bánh này đi!: *bě iěm, dah konhēch dǐ 'bănh âu!*
- Tiếng tích tắc của đồng hồ, hay nhịp đập của tim *Tǐk tōk.* Ban đêm nghe rõ tiếng tích tắc của đồng hồ treo tường: *ah kōmăng kōtōng tǐk tōk jō hotol re.*
- Tiếng tượng hình chỉ loài bò sát bò đi đầu lắc qua lắc lại *Kikōih*(con vật lớn). Dáng cá sấu bò lắc qua lắc lại xuống nước: *Bia hong roi kih kōih kōtah pō ia.*
- Tiếng trẻ con, tiếng chim ríu rít, tiếng cãi nhau ỏm tỏi *Mōnhau mōnhăp.* Chúng cãi nhau ỏm tỏi: *kanhăp pojah dihbăl mōnhau mōnhăp.*
- Tiếng trẻ em khóc la chí chóe *Klek klek, klok klok.* Anh có

- nghe tiếng con nhà ai khóc bên kia sông không?: *ih hâm hmŭr ană hlăi hia klek klek gah adih krong nŭn.*
- Tiếng tục tục gà mẹ gọi con *Kokruk, krük krük.*
- Tiếng tùng tùng của trống *Tŭng tŭng.*
- Tiếng roi quất *Koteh long xonuĕt mang.*
- Tiếng xe trận lăn *Koteh xe toblah glăng glăng.*
- Tiếng ù ù trong tai *Gogrăk.* Kiến chui vào tai gây ù ù khó chịu: *hmôch mŭt lŏm don mon gogrăk jĭ jat*
- Tiếng ù ù xe cộ, gió thổi vù vù *O-ĕng o-ăng.* Tiếng gió thổi vù vù trong rừng già: *kial tohlu o-ĕng o-ăng lŏm bri kôdrõng.*
- Tiếng uống nước ừng ực *Kroch kroch.*
- Tiếng uống nước ừng ực *Kruk krük.*
- Tiếng vang vọng *Chowa.*
- Tiếng vật lớn bể *Phĕ.* Nồi lớn rót bể cái chảng: *phĕ gō bŭng pochah.*
- Tiếng vật nặng rơi "bịch" *Klung.* Trái dừa rơi bịch xuống đất: *klung plei tuak hoăng dĕng long.*
- Tiếng vỗ cánh phành phạch *Lăp lăp.*
- Tiếng vỗ tay rôm rốp *Plō plō de tap ti.* Bọn trẻ vỗ tay rôm rốp, mừng cô giáo tới: *plō plō de haioh tap ti, hăk kơ duch bothro truh.*
- Tiếng vỗ trống thùng thùng *Jrŭng jrŭng, tŭng tŭng.* Họ vừa múa vừa vỗ trống thùng thùng: *de axuang rah păng tap xogđor jrŭng jrŭng.* Thùng thùng đánh trống ngũ liên, bước chân xuống thuyền nước mắt như mưa: *de tap xogđor tŭng tŭng, jur plăng hrâm lĕch dak măt lơ jat.*
- Tiếng voi rống *Pheng gür.*
- Tiếng vịt kêu cạp cạp *Kiap kiap.*
- Tiếng vùng vẫy trong nước *Ping pung.*
- Tiếng xào xác khi đập trên lá khô *Kodroh, kôkioh.*
- Tiếng xe rầm rầm *Xe kodâu ro-ĕng ro-ăng.*
- Tiếng xưng hô tôn trọng giữa dâu rể với cha mẹ chồng hay

vợ với nhau. (ông cụ, bà cụ, Tiếp rước, tiếp đón khách vào nhà con) *Konō*. Bố vợ anh có nhà *Potōk*.

nha không?_ Ông cụ đã đi cày Tiếp tân *Hōwih hōwang*.
rồi !: *bok ih hōm oei tō hnām?* Tiếp theo, tiếp tục *Potoi, pojoi*.

_ *Konō inh bōk pochoh boih* Tiếp tục công việc đã làm:
Nhà con đâu rồi?_ Anh ấy đi *potoi todrong jang dēl*. Rãy
rãy rồi: *Konō e bōk tōyō* anh tiếp rãy tôi: *mir ih pojoi*
boih? _ *Hăp bōk tō kōng boih* *pāng mir inh*.

Tiếng, lời nói *Nōr*. Tiếng Việt
nōr Yuān.

Tiếng cập cập của mõ giập
đuổi chim *Lōp khōp*. Người ta
kéo mõ giập cập cập đuổi
chim: *de rōyoh tāng plā druh*
rēch.

Tiếp *Pojoi*. Rãy anh tiếp rãy
tôi: *mir ih pojoi pāng mir inh*.

Tiếp dài *Rōmet xōng xa, jong*
xa.

Tiếp giáp *Tōkāng*.

Tiếp khách, đón khách, đưa
khách vào nhà *Hōtōk, xōng*
tōmoi.

Tiếp kiến, tiếp nhận, tiếp thu
Xōng iōk.

Tiếp nối nhau *Pōdāng lāng*.
Nắng tiếp nhau trong nhiều
ngày: *tō pōdāng lāng hloī*.

Tiếp sức, tiếp tế *Hoang gūm,*
pōthrōk.

Tiếp rước, tiếp đón khách vào
nhà *Potōk*.

nha không?_ Ông cụ đã đi cày Tiếp tân *Hōwih hōwang*.
rồi !: *bok ih hōm oei tō hnām?* Tiếp theo, tiếp tục *Potoi, pojoi*.

_ *Konō inh bōk pochoh boih* Tiếp tục công việc đã làm:
Nhà con đâu rồi?_ Anh ấy đi *potoi todrong jang dēl*. Rãy
rãy rồi: *Konō e bōk tōyō* anh tiếp rãy tôi: *mir ih pojoi*
boih? _ *Hăp bōk tō kōng boih* *pāng mir inh*.

Tiếp xúc *Bōbō, tobāp*.

Tiết (Máu) *Pham*.

Tiết canh *Mreh*.

Tiết chẽ *Pōgōt tōngla*.

Tiết dục *Pōgōt pōnep po*.

Tiết độ *Rōwāl hōnōng*.

Tiết hạnh *Ten tōnen*.

Tiết kiệm *Pōdom kō po*. Có
lương nhưng không tiết kiệm
được: *xa jēn, chōng bī pōdom*
kō po.

Tiết kiệm, dành dụm *Kōneng*.

Dành dụm tiền để mua xe đạp:
kōneng jēn wā kō chonh xe
jrot.

Tiết lộ *Pōrā*. Đừng tiết lộ điều
anh đã nghe: *nē pōrā todrong*
ih kōtōng.

Tiết lộ *Pōre*. Chuyện này quan
trọng lắm anh đừng tiết lộ ra:
todrong âu kāl jat, ih nē pōre
kō de.

Tiệt <i>Goh</i> , <i>dī</i> . Tiệt giống: <i>goh hōdrēch</i> , <i>dī hōdrēch</i> .	Tiêu (Nhỏ) <i>Iě</i> .
Tiệt trừ <i>Pāi pothrēl</i> .	Tiểu đệ <i>Oh</i> .
Tiệt trùng <i>Pāi pothrēl tōdrong pōrang pōroi</i> .	Tiểu học <i>Hok tāl iě</i> .
Tiêu <i>Hoach</i> , <i>pochoach</i> .	Tiểu nhân <i>Bōngai xai bai</i> .
Tiêu biểu <i>Pōtl</i> .	Tiểu sứ
Tiêu chảy <i>Chroh</i> .	Tiểu tiện <i>Høyō, pøyōng</i> . Nước tiểu: <i>dak nōm</i> . Bí tiểu: <i>jī hnāng</i> . Bọng nước tiểu, bàng quang: <i>ung nōm</i> . Đi tiểu: <i>chă pøyōng</i> .
Tiêu diệt <i>Pōlōch pōdī, pāi pōdī</i> .	Tiểu tiễn <i>Poyōng iě</i> .
Tiêu điêu <i>Ko-ū hēl, rōnguā rōngueng, pāi goh lōlēk</i> .	Tiểu tiết <i>Gah tōdrong iě</i> .
Tiêu hao, tiêu phí, tiêu xài, tiêu thụ <i>Pōhoach, hoach</i> .	Tim (đèn, pháo) <i>Nhoi ūnh, brai ūnh</i> . Tim đèn ngút khói: <i>nhoi ūnh oei nhui</i> .
Tiêu hóa <i>Ot</i> . Ăn uống bụng không tiêu: <i>xōng xa, bung uh kō ot pōdrāng</i> .	Tim <i>Nuih</i> . Trái tim: <i>plei nuih</i> . Đau tim: <i>jī nuih</i> .
Tiêu hủy <i>Pāi hōlūng</i> .	Tìm <i>Chă, tōchă</i> . Tìm cách bày đặt chuyện: <i>chă tōiūng tōdrong</i> . Tìm đường về: <i>chă trōng wih</i> . Đi tìm bắt: <i>năm chă rōp</i> .
Tiêu tan <i>Hēch hoch</i> .	Tìm mồi, bắt mồi, săn mồi <i>Chă pōdrān</i> .
Tiêu tiểu <i>Chă gaih</i> .	Tìm mọi phương kế <i>Kōkuer</i> . Con đau nặng, cố tìm mọi cách kiếm tiền mua thuốc: <i>kon jī hlām, kōkuer chă jēn chonh pōgang</i> .
Tiêu xài <i>Pōhrōch</i> . Tiêu phí tiền bạc không có lý do chính đáng: <i>pōhrōch tōmam bī tōdrong</i> .	Tìm nhau <i>Tōchă</i> . Bị lạc đường,
Hoang phí của cải của tổ tiên: <i>khōch tōhnă tōha</i>	
Tiêu tụy <i>Krop</i> . Thân hình tiêu tụy vì bệnh hoạn: <i>akāu krop yor kō jī jān</i> .	
Tiêu lâm <i>Potuāl</i> .	

nên Pôm và Pu hú tìm nhau	Tín điều <i>Todrong pokăl lui.</i>
trong rừng: <i>yor kơ rōwōng, kōna Pôm păng Pu tokuu torchă dihbăl lōm bri.</i>	Tín đồ <i>Kon khop, bōngai khop.</i>
Tín thấy <i>Jrām jrăi, chă bōh.</i>	Tín hiệu <i>Todra.</i>
Tín tội <i>Chochă.</i>	Tín lý <i>Gah todrong lui.</i>
Tín xem <i>Chă năng.</i>	Tín ngưỡng <i>Gah todrong khop lui.</i>
Tín Brâp. Tín ngắn: <i>brâp jat.</i>	Tín nhiệm <i>Gonôm hơ-ĕn.</i>
Hoa cà tím <i>Rang trõng brâp.</i>	Tinh anh, tinh quái <i>Chăng.</i>
Tin Lui. Tôi tin vào lời anh nói: <i>inh lui kơ bōr ih khan.</i>	Mắt mèo tinh lăm: <i>măt meo chăng jat.</i>
Lòng tin, đức tin: <i>don lui.</i> Dẽ tin: <i>bōnh kơ lui.</i>	Tinh bột <i>Tōpüng hơngăl.</i>
Tin cậy <i>Lui ngeh.</i>	Tinh dịch, tinh khí <i>Dak nōt, dak bōng.</i> Xuất tinh: <i>lěch dak nōt.</i>
Tin chắc <i>Lui kōjăp.</i>	Tinh hoàn <i>Klao.</i> Bao tinh hoàn: <i>kodung bōng.</i>
Tin đồn <i>Bōr pōrā.</i>	Tinh hoàn <i>Kotăp.</i> Tinh hoàn bò: <i>kotăp rōmo.</i>
Tin lành ₁ <i>Bōr Xō Pheo.</i>	Tinh hảo, tinh hoa <i>Hōngăl.</i>
Tin lành ₂ <i>Khul Khop klah.</i>	Tinh khiết <i>Hlăng hōjă.</i>
Tin nhảm <i>Lui kuōnh kuanh, lui pōdĕk pōdök.</i>	Tinh khôn <i>Rōgei joaih.</i>
Tin theo <i>Tui don.</i>	Tinh mơ, tinh sương <i>Pogē xrōih dei dak ngom.</i>
Tin tưởng, tin cậy <i>Lui ngeh, lui.</i>	Tinh nghịch <i>Hōnul.</i>
Tin theo nhiều đạo <i>Hōmräh.</i>	Tinh tế <i>Todah todong.</i>
Tin tức <i>Koteh kotoch.</i> Nó đi xa biệt tăm biệt tích: <i>Hăp bōk ataih uh kơ kotōng koteh kotoch.</i>	Tinh thần <i>Don.</i> Tinh thần thì lanh lẹ mà xác thịt thì yếu đuối: <i>don hōbal hōbech, chōng akâu kue rōmuōn.</i>
Tin vịt <i>Bōr pōrā kuōnh kuanh.</i>	
Tin cẩn <i>Lui ngeh.</i>	

Tinh thông <i>Hlôh wao.</i>	Tinh tú <i>Kluh băt.</i>
Tinh trùng <i>Hôdrêch erih drânglo</i> (<i>lõm dak nõt, dak bõng</i>).	Tinh Jõ. Tinh xem bao nhiêu tiền: <i>jõ nãng dôm hlak jên.</i>
Tinh tú <i>Xonglõng.</i>	Tinh chất, tinh nết <i>Tonök.</i>
Tinh tường <i>Hlôh wao, tódah tódong.</i>	Tinh chia <i>Phep axõng.</i>
Tinh ái <i>Tôdrong băt.</i>	Tinh cọng <i>Phep akop.</i>
Tinh cảm <i>Don băt.</i>	Tinh hư nết xấu <i>Tonök hư khõi kõnõi.</i>
Tinh báo	Tinh nhãm <i>Jõ poħach.</i>
Tinh cờ gặp <i>Powang.</i> Hôm nay trong lúc gian nan, trời xui đất khiến may được gặp anh: <i>nă̄r âu hôdrê powang, yang powõt, bôh bái ih truh.</i>	Tinh cương quyết <i>Don kojäp kling.</i>
Tinh dục <i>Don huch tôdrong boch boch.</i> Quan hệ tình dục: <i>xang potë dihbäl.</i>	Tinh sổ <i>Jõ potil päng hlabar.</i>
Tinh duyên, tình nghĩa, tình thương, tình yêu <i>Bonôh dihbäl, don băt.</i>	Tinh tình hay thay đổi <i>Don tōk jür, don lěk lõk.</i>
Tinh địch <i>Don kõnam.</i>	Tinh tình Kotuën. Nó có tính tình nóng nảy: <i>hăp bongai kõtuën grõng.</i>
Tinh nghĩa vợ chồng <i>Bonôh băt toduă klo akän.</i>	Tinh tình, tinh nết <i>Don bonôh, tonök.</i>
Tinh nguyệt <i>Pohnöng wă kodiñ.</i>	Tinh tình đen bạc <i>Don jü poliă.</i>
Tinh nhân <i>Poyô.</i>	Tinh toán <i>Tochëng rõng ngir.</i>
Tinh tiết <i>Gah don băt.</i>	Biết xả thân không tính toán: <i>lolé tobuh tongla bĩ tochëng rõng ngir</i>
Tinh thương hải hà <i>Don băt xã xeng.</i>	Tinh trừ <i>Toklah.</i> Phép trừ: <i>phep toklah.</i>
	Tinh, miền <i>Püng.</i> Tỉnh Kontum: <i>püng Kontum.</i>
	Tinh bơ <i>Nhrõm.</i> Người ta

khiêng cây nặng mà nó cứ tĩnh
bơ đứng nhìn: *de tung long hngām, toma nhrom hăp gō năng.*

Tỉnh bơ *Pōm mōng.*

Tỉnh dậy, tỉnh giấc *Riu dōng tep.*

Tỉnh dưỡng *Pōdei apōn tōngla.*

Tỉnh ly *Char pǔng.*

Tỉnh rượu *Hōdrāl.*

Tỉnh rượu, tỉnh ngủ *Tōngāl.* Nó
đã tỉnh rượu: *hăp xang tōngāl dōng xoai.* Pôm chưa tỉnh ngủ:
Pōm tam tōngāl dōng tep.

Tỉnh táo, tỉnh rượu *Praiħ.* Đã
tỉnh rượu: *xang praiħ kō xoai.*

Tỉnh thức *Trăl, trăl kōchăng.*

Tỉnh mạch *Trong pham.*

Tỉnh mịch *Hō-īn.* Nói tĩnh
mịch thật: *anih hō-īn kōjāp.*

Tỉnh tâm *Rōmet don bōnōh,
tōmet don.*

Tít mắt *Kōnhip măt.*

Tiu nghิu thất vọng *Pōngoi
thoi de tōh mōng kō (chó chạy
một mạch như bị đánh vào
mõm).*

Tiu ta tiu tít *Xō xōn tō don
pōgrā.*

TO

To (bụng chữa) *Tōdōi, tōdung.*
Heo chữa bụng xê đất: *nhũng
kōteu klak tōdōi hor teh.*

To *Deh.* Mưa to lầm: *mi deh jat.*

To *Tih.* To xác: *akāu tih.*

To bản *Tolēp.* Ván này mỏng
và to bản: *tōr āu tih tolēp.* Dao
to bản: *xăng tih tolēp.*

To bằng ngón tay *Tih tō tomar.*

To béo *Tih bek.*

To dài *Tōdōng.* Nhà to và dài:
hnam tih tōdōng. Pôm mua
một cái sông to và dài: *Pōm
chonh minh tong plūng tih
tōdōng.*

To gan *Khǐn kuan, khǐn nuih.*

To lớn, khổng lồ *Krēn dēn.* Cá
voi to lớn: *ka rōih krēn dēn.*

To lớn, to át *Tih tă̄n.*

To, thô *Grō.* Đan rõ súc cá nan
to: *tanh grang tōnanh grō.* Chữ
to: *chư grō.* Dây thép to: *rōbuñ
grō.*

To vừa phải *Tih tō wă.*

Tò mò *Xep xop.* Tò mò dòm
ngó: *ep năng xep xop.* Đừng tò
mò chuyện người ta: *ně pă xep
xop tōdrong de anai.*

Tò vò (con vật) <i>Kō kiēk</i> .	<i>Tò vò làm tổ ở góc cửa sổ: kō kiēk pōm tōpu ah jih kōnong māng</i>	<i>ling phat pāng pō-o.</i>
Tò vò (con vật) <i>Kōlang mol</i> .		<i>Tóc bạc phơ Xōk tokā tokōl.</i>
Tỏ bày, tỏ ra <i>Tōbōh</i> .		<i>Tóc gợn sóng Xōk bēm bøyoi.</i>
Tỏ tường <i>Tōdah tōdong</i> .		<i>Tóc dựng đứng Xōk hon chōkrōng.</i>
Tỏ hiện <i>Tōbang bōh</i> .		<i>Tóc đuôi gà Xōk kiēng iēr tōmōng.</i>
TỎ lỘ <i>Pōh blang</i> .		<i>Tóc muối tiêu Xōk bōk.</i>
TỎ MÌNH <i>Tōbōh tōngla</i> .		<i>Tóc ngắn ngang vai Tōhlüp.</i>
TỎ TÌNH <i>Tōbōh don băt</i> .		<i>Bia cắt tóc ngang vai: Bia kăt xōk tohlüp.</i>
TỎ VỀ <i>Tōbōh thoi kăl poegră</i> .		<i>Tóc xanh Xōk găm.</i>
TỎA <i>Tāng dō</i> .		<i>Tóc xõa tới mông Xōk kōjung rojōr rojua truh kōtaih.</i>
TỎA ÁN <i>Anih tōlang</i> .		<i>Tóc xõa ra Xōk bōng tōbōng.</i>
TỎA GIẢNG <i>Anih bōtho</i> .		<i>Tóc xõa thẳng xuống vai Xōk kōjung tah tai.</i>
TỎA NHÀ <i>Hnam tīh tīn</i> .		<i>Tóc xõe ra Xōlk bēnh tokieng.</i>
TỎA LAN <i>Lōlan</i> .		<i>TỘC MẠCH <i>Xep xop</i>. Đừng tóc mạch chuyện người ta: nē xep xop tōdrong de anai.</i>
TỎA NHIỆT <i>Tōlēch tōdrong tō</i> .		<i>TÓE LÊN <i>Bōbrēk</i>. Tàn lửa tung tóe lên: deh ūnh bōbrēk.</i>
TỎA SÁNG <i>Chră ang</i> .		<i>TOÉT RA (cành cây) <i>Tōhak</i>. Cành cây toét ra vì gió bão: than long tōhak yor kō bōhūt.</i>
TỎA XUỐNG <i>Chră chrang</i> .		<i>TOI <i>Bō</i>. Gà toi: iēr bō.</i>
TỌA LẠC <i>Oei</i>		<i>TOI MẠNG <i>Lōch</i>.</i>
TOÁC <i>Tōlek</i> .		<i>TỎI <i>Toih</i> (dùng trong từ ghép).</i>
TOẠI LÒNG <i>Lăp kō don</i> .		<i>Rừng toàn nứa và lồ ô: bri tă Củ tối: kōdēm toih.</i>
TOẠI NGUYỆN <i>Thoi kō don apōi</i> .		
TOAN LÀM <i>Tōchēng pōm</i> .		
TOAN TÍNH <i>Tōchēng nāng</i> .		
TOÀN LÀ <i>Ngăl</i> . Cả bọn là là lười biếng <i>tōm kō kăp hăp ngăl</i> <i>bōngai alah hoh</i> .		
TOÀN LÀ, ĐỀU CÓ <i>Tă ling</i> .		
RỪNG TOÀN NỨA VÀ LỒ Ô: <i>bri tă</i>		

Tóm cổ <i>Chă rōp.</i>	Tờ giấy <i>Kotah hlabar.</i>
Tóm lại, tóm tắt <i>Hrěch mă kōdeh.</i>	Tờ mờ sáng <i>Brang brih, pōgē xrōih, phach todah ngah pōgē.</i>
Tóm ý <i>Akop don.</i>	Tó gái <i>Haioh drăkān.</i>
Tóm <i>Chrōm.</i> Nhái nhảy tóm xuống nước: <i>kīt ler plōng tō dak chrōm.</i>	Tơi, áo tơi <i>Ao tu kō mi.</i>
Tong teo (cây cối) <i>Rōnhong.</i>	Tơi bời <i>Pōgră pōgroi.</i> Dánh tơi bời: <i>tōh mang pōgră pōgroi.</i>
Tong teo <i>Hōkē hōkong.</i>	Tơi tả <i>Hōtrě.</i>
Tòng teng <i>Dōdūl(lớn); děl dōl(nhỏ)</i>	Tới ₁ <i>Truh.</i> Từ đây tới kia: <i>dōng âu truh tōto.</i>
Tòng teng <i>Hiel, tōdōl.</i> Khỉ đeo tòng teng ăn trái cây: <i>hiel dok hao long xa plei.</i> Khỉ du tòng teng trên cây: <i>dōk kōtōng long tōdōl.</i>	Tới ₂ <i>Blep.</i> Từ sáng tối chiều: <i>dōng pōgē blep kōxō.</i>
Tóp <i>Khul.</i> Tóp ca: <i>khul hat.</i>	Tới ₃ <i>Tol.</i> Tới 20 tuổi: <i>tol 20 xōnām.</i>
Tot <i>Hloi.</i> Chạy tot vào nhà: <i>kōdāu mūt hloi tō hnam.</i>	Tới <i>Tōjē, hnha jē, truh tōjē.</i> Đến: <i>nām tō.</i>
	Tới giờ <i>Truh jō.</i>
	Tới ngày <i>Truh nār.</i>
	Tới gấp <i>Truh pojoi pük pák.</i>
	Tởm, ghê tởm <i>Rōmot jat.</i>

TO

Tơ *Dăm* (tōdăm). Bò tơ: *romo dăm.*

Tơ *Adruh.* Bò cái tơ: *romo adruh.* Gà mái tơ: *iěr adruh.*

Tơ *Kōnang.* Chó tơ: *kō kōnang.*

Tơ nhện *Brai wai wēng.*

Tơ tằm *Brai hōdrōng.*

Tờ khai *Hlabar chih pōrā.*

TÔ

Tô, chén, tách *Pōnhan.*

Tô lớn bằng gỗ hay đất sét *Klōh, klōh, jam.*

Tô lớn Gôm. Các cụ thời xưa thường đội tó cho xác chết: *de kră xōr pōtu kō kiăk păng gōm.*

Tô điểm *Pōrō.*

Tô phấn <i>Pik phǎm.</i>	Tôi van anh thương xót tôi <i>Inh wōh ih manat kơ inh.</i> Ngày
Tô trết <i>Man blit.</i>	đêm cầu mong gặp anh: <i>mǎng nǎr wōh wōi apoi chă Ih.</i>
Tố cáo nhau, kiện nhau <i>Toxǎl.</i>	Tôi <i>Mě,</i> <i>kōně.</i>
Đừng tố cáo nhau bậy ba: <i>ně toxǎl kuonth kơ dihbǎl.</i>	Tôi, tê <i>Lǔch.</i> Nó người tôi tê nhất: <i>hǎp bōngai lǔch kơ bōl.</i>
Tổ tụng <i>Toxǎl tơ anih tolāng.</i>	Càng ngày càng tệ: <i>rai lǔch rai lǔch.</i>
Tổ <i>Topu.</i> Tổ chim: <i>topu xem.</i>	Tôi tàn <i>Røyēch røyōch.</i> Căn nhà tôi tàn ở cuối làng: <i>hna røyēch røyōch ah tōch pōlei.</i>
Tổ lớn mềm như xơ, đắng như mướp dại (ý nói hữu dũng vô mưu): <i>tih topu xu tøyān, kōtēn tōhō.</i> Tổ heo rừng: <i>topu xoke.</i>	Tối <i>Mǎng.</i> Làm cho tối: <i>poklǎm.</i>
Tổ ấm <i>Ünh hnam.</i>	Tối cao <i>Tih krüp.</i>
Tổ chức <i>Rōmet.</i>	Tối dạ <i>Bǐ dei ngoh.</i>
Tổ ong <i>Topu koddrot.</i>	Tối đa <i>Tōch dang noh.</i>
Tổ phụ <i>yǎ bok tōm.</i>	Tối đã về khuya <i>Mǎng xang krǎm jrǔ.</i>
Tổ quốc <i>Teh dak.</i>	Tối hậu thư <i>Hlabar tho mǎ hotuch.</i>
Tổ tiên, tổ tông	Tối hôm trước <i>Mǎng adroi.</i>
Tốc độ <i>Tōdrong hměnh.</i>	Tối mịt <i>Gleng glăp.</i>
Tộc <i>Hōdrung.</i> Tộc trưởng: <i>nhōng krǎ.</i>	Tối chập choạng, tối mờ mờ <i>Brang brih.</i>
Tôi <i>Inh.</i> Tôi đi học: <i>inh nǎm pōxrǎm hlabar.</i> Chính tôi đây: <i>âu jǐ inh.</i> Làm tôi: <i>pōm dích de.</i>	Tối om <i>Klǎm kluěch.</i>
Tôi đòi <i>Dam haioh, dích dam.</i>	Tối tăm ₁ <i>Choleng.</i>
Tôi luyện <i>Ming man.</i>	Tối tăm ₂ <i>Mōt mot.</i> Tôi như mực: <i>klǎm mōt.</i>
Tôi mọi, tôi tớ <i>Dích de.</i>	Tối tăm mịt mùng <i>Komǎng</i>
Tôi thật sự không muốn <i>Inh kuǎ leng.</i>	
Tôi tớ <i>Hōlun.</i>	
Tôi trung <i>Dam tōpăt jue.</i>	

<i>kōmōt, gleng glăp.</i>	Đêm tối chẳng có gì ăn: <i>mah mōl lě! Ih</i>
đen như mực: <i>mōt mot gleng</i>	<i>truh tơ âu uh kơ dei kiơ xa.</i>
<i>glăp.</i>	Tội ngoại tình <i>Yoch hrū hrang.</i>
Tối tăm mù mịt <i>Măng mu</i>	Tội nguyễn tổ <i>Yoch yă bok.</i>
<i>măng mōt.</i>	Tôm <i>Koxōng, hơdang.</i> Tôm biển ngon hơn tôm đồng: <i>koxōng dơxī nham loi kơ</i>
Tối tăm, mù mịt <i>Kökēt.</i>	<i>koxōng krong.</i>
Đêm mưa đậm tối đen như mực	Tôm nhỏ (không có càng) <i>Jrūm.</i>
không có ánh trăng, sao: <i>măng</i>	Tôn kính, tôn thờ <i>Küp jom.</i>
<i>mi hngach uh kơ dei rang khei,</i>	Tôn giáo <i>Tödrong lui ngua kơ</i>
<i>xɔnglōng mu kokēt.</i> Khói mù	<i>yang.</i>
mịt: <i>nhui kōkēt.</i>	Tôn lên <i>Pôk atōk.</i>
Tối tân <i>Nao jat, nao dei, nao</i>	Tôn nhan <i>Muh măt.</i>
<i>lěch.</i>	Tôn nghiêm <i>Togāl kơ kuh jom.</i>
Tối thiểu <i>Toxē yōng.</i>	Tôn trọng nhau <i>Tókah.</i> Chúng tôi luôn quý trọng lẫn nhau: <i>Nhōn ling tokah dihbāl.</i>
Tối thui, tối om <i>Măng mu</i>	Tôn trọng <i>Togit.</i> Vợ chồng phải tôn trọng nhau suốt đời: <i>ňanh om athei totit dihbāl plät</i>
<i>gueu găp, măng mu glip glăp,</i>	<i>tödrong erih.</i>
<i>măng mu măng mōt.</i>	
Tối xẩm <i>Măng mu gueu găp</i>	
<i>ÿp ãp.</i>	
Tội <i>Yoch.</i> Bảy mối tội đầu: <i>topoh tödrong yoch tóm</i>	
Tội khiên, tội lỗi, tội vạ	
<i>Tödrong yoch.</i>	
Tội nặng <i>Yoch tih.</i>	Tôn tại <i>Oei kōdih, xot.</i> Tôn tại
Tội nhân <i>Bōngai yoch.</i>	mãi: <i>oei xot buh buh.</i>
Tội nhẹ <i>Yoch lăp.</i>	Tốn, tốn phí <i>Pôhoach.</i> Tốn kém: <i>hoach.</i>
Tội nghiệp cho tôi <i>Pobloh kơ</i>	Tổn thất <i>Pohu töhiong.</i>
<i>inh!</i>	
Tội nghiệp <i>Mah mōl.</i> Tôi	Tổn thương <i>Trō xōbur, trō</i>
nghiệp anh quá, tôi đây mà	<i>poyām (nghĩa bóng).</i>

Tông đơ hớt tóc <i>Xāng kōtō</i> .	Tốt ca <i>Khul hat</i> .
Tông nhau <i>tōchōm</i> . Hai chiếc xe tông nhau: <i>'Bar tō xe tōchōm dihbāl</i> .	Tốt biết mấy <i>Le leh</i> . Ước chi tôi có chiếc xe hơi thì tốt biết mấy: <i>dei kō inh xe høyuh le leh!</i>
Tông chi <i>nhōng oh krung kōtūm</i> .	Tốt bụng <i>Don bōnōh lōng</i> .
Tông đồ <i>De dam tōm</i> .	Tốt cứng (gỗ) <i>Hōke</i> .
Tông đường <i>Hōdrung hōdrēch</i> .	Tốt đẹp <i>Lōng rõ</i> .
Tông tòa <i>Tāng dō tōm</i> .	Tốt lành <i>Lōng lap</i> .
Tông truyền <i>Pōtoi de dam tōm</i> .	Tốt nghiệp <i>Pōlong dom</i> .
Tống cổ đi luôn <i>Pōpuh pōdō khōng, pōpuh jāk</i> .	Tốt, mạnh giỏi, ngon <i>Lōng</i> . Đẹp, mạnh giỏi: <i>bōk mă lōng</i> . Lòng tốt: <i>don lōng</i> . Ăn ngon: <i>xa lōng</i> .
Tống giam <i>Nhăk kron</i> .	Tốt, thành công, xong rồi <i>Jiōng</i> . Lúa chúng tôi năm nay tốt lắm: <i>ba nhōn xónăm âu jing jat</i> . Vấn đề này có thành không?: <i>tōdrong âu hâm jing?</i>
Tống táng <i>Nhăk bū akāu de lōch</i> .	Tột bậc <i>Tăl kōjung kōyōh</i> .
Tống tiền <i>Khōn wă kō de ān jēn</i> .	Tột cùng <i>Hōtuch luch buch</i> .
Tống ra <i>Tōlēch</i> .	Tột đỉnh <i>Chop kōjung kōiōh</i> .
Tống cả <i>Dī dăng</i> . Tống cọng: <i>akop dī dăng</i> .	
Tống hợp <i>Akōm dī</i> .	
Tống kết <i>Năng pōtīl akōm dī dăng</i> .	
Tống quát <i>Năng atūm</i> .	TRA
Tống số <i>Pōlang</i> . Tống số dân làng là bao nhiêu: <i>pōlang măt de kon polei dei dōm nu?</i>	Tra cán <i>Pōkăp tar</i> . Tra lưỡi rìu vào cán: <i>pōkăp xung</i> .
Tống thống <i>Bōngai kol dēh char</i> .	Tra cán rựa <i>Klong tōgă</i>
	Tra cán <i>Rolă xung, xăng</i> .
	Tra hỏi <i>Jet pōtīl</i> .

Tra khảo, tra tấn <i>Tôh mang pomat de.</i>	Trả lời bóp chát <i>Rokak, pak.</i>
Trà xanh <i>Chè adrih.</i>	Trả lời <i>Drõng.</i> Người ta hỏi, sao không trả lời ? <i>de apinh, kolih kikios ih kuă drõng.</i>
Trà trộn <i>Lük lõk, atüm lüm lăm.</i>	Trả lời <i>Tol.</i> Tôi hỏi nó, nhưng nó không trả lời: <i>Inh jet hăp, chõng hăp kuă tol.</i>
Trá hình <i>Póm po wă kơ bōdōp um ai tongla.</i>	Trả lời <i>xẳng giọng,</i> thô lỗ <i>Pok hăp tol kotă.</i>
Trả ân, trả nghĩa, trả lễ <i>Bonê chăl.</i> Uống trả lễ: <i>et chăl dak.</i>	Trả nợ <i>Chil xrĕ, tōwih xre.</i>
Trả công <i>Apah.</i> Nó trả công cho Pôm xứng với công nhặt: <i>hăp apah Pôm togăl kơ xónong jang minh nă̄r.</i>	Trả oán
Trả dần (tiền, lúa) <i>Rah kơ.</i> Anh có thể trả tiền dần cho tôi: <i>ih hâm goh tōwih rah kơ inh jēn.</i>	Trả miếng <i>Poma minh nōr hăp bar; tol bōr rokok.</i>
Trả góp <i>Ăn jēn pochroi.</i>	Trả thù nhau <i>Tōmong.</i> Đừng trả thù nhau: <i>ně tōmong dihbăl.</i>
Trả lại <i>Tōwih.</i> Nếu anh đã gian lận của cải, anh phải trả lại cho nó: <i>Tõng ih xang iōk holénh tōmam hăp, ih athai tōwih.</i>	Trác táng <i>Et ngôî xa pogrā.</i>
Trả lại, hoàn trả <i>Pōdreu.</i> Trả lại của đã lấy: <i>pōdreu tōmam mă xang iōk.</i>	Trạc tuổi 30 <i>Dang 30 xónăm.</i>
Trả lời bóp chát <i>Pak khan hloi.</i> Mẹ chồng nói một, nàng đâu <i>xẳng giọng</i> lại hai: <i>yă tonei pōma minh, pok mai tol bar.</i>	Trách móc <i>Râu.</i> Đừng trách móc người ta: <i>ně râu kơ de.</i>
	Trách móc <i>Lach mōmōk.</i>
	Trách nhiệm <i>Xónong po, xónong kōdih.</i>
	Trai <i>Drănglo.</i> Con trai: <i>kon drănglo.</i>
	Trai cưng (tiếng gọi con trai cưng) <i>Đăm.</i> Cưng ơi, sáng nay con đi đâu?: <i>o dăm, mõng guah anei ană nao pō?</i>
	Trai cưng <i>Đăm tōno.</i> Trai cưng

Ơ! chừng nào con đi học đây?:	Trái lại <i>chuēng</i> .
<i>O dăm tōno layə e wă bōk pōxrām?</i>	Trái không đậu (chỉ nói về trái mít) <i>Kōpuah, kōbuah</i> .
Trai cứng <i>Wo,dăm</i> . Trai cứng ơi tối đây bố bảo: <i>dăm tōno, wo tōmōng hnha tō âu bă khan</i> .	Trái lại <i>Tah măng</i> . Em tôi chăm làm, còn tôi thì lười: <i>oh inh pōnam kō jang, tah măng kō inh alah jat</i> .
Trai gái <i>Prai prōng</i> . Đừng có trai gái: <i>ně ngōi krai prai prōng</i> .	Trái lẻ <i>Bĩ trō</i> .
Trai tịnh <i>Oei mot</i> .	Trái luật <i>Uh kō trō kō luât</i> .
Trai trẻ <i>De moh, hōmuh hōmong, oei tōdăm</i> .	Trái lục bát <i>Plei gōl</i> . Cha tôi trồng một cây lục bát trước sân <i>bă inh pōtām long plei gōl tōngir cham hnam</i> .
Trái bầu <i>Tōlōp</i> . Bầu dài: <i>tōlōp dō</i> . Bầu đắng: <i>tōlōp dak</i> .	Trái mắt <i>Bōh plet kō măt</i> .
Trái bói <i>plei rōmol, hōmol</i> .	Trái mùa, trái vụ <i>Uh kō trō pōyan</i> .
Trái cật <i>Plei kop</i> .	Trái muối <i>Tōyăñ</i> .
Trái cây <i>Plei long</i> .	Trái mới bắt đầu tượng hình <i>Kōtăñ, kōtēn</i> . Dưa leo mới tượng trái: <i>pia nao kōtēn</i> .
Trái cây còn non <i>Kōmon</i> . Dưa leo non: <i>pia kōmon</i> .	Trái nghĩa <i>Uh kō trō kō tōdrong</i> .
Trái cây non <i>Plei pōda</i> .	Trái ngược <i>Kōl krēl, tōjrā dihbăl, bōnoh phara</i> .
Trai cà <i>Trōng</i> . Cà đắng (hăng): <i>trōng tăng (kher, breh)</i> .	Trái soan <i>Kōwoih</i> . Mặt nó hình trái soan trông rất xinh <i>Năng muh măt hăp guăng kōwoih</i>
Cà pháo: <i>trōng prēp</i> . Một loại cà trái có lông: <i>trōng blōn</i> . Cà trái nhỏ bằng ngón út có vị đắng: <i>trōng bai</i> . Cà được: <i>trōng păng</i> .	Trái tim <i>Plei nuih</i> .
Trai đất <i>Plei teh</i> .	Trái, quả <i>Plei</i> . Trái thơm: <i>plei chik</i> . Cuống trái: <i>hōtōng plei</i> .
Trai khế <i>Blach (Cúc xương lời ra ở cổ)</i> .	

Trái, tǎ <i>Ngieu</i> . Tay trái: <i>ti ngieu</i> .	Trạm y tế <i>Anih jang pogang to plei</i> .
Trái ý <i>Bí lăp kơ don</i> .	Tràn đầy, tràn trề <i>Běnh blai</i> .
Trại <i>Ronoh</i> . Cắm trại: <i>ping ronoh</i> .	Nước sông lớn tràn bờ: <i>dak krong tih běnh bali hõng</i> .
Trại <i>Honum</i> . Đóng cọc dựng trại: <i>põng pónong wā pom honum</i> .	Tràn lan <i>Lolan</i> .
Trại giam <i>Anih hnam kron de</i> .	Tràn lan <i>Bléu blao, hoprē hopră</i> .
Trại lính <i>Anih de lîmnh oei</i> .	Tràn ngập <i>Polř</i> . Nước lụt tràn ngập hết cánh đồng: <i>dak rolat lōp polř mir ôr thôr krong</i> .
Trải chiếu <i>Lök xokok</i> .	Tràn vào (Nước) <i>Lut</i> . Nước sông tràn vào hồ: <i>dak krong lut tum</i> .
Trải dài <i>Xot potoi</i> . Niềm vui trãi dài 50 ngày: <i>todrong xōt xot potoi 50 nă̄r</i> .	Trán <i>Kliěng, kleng</i> . Trán vồ, <i>kleng blo</i> .
Trải qua <i>Gǎn hloh</i> . Trải qua bao thế kỷ: <i>gǎn hloh dǒng chǎl noh khě chǎl nai</i> .	Trang bị <i>Poyăl</i> . Trang bị gươm đao: <i>poyăl dao tak</i> .
Trải ra, căng ra <i>Pohiar</i> . Trải khăn ra xem thử rộng bao nhiêu <i>pohiar nǎng khǎn xă dǒng yo?</i>	Trang điểm <i>Poguăng, pongoüah</i> .
Trám <i>Blit</i> . Trám ghe bằng dầu rái: <i>blit ge hōdah pǎng hrach</i> .	Trang hoàng <i>Poguăng</i> . Trang hoàng nhà cửa <i>poguăng hnam</i> .
Trám miệng <i>Dört bōr</i> .	Trang hoàng <i>Porō</i> . Làm cổng chào trang hoàng đường đi: <i>pom podrěng porō trong</i> .
Trám kín <i>Kohnět</i> . Trám kín lỗ thủng ở sông để nước khỏi rỉ vào: <i>kohnět plěng mă xǐr kuă kơ dak măt</i> .	Trang để san bằng hoặc kéo dồn cát hay lúa <i>Kotrang</i> .
Trạm kiểm soát <i>Anih pogǎn trong</i> .	Trang điểm thái quá <i>Ponhong</i> . Trang điểm vừa phải, trang điểm thái quá cũng mất đẹp:

<i>pónhong lăp lăp</i> , <i>pónhong pogră</i> , <i>năng duh bĭ guăng</i> .	Trại <i>Honum</i> . Đóng cọc dựng trại <i>pōng pónong wă pom honum</i> .
Trang điểm , dọn dẹp <i>Poguah</i> , <i>pónguah</i> , <i>poguăng</i> .	Tráng sĩ <i>Bongai khim pran</i> .
Trang hoàng nhà: <i>poguăng hnam</i> .	Trạng sư <i>Bongai xordrah</i> .
Trang nghiêm <i>Togăl kójom</i> .	Tranh (Cô) <i>Hla gia</i> . Cắt tranh: <i>kăt hla gia</i> . Lợp tranh: <i>păk gia</i> .
Trang nhã <i>Lăng rō</i> .	Dánh tranh: <i>găp gia</i> . Mái tranh: <i>togiah</i> .
Trang phục <i>Todrong pojhrăp</i> .	Tranh ảnh <i>Um de chih</i> .
Trang trải <i>Chíl xre tóm</i> .	Tranh biện , tranh cải, tranh luận <i>Apang pojah dihbăi</i> .
Trang trọng <i>Lăng lap</i> .	Tranh chấp <i>Pojah pogre</i> .
Tràng hạt <i>Yap khop</i> , <i>dreng khop</i> .	Tranh giành phần của người khác <i>Podip</i> . Nó giành luôn phần của em nó <i>hăp iök podip tomam doh oh</i> .
Tràng giang đại hải <i>Kojung kojeng</i> .	Tranh giành <i>Pojei</i> . Con cái tranh giành gia tài: <i>de kon haioh pojei tomam kră</i> .
Tráng (ly, chén) <i>Koling</i> . Tráng ly cho sạch: <i>koling măng wă kơ xogaih</i> .	Tranh giành <i>Tobröt</i> . Hai anh em tranh giành của cải cha mẹ để lại: <i>bre nhöng oh tobrot dihbăi tomam de kră</i> .
Tráng bằng nước <i>Kolang</i> , <i>golang</i> . Tráng nồi cho sạch đất dính: <i>golang găp kuă kơ teh dom</i> . Tráng chén cho sạch <i>kolang pónhan</i> .	Tranh giành <i>Togar</i> . Pôm và Pich tranh giành một miếng đất: <i>Pom păng Pich togar minh hlak teh</i> .
Tráng kiện <i>Brōm johngâm pran</i> .	Tranh luận <i>Pojah podăp</i> . Tranh luận trước khi đi đến kết luận:
Tráng lệ <i>Krup rō</i> .	
Tráng men chén bát <i>Pik dak pónhan</i> .	
Tráng miệng <i>Xa bănh</i> , <i>xa plei klah kơ xöng</i> .	
Tráng niêm <i>Homuh homong</i>	

<i>pojah adroi truh todrong gô</i>	Đứng xích qua chút xíu, để jing.
Tranh thủ <i>Pogěch, togěch.</i>	tránh đường cho người khác: Làm đổi công về sớm, tranh <i>ponhěch bič wă axong trong kordē bōk.</i>
thủ làm riêng: <i>jang bolī wi h nă̄r, pogě jang kōdih.</i>	Tranh sao khỏi, thế nào cũng <i>Păjor.</i>
thủ làm riêng <i>togěch jang kōdih.</i>	Tranh ra <i>Axong trong.</i> Tranh ra cho người khác đi: <i>axong trong kordē bōk.</i>
tranh thủ xúc cá: <i>kōplah jō pōdei, akān inh togěch nă̄m yāu.</i>	Tranh tiếng <i>Juer nōr pōma mě.</i>
Tranh tối tranh sáng <i>Phing glip.</i>	Trao cho, trao nộp <i>Pojao.</i> Trao nhiệm vụ <i>pojao xōnong jang.</i>
Tranh tung <i>Pojh dihbāl tō anih tolāng.</i>	Trao công cho <i>Tobot.</i> Người làm mai trao công cho hai người đính hôn: <i>de trong tobot kong kōbre nao xít dihbāl.</i>
Tránh <i>Juer.</i>	Trao đổi <i>Hōblīh.</i>
Tránh <i>wer.</i> Để tránh hố: <i>bōk wer kō xōlūng.</i>	Trao phó <i>Pojao ān, pojao plang.</i>
Tránh đường <i>Pōwer trong.</i>	Trao thân gửi phận <i>Plang pojao po wă bōr iō bōr.</i>
Tránh chỗ khác <i>Jāk tōnai.</i>	Trao trả <i>Pojao tōwih.</i>
Tránh mặt <i>On tōngla.</i>	Trao tráo, mắt trao tráo <i>Măt bōbleh.</i>
Tránh mặt nhau <i>Tōwer.</i> Giận nhau, mới trông thấy từ xa chúng tôi đã lánh mặt: <i>tōmīl dihbāl, bōt bōh dōng ataih nhōn xang tōwer dihbāl.</i>	Trào dâng <i>Mōng ro.</i>
Tránh né <i>Nhěch.</i> Tránh xa tôi một chút: <i>nhěch ataih dōng inh biač.</i>	Trào ra <i>Lěch.</i>
Tránh qua một bên <i>Pōnhěch.</i>	Tráo mắt <i>Măt năng gōlōn.</i>
	Tráo trở <i>Blō blěch, plō plěch.</i>
	Bọn buôn bán hay tráo trở

kiếm lõi: <i>mu bōdro kām kōr blōr blēch rōng ngir.</i>	Người sửa trặc: <i>bōngai glēch.</i>
Trát, trét Man.	Trặc, treo <i>Tōblēch.</i> Chuột rút bắp chân: <i>tōblēch pōih.</i>
Trau chuốt <i>Pōguah pōguāng.</i>	Trăm <i>Hrēng.</i> Trăm bèle đau khổ: <i>hrēng rōāu anat anot.</i>
Trau giồi <i>Pōrō pōguāng.</i>	Trăm nǎm hạnh phúc: <i>pheo hōnūk hrēng hrai xonām.</i>
Trâu, cá trâu <i>Ka chōreh.</i>	Trăm trồ <i>Năng lū lap.</i>
Trây cành <i>Treh.</i> Trây cành tre: <i>treh chōmreh kram.</i>	Trăn Bih <i>klan.</i>
Trây lá trên cây <i>Pōdreh.</i>	Trăn trở, trắn trọc <i>Pōdeh pōdeh.</i> Trăn trở không ngủ được: <i>pōdeh pōdeh uh kōr goh tep.</i>
Trây, róc lá, tước <i>Rōleh.</i> Trây mắt tre: <i>rōleh kōmät kram.</i>	Trăn trói <i>Tōtă tobō hotuch.</i>

TRĂ

Trặc <i>Long kōdrák.</i> Loại trặc mun: <i>kōdrák hōke.</i> Loại trặc đỏ: <i>kōdrák unh.</i> Cột trặc đã lâu vẫn còn nguyên: <i>jrāng kōdrák xang dūnh xonām cħong oei hōnīl.</i>	Trần trọc <i>Bleh bleh.</i> Trần trọc cả đêm không ngủ được: <i>bleh bleh māng āu inh uh kōr tep.</i>
Trặc ẩn <i>Mēm manat.</i>	Trăng khuyết trăng tròn <i>Rang tobang, khei tobang, arang khei dōng.</i>
Trặc nết <i>Rey.</i> Con gái trặc nết, chọc con trai: <i>adruh rey, pōblīk de todām.</i>	Trăng hoa, quyến luyến vợ chồng <i>Rō-ěm.</i>
Trặc nết <i>Chēl lāl.</i>	Trăng mật <i>Māng gōgōl tojrām dihbāl(ōng mai).</i>
Trặc nghiệm <i>Pōm pōtil.</i>	Trăng non <i>Khei nao.</i>
Trặc trở <i>Jrām tōnap tap.</i>	Trăng rầm, trăng tròn <i>Khei pōnēl, rang khei bōnil.</i> Anh trăng rầm sáng tỏ: <i>Hlōchlōng ang khei pōnēl.</i> Đêm không trăng: <i>dī khei, khei kōnām.</i>
Trặc gân <i>Glēch.</i> Tôi trặc, Pôm sửa trật xương chân cho tôi: <i>inh tōglēch, Pōm glēch jōng inh.</i>	

Trắng quá rầm yang bolan gluh mōmih.	nõn: ao kok tobuah.
Trắng tàn Khei hoăng.	Trắng Poliă. Tính tình đen bạc: don jǔ poliă.
Trắng trắng (vật lớn nhìn từ xa) Kōmlōng. Nhà ai trắng trắng ở đằng kia thế: hnam bu tih kōmlōng to to?	Trắng tréo Tobok. Người có da dẻ trắng hồng: bak kok tobok dreng.
Trắng trắng Kok kok. Da nàng trắng trắng: akar hăp kok kok.	Trắng xám, trắng đục Kohuol, kō-uǒl. Sương mù trắng xám: tük kō-uǒl.
Trắng Kok. Áo trắng: ao kok.	
Quét trắng: pokok.	
Trắng Bolang. Khăn choàng trắng: kōn wār holōng bolang.	
Trâu trắng : kopō bolang.	
Trắng bạch, trắng ngàn, trắng ngồi Kok hlōhlōng, bak kok.	
Trắng đen Bak ngăm.	
Trắng hếu Bōbiǒt.	
Trắng muốt Rōmuǒn lōng gohōng(bàn tay).	
Trắng toát Bok kok mōnhă.	
Trắng tréo Bak kok tobok dreng.	
Trắng trợn Polēu polao pōma xa bǐ phep.	
Trắng xoa Blēt blēt.	
Trắng đẹp, nõn nà Ling lōng.	
Trắng nhợt (người lớn)Kok kōrōl; Kok kōrōl (trẻ nhỏ).	
Trắng nõn Tobuah. Áo trắng	

TRÂ

Trâm (cây) Long krěng, long chōmâu.
Trâm bưu (Cây) Pogōrm.
Trầm (giọng) Tonōm, brōng. Giọng họ hát trầm rất hay: bōr kānhăp hat tonōm lōng.
Trầm hương Chai bâu phu. Cây trầm hương: long brang.
Trầm lăng, trầm lăng Thēng thăp.
Trầm tĩnh Mōng khěng.
Trầm trọng Hlǎm, hōngăm. Đau trầm trọng: jǐ hlǎm.
Trầm tư Tōchěng tō don.
Trầm (Vua chúa xưng hô) Inh.
Trầm bổng Pōngōri. Giọng trầm bổng: pōma pōngōri.
Trân tráo Xōng mrōng.

Trân trọng <i>Tō don, tōgāl kōr chōmai, jōle.</i>	Trận chiến <i>Tōblah.</i>
jom.	Trận mạc <i>Anih tōblah.</i>
Trần (gươm đao) <i>Rolă.</i> Gươm trần: <i>dao rolă.</i> Kiếm trần: <i>dao</i> <i>liēng.</i>	Trật <i>Yoch.</i>
Trần, ở trần <i>Akāu hoh.</i>	Trật lất <i>Chroih, phōih tōnai.</i>
Trần ai <i>Tel.</i>	Bắn trật lất: <i>pōnah chroih</i> <i>tōnai.</i>
Trần gian, trần tục <i>Dēh, teh,</i> <i>tōr teh.</i>	Trật ăn <i>Xa gōgleng.</i>
Trần trụi <i>Loluin̄h, huel lōlēk.</i>	Trật khớp, trật xương <i>Tōglēch.</i>
Trần truồng <i>Kōluch, hang</i> <i>hōng.</i>	Bị ngã khi chơi đá banh, nên nó bị trật xương chân: <i>pōk</i> <i>kōdah plei, kōna hāp tōglēch</i> <i>jōng.</i>
Trần truồng <i>Kōnhōch, kōjōch.</i>	Trật, hỏng, nhỡ <i>Jor.</i> Tôi nhỡ chuyến đi Pleiku: <i>inh jor kōr</i> <i>bōk tōr Pleiku.</i> Hỗng rồi: <i>jor</i> <i>boih.</i> Không gặp nó: <i>jor kōr bōh</i> <i>hāp.</i>
Trần truồng như nhộng (người nam lớn) <i>Kōjuong, kōjōch.</i>	Trâu <i>Kōpō.</i> Trâu nghé: <i>kon</i> <i>kōpō.</i> Trâu gùu, trâu mộng, trâu chưa thiến: <i>kōpō gūu.</i>
Trần truồng như nhộng (người nữ lớn) <i>Kōjōch.</i> Tấm trần truồng như nhộng: <i>hūm hang</i> <i>hōng kōjōch.</i>	Trâu bò <i>Kōpō rōmo.</i>
Trần truồng như nhộng (trẻ em) <i>Kōjol.</i> Tại sao mày tấm trần truồng như nhộng vậy?: <i>Kōlih kikiō e hūm hang hōng</i> <i>kōjol thoī âu?</i>	Trâu cái tơ <i>Kōpō adruh.</i>
Trấn áp <i>Tō-iū, pōmat.</i>	Trâu đực tơ <i>Kōpō tōdām.</i>
Trấn lột <i>Blōch.</i>	Trâu một năm tuổi (có thể đổi lấy một cái nôi đồng) <i>Kōpō gō.</i>
Trấn tĩnh <i>Pōprōn.</i> Trấn lột hết nữ trang: <i>blōch iōk pōdī</i>	Trâu <i>Kōpō yōng.</i>
nữ trang:	Trâu trắng <i>Kōpō bōlang.</i>
<i>rāng: xa hla pōlāu, pōm</i>	Trâu <i>Pōlāu.</i> Ăn trầu làm chắc

xoñěnh kójăp.

Trấu *Anuh, hónuh.*

Trây bẩn *Pik měš măk.*

Trây da *tóxört.* Ngã cây bị trầy da: *Hăp hoăng dőng long tóxört akar.*

Trầy, sướt da *Tohlört.* Té trầy da một chút: *pōk tohlört akar kít.*

Trẩy đi *Bōk jāk.* Trẩy đi phuong xa: *bōk tōrōmoi ataih.*

TRE

Tre *Kram.* Tre mõ: *kram tǔng.* Cật tre: *kodoh kram.* Một cây tre: *minh roh kram.* Ruột tre: *pük kram.* Trẩy mắt tre: *roleh kơr mắt kram.* Trồng tre xung quanh làng: *potăm kram tăp dăr polei.*

Tre rừng mọc ở ven suối *Ngiă.*

Trẻ em *Kon haioh.* Trẻ em mồ côi: *de kon haioh poti potoi.*

Trẻ đang lớn *Nun, nge nun.*

Trẻ lại *Jing hómuh lăi.*

Trẻ măng *Oei hómuh.*

Trẻ non dạ *Oei iě, tam wao kiō.*

Trẻ nít *Haioh iě.*

Trẻ ranh nghịch *Haioh bĩ lui.*

Trẻ sơ sinh *Nge no pü.* Sơ sinh: *nge ngók.*

Trẻ thơ *Ioh iě.* Hấy nên giống trẻ thơ: *bě jing thoi bongai ioh iě.* Già trẻ lớn bé: *moh kră ioh tih.*

Trẻ trung *Hómuh hómoing.*

Tuổi trẻ *Xoñäm hómuh, xoñäm oei iě.*

Treo *Atol.* Treo cờ: *atol hla-kòr.*

Treo cổ *Anhok po, hónhok po.*

Treo lơ lửng *Dil dül.*

Treo lủng lảng (vật lớn) *todül*

Trèo lên nhau *Toħao, hao.*

Treо mắc *Tobák.*

Những người làm xiếc trèo lên nhau làm tháp: *mu xiēk toħao diħbaħl pōm thott.*

Trèo cây *Hao long.*

Tréo chân *Pochuă wäl.* Đi tréo chân: *bōk pochuăl wäl.*

Tréo qua tréo lại *Pochuă.* Đan gùi, các nan tréo nhau: *tanh jop pochuă tōnanh.* Ngồi tréo chân: *oei pochuă jōng.*

Tréo cổ *Towěch holōng.*

Tréo chân *Toglēch jōng.*

Trét, xây *Man.* Xây nhà: *man*

hnam. Trét kín nhà : *man poxīr de kōpōng*.

hnam.

Trệt *Tāl kōnām*.

Trệt một bên *Apār pēt*.

Trêu chọc, trêu tức *Poxēnh*.

Trêu gheo *Poblík, toglōh*.

TRÊ

Trê (Cá). *Ka hōkēnh*.

Trê môi *Tobiēt bōr, biēt xōkūng*.

Trễ *Klui*. Năm nay mưa trễ

lắm: *xōnām âu mi klōi jat*. Đì làm trễ: *bōk jang klōi*.

Trễ *Podūnh, dūnh kō*. Kéo trễ, sợ trễ: *iū kō dūnh*. Tớ trễ: *dūnh kō truh*.

Trệ bụng *Klak toploī*.

Trên cao *Kōnhū*. Cây rớt từ trên cao: *long hoāng dōng kōnhū*. Ngẩng đầu lên: *ngoi tō kōnhū*.

Trên đường *Rōk trōng*.

Trên kia ti. Trên kia kia: *tí ti*. Phía mặt trời mọc: *gah tí*. Trên cao: *to kōnhū tí*. (Nói không dứt khoát: *pōma tí xǔng*. Họ gãy dàn, kéo dàn ò, e: *de reh brō dung, pōlung brō ot tí, ring ding dōt*).

Trên thuận dưới hòa *kōpōng kōnām ling muět minh don*

minh bōnōh dihbăl. Cấp trên: Triệu *Rōtuh*. Một triệu:

TRI

Trì hoǎn₁ *Podūnh*.

Trì hoǎn₂ *Pogiang*. Trì hoǎn hôn nhân 2 năm rồi *pogiang poyō hăp bar xōnām boih*.

Trí thông minh *Don rochāng*.

Trí (Chim) Gôr.

Triá lúa *Choi ba*. Triá lúa không làm cỏ thì vô ích thôi *choi ba kuă bō nhět, xōnă kō pih pang dīk*.

Triá *Proi*. Triá lúa: *proi ba*.

Lúa triá theo hàng thăng túc: *tothrēk ba proi, tohroi ba drăk*. Triá lúa sưa không ăn: *proi ba hōi rōtōch uh kōxa*.

Triá trễ *Choh choi klōi khei năr*.

Triền núi *Kojō*.

Triều thiên *Agăl, hogăl*.

Triều thiên bằng vàng *Kōwang păng mah*.

minh rotuh.

Trính (Cây làm nhà) *Tōpōng*. Ráp trính và cột chưa khớp nhau: *pōkāp tōpōng tam blep pāng jrāng.*

Trình bày *Pōh tōbang*. Trình bày cho dân làng biết về sự nguy hiểm của bệnh Sida: *pōh tōbang kō kon polei tōdrong yēr jī jān gah Sida.*

Trình bày, giải thích *Rōlā mā tōdah.*

Trính hạ nhà sàn *Rōmam.*

Trinh nguyên *Hōjā.*

Trình độ *Atōl.*

Trĩu quả *Plei rōyūt.*

Trĩu xuống₁ (cành cây) *Tōgūn.* Cành trĩu xuống vì sai quả: *xōdrai tōgūn yor kō plei rōgeh.*

Trĩu xuống₂ (cành cây) *Tōgut, tōgūn.*

Trĩu xuống *Tōdō*. Pôm bá con trĩu xuống: *Pōm pū kon tōdō.* Trái mít to trĩu xuống: *Mich plei tih tōdō.*

TRÓ

Tro bếp *Tōnuh*. Rắc tro trên đầu: *priui tōnuh tō kōl.* (Bếp

lửa: *tōnuh ūnh.* Gia đình, vợ chồng: *ūnh tōnuh.* Lễ tro (tôn giáo): *nār pik tōnuh.*

Trò chơi vật tay *Ngōi pōgit kōng.*

Trò chuyện *Tōnuh* (dùng trong từ ghép); *Pōma tōnuh* (đonuh). Vào đây nói chuyện chơi đũa: *mūt tō ū pōma tōnuh ngōi mōi hā.*

Trò cười, trò hề *Pōnā de, pōm pōhle.* Chú hề, người làm hề: *bōngai chă pōnā de.*

Trò đùa *Tōdrong anul.*

Trò hề *Tōdrong pōtuāl.*

Trò vui *Tōdrong ngōi xō.*

Trổ, chỉ trổ *Hlāu.*

Trọ *Oei, pōjōh.*

Tróc da *Tōplōk akar.* Tróc móng tay: *tōplōk tōngioh ti.*

Tróc lưỡi gọi chó₁ *Kōdā kō.*

Tróc lưỡi gọi chó₂ *Tōdā.* Pôm tróc lưỡi gọi chó về: *Pōm tōdā kō wih.*

Tróc lưỡi gọi chó₃ *Tō-ot.* Pôm tróc lưỡi gọi chó: *Pōm tō-ot kō.*

Tróc nã *Chă kiōjāp, chă rōp de.*

Tróc vỏ, mục dác *Tuh rōnom.*

- Cây dầu mục dác: *long kópang tuh rōnom*. Trọi *Dī, dī dăng*. Trọi lôi, trọi trơn: *pōdī pōdăng*.
- Tróc vỏ, tróc da, bong vảy *Toplō, topłök*. Cây già tróc vỏ: *long krā topłök kōdoh*. Tròn tria như quả bí: *apōm thoi plei tōl*. Vót cho tròn: *jit mă apōm*.
- Tróc vỏ, tuột da *Tōlek*. Phỏng nước sôi tuột da: *trō dak tō tolek akar*. Tròn tria, tròn trĩnh *Pūp*. Má tròn tria: *bō pūp*.
- Trọc (đất) *Lang lă*. Đất trọc: *teh lang lă*. Núi trọc: *kōng lang lă*. Tròn vo (vật lớn) *Tōblōi*. Trái bí tròn vo: *plei tōl tōwīl toblōi*.
- Trọc xoé(mắt) *Tolär*. Trổ mắt nhìn chi mà mắt tròn xoe dữ vậy?: *xrē poğrā kōr măt mă kōngach*. Đầu trọc lóc: *kōl tōrach*. Tròn *Wīl*. (Óc bươu: *hōbau wīl*).
- Trọc đầu *Nglōch, tōnglōch*. Cạo trọc đầu: *kăt xōk nglōch*. Tròn, có hình tròn *Tōwīl*. Trái bí tròn: *plei tōl tōwīl*.
- Trọc phú *Bōngai pōdrōng chōdōk mĕ*. Tròn, thẳng đứng *Mlōng*. Cột thẳng đứng *jrāng tōpăt mlōng*.
- Trói *Chō*. Trói buộc: *chō tōguōt*. Trọn *Klōm*. Ăn trọn một con gà: *xa klōm minh pōm iēr*.
- Trói giăng tay *Chă pang pa ti*. Họ trói giăng tay kẻ trộm: *de chă pang pa ti bōngai klē*. Trọn *Mă kiăp*. Sống trọn thân phần con người: *erih xa mă kiăp kōr xōnong kon bōngai*.
- Trói quặp tay sau lưng, trói giật cánh khuỷu *Tōgrōn*. Họ trói quặp tay Xōr Mam sau lưng: *de chō ti Xōr Mam tōgrōn gah rōng*. Trọn đồi *Plăt erih*.
- Trói tay giật ngược lại sau *Rōgōng de chō ti hăp tōrōng*. Trọn hảo *Lōng keh*.
- Tròn lành *Hōbăp lōng*. Trọn vẹn *Keh*.
- Tròn một thời gian *Tōng wōng*. Tôi cắt lúa suốt một

tháng: <i>inh kăt ba tōng wōng iēr.</i>	
<i>minh khei.</i>	<i>Tròng trắng trứng Konōl kotāp.</i>
Trong, ở trong <i>Lōm</i> . Ở trong nhà: <i>oei lōm hnam</i> . Trong tháng này: <i>lōm khei âu</i> .	<i>Tròng trành Lēng lōng.</i>
Trong lòng (đất) <i>Trōm teh</i> . Vàng, bạc ở trong lòng đất: <i>hu mah oei trōm teh</i> .	<i>Trọng dụng Tōyōng kōf yoer.</i>
Trong lúc, vào giờ <i>Topo</i> . Vào giờ chết: <i>topo wā lōch</i> . Tin giờ chót: <i>tōdrong pōrā topo hotuch</i> .	<i>Trọng đại Tongam hăt.</i>
Lời trăn trối: <i>bōr totā topo hotuch</i> .	<i>Trọng lượng Tōdrong hōngām hōngō.</i>
Trong nồi <i>Trōm gō</i> .	<i>Trọng nghĩa Tōyōng kōf băt chāl.</i>
Trong thời gian <i>Tōngah</i> . Trong thời gian này chúng tôi đang cắt lúa: <i>tōngah âu nhōn oei kăt ba</i> .	<i>Trọng tâm Tōdrong kăl tōm, anih tōm, tōng anē.</i>
Trong thời gian <i>Kōplah wah, kōmlung</i> .	<i>Trọng thể Kruip, pōkrup.</i>
Trong trắng, trinh nguyên <i>Hojā, hlāng hojā</i> .	<i>Trọng thương Trō xōbur hlām.</i>
Trong veo <i>Ngōngao, ngōngoch</i> . Nước trong veo: <i>dak hlāng ngōngao</i> . Kính trong suốt: <i>măt pōnl̄ tōdah ngōngao</i> .	<i>Trọng tài Tōbla. Cầu thủ phải luôn luôn tuân thủ trọng tài: khul kōdah plei ling ngua kō bōngai tōbla.</i>
Trong xanh <i>Blia, plēnh hlāng</i> .	<i>Trọng thường Tōyōng kōf apah tih.</i>
Tròng con mắt <i>Gār bōta</i> .	<i>Trọng tội Yoch tih.</i>
Tròng đen mắt <i>Gar măt găm</i> .	<i>Trọng trách Xōnong tih, xōngon hngām.</i>
Tròng đỏ trứng gà <i>Rang kōtāp</i>	<i>Trọng vọng Tōyōng kōf jom băt.</i>
	<i>Tròng yếu Kăl hăt. Mạng sống là trọng yếu: tōdrong erih xōnă hăt jat.</i>
	<i>Trót dài Xang pōm tōdrong</i>

mě.

Trót lọt *Gǎn hloh dǒng, klah dang, dĩ.*

TRỎ

Trở gốc *Tohrōng*. Bò ăn lúa
chỉ còn trở gốc: *rōmo xa ba tohrōng pōm tong*.

Trở mặt ra (không biết hổ
thẹn) *Lōt*.

Trở trọi, trở trui *Oei khōm khōm*. Hạt lúa không chết đi
thì nó sẽ trở trọi một mình: *gār ba uh kơ lōch mōi, hăp gō oe minh gār khōm khōm dīk*.

Trở trêu *Hōnul pochê*.

Trợ giúp *Hoang gǔm*.

Trợ sức, trợ lực *Pōhrōk jōhngām*.

Trở dạ, trở lòng, trở mặt *Blō blēch*.

Trở lật *Blēch, plēch*. Nướng cá
phải trở để chín đều: *plēch ka rōng ngīr wā kơ xīn hōnōng*.
Trở bên kia: *plēch gah to*.

Trở lại *Wāl*. Cá xiu trở về,
cá cọp trở lại (ý nói vợ chồng
bỏ nhau, rồi lại xum họp): *ka xiu wih wāl ka drāl wih rōng*.

Trở lại, trở gót *Wih tōrōng*.

Trở lúa cho mau khô *Chraih ba wā dah hrēng*.

Trở ngại *Xar bar*.

Trở nêñ, trở thành *Blō jīng*.

Trở phía, trở qua *Pōglēch*. Trở
cá cho chín đều: *pōglēch ka wā kō xīn hōtō*.

Trở thành, trở nêñ, hoá nêñ,
hoá thành *Jīng*. Hôm nay nó
trở thành mẹ (mới sinh con)
hrōi áu hăp jīng mě. Trở thành
người tốt: *jīng bōngai lōng*.

Trở trời *Hōblīh hōyuh plēnh teh*.

Trở về quê quán *Chōt wih tō dēh tōngla*.

Trời *Plēnh*. Trời quang mây
đâng: *plēnh tōdah*. Trời âm u:
plēnh tōnōm. Trời ửng đỏ:
plēnh ang moi. Nước Trời: *Dēh plēnh*.

Trời có mây che phủ *Ngōngōp*.
Mây che mặt trời mát rượi:
hōmōl dōt năt năt ngōngōp yūp lōng.

Trời không có gió *Hōdōng*.

Trời lúc nắng lúc râm do nhiều
mây *Gling glip*. Trời lúc nắng
lúc râm phơi lúa khó khô:

plēnh gling glip xōk 'ba anat kɔ̄ hrēng. Trổ mắt nhìn₂ *Ploh măt năng.*
Mầy trổ mắt nhìn gì vậy? e

Trời nắng *Tō̄. Hōm nay trời*
năng hōn hōm qua: nă̄r âu tō̄ loi kɔ̄ yōng bri. Trời nắng
chang chang: tō̄ hōhīr. Trổ mắt nhìn giận dữ *Năng poglon.*
Trổ mắt nhìn nhau khiếp sợ:
poglāk poglon bre hăp xrē.

Trời tối *Măng klăm.*

Trơn *Toblōr.* Trơn trượt: *toblōr plōih.* Đường trơn: *trong toblōr.*

Trơn tuột *Plech ploch, plich pluch.*

Trợn mắt nhìn, trợn trừng *Kolōn.* Nó vừa trợn mắt vừa la bẹn trẻ phá trái cây: *hăp lach rah kɔ̄ de haioh khōr plei long, măt hăp kolōn rah.*

Trợn mắt nhìn Koloh, goloh.

Thầy giáo trợn mắt nhìn học sinh chơi giõn trong lớp: *bok rang.*

Thầy bôtho goloh mắt năng de hayoh hōnul lōm lăm.

Trợn mắt *Poglok.* Nó trợn mắt trước khi chết: *hăp poglok măt adroi kɔ̄ lōch.*

Trượt té *Pōk.*

Trượt chân *Tobloih jōng.*

Trượt da *Tolek akar kīt.*

TRÔ

Trổ mắt nhìn₁ *Koloh, pogloh.*

Trổ mắt nhìn₂ *Ploh măt năng.*

Mầy trổ mắt nhìn gì vậy? e

ploh măt năng kikiɔ̄ noh? Trổ

mắt nhìn giận dữ *Năng poglon.*

Trổ mắt nhìn nhau khiếp sợ:
poglāk poglon bre hăp xrē.

Trổ mắt vì sợ hãi *Glēu glēu.*

Ban ngày vui vẻ, ban đêm sợ hãi: *kōnă̄r hiō̄ hiō̄, koxō̄ glēu glēu.*

Trốc gốc *Tobūch tōm.* Trốc rể:

tobūch roh. Cây mồng lăng bị trốc gốc do lũ lụt: *long trol tobūch yor kɔ̄ dak rōlat.*

Trốc lên *Togrō, togrō.* Gió bão

làm trốc gốc cây: *Bōhūt pōm togrō tōm long.*

Trổ sinh hoa trái *Pojōng plei*

rang.

Trổ bông (lúa) *Ba xang huōt.*

Trôi chảy₁ *Rōk rōk, rōrōk.*

Nói tiếng Pháp trôi chảy không vấp tí nào: *pōma nōr Phalāng rōrōk bī chā tobloih ah yō iā.*

Trôi chảy₂ *Brai brai.* Trả lời

trôi chảy rõ ràng: *tol tōdah brai brai, tēl pōma rōrōk.*

Trôi lèn bênh *Hyiu pōtōl.*

Trôi nổi *Hieo dōng.* Nước lớn

rác rến trôi lèn bênh: *dak tīh*

<i>rɔxang hieo loleng lolang.</i>	<i>tɔ kodõng pung.</i>
Trôi sông <i>Gl̥k dak.</i>	Trộn <i>Bɔlū.</i> Cà đắng trộn lá é, ăn hết ý!: trõng tăng bɔlū păng hla ēch, xa ně pă dĩ.
Trối <i>Mǎn pojao.</i> Trối lại cho con cái mình: <i>mǎn pojao kɔ̄ de kon tɔ̄ngla.</i>	Trộn lắn <i>Pojrâu.</i> Triá lúa giống trộn chung với hạt dưa nước: <i>proi adrēch ba pojrâu păng ăr pia.</i>
Trối trăng <i>Totā adroi kɔ̄ lôch.</i>	Trộn lộn, trộn nêm, lắn lộn <i>Lük lɔ̄k.</i> Nêm muối vào thức ăn: <i>lük boh lɔ̄m tobăng xa.</i>
Trồi lên hụp xuống <i>Blol nhɔ̄p.</i> Thấy có vật gì trồi lên hụp xuống giữa sông: <i>bôh kiɔ̄ blol nhɔ̄p ah anĕ krong.</i>	Trộn lẩn, trộn pha <i>Adrah.</i> Nấu cơm trộn lẩn với bắp: <i>pai por adrah kɔ̄ hobo.</i>
Trối vượt <i>Tih hloh, kɔ̄yôh kɔ̄.</i>	Trộn thêm, độn ghế <i>Pogon.</i> Nấu cơm ghế bắp: <i>pai por pogon păng hobo.</i>
Trội hơn <i>Hloh kɔ̄.</i>	Trộn với gia vị <i>Rɔ̄ba.</i> Uớp thịt bò trước khi nướng: <i>rɔ̄ba nhăm rɔ̄mo adroi kɔ̄ phang.</i>
Trộm cắp ₁ <i>Totōng.</i> Người trộm cắp: <i>bɔngai totōng.</i>	Trông <i>Năng.</i>
Trộm cắp ₂ <i>Klẽ.</i> Trộm cướp: <i>bröt klẽ.</i> Tên cướp: <i>de klẽ.</i> Lấy trộm: <i>iɔ̄k klẽ.</i>	Trộn cây <i>Ngeh.</i>
Trốn, giấu giếm <i>Ôn.</i>	Trong chờ <i>Chang, oei chang.</i>
Trốn biệt <i>Lu, polu.</i> Trốn biệt trong rừng: <i>polu tobri brau.</i>	Trông chùng, trông coi <i>Kochăng, năng xǔ.</i>
Trốn chạy <i>Kodāu jăk.</i>	Trông mong, trông ngóng <i>Chang ngeh, apoi mōh, gô năng.</i> Sáng chờ đợi, chiều trông mong: <i>gô dang dang, chang ngeh ngăi.</i>
Trốn khắp nơi <i>Kodāu klang.</i>	
Trốn nợ <i>Kodāu ôn kɔ̄ xre.</i>	
Trốn thoát <i>Kodāu klah.</i>	
Trốn tránh ₁ <i>Juer, bluich.</i>	
Trốn tránh ₂ <i>Klēnh.</i> Trốn học: <i>klēnh kɔ̄ bɔchräm.</i> Trốn việc: <i>klēnh kɔ̄ jang.</i>	
Trộn <i>Jrâu.</i> Trộn men vào ba thúng bột: <i>jrâu buih lɔ̄m pēng</i>	

Trông nom *Wei wer, chăm* sạch *Goh*. Lấy cho hết: *iōk năng*.

Trông nom *Wei*. Anh ở nhà trông nom nhà cửa nhé!: *Ih oei tɔ̄ hnam wei hnam ho!*.

Trông thấy *Bôh*.

Trống(dùng trong từ ghép) *Tɔ̄mōng*. Gà trống: *Iēr tɔ̄mōng*. Rãy chúng tôi sạch không có cỏ: *mir nhōn khuõng uh kɔ̄ dei 'nhět*

Trống (để đánh) *Xɔ̄gɔ̄r*. Đánh trống: *tōh xɔ̄gɔ̄r*. Trống cái, trống lớn: *xɔ̄gɔ̄r pɔ̄nõng*. Trống cơm, trống nhỏ: *xɔ̄gɔ̄r tap*. Dùi trống: *long dreh xɔ̄gɔ̄r*. Múa trống: *dreh xɔ̄gɔ̄r*. Võ trống: *tap xɔ̄gɔ̄r*.

Trống hai đầu (ống) *Tɔ̄lōng hoi*.

Trống không₁ *Adro, hɔ̄dro, xoh xoh*. Nhà Trống, nhà bô hoang *xang adro, xang xoh*.

Trống không₂ *Lang lũng*. Nhà trông không: *hnam lang lũng*.

Trống không₃ *Loluěnh*. Nhà trông không, không có gì ăn: *hnam loluěnh, pă dei kiər xa*.

Trống không, bô hoang *Kɔ̄dro*. Bầu nước trông không: *tɔ̄lōp kɔ̄dro*.

Trống không, không còn gì, hết *Tru₁ Kɔ̄drõng, hɔ̄drõng*. Chó

TRU

hú khi găp nguy: <i>kō kōdrōng bōt jrām iū yēr</i> . Chó tru: <i>kō hōdrōng</i> .	Truân chiên <i>Tōnap tap oħ ol.</i> Truất chức, truất phế <i>Tōnhur kōnao jang.</i>
Tru ₂ <i>Kōlu</i> . Chó tru tìm chủ: <i>kō kōlu chā kōdrā</i> .	Trục lợi <i>Pōyuō nu nō.</i> Trục trặc <i>Tōhlāk tāk.</i>
Tru diệt <i>Pāi poħrēl</i> .	Trục xuất <i>Tōlēch</i> : Trục xuất ra khỏi đất nước: <i>tōlēch dōng teh dak</i> .
Trù ẽm, trù éo, nói quở <i>Gōm</i> . Vì người ta trù ẽm nên lúa tôi chết hết (vd đi qua rẫy họ khen lúa này tốt quá, ít lâu sau lúa chết hết, ta gọi là gõm): <i>yor kō de gōm kōna ba inh lōch dī</i> .	Trui (dao rìu..) <i>Jōr</i> . Trui già cho bén lâu: <i>jōr mā krā wā kō han dunh.</i>
Trù liệu, trù tính <i>Ronō hmō adroi</i> .	Trui <i>Chuih</i> . Thợ rèn trui dao rựa trong nước: <i>bōngai hojōm chuih xāng, tōgā lōm dak</i> .
Trù phú ₁ <i>Pōdrōng</i> , <i>kōdrām kōdreng</i> .	Trụi lá <i>Rūng</i> . Cây mai trụi lá chuẩn bị ra hoa: <i>long jōdri rūng hla wā lēch rang</i> .
Trù phú ₂ (đất tốt) <i>Teh robük</i> .	Trụi lông <i>Tōpōch xōk</i> .
Trú ẩn <i>Kōnōp</i> . Trú chân, trú mưa: <i>kōnōp kō mi</i> .	Trùm chǎn ở nhà <i>Drōt-om gom kōl</i> .
Trú đêm <i>Pōjōh</i> . Tạm trú: <i>oei pōjōh</i> .	Trùm kín <i>Kōlām</i> .
Trụ cột <i>Jrāng hnam; bōngai tōm lōm hnam</i> .	Trùm khăn che mặt <i>Klū muh măt păng kōn</i> .
Trụ sở <i>Anih jang de cán bō</i> .	Trùm miệng ghè <i>Gom bōr ge</i>
Trụ trì <i>Nāng wei hnam khop Phat giáo</i> .	Trung thành, chung thủy <i>Klep</i> . Đầy tờ trung thành với chủ <i>holūn klep mōng tōha</i> . Vợ chồng họ chung thủy với nhau: <i>ūnh tōnh tōm bre klep kōjāp dihbāl</i> .
Trũ Kotruh. Kéo trũ bắt cá: <i>dui kōtruh rōp ka</i> .	
Trụ chính của cây nêu <i>Rōlük</i> .	
Trụ rào <i>Hōdroy</i> .	

Trùm khăn che kín mặt <i>Gom.</i>	Trùng tu <i>Ming plōng.</i>
Bọn con gái trùm khăn che kín mặt làm việc sợ nắng ăn da: <i>de adruh gom muh măt jang kuă kơ tő xa.</i>	Trúng bãy, trúng kế <i>Măt pam.</i>
Trùm kín <i>Klū kōlūm.</i> Ngủ trùm kín đầu cho muỗi khỏi đốt: <i>Tep klū kōlūm kuă homěch kăp</i>	Trúng Trő. Trúng cá nhiều đến độ lưỡi muốn rách: <i>trő ka lolangjat dăl oă tohel xonhuđl.</i>
Trùm kín đầu <i>Kōlūm.</i>	Trúng độc <i>Trő pōnhüł, trő jrao.</i>
Trùm kín từ đầu đến chân: <i>Rōdōp rōdap.</i>	Trúng mánh ₁ <i>Phō.</i> Đi săn trúng mánh: <i>bōk lua phō.</i>
Trùn đất <i>Ok.</i> Lúa tốt vì đất có trùn: <i>ba jing yor kơ dei īch ok.</i>	Trúng mánh ₂ <i>Pohil.</i> Hوم may đi săn trúng mánh một con heo lớn: <i>nă̄r âu bōk lua pohil dei minh pōm xoke noy.</i>
Trung gian <i>Xōdrāh, bōngai trong.</i>	Trúng tuyển <i>Dei rōih.</i>
Trung hậu <i>Dim rōnim.</i>	Trúng ý <i>Trő kơ don.</i>
Trung hiếu <i>Băt chăl kơ mē bă.</i>	Trúng Klüng. Mọi chỗ trúng phải lắp cho đầy: <i>tōm kơ klüng athai toběnh.</i> Rãy tôi trúng hơn rãy anh: <i>mir inh klüng loi kơ mir ih.</i>
Trung kiên <i>Kojäp.</i>	Trút (thú vật) <i>Ponhol.</i>
Trung thực, trung tín, trung thực <i>Tōpă jue.</i>	Trút hơi thở cuối cùng <i>Kotěch jōhngōm.</i>
Trung lập <i>Bǐ oeı gah iō iō.</i>	Trút ra, đổ ra <i>Holuh, ūk.</i> Mưa to như trút nước: <i>mih tih jue kơ ūk dak.</i>
Trung quốc <i>Dêh Yuan Ngô.</i>	Trút mọi gánh nặng <i>Tuah tōm todrong hiōk jōl.</i>
Trung tâm <i>Anih tōm tō anē.</i>	Truy bắt <i>Chă rōp khōr.</i>
Trung thành <i>Klep kojäp, ling kojäp</i>	Truy nã, truy lùng, truy tầm
Trung thu <i>Tết de haioh.</i>	
Trung ương <i>Anih tōm pogör.</i>	
Trùng hợp <i>Tōtrő.</i>	
Trùng tên <i>Tōglē.</i> Hai người trùng tên: <i>bre hăp toglē măt.</i>	

<i>Druh chă, tak chă.</i>	<i>Truyền tin Potōng todrong.</i>
<i>Truy niệm Tobăt jom.</i>	<i>Truyện cổ tích Hormon.</i>
<i>Tuy tố Tak chă wă toxăl.</i>	<i>Truyện cổ tích thỏ và rùa: hormon topai păng kop.</i>
<i>Trụy lạc, đàn điếm, phóng túng Blăl.</i>	
<i>Trụy thai Rōwet, rǔng kon nge.</i>	
<i>Truyền giống Pojoi hōdrēch.</i>	TRƯ
<i>Truyền bá Botho jāp jă.</i>	<i>Trừ bỏ Tük lě.</i>
<i>Truyền bảo Phai anha.</i>	<i>Trừ bớt Pøyām, toklah, tuah.</i>
<i>Truyền dạy Botho totă.</i>	<i>Phép trừ: phep toklah.</i>
<i>Truyền đạt Botho ăn kơ de lōlē.</i>	<i>Trừ hao Tük poħloh.</i>
<i>Truyền đi, lan đi Lōlan. Tiếng đồn truyền đi rất mau bōr potă lōlan hměnh jāp jă.</i>	<i>Trừ khi Bījō bōt.</i>
<i>Truyền giáo Lang mir Bā Yang.</i>	<i>Trừ qui Popuh xamăt.</i>
<i>Truyền lại phúc ấm cho con cái Pojoi ai hōnūk kơ kon xâu. Vì tội Adam truyền lại: yor yoch Adam pojoi ăn.</i>	<i>Trừ ra Bījō gah.</i>
<i>Truyền hình Potruh um.</i>	<i>Trứ danh Ang bang, tōgăl kơ de ưang.</i>
<i>Truyền khẩu, truyền miệng Potă ăn kơ de păng.</i>	<i>Trữ Mǎn koneng, mǎn lě.</i>
<i>Truyền khiến, truyền lệnh Anha.</i>	<i>Trưa Nă̄r dōng. Quá trưa: nă̄r gai boih. Sau trưa (từ 1-3 giờ): nă̄r gai, nă̄r chrang.</i>
<i>Truyền thanh Potruh nōr.</i>	<i>Trực giác Nă̄ng dang măt.</i>
<i>Truyền thống Khôi xo xe.</i>	<i>Trực tiếp Topăt.</i>
<i>Truyền thuyết Hormon gah xo xe.</i>	<i>Trực ban đêm Guăng kōmăng.</i>

těch.

Trưng bày *Pordō*. So sánh cái nào đẹp, trưng bày cái nào đẹp: *potēng māyōr rō, pordō māyōr prāl*.

Trứng mắt *Golōn nāng, bolōn nāng, goliu nāng*.

Trứng phật, trứng trị *Tolang paxrū*.

Trứng, tinh hoàn *Kotăp*. Trứng gà tươi: *kotăp iēr adrih*. Trứng vịt lộn: *kotăp hora kon*. Lòng đỏ trứng gà: *rang kotăp iēr*. Lòng trăng trứng gà: *konōl kotăp*. Rau răm ăn với trứng vịt lộn: *hla koxōm xa pāng kotăp hora kon*.

Trước *Adroi kō*. Nó đi trước tôi *hăp bōk adroi inh*. Trước kia nó là một người ăn cắp: *adroi xō, hăp jī bōngai klē*.

Trước đến giờ *Torōng xō*.

Trước kia *Tōm gōl*. Trước kia nhỏ, nay lớn rồi: *tōm gōl xō iē, dang ei tih boih*.

Trước khi *Adroi kō*.

Trước hết *Ah tōm gōgōl, adroi jat*.

Trước mặt *Dang măt, tongir*. Tôi thấy trước mặt mà nó còn học:

giấu: *inh bōh dang măt, mă hăp oei ôn*.

Trước mặt nam mô, đằng sau một bồ dao găm *Gah gao pōma, gah pla wă koh phōt* (*trước mặt nói tốt, sau lưng nói xấu*).

Trước mặt, đối diện *Ah ngir*. Chúng tôi ngồi đối diện nhau: *nhōn oei ah ngir dihbăl*.

Trước sau gì (cũng xảy ra) *Dă todă*. Đì đêm cũng có ngày gặp ma: *bōk kōmāng dă todă gō jrām kiēk*.

Trước, trước tiên *Adroi jat, hanang gōl*.

Trước sau *Rōng ngir*. Như trước: *thoi dēl*.

Trườn *Brit brut*. Rắn bò trườn ra khỏi hang: *bih roi brit brut lēch dōng par*.

Trương, sinh₁ *Potōng*. Bụng trương to: *pōduk tih potōng*.

Trương, sinh₂ *Bō*. Chết trương phình lên: *lōch bō boih*.

Trương, sinh₃ *Pōng*. Đầu ngâm trong nước trương lên: *tong tōh lōm dak hăp pōng*.

Trường học *Hnam trung*. Đi học: *bōk tōh hnam trung*.

Trưởng cữu <i>Hlōng hloï</i> .	<i>póchoh bloih bloih.</i>
Trưởng kỳ <i>Bölah bölah.</i>	
Trưởng kỳ kháng chiến: <i>töblah bölah bölah.</i>	
Trưởng sinh <i>Erih ling lang.</i>	
Trưởng thọ <i>Erih xot dunh.</i>	
Trưởng tồn <i>Xot ling lang.</i>	
Trưởng đoàn thanh niên <i>Tödäm möng.</i>	
Trưởng lão <i>De krä polei.</i>	
Trưởng nam <i>Kon hømol dranglo.</i>	
Trưởng nữ <i>Kon hømol drákän.</i>	
Trưởng thành (từ 18 - 40 tuổi) <i>Tödräh.</i> Nó đã trưởng thành, có thể quyết định lấy: <i>háp xang tödräh bøngai, xónă goh tochëng kodiñh.</i>	
Trưởng toán <i>Möi.</i> Trong nhóm chúng tôi đây, nó làm trưởng toán: <i>lõm bõn âu, háp póm möi.</i>	
Trưởng tộc <i>Köl hødrung.</i>	
Trưởng tử, con trưởng <i>Kon hømol.</i>	
Trượt, sẩy chân, sẩy tay <i>Töbloih.</i> Sẩy chân ngã xuống ao: <i>töbloih jõng hoäng tø tum.</i>	
Trượt <i>Bloih bloih.</i> Đất cứng cày trượt trên mặt: <i>teh aräk</i>	
	TU
	Tu <i>Oei nu nõ plang tongla ko Bä Yang.</i>
	Tu bổ, tu sửa <i>Ming polõng.</i>
	Tu chí <i>Pohrok johngâm.</i>
	Tu chính <i>Ming mă trõ loi, pønguah.</i>
	Tu dương <i>Rong räk lõng.</i>
	Tu hú (Chim) <i>Tao wao.</i>
	Tu huýt (chim) <i>Peu.</i>
	Tu luyện <i>Poxräm jing lõng.</i>
	Tu mi <i>Gah dränglo pral guäng.</i>
	Tu sĩ <i>Bok moan.</i>
	Tu thân <i>Ming po.</i>
	Tu viện <i>Hnam bok moan, hnam yä diëng.</i> Ẩn tu: <i>bok moan ôn kuäng.</i> Nữ tu: <i>yä diëng.</i>
	Tù <i>Trõ kron.</i> Nhà tù: <i>hnam phak.</i>
	Tù binh <i>Mona, dích mona.</i> Bắt sống kẻ địch làm tù binh: <i>rôp de hoyat póm mona.</i>
	Tù chung thân <i>Oei kron däl lôch.</i>
	Tù ngục <i>Hnam phak, hnam tongiết.</i>

Tù nhân <i>Bongai trő kron.</i>	Tua vải ở khố <i>Hodrai toi.</i>
Tù tội <i>Trő kron phak, trő pør xuř.</i>	Túa ra, túa ra <i>Toluh nǎm, lěch bobru bobra.</i>
Tù treo <i>Oei pør xuř tơ agah.</i>	Tuân theo, làm theo <i>Tui.</i> Tôi sai bảo việc gì, nó luôn tuân theo ý tôi: <i>Inh pónha tōdrong kikio, hăp ling tui kiř don inh.</i>
Tù túng <i>Ket jat.</i>	Tuân lệnh, tuân thủ <i>Ngua tui,</i>
Tù và <i>Rōwōng.</i>	<i>ngua arāk.</i>
Tú bà	Tuần hoàn
Tụ huyết <i>Pham toköl.</i>	Tuần lễ <i>Blon diěng.</i>
Tụ lại, tụ họp, tụ tập <i>Akōm, akōm robūch.</i> Bò tụ tập một chỗ: <i>rōmo akōm robūch minh anih.</i> Xác chết ở đâu, bầy kên kên tụ tập ở đó: <i>dei akāu kiēk tō-iō, tōpuřl xem grō thar akim tō ei.</i>	Tuần tự từng người <i>Tōřim nu.</i>
Tụ tập một chỗ, một nhóm, một đống lớn <i>Rō-üch, robūch.</i>	Tuấn tú <i>Dăp rō.</i>
Tủ ₁ <i>Klū.</i> Tủ lúa cho khỏi ướt: <i>klū ba kuă hōiuih.</i>	Tuấn mã <i>Hōxeh lōng rō.</i>
Tủ ₂ <i>Kotuh.</i> Tủ gỗ: <i>kotuh long.</i>	Tuất (Chó) <i>Kō.</i> Năm Tuất: <i>xōnǎm Kō.</i>
Tủ sắc: <i>kotuh mam.</i> Tủ lạnh: <i>kotuh xōngeo.</i> Làm đòng đá trong tủ lạnh: <i>pokräl dak lōm kotuh xōngieo.</i>	Túc trực <i>Oei oǎi buň buň.</i>
Tua (giấy, vải) ở đuôi diều để giữ thăng bằng <i>Pat at.</i>	Tục lệ <i>Khōi juăt.</i>
Tua ren <i>Prai.</i> Áo có tua: <i>ao prai.</i>	Tục lệ nghiêm kiểm thiề trung thành với lời hứa <i>Kăp dao.</i>
Tua chuốt bằng tre, le để trang hoàng cây nêu <i>Tōmuī.</i>	Tục ngữ <i>Tōdrong pōtih.</i>
	Tục tác <i>Kotat.</i>
	Tục tếu ₁ <i>Hōtoh.</i> Nói tục: <i>pōma hōtoh.</i>
	Tục tếu ₂ <i>Lěl, bruh mur.</i>
	Tục tần, tục tếu <i>Blal, lăl, hōtoh, bruh mur.</i>
	Túi áo <i>Kōdung ao.</i>
	Túi mật <i>Dak kōmăt.</i>
	Túi ₁ (trong đó có đá lửa cục sắt

và bùi nhùi để lấy lửa) <i>Kodüng long mong.</i>	than hồng: <i>tơ-um yă jrüm.</i>
Túi ₂ <i>Kodüng</i> Bỏ tiền vào túi: <i>tah jēn lōm kodüng.</i> Đeo túi: <i>bēng kodüng.</i> Bì thơ: <i>kodüng thơ.</i>	Tụm ba tụm bảy <i>Akōm pēng dām tōpoh ngai.</i>
Túi bụi <i>Chuchi, deng dong.</i> Đánh túi bụi: <i>tōh chuchi.</i>	Túm tím cười <i>Brich bruch.</i>
Túi xếp gốc khăn <i>Kung khǎn.</i>	Tung bay theo gió <i>Rohlep rohlap tōpōr kiō kial.</i>
Tui nó <i>Kanhăp.</i> Tui nó tới thăm tôi một tháng một lần <i>kanhăp truh hōpong kō inh minh khei minh măng.</i>	Tung bay <i>Byuī byuī.</i> Tóc nàng tung bay trong gió: <i>xōk hăp byuī byuī kiō kial.</i>
Tui, lũ, kẻ, bọn <i>Mu.</i> Bọn con gái múa: <i>mu de hōdruh hōxuang.</i>	Tung hô <i>Pō-ūr pō-ang, pōk pō-ang.</i>
Tủi hổ, tủi nhục <i>Kodō mel mol, krōt kodō.</i>	Tung lưới <i>Glōm xonhuōl.</i>
Tủi thân <i>Oh kodih po.</i>	Tung tóe ₁ <i>Bobrēk, brēk brak, prēh prah, togläk.</i> Than hồng nổ tung tóe: <i>ngar ūnh deh brēk brak.</i>
Tùm lum tà la <i>Lǔm lǎm.</i>	Tung tóe ₂ <i>Tōprah prēh prah.</i> Xe chạy chồ nước đọng làm nước tung tóe: <i>xe juă dak tōng, tōprah prēh prah.</i>
Tùm lại một chồ <i>Oei akōm rōbōch ah mum.</i>	Tung tóe ₃ <i>Tōgläk.</i> Khiêng nước phải đi chậm rãi để khỏi miệng túm lại: <i>hōkă âu de bōk adar adar kuă kō hăp tanh ngah yüp tōjōm.</i>
Tùm lấy <i>Rōp iōk.</i> Tùm áo: <i>rōp ao.</i>	Tung tóe nước <i>Dak tōprah prach.</i>
Tùm thức ăn trong lá rồi để trên lửa than <i>Tō-um; tōngum.</i> Tùm tép trong lá và đặt trên	Tung tóe, ồ ạt <i>Phuh, phuōh.</i> Lúa đổ tung tóe: <i>ba tō-ük phuh.</i> Nước tràn ồ ạt: <i>phuh dak</i>

măt.	Tuổi thơ <i>Chăl ioh iĕ</i> .
Tùng phục <i>Lui ngua</i> .	Tuổi thành niên <i>Togŭ</i> . Trai, gái tới tuổi thành niên: <i>iung adruh truh tođam</i> .
Tùng bấn, tùng quẫn, tùng thiếu <i>Hiǒk jōl, khet khot</i> .	Tuổi thiếu niên (12-15) <i>Lō</i> . Mầy đã thành thiếu niên, mà không biết làm gì hết: <i>e xang lō boih, tōma bī wao kơjang</i> .
Tùng tiền <i>Dījēn</i> .	Tuổi xuân <i>Chăl hōmuh adruh tođam</i> .
Tùng kẹt <i>Khet khot</i> . Dạo này tùng quá, chẳng kiểm đâu được đồng nào: <i>koplah anei khet khot jat, bī dōih hmāu ha hlak</i> .	Tuôn đến <i>Toluh năm</i> .
Tùng thiếu, cùng quẫn <i>Kho ap</i> . Cuộc sống tùng thiếu, cùng quẫn: <i>hōdip kho ap tōnap tap</i> .	Tuôn ra <i>Brōch brōch</i> .
Tùng tùng (tiếng trống) <i>Dūng dūng</i> . Người ta đánh trống tùng tùng buổi trưa là có chuyện xảy ra: <i>dūng dūng hogör 'de tōh năr dōng xōnă kơ 'dei tođrong</i>	Tuôn trào <i>Ro lěch</i> .
Tụng niệm, tụng kinh <i>Khop</i> .	Tuốt da chân gà <i>Blōch jōng iĕr</i> .
Tuổi Xoñăm. Tuổi già: <i>xoñăm kră krut</i> . Tuổi Thân: <i>xoñăm Dok</i> . Quá tuổi: <i>hloh kơ xoñăm</i> .	Tuốt gươm <i>Hoch dao</i> .
Tôi đang tuổi về già làm việc không nỗi: <i>inh tongah kră pă kĕ kơjang</i> .	Tuốt gươm, chém luôn <i>Kojach iōk dao hloi koh</i> .
Tuổi tác, tuổi đời <i>Xoñăm erih</i> .	Tuốt lúa <i>Broch ba</i> .
Tuổi già, tuổi thọ <i>Xoñăm kră krut</i> .	Tuột <i>Toleng</i> . Xiềng xích tuột khỏi cổ tay: <i>glang mam toleng kōdih dōng kōng</i> .
	Tuột cò, cướp cò <i>Lăr, phanh</i> .
	Ná tuột cò: <i>hră lăr</i> .
	Tuột da <i>Toplek akar</i> .
	Tuột dốc <i>Jur krang</i> .
	Tuột ra <i>Toħoch</i> . Tôi đeo dao, nhưng đã tuột trên đường lúc nào không biết: <i>inh teu xăng, chōng xang toħoch rōk trong</i>

<i>mă lě inh duh bǐ ê.</i>	<i>boblah.</i>
Tuột xuồng, trượt xuồng <i>Bloih bloih.</i>	Tuyên dương <i>Pôk pôr-ang.</i>
Tụt hậu <i>Jing hotuch.</i>	Tuyên hứa, tuyên khấn <i>Tol, töchöt.</i>
Tụt xuồng <i>Jür.</i>	Tuyên ngôn <i>Tödrong töbang.</i>
Tuy nhiên, tuy rằng, tuy vậy <i>Mohnhang kolč.</i>	Tuyên phong <i>Roih pôk.</i>
Tuy nhiên, nhưng <i>Mă lě.</i> Nó ít nói, nhưng có lòng tốt: <i>hăp uh kɔr dei bɔr, mă lě don bɔnôh lõng.</i>	Tuyên truyền <i>Pôr-ang.</i> Đừng tuyên truyền điều xấu: <i>ně pôr-ang tödrong mě.</i>
Tùy nghi, tùy ý <i>Tuo.</i>	Tuyên xưng <i>Pôr-ang.</i>
Tùy tâm, tùy thích <i>Hagâm kɔr wă.</i>	Tuyến đường <i>Trong.</i>
Tùy thân <i>Kiɔr po.</i>	Tuyến sữa, tuyến vú <i>Trong dak toh.</i>
Tùy theo <i>Kiɔr kɔr.</i>	Tuyết rõ <i>Dak prel hoăng.</i>
Tùy thích, thỏa thích, tha hồ. <i>Tôh deng dong mu klĕ Tha hô đánh bọn ăn cắp.</i>	Tuyệt diệu, tuyệt mĩ <i>Chrih chrăi.</i>
Tùy thời <i>Kiɔr kɔr khei nă̄r.</i>	Tuyệt giao <i>Tödrong tögүөт kotečh.</i>
Tùy tiện <i>Tɔ̄ng goh.</i>	Tuyệt đỉnh <i>Tih hlöh koyôh.</i>
Tủy <i>Glo.</i> Tủy xương sống: <i>glo kɔting rong.</i>	Tuyệt đối <i>Tih yǒng.</i>
Tuyên án <i>Töbang tödrong pôrxü.</i>	Tuyệt mĩ <i>Rö hlêng hlang.</i>
Tuyên bố <i>Potɔ̄ng.</i> Việc xét xử nó, tòa sẽ công bố ngày mai : <i>tödrong tolang hăp, kuan gô potɔ̄ng pogê dɔ̄ning.</i>	Tuyệt tác <i>Tödrong pôm lõng rō pā băt.</i>
Tuyên chiến <i>Töbang tödrong iök.</i>	Tuyệt thực <i>Pôdoh kɔr xa.</i>
	Tuyệt trần <i>Prăl guăng pă băt.</i>
	Tuyệt vọng <i>Tôch kɔr don, lao tödrong tolang hăp, kuan gô don.</i>
	Tuyển chọn, tuyển cử <i>Roih</i>

Tuyễn dụng <i>Roih yuə̥</i> .	Từ bỏ những chuyện xấu xa: <i>tük lĕ tôm todrong mĕ kōm</i> .
Tuyễn sinh <i>Roih iök hok trò</i> .	Từ chối <i>Høngah</i> .
Tuyệt vời ₁ <i>Tôch todrong</i> . Ăn món măng le "poxô" ngon tuyệt: <i>xa tobang pole poxô nhham tôch todrong</i> . Hoa này đẹp tuyệt: <i>rang âu präl tôch todrong</i> .	Từ chối <i>Pojän</i> . Tôi cho nhưng nó từ chối không lấy: <i>inh ăn, chöng hæp pojän kuă iök</i> .
Tuyệt vời ₂ <i>Rohuě rohuěn</i> . Đẹp tuyệt vời: <i>năng rohuě rohuěn jat</i> .	Từ chức <i>Pøjao towih xonong jang</i> .

TƯ

Tư riêng <i>Xara, xara pha</i> .	Từ già, từ bỏ <i>Hochäng</i> . Hai vợ chồng từ bỏ nhau: <i>ünh tonuh bre xang hochäng dihbäl</i> .
Tư thế nằm <i>Dang pit</i> . Nằm nói chuyện: <i>poma dang pit</i> .	Từ hôn <i>Tük lĕ todrong pokong</i> .
Tư thế đứng <i>Dang dõng</i> . Đứng nói chuyện <i>Poma dang dõng</i> .	Từ khước <i>Tük lĕ</i> .
Tư trang <i>Poxrăp po kɔdih</i> .	Từ lâu <i>Dõng xđ</i> .
Tư tưởng <i>Don tochëng</i> .	Từ nay <i>Dõng âu</i> .
Từ <i>Dõng</i> . Từ xa: <i>dõng ataih</i> .	Từ lúc đó <i>Dõng noh</i> .
Từ Kontum đến Pleiku: <i>dõng Pleiku truh tø Pleiku</i> .	Từ này trở đi, cho tới mai sau <i>Phih phing</i> . Từ này trở đi, ở nhà yên hàn <i>phih phing doning donônh, oei tø hnam xonêp don</i> .
Từ ái <i>Dim ronim</i> .	Từ nầy về sau <i>Dõng âu tongir</i> .
Từ bi <i>Dim dông</i> .	Từ nhau <i>Chöng roh</i> .
Từ biệt, từ già <i>Hochäng</i> . Anh em từ biệt nhau: <i>nhöng oh xang hochäng dihbäl</i> .	Từ thiện <i>Manat än kɔ de</i> .
Từ bỏ, đá đáo <i>Tük lĕ, adrĕ lĕ</i> .	Từ trên <i>Dõng kópong</i> .
	Từ trời rơi xuống <i>Hoäng dõng</i>

<i>plēnh.</i>	Tự cao tự đại <i>Pónhôm poħhōp.</i>
Từ từ <i>Adar adar, adar adeh.</i>	Tự chủ, kiềm chế (thường dùng ở phủ định hay nghi vấn) <i>Bř ēnh.</i> Tôi không nhịn hút thuốc được: <i>inh bř ēnh kơ hōt.</i> Không thể kiềm chế nỗi: <i>pă ēnh onh.</i>
Từ từ <i>Lolup.</i> Răn từ từ chui vào hang: <i>lolup bih müt lõm trõm.</i>	Tự do ngôn luận <i>Porma hogām kơ wă.</i>
Từ từ biến mất <i>Nhep.</i> Mặt trời từ từ lặn sau đỉnh núi <i>nhep măt năr hoāng hloh kơ kõl kōng.</i>	Tự có, tự hữu <i>Dei kōdih.</i>
Từ từ, tiệm tiến <i>Nět nět.</i>	Tự do <i>Rōngei, klahi rōngei.</i>
Từ trên rót xuống <i>Ră toră.</i>	Tự điển <i>Hlabar toblō.</i>
Nhái nhảy tõm xuống nước: <i>kăt kōtah ră toră prōm tō dak.</i>	Tự động mở toang <i>Toplōh.</i>
Từ, do, từ khi <i>Dōng.</i> Lấy từ đất <i>iōk dōng teh.</i> Trăng sáng do mặt trời chiếu: <i>ang măt khei dōng ang măt năr.</i> Nó mù mắt từ lúc mới sinh: <i>hăp tol măt dōng nge.</i> Anh từ đâu đến? <i>Ih truh dōng iō.</i> Ai cho anh biết? <i>dōng bu ih thāu.</i>	Đêm hôm qua gió đã làm cửa nhà chúng tôi mở toang: <i>măng hei măng hnam nhōn toplōh yor kō kial.</i>
Tứ (Bốn) <i>Puōn.</i> Tứ chi: <i>puōn pah lõm akâu.</i>	Tự kiêu <i>Blo.</i> Thấy mình hiểu biết đôi chút đã tự kiêu rồi: <i>bōh tongla lōlē minh bar chū xang wă pōm blo boih.</i>
Tứ phía <i>Puōn pah.</i>	Tự khiêm, tự hạ <i>Pojruh po.</i>
Tứ phương thiên hạ <i>Puōn pah plei teh.</i>	Tự lập <i>Jang xa po kōdih.</i>
Tứ tung <i>Bobrōng bobrang, pođrōng pođrang.</i>	Tự lực <i>Pāng hrōk po kōdih.</i>
Tứ tuần <i>Puōn jit xōnăm.</i>	Tự mình <i>Po kōdih, kōdih tongla.</i>
Tứ xứ <i>Jāp jă.</i>	Tự nhủ <i>Khan kōdih.</i>
Tự ái <i>Ayeh, høyeh.</i>	Tự phụ, khách sáo <i>Mrō.</i> Thức ăn ngon mà làm phách không ăn: <i>tōmam lōng, mrō kuă xa.</i>
Tự cao tự đắc <i>Pōk tongla.</i>	Tự thấy mình bất khả kháng

<i>Pokô kơ tongla bĩ kẽ.</i>	Tức bụng, đầy bụng <i>Phăt klak.</i>
<i>Tự ti, mặc cảm Hnhõ, póm bĩ hnhõ.</i>	Ăn no tức bụng: <i>xa lơ jing phăt klak.</i>
<i>Tự tiện Kič kơ con po kódih.</i>	Tức điên <i>Xík ol.</i>
<i>Tự thiêu Xoh döh po.</i>	Tức giận la ó múa máy tay chân <i>Kohõnh.</i>
<i>Tự thú Hnhâm tongla, xăl tongla.</i>	Tức giận <i>Mil.</i>
<i>Tự tin Lui po kódih.</i>	Tức khắc <i>Kota, tă kotă.</i> Anh phải đi tức khắc nếu không trễ mất: <i>Ih athai bők kotă dang ei, tōng bĩ gô klôi.</i>
<i>Tự tử Polôch döh akâu.</i>	Tức là <i>Ji dang khan.</i>
<i>Tự vệ Homăt.</i>	Tức mình <i>Blut mil.</i>
<i>Tự xét khả năng, nhăm thử khả năng Tong.</i> Tôi xét thấy không đủ khả năng để làm bài toán này: <i>Inh tōng kódih po uh kōgoh bő yap âu.</i>	Tức ngực <i>Ül kótdh.</i>
<i>Tự ý Don kódih.</i>	Tức tối <i>Mil āk.</i> Nghe nói như vậy họ liền tức tối trong lòng: <i>kotõng pōma monoh, jing mil āk lom nuih.</i>
<i>Tựa Achört, hachört.</i>	Tức tối, tức giận <i>Hötei homröl.</i>
<i>Tựa Körning.</i> Tựa vào lòng mẹ: <i>körning tō kotoh mě.</i>	Từng bừng <i>Xő hök pă wă.</i>
<i>Tựa như Giăm thoï.</i>	Từng người <i>Xara rím nu.</i>
<i>Tựa đầu vào Poküp kõl.</i> Để bé tựa đầu vào lưng mẹ: <i>poküp kõl de haioh tó kódu mě.</i>	Từng chi tiết <i>Pohéch.</i> Nó kể cho người ta từng chi tiết của anh rồi: <i>hăp ră kơ de pohéch tóm todrong gah e boih.</i>
<i>Tức bụng do ăn no, ăn no tức bụng Xöng phi, poħăt bung.</i>	Từng cơn <i>Lon.</i> Sốt từng cơn: <i>bolō lon.</i> Ngày cắt cổ ngày nghỉ: <i>kăt nhết rong lon.</i>
<i>Tức bụng₁ Pohört klak.</i>	Tước đoạt, tước lấy <i>Bröt iök.</i>
<i>Tức bụng₂ Rølő, rø-üł.</i> Ăn bắp chuối tức bụng, ăn chuối rừng nghẹn cổ: <i>rø-üł kơ xa rok, kihok kơ xa ju.</i>	Tươi <i>Adrih.</i> Tươi tốt: <i>adrih</i>

<i>lǒng.</i>	Nắn tượng bằng đất sét: <i>mǎn um pǎng teh lǒn.</i>
Tươi cười <i>Xō nă.</i>	Tượng gỗ ngồi chống cầm quanh mồ mả <i>Krě kôm, rup kôm.</i>
Tươi tinh <i>Xō chört.</i>	Tượng trưng ₁ <i>Pögia la.</i> Cho tượng trưng một miếng thịt heo rừng: <i>ă̄n pögia la minh kónăt xoke.</i>
Tươi trẻ <i>Hómuḥ hómong.</i>	Tượng trưng ₂ <i>Pödö tang.</i>
Tươi nước <i>Jro, chro.</i> Tươi nước: <i>jro.</i>	Tượng trưng ₃ <i>Jing um ai.</i> Họ tượng trưng cho một dân tộc mới: <i>kă̄n hă̄p jing um ai minh bôl nao.</i>
Tướm tất <i>Lăng khă̄ng.</i> Quần áo tướm tất <i>ao hóbĕn lăng khă̄ng.</i>	Tưởng <i>Ngih, ngih ngái.</i> Tôi tưởng anh tới hôm qua: <i>inh ngih ih truh yǒng bri.</i>
Tương đương, ngang bằng <i>Tang gling, ting gling.</i>	Tưởng đã chết <i>Lolôch.</i> Tôi tưởng anh đã chết đâu rồi: <i>inh ngih ih lolôch tøyər boih.</i>
Tương đồng <i>Hötö, atö.</i>	Tưởng nhớ <i>Blök, tóbăt, tómau.</i>
Tương lai <i>Ning nai kai kónh.</i> Tương lai anh em sẽ trở thành người quan trọng trong xã hội: <i>ning nai kai kónh, jih jing bøngai kă̄l hă̄t kơ dêh char.</i>	Tưởng niệm <i>Jom tómau.</i>
Tường <i>Choněng, jóněng.</i> Tường quét vôi trắng: <i>pik jóněng pǎng mrěng kok.</i>	Tướt trẻ sơ sinh <i>Lang.</i>
Tường tận ₁₂ <i>Tödah tödang, dang mă̄t.</i>	Tứu (Rượu) <i>Xik.</i>
Tường tận ₂ <i>Wao klěch.</i>	Tựu chức <i>Iök xonong jang.</i>
Tường thuật <i>Pörä ān.</i>	Tựu trưởng <i>Müt xonăm hok.</i>
Tướng, ông tướng <i>Kuan tih.</i>	TY
Tướng mạo, tướng tá <i>Hóbö um ai.</i>	Ty tiện <i>Kret kókul.</i>
Tượng hình, tượng ảnh <i>Um.</i>	Tỳ ố <i>Tödrong bogri.</i>

Tỳ thiếp <i>Akăñ goi.</i>	Ü <i>Potol.</i>
Tỳ vết <i>Roka.</i>	Ủ <i>Ho-uh.</i> Ủ lúa cho mau nứt
Tý, Ty (Chuột) <i>Kone.</i> Năm	mộng: <i>ho-uh ba wă dah pochah</i>
Tý: <i>xonăm Kone.</i>	<i>măt.</i>
Tỷ, vô số <i>Rotăl.</i> Một tỷ: <i>minh</i>	Ủ chín, giú chín <i>Pödum.</i> Ủ
<i>rotăl.</i>	chuối: <i>pödum prit.</i>
Tỷ dụ <i>Tödrong botih.</i>	Ủ cho lên men <i>Poro.</i> Ủ cơm

U

U(bò) <i>Guru.</i> Bò u: <i>rōmo guru.</i>	U rủ, hẹn thùng <i>Komöl.</i>
U ám <i>Ronâm.</i>	Ùa chạy <i>Töluh tokan to.</i>
U buồn <i>Xongon hĕl.</i>	Úa đở <i>Ho-ong ho-ur</i>
U dưới da <i>Kotual, potum.</i>	Úa (chỉ sự ngạc nhiên) <i>Wah.</i>
U minh <i>Măng mu gueu găp.</i>	Úa, ai đánh anh thế? <i>Wah, bu</i>
U nang <i>Pö-eh.</i>	<i>töh e möih?</i>
U sâu <i>Kö-ü hĕl.</i>	Úa (tiếng chỉ sự ngạc nhiên)
U tối <i>Măng mu.</i>	<i>Wi.</i> Úa, tay anh sao bị thế
U tịch <i>Rongua rõngueng.</i>	này?: <i>wi, tí e trö kiø thoi âu?</i>
U trầm, uất <i>Ol xongon.</i>	Uất hận <i>Xik xin, xik mîl, blut</i>
U nổi trên thân cây <i>Toglil</i>	<i>mîl.</i>
<i>toglăl.</i>	Uất nghẹn <i>Äk tolöł.</i>
Ù lì <i>Don kôpil.</i>	Uể oải <i>Hoi hõ.</i> Làm việc uể
Ù tai ₁ <i>Gleng glip.</i> Lặng sâu	oải: <i>jang hoi hõ.</i>
gây ù tai: <i>môch dak jrü gleng</i>	
<i>glip kôpil.</i>	Ui Cha <i>Aaih!</i> Ui cha! me này
Ù tai ₂ <i>Tongiñg.</i> Đau đầu ù tai:	chua lấm: <i>aaih, boh hleu anei</i>
<i>jí kôl tongiñg.</i>	<i>xäm jat.</i> (tiếng chép miệng khi
Ú, mập ú <i>Bek gră.</i>	ăn trái chua).
Ú ó <i>Pöma ro-õ ro-ă.</i>	Ui Tuk (đất). Heo rừng ủi đất

ăń trùn: <i>xoke tuk teh xa ok.</i>	câu: <i>weng hoxay.</i> Uốn đồng
Xe ủi đất: <i>xe tuk teh.</i>	làm vòng đeo tay: <i>weng kong.</i>
Ủi Chem. Bò ủi đất: <i>rōmo chem teh.</i>	Uốn cong ₃ <i>Wīn, wīt.</i> Uốn
	cần câu cho thảng: <i>wīn tong</i>
Ủi blit. Quần áo không ủi, nên bị nhau: <i>ao hobān uh kɔt blit, xōnă chōng krop.</i>	<i>hoxay wā kɔt topāt.</i> Uốn éo <i>Hōnhēk.</i>
Um sùm <i>Lolang.</i>	Uốn mình, uốn éo En on. <i>Con</i>
Um tùm <i>Nhruí nhrai.</i> Cây lớn cành lá um tùm <i>long tih xōdrai nhruí nhrai.</i>	<i>thức dậy còn uốn éo, chừng</i> <i>nào mới rửa mặt ?: e iung</i> <i>dōng tep hiǒk kɔ en on, layɔ wā</i> <i>nhao mặt?</i>
Ung nhợt <i>Potēng.</i>	Uốn nắn <i>Mōt.</i> Uốn cây lúc hấy
Ung thư <i>Kren.</i> Bị ung thư <i>trō kren.</i> Ung thư máu: <i>trō kren pham.</i>	còn non: <i>mōt long bōt oei</i> <i>pōnūng.</i> Uốn sửa <i>Mōt ming.</i>
Ung thư <i>Ut.</i> Nó bị ung thư ruột: <i>hăp trō ut klak.</i>	Uốn tóc ₁ <i>Pōwēnh xōk.</i>
Ung thối <i>Pode.</i> Trứng gà ung: <i>kotāp iēr pōde.</i>	Uốn tóc ₂ <i>Tobēnh.</i> Con gái uốn
Ung thối <i>Ôm rām.</i>	tóc quăn: <i>de adruh tobēnh xōk.</i>
Ung ục <i>Blük lük.</i> Nước chảy ùng ục xói mòn bờ: <i>dak xa hōng blük blük.</i>	Uống chực rượu lat <i>Miāng kōdroh de.</i>
Ung hộ tiền <i>Tōra jēn gūm.</i>	Uống một hơi <i>Et hōngok minh māng.</i>
Uốn cây từ thuở còn non <i>Mōt long bōt oei pōda.</i>	Uống mừng, hút một hơi <i>Pop minh māng.</i>
Uốn cong ₁ <i>Pōgut.</i> Uốn cong cây le để già bãy: <i>pōgut long pole nāk hōdōng.</i>	Uống mừng. <i>Et juā.</i> Uống rượu giao nôi, chiêng (sau khi bán hay mua): <i>et juā gō, chēng.</i>
Uốn cong ₂ <i>Weng.</i> Uốn lưỡi	Uống mừng mua xe mới: <i>et juā xe nao.</i>
	Uống mừng tân gia <i>Et tōk</i>

<i>hnam.</i>	<i>xik.</i>
Uống rượu mừng sau mùa gặt <i>Et polêh.</i>	Uống rượu sau mùa gặt <i>Et kɔ̄ hrat.</i>
Uống nước <i>Et dak.</i>	Uống rượu tạ tội dân làng <i>Et pokra pokrai.</i>
Uống rượu bỏ má <i>Pothi.</i>	Uống rượu xin tái giá hoặc xin tục huyền <i>Gai adro.</i>
Uống rượu đám hỏi <i>Et xik todra jõng kung.</i>	Uống rượu xin làm hoà <i>Et xik kok kung lung lēl.</i>
Uống rượu đón dâu về <i>Et tonhur mai.</i>	Uống say luý tuý <i>Et xoai klî.</i>
Uống rượu đón dâu, rể (hai vợ chồng mới cưới ở phía chồng một năm, phía vợ một năm, hết năm đầu đi về phía bên kia người ta tổ chức đón dâu hoặc rể) <i>Et luh rong.</i>	Uống say ngà ngà <i>Et xoai lăp lăp.</i>
Uống rượu lấy lúa mới ra khỏi lẫm <i>Et tonhur.</i>	Uống thuốc <i>Et pogang.</i>
Uống rượu tạ ơn bà mẹ <i>Et pochlôh don bok nge</i> (Xưa bà mụ lấy ống lồ ô thổi vào tai bé, sau đó đút gan gà vào miệng, để đứa bé được phát triển bình thường) <i>Et hlôm don.</i>	Uống công, công dã tràng <i>Podak.</i> Trả trẽ, chỉ uống công: <i>choh choi klōi khei nă̄r, xonă̄ podak dīk.</i>
Uống rượu xin làm hòa <i>Koh kung, lung lēl.</i>	Úm con vào lòng <i>Weng.</i> Mẹ úm con ngủ trên giường: <i>mě weng kon tɔ̄ yong.</i>
Uống sạch một hơi <i>Et pogluh minh mă̄ng.</i>	Úp <i>Kolüp.</i> Úp sông. Sông bị lật úp: <i>plüng kolüp.</i>
Uống, hút một hơi <i>Pop.</i> Uống một hơi, hết một kang <i>pop minh mă̄ng, kōtēch minh kang</i>	Úp lại <i>Poklüp.</i> Rửa chen xong, úp cho mau khô: <i>klaiah kɔ̄ xat, poklüp pohnan wă̄ dah hrēng.</i>

Úp xuống *Kolüp*. Rửa chén bát xong nên úp xuống cho mau khô: *klaih kɔ̄ xat pɔ̄nhan, athai golüp wā kɔ̄ dah hrēng*.

Uy quyền *Ai trōk*.

Uy quyền *Boxēh krūp yūp, kɔ̄druh*.

Uy tín, uy thế *Kɔ̄druh*. Người có uy nói ai ai cũng nghe theo: *bɔ̄ngai 'dei kɔ̄druh pɔ̄ma xa bu bu duh pǎng*.

Uyển chuyển *Tuē tuēn*. Nàng Rang Hu bước đi uyển chuyển: *Rang Hu yak bōk tuē tuēn*.

Uyển chuyển, yếu điệu *Niang niat*.

không ngon: *jī jān xōng uh kɔ̄ lǔ*. Nó thích xem bóng đá: *hăp lǔ nǎng de kɔ̄dah plei*.

Úa nước mắt *Lěch dak măt*.

Úc, ngược *Tɔ̄nuh, chɔ̄nuh, jɔ̄nuh*. Xương ức: *kɔ̄ting jɔ̄nuh*.

Úc chế *Pogōt*.

Úc đoán *Pohlōm*.

Úc hiếp₁ *Pōdet de*.

Úc hiếp₂ *Pōma pojua*.

Üng, ưng ý *Lăp kɔ̄ don, lǔ*.

Üng thuận *Chiu, eng, lăp*. Nó ưng thuận liền: *hăp lăp kɔ̄ don kɔ̄tă*. Anh có ưng thuận cho không?: *e hām eng ān?*

Üng ực *Krōk krōk*. Uống nước bầu ừng ực: *krōk krōk et dak tolōp*.

Ư

Ư *Eu*. Lát nữa mà đến nhà tôi nhé! _ Được: *kɔ̄nh ǒng nao pօ̄ xang kâu hō*. – Êu.

Ư, vâng *O*. Chờ tôi nhé! – Ư: *gō inh ho! – O*.

Ưa *Hing, rohing*.

Ưa chuộng, ưa thích *Gít, kluh*. Mọi người đều ưa chuộng: *dăp bōl adoi kluh*.

Ưa nịnh *Pōluo*.

Ưa thích, ngon *Lǔ*. Đau ốm ăn

Üng dụng *Poyuə*.

Üng đáp *Totōl*.

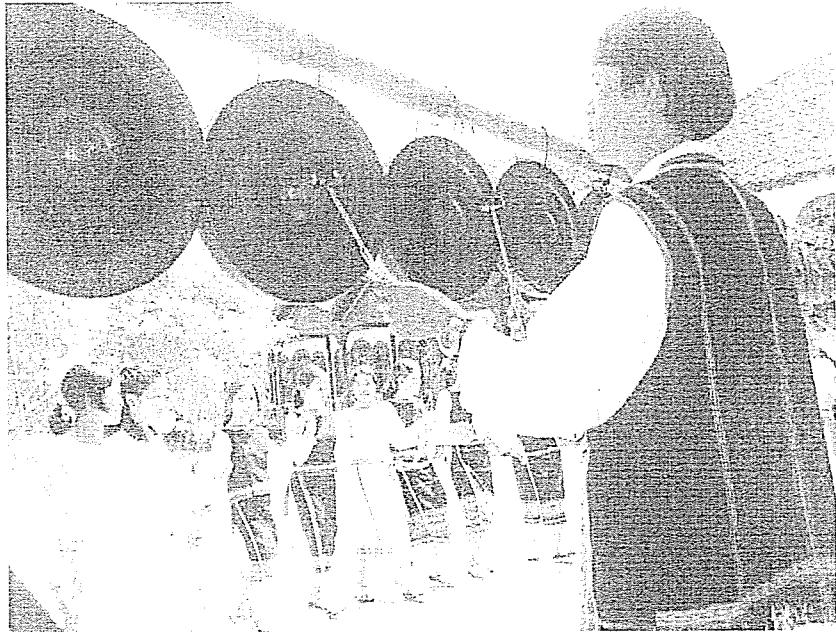
Üng khẩu *Don xɔ̄r bɔ̄r*. Üng khẩu thành văn: *don xɔ̄r bɔ̄r goh tolōlh robot*.

Üng nghiệm *Plă, kiăp*. Üng nghiệm như lời Chúa phán: *plă thoï b ɔ̄r Bă Yang khan*

Ước ao *Moih*. Ước ao nên thánh: *moih jing xantô*.

Ước chi *Kuă kiɔ̄*.

Ước chừng <i>Pohlōm</i> .	phía trước: <i>Pōm bōk kōdū hăp tonong</i> .
Ước chừng, khoảng chừng <i>Dōm iō</i> . Rẫy anh rộng khoảng chừng bao nhiêu: <i>mir ih kohloï dōm iō</i> ?	Ương <i>Bō</i> . Cá ương: <i>ka bō</i> . Úớp muối cá làm mắm <i>Pōmām</i> . Úớp muối cá trong ghè: <i>pōmām ka lōm ge</i> .
Ước gì, chớ gì <i>Thüi</i> . Ước gì anh gặp may mắn như anh trông mong: <i>thüi ih jrōm pūn ai thoi ih apoi moih</i> .	Úớp trộn với gia vị <i>Rōba</i> . Úớp thịt bò trước khi nướng: <i>rōba nhām rōmo adroi kō phang</i> .
Ước hẹn <i>Pōkā, totā</i> .	ƯỚt át, vẩy bùn <i>Tōhreh</i> . Đầu
Ước mơ, ước nguyện <i>Apoi moih</i> .	anh làm gì mà dính bùn như vậy?: <i>kōl ih pōm kiōtōhreh kō trōk thoi noh?</i> . Chúng tôi bị mắc mưa ướt như chuột lột: <i>mi tū nhōn hō-iuih tōhreh</i> .
Ước mong, mong muốn <i>Apōi</i> . Ước mong sướng mà lười: <i>apoi kōhōnuk, tōma alah</i> . Trước kia không muốn học, bây giờ mong muốn cũng không kịp: <i>kī kuā pōxrām, dang ei apoi duh bī hōmau</i> .	ƯỚt sũng <i>Hōiuih</i> . Đất ướt: <i>teh hōyuih</i> . ƯỚt sũng <i>Hōtrep, hōtrēp, hōtrōi</i> .
Ước vọng <i>Hal moih</i> .	Ưu ái <i>Kluh băt jat</i> .
Ươn <i>Pō-ōh</i> . Thịt ướn: <i>nhām xang pō-ōh</i> .	Ưu đãi <i>Plēnh teh pōnhō ān</i> .
Ươn hèn <i>Kue rōmuōn</i> .	Ưu phiền <i>Hēl xōngon, oh ol, ol xōngon</i> .
Ươn ướt <i>Hōyuih tōxēt</i> .	Ưu sầu <i>Ül ol</i> .
Ươn ngạnh <i>Pōgrōng</i> .	Ưu tiên, ưu đãi <i>Pōxō pōxū</i> .
Ươn ngực <i>Kōngang</i> . Nó đi ướn ngực như rắn bò ngóc đầu: <i>hăp bōk kōngang thoi bih jōng</i> .	Ưu tú <i>Hlāng hōjā</i> . Thành phần ưu tú được vinh quang: <i>khul hlāng hōjā goh ang krup</i> .
Ươn ngực về phía trước <i>Tōnong</i> . Pōm đi ướn ngực về	

V

Va nhẹ đầu vào *Hochū*, *achū*.

Va phải cột nhà : *achū tɔ̄jrāng*.

Va chạm *Achām*.

Va vào *Kotul*. Va đầu vào cột :

Jil trō jrāng

Và₁ *Pāng*. Anh và tôi: *e pāng inh*.

Và₂ *Bre*. Nước và lửa : *bre ūnh bre dak*.

Vá₁ *Jip*. Vá áo rách : *jip ao hiah*.

Vá₂ *Klēp*. Vá áo rách : *klēp ao hiah*.

Vá chõ bị rách *Potrok*. Vá gùi bị rách : *potrok reo hiah*.

Vá nhíp lại *Xīt potir*.

Vá quần áo *Pöklēp hōbān ao*.

Vả (cây) *Pōk*.

Vả chăng *Yor kō*.

Vả lại *Atām dōng*.

Vả mồm *Chōbāp bōr*.

Vả nhẹ má *Tap pōgia bō*.

Vã mồm hôi *Lěch dak bō-uh*.

Vác (một vác) *Hōtōi*.

Vác *Pū*. Bổn phận nặng nề không ai vác nôi : *xōnong hngām uh kō bu kē pū*.

Vác cây *Tōi long*.

Vác hai cây một lần *Tung*

pōkōp bar tō long.

Vác nặng cồng kềnh, vật lớn chất lộn xộn lên nhau *Gōn rōgōn*. Xe hơi chở củi chồng chất lộn xộn lên nhau: *xe hōyuh chō long unh lō gōn tōgōn*.

Vác trên vai *Tōi*. Pôm vác một bó le: *Pōm tōi minh hōchō pole*

Vạc *Bak*. Vạc cây làm dấu: *bak long pōm tōdra*. Vạc võ cây: *bak hmok long*.

Vách, tường(nhà) *Jōnēng*. Nhà không vách chấn: *hnam hang hōng*.

Vạch₁ *Blă*. Rạch bụi rậm làm đường chuyển cui: *blă uh pōm trong dū long ūnh*.

Vạch₂ *Chrek*. Vạch đường chia đất: *chrek axong the*.

Vạch₃ *Pōha*. Vạch miệng trẻ cho uống thuốc: *pōha bōr de haioh wā pōet pōgang*.

Vạch mắt *Plek măt*.

Vạch ra *Blōng ān*.

Vạch rộng ra *Pōwat*. Vạch rộng hàng rào: *pōwat kōdrong*.

Vạch vỗ bắp *Hōk hōbo*.

Vai *Hōngiēng*. Vác nặng đau

- vai: *pǔ hngǎm jǐ hōngiēng*.
Vái Minh bar.
- Vái *Kǔp*. Vái lạy: *kǔp jom*.
Vái Che. Vái đỏ: *che xut*. Vái bông: *che kópahi*. Vái lụa: *che hōdrōng*. Vái điếu: *che dum*.
Vái bố: *che nhai*.
- Vái *Tōreh*.
- Vái nước Prah dak.**
- Van nài, māi miết cầu xin Lōk lōk.** Người ta van nài, ông không nghe sao? *De apinh lōk lōk, liliə ih kuă păng?*
- Ván đánh đu Kötōng yôt.** Trẻ em chơi đánh đu: *de haioh ngói kötōng yôt*.
- Ván đu Lōk dák.**
- Vang Chrou.** Chim bồ chao hót vang: *chrou połang hoxi*. Reo vang mừng chiến thắng: *jrao chrou xō hōjonei*.
- Vang dội, rền vang Tonđom.** Tháng ba mưa giông sấm sét âm âm: *khei pēng 'mi glaih tonđom trōm plěnh īr ār*.
- Vang lại Wôk.** Chỉ tiếng voi rống vang lại: *theng gür dûr wôk*: Tiếng vang dội lại: *kōnhang wôk wôk*.
- Vang lên Re kōnhang.**
- Vang, vọng lại, lớn tiếng Re.** Họ ròn chiêng từ xa vọng lại: *de tōh chēng re kōnhang dōng ataih*. Người hiền lành, nói không lớn tiếng: *bōngai dim, pōma uh kōre*.
- Vang, vọng lại Kōnhang.**
- Vàng Mah.** Vàng bạc: *hu mah*. Đãi vàng: *hōting mah*.
- Vòng vàng vòng bạc: *kong hu mah*. Tay đeo nhẫn vàng: *ti trő tokien mah*.
- Vàng Dreng.** Bướm vàng: *met meng dreng*. Da vàng: *akar dreng..*
- Vàng khè Dreng drut.**
- Vàng úa (lúa) Rak.** Mùa đông làm lúa vàng úa: *khei puīh, pōm kōhla ba rak*.
- Vàng vọt Komlao.**
- Vành bẻ gập (chiêng, nồi, ghè)** *Kōnūm*. Vành chiêng: *kōnūm chēng*.
- Vành tai Tohla.** Vành tai voi to lầm: *tōhla don rōih tih jat*.
- Vành trăng Kōwang măt khei.**
- Vào Müt.** Vào nhà: *müt tō hnam*. Ra vào: *müt lěch*.
- Vào hết trong Luh.** Cá kẹt

trong đìa vào hết trong đom: *ka kǒdong lǒm yok luh dĩ lǒm pam*. Vảy cá phá: *kochap ka xroh*. Vảy tê tê bán được tiền lăm: *kochap pōnhol těch dei jēn*.

Vào rừng *Nhop mǔt*. Một mình nó chui vào bụi rậm: *nhop hăp mučt minh nu lǒm uh*. Bay vút

lên cao: *nhot rōnhot*. Trẻ em thả diều bay vút lên cao: *nhot rōnhot de haioh tōpār clang*. Vảy cá *Klōng*. Mắt có vẩy cá:

Họ làm con đường này vào thời Ông Pich làm chủ làng: *de bờ trong âu kōmlüng lǒm Pich pōm kră polei*. Nó chết trong

lúc cha nó còn sống: *hăp lōch kōmlüng bă hăp oei erih*. Vào, lúc *Ah*. Vào chiều nay:

ah koxõ âu. Vào lúc chết: *ah tōpō wă lōch*. Vào đê *Mǔt trong*.

Vào hè *Pōtōm pōyan pōdei*. Vào khoán *Ah rōwūh*. Vào nhà *Tōk hnam, mǔt tō hnam*.

Vào tròng *Püt kō*. Vào ra, ra vào *Mǔt lěch*. Vay *Hołla*. Cho vay ăn lời quá lẽ: *ăñ hołla xa pōloī*.

Vay mượn, vay nợ *Tōk iōk*. Cho vay: *ăñ kō de iōk chan*. Ván minh, hiện đại *Nět nao*

Thời văn minh hiện đại, con

người bốt khổ: *chăl nět nao, kon bōngai dă biō kō tōnap tap*.

Văn bản *Hlabar chih tōm*.

Văn phạm *Luât chih hlabar*.

Văn hào *Bōngai chih hlabar joaih rogei*.

Văn phòng *Lăm jang, lăm bō hlabar*.

Văn Brinh brōnh. Ngựa vằn: *hoxeh bring brōng*.

VĂ

558

- Vǎn tắt, vǎn vỏi *Kodeh koděn*. không nghe thấy một âm thanh Vǎn ốc, xoắn vào, xe lại nào: *mŭt lǒm bri kōdrōng Tobär*. Vǎn bù loong: *Tobär thěng thăp uh kōtōng kōteh ding tobär*.
- Vǎn *Wěch*. Vǎn cho chặt: *Vǎng tanh₁* *Rōnguā rōngueng joă joăñ*. Ngày mùa, làng Vǎn, xoay, trở, quay xung quanh trục *Glečh*. Xoay về hướng người ta: *glečh ngir gah juăñ*.
- de*. Vǎn nồi cơm cho chín đều: *glēch gō wā kō xǐn lōng*.
- Vǎn hỏi *Jet pōtīl*.
- Vǎng tục *Pōma bruh mur*.
- Vǎng ra *Tōplēng*. Mảnh cây vǎng ra: *kōcheh long tōplēng*.
- Vǎng vǎng *Kōnhang kōnhoch*. Nghe tiếng chó sủa vǎng vǎng đâu đây: *kōtōng bōr kō kuōl kōnhang kōnhoch dōng yō yō noh*.
- Vǎng vǎng từ xa *Tang tōch, wang wōch*.
- Vǎng bóng, vǎng mặt *Hrūl*. Đi vǎng: *bōk hrūl*.
- Vǎng bóng, vǎng mặt *Tobloih*. Vǎng bóng tôi, nó buồn lǎm: *tobloih kō inh, hăp xōngon jat*.
- Vǎng khách *Khăi kō de tōmoi*.
- Vǎng lǎng *Thěng thăp, thěng thot*. Vào rừng rậm, vǎng lǎng
- không nghe thấy một âm thanh nào: *mŭt lǒm bri kōdrōng Tobär*. Vǎn bù loong: *Tobär thěng thăp uh kōtōng kōteh ding tobär*.
- Vǎng tanh₂* *Gleng glot*. Đuồng vào rừng buổi trưa vǎng tanh: *trong bri kōng ah nă̄r dōng gleng glot*.
- Vǎng tanh₃* *Rōheng jōjēng, roheng pōpēng*.
- Vǎng tanh, cô độc *Kuăng*. Đuồng vǎng người: *trong kuăng bōngai*.
- Vǎng teo* *Thěng thăp, thěng thot*. Đuồng vào rừng vǎng teo: *trong bōk tō bri thěng thăp kō bōngai*.
- Vǎng tiếng* *Uh kō dei kōtōng kōteh*.
- Vǎng vẻ, thanh vǎng *Rōnguā*. Vǎng vẻ, vǎng tanh *Rōhui*. Nhà vǎng tanh không có ai: *hnam rohui pă dei bōngai*.
- Văt (con vật) *Plōm*. Văt hút máu: *plōm hrip pham*.

Vắt cơm thành nắm rồi trao cho nhau *Tomōt* (vợ chồng mới cưới trao cho nhau nắm cơm theo phong tục người dân tộc). Nàng Rang Hu và Giông trao nắm cơm cho nhau trước mặt những người mai mối: *Rang Hu păng Giông tomōt por tɔngir de trong.*

Vắt quần áo cho sạch nước *Rowet ao mă hměnh hrěng.*

Vắt quần áo₁ *Powěnh hɔbǎn ao wǎ dah hrěng.*

Vắt quần áo₂ *Wěnh.* Vắt áo để phơi: *wěnh ao wǎ xɔk.*

Vắt tréo chân *Oei rolă jɔng.*

Vắt vai *Trah.* Vắt áo ấm trên vai đi cho khỏi nóng nực: *trah ao totō hɔngiěng kuă kɔr pɔ-uh.*

Vắt, nặn *Det.* Vắt sữa bò, dê *det dak toh rɔmo, bɔbe.*

VÂ

Vân tay *Klak plǔn.*

Vân cây *Chuốt long.*

Vân viên đá *Pɔgrɔl tɔmo.*

Vân viên đá lấp cửa mồ: *pɔgrɔl tɔmo dɔt mǎng xɔnǎng.*

Vấn *Lôm.* Vấn thuốc: *lôm hɔt.*

Vấn đáp *Jet tol.*

Vấn đề *Amek.* Vấn đề cần thiết phải làm ngay: *amek âu kăl kɔr athei pɔm kɔtă.*

Vận chuyển, vận tải *Ba nhuăk.*

Vận dụng *Pɔyuɔ̄.*

Vận mệnh, số mệnh *Aneh.*

Vận tốc *Tɔdrong hměnh kɔr bɔk.*

Vâng lời *Ngua.* Phải vâng lời cha me: *athei ngua kɔr mě bă.*

Vâng lời triệt để *Ĩ kɔr mō, ō kɔr dǎm.* Người ta sai khiến gì cũng không chống đối, trai thì dạ, gái thì vâng (ý nói răm rắp vâng lời: *de apinh kikiɔ, hăp duh jră, ling ĩ kɔr mō ō kɔr dǎm.*

Vâng, dạ *O.* Ngày mai em tới đây nữa nhé! – Vâng: *dɔning oh truh tɔr âu dɔng ho!* – *O.*

Vâng dạ vô điều kiện *Ĩ kɔr mō ō kɔr dǎm.*

Vâng, ừ *Eu. Kɔnh e năm tɔr hnam inh ho ! _ êu !* Lát nữa mà đến nhà tôi nhé! _ vâng *Kɔnh e năm tɔr hnam inh ho ! _ êu !*

Vấp chân phải cái gì *Kɔtɔih.*

Các anh vấp phải đá đừng chửi thề: *iěm chă kɔtɔih tɔmo nē*

<i>chă tō bōlō.</i> Nói tiếng Pháp trôi chảy không vấp	<i>pōma Phalāng pōbrai bī chă kotoih.</i>	<i>Tōjāk tojōi.</i>
Vấp phải đá	<i>Hōbōp kōtōmo.</i>	Vật giống người không có đầu gối <i>Mōnōng.</i>
Vấp phạm	<i>Pōyoch.</i>	Vật hy sinh <i>Tōnēm.</i> Kẻ giờ đầu chịu báng: <i>bōngai pōm tōnēm kō de tōh.</i>
Vấp té	<i>Kōtōih pōk.</i>	
Vất đi, ném, liệng	<i>Glōrm.</i>	Vật linh tinh <i>Tōmam pōdēk pōdōk.</i>
Vất vả	<i>Gleh glān, tōnap tap.</i>	Vật lộn₁ <i>Pōklom.</i>
Làm ăn vất vả:	<i>jang tōnap tap.</i>	Vật lộn₂ <i>Tōprah.</i> Pōm và Pu vật lộn với nhau: <i>Pōm pāng Pu tōprah dihbāl.</i>
Vật, sự vật	<i>Tōdrong.</i>	Vật lộn₃ <i>Tōwōt.</i> Trẻ con chơi vật lộn: <i>de haioh ngōi tōwōt dihbāl.</i>
Vật dụng	<i>Tōmam yuō.</i>	
Vật cái	<i>Akān.</i> Bò cái: <i>rōmo akān.</i>	Vật lớn lồi ra <i>Tōlōl.</i>
Vật cong có móc	<i>Kō-uēl.</i> Cái tẩu hình cong như chữ s: <i>Tāng wē kō-uēl.</i>	Vật ngã <i>Prah dihbāl.</i>
Vật cong dài (lớn)	<i>Kōwēu, kōweu(nhō)</i>	Vật nhỏ động đậy <i>Iō iōl.</i> Chim chuyền trên nhánh cây lay động: <i>chim tōplōng tō kobang long tōdrō iōl iōl.</i>
Vật có đuôi dài	<i>Tōjōi, tōjāk tōjōi</i>	Vật ở quang cách nhìn không rõ <i>Ngoy tōngoy.</i> Tôi thấy thấp thoáng một đứa bé đi trước tôi: <i>inh bōh minh nu haioh ngoy tōngoy, bo adroikō inh.</i>
Vật cứng ngắc	<i>Grau.</i> Bắp khô nhai cứng ngắc như đá: <i>hōbo kro rēn hōrāng grau</i>	Vật tay <i>Pōgōt kong.</i>
Vật dài theo thứ tự	<i>Rōdōp rōdap.</i>	Vật sáng <i>Tōhnhōk.</i>
Vật dỏng đuôi chạy	<i>Gōng tōgōng.</i> Bò dỏng đuôi chạy ra ô rồi: <i>rōmo kōdāu gōng tōgōng tōr ôr boih.</i>	Vật rơi xuống <i>Tral hōtral.</i>
Vật gì hay con vật có đuôi dài		Chim trúng tên rơi xuống đất:

xem trő mrőm hoăng tral yor noh?

hotral hoăng tó teh.

Vật thần thoại (hoang đường sống trong rừng có rốn phun lửa) *Kodinh dunh, dinh dunh..*

Vật truyền thoại dưới đất hay rêu xiết khi mưa dầm (*xưa*)
Tonoih.

Vây bắt *Uang dăr rôp.*

Vây cá *Monoi ka.*

Vây giữ con vật ở một chỗ *Pokrōng.* Chó sủa vây chặt con mang lại một chỗ: *kō kurol pokrōng jil minh anih.*

Vây quanh₁ *Pojuang.* Vây quanh bắt: *pojuang rôp.*

Vây quanh₂ *Tojūm.* Chúng tôi ngồi vây quanh bàn: *nhôn oei tojūm chonang.*

Vây quanh₃ *Wang.* Họ vây quanh bắt heo rừng: *kǎn hǎp wang rôp xoke.*

Vẩy bẩn, đính bẩn *Podom.* Vẩy bùn: *podom trôk.*

Vẩy bùn, dơ nhớp *Kohluêk kohluak.* Quần áo đính đầy bùn: *hobăñ ao kohluêk kohluak pôm trôk.*

Vậy, thế *Noh.* Đi đâu thế?: *bök toyor noh?* Ở đâu vậy?: *ah*

Vây quanh, bao vây, vây bắt

Juang. Vây bắt con mang: *juang mă jil.* Đi do thám quanh: *noa juang.* Kẻ thù vây hăm đồn lính: *mu kónam juang anih línk oei.*

Vậy mà *Toma.* Anh người đi chậm chạp, vậy mà không lo đi trước: *ih bongai bōk kēp toma kuă dah bōk adroi.* Đói mà còn biếng làm: *póngot, toma alah kơjang.*

Vậy nêñ *Kohna.*

Vậy thì *Xonă.*

Vẩy tay, ngoắt tay *Kowoih.*

Vẩy *Wört.* Chó vẩy đuôi: *kō wört kiěng.*

Vẩy gọi *Kowoih krao.*

Vẩy tay, ngoắt tay *Kowoih.*

Vẩy tay chào *Kowoih tî hmach.* Coi kìa, nó ngoắt tay

gọi chúng ta: *năng to, hǎp kowoih tî krao bōn.*

Vẩy tay *Pra ti.*

VE

Ve chó Tăng kei, tăng hreu.

Ve sâu rất lớn (thường hay đậu

ở cây dầu) <i>Hôdro kôpang.</i>	<i>tak kômung.</i>
Ve sầu <i>Wai ne.</i>	Vẹn toàn <i>Brě dĩ dăng, blep keh.</i>
Ve to <i>Mêt mê.</i>	Vẹn sạch <i>Xogaih hojă.</i>
Ve vân <i>Thông.</i>	Véo bằng hai ngón tay <i>Koxep.</i>
Ve vãy <i>Wört.</i> Chó ve vãy đuôi: <i>kō w ɔt kiēng luēl luēl.</i>	Bọn con gái chơi giỗn véo nhau: <i>Mu de adruh hōnul koxep dihbăl.</i>
Ve ve <i>Adro, hôdro.</i> Ve lột xác: <i>hôdro tuh xop.</i> Mùa he ve kêu vang: <i>khei phang hôdro hōxi et eng jâp bri kōng.</i>	Véo₁ <i>Pet.</i> Véo tai, véo má: <i>pet don, pet bō.</i>
Ve vuốt <i>Rōmōih.</i>	Véo₂ <i>Wěnh.</i> Véo tai: <i>wěnh don.</i>
Vé lúa <i>Rōje pōdei.</i>	Véo cổ <i>Toglēch hołong.</i>
Vé mặt₁ <i>Hōbō um ai.</i>	Véo vọ₁ <i>Wě chōkuēl.</i> Chân tay vẹo vọ: <i>ti jōng chōkuēl.</i>
Vé mặt₂ <i>Mriu muh măt.</i>	Véo vọ₂ <i>Togleh tōgloh.</i> Nó giận dữ, đá ghế vẹo vọ hết cả: <i>hăp hōwēng, kōdah tăng dō tōgleh tōgloh dĩ dăng.</i>
Vé mặt tức giận <i>Mriu.</i> Ông tở vẻ tức giận khi trẻ con ồn ào <i>mriu muh măt hăp mīl kō de haioh pōxrōng.</i>	Vét lại <i>Rōmeh.</i> Vét nồi: rōmeh por kra lōm gō.
Vé vang <i>Ang rõ.</i> Chiến thắng vẻ vang: <i>blah jōnei ang rõ.</i>	Vẹt, con két <i>Det.</i> Vẹt mái: <i>jōba.</i>
Vé hình <i>Chih um.</i>	
Vé Chrek. Vé hình thánh giá trên trán: <i>chrek tōdra long poglang tō kliēng.</i>	VE
Ven Jih. Ven làng: <i>jih polei.</i>	Về <i>Wih.</i> Về làng: <i>wih tō polei.</i> Anh về mạnh giỏi nhé!: <i>wih kō ih mă lōng.</i>
Vén Tak. Vén áo cho con bú: <i>tak ao tōmōm kon.</i> Vén mùng:	Về hướng <i>Tōdrāng.</i> Thủ chạy

hướng này: <i>topai kodâu</i>	Vềnh tai nghe <i>Tohiau</i> . Nghe
<i>todräng âu</i> .	tiếng Cọp, mang đựng đứng tai
Về, phía Tơ. Lại đây: <i>Năm tơ</i>	nghe tìm đường tẩu thoát:
<i>âu</i> . Đi ra ô: <i>năm tơ ôr</i> .	<i>kotõng koteh kla, jîl podõng</i>
Về phần, còn... <i>Tôdra</i> . Nó còn	<i>don tohiau kochâng wă kodâu</i>
trẻ, còn tôi đã già: <i>hăp oei</i>	<i>ôn</i> .
<i>homuh, todra kơ inh xang kră</i> .	Vết bầm tím <i>Kowot</i> . Người ta
Về trời <i>Tök tơ plěnh</i> .	đánh nó lưng bầm tím: <i>kowot</i>
Về vườn <i>Podei jang</i> .	<i>kodû hăp yor kơ de tōh</i> .
Về, bắp về <i>Blu</i> .	Vết con trùng cắn <i>Røglil rogläl</i> .
Vệ <i>Jih</i> . Vệ đường: <i>jih trong</i> . Bờ	Vệt dài, luống dài <i>Öp, hơ-ôp</i> .
rãy: <i>jih mir</i> . Bờ sông: <i>jih krong</i> .	Lúa ngã thành luồng cả đám
Ở bìa làng chúng tôi: <i>ah jih</i>	rãy: <i>ba lang ôp hơ-ôp dĩ minh</i>
<i>polei nhôn</i> . Phải trồng cây hai	<i>mir</i> .
bên vệ đường: <i>athai potäm</i>	Vết bầm tím <i>Bløm</i> .
<i>long jih mōnh jih mōnh kơ</i>	Vết đơ, vết nhổ <i>Røka bøgrí</i> .
<i>trong</i> .	Vết lằn <i>Tôdra chuöt</i> . Người ta
Vệ sĩ <i>Bøngai kiõ wei</i> .	đánh nó còn vết lằn: <i>de mang</i>
Vệ sinh <i>Chă gaih</i> . Chỗ đi vệ	<i>hăp oei bôh todra chuöt</i> .
sinh: <i>göng ngung gaih, künk</i>	Vết nhăn <i>Jô hõnh</i> .
<i>ïch, künk gaih</i> . Nhà vệ sinh: <i>gõneng khong</i> . Di vệ sinh: <i>bök</i>	Vết nổi phồng trên da do dị
<i>chögaih</i> .	ứng hay bị đánh <i>Tobröt tobrät</i> .
Vênh mặt <i>Køngõ, køngõ</i> .	Ghế lở nổi khớp mình: <i>brôn</i>
Vênh (tai) <i>Giau</i> . Mang hoảng	<i>tobröt tobrät jõp akâu</i> .
sợ vênh tai lên: <i>jîl krê, gäu</i>	Vết rắn bò <i>Or</i> . Vết rắn bò qua
<i>podõng don</i> .	đường: <i>or bih gän trong</i> .
Vênh môi <i>Køweu xoküng</i> . Cô	Vết sẹo <i>Xobur klah biu</i> .
ta vênh môi tỏ vẻ tức giận: <i>bõr</i>	Vết thương <i>Xobur</i> . Vết thương
<i>hăp køweu põm røhing mił</i> .	lên da non: <i>xobur xang chât</i>
	<i>lom</i> . Băng bó vết thương: <i>põn</i>

xəbur.

Vết tích *Roka kōla*.

Vết theo *Tơ-uêl tơ-ual*. Mình nó còn đầy vết theo: *akâu hăp roka tōuêl tōual běnh kō kōla*.

Vết thương đóng vảy sáp lành *Pōbreh*.

Vết *Kochrōl*. Núi lở thấy một vết từ xa: *kōng rōlih bōh kōchrōl dōng ataih*.

Vết *Chruong*. Gai mắc cõ cào nơi tay một vết: *jōla hmā grek ah kōng chruong*.

Vì trùng lao *Porang hrek hrok*.

Vì trùng sốt rét *Porang bolō*.

Ví lúa *Lom ba*.

Ví, so sánh *Potēng*. Ví bằng, ví như: *potēng thoi*.

Ví dụ *Potih*. Ví phỏng: *pōtih pōhlom*. Nói ví dụ: *pōma potih*.

Ví tiền *Tōnglăp jēn*.

Vì thế, do đó, nên, bởi vậy *Kōna*. Đau nhức do đó thế tôi rên suốt đêm: *ji kiēl kōna inh hrōng plāt mǎng*. Chưa biết đọc nên phải học: *tam goh pōre, kōna athai pōxrām*. Bởi vậy các cụ xưa mới nói Ăn thịt voi phải để lại ngà mai sau: *kōna de kră xō khan akâu xa pōla xǔ*.

Vì, cho, với *Kō*. Rên rỉ vì đau: *hmoi kō ji*. Cho nó một chiếc xe đẹp: *ǎn kō hăp minh pōm xe jrot*. Hiếu thảo với cha mẹ: *jom kō mě bă*. Nó giận tôi: *hăp mīl kō inh*. Pôm yêu Pê: *Pōm bōnōh kō Pê*.

Vì chúng, vì lẽ *Yor kō*.

Vì nể *Yom kō*.

Vì rằng *Kōlih kō*.

Vì sao *Kōlih kikiō*.

Vì sao, ngôi sao *Xōnglōng*.

VI

Vì cá *Ponoi ka*.

Vì hành *Bōk trong*.

Vì khuẩn gây kiết ly *Pōdruh*.

Vì khuẩn làm hại răng *Gronh*. Không đánh răng, nên bị sâu răng: *uh kō xo hōnēnh, kōna gronh xa*.

Vì khuẩn vào lỗ chân lông (gây ngứa ngáy khó chịu) *Kōman*. Lội bùn dơ, trùng ăn chân gây ngứa ngáy suốt đêm *Lăt trōk kōman xa jōng pokoih plāt mǎng*.

Vì phạm *Bō yōch, trō yōch*.

Vị thế <i>Kolih kolē</i> .	Viên đạn <i>Mrom phao</i> .
Vì vậy <i>Kōna</i> .	Viên chức <i>Bongai jang nhà nuč</i> .
Vị giác <i>Tödrong nhěm</i> .	Viên mǎn <i>Pókeh dang</i> .
Vị kĩ <i>Kret</i> .	Viền <i>Reng</i> . Viền ống quần cho đẹp: <i>reng jõng hõbăñ wă kɔrō</i> .
Vị lợi <i>Póyuơ̄ kɔdih</i> .	Viền khăn <i>Gong khǎn</i> .
Vị tha <i>Phăl kɔ gǔm de</i> .	Viền bảo tàng <i>Hnam mǎn răk tɔmam xo</i> .
Vị thành niên <i>Jing tödām, jing adruh rɔchong</i> .	Viện dẫn <i>Iök lěch dõng</i> .
Vị the <i>Kher, khor, breh</i> .	Viện mồ côi <i>Hnam rong de kon pɔti</i> .
Vĩ bánh tráng <i>Prăng</i> .	Viền, lai <i>Tödröl</i> . Lai áo: <i>tödröl ao</i> .
Vĩ đại <i>Krup rō, tih krup</i> .	Viện bảo tàng <i>Hnam mǎn răk</i> .
Vĩ nhân <i>Bongai tih krup</i> .	Viện phí <i>Pohoach jēn kɔ hnam pogang</i> .
Vị trí <i>Anih oei</i> .	Viện trợ <i>Gǔm kɔ de</i> .
Vía <i>Ai, jõhngām</i> .	Viện trưởng <i>Bok thây kɔdră hnam trưng tih</i> .
Vía hè <i>Hang lõng, jih trong</i> .	Viễn thị <i>Potong</i> .
Việc <i>Tödrong jang</i> . Nguời nào việc này: <i>kanhăp rónhăk xara jang kɔdih</i> .	Viếng thăm <i>Hópong ngôî</i> .
Việc chỉ đến anh <i>Trō kikiɔ kɔ eh!</i>	Viếng xác <i>Pojök atâu</i> .
Việc công <i>Tödrong jang atūm</i> .	Viết <i>Chih</i> . Viết bài tường thuật: <i>chih ră tōm tödrong</i> .
Việc làm <i>Tödrong jang</i> . Đức tin mà không có việc làm là đức tin chết: <i>don lui mă uh kɔ dei tödrong jang, jǐ tödrong lōch dík</i> .	Viết chữ hoa <i>Chih chưtih</i> .
Viêm <i>Pópong</i> . Viêm gan: <i>kłom pɔpɔng</i> .	Viết chính tả <i>Chih boi bɔr</i> .
Viên <i>Kötuel</i> . Viên đá: <i>kötuel tömo</i> .	Viết lách, viết sách <i>Chih hlabar</i> .

Viết thơ, viết thư <i>Chih tho.</i>	<i>kópal teh.</i>
Viết tay <i>Chih păng ti.</i>	<i>Vít, đinh vít</i> <i>Tóniěng tobär.</i>
Viết tay trái <i>Chih ti ngieu.</i>	<i>Vít Bip.</i>
Viết kiều <i>Kon Yuan xang jing kon Dêh tomoi.</i>	<i>Vít Hora.</i> Vít cồ : <i>hora tomōng.</i> <i>Vít nước</i> <i>Hora dak.</i>
Việt Nam <i>Teh dak</i> Việt Nam.	
Việt ngữ <i>Chuchih Yuan.</i>	
Việt sử <i>Chih lăi chăl teh dak.</i>	VO
Việt văn <i>Hlabar chih păng nőr Yuan.</i>	<i>Vo gạo</i>
Vịn <i>Apoch, hópoch.</i>	<i>Vò Chuchi.</i> Vò quần áo để chất bẩn tan đi: <i>chuchi hóbän ao wă kómō lěch.</i>
Vịn <i>Komō.</i> Xuống dốc vịn cây sọ té : <i>jur krang, bök kómō kó long iǔ kó pōk.</i>	<i>Vò, day Nhu nhe, nhěnh nhěnh.</i>
Vịn theo vật gì mà đi <i>Hópoch, kójāng jră.</i> Qua cầu treo phải vịn cho khỏi ngã: <i>rok kó tua dǐng dũng athai kójāng jră kuă kó pōk.</i>	<i>Vò bằng tay₁ Kópao.</i> Vò lá chòi mòi để gội đầu: <i>kópao hla hó-ia wă kópu kól.</i>
Vinh danh <i>Thuí ư ang.</i>	<i>Vò bằng tay₂ Pupi.</i> Vò lá: <i>pupi hla.</i>
Vinh dự <i>Ai tih.</i>	<i>Vò gié lúa Kópao kópu ba.</i>
Vinh hạnh <i>Pheo hóñuk.</i>	<i>Vò nhàu Měl mōl.</i> Vò nhàu giấy: <i>měl mōl hlabar.</i>
Vinh hiển <i>Ang rõ, ang krúp.</i>	<i>Vò nước Bői dak.</i>
Vinh phúc <i>Pheo ai.</i>	<i>Vò quần áo Nhěnh nhěnh.</i> Giặt quần áo phải vò cho sạch: <i>pih hóbän ao nhěnh nhěnh, wă kó xogaih.</i>
Vinh thăng <i>Pôk atök.</i>	<i>Vò vẽ Ong hogör.</i>
Vĩnh viễn, vĩnh hằng, bền vững <i>Hóngui, hlōng hloí, uh kó lah tóch.</i> Không có gì vĩnh viễn trên trần gian này: <i>uh kó dei tomam mayor hóngui to</i>	<i>Vò cứng thú vật Adrok, hogdrök.</i>

Võ gươm <i>Hnop</i> . Tuốt gươm	Võn vẹn <i>Cho;bră, kolē</i> . Cho khỏi vỏ: <i>hoch dao Ỏ dőng hnop</i> .	tôi vỏn vẹn một nhúm cá: <i>ᾶп</i> Xỏ dao vào vỏ: <i>trő xăng lõm kơ inh ka cho;bră minh tep.</i>
Võ quế <i>Kodoh long hơng</i> .		Chúng tôi chỉ có vỏn vẹn 5 chiếc bánh: <i>nhôn oei dei cholē</i>
Võ trúng <i>Kodoh kɔtап iěr</i> .		<i>pօdām tօ bǎnh dik.</i>
Võ sò, vỏ ngao <i>Ngao</i> .		Vong ân <i>Uh kơ lɔlē bօnē</i> .
Võ (trái cây), vỏ (con vật)		Vong hồn, vong linh <i>Kiěk</i> .
<i>Kodoh</i> . Lột vỏ: <i>lek kodoh</i> .		Vong mạng <i>Lôch</i> .
Võ khí <i>Mrɔ̄m phao</i> .		Vòng ₁ <i>Mǎng</i> . Một vòng:
Võ lực <i>Tօdrong hrōk pran</i>		<i>minh mǎng</i> .
jōwa.		Vòng ₂ (đeo tay, chân) <i>Kong</i> .
Võc, vượn <i>Kuěnh, hōwa</i> . Khi		Đeo vòng tay: <i>bot kong</i> . Đeo
làm vượn chịu: <i>dok xa, hoa pǔ</i> .		vòng hình xoắn ốc: <i>bot kong</i>
Voi đực nghé <i>Kodo, bōla kodo</i> .		<i>weng</i> .
Voi <i>Rōih</i> . Ngà voi: <i>bōla rōih</i> .		Vòng ₃ <i>Där</i> . Một vòng: <i>minh</i>
Voi nhổ cây bằng vòi: <i>rōih</i>		<i>där</i> . Khố quần ba vòng (<i>chi'</i>
<i>būch long pǎng trōm</i> . Voi quần		<i>người giàu có</i>): <i>kօpēn pēng</i>
vòi: <i>rōih kuăl trōm</i> .		<i>där</i> .
Vòi voi <i>Trom</i> . Voi nhổ cây		Vòng đeo tay, cổ <i>Kong</i> .
bằng vòi: <i>Rōih būch long pǎng</i>		Vòng đeo cổ <i>Chuong</i> .
<i>trom</i> .		Vòng eo <i>Tōneu</i> . Vòng eo nhở:
Vọng lại, vang lại <i>Kōnhang</i> ,		<i>tōneu kōnhuang</i> . Nước sâu tối
<i>kōnhang</i> .		eo: <i>dak dőng tōneu</i> . Nó đeo
Vòi vĩnh <i>Pōguēl, kōkuēl</i> . Vòi		dao bên hông: <i>hăp teu xăng ah</i>
vĩnh hết thứ này đến thứ khác:		<i>tōneu</i> . Thận: <i>plei tōneu</i>
<i>pōguēl dőng tօdrong mă ău</i>		Vòng hoa <i>Agăl rang, kōwang</i>
<i>truh tօdrong anai</i> .		<i>rang</i> .
Vòm mắt <i>Kōning măt</i> .		Vòng hoa bằng bông tre thủ
Vòm trời <i>Kōwang plěnh</i> .		công <i>Kōwang xōl</i> .

Vòng khoen <i>Konah.</i>	Vẹt nước <i>Hodrōm.</i>
Vòng khoen để xỏ dây treo màn <i>Tøyō.</i>	Vẹt nước <i>Tøglang dak.</i> Múc nước vẹt: <i>wāk dak dōng tonglang.</i>
Vòng nẹp quanh miệng gùi <i>Konăp, gonăp.</i>	Vẹt qua (nhảy) <i>Khøh.</i> Bò nhảy vẹt qua rào vào ăn lúa: <i>khøh rōmo plōng kōdrong müt xa ba.</i>
Vòng quanh <i>Wēng.</i> Đi đường vòng quanh xa hơn đường tắt: <i>bōk trong wēng ataih loi kōr trong khăt.</i>	Vẹt qua <i>Tuđr.</i> Bò nhảy vẹt qua bên kia mương: <i>rōmo plōng tuđr gah to thong.</i>
Vòng quanh <i>Jūm dăr.</i>	Vẹt ra <i>Blüt.</i> Hun khói, chuột vẹt ra khỏi hang: <i>blüt kōne lěch dōng trōm bōt de poi ūnh.</i>
Vòng tròn, hình tròn, khoanh tròn <i>Kōwang.</i> Một khoanh dây mây: <i>minh kōwang hre.</i>	
Vòng vèo <i>Chonđr, wēng.</i>	
Vót <i>Jīt.</i> Vót chông, vót mũi tên <i>Jīt mrōm hră.</i>	
Vòng vàng bạc <i>Kong hu mah.</i>	VÔ
Vọng <i>Gô chang, trǎl mǎng.</i>	Vô biên <i>Uh kōr dei tōdrōl.</i>
Mùa Vọng: <i>pōyan gô chang.</i>	Vô bồ <i>Hēl.</i>
Vọng gác <i>Brōng.</i>	Vô chủ <i>Uh kōr dei kōdră.</i>
Vọng lại <i>Kōnhang.</i>	Vô công rồi nghề <i>Hoh hoh.</i>
Vọng tối <i>Tōk truh.</i>	Vô cớ <i>Tōngăl.</i> Tao đánh mày bây giờ, mày chửi tao vô cớ: <i>Inh wā tōh e, kuă kōr e tōhiap inh tōngăl.</i>
Vọng xuồng <i>Re kōnhang.</i>	Vô cổ <i>Kōchua, bĩ tōdrong.</i>
Võng <i>Dǐng dũng.</i>	Giận vô cổ: <i>mǐl kōchua.</i>
Vẹp bẻ <i>Hoan tut.</i>	Vô cùng, vô tận <i>Pā wā.</i> Tốt lành vô cùng: <i>lōng pă wă.</i>
Vót nhọn <i>Noch, troch.</i> Vót chông: <i>nōch hrōng.</i>	Vô cùng, vô tận <i>Ling lang bĩ</i>
Vót Jīt. Vót cho tròn: <i>jīt mă apōm.</i>	
Vẹt lên <i>Bluh lěch.</i>	

<i>tôch, bĩ lolě kơ tôch.</i>	<i>hăp xa ronhoh.</i>
Vô danh <i>Dung dang, uh kơ dei măt.</i>	Vô phúc <i>Bĩ ai, bĩ păn ai.</i>
Vô dụng <i>Bĩ ro-a, bĩ yuơ kikiø.</i>	Vô sinh <i>Höpuöl, polau.</i>
Vô ích , vô bồ <i>Pih pang, tih pang.</i> Trìa lúa không làm cỏ, thì vô ích thôi: <i>choi ba kuă bõ nhět, xonă kơ pih pang dök.</i> Bề ngoài có tiếng tăm sang trọng nhưng thực chất không biết một chữ: <i>pih pang de ang, pih pang de u, chuêng mă topă uh kơ goh minh chư.</i>	Vô song <i>Bĩ dei bu atō.</i>
Vô giá <i>Kăp gît pă wă.</i>	Vô số <i>Böbrêk bobrak.</i>
Vô hạn vô tận <i>Uh kơ tôch.</i>	Vô tài <i>Botō.</i>
Vô hiệu <i>Uh kơ xít.</i>	Vô tâm <i>Bĩ dei don.</i>
Vô hình <i>Uh kơ dei akâu akar, măt bĩ goh bôh, xrep hlop.</i>	Vô thần <i>Bĩ lui kơ yang.</i>
Vô lẽ <i>Öng koröng.</i> Người vô lẽ: <i>bongai öng koröng.</i>	Vô thời hạn <i>Uh kơ pokă khei năr, uh kơ dei todrol.</i>
Vô lo <i>Lolök.</i> Người vô lo: <i>bongai lolök.</i>	Vô thuỷ vô chung <i>Bĩ tóm goi.</i>
Vô lo, vô tư <i>Nhröm homöng.</i>	Vô thừa nhận <i>Uh kơ gónäl.</i>
Vô lý <i>Bĩ todrong.</i>	Vô tích sự <i>Luök.</i> Người vô tích sự, chẳng nhẽ được gì cả: <i>bongai luök, uh kơ yuơ kikiø dĩ.</i>
Vô nhiệm nguyên tội <i>Uh kơ moih. lah trö yoch yă bok.</i>	Vô trách nhiệm <i>Uh kơ dei xonong.</i>
Vô ơn <i>Kotul.</i>	Vô tri <i>Uh kơ lolě.</i>
Vô phép <i>Ronhoh.</i> Trong khi chờ khách đến nó vô phép ăn trước: <i>kopläh gö chang de truh.</i>	Vô tư <i>Nhröm homöng.</i>
	Vô vàn <i>Rötuñ rötal.</i>
	Vô vị lợi <i>Bĩ chă todrong pøyuơ kơ po.</i>
	Vô vọng <i>Lao kơ don, pă dei</i>
	Vô ý <i>Bĩ kochäng.</i>
	Vô số <i>Lĩ lõn.</i> Vô số người quanh nhà: <i>bongai lĩ lõn jüm där hnam.</i>
	Vô số <i>kĕ Alăk alai.</i> Người đến

đông vô số kĕ bơngi truh alăk alai.	Cop vô mang: <i>kla klom jil.</i>
Vô số kĕ ₂ <i>Kobile kobla.</i>	Võ ngực <i>Tap kɔtɔh.</i> Võ tay: <i>tap ti.</i> Một tay vô không kêu: <i>tap ti minh pah uh kɔ re.</i>
Vô số kĕ ₃ <i>Lolang loleng.</i>	Võ nhẹ, khều nhẹ <i>Toboih.</i>
Người đến đông vô số kĕ: <i>de truh lolang loleng.</i>	Nàng Rang Hu vỗ nhẹ vai
Vô số, dư giã <i>Jrah.</i> Ao này vô số cá: <i>tum âu ka jrah jat.</i> Của cái không dư dật: <i>tomam ram bĩ jrah.</i> Dư dật: <i>jrah jrai, jrah jreng</i> Lúa gạo dư giã: <i>phe ba jrah jrai.</i>	Nàng Bia rủ nhau đi xúc cá: <i>Rang Hu toboih hɔngiēng Bia Phu tɔnhăk dihbăl bők yâu.</i>
Vô tư, không lo lắng <i>Bĩ lolök.</i>	Võ bờ <i>Hɔngiã.</i>
Người vô tư <i>bɔngai bĩ lolök.</i>	Võ cánh ₁ <i>Popah.</i> Chim vỗ cánh: <i>xem popah ponär.</i>
Vô tư, thoải mái <i>Mrem.</i> Giàu có rồi, nó thoải mái vô tư: <i>jing pɔdrōng boih, hăp mrem pā tɔchēng kiɔ dōng.</i>	Võ cánh ₂ <i>Totuh ponär.</i> Chim vỗ cánh bay đi: <i>xem totuh ponär hlo i păr.</i>
Vô trật tự <i>Pɔdrun.</i> Để đồ đạc vô trật tự: <i>mǎn tomam kǔ kǎ pɔdrun hnam.</i>	Võ trống <i>Tap hogɔr.</i>
Vồ Chǔp. Mèo vô chuột: <i>meo chǔp kɔne.</i>	Vốc Chǔp. Nó cho tôi một vốc cá trăng: <i>hăp ăn kɔ inh minh chǔp ka pr̄im.</i>
Vồ bàng móng, bấu Kochau.	Vội vã ₁ <i>Kɔnär.</i> Anh vội vã chi vậy: <i>ekɔnär pɔgr̄a kiɔ?</i>
Cop vô heo rừng bàng móng: <i>kla kɔchau xɔke păng tɔngiɔh.</i>	Vội vã, tranh thủ <i>Pɔgěch, pɔgă</i> <i>pɔgěch.</i> Làm đổi công về sớm, tranh thủ làm riêng: <i>jāng poli wih nă̄r, pɔgěch jang kɔdih.</i>
Ong Xɔr Mam tức giận bấu má ông Dũng Wōt: <i>Xɔr Mam mǐl kɔchau bɔ Dōng Wōt.</i>	Vội vã, hấp tấp <i>Pɔgěnh.</i> Anh vội vã đi đâu thế: <i>ih pɔgěnh wă bők toyɔ noh?</i>
Vồ mồi, nhảy chồm lên Klom.	Vội vã, vội vàng <i>Hɔroh.</i> Đừng

vội vã khi chưa biết rõ sự thật: *bar tō akān, Rang Blo akān nē hōroh, bōt tam lōlē nhen.* Vội vã, vội vàng, lật đật

Pōdēk. Nghe nói, vội đến xem cho rõ: *kōtōng pōma, pōdēk nām nāng wā kōf tīl.* Vội vã đi viếng xác: *pōdēk nām pōjōk atāu.*

Vội vàng, hối hả *Tōluh.* Chuột chạy vội vào hang: *kōne tōluh kōdāu mūt tō trōm.*

Võng (cây) *Klor.*

tōm, Rang Xōng akān kōnhōng.

Vợ chồng *Ünh om.* Tôi đã lập gia đình rồi: *inh xang dei ünh om boih.* Chăm lo bếp núc, tốt đẹp gia đình: *pōm ünh gō pōrō ünh om.*

Vợ chồng bất hòa *Ngă kōf chol, ngol kōf pla* (Cán gãy rìu vắng).

Vợ chồng *Gō pōnai.*

Vợ chồng mới cưới thay phiên ở mỗi bên một thời gian *Pōlōh rong.*

Vở, sách vở *Hlabar chih*

Võ bờ *Kōnong na tōblüng.*

Võ, bẽ *Pochah.*

Võ mộng *Tōch kōf apōi.*

Võ nợ *Trō xre.*

Võ gốc, đào lấy gốc *Grō.* Đào lấy gốc me: *grō tōm hleu.*

Võ toác ra *Phō.* Sét đánh cây toác làm đôi: *glaih taih long tōhak phō tong anē.*

Voi *Hoach, pōyām.* Lúa ở lẩm đã voi đi nhiều: *ba tō xūm klah hoach.*

Vời voi *Tōti.*

Với *Pāng.* Anh với tôi: *e pāng inh.*

VO

Võ va võ vẫn *Ochuēng ochuang, kuōnh, hōbu, lek lok.*

Ăn nói võ vẫn: *pōma hōbu, pōma lek lok, pōma ochuang ochuang.*

Võ, bí tất *Kotōk.* Một đôi võ minh kōp kotōk

Vợ *Akān.* Vợ cả: *akān tōm.* Vợ lẽ: *akān rum.* Vợ bé: *akān goi.*

Vợ chồng: *klo akān.* Lấy vợ: *iōk akān.* Ở luôn bên nhà vợ: *oei kōpah gah drākān.*

Vợ bé *Akān kōnhōng.* Guy-ông có hai vợ, Rang Blo vợ lớn, Rang Xōng vợ bé: *Giōng iōk*

Vối₂ (Ta thán) *Lah.* Xin cứu con với: *dah dōng inh lah.*

Vối nhau *Dihbāl.* Chúng ta làm việc với nhau: *bōn jang dihbāl.*

Với tôi *Tol.* Không với tôi để hái trái: *uh kơ tol phē plei.*

Vợ *Hodrou.* Bắt bướm bằng vợt: *rōp măt meng păng hodrou.*

dak toh). Bé nuốt vú mạnh cho ra sữa: *haioh doch toh boch boch wā dak toh lěch.*

Vú bõ *Mě bă xordōng.*

Vụ, con quay *Thoa.* Chơi đánh vụ: *ngōi thoa.*

Vụ án *Tōdrong tōlang.*

Vụ lợi *Yuor po kōdih.*

Vũ khí hộ thân *Ronăk wei po.*

Vũ khí *Khēl dao.*

Vũ múa *Oxuang.*

Vũ trụ *Plēnh teh.*

Vũ trưởng *Anih oxuang.*

Vũ nữ *Bōngai oxuang drăkăñ.*

VU

Vu cáo *Xăl.*

Vu oan, vu khống *Poxăr.* Nói oan: *pōma poxăr, xăl kochua.* Người khác làm, nhưng người ta vu oan cho nó: *de anai pōm chōng de xăl kochua hăp.*

Vù vù *Bobrüng.* Ông bay vù vù trên đầu chúng tôi: *bobrüng xut păr kopal kōl nhōn.*

Vù vù Ông ang. Ông bay vù vù ông ang xut păr.

Vú Toh. Vú cảng sữa: *toh ranh rōdē.* Vú chưa có, quần chưa biết cài (ý nói gái tuổi còn nhỏ): *toh hăp tam klăń hōbăń tam kōjăp.* (Sữa: *dak toh.* Bơ: *Romă dak toh.* Vắt sữa: *det*

dak toh). Bé nuốt vú mạnh cho ra sữa: *haioh doch toh boch boch wā dak toh lěch.*

Vui chơi *Pohiō.* Uống rượu vui chơi với khách: *et xik pohiō păng tōmoi.* Rùa thì cắm cúi chạy, còn thỏ thí cui chơi dông đòng: *kop tōhri kōdāu, gah topai hiōr hiōr rōk trong.*

Vui cười *Xō nă.*

Vui đùa *Anul, honul.*

Vui khoái <i>Hōk chōt</i> . Làm cho vui : <i>pōchōt, pōhōk.</i>	cây trắc : <i>bro âu pōm long kōdrāk.</i>
Vui hưởng <i>Xō nă</i> .	Vùng <i>Tōring</i> . Khắp cả vùng :
Vui lòng chấp nhận <i>Rōrēk xōng iōk.</i>	jāp tōring tōrang.
Vui mắt <i>Lăp kō măt năng.</i>	Vùng <i>Ring</i> . Vùng cây thông: <i>ring long hōngo.</i>
Vui miệng, vui mồm <i>Lǔ kō pōma, xō pōma</i> .	Vùng biển <i>Gah dak dōxī.</i>
Vui mừng <i>Hōk σ.</i>	Vùng vây ₁ <i>Pōpōih pōpēnh.</i>
Vui nhộn <i>Xō xōn.</i>	Vùng vây ₂ <i>Tōtreh</i> . Bò vùng vây hất đầu không muốn chui vào ách: <i>rōmo tōtreh kuă măt tō kō-ăch.</i>
Vui sướng khôn tả như ôm, hôn, vuốt ve <i>Kokrinh krinh.</i>	Vùng xuôi <i>Gah kōnām.</i>
Sau một năm xa cách, gặp lại con, nó ôm ghì chặt trong lòng : <i>klaiah kō minh xōnăm ataih dōng hnam, jrōm kon, hăp kōkrinh krōp chūm.</i>	Vùng lên <i>Dah iūng.</i>
Vui tai <i>Lăp kō don.</i>	Vùng mênh mông bằng phẳng <i>Dōdōch dōdach.</i> Năm nay ô mênh mông toàn mía: <i>xōnăm âu, ôr krong dōdōch dōdach běnh leng kōtao.</i>
Vui tánh <i>Rōhă</i> . Ăn nói vui tánh: <i>pōma xa rōhă.</i>	Vùng đất có nước nhỉ <i>Ör.</i> Làm ruộng chỗ có nước nhỉ: <i>pōm na lōm teh ör.</i>
Vui vẻ <i>Rōhăl, xō xōn.</i>	Vụng về, dốt nát <i>Lūl, lūng.</i>
Vùi đầu, vùi cõ <i>Tohlăk kō jang buh buh.</i>	Người vụng về : <i>bōngai lūl.</i>
Vùi lấp <i>Luōn pōdī.</i>	Mặt mày thí xinh xắn nhưng chân tay vụng về lấm : <i>muh măt năng rohanh chōng jōng ti lūng.</i>
Vun lên <i>Tō-iūng.</i>	Vũng nước <i>Dak tōng.</i>
Vun tròng <i>Pōjīng.</i>	Vũng sinh lầy trâu heo đầm
Vung gươm <i>Wat dao.</i>	
Vung tay <i>Wōt ti.</i>	
Vung vai <i>Xăi.</i>	
Vùng Bro. Vùng này toàn là	

mình *Ponung*.

Vuông vắn, vuông vức *Blon*,
keng kong. Khung bếp hình
vuông: *keng kong totuh ūnh*.
Một miến rãy có hình vuông:
minh hlak mir blon.

Vuốt bụng *Broch klak*. Vuốt
râu: *broch xōk kang*.

Vuốt, xoa *Moch*. Vuốt bụng:
moch klak.

Vuốt nhẹ *Pach*. Mè vuốt nhẹ
má con: *mē pach bō kon*.

Vuốt tóc *Blōt xōk*. Vuốt tóc
lên khỏi che mắt: *blōt xōk kuā
kō tu măt*.

Vuốt ve *Rōmōih*. Vuốt ve con
bê: *rōmōih kon rōmo*.

Vuột, sẩy *Toblōch*. Gà sẩy
khỏi dây: *iēr toblōch dōng
tolei*.

Vụt cánh bay *Phūr xem pār
jāk*.

Vụt dậy, nhổm dậy *Gruih*.

Vừa cõi *Jōm*. Lưỡi này cõi hai
ngón tay: *năk anei jōm tō
tōmar*.

Vừa kéo vừa giật *Rōnhut
rōnhat*.

Vừa khi, ngay khi *Tobă*. Nó
luôn luôn đùa giỡn, vừa khi
thấy anh nó mới bắt đầu làm
việc: *hăp ngōi pük păk, tō'bă
bōh ih hăp potom jang*.

Vừa Lăp. Vừa lòng, vừa ý: *lăp
kō don, trō kō don*.

Vừa lúc, vừa khi *Plach*. Vừa
lúc tôi tới nhà, thì trời đổ mưa:
*plach inh wih truh tō hnam,
plēnh potom mi*.

Vừa một ôm *Tăp kō minh
kuăr*.

Vừa mờ mờ sáng *Phach tōdah
ngah pogē*.

Vừa mới Nao. Tôi vừa ăn cơm:
inh nao xōng.

Vừa đi vừa ăn *Hōngong*. Trẻ
con vừa đi đường vừa ăn: *de
haioh xa hōngong rõ trong*.

Vừa đi vừa nhún *Totōn*. Cô
Bia vừa đi vừa nhún như người
ta múa: *Bia bōk totōn thoi de
hoxuang*.

Vừa nói vừa làm điệu bộ *Lêu*

VU

Vừa ... vừa *Rah ... rah*. Vừa
đi vừa ăn: *bōk rah xōng rah*.

Vừa bán vừa cho *Hōla*.

Vừa bán vừa tặng *Gōla*.

<i>lēu</i> . Nó vừa nói vừa chỉ chỗ: phải: <i>tih tō wā</i> .	
<i>hăp pōma rah, ti lēu lēu hlāu.</i>	Vừa phải, vừa sức <i>Hloh kōr ro-</i>
Vừa đủ ₁ <i>Hōnhō</i> . Gạo vừa đủ	<i>a</i> .
bữa ăn sáng mà thôi: <i>phe nhōn hōnhō kōr xa ah pōgē āu dīk</i> .	Vừa sức <i>Lăp kōr ai</i> . Vác cây vừa sức: <i>tung long lăp kōr ai</i> .
Vừa đủ ₂ <i>Lăp kōr</i> . Nấu cơm vừa	Vừa tầm khoảng cách bằng
đủ số người ăn: <i>pai por lăp kōr bōngai xōng</i> .	cầm tay nhau <i>Pōring</i> . Nào chúng ta ngồi vừa tầm nhau để
Vừa đủ ₃ <i>Rōwāl</i> . Nấu cơm cho	làm cỏ cho mau: <i>bē bōn oei</i>
đủ số người ăn: <i>pai por mā rōwāl kōr bōngai xōng</i> . Nêm	<i>mā pōring wā kōr kăt nhēt mā hmēnh</i> .
muối vừa đủ: <i>tah boh mā rōwāl</i> .	Vừa rồi <i>Klaih dōng āu</i> .
Vừa đủ cho, vừa đủ để <i>Amoh</i>	Vừa vặn ₁ <i>Lun</i> . Áo nãy vừa với
<i>kōr, hōmoh kōr</i> . Một lần là đủ:	anh: <i>ao āu lun kōr Ih hăt</i> .
<i>amoh kōr minh māng</i> . Vừa đủ	Vừa vặn ₂ <i>Pah lăp</i> . Nấu cơm
để ăn trưa: <i>amoh kōr xa nār</i>	vừa đủ bữa ăn <i>pai por pah lăp</i> .
dōng. Vừa đủ cho mình: <i>hōmoh</i>	Chẻ lạt mỏng vừa <i>chă̄r tēch</i>
<i>kōr po</i> . Vừa đủ: <i>hōmoh kōr don</i>	<i>pah lăp</i> .
<i>wā</i> .	Vừa vặn ₃ <i>Rōwāl</i> . Tôi mặc áo nãy vừa vặn: <i>ao āu rōwāl kōr</i>
Vừa đúng hai tháng <i>Nao</i>	<i>inh hrăp</i> .
<i>kōtēch bar khei</i> .	Vừa vặn, kíp lúc <i>Găl</i> . Giày này vừa chân tôi: <i>chōkhō āu găl kōr</i>
Vừa khít <i>Rōwāl</i> .	<i>jiōng inh</i> . Lo liệu trước vừa lúc
Vừa lòng <i>Lăp kōr don de</i> .	<i>tōchēng adroi leng găl dī</i> .
Vừa lúc <i>Truh plah</i> .	Vừa vặn, vừa khít <i>Rōyāl</i> ,
Vừa lúc nãy <i>Ah ei</i> .	<i>rōwāl</i> .
Vừa miệng <i>Lū kōr xa</i> .	Vừa vặn, vừa đủ, vừa sít <i>Pah</i>
Vừa mới <i>Hōdrēl</i> .	<i>lăp</i> . Nấu cơm vừa đủ: <i>pai por</i>
Vừa nhau <i>Pōkăp dihbăl</i> .	
Vừa phải <i>Tō wā</i> . Lớn vừa	<i>pah lăp</i> .

Vừa vặn, vừa tầm <i>Kóplah</i> . Cây này dài đúng kích cỡ: <i>long âu kójung kóplah rówäl</i> . Cô ta cao vừa tầm: <i>háp kojung kóplah rówäl</i> .	<i>tóm těch kơ long.</i>
Vườn bách thú <i>Cham rong</i>	<i>Vườn bách thú Cham rong kójung kóplah rówäl. Cô ta cao tóm těch kơ kon kiék.</i>
Vườn cây ăn quả <i>Cham potäm plei long goh xa</i> .	<i>Vườn cây ăn quả Cham potäm plei long goh xa.</i>
Vườn hoa <i>Cham rang</i> .	<i>Vườn hoa Cham rang.</i>
Vườn nhỏ (có rào xung quanh) <i>Kodrong</i> . Trồng cải ở vườn nhỏ cạnh nhà: <i>potäm xobei tơ kodrong jě hnam</i>	<i>Vườn nhỏ (có rào xung quanh) Kodrong. Trồng cải ở vườn nhỏ cạnh nhà: potäm xobei tơ kodrong jě hnam</i>
Vườn nhỏ <i>Prah</i> .	<i>Vườn nhỏ Prah.</i>
Vườn nhỏ trồng rau <i>Rôh, roh</i> .	<i>Vườn nhỏ trồng rau Rôh, roh.</i>
Vườn rau <i>Cham hla nhet</i> .	<i>Vườn rau Cham hla nhet.</i>
Vườn trẻ <i>Cham rong de haioh</i> .	<i>Vườn trẻ Cham rong de haioh.</i>
Vượn <i>Kuěnh, hoa</i> . Khỉ ăn vượn chịu: <i>dok xa hoa pǔ</i> .	<i>Vượn Kuěnh, hoa. Khỉ ăn vượn chịu: dok xa hoa pǔ.</i>
Vương (Vua) <i>Potao</i> .	<i>Vương (Vua) Potao.</i>
Vương miện <i>Agäl potao</i> .	<i>Vương miện Agäl potao.</i>
Vương quyền <i>Xonong pogör potao</i> .	<i>Vương quyền Xonong pogör potao.</i>
Vương quốc <i>Dêh potao pogör</i> .	<i>Vương quốc Dêh potao pogör.</i>
Vương trưng <i>Long móng potao</i> .	<i>Vương trưng Long móng potao.</i>
Vương mắc trong hôn nhân <i>Tah wah, tơdrong tah wah lõm öng mai</i> .	<i>Vương mắc trong hôn nhân Tah wah, tơdrong tah wah lõm öng mai.</i>
Vương mắc <i>Tăk wăk</i> . Vương dây: <i>tăk wăk kơ tollei</i> .	<i>Vương mắc Tăk wăk. Vương dây: tăk wăk kơ tollei.</i>
Vương phải <i>Dũng</i> . Coi chừng!	<i>Vương phải Dũng. Coi chừng!</i>
Vườn bách thảo <i>Cham rong</i> anh vương làm đứt dây mõ	<i>Vườn bách thảo Cham rong anh vương làm đứt dây mõ</i>

đuỗi chim của tôi cảng dangle
kia: *năng kohn! ih dūng kōtēch*
tolei rōng rōk inh dāng tōngir
to.

Vương *Tohlăk*. Vương măt:
hlăk.

Vương víu₁ *Bĩ bot*. Quần khăn
làm việc vương víu: *jang păng*
khăń bĩ bot.

Vương víu₂ *Tohlăk jat*.

Vượt qua, lẽ vượt qua (tôn
giáo) *Drong gă̄n*.

Vượt quá đích *Roxot*. Bắn
quá đích: *roxot*.

Vượt biển *Gă̄n dak doxī*.

Vượt khỏi, vượt quá *Hloh*.

Vượt mức: *hloh kōf tōdrōl*.

Vượt ngục *Kōdāu klah*.

Vượt núi *Gă̄n kōng*.

Vượt quyền hạn *Hloh kōf*
xōnong.

Vượt, trội *Blāu*. Thoạt đầu nó
chạy sau người ta, cuối cùng đã
vượt lên trước: *ah potom hă̄p*
kōdāu hotuch kōf de, dōng rōng
blāu hloh gōgōl.

Vứt *Huōt*. Vứt bỏ tàn thuốc:
huōt lě tokūl hōt.

Vứt Lẽ, ẽ lẽ. Mít đã thối, vứt bỏ
đi: *plei mich xang ôm, bē ẽ lẽ*.

XÀ

Xa Ataih, hotaih. Xa lắc xa lơ:
ataih ateng. Đi xa: *bōk ataih*.
Ở xa: *oei ataih*. Từ xa: *dōng*
ataih.

Xa cách *Tōklah ataih*.

Xa lạ *Tōmoi toi*.

Xa lắc xa lơ, rất xa *Khōih*. Nha
Trang păng Kontum ataih
khōih Nha Trang và Kontum
xa tít mù: *Nha Trang păng*
Kontum ataih khōih.

Xa lánh₁ *Juer, xē*.

Xa lánh₂ *Měch*. Phải xa lánh
người hay uống rượu: *athei*
měch bōngai ga kōf et.

Xa lánh₂ *wer*. Xa lánh tội lỗi:
Wer kōf yoch.

Xa lìa *Tōklah lě*.

Xa mă *Xe hōxeh*.

Xa tít mù khơi, xa thă̄m *Ataih*
rōwēng rōwēng.

Xa tít *Ataih rōwēk*. Đường xa
tít, ai mà đi bộ: *trong ataih*
rōwēk, bu mă kē bōk jōng.

Xa xa *Dōng ataih*.

Xa xăm, xa xôi *Ataih ateng*.

Xa xứ *Ataih dōng dēh po*.

Xà (Rắn) *Bih*.

Xà beng *Long mam*. Nay đá

bằng xà beng: <i>de koduh tomo păng long mam.</i>	Xác thực <i>Potil.</i>
Xà bông <i>Koböng.</i>	Xái thuốc lá (ăn trong miệng) <i>Băm, nhek.</i> Ăn xái thuốc: <i>xa nhek.</i>
Xà lách <i>Kojip.</i>	Xái thuốc <i>Nhă tăng.</i>
Xá tội <i>Poklaiah yoch.</i> (Ôn đại xá: <i>yuor pün keh.</i> Ôn tiểu xá: <i>yuor pün lăp).</i>	Xài phí <i>Pohoach.</i>
Xã hội <i>Dêh char.</i>	Xám tro ₁ <i>Koluok.</i>
Xả hơi <i>Podei rohōi.</i>	Xám tro ₂ <i>Tokul.</i> Mày làm gì mình mẩy đầy bùn mốc như vậy?: <i>e pom kiə akâu e tokul thoi kopô pung trôk thoi noh?</i>
Xả kỷ, xả thân <i>Pomêm tongla.</i>	Xanh, còn non (Chưa chín) <i>Poda.</i> Uốn cây từ thuở còn non: <i>mört long bört oei poda.</i>
Xả rác bừa <i>băi Pöduih.</i>	Xanh (trái) <i>Koxē.</i> Trái còn xanh: <i>plei koxē.</i>
Xả rác <i>Pöbruïh.</i> Đừng xả rác ra sân : <i>ně pöbruïh cham.</i>	Xanh lá cây <i>Ngêt.</i> Xanh non: <i>ngêt adrih.</i> Xanh mạ: <i>todah ba ngêt.</i>
Xác chết <i>Akâu kiék.</i> Chôn xác : <i>bǔ akâu kiék.</i>	Xanh lam <i>Nhok, nhok nhok.</i>
Xác chết, hồn ma <i>Atâu.</i> Viếng xác : <i>pójök atâu.</i> Đừng sợ ma : <i>ně hüyü atâu.</i>	Xanh muối: <i>nhok lõng.</i>
Xác đáng <i>Trō jat, trō topă.</i>	Xanh lá cây, xanh tươi <i>Adrih, hordrih.</i>
Xác định <i>Poka.</i>	Xanh lợt <i>Blech.</i>
Xác hồn <i>Akâu pöhngol.</i>	Xanh thẳm (núi rừng nhìn từ xa) <i>Duit duat.</i>
Xác minh₁ <i>Pöñhen.</i>	Xanh tươi <i>Adrih lõng, rowin lõng.</i>
Xác minh₂ <i>Poxă.</i> Xác minh vấn đề cho ra lẽ, kéo nghi ngờ xấu cho nhau : <i>poxă todrong âu mă todah, kuă nhôm mĕ dihbăl.</i>	Xanh rì <i>Rowin lõng.</i>
Xác thịt <i>Xéch akar.</i> Cái gì sinh bởi xác thịt là xác thịt: <i>kikiə jing döng xéch akar, xonă xéch akar.</i>	Xanh um <i>Rowin, adrih rowin.</i>

Xanh xao *Xah koliāo.* Mối đau
dậy, mặt mũi còn xanh xao:
nao iung dōng bolō, muh măt
xah koliāo.

Xanh xao, vàng vọt *Kormlao,*
koliāo.

Xao động *Toxǔl toxăl.*

Xao xuyến *Hliēng, hrōk hrăk,*
xol wol. Cảm thấy xao xuyến
trong tâm hồn: *mōn hrōk hrăk*
lōm jōhngām.

Xào xác *Mrěp mrěp.* Mang
đẹp lá vàng khô kêu xào xác: *mrěp mrěp jīl juā hla kro.*

Xáo trộn *Lük lōk.*

Xảo quyết *Hōlēnh pōdār.*

Xay lúa *Ot ba.* Phơi lúa chưa
khô, xay sẽ nát: *xōk ba uh kơ*
hrěng, ot gō hěch.

Xảy đến *Xei dei.*

Xảy ra *Dei.* Tất cả những điều
đó sẽ xảy ra: *tōm kơ todrong*
mōnoh gō dei.

XĂ

Xăm kéo cá *Hōdrau.*

Xăm *Chōm.* Xăm hình con
chim trên mình: *chōm um xem*
lōm akar.

Xăm mình *Khōng mōn.* Thanh
niên thích xăm mình trên thân
thể: *de tōdām lū kơ khong mōn*
tō akāu.

Xǎn *Chăt.* Xǎng mǎng le bằng
cái yết: *chăt tobăng pōle păng*
nhik.

Xàng bậy *Pōdai, kuōnh.*

Xắt *Chet.* Xắt chuối cây nuôi
heo: *chet hōdret wă kơ xěm*
nhũng. Xắt thuốc lá: *chet hōt.*

Xắt lát mỏng *Blat, klat.*

Xắt lát *Klat.* Xắt lát củ mì để
phơi: *klat bum blang wă xōk.*

XÂ

Xắc lão, xác xuộc *Pogrōng.*

Xâm chiếm, xâm đoạt *Tōbrōt*
iōk.

Xâm lăng *Toblah tobrōt teh*
dak de.

Xâm lấn *Pojei.*

Xâm nhập *Müt klēch.*

Xâm phạm *Tōbrōt.*

Xẩm tối *Hiōm kōl.* Trời xẩm
tối, ta về đi thôi: *nă̄r xang*
hiōm kōl, bē bōn dah wih.

Xấp *Hnom.* Một xấp thuốc:
mīnh hnom hōt.

- Xấp xỉ *Lēng lēr*. Nước sỉ *hnam*. Trét vách xung quanh miệng ly muốn đổ: *dak lēng lēr lēng mōng giām tō-uk*.
- Xâu cá *Hōdring ka, xring ka*.
- Xâu chuỗi *Roh dreng*.
- Xâu chỉ *Tot brai*.
- Xâu thịt chia cho mỗi gia đình *Tot lām*.
- Xâu xé *Tohek, tokāp, totōh, pojei, togar*.
- Xấu *Kōnī, mě*. Người xấu tính: *bōngai dei don kōnī*. Làm điều xấu: *pōm tōdrong kōnī*. Chơi xấu: *ngōi mě*. Xấu xí: *mě māk*.
- Xấu bụng *Don kōnī*.
- Xấu hổ, xấu mặt *Kōdōr, dē*.
- Xấu mᾶ *Hōbō um ai mě*.
- Xấu nết *Chēl lāl*.
- Xấu số *Bī ai, bī pūn*.
- Xấu xa *Bōgrī mě*.
- Xây bồ bồ *Wít wing*. Nó làm tôi xây bồ bồ, khiến tôi chóng mặt: *hăp wít wing inh, pōm kō inh jing wing măt*.
- Xây dựng, xây đắp *Tō-iung*. Chúng ta phải xây dựng lại một cuộc sống mới: *bōn athai tō-iung tōdrong erih nao*.
- Xây, trét *Man*. Xây nhà: *man nhà: man they pōm jōnēng jūm dār hnam*.
- Xây lưng *Weh rong*.
- Xây xẩm *Wīng măt*

XE

- Xe chạy ào ào *Gōgūr gōgār*.
- Xe chạy ào ào suốt ngày: *Gōgūr gōgār xe hōyuh kōdāu plāt nār*.
- Xe chạy ù ù *U ār, u-ūr o-ār*.
- Xe dây *Monh, hmōr*. Xe dây cột bò: *hmōr tolēi rōmo*.
- Xe dây *Prot*. Xe vỏ cây bện dây: *prot tōbla wā monh tolēi rōmo*.
- Xe đạp *Xe jrot*. Tăm xe đạp: *dang har xe jrot*.
- Xe hơi *Xe hōyuh*.
- Xe hư không đi được *Rōkhōh rōkhah*.
- Xe máy cày *Xe pōchoh*.
- Xé *Hek*. Xé áo mình ra: *hek dōh ao*.
- Xé tan, xé toạt *Hek pōhēch*.
- Xé chia cho nhau vải *Pōhek, tolēk*.
- Xé *Pah*. Xé làm hai: *pah*

tong aně.

Xé thịt bò, ra thịt *Rolah rōmo.*

Xem, nhìn *Năng.* Chờ xem thử : *gô năng mői.*

Xem bói *Xrol bojāu.*

Xem nhẹ, xem thường *Pojuă.*

Xem nhẹ đồ đạc người khác :

hăp pojuă tōmam de anai.

Xem quả biết cây *Dōng bōh plei mă de gōnăl kōpo long.*

Xem thử *Năng tīl.*

Xem xét kỹ lưỡng *Năng potil pojōp mői.*

Xem xét kỹ *Năng polok, năng mă brē xrē mă nhen.*

Xem xét kỹ lưỡng, chứng minh *Pōnhen.*

Xen kẻ cái lớn cái nhỏ *Tah blang minh pōm tih, minh pōm iě.*

Xén tóc (con vật) *Rēp.*

Xén tóc *Puōt xōk.*

Xéo đi chỗ khác *Jăk tōnai, jăk kōe tōnai.*

Xéo dùi bò *Bal kotaiah rōmo.*

Xếp *Och.* Bánh xe xếp : *jōng xe och.*

Xét duyệt, xét hỏi *Năng tīl.*

Xét lại *Potil hōdrăp.*

Xét mình, dọn mình *Met mot.*

Xét nét *Xep xop.*

Xét nghiệm *Potil năng.*

Xét xử, xét đoán *Tolang.* Xét xử người có tội: *tolang bōngai yoch.*

XÊ

Xê dịch *Rī, rī xēn.* Xê dịch cái bàn vào sát tường : *rī kobang jē tonăng.* Xê ra chút cho tôi ngồi : *rī biōr inh oei ôh.*

Xê dịch, xích qua *Tōrī.* Anh làm ơn xích cái ghế này ra một chút: *apinh ih tōrī tăng dō âu xēn to biōr.*

Xê xích, xê dịch *Tōxēn.* Xích ra đằng kia: *tōxēn to.* Xích lại đây: *tōxēn âu.*

Xế bóng *Koxōr hiām kōl.*

Xế chiều *Giăm koxōr.*

Xế trưa *Nă̄r hoāng..*

Xế tuổi *Kră krut.*

Xệ xuống Dai. Vú xệ: *toh dai.*

Xếp *Kochōp.* Xếp quần áo, chăn, mền: *kochōp hōbān, ao, buk, khă̄n.*

Xếp chân lại, co chân lại *Kökün.* Đứng ngủ co chân để khỏi chật: *ně tep kokün kuă kō*

<i>hrăt.</i>	<i>mě băng kon nōm.</i>
Xếp chỉ màu để đan hoa văn <i>Horoх brai wă pogong khăн.</i>	Xì xào Krük krék. Người ta nói xì xào nó đã đính hòn: <i>de poră krük krék hăp xít kơ de.</i>
Xếp chồng lên, xếp lớp <i>Rotăp potăl.</i>	Xì, xẹp <i>Pip piup.</i> Bánh xe đẹp xì xẹp: <i>jōng gre jrot pip piup.</i>
Xếp chồng lén nhau <i>Roxon.</i>	Xỉ vả <i>Hónhăm jrě.</i>
Xếp chồng ly lén cho gọn: <i>ăн roxon օng wă kơ bot.</i>	Xía vào, xía vô <i>Choloh, rónhoh.</i> Đừng xía vô làm gì: <i>n poma choloh pom kio; ně kơ rónhoh.</i>
Xếp dọn <i>Romō.</i>	Xía vào chuyện người <i>Todrong de duh wă pomma.</i>
Xếp đặt <i>Rotăp rotăl, rotă rotăp.</i>	Xía tay vào mặt nhau <i>Tochöл.</i> Hai đứa xía tay vào mặt nhau trước khi đánh lộn: <i>bre hăp tochöл măt dihbăl adroi kơ tochok.</i>
Xếp hàng <i>Potăng.</i> Xếp hàng ngay thẳng: <i>potăng topăt trih.</i>	Xích sắt <i>Glang mam.</i>
Xếp hàng một: <i>potăng tohroi.</i>	Xích lại gần <i>Poxĕn.</i> Xích lại gần một chút: <i>oei poxĕn biő.</i>
Xếp hàng nối đuôi nhau: <i>potăng potoi tohrék.</i> Xếp hàng theo nhóm: <i>potăng kiő kơ khul.</i>	Xích mích ₁ <i>Tomil.</i> Cuộc xích mích: <i>todrong tomil.</i>
Xếp thứ tự (chỉ dùng cho cây) <i>Proh.</i> Tại sao anh xếp củi không ngay ngắn: <i>kolih kikiő e proh long ūnh uh kơ topăt.</i>	Xích mích ₂ <i>Toxĕn dihbăl.</i>
Xếp, gấp lại <i>Kochöp, kolõ(áo).</i>	Xích ra <i>Rónhĕch.</i> Anh làm ơn ngồi xê ra một chút: <i>apinh ih oei tonhĕch biő.</i>
Xếp, gấp lại <i>Kochôt.</i> Gấp đôi dây cho chắc: <i>kochôt tollei pom bar wă kơ kojăp.</i> Ngồi xếp bằng tròn: <i>oei kochôt jōng topplě.</i>	Xích ra <i>Rǐ.</i> Xích ra đằng kia: <i>rǐ xĕn to.</i>

XI

Xi tái *Băng.* Mẹ xi xon tái: Xích ra, xê ra *Gră.* Chật quá,

anh xê ra một chút: *hrăt jat, Ih grī xĕn to biĕ*. Xích ghế lại đây: *grī tăng dō xĕn âu*. **Xiếc, diễn xiếc** *Powĕt măt.* **Xiên₁** *Băch.* Chặt xiên ống phát: *kon băch ding phat.* **Xiên₂** *Agrĕ, hogrĕ.* Nhà xiên bên phải: *hnam agrĕ gah ma.* **Xiên xéo** *Bodĕng wĕ wĕn, togré.* **Xiên, nghiêng** *Gô.* Cây xiên bên nào ngã bên này: *long gô ho!* *gah yor tatköl gah ei.* Cây lớn đó nghiêng về phía đường đi: *long tih monoh gô gah trong.* **Xiềng xích** *Glang mam.* **Xiết bao** *Dang ior,* **Xiết đặc** *Hret kojăp.* **Xiết của lắn nhau₁** *Tordő.* Ông Roh và ông Xor Mam xiết của lắn nhau: *Bok Roh păng Xor mam tordő xa dihbăl.* **Xiết đồ lắn nhau₂** *Pordő tormam.* Bọn con buôn, thường xiết đồ lắn nhau: *mu pordro chan, leng pordő.* **Xiết đồ** *Pordő tormam.* **Xiết nợ₁** *Pokřng.* Xiết con bò người ta: *pokřng rōmo de.* **Xiết nợ₂** *Tõ xre.*

Xiêu lòng *Pongam borôh.* **Xiêu vẹo** *Chĕng lĕng hogruch, togleh togloh.* Nhà xiêu vẹo: *hnam chĕng lĕng hogruch.* Ghế xiêu vẹo: *tăng dō togleh togloh,* **Xin** *Apinh.* Người ăn xin: *bongai apinh xa.* Xin mà không được: *apinh uh kơ dei.* **Xin lỗi₁** *Năng.* Xin lỗi, cho tôi qua mặt *năng, inh kordrei kơ ih* **Xin lỗi₂** *Ně jő.* Xin lỗi, tôi tới trễ: *ně jő, inh truh klôi.* **Xin lỗi, làm hòa** *Tópraïh.* Họ làm hòa sau khi đã làm mất lòng nhau: *kănhăp tópraïh dihbăl kolih kơ xang poma pojí don.* **Xin phép, cho phép** *Gôh.* *Inh hõm goh măt tơ hnam ih dĩ? _ goh yoh* Tôi có được phép vào nhà không?. Được chứ. *Inh hõm goh măt tơ hnam ih dĩ? _ goh yoh.* Góh hă. **Xin thường** trong một dịp vui *Dő.* Bọn trẻ ròn chiêng xin thường trong ngày tân gia: *de haioh grong chêng dő de hotök hnam nao.*

Xín Xoai.

Xinh đẹ́p₁ Präl guăng.

Xinh đẹ́p₂ Rôhē rohanh.

Xinh xắn Döléñh.

Xíu Iě iěn.

Đeo mồm bò: trő kơ rōmo bōng.

Xoa bóp Rōepoch. Xoa bóp chân sưng: rōepoch jōng pō-eh.

Xoa Bah. Xoa dầu vào thân thể: bah pōgang bāu phu tō akāu.

Xoa hết tội lỗi Pāi dī yoch.

Xoa nợ Tonglaih xre.

Xoa tên Xüt lě măt.

Xõa Rojuor rojua. Tóc xõa tối mông: xōk kōijung rojuor rojua truh kōtaih.

Xoài Huăk. Xoài có nhiều hoa nhưng trái thì sữa: huăk dei rang lō, chōng plei hōi.

Xoài rừng Po-ō, huăk bri.

Xoài quéo Hamah.

Xoay, xoay vẫn Glēch. Xoay về phía người ta: glēch ngir gah de. Xoay vẫn nồi cơm: glēch gō wă kō xă̄n lōng.

Xoay mặt Weh ngir.

Xoay nhanh Dōduěnh. Con vụ xoay nhanh thoả: bōdār dōduěn.

Xoay quanh Podār wär.

Xoay tít Där dōduěr. Quạt điện xoay tít: wēr wēr unh hōyuh där dōduěr.

XO

Xó Mum. Ăn một mình trong xó: xōng minh nu tōr mum.

Xỏ (dây, chỉ...) Tōt. Xỏ cá vào dây: tōt ka tōr hōdring. Xỏ mũi con bò: tōt muh rōmo. Xâu thịt chia cho mọi nhà: tōt hnam. Xâu thịt để chia cho mọi gia đình: tōt lăm. Xâu thịt để chia cho mọi nhân khẩu: tōt măt. Mắt mẹ kém, con xâu kim giùm mẹ: mē uh kōr xōxâu, bē kon tōt brai.

XỎ gươm vào bao Trōd dao tō hnop.

XỎ mũi bò Tōt muh rōmo.

XỎ tai Tōt don.

XỎ vào, mang vào, đeo Trōp, trō chōkhō. Anh mang thử chiếc giày này vừa chân không?: ih trō năng chōkhō âu hōm găl?. Mang bít tất: trō kōtōk. Đeo nhẫn: trō tokien.

Xoay xở, tráo trổ, lừa đảo <i>Blő buí buí.</i>	Xóm giềng, xóm làng <i>Kueng.</i>
<i>blěch.</i>	Xóm này toàn là người Kinh : <i>kueng áu póm de Yuan dík.</i>
Xoáy ₁ <i>Bówich.</i> Thác Toléh có nước xoáy: <i>hobuh Toléh dak bówich.</i>	Xong ₁ <i>Klaih.</i> Xong rồi: <i>klaih boih.</i> Ăn chưa xong: <i>tam klaih xǒng.</i>
Xoáy ₂ <i>Wěch.</i> Tóc xoáy: <i>xők wěch.</i>	Xong ₂ <i>Tôch kơ.</i> Nói xong, nó bò <i>Kotuěn.</i> Trẻ có hai xoáy đi ngay: <i>tôch kơ poma, hăp jăk đầu, thường khó dạy: haioh dei hlo.</i>
<i>bar tő kotuěn, ling anat kơ bótho.</i> Mua bò phải coi xoáy: <i>chonh rómo athai năng kotuěn.</i>	Xong ₃ <i>Pódī.</i> Chờ tôi làm xong việc đã: <i>gô inh pódī tódrong.</i>
Xoắn <i>Tobrěnh.</i> Tóc xoắn: <i>xők tobrenh.</i>	Xong, hoàn thành <i>Lőm.</i> Anh triểa xong chưa? – Chưa xong: <i>ih choi tam lõm dĩ?</i> – Tam lõm.
Xoắn <i>Thôp.</i> Cái cong xoắn ốc: <i>kong thôp.</i>	Xong rồi <i>Dang boih.</i> Chưa xong: <i>tam dang.</i> Làm chưa xong gì cả: <i>bő bǐ dang, jang bǐ keh.</i>
Xòe <i>Blang.</i> Xòe tay ra lấy kẹo: <i>blang kopang ti iök kěo.</i>	Xong xuôi <i>Pókeh.</i> Làm cho xong, mới an lòng được: <i>jang pokéh, wă dah rohau.</i> Không làm xong nổi: <i>uh kơ năm pokéh.</i>
Xòe cánh <i>Pohiar.</i> Chim xòe cánh bay: <i>xem pohiar pónär.</i>	Xong xuôi rồi <i>Keh boih.</i>
Xòe ra <i>Tokieng</i> (váy, tóc). Tóc quấn xòe ra: <i>xők běnh tokieng.</i>	Xoong <i>Koxong.</i>
Xòe ra, chè bè <i>Glah.</i> Bò có sừng chảng : <i>rómo hóke glah.</i>	Xót dạ, xót ruột <i>Hang klom, hang klak.</i>
Xoi mói, xoi móc <i>Joloh, lóloh.</i>	Xót thương, thương xót <i>Manat.</i>
Xói lở <i>Kôch hang bóbui.</i>	
Xói mòn <i>Xa buí buí.</i> Nước xói mòn bờ dân dần : <i>dak xa jih</i>	

Thương xót người khốn khổ : Xốc vác *Ponam kɔ̄jang*.
manat kɔ̄ de anat tɔ̄nap. Xối xả *Chrō chrō*. Nước mưa chảy xối xả từ máng xối : *dak mi ro chrō chrō dōng tɔ̄nglang hnam*.
Xót xa *Hang nuih, ūl*. Xót xa vì mất của : *hang nuih yor hoāng dī tɔ̄mam*.

XÔ

Xô đẩy bằng vai *Beng* Hai cầu thủ xô vai nhau tranh bóng : *bar nu geng dihbăl bōt pojai ballon*.

Xô đẩy *Jolüt, cholüt*.

Xô đẩy *Tolō*. Miệng họ cãi, tay họ xô đẩy nhau: *bōr kānhăp pojah, ti kānhăp tolō dihbăl*. Xô vàn ghế : *tolō kɔ̄bang tāng dō*.

Xô đẩy từ sau *Tolüt*. Họ xô đẩy tù nhân vào nhà giam: *Kānhăp tolüt mu mōmă mūt to hnam tɔ̄ngēt*.

Xô ngã *Tōpōk*.

Xô ngã vào lửa *Tobuh tɔ̄ ūnh*.

Xô nhào *Pāi holōk*.

Xô nhau *Tōpeng*.

Xô vào *Blüng mūt*.

Xốc hàng *Rek*. Xốc hàng tròng mía: *rek trong potām kōtao*.

Xốc vác *Ponam kɔ̄jang*. Xối xả *Chrō chrō*. Nước mưa chảy xối xả từ máng xối : *dak mi ro chrō chrō dōng tɔ̄nglang hnam*.
Xồm xoàm *Xōk kung bram*. Dê xồm : *bōbe bram*.

Xôn xao *Taxūl toxāl, xrō xrang*.

Xốn (mắt) *Krōk krōk*. Bụi vào mắt làm xốn con mắt : *bruīh mūt māt, mōn krōk krōk*.

Xông đánh *Xrūm tōh*.

Xông khói *Pōnhui*.

Xông hơi *Pōyuh*. Xông hơi người bệnh bằng lá cây : *pōyuh de jī jān pāng hla long*.

Xông hương *Xōng chai bāu phu*.

Xông nhà *Bōngai mūt hapong jōi kol gol ah xōnām nao*.

Xông mùi hôi *Lēch bāu ôm*.

Xông vào *Blüng mūt*.

Xông vào, lao vào *Golüng*. Chó xông vào cắn heo rừng : *kō kolüng kāp xoke*.

Xông vào, xông tới *Roxōng*. Rắn xông tới cắn chó : *bihroxōng joh kō*.

Xông, đục, khoét, ăn mòn

Reh. Môi xông cây: *moa reh tɔ̃ngām jat, dang ei tolūl hăp long.*

Xông xáo *Xrīm mūt.*

Xồng xộc *Rung răng.* Đàm heo xồng xộc chạy nhào xuồng hồ nước: *tōpuol nhīng rung răng kōdāu kōtah tō dōnāu.*

Xốp mềm *Pük.* Cày đất xốp thì lúa tốt: *pōchoh tōnah mă bük wă kō ba jing.*

XO

Xơ xác *Lăng lă.*

Xơ gan *Klōm arăng.*

Xơi cơm *Xōng por.*

Xới đất *Pōng teh.*

Xốt, ngọt xót *Ngam hođu.*

XU

Xu nịnh *Pōluō.*

Xu thế, xu thời *Blō blēch kiōk kō chăl.*

Xù lông *Xōk brēm brai.*

Xù xì *Kōrunh.* Xù xì như da cóc: *kōrunh thoï akar kít drōk.*

Xụ mặt *Tolūl.* Hồi nảy nó nói hăng lám, bây giờ nó cảm thấy xấu hổ xụ mặt: *hei hăp pōma*

tōngām jat, dang ei tolūl hăp dē.

Xua đuổi₁ *Tōreh.* Xin anh đừng xua đuổi tôi: *Apinh ih ně tōreh inh.*

Xua đuổi₂ *Pōpuh jăk.*

Xua đuổi người *Pōpuh bōduōi.*

Xuân, mùa xuân *Khei ning nōng.* Mùa xuân hoa gòn nở dō tươi: *khei ning nōng rang klor ang kōbōng.*

Xuất hiện, hiện ra *Plük.*

Xuất ra *Tolēch.*

Xuất đầu lộ diện *lēch tō agah.*

Xuất gia *Tuk lě ūnh hnam.*

Xuất giá *Iōk drănglo, iōk drăkăń.*

Xuất hành *Bōk lēch.*

Xuất huyết *Lēch pham, tuh pham.*

Xuất ngoại *Bōk tō dēh tōmoi.*

Xuất ngũ *Lēch dōng pōm lănh.*

Xuất phát, xuất thân *Lēch dōng, potōm dōng.*

Xuất sắc *Rōgei hloh kō de anai.*

Xuất thần *Jing hōngol.*

Xuất tinh *Lēch dak nōt.*

Xuất trình *Tolēch hlabar.*

Xuất viện *Lēch dōng hnam*

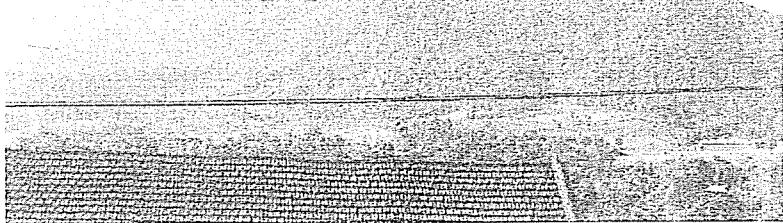
<i>pōgang.</i>	Xum xuê <i>Nhrui nhrai, chōkrē chōkra.</i> Cành lá xum xuê: <i>tōba long chōkrē chōkra, xōdrai hla nhrai nhrai.</i>
Xúc cá <i>Yāu ka, tōng ka.</i>	Xúm vào <i>Dom.</i> Dân làng xúm vào khiên cây: <i>kon polei tung dom long.</i>
Xúc động <i>Brōk lōm don.</i>	Xung đột <i>Potrēn, hōjeh.</i>
Xúc giác <i>Bōbōr mōn.</i>	Xung phong <i>Xrim.</i>
Xúc phạm <i>Pōyoch, pojī don de.</i>	Xung quanh <i>Jūm dār, tāp dār.</i>
Xúc xích <i>Klik klük, klük klök.</i> Nêm cuốc xúc xích không chặt nên không cuốc được: <i>klong nhik rōhōi klik klük bī kōjāp kōna bī thāu choh.</i>	Xung trận <i>Xrim tōblah.</i> Xuôi chuyện <i>Mă bot hōguăt.</i>
Xui khiến <i>Pōklut.</i>	Xuôi chuyện, yên chuyện <i>Lāp kō tōdrong.</i>
Xui vì gặp bà góa, hay phụ nữ có thai <i>Pōdua.</i>	Xuôi dòng (sông) <i>Ploh.</i> Xuôi sông theo dòng nước: <i>ploh plüng.</i>
Xui xéo (đi gặp đàn bà) <i>Hogāu.</i> Đi săn mà gặp bà góa thì xui xéo lăm: <i>bōk lua mă bōh hōdro xonă ling hogāu.</i>	Xuôi dòng nước <i>Ploh dak.</i>
Xui xéo <i>Rōhāu rōhok.</i> Hôm nay xui quá, đi về tay không: <i>nă̄r āu rōhāu rōhōk jat, wih hoh hoh.</i>	Xuôi theo dòng nước <i>Abah abah.</i> Câu cá xuôi theo dòng nước: <i>hōxay abah abah.</i>
Xui xéo, tai bay và gió <i>Phar, rōphā.</i>	Xuồng <i>Plüng.</i> Đuôi xuồng: <i>krel plüng.</i>
Xum xê <i>Rōpung rōpang.</i> Dưa mọc tốt lá xum xuê: <i>pia jing rōpung rōpang.</i>	Xuống <i>Jur.</i> Xuống thang: <i>jur kung.</i> Lên lên, xuống xuống <i>tōk jur tōk jur.</i> Nhảy xuống: <i>kotah tōxung.</i>
Xum xuê <i>Rōlüm.</i> Cây lá xum xuê che bóng mát: <i>long dei hla rōlüm yūp lōng jat.</i>	Xuống chức <i>Tōnhur.</i> Xuống đốc <i>Jur krang.</i> Xuống giá, giảm giá <i>Pōyām.</i>

Xuống lỗ <i>Lôch, bü.</i>	Xử trám <i>Tolang pu᷑t kopl.</i>
Xúm nhau đỡ lên <i>Tordöl.</i> Anh leo đi, chúng tôi xúm nhau đỡ anh lên: <i>ih hao bě, nhōn hoang tođöl.</i>	Xử trí <i>Tochēng don.</i>
Xuyên qua <i>Klēch.</i> Bắn trúng ngực xuyên qua lưng: <i>pōnah trō kotoh klēch tōrōng.</i> Đóng xuyên qua: <i>pōng klēch.</i>	Xử tử <i>Tolang polōch.</i>
Xuyên qua <i>Plōr.</i> Bắn con heo đạn xuyên qua mình: <i>pōnah nhūng mrōm plang plōr.</i>	Xưa <i>Xō.</i> Xưa kia: <i>xō ki.</i> Ngày xưa ngày xưa: <i>xō ki xō kach.</i> Người xưa: <i>de xō.</i>
Xuýt chết <i>Giăm lōch.</i>	Xưa nay <i>Torōng.</i> Tốt hơn xưa nay: <i>lōng loi kơ torōng.</i>
Suýt nữa <i>Iă tōxēt dīk.</i>	Xức, thoa, bôi <i>Pik</i> Xức nước hoa: <i>pik dak bâu phu.</i>

XU'

Xứ đạo <i>Toring khop.</i>	Xứng danh <i>Anăń măt.</i>
Xứ sở <i>Char kowar.</i>	Xứng hô <i>Anăń.</i>
Xứ sở, nước <i>Dêh.</i> Người nước ngoài: <i>bōngai dēh tomoi.</i> Nước Trời: <i>Dēh plēnh.</i>	Xứng mình là bác sĩ <i>Pōang tongla jǐ bok thây pōgang.</i>
Xử án <i>Tolang.</i>	Xứng tội (Tôn giáo) <i>Nhōm.</i>
Xử bắn <i>Tolang pōnah polōch de.</i>	Xứng tụng <i>Pō-ŭ pō-ang.</i>
Xử hòa <i>Tolang ming polōng dihbăl.</i>	Xứng vương <i>Pōk tongla jing potao.</i>
Xử kiện <i>Tolang todrong de xăl.</i>	Xứng đáng <i>Tōgăl.</i> Nó ở tù như vậy là đáng tội: <i>hăp oei tō hnam tōngēt thoí noh tōgăl.</i> Nó xứng đáng nhận phần thưởng: <i>hăp tōgăl kơ iōk xōnong apah.</i>
Xử phạt <i>Tolang pōxřū.</i>	Xứng đáng <i>Tøyōng.</i> Nó xứng đáng được nhận phần thưởng:
Xử sự <i>Oei xa.</i>	

<i>hăp toyōng kơ iōk xónong apah.</i>	Xương rồng Guga. Trồng xương rồng làm hàng rào:
Xứng đôi vừa lứa <i>Rögäk rogong.</i> Hai vợ chồng xứng đôi: <i>bre klo akän rogäk rogong.</i>	<i>potäm guga potm kordrong.</i>
Xứng đôi , vừa lứa <i>Tøyōng.</i> Hai vợ chồng xứng đôi: <i>Klo akän bre toyōng dihbäl.</i>	Xương sụn <i>Kötting potda.</i>
Xước đứt tay <i>Xah ti.</i>	Xương sườn <i>Kötting jomir.</i>
Xương Kötting. Xương sụn : <i>kötting boda.</i>	Xương tủy <i>Glo koting.</i>
Xương bả vai <i>Kötting potleh.</i>	Xương thịt <i>Xěch koting.</i>
Xương bả vai <i>Phal.</i>	Xương ức <i>Kötting jomuh.</i>
Xương cổ <i>Kötting ako.</i>	Xương xấu <i>Khul koting.</i>
Xương cốt <i>Kötting akâu bøngai.</i>	Xương danh <i>Krao măt.</i>
Xương cụt, xương khu <i>Kötting kornit, kötting töch.</i>	Xương kinh <i>Potäm khop.</i>
Xương lồng ngực <i>Kötting jop.</i>	
Xương đòn gánh (từ ức tới vai) <i>Kötting potdra kiăk.</i>	Y
Xương đồng da sắt <i>Kojäp kling.</i>	Y án <i>Tödrong tolang hønōng.</i>
Xương đùi <i>Kötting blu.</i>	Y được <i>Tödrong pogang.</i>
Xương hàm <i>Kötting kang.</i>	Y hết, y như <i>Lêlăi, thoi dêl.</i>
Xương mu <i>Kötting mő.</i>	Y học <i>Bothro gah tödrong pogang.</i>
Xương ống chân <i>Kötting pöih.</i>	Y nguyên <i>Apôm.</i>
Xương sọ <i>Kötting tøngoh.</i>	Y phục <i>Toram potxrop, ao hobăń.</i>
Xương sống <i>Kötting kordü.</i> Đốt xương sống: <i>Rögän kötting</i>	Y tế <i>Tödrong jang gah pogang.</i>
	Y viện <i>Hnam jang tih gah pogang.</i>
	Ý <i>Don, bonôh.</i> Tự ý : <i>don kodih.</i> Vừa ý : <i>trö kör don.</i>
	Ý chí <i>Don pohnōng wă.</i>
	Ý định <i>Don pokă.</i>
	Ý kiến <i>Don tochēng kodih.</i>

Núi Mrai

Huyện Sa Thầy

Ý hợp tâm đầu <i>Minh don minh bɔnôh, pɔyup minh don.</i>	yên ngựa: <i>chõ an hɔxeh.</i>
Ý mình, ý riêng <i>Don xara kɔdih.</i>	Yên ổn <i>Xɔnêp xɔnɔi.</i>
Ý nghĩ <i>Don tɔchẽng, don tɔmet.</i>	Yên tâm, yên trí <i>Xɔnêp don, hɔ̄-ĩn, rohau, gruei.</i>
Ý nghĩa <i>Wã podɔk.</i>	Yên vui <i>Pheo jɔnap.</i>
Ý nguyện <i>Don apɔi moih.</i>	Yến tiệc <i>Xɔng xa krup.</i>
Ý thức <i>Don wao.</i>	Yết bằng cây le <i>Phal.</i>
Ý trung nhân <i>Pɔyô.</i>	Yết, mai (đào đất) <i>Nhik gɔr dɔng.</i>
Ý tứ <i>Don kɔchãng.</i>	Yết hầu <i>Krôk.</i>
Ý vị <i>Ngam ngut.</i>	Yết kiến <i>Lẽch tɔngir pɔtao.</i>
Ý mình <i>Bôh kɔr tɔngla.</i> Ý mình giàu có nên ức hiếp người khác: <i>bôh kɔr tɔngla pɔdrõng,</i> <i>kɔna pɔma pojuă de.</i>	Yêu Bất. Hết lòng yêu nhau: <i>băt dăp don.</i>
Ý thế <i>Hɔdõng.</i> Đừng ỷ thế giàu mà làm điều xấu: <i>nẽ hɔdõng kɔr pɔdrõng mă pɔm tɔdrong kɔni.</i>	Yêu cầu <i>Apinh.</i>
Yếm bò <i>Ao rɔmo.</i>	Yêu chuộng <i>Pɔm gít.</i>
Yếm thế <i>Hɔnhõ kɔr tɔngla.</i>	Yêu mến <i>Kluh.</i>
Yểm On.	Yêu nhau <i>Tɔhuch.</i> Chúng nó yêu nhau đã lâu: <i>bre hăp tɔhuch dihbăl xang dunh.</i>
Yểm trợ <i>Hoang gǔm.</i>	Yêu nhau, mến nhau <i>Tɔbăt.</i> Pôm và Pu mến nhau như anh em ruột: <i>Pôm păng Pu tɔbăt dihbăl thoi nhõng oh klök klak.</i>
Yên lặng <i>Thẽng, thẽng thăp.</i>	Yêu thương <i>Kluh băt.</i>
Yên lành <i>Lõng rɔngop.</i>	Yêu kiều <i>Prăl prih.</i>
Yên lòng <i>Gruei.</i> Làm cỏ xong, bây giờ an tâm: <i>klaiah kɔr bɔr nhẽt, dang ei xɔnêp don gruei.</i>	Yêu ma, yêu quái <i>Kiěk.</i>
Yên nghỉ <i>Tep pɔdei.</i>	Yêu nước <i>Băt kɔr teh dak.</i>
Yên ngựa, yên xe <i>An.</i> Thắng	Yêu sách <i>Tɔdrong apinh.</i>
Yễn điệu <i>Niang niat.</i>	Yêu tình <i>Bech boch.</i>

Yếu đuối, yếu kém *Kue kēp,*
kue rōmuǒn.

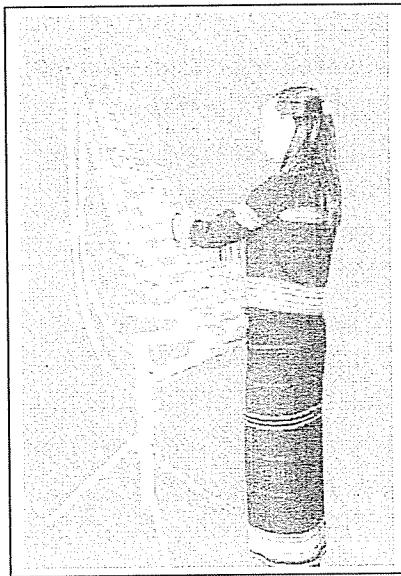
Yếu ớt *Kue.* Tâm hồn yếu
đuối: *don bōnōh kue rōmuǒn.*
Người yếu ớt không dám làm
việc nặng: *bōngai kue uh kō
hōnhō jang tōdrong hngām.*

Yếu ớt, nhỏ *Krě.*

Yếu Xorām erih hměnh tōch.

Yếu điệu *Bōngai dei hōbō
rōmuǒn prăl prih.*

Yếu tướng *Dei um ai hōbō
hměnh kō tōch.*

Ad

Majorem Gloriam

Dei

Tōch

Phần ghi chép thêm

- Cây thành ghè, le thành của : *long tol ge, pole tol muk.*

Ý nói: nhờ cần kiêm lao động, con người có thể nên giàu có.

- Da hai lớp, bụng hai cái: *akar bar hlak, klak bar tael.*

Ý nói: người có sức mạnh phi thường hoặc là người đàn bà có thai.

- Thân nhỏ như đê, sừng dài như trâu: *akau bobe, hoke kopô.*

Ý nói: nhỏ nhưng mà gan.

- Người Bana miền dưới núi: *de bahnar ala kong(miền bắc An Khê)*

- Người dân tộc thường tiên đoán khi ráng đỏ sáng sớm là dấu hiệu trời sắp mưa: *de kon kong ga kơ chaml høgøm kơ ang moi pogē, todra kơ plenh wā hngach.*

- Họ làm nông để được lúa, cuốc ruộng để có nước; đan gùi để có gạo, chặt le để có nhà; đan đóm để có cá: *de bō mir, wā bōh ba; de choh na wā bōh dak; de tanh jak wā bōh phe;*

de koh pole wā bōh hnam; de tanh pam wā bōh ka.

Ý nói: nhờ cần cù siêng năng, có thể trở thành giàu có.

- Dạ rùa bồng giỏ, dạ thỏ bồng thúng: *don kop minh bai, don topai minh bung.*

Ý nói: dù rùa chậm chạp, nhưng vẫn khôn ngoan hơn thỏ.

- Mất mẹ, con cái thiếu thốn tất cả: *Phoih kō yōng, biōng kō kon.*

- Họ như gà con mất mẹ: *thoi iēr phoih kō yōng, biōng kō krōng.*

Ý nói: mồ côi mẹ lót lá mà nầm.

- Như hoa sorm nở, tối tàn: *thoi rang blang ah pogē, rang hōnh ah koxō.*

Ý nói: cuộc đời chón qua.

- Sắc sảo như hoa trắng, rực rỡ như hoa tím, bước đi khoan thai: *blēt blēt rang xōng, blōng blōng rang xān, hăp bōk blūng blūng.*

Ý nói: vẻ đẹp kiêu sa.

- Gái tơ lúa lép, gái gáo lúa chắc: *adruh ba bo, adro ba*

liēng.

Ý nói: gái góá nhiều kinh nghiệm làm ăn hơn gái mới lớn

- Hôm nay chúng tôi trút sạch ống muối, đồ sạch ống ớt: *nă̄r âu nhōn totuh ding boh, pogoh ding poħāng.*

Ý nói: Không còn gì ăn nữa.

- Đóng khố ngăn chỉ có một vòng: *kōpen bōbra minh dāng.*

Ý nói: chỉ người nghèo.

- Dê chai đầu gối, ngựa chai mắt cá: *bōbrui kung keng bōbe, glu gle hōxeh.*

Ý nói: nghèo xơ nghèo xác.

- Trước mặt thì dạ vâng, sau lưng thì nói hành: *tōngir măt pōma lōng, dōng rōng pōma bolei.*

Ý nói: người không thực lòng.

- Chín người mười ý: *xara bōngai, xara bōnōh.*
- Dân quê ăn gì cũng thấy ngon: *bōngai hōlōng bri brah, tolah uh un, xa kiō duh lū.*

Ý nói: cuộc sống thanh đạm.

- Khỉ ăn, vượn chịu: *dōk xa, hoa pū.*

Ý nói: cuộc sống oan trái.

- Thật hân hạnh được ông tới thăm chúng tôi, cơm không dọn, rượu không rót, nhưng lại uống thỏa thê: *lōh, homah hōmōl jat ih nām hōpong kō nhōn, por bī dik, xik bī pōng, chōng et pā kē dī.*

Ý nói: kiểu nói văn vẻ tao nhã khiêm hạ. Giống câu "dời gót ngọc đến tệ xá"

- Đất nước phồn vinh, con người mạnh khỏe: *teh dak hrōh hran pran jāng.*

• Đất tốt, cây mau phát triển: *teh lōng, hla long hrōh.*

- Cha mẹ sinh đau ốm, vì con lang chạ với người khác: *mē bā jī jān, yor kōjolōm kon yoch pāng de.*

• Người năng tập thể dục có thân hình cường tráng: *bōngai pōnam kō pōxrām dōh akāu, gō dei akāu jān kōdōng.*

- Má lúm đồng tiền: *bō plūn kōtam.*

• Dàn bà vừa bá con vừa làm: *de drākān jang kōteu pāng kon.*

Ý nói: một người làm hai

ba việc một lần. Giống câu: “vừa xây lúa, vừa bồng em”

- Khố hoa văn, áo lụa tơ tằm: *kopen koteh, ao hohrōng*.

Ý nói: ăn diện sang trọng.

- Đè con để chết theo mẹ: *kotit nge wă kơ lōch kiōt mě*.

Ý nói: phong tục xưa.

- Mương bị đất bồi nghẽn nước không chảy được: *thong kotōk teh, kona uh kơ goh ro*.

Ý nói: tội lỗi cản trở ơn thánh.

Ý nói: chưa trưởng thành.

- Giàu thì giàu thêm, mà nghèo lại càng nghèo thêm: *pōdrōng de rai kruh, tōnuh de rai iōk*.

Ý nói: số phận con người.

- Sáng sớm gà gáy lần thứ nhất: *leng gong iēr tōmōng iung rōng, iēr kōdōng iung ū*.

- Người không lập trường thì dễ tin: *bōngai ga kơ lēng lēng, bu pōma hăp duh lui*.

- Tìm mọi cách để làm cũng không xong: *jang līk līk bī kē dang*.

- Mình đi đâu đó: *līng bōk toyōt moiħ?*

Ý nói: chồng thân ái gọi vợ.

- Cả làng không phân biệt nam nữ, già trẻ tụ tập tại nhà rông để nghe già làng bàn tính công việc: *pōdī kon polei drānglo, drākān akōm atūm lūm lām tōrōng, wă pāng kră polei pōdāp tōdrōng jang*.

Ý nói: uy tín già làng.

- Chúng tôi cứ ăn đai, mảng le cũng được, nấm cũng được: *nhōn xa lūt lāt dīk, tōbāng pole duh buh, mōmāu duh buh*.

- Chưa làm được gì mà đã hết giờ: *jang tam mah mēch, xang dījō*.

- Chưa ăn mà đã hết: *xa pōgrā kiōt mă hobal, tam mah mēch xang dī boih*.

- Lớn bé trẻ già: *tīh ioh mōh kră*.

- Hỏi các trai tráng: *σ de mōh*.

- Dẫn lối đi trước cho người ta theo sau: *nhāk ngir*.

- Mẹ chết đau buồn nhịn ăn nhịn uống: *mot kō por ol kō dak kō mē lōch*.

- Sóng trên đồi, ai cũng gặp lại nhau.
phải làm việc: *erih kɔpɔ̄ng hla pah, bu bu duh athai bɔ̄ jang.*
- Má vẹo, chân to, chân nhỏ: *bɔ̄ peng pong, tokong tih iě.*
Ý nói: người tàn tật.
- Để tay dưới háng, hơ tay vô lửa: *tah tī tɔ̄ kuang, phang ti tɔ̄ umlah.*
Ý nói: người làm biếng.
- Muốn hay không phải nói cho rõ đừng do dự: *Mă wă dah kuă, athai ră mă tɔdah, nĕ kɔ̄ phang phŭch.*
Sóng quen ăn một mâm, ð một chỗ, bây giờ không còn thấy nhau nữa: *erih juăt kɔ̄ xa minh kɔdōng xōng minh anih, dang ei phoih pă bōh hăp boih.*
Ý nói: nỗi nhớ nhung.
- Mất cha mất mẹ, biết cậy nhờ ai: *phoih kɔ̄ yōng, biōng kɔ̄ kră, pă hō̄n kɔ̄ bu dōng.*
Không thấy chẳng yên, không ghé chẳng dành, gặp rồi phần khởi: *bĭ bōh e, inh bĭ hre, bĭ weh tō e, inh bĭ lōng, phok xang jrōm e boih.*
Ý nói: niềm vui là được
- Trước mặt nói tốt, sau lưng nói xấu: *gah gao pōma, gah pla wă koh phōt.*
Ý nói: giống câu: "miệng nam mô, lòng một bồ dao găm".
- Con ngoan luôn luôn làm vui lòng cha mẹ: *kon haioh lui ngua, ling pōblep kɔ̄ don mĕ bă.*
Anh đến thăm làm chúng tôi quá đổi: *iħ năm hō̄pong kōchōt kōnhōn jat.*
- Hãy bình tĩnh, đừng vội nóng giận: *pōchōng don biđ, nĕ kɔ̄ hō̄roh hmēnh mīl.*
Trẻ con đi không hàng lối, làm cản trở lưu thông: *de haioh bōk pōbūl pobāl, pōm potōt trong.*
- Anh em phải nhường nhịn lẫn nhau: *nhō̄ng oh athai pōchōn pōdōng dihbāl.*
Nắng, mưa nhiều ngày liên tiếp: *tō, mi pōdāng lāng hloī.*
- Chúng tôi tự nguyện không ai thúc giục cả: *nhō̄n wă kōdih uh kɔ̄ dei bu pōchūt.*

- Thà chết còn hơn phạm tội: *inh kuă bõ yoch, pođi gah lôch dík*.
  - Tống cổ đi: *pópuh pođor khøng*.
  - Chim mẹ tìm mồi nuôi con: *xem yõng chă pođrän ăn kơ kon*.
  - Giàu sang phú quý: *pođrõng duaih*.
  - Dù ăn đã no, xin anh ăn chút gọi là: *monhang kơ xang phĩ, apinh ih xõng pogia biõ*.
  - Nghèo mà muốn ở nhà sang: *dónuh hin, pogú moih oei hnam rõ*.
- Ý nói: nghèo mà làm sang.
- Có sao nói vậy đừng thêm thắt: *dei thoi yø, poma thoi noh, ně kơ poma poħloh koh połoi*.
  - Số phận tôi không gặp may: *poħngol inh uh kơ pǔn*.
  - Người siêng năng không bao giờ ở không: *bongai poħoħti, toħri kơ jang*.
  - Đừng hoang phí của cải cha ông để lại: *ně pómêm toħam de krä mǎn hmõ*.
- Con cái trộm cướp làm nhục gia đình: *kon hioh klẽ brõt, pomědoh unh hnam*.
  - Coi chừng miệng nó làm xiêu lòng anh, nhưng ruột nó sẽ cắt cổ anh: *kochāng! Bõr hăp pogam bónôh e, chõng klak hăp gô kăt holõng e*.
- Ý nói: ngọt mật chết ruồi.
- Chó chạy một mạch như bị đánh vào mũi: *pogoi thoi de tōh móng kõ*.
- Ý nói: tiu nghỉu thất vọng.
- Chớ đi vay mượn, kẻo làm con cháu mắc nợ: *ne tōk iök toħam de, iǔ poħre kon xâu*.
  - Phải nhường nhau mà nói: *athai poma poyong diħbäl*.
  - Học tập để ích nước lợi nhà: *poħräm wä poyuø kơ unh hnam, kơ teh dak*.
  - Nó chỉ nói miệng nhưng tay không đụng đến công việc: *hăp poma brēh brēh päng bõr, chõng tí uh kơ mən*.
- Ý nói: nói mà không làm.
- Yêu nhau tới băng đầu bạc răng long: *băt diħbäl truh krä rä rēl prēl xoněnh*.

- Tai vách mạch rừng: *re re kōne pāng tōng.*
- Đi máy bay thì tiện lợi hơn đi xe hơi: *tōk xe pār rōguāt loi kō tōk xe hōyuh.*
- Tay làm hàm nhai, không làm ai mà cho ăn: *bōr jang, kang gōh rokai; uh kōr jang, bu ān kōr bōr rokai.*
- Đừng ăn nói hấp tấp, phải lắng nghe người ta nói: *nē pōma rōnhoh, athai pāng de.*
- Nhạc trưởng đánh nhịp cho ca đoàn hát: *tōnūl khul hat tōh rōrēk kōr khul hat.*
- Người hay bị tai họa xưa kia bị coi như thằn ghét: *bōngai rōphā, xōr ki de nāng thoī bōngai yang areh.*
- Mùa khô lá rụng. Mưa rơi lác đác: *mi phang hla ruh. Mi ruh rang.*
- Khi chim teng guér và chim tu hú hót, là lúc nông dân chuẩn bị cuốc rựa đi làm mùa tới: *teng guér hōxi krao, tao wao chā, tōgā nhik rōnō jang.*
- Tánh tình lạnh nhạt không muốn tiếp khách: *don bōnōh teng heng uh kōr wā xōng de*
- Đi du lịch: *chā thōng nāng teh dak.*
- Nói người ta mà mình cũng vậy: *khan kōr de, thīl tōngla duh lelāi.*
- Chúc anh sống lâu: *thōthāu kōr ih erih xot dunh.*
- Chúc anh năm mới, gặp được nhiều may mắn như ý: *thōthāu kōr ih xōnām nao, jrōm lō pūn ai kiōr kōr don apōi moih.*
- Già làng cần thiết cho ta như cành liền gốc: *krā til ta, tobla til tōm.*
- Làm ăn không đúng như dự tính: *bōr jang ting tōjat.*
- Vú chưa có, quần chưa biết cài: *toh hāp tam klān, hōbān tam kōjāp.*
- Ý nói: con gái tuổi còn nhỏ.
- Ăn gian nói dối: *pōma xa tobłēch.*
- Hai vợ chồng xứng đôi: *bre klo akān ting hyīng.*
- Vợ chồng luôn khăng khít bên nhau: *klo akān ling tōgrēp.*
- Vợ chồng đi đâu cũng có

nhau: *klo akān bōk tōyō duh măt bre hăp tōbrīl.*
tōbrīl.

- Chồng đâu vợ đó: *gō tōyō, pōnai tō ei.*

- Nôi và đũa: *gō pōnai*
Ý nói: *vợ chồng.*

• Vợ chồng đã ở riêng, vậy mà nhiều lần còn ăn bám cha mẹ: *bre hăp xang oei pha, tōma lō măng oei kōtūng dōng mē bă.*

- Bà già vỏ cây, ông vác khúc củi: *yă pū hmok, bok tōi hōmōl.*

Ý nói: chúc vợ chồng sống hòa thuận.

- Dù đi đâu hay ở đâu, hai vợ chồng luôn kề bên nhau: *mă bōk tōyō, dah tōyō, klo akān bre ling bōbrēl uh kōr tōklah.*

Ý nói: tình vợ chồng sắt son.

- Mới cưới mà đã giận không nghỉ: *jang xa tōhnăp bī nhau: nao tō-oei dīk, tōma bre pōdei. klo akān xang tōmōi.*

• Vợ chồng phải thương yêu nhau đến khi nhắm mắt xuôi tay: *klo akān athai băt dihbăl tōp mă lōch.*

- Hai người trùng tên nhau:

• Người không đủ tư cách: *mōnuih xai bai bī tōdrong.*

• Chưa biết rõ đâu đuôi: *tam lōlē tōdrong tōdrōl.*

• Đừng bôi nhọ phẩm giá người ta: *nē pōmē tōdroh lōng de.*

• Đồng tính nam, đồng tính nữ: *tōduā dranglo, tōduā drăkăan.*

• Trẻ em suy dinh dưỡng gầy còm: *de haioh koy hōkē tōgrēn.*

• Cây nghiêng bên nào, ngã bên nấy: *long tōgrē gah yō, gō tokōl gah ei.*

• Hôm nay chơi thả cửa, không làm việc: *tōhmān kō ngōi nă̄r âu, uh kōr dei tōdrong jang.*

• Siêng năng làm việc không nghỉ: *jang xa tōhnăp bī*

• Ly hôn: *bre hăp xang tōhrēch.*

• Ruộng bậc thang theo sườn núi: *na tōhrōk kiōr jōng kōng.*

• Phong trào xóa đói giảm

nghèo: *bôl taiüng păi poängot poxräm rogei.*

pøyäm dönuh.

- Giao lưu văn hóa giữa các vùng: *tøjao todrong hlöh wao lõm jõp toduă.*

- Con gái chưa đủ tuổi lấy chồng: *adruh tam tol xonäm oei kɔr de.*

- Tôi thường thức giấc trước khi gà gáy: *inh ling toläng dõng tep adroi kɔr iěr ő.*

- Chuyển ngôi cho nhau để lợp nhà: *tómón tohla găch wă lím hnam.*

- Hai đứa giận không thèm nhìn nhau: *bre hăp tómong kuă năng dihbăl.*

- Lỡ phạm một lần, tốn tối già: *hlom yoch minh măng, tómral truh kră.*

- Ăn uống nhường nhịn nhau: *xōng xa tónang.*

- Làm cỏ không nỗi, cuốc đất cũng không xong: *kăt nhët bǐ keh, pōng teh duh bǐ tonët.*

- Tôi đang tuổi về già không làm việc nổi nữa: *inh âu tongah kră pă kĕ kɔr jang.*

- Tặng quà cho học sinh giỏi: *tóngoi dōm de haioh*

- Thả diều, thả bong bóng: *topär klang an, topär toblō.*

- Lời trăng trối: *bɔr totă topo hotuch.*

- Nó biếng nhác ngồi nhà ăn bám vợ con: *hăp oei to hnam topou gô păng kon akăn.*

- Họ làm hòa sau khi đã làm mất lòng nhau: *kănhăp topraih dihbăl kolih xang poema pojí don.*

- Người hèn tiện: *bongai uh kɔr toxí toxoch.*

- Thức khuya dậy sớm: *träi măng riu hróih.*

- Cây khô trụi lá: *long răng trăng hla.*

- Ngày nay vui vẽ, ngày mai biết đâu chừng!: *nă̄r âu xing xing, dōning trêu trao.*

- Đuồng quanh co uốn khúc: *trong wě wō dōng deu.*

- Đất không ăn, mồi không bám: *teh bǐ xa, moa bǐ dom.*

Ý nói: không hư mất.

- Ăn cùng thúng, cùng chén: *xa minh kɔdòng, xōng minh pónhan.*

Ý nói: tình đoàn kết.

